C

DE

CAPELLA REGIS

UTRIUSQUE SICILIÆ

ET ALIORUM PRINCIPUM

SEU

DE SACRIS AULICIS REBUS

LIBER UNUS

AUCTORE

JOSEPHO CARAFA'

NUNC

EPISCOPO MILETENSI

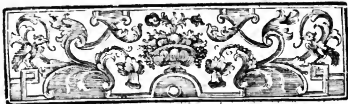
Editio altera auctior & emendatior.

NEAPOLI MDCCLXXII.

Ex Typographia RAYMUNDIANA

SUPERIORUM FACULTATE.

NEapolitanum Regnum, agrorum ubertate, aeris salubritate, locorum amœnitate, amplitudine, opibus, incolisque nobilissimum, ab annis supra biscentum, suorum Principum præsentia destitutum, & in Provinciarum conditionem, formamque redactum, ætate nostra suos accepit Reges in hac Civitate principe commorantes; quorum præsentia, Legibus, Magistratibus, Judiciis, Militiæ, Ecclesiasticis negotiis, ac rebus fere omnibus, veluti nova facies est comparata. In harum rerum numero recensendum est tum sacrum, tum civile Aulæ Neapolitanæ ministerium; cui quidem tantum accessit splendoris, & ornamenti, quantum inter Reges Proregesque discriminis intercedit; ut proinde merito sanctæ memoriæ Pontifex Benedictus XIV. edita Constitutione, pristina jura Capellæ Palatinæ nostrorum Principum, & vetera privilegia Capellani Majoris hujus Regni, nedum confirmaverit, ac rata habuerit, verum etiam novis auxerit beneficiis. Hinc mihi enata est occasio scribendi de Capella Regis utriusque Siciliæ; ut olim Turturetus libellum scripserat de Sacello Hispano, & Peiratius de Oratorio Regis Galliæ: quo consilio, ac exemplo, veterem dignitatem, ordinem, & jura Capellæ Regum utriusque Siciliæ in medium proferre statui; simulque hanc sacrarum rerum, & rituum partem, quæ ad Aulas Summorum Principum spectat, illustrare, quam nulli hucusque, data opera, versarunt. Neque enim in sola nostrorum Principum Aula hæreo, sed ad sacra domestica Imperatorum, Regum Galliæ, Hispaniæ, Lusitaniæ, Sardiniæ, & aliorum Principum excurro; tum ut inde constet, quibus in rebus Neapolitanorum Regum Aula cum cæteris consentiat, ac præstet; tum quia, cum plurima

apud nos sacra, ob recentem Principis praesentiam, nondum certa lege, & norma definita sint, facile inde ordinari possint, perspecto aliorum Principum more; tum denique, ut omnibus, si quid valeo, servirem. Haec vero omnia brevissime expedio; & eam ob rem, non mediocrem cum Lectore me inivisse gratiam censeo, quod plurima paucis complexus, insigniores omnes sacras Aulicas caeremonias tradiderim. At ne quis mihi vertat vitio, quod minutissima quaedam de loco, sede, & aliis hujusmodi, saepè adnotaverim; haud enim temere id a me factum; siquidem perspectum est in caeremoniis sive civilibus, sive ecclesiasticis saepissime ob hujus generis negotia, quaestiones gravissimas, difficultatesque excitari, quae nulla sane meliori ratione componi possunt, quam prolatis exemplis, vel ab antiquorum, vel ab exterorum moribus haustis. Porro in hisce caeremoniis describendis, Latini sermonis elegantiam minime servari potuisse; nonnullas quoque usurpandas fuisse voces, quae Latinam puritatem minime sapiunt, aequus, & sapiens quisquis facile intelliget, veniamque dabit. Addo in hujus Operis calce indicem Majorum Capellanorum Regni Neapolitani, quotquot e variis monumentis invenire potui, cum primus illorum seriem ediderim. Denique cum nulla jam superessent exemplaria hujus Libri Romae editi anno MDCCXLIX. ex typographia Antonii de Rubeis, statui novam hanc editionem magis auctam, meliusque ordinatam dare. Atque haec pauca praefari aequum duxi.

INDEX CAPITUM.

CAPUT I.

De Capella Palatina.

CAPUT II.

De Clero Palatino.

CAPUT III.

De Magno Capellano.

C A P U T IV.

De Privilegiis Capellæ Regiæ, Cleri Palatini, Et Magni Capellani

C A P U T V.

De Facultatibus Capellani Majoris Regni Neapolitani.

mo-

CAPUT VIII.

De Coronatione Regum.

CAPUT IX.

De Baptismo Regum.

CA

CAPUT XIII.

DE SACRIS QUIBUSDAM ALIIS CŒREMONIIS PALATINIS.

CAPUT XIV.

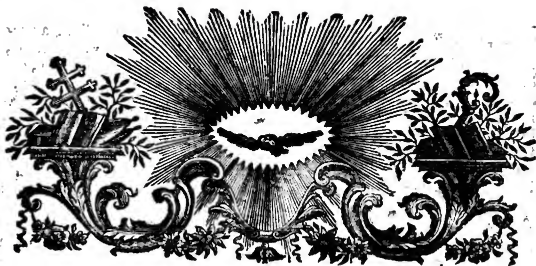
DE REGUM FUNERE.

Die 4 mensis Januarii 1772.

Reimprimatur, regiis juribus, legibus, moribusque Regni semper salvis.

Vargas Macciucca.

Carulli.

CAPUT I.

DE CAPELLA PALATINA.

An Principes Ethnici. II. *Et an Judæi habuerint domestica Oratoria*. III. *Hæc quam antiqua*, & *usitata apud Christianos in Oriente*. IV. *Et in Occidente*. V. *De Oratorio Palatino Imperatorum Orientis*. VI. *Et Imperatricum*. VII. *Et Regum Francorum primæ stirpis*. VIII. *Capellæ vocabulum unde deductum*. IX. *De Capella Regum Galliæ*. X. *Hispaniæ*. XI. *Angliæ*. XII. *Lusitaniæ*. XIII. *Ducum Brigantinorum*. XIV. *Ducum Sabaudiæ*. XV. *De Capella Palatina Panormitana sub Normannis*. XVI. *Svevis*. XVII. *Aragoniis*, & *Austriacis Siciliæ Regibus*. XVIII. *De Capella Palatina Neapolitana*, *regnantibus Andegavensibus*. XIX. *Aragoniis*. XX. *Et Austriacis Neapolitanis Regibus*.

Hristianorum plurima instituta cum Judæis, Ethnicisque communia fuerunt, quin id vitio dari possit; ut enim optime ajebat Hieronymus contra Vigilantium exprobrantem cereorum usum tamquam ab Ethnicis desumptum: illud fiebat idolis, & idcirco detestandum; hoc fit Martyribus, & idcirco recipiendum. In harum rerum numero recensent nonnulli domestica Oratoria, queis similia Ethnici habuere, ubi eorum Manes, & Dii, & Heroes colebantur: Lararia dicta, quod Diis Laribus; Sacraria, quod rebus sacris essent consecrata. Hæc nedum in privatorum domibus, sed & in Imperatoriis Ædibus extitisse, testatur Lampridius scribens de Alexandro Severo, hunc matutinis horis rem divinam fecisse in Larario suo, ubi Deorum, & Heroum effigies servabantur, quibus etiam addidit Abrahami, & Christi simulacra. Svetonius memorat Augusti Imperatoris Sacrarium: & enarrans Liviæ cum Tiberio dissidium, refert illam desumpsisse codicillos quosdam e Sacrario Augusti. Sacrarii autem nomine, etsi aliqui opinantur Secretarium denotari, ubi res secretæ recondebantur: tamen videtur aliis,

 idem

idem plane fuisse Sacrarium cum Larario, locum nempe ædium a profanis usibus sejunctum, sacris rebus dicatum, ubi imagines Deorum, & sacra omnia fervabantur. Sunt qui, præter domestica Oratoria, domesticos quoque Sacerdotes iisdem Imperatoribus adscribunt, quos Palatinos Sacerdotes, antiqui Scriptores dixere: & Flamines Augustales, Trajanales, Flaviales, autumant dictos, quod in Aula apud hosce Imperatores sacris operarentur. Sacerdotem etiam Palatualem, qui Palatuæ Deæ, cujus tutelæ commissum erat Palatium, sacrificabat, arbitrantur sacrum fuisse Aulæ ministrum. Verum enimvero Palatini Sacerdotes dicebantur, non ab Ædibus Imperatoriis, sed ab ea Urbis regione, quæ mons Palatinus dicta est, ubi & Templum erat Apollinis Palatini: Flamines autem Augustales, Trajanales, Flaviales, non qui in horum ædibus sacra faciebant; sed qui his Imperatoribus, ceu Diis, fœdissima adulatione immolabant. Ad regionem quoque Palatinam spectat Dea Palatua, sacrificium Palatual, Sacerdos Palatualis: cujus quidem meminit Varro libro sexto de lingua Latina, quo tempore, nondum Cæsaris domus, Palatium dici cœperat; cum ab Augusti imperio, qui primus in Palatinam Urbis regionem migravit, domus Imperatoris vocari cœpit Palatium. Non ita proinde constat, in Aula Cæsarum aliquos fuisse a sacris domesticis, quemadmodum constat ibidem Lararia extitisse.

II. Neque id de Judeorum Regibus compertum est: quamvis libro quarto Regum, ubi Salamonis familia describitur, inter cæteros Aulæ ministros enumerentur Sadoc, & Abiathar Sacerdotes, Zabul filius Nathan Sacerdos, & amicus Regis; qui e domesticorum cœtu fuisse videntur, uti Ahia Scriba, Josaphat Historiographus, Ahisar Præpositus domus, aliique. At nullibi Scriptura indicat Sacerdotes, qui in Aula Regum sacra facerent., quod minime silentio præteriisset: ibi vero Abiathar Sacerdos dicitur, quod eo munere olim fungeretur, in cujus locum, Salomonis jussu, Sadoc fuerat subrogatus. Uterque non in Aula, sed in Templo sacris operabatur. Quoad Zabul attinet, hunc non Sacerdotem, sed filium Mathan Sacerdotis, legendum esse plurimi censent: aliis vero placet, Sacerdotis nomine juxta versionem Septuaginta, nonnisi Principem designari. Observat tamen ad hanc rem Turturetus lib. de Sacello Hispano cap. 2. Reges quidem Judæorum non habuisse in Aula domesticum Templum, cum in Republica Judaica nonnisi unicum esset Templum a Salomone constructum, neque fas esset alio in loco, Deo immolare: attamen Regiam domum Templo propinquam fuisse, ut inde Regibus facile esset iter ad Templum. Cæterum loco Oratoriorum Judæis fuere Proseuchæ, & Synagogæ, ubi extra Templum, ad preces conveniebant. Hanc vicinitatem Templi, & Aulæ comprobat locus, ubi necem subiit Athalia, nempe extra septa Templi, & in porta equorum Regiæ domus. Denique cum Salomon, peracta dedicatione Templi, Sacerdotes & Levitas in quasdam classes distributos, statuisset in orbem sacro ministerio vacare; si qui in Aula debuissent sacris operari, eo loci innuisset.

III. Apud Christianos domestici Oratorii originem adeo antiquam facit Gatticus in egregio libro de his Oratoriis nuper edito, ut ad Apostolorum referat ætatem, quum domi sæpe peracta sunt sacra Mysteria: & Lupus scribens in canones Trullanos, ad persequutionum tempora, quum mos erat Christianis, domi suæ Eucharistiam asservare. At sævientibus persequutionibus, etsi certum sit Eucharistiam in pri-

privatis domibus celebratam, & aſſervatam fuiſſe: attamen vix eſſe potuerunt Chriſtianis domeſtica Oratoria fixa, & ſolis rebus divinis conſecrata, ne ſe, & ſacra facile Gentilibus proderent. Hinc Tertullianus monebat uxorem, ne ſciret conjux infidelis, quid ſecreto ante omnem cibum guſtaret: & Cyprianus memorat ſervatam Euchariſtiam in arca. Cum tamen adhuc, diuque poſt pacatam Eccleſiam, perduraverit uſus celebrandæ, aſſervandæ, & ſumendæ domi Euchariſtiæ; hinc domeſtica Oratoria invaluerunt, & longe lateque in uſu recepta ſunt. Sæculo ſexto Juſtinianus Imperator Novella 58. vetuit in domeſticis Oratoriis ſacra Myſteria celebrari: permiſit tamen illorum uſum, ſolius orationis gratia, dummodo non ibi ſacra fierent, utpote quæ in Eccleſiis ſolis eſſent peragenda. Et alia Novella ſua, quæ eſt 131, noluit ad hæc Oratoria Presbyteros, Clericoſque ordinari; ſed ex iis, qui jam ordinati erant ad Eccleſias publicas, juſſit delegari aliquos, qui in domeſticis Oratoriis ſacra miniſtrarent. Verum Trullani Patres can. 31. facultatem celebrandi ſacra, & baptizandi in hiſce Oratoriis fecere; dummodo tamen adeſſet conſenſus Epiſcopi loci. Deinde Leo ſapiens Imperator Novellis 4. & 15. cuicumque Sacerdoti liberum fecit, in domeſticis Oratoriis rem divinam facere; aſſerens jam non Optimates tantum, ſed & mediocris ſortis homines Oratoria ſuis in ædibus habere. Exinde, ut teſtatur Balſamon in commentariis ad canones Trullanos, non jam Græci requirebant Epiſcopi ſui conſenſum; rati implicitum adeſſe Epiſcopi conſenſum, quod in domeſticis Oratoriis ſacra Myſteria agerentur, modo in mappis ab Epiſcopo conſecratis. Tamque apud ipſos crevit Oratoriorum numerus, ut cum exinde negligerentur Parochiales Eccleſiæ, Alexis Patriarcha Conſtitutionem ediderit, quæ extat in Jure Orientali, ne Magnates ad Oratoria ſua turbas hominum admitterent, neve Baptiſmata, & ſacra Myſteria ibi adminiſtrarentur, niſi feſtis diebus. Conjicit doctiſſimus Thomaſſinus de Benef. p. 1. lib. 2. cap. 96. hanc Oratoriorum frequentiam apud Græcos derivatam, quod apud eos olim nonniſi unum eſſet altare, & in uno altari nonniſi una Miſſa eodem die celebraretur. Qua de re cum ex tanta hominum multitudine plures ſacrificio adeſſe non poſſent, excitabant ſibi Oratoria, ubi divinis rebus vacarent.

IV. Neque minus obvia occurrunt in Occidente. Gregorius Magnus in ſuis epiſtolis ſæpe memorat Oratoria, quæ ſuis in domibus Magnates conſtruxerant: & ep. 43. lib. 6. jubet Epiſcopum Syracuſanum ſacra facere in ædibus Venantii Patricii, ut cum eo rediret in gratiam. Concilium Aurelianenſe IV. ſexto ſæculo celebratum can. 26. diſerte memorat Eccleſias in Magnatum domibus conſtructas, quæ Parochiarum loco erant, & quarum miniſterio Clerici ſerviebant. Sequentibus ſæculis, cum neglectis jam publicis Eccleſiis, domeſtica Oratoria nimium frequentarentur; ſtatuit Carolus M. in ſuis Capitularibus, ut fas non eſſet ea adire Dominicis, feſtiſque diebus; utque ne ibi ſacra Myſteria conficerentur ſine Epiſcopi auctoritate. Eo res venerat ſæculo nono, ut in Gallia, nobilis fere quiſque, ſuum apud ſe Presbyterum, Capellanumve haberet, qui ſibi & Myſteria celebraret, & Divina recitaret Officia. Hujus rei teſtis eſt Agobardus Lugdunenſis in tractatu de privilegiis & jure Sacerdotum, ubi graviter conqueritur, quod hi domeſtici Sacerdotes in humanis etiam officiis inſervirent. Eodem ſæculo Ticinenſe Concilium ægre tulit, ob nimiam domeſticorum Oratoriorum frequentiam, nobiles perſonas rarius ad Eccleſiam accedere.

 Et

Et in Germania mos erat apud nobiles viros donandi libertate quemdam e servis suis, eumque Presbyterum instituendi, ut in Oratorio suo divina ministraret, cujus moris meminit canon Concilii Altheimensis relatus Cap. *Nullus* de Servis non Ordinandis. Tandem in Neapolitano Regno, domestici Oratorii usum plurimum viguisse, indicat testimonium Hugonis II. Guidardii in Provinciali Synodo Beneventana anni 1374. tit. 12. cap. 8. ubi *Permittitur cuilibet privato habere Oratorium privatum in domo sua, & ibi orare; sicut habet communis harum Partium observantia; sed multum cavere deberent sic facientes, ne in cameris suis, aut locis ubi tenent, & faciunt Oratoria, quidquam inhonestum, aut turpe exercerent. In talibus autem Oratoriis privatorum fidelium, non debet Missa celebrari sine auctoritate Episcopi, & propter necessitatem, & tunc sine præjudicio juris Parochialis Ecclesiæ; nec in festis præcipuis, sed aliis diebus, & hoc debet contineri licentia, quando conceditur a Diœcesano.*

V. Oratorii Palatini initia a Constantini Magni piissimi Imperatoris Aula, sunt repetenda; quem habuisse in Palatio Ecclesiam, ubi Scripturas meditabatur, & preces Deo fundebat, scribit in ejus vita Eusebius lib. 4. c. 17. *In Palatio quamdam veluti Ecclesiam Dei constituit . . . . Præibat cunctis, qui in Ecclesiam illam erant adscripti, & sacros Codices in manus sumens, oracula a Deo edita, attento animo meditabatur, posthac solemnes preces cum Aulicorum cœtu recitabat.* Aderant sacri Ministri in ejus Aula: nam Eusebius lib. 4. cap. 18. testatur, Diaconos, atque Deo consecratos Ministros, vitæ gravitate, & reliquis virtutibus ornatos, totius domus custodes constituisse. Addit Sozomenus lib. 1. cap. 8. Oratorium quoque portatile, religiosissimum Principem ad castra deferre solitum; Sacerdotes etiam, qui rem divinam facerent, quos in bellicis expeditionibus volebat comites sibi adhærere. *In Palatio extruxit Oratorium, & Tabernaculum Ecclesiæ figuram exprimens, cum contra hostes prælio contenderet, secum circumferre consuevit, ad eum finem, ut neque sibi in solitudine vitam agenti, neque exercitui deesset ædes sacra, in qua quidem deberent Deum laudibus efferre, & sacra Mysteria percipere. Nam Sacerdotes & Diaconi, qui secundum Ecclesiæ institutum ista munera obirent, Tabernaculum assiduo secuti sunt.* Subdit Principis exemplum cæteros imitatos esse milites, ita ut quisque Numerus cujusque Legionis, & Tabernaculum habuerit, & Clericos ad sacra munia obeunda. Socrates etiam lib. 1. cap. 18. enarrat pugnaturum Constantinum adversus Persas, secum detulisse castrense Oratorium ex variis, pictisque velis confectum, ut in locis desertissimis rei divinæ vacaret. Jam tum itaque Oratorium Palatinum fuit ad instar Ecclesiæ compositum, ubi cujuslibet ordinis Clerici, & in celebrandis sacris Mysteriis, & in persolvendis divinis Officiis, solemni ritu deservirent. Constantini filios ab ea tanti parentis pietate minime discessisse, testatur ibidem Eusebius lib. 4. cap. 52. scribens, quod *non tam paternis monitis, quam sua sponte incitati præcepta Parentis sui alacritate animi superarunt, quippe qui Divinæ Religionis observantiam semper præ oculis haberent, & sanctos Ecclesiæ Ritus in ipso Palatio cum universis Domesticis custodirent.* Simile Oratorium habuisse Theodosium juniorem colligitur ex quotidianis pietatis officiis, quibus ipsum operam dedisse, refert Socrates lib. 1. Hist. cap. 22. *Palatium suum sic instituit, ut a Monasterio non multum discreparet; matutino tempore ipse una cum Sororibus suis hy-*

mnos

mnos in Dei laudem alternis recitare consueverat. Memorat Theophanes Capellam Palatii, ubi Imperator Heraclius cum conjuge sua, corona Imperatoria redimitus est; ubi & nuptiæ celebratæ fuerunt. Antequam Imperatoriam Sedem conscenderet Justinianus construxerat in suo Palatio Oratorium D. Petro dicatum, cujus ipse meminit in epistola ad Hormisdam Papam, quem exoravit *quatenus Reliquiis Sanctorum Apostolorum, tam Nos, quam Basilicam eorum hic in domo nostra sub nomine prædictorum venerabilium constructam illustrare, & illuminare large dignemini*. Hanc Basilicam dictam fuisse Sancti Petri in Hormisda, Scriptores testantur: atque eamdem fortasse cum Oratorio Palatino S. Petri, cujus meminit Anastasius in vita Agathonis Papæ; ubi refert Legatos hujus Pontificis susceptos fuisse a Principe *in Oraculo S. Petri intra Palatium extante*. Oraculum enim idem significat ac Oratorium, seu locum orationi deputatum. Aliud Oratorium in Palatio Mauritius Imperator D. Paulo Apostolo consecravit: quod Constantina Augusta, Sancti Apostoli Reliquiis ditari a Gregorio Papa exoptabat; ut is testatur lib. 3. ep. 30.

VI. Imperiales etiam fœminæ, quibus Palatia distincta ædificabantur, domestica habuerunt Oratoria. Theophanes enim refert Pulcheriam extruxisse Oratorium S.Stephani in Palatio, & in eo collocasse S.Protomartyris Reliquias. Idem narrat in Domo Marinæ celebratas nuptias Dementiæ filiæ Phocæ Imperatoris cum Prisco Patritio. Cedrenus etiam meminit Palatini Oratorii, ad an.19. & 20. Theodosii junioris, ubi non raro coronabantur Imperatores, eorumque filii. Suum quoque Oratorium domesticum habuit Placidia Augusta: cujus altare subvertere ausus est Paulus Pseudo-Patriarcha, ut injuriam irrogaret Apostolicæ Sedi, uti refert Anastasius in vita Martini Papæ. Hoc Placidinianum Oratorium dicitur ab Anastasio *Oraculum & Altare Sedis Apostolicæ*; quia in domo Placidiæ, Legati sedis Apostolicæ recipiebantur: imo Vigilius Pontifex se in Placidiana domo habitasse scribit in epistola ad Ecclesias. Quotidiana pietatis officia, quibus vacabat mater Alexis Imperatoris indicant, eidem fuisse domesticum Oratorium. De ea namque scribit Anna Comnena neptis, quod noctu diuque, statis horis, divinis persolvendis officiis, & Liturgiæ vacabat. Cum igitur Imperatores & Imperatrices sibi excitarent Oratoria; hinc plura fuerunt in Aula Constantinopolitana Oratoria Palatina, sicuti plura erant Imperialia Palatia. Fuse de his Oratoriis agit Clarissimus Cangius in Constantinopoli Christiana lib. 4. Insigne præ aliis fuit, quod in magno Palatio a Theophilo Imperatore constructum refert Continuator Theophanis lib. 3. cap. 43. Aliud dictum *Deiparæ Phari* ædificavit illius successor Michael prope triclinium Palatii, ubi imperialia sponsalia aliquando celebrata narrat lib. 4. Theophanes. Basilium Macedonem quinque Oratoria in Palatio excitasse, eorumque præcipuum Oratorium S. Pauli a Mauritio olim ædificatum, scribit in illius vita Porphyrogenitus. Qui idem commemorat Palatina Oratoria Deiparæ Virgini, S. Petro, S. Clementi, S. Michaeli ab eodem Basilio consecrata. Leo Sapiens construxit in Aula ædem sacram S. Annæ, ut testatur Continuator Theophanis lib. 3. Et Isaacus Comnenus in Palatio extruxit Ecclesiam in honorem S. Theclæ, ut refert Anna Comnena lib. 3. Alex. Ab aliis Imperatoribus alias sacras ædes Palatinas excitatas enarrat Cangius in laudato Opere: ex quo illud etiam constat, consuetudinem celebrandi in Cappellis Imperialibus, usque

ad

ad Orientalis Imperii interitum perseverasse. Sed de Clero Imperatorio, & de Liturgia Palatina in Oriente alibi dicendum erit.

VII. In Occidente, omnium antiquissima Capella Palatina occurrit in Aula Regum Francorum. Hos primæ stirpis Reges Oratorium in Aula habuisse, conjicit Clar.Thomassinus p. 1. lib. 2. cap. 109., ex eo quod Clodovæus plures in suum consilium adhibuit Episcopos, Clericosque, ut illum monuerat Remigius: & Stephanus Leodiensis in vita S. Modoaldi Trevirensis plures è consilio Dagoberti II. Episcopos nominat. Verum, quod a consiliis essent Episcopi Regibus, non inde emergit, quod eisdem fuerint a sacris domesticis. Sunt tamen alia hujus rei argumenta: siquidem Gregorius Turonensis lib.8. Hist. Franc. cap. 44. meminit Oratorii Guntramni Regis; & lib. 10. cap. 18. alterius Oratorii Childeberti Regis, ubi matutinis Officiis interesse consueverat. Mabilonius in libro de Re Diplomatica exhibet nonnulla Placita Theodorici & Childeberti Regum, ubi mentio fit Oratorii Palatini; in quo Capella S. Martini servabatur. In actis S. Desiderii Episcopi Cadurcensis apud Cointium in ann. Franc. ad an. 617. legitur, illius fratrem, & prædecessorem Rusticum fuisse Abbatem Regii Oratorii. Nonnulli etiam memorantur Capellani Regum primæ Dynastiæ, quos Oratorio Palatino mancipatos fuisse conjicere licet. Monachus Inculi.mensis (ut testis est Bignonius lib. 1. c. 25.) scribit Inculismanum Episcopatum datum a Clodovæo Aptonio Capellano suo. Aiglibertus Episcopus Cenomanensis, qui floruit regnante Childerico, Archicapellanus dicitur in ejus actis. Cangius in Glossario laudat Bertharium sub Clotario, & Riculphum sub Dagoberto Archicapellanos. Denique Gregorius Turonensis lib. 8. Hist. cap. 29. memorat Clericos Fredegundæ Reginæ: & Gregorius M. lib. 9. ep. 120. Syagrium Episcopum indicat addictum obsequio Brunechildis Reginæ. Præterea certum est, Reges Francorum primæ stirpis in Palatio suo servasse S. Martini Reliquias, quas in bellicis expeditionibus secum deferebant, & ad quas sacramenta fidelitatis persolvebantur. Id enim constat ex laudatis Placitis Theodorici, & Childeberti, & ex formulis Marculphi. Servabantur etiam in eorum Palatio aliæ Sanctorum Reliquiæ. Meminit namque Marculphus in quadam formula lib. 1. cap. 40. Reliquiarum, quas Rex varias in Provincias deportari faciebat, ut ad eas præstarentur sacramenta fidei, quæ sibi, filioque deberentur. Et Peiratius lib. 1. de Orat. Reg. Gall. cap. 4. 5. & 6. probat in more fuisse apud Francorum Reges Merovingiæ stirpis, Sanctorum Reliquias domi suæ custodire, easque deferre cum hostibus congressuros; atque ita factum a Clodovæo I., Childeberto I., Clotario I., aliisque. Jam vero ex hac religione erga Sanctorum Reliquias, causa etiam emergebat habendi Oratorium, & cœtum Clericorum, qui divina Officia persolveret. Nam solemne fuit Veteribus, ut ubi Sanctorum præsertim Martyrum, quiescerent Reliquiæ, ibi sacra peragerentur. Hinc nedum deputabantur Custodes Martyrum, & Monumentorum; sed & ordinabantur Clerici, qui ibi sacris operarentur. Quod ipsum indicat Concilium Chalcedonense can. 6. vetans aliquem ordinari, nisi in Ecclesia civitatis, pagi, aut in Martyrio, aut in Monasterio. Concilium Aurelianense II. can. 13. hos eosdem vocat Martyrarios. Et a Concilio Epaonensi can. 25. expresse statutum est, non esse collocandas Martyrium Reliquias in Oratoriis, nisi Clerici deputarentur: *qui sacris cineribus psallendi frequentia famulentur*.

VIII.

VIII. A Capa illa S. Martini Turonensis, quam in Oratorio Palatino asservatam, & in castris delatam innuimus, Oratoria dici cœperunt Capellæ: ut in Placito Childeberti apud Mabilonium, Oratorium Regis nuncupatur Capella S. Martini. Hanc hujus vocis etymologiam tradit Monachus Sangallensis lib. 1. de vita Caroli Magni, ubi ait: *De pauperibus supradictis quemdam optimum dictatorem & scriptorem in Capellam suam assumpsit, quo nomine Francorum Reges propter Capam S. Martini, quam ad bella portabant, Sancta sua appellare solebant*. Eamdem assignat Valafridus Strabo de Reb. Eccles. cap. 31. *Dicti sunt primitus Capellani a Capa B. Martini, quam Reges Francorum ob adjutorium victoriæ in prœliis solebant secum habere*. Eadem est sententia Honorii in Gemma animæ cap. 128., & in sermone de S. Martino: cui subscribunt Baronius, Cangius, Thomassinus, Mabillonius, aliique. Neque audiendus Joannes Filesacus scribens in quer. Eccl. Gallic. Græcam esse illius vocis originem, quæ concavitatem denotat: cum inauditam esse eam vocem apud Græcos, Joannes Meursius testetur. Pariter rejiciendæ sunt interpretationes Glossographi, qui in cap. *Concedimus*, de Consecr. Dist. 2. dictam putat Capellam, quod caprarum pellibus tabernacula tegerentur; & eorum, qui ejusdem dictionis originem accerserunt a verbo Capio. Itaque Capellæ vocabulum primo occurrit in Marculpho, qui medio sæculo septimo floruit, lib. 1. formul. cap.38. ubi refert, Francorum Proceres jurasse *manu posita in Palatio super Capellam Domini Martini*. Hic Capellæ vox Reliquias ipsas denotat: uti & in Charta quadam edita a Mabillonio lib. de re. Dipl. ubi Theodoricus Rex anno 680. ait: *Sua mano . . . . in Oratorio nostro super Capella domni Martini, ubi reliqua Sacramenta percurribant, hæc debirent conjurare*. At in altera Childeberti Regis anno 710. ipsum Oratorium nuncupatur Capella: *Sic ab ipso viro Grimaldo fuit judicatum, ut sex homines de Verno, & sex de Latiniaco bone fideus in Oratorio suo, seu Capella S. Martini immemorata homenis debirent conjurare*. Quid vero ea fuit D. Martini Capa? Non alia sane juxta Cangii sententiam in Glossario, quam illius brevis tunica. Atqui tamen Hieronymus Bignonius in notis ad Marculphi formulas lib. 1. cap. 38. censet, non ullam D. Martini vestem denotari; sed Capsam, seu Capellam, aut thecam, ubi ejus recondebantur Reliquiæ. In eadem est sententia Peiratius lib. 1. de Orat. Reg. Gall. cap. 1. & 2. eo ductus momento, quod qui S. Martinum laudarunt Paulinus Nolanus, Severus Sulpitius, Gregorius Turonensis, nullam illius Capæ, seu tunicæ mentionem injecerint: imo ex epistola quadam Theodomari Abbatis Casinensis ad Carolum M. infert Capæ vocem, tunicam quamdam denotantem ab Italis, non a Francis derivatam. Hæc tamen non adeo valida sunt, ut Cangii sententiam convellant: præsertim cum Veteres Capam, non Capsam dixerint B. Martini. Quod vero hujus Capæ nulla occurrat mentio apud antiquos; causa esse potuit, ut optime advertit Gatticus cap. 2. §. 4., quod ea ætate, nondum illud vestimenti genus Capa diceretur, quo nomine donari cœpit sæculo septimo adolescente. Memorarunt tamen Sulpitius, & Fortunatus, brevem, hispidamque Beati Martini vestem, quæ nudis brachiis, pectus solum ambiebat. Quoad Theodomari epistolam lib. 1. Chron. Casin. cap. 12. ibi sermo est de Cappa, seu Cucullo Monachorum, quod vestimenti genus, totum corpus contegentis, diversum sane est a Capa, de qua agimus. Atque

que hæc eſt illius dictionis Capellæ origo, quo nomine deinceps omnes ſacræ Ædes donatæ ſunt. Quin & ipſa ſacra ſuppellex ad rem divinam faciendam dicta eſt Capella. Hoc ſenſu Carolus M. in ſuo teſtamento apud Eginhardum, vetuit dividi Capellam ſuam: & hoc ſenſu etiam non ſemel uſurpat vocem Capellæ S. Everardus Comes in ſuo teſtamento apud Cangium in Gloſſario. Sed & Cancellaria Principis dicta eſt Capella; eo quod in Oratorio Palatino Archivium, Diplomata, & Regni monumenta aſſervarentur. Hinc in Concilio Francofordienſi an. 794. can. 3. Carolus M. poſt condonata delicta Thaſſiloni Duci Bojorum, juſſit, ut unum Diploma hujus veniæ deponeretur in ſacri Palatii Capella. Et de Anglia, teſtatur Spelmannus, Archivum Regium in Capella cuſtodiri, quæ proinde dicitur Capella Rotulorum. In Statutis Davidis II. Regis Scotiæ leguntur litteræ, quæ emanarunt de Capella Regis. Unde qui deſcribendis Regiis publiciſque inſtrumentis addicebantur, Capellani olim audiebant. Denique illud notandum eſt cum Peiratio lib. 1. cap. 8. Capellam Regis proprio & ſtricto ſenſu ſumptam, non eſſe ſacram Ædem ipſam in loco aliquo conſtructam; ſed cœtum Clericorum, qui Regis ſunt a ſacris domeſticis. Qua de re ubicumque Rex fuerit, ſive in civitate, ſive in caſtris, domi foriſque, terra marique, habet Capellam ſuam: quemadmodum ubi Rex, ibi Aula.

IX. Regnante Carolo Magno ſacrarum rerum amantiſſimo, & ejus ſtirpe, haud facile eſt dictu, quantum Capella Palatina ſplendoris, & dignitatis acceperit. Ordo Romani Officii, quem Pipinus invexerat in Galliam, quemque Carolus M. egregie promoverat, & propagaverat, ibi potiſſimum vigebat. Sangallenſis Monachus lib. 1. de eccl. cura Caroli Magni cap. 33. ipſum exhibet, ut ducem & moderatorem cantus eccleſiaſtici, lectionum, & Officiorum, quæ celebrabantur in Capella Palatii: in qua nec ullum ſinebat adſcribi Clericum, niſi qui & litteras ſciret, & cantum. Refert idem Scriptor, quibus ille ſe muniret veſtibus, cum nocturnis adeſſet Officiis, & quanta circa ipſum eſſet Clericorum frequentia. Et Eginhardus in illius vita teſtatur: *Eccleſiam mane, & veſpere, item nocturnis horis, & Sacrificii tempore, quoad eum valetudo permiſerat, impigre frequentabat*. Hinc Palatina Eccleſia, veluti omnium exemplar habebatur, ad quam ſe cœteræ omnes conformarent, & tamquam magiſtram æmularentur. Quare cum voluit Leo III. ut in Gallia recitaretur Symbolum more Romano, ſine particula *Filioque*; hortatus eſt Miſſos Caroli M. ut in Regia Capella recitaretur, cujus exemplo ſe cœteræ Eccleſiæ accomodarent. Nec una erat Francorum Regibus Capella Palatina; imo cum plura eis eſſent Palatia, plures quoque ipſi habuere Capellas: omnium vero famoſiſſima dicitur a Gaufredo in vita S. Bernardi, Capella Palatii Aquiſgranenſis; quam a Carolo M. excitatam Leo III. conſecraverat. Plura de hac ſacra Æde ſcribit Eginhardus in vita Caroli Magni: eamque pluribus Sanctorum Reliquiis ditatam conſtat ex ſermone Caroli de illius fundatione, quem refert Miræus in Cod. piar. donat. cap. 11. Ibi enim ait Imperator, ſe Pignora Apoſtolorum, Martyrum, Confeſſorum, Virginum, ex variis Regnis, præcipue Græcorum, collegiſſe, atque in eam Capellam intuliſſe. Hujus inſtar, aliam inchoavit Imperator Ludovicus Pius in Theodonis-Villa, cujus meminit Continuator Reginonis ad an. 939. Neque enim minori erga Divina Officia ſtudio afficiebatur; unde eum Davidi aſſimilat Thega-

nus,

nus, aitque plus nimio indulsisse Consiliariis suis, quod psalmodiæ, & lectioni totus vacaret. Et cum ad ipsum scriberet Agobardus de multis, quæ imperium illius fœdarent, non potuit non justis laudibus afficere studium & assiduitatem ipsius ad Divina Officia frequentanda. Successores Reges secundæ & tertiæ stirpis habuisse Capellas Palatinas, habuisse & Capellanos plures, qui in Aula rem divinam facerent, cui ipsi sæpissimè intererant, constat ex Peiratio, toto libro de Orat. Regum Galliæ. Inter eos eminuere in omni pietatis genere Robertus & S. Ludovicus; quos Divina frequentasse Officia, noctu diuque in Capella sua; plures ad sacrum ministerium Clericos aluisse; præcipuas anni solemnitates summa coluisse religione; Oratorio etiam portatili usos esse ad sacra Mysteria conficienda, ubi iter agerent; & alia plurima pietatis argumenta referunt Helgaldus, Nangius, Gaufridus de Bello-loco, Scriptores illorum vitæ. Testis est Peiratius lib. 1. cap.4. nulla fere a Regibus Palatia constructa, ubi non esset Oratorium ad sacra peragenda: Robertum excitasse in Palatio Ædem D. Nicolao sacram; Ludovicum VII. in Aula Sacellum B. M. Virgini consecrasse; & Sanctum Ludovicum in honorem Spineæ Christi Coronæ, quam a Balduino Orientis Imperatore acceperat, Sanctam Capellam Parisiensem cum Clericorum cœtu construxisse. Nam etiam Regibus secundæ & tertiæ stirpis mos fuit Sanctorum Reliquias in Aula custodiendi, ut idem tradit Peiratius lib.1. cap.6. & 7. Ita Hugo Capetus Sanctorum Maglorii, Sansonis, & Maglovii Corpora in Capellam intulit Palatinam; quam etiam Parochiali jure donatam voluit. Et de Roberto ejus filio scribit Helgaldus, quod *jucundabatur in Sanctorum Pignoribus a se auro & argento bene ornatis*. Refert Cangius in Glossario verbo *Capella* Chartam Caroli Simplicis, ubi Rex ait se Reliquias B. Virginis Walburgis collocasse in Capella Palatii Attiniaci, & duodecim ibi deputasse Clericos: *qui diu noctuque Divina horis competentibus frequentent Officia*. Has Reliquias deferri consuevisse cum in hostes castra movebantur, diserte constat ex Concilio Lipitinensi anni 742., & ex Capitularibus Caroli M. lib.7. cap. 103. ubi statutum fuit, ut nullis Clericis fas esset in hostem una cum exercitu pergere, nisi iis, quibus opus erat ad sacra munia obeunda, & ad Sanctorum Pignora portanda. Regnantibus vero tertiæ stirpis Regibus, celebre vexillum dictum Auriflammeum, ex ara B. Dionisii sumptum, summa religione, in hostes ferebatur. Iidem fere mores obtinuere in Oriente, cujus Imperatores congressuri cum hostibus, & Reliquiis Sanctorum, & Auriflammeo utebantur. Tandem Capellæ Palatinæ Regum Galliæ, nedum Sanctis Pignoribus instructæ erant, verum etiam splendidissima sacra suppellectile. Ut enim constat ex repertoriis Regis Roberti apud Helgaldum, & Ludovici Grossi apud Sugerium, & Caroli VI. apud Peiratium lib. 2. cap. 4. & 5. ibi recensetur Calices, Cruces, Evangeliorum libri, Candelabra, thuribula, simulacra, & alia sacri ministerii instrumenta, magno in numero, ex auro vel argento conflata: ornamenta etiam Sacerdotalia miri operis, summique pretii. Atque ex his satis superque patet, quam antiqua, & quam splendida fuerit Capella Palatina in Aula Regum Francorum. Et nunc temporis habent Galliæ Reges Capellam, nedum in Parisiensi Palatio, verum in Palatio Fontisbellaquei a Francisco I. excitatam, & in Versaliensi a Ludovico XIV. constructam; quas describit Martinierius in suo Dictionario Geographico.

X. In Aula Hispana a Suevorum Regum ætate Sacellum extitisse Palatinum, conjicit Turturetus in libello ad hanc rem edito. Nam Concilium Lucense anno 567., regnante Theodmiro celebratum, dum suas singulis Episcopis Diœceses attribuit, Episcopo Dumiensi Regiam familiam assignat: *Ad sedem Dumiensem familia Regia*. Ex quo colligit ille, ita habuisse Hispanos Reges propriam Ecclesiam Aulæ, & Aulicos Sacerdotes, uti Aulæ Antistitem: rejicitque Garciæ Loaisæ sententiam, qui nomine familiæ Regiæ denotari censet Monachos Dumiensis Monasterii, quod Regii erat juris. Addit, in Historia gentis Hispanæ par. 2. cap. 4., jussu Alphonsi Sapientis conscripta, Regiam Domum subditam dici Episcopo Dumiensi, hocque idem asserere Lucam Tudensem, & Ambrosium Morales Hispanos Scriptores. Regnantibus deinde Gothis, nullam quidem expressam mentionem occurrere Capellæ, & Capellanorum Aulæ Hispanæ; vestigium tamen ejus rei deprehendi in Concilio Toletano VII. cap. 1. ubi memorantur Sacerdotes, qui adstringebantur juramento, Regi se se fidos fore. Horum nomine censet Turturetus Aulicos Sacerdotes indigitari. Eugenium quoque Toletanum Antistitem e numero fuisse Palatinorum Sacerdotum opinatur, quod ab Idelfonso Toletano lib. de vir. illustr. cap. 14. dicatur Clericus Regiæ Ecclesiæ: *Qui cum Ecclesiæ Regiæ Clericus esset egregius*. Quamvis Hispani Scriptores nomine Ecclesiæ Regiæ, non Ecclesiam Palatinam, sed Toletanam interpretantur; quod amplissima Civitas illa olim diceretur Urbs Regia. Si vera tamen narrat Julianus, vel si vera a majoribus accepit, fuit Gothis Hispaniæ Regibus Capella Palatina, ubi S. Leocadiæ Corpus tumulatum erat. Is enim scribit in suis adverf. n. 289. *Accepi simul a majoribus in S. Leocadiæ Sacello Regio, Corpus sepultum fuisse in Aulæ Sacello, & prope Sepulcrum Virginis, in pariete locatum thronum fuisse Regis Recessuinthi, Gothorum more purpura tectum*. Sub tertia Regum Hispaniæ Dynastia, Regum nempe Legionis & Castellæ, non obscuris argumentis Ecclesia Palatina asseritur. Ferdinandus cognomento Magnus Legionis & Castellæ Rex omnibus intererat nocturni diurnique Officii Horis, concinens & ipse cum Clericis, quin & agens quandoque partes Præcentoris. Ita de eo narrat Rodericus lib. 6. de reb. Hisp. cap. 13. ad an. 1063. *Ecclesiam vespere, & mane, nocturnisque horis, & Sacrificii tempore frequentabat, interdum cum Clericis in Dei laudibus modulando, interdum etiam vices Cantoris explebat*. Atqui hanc Ecclesiam nonnisi Palatinam fuisse, illud suadet, quod Rex singulis noctibus, singulis quoque diebus, mane, & vespere, Aula egredi, & ad Ecclesiam pergere, haud facilè potuisset. Idem dicendum est de Joanne Aragonum & Siciliæ Rege, quem etiam quotidie Divinis affuisse Officiis, testis est Marinæus Siculus lib. 21: *Quotidie rebus divinis & sacris interfuit*. Narrat & idem Auctor, Isabellam Castellæ & Aragoniæ Reginam nusquam defuisse Divinis Officiis, quæ in Regia ejus Capella decantabantur; si quid vitiose pronuntiaretur, ipsam emendavisse; Horas quoque Canonicas ipsam quotidie persolvisse: *Semper enim sacris rebus, & Divinis Officiis aderat. In quibus si quis forte Sacerdotum suorum, qui sibi rem divinam celebrabant, aut Horas Canonicas, & Psalmos canebant, errasset in syllaba, persentiebat, & tamquam Magistra discipulum admonebat. Quæ præter multas extraordinarias & votivas orationes, Horarium quoque, Sacerdotum more, quotidie persolvebat*. Tandem, cum in non-

nonnullis privilegiis ab Alphonso VI. concessis Antistiti Compostellano; medio fere duodecim sæculo; atque in Lege Hispana ab Alphonso IX. edita, mentio fiat Capellanorum Aulæ Hispanæ, jam hærendum non est, quin antiquis Hispaniæ Regibus fuerit Palatina Ecclesia. Quam vero nunc temporis habent, describit Turturetus Philippi IV. Capellanus in libro de Sacello Regio cap.4. de cujus Clero,& Liturgia inferius dicendum erit. Sed præter hanc Ecclesiam Palatinam, alia sunt in Aula Hispana Sacella, ubi privatim a Capellanis Aulæ, sacra Mysteria conficiuntur, Rege præsente.

XI. Est etiam hoc loco commemoranda Capella Palatina Regum Angliæ, quod olim sacrarum rerum cultu, & Clericorum frequentia plurimum effulserit, & ad hæc usque tempora illius supersint vestigia. Sane Alfredum Regem, qui nono imperabat sæculo, habuisse in Aula sua Capellam, indicat Willelmus Neubrigensis lib. 2. de gest. Regum Angliæ. Narrat enim illum horas diei cujuslibet ita tripartiri solitum, ut lectioni & orationi octo dicaret, totidem Regni disponendis negotiis, totidem humanis necessitatibus explendis. Erat in illius Capella cereus, qui noctu ardebat interdiuque, & horas demonstrabat singulas, de qua re ipsum Capellani commonebant. Librum quoque Officiorum Ecclesiæ, sinu suo semper gestabat, ut ad ea se conferret, quoties ei id esset otii. Aliis etiam antiquis Angliæ Regibus non defuisse in Aula Oratorium, ubi rei divinæ vacarent, vel ex hoc uno conjici potest argumento, quod illorum decem enumerat Matthæus Paris in Henrico III, in Sanctorum Albo relatos. Nec defuit Regibus ejusdem Regni, qui successere. Nam Willelmus ille, qui sæculo undecimo Angliam subegit, ut scribit Malmesburiensis lib. 3. Reg. Angl. *Religionem Christianam, quantum sæcularis poterat, ita frequentabat, ut quotidie Missæ assisteret, vespertinos, & matutinos hymnos audiret*. Cui adjungendus est clarissimus Angliæ Rex Richardus, quem primum semper omnium surgere solitum, & in Ecclesiam pergere, ut Divinis omnibus adesset Officiis, narrat Rogerius. Adjungendus quoque est Henricus III, quem tribus quotidie Missis solemnibus interesse solitum, præter alias, quæ submissa voce recitabantur, scribit Walsinghamus ad an. 1273. Quotidiana hæc pietatis officia, non alibi facile potuissent Reges, noctu diuque explere, nisi in Ecclesia Palatina. Ibi itaque Divinis Officiis, & Missarum solemniis vacabant: ibi præcipuas anni festivitates agebant, quas summa religione & pompa coluisse in Aula sua Anglos Reges, indicat non semel in Historia sua Froissartus. Et a Polydoro Virgilio lib. 8. Hist. duæ præcipuæ memorantur in Aula Anglicana sacræ cæremoniæ; quarum una spectat ad curandas strumas, quod festis quibusdam diebus, multiplici ritu præstabant Angliæ Reges: altera vero fuit, annuli contra comitialem morbum benedictio, quæ in die Parasceves agi consuevit. Porro ad rem divinam faciendam numerosum in Aula alebant Clerum; adeo ut non semel Romani Pontifices ægre tulerint tot Episcopos, Clericos, Monachos a suis avelli Ecclesiis, & Aulæ addici. Id etiam ægre tulit Petrus Blesensis ep. 14. ad Clericos de Capella Regis data, qua graviter eos hortatur, ut exemplo suo, se se ab Aulæ periculis subducerent: qui tamen ep. 150. mitigavit asperius dicta in Aulicam vitam, fassus expedire Ecclesiæ, ut Clerici aliqui in Aula versentur, dummodo non officio suo desint, non Aulæ vitiis maculentur. Causa etiam erat, cur minus probaretur illorum in Aula

 fre-

frequentia, quod non tam sacris rebus, quam temporalibus negotiis tractandis incumberent: cum Reges officia fere omnia Aulæ, & Regni, Clericis committere consueverint. E numero autem Clericorum Capellæ Regis fuit Magnus Eleemosynarius: quo munere functus est Eduardus Foxius sub Henrico VIII., & Willelmus Biel sub Regina Elisabetha, ut refert Peiratius lib. 1. cap. 29. ex eo Capellam Angliæ Regum inferens, ad Capellæ Regum Galliæ normam, compositam fuisse. Nunc etiam temporis in ipsa Aula Anglicana etsi miserando schismate a Romana Ecclesia disjuncta antiqui moris vestigia supersunt. Ut enim constat ex Dumontio & Roussetio in Cæremoniali Angliæ cap. 1. §. 3. est in Palatio Regio Capella, cui qui præest, Decanus dicitur, plerumque ex Episcoporum numero, eique nonnisi Rex imminet. Spectat ad Decanum inferiores Capellæ Ministros designare, atque hi sunt: Vice-Decanus, duodecim Ecclesiastici ad rem divinam faciendam, viginti Cantores laici, qui dicuntur Capellæ Clerici, duodecim Scholares ad rem musicam, Custos Capellæ, tresque Caduceatores, qui argenteam virgam ferunt. E numero Clericorum Capellæ sunt, Magister artis musicæ, duoque Organistæ. E cœtu autem Ecclesiasticorum, unus spiritualem gerit curam Aulicorum; quippe qui mane quolibet preces ipsis indicit; si qui ægrotant, ad eos invisendos, monendosque accedit; si quid in re divina illis obscurum, dubiumque occurrit, explanat. In ea Capella ter singulis diebus preces aguntur; singulis vero Dominicis, & festis duæ conciones habentur; resque Divina celebratur cum cantu, musicisque instrumentis. His diebus Rex Ordinis Periscelidis torquem gestat, uti etiam in anniversariis nativitatis, & inaugurationis suæ: atque ad Liturgiam nummum offert aureum, quem Byzantium vocant, quod ibi cusus fuerit primum, porrigente oblationem Supremo Regiæ Domus Præfecto. Atque id quidem in Nativitate Domini, Pascha, Pentecoste, festo omnium Sanctorum: siquidem in aliis nonnullis diebus festis aurum offertur: in Epiphania vero aurum, thus, & myrrha. In præcipuis etiam solemniis, atque prima cujuslibet mensis Dominica, solet Rex cum Aulicis suis Eucharistiam sumere. Ad conciones habendas in Palatina Capella, constituti sunt quadraginta octo Capellani, quorum quatuor in orbem singulis mensibus, verba faciunt. Sed Quadragesimæ tempore, (quod etsi non jejunii, attamen majoris fovendæ pietatis tempus habetur in Ecclesia Anglicana) frequentiores sunt conciones; nempe singulis diebus Dominicis, feriisque quarta & sexta. Et primo quidem in die cinerum, Decanus Capellæ conciones exorditur; tum sequenti feria sexta, Decanus Ecclesiæ S. Pauli; & die Dominica, Episcopus aliquis concionatur. Deinde hoc ordine sequuntur conciones, ut feria quarta a Capellano aliquo Regis; feria sexta ab aliquo e Decanorum cœtu; Dominica autem ab Episcopo sit concionandum; in die Palmarum ab Archiepiscopo Cantuariensi; in Pascha a Magno Regis Eleemosynario. Habet quippe Aula Anglicana Magnum Eleemosynarium, cujus munus est stipem distribuere in magnis præsertim solemnibus, feria quinta Magnæ Hebdomadæ lotionem pedum vice Regis agere, & stipendia solvere veteranis Aulicis, vel eorum viduis. Denique præter hanc Ecclesiam Palatinam, habent Angliæ Principes privatum Oratorium, ubi sacris rebus privatim vacent, ibique sacra moderatur Theologus, quem vocant Clericum cubiculi. Is curam gerit animæ Regis, eum adjuvat

in

in agendis rebus divinis, is etiam benedicit Regiam mensam. Huic alii duo subsunt Clerici, qui eo absente, easdem partes impleant.

XII. Capellam Aulæ Lusitanæ vetustissimam esse tradit Antonius Caietanus Sousa Teatinus Lib. 4. Cap. 178. Historiæ Regum Portugalliæ. Nam Alphonso I. regnante, Ecclesia S. M. de Oliveira Capellæ Regiæ dignitate ornabatur; tum etiam in Civitate Conimbricensi, ubi aliquando Regium fuit domicilium, Ecclesiæ Sanctæ Crucis, & S. Michaelis, eadem insignitæ sunt prærogativa. Regibus in Santyremi Civitate degentibus Capella Regia fuit Ecclesia S. M. de Alcacova; & in Civitate Ulyssiponensi, Ecclesiæ S. Bartholomæi, S. Martini, e Sanctæ Mariæ de Escada. At Dionysius Rex Portugalliæ Capellam in Palatio suo excitavit S. Michaeli Archangelo sacram; & ibi S. Elisabeth Regina Divinis vacabat Officiis, quæ a Capellanis plurimis persolvebantur, uti ex ejus Actis apud Bollandum die quarta Julii. Ibi enim cap. *6.* habuisse dicitur Capellam nobili, & numerosa instructam suppellectile, ubi Missarum solemnia, ubi Divina Officia a Capellanis suis celebrabantur, & ubi piissima Regina singulis diebus oblationem ad altare faciebat. Et cap. 10. dum ejus vivendi ratio describitur defuncto coniuge, rursus memoratur Palatina Capella; memoratur & privatum Reginæ Oratorium. Nam in privato Oratorio, Divinum recitabat Officium, una cum nonnullis Monialibus, quas secum habebat; tum audito Sacro, se conferebat ad Capellam Palatinam, ubi a Clericis, Capellanisque Liturgia, & Divina Officia absolvebantur; ac in diebus festis conciones quoque habebantur. Capellam Regum Lusitaniæ pluribus donarunt privilegiis Romani Pontifices, uti suo loco dicturi sumus. Olim fuisse Ecclesiam S. M. de Escada asserit Sousa lib. 4. cap. 12. deinde ab Emanuele Rege, anno 1581. excitata est Palatina Capella D. Thomæ Apostolo Indiarum Protectori consecrata, hac posita inscriptione: *D. O. M. Sub honore Divi Thomæ Apostoli: Hic Rex Emmanuel Capellam Regiam dicavit & translata fuit. An. MDLXXXI. Locum profanari vetat Religio.* Eam anno 1710. perente Joanne V. piissimo Portugalliæ Rege, sacrarum rerum amantissimo, Clemens XI. Bulla *Apostolicus ministerio* constituit Collegiatam Ecclesiam cum insigni Clericorum cœtu ex sex Dignitatibus, decem & octo Canonicis, duodecim Beneficiatis, octo Mansionariis conflato; quos quidem omnes Rex tamquam Patronus nominaret, Capellanus maior institueret. Tum anno 1716. ab eodem Pontifice Capella Regia aucta est dignitate Cathedralis, & Patriarchalis Ecclesiæ sub titulo S. M. in Cœlum assumptæ, divisa Provincia, & Diœcesi Ulyssiponensi in partes duas Orientalem, & Occidentalem; quarum prima veteri subesset Archiepiscopo, alteram Magnus Capellanus, idemque Patriarcha administraret. Sed ex Clementis XII. Constitutione anno 1737. Patriarchæ Ulyssiponensi conjuncta est perpetuo dignitas Cardinalitia. Canonicis quoque Capellæ Regiæ seu Patriarchalis Ecclesiæ, qui Principales dicuntur, privilegia plurima collata sunt, tum a Romano Pontifice, tum a Rege, cujus decreto die 24. Decembris anno 1716. parem honoris, & dignitatis locum cum cæteris Episcopis Regni acceperunt. Aliis deinde Constitutionibus Pontifex idem majora beneficia in eam Ecclesiam effudit, quartam insuper partem proventuum Episcopatuum Lusitaniæ eidem Ecclesiæ addixit, Rege petente. Quibus omnibus novum robur addidere Innocentius XIII. Bulla *Rationi congruit* anno 1721. & Cle-

Clemens XII. Bulla *Religiosa Christianorum Principum* anno 1738. Tum a Religiosissimo Principe conscriptus est insignis, ac numerosus Clerus in Presbyteros, Protonotarios, Subdiaconos, Acolythos, Canonicos, Beneficiatos, aliosque Ordines distinctus ad sacrum ejusdem Ecclesiæ ministerium. Tandem, quod ex ea divisione Diœcesis, & Civitatis Ulyssiponensis in partes duas, plura sequerentur incommoda, Constitutione Benedicti XIV. anno 1740. incipiente his verbis *Salvatoris nostris*, ea sublata, constituta est una, eademque Ecclesia Cathedralis, & Patriarchalis totius Civitatis, & Diœcesis Ulyssiponensis, Capella scilicet Palatina, ita ut antiquæ Cathedrali servaretur dignitas Collegiatæ Ecclesiæ, sub titulo S. Mariæ. Nunc itaque in Aula Regum Lusitaniæ Capella Regia est simul Cathedralis, & Patriarchalis Ecclesia, ob Ministrorum copiam, & dignitatem, sacræ suppellectilis magnificentiam, sacri ministerii cultum, ac splendorem, obque jura, & privilegia plurima, quibus fulget, præstantissima: idque debetur eximiæ pietati, summoque erga res sacras studio Joannis V. Regis, quem proinde merito Benedictus XIV. anno 1749. donavit titulo *Regis Fidelissimi*.

XIII. Ex his paret Regum Lusitaniæ Capellam insigniorem assecutam esse dignitatem, splendoremque, cum Brigantini Duces ad imperium pervenerunt. Horum namque summa semper fuit erga res sacras religio, ut proinde nobilissimam habuerint in Palatio Ducali Civitatis Vecæ (*Villa-Viçosa*) Capellam S. Hieronymo dicatam, privilegiis pluribus a Romanis Pontificibus cumulatam. Ut enim refert idem Antonius Cajetanus Sousa lib. 6. Hist. Lusit. Paulus III. Romanus Pontifex anno 1534. Theodoro I. Duci Brigantino potestatem fecit habendi in Capella sua Clericos plures, qui Divina Officia ritu Romanæ Ecclesiæ persolverent; eisque Julius III. anno 1552., & Gregorius XIII. anno 1575. Sacerdotia plurima contulere, quæ Præbendarum loco essent. Oratorium domesticum Brigantinis Ducibus concessit Pius V. & facultatem ministrandi ibi Baptismi eorum filiis. A Gregorii XIII. Pontifice, Brevi dato, die 20. Decembris, anno 1576. sacræ illæ pro expiandis defunctis Indulgentiæ, quas Romæ in Ecclesia S. Gregorii lucrantur Fideles, communicatæ sunt Capellæ Palatinæ Ducum Brigantinorum, ita ut Sacrum ibi in Ara Principe (quam idcirco privilegiatam nuncupant) celebratum pro defuncti expiatione, hunc absolveret satisfactionis necessitate. Alio insuper Brevi ejusdem Pontificis die 22. Aprilis, anno 1581. Clericorum illius Capellæ Collegio addita est Decani Dignitas, quem Princeps præsentaret Archiepiscopo Eboræ, is vero institueret, quique residentiæ vinculo adstringeretur; Divinis præesset Officiis, & curaret Statuta servari a Principe lata. Tum quoque idem Pontifex signato Brevi, die 8. Augusti, anno 1581. Thesaurarium, secundam a Decano Dignitatem in eadem Capella constituit; litteras quoque dedit in forma Brevis, die 30. Augusti, anno 1581. ut quotidianæ distributiones iis denegatæ Clericis, qui Divinis persolvendis Officiis defuissent, Capellæ fartis tectis concederentur. Denique privilegio ejusdem Pontificis fas erat in ea Capella Divina omnia Officia solemni ritu celebrari, Eucharistiam asservari, eademque statis quibusdam diebus publicæ adorationi exponi. Successores deinde Pontifices nova, & insignia in Capellam, Capellanosque Brigantinorum Ducum beneficia adjunxere. Nam ex Bre-

vi

vi Sixti V. die 10. Januarii, anno 1590. Clericis prædictæ Capellæ permittuntur quotidianæ distributiones, si alibi eis commorandum esset, ut Principi famularentur. Quod privilegium eisdem firmavit, extenditque Clemens VIII. die 13. Augusti, anno 1592. Quin etiam ab eodem Clemente VIII. Pontifice, die 18. Septembris, anno 1601. potestas Duci Brigantino facta est, ut sibi adjungeret Clericos quamvis residentiæ legibus adstrictos ad civilia, & sæcularia munia exercenda, dummodo ne in criminalibus negotiis jus redderent. Hucusque tamen Capellæ, & Capellanis Brigantinorum Principum imminebat Archiepiscopus Eboræ, tamquam Diœcesanus; at Clemens VIII. Breve edidit anno 1601. die 18. Septembris, quo Decanum, Capellanos, aliosque Clericos Capellæ S. Hieronymi in Civitate Vecæ immunes, exemptosque declaravit ab Ordinarii jurisdictione, ita ut nec visitari nec censuris innodari ab eo possent; neque vel ratione contractus, aut delicti, aut Beneficii ullo modo ei subessent, ubicumque versarentur; sed soli Apostolicæ Sedi immediate subjicerentur. Hujus privilegii executio demandata est Decio Carafæ Archiepiscopo Damasceno, Pontificio in Lusitania Ministro, deinde Cardinali, & Archiepiscopo Neapolitano: & Sousa lib. 6. Hist. Lusit. pag. 502. plura profert exempla vindicatæ a Pontificiis Ministris exemptionis illorum Capellanorum ab Ordinaria auctoritate. Præterea eodem Clemente VIII. annuente, litteris datis die 10. Martii, anno 1604. Divina Officia Majoris Hebdomadæ in ea Capella noctu celebrari; & ex litteris Urbani VIII. die 20. Februarii, an. 1636. Sanctissimam Eucharistiam asservari fas erat. Denique Brigantino Duci a Clemente VIII. Brevi emanato die 11. Decembris, anno 1591. potestas facta est eligendi sibi Confessarium, quem maluisset ex adprobatis ad audiendas Confessiones, qui crimina, & censuras, quarum absolutio esset Apostolicæ Sedi reservata, etiam in Bullis Pontificiis, relaxaret; & lacticiniorum usum permitteret iis diebus, quibus illorum esus fuerat interdictus. Ex his itaque Romanorum Pontificum privilegiis facile colligitur, quanta dignitate excelluerit Capella Brigantinorum Principum; cui Decanus, Thesaurarius, Capellani sexdecim, aliique plures Clerici, & Cantores quotidiana Divinorum Officiorum celebratione inserviebant. Illud etiam ex his colligitur, summam semper fuisse Brigantinorum Principum religionem, pietatemque in sacris domesticis rebus colendis, augendisque: quo nomine a Clarissimo Sousa lib. 6. Hist. Lusit. præsertim laudantur Brigantini Duces Jacobus IV. & Joannes I. utpote qui Capellam, Capellanosque suos opibus, privilegiis, splendidissima sacra suppellectile cumularunt, & sacris cæremoniis, Divisque Officiis rite, ac magnifice in Capella sua agendis summo studio incubuerunt.

XIV. Olim Duces Comitesque habuisse in Comitatu suo Capellam, & cœtum Clericorum, notat Altaserra de Ducibus lib. 3. cap. 8. Omnium vero præclarissima fuit Capella Divionensis Ducum Burgundiæ, quam anno 1172. fundavit Hugo III. Dux Burgundiæ, uti ex præcepto fundationis constat edito ab Auberto Miræo. Meminit hujus Capellæ, & Canonicorum ei deservientium Innocentius III. in Cap. *Cum Capella*, de Privilegiis. Atque ibi originem duxit amplissimus Ordo Equestris velleris aurei; ibi etiam quotannis habebantur Comitia societatis, & S. Andreæ Apostoli tutelaris solemnia agebantur. Nunc vero temporis, insignis est Ducum Sabaudiæ Capella, quam

in Aula sua habuisse, antequam Sardiniæ Regno potirentur, colligitur ex Francisco Ranchino in Europæ descriptione inter Geographica Opera Davity. Scribit enim, Sabaudiæ Ducibus suam esse Capellam, iisdem donatam privilegiis, quibus Capellæ Regiæ fruuntur, & ex Magno Eleemosynario, quatuor inferioribus Eleemosynariis, pluribusque Capellanis, Clericis, & Cantoribus conflatam. Sane sub Philiberto Sabaudiæ Duce, Gaspar Caprius, electus Astensis Episcopus anno 1550., egerat Eleemosynarium & Cancellarium magni Ordinis Sabaudiæ, uti testatur Ughellius. Qui idem in Episcopis Niciensibus recenset Joannem Baptistam Provanam, creatum anno 1548. Niciensem Præsulem, ex Magno Eleemosynario Ducis Sabaudiæ, & Canonico Taurinensi. Et Joannes Franciscus de Sales Episcopus Chalcedonensis, S. Francisci Salesii frater, successorque in Sede Genevensi, fuit Eleemosynarius, & Magnus dicti Ordinis Cancellarius, apud Carolum Emanuelem Ducem, uti referunt Sammarthani to. 2. Galliæ Christianæ. Verum paucis abhinc annis, plurimum ornamenti & splendoris accessit Capellæ Ducum Sabaudiæ, qui & Sardiniæ Reges, ineunte hoc sæculo, dici cœperunt. Palatinam quippe Capellam auxit Victorius Amedeus anno 1729., favente Benedicto XIII. Parochiali dignitate, quæ Aulam, Aulicosque complecteretur: mox eamdem, anno 1745, pluribus cumulavit privilegiis suo loco adducendis, gloriosissimus Pontifex BENEDICTUS XIV., quem summi honoris causa nominamus. Clerus Capellæ Regum Sardiniæ constat ex Magno Eleemosynario, qui sacris rebus in Aula præest, ut alibi dicendum erit; quatuor inferioribus Eleemosynariis, quorum unus vicarias partes agit Magni Eleemosynarii; eorum singuli, alternis vicibus, spatio trium mensium in Aula ministrant, nempe Regias benedicunt dapes, stipem erogant, Regem adeuntem Ecclesias adspergunt sacris aquis: sex Capellanis, qui Sacrum faciunt in Capella: tribus aliis Capellanis, qui curæ animarum incumbunt, unde Vice-Parochi dicuntur: tribus Capellanis Honorariis: duobus Clericis, & altero super numerum. Habet præterea Rex in villaribus & rusticanis Dominus Regiis ad delicias & voluptatem extructis Capellas plures; præsertim vero in Palatio Veneriæ, cui contigua est insignis Ecclesia, eaque est Aulæ, & Aulicorum Parochia: quæ omnes, & illarum Clerici, & Vice-Parochi, tamquam membra sunt urbanæ Palatinæ Capellæ. In earum quoque numero est recensenda Ecclesia Supergæ, tribus millibus passuum a Taurino dissita, quam ad tumulanda Sabaudorum Principum corpora inceperat Victorius Amedæus, perfecit vero anno 1731. Carolus Emanuel gloriosissimus Princeps. Ibi Divina persolvuntur Officia a duodecim Presbyterorum Collegio, qui inter Capellanos Regios Honorarios adscribuntur, & nonnisi Magno Eleemosynario, uti etiam alii ejusdem Ecclesiæ Clerici, subjecti sunt.

XV. Jam vero adeunda nobis est Aula Regum Siciliæ primæ stirpis, seu Nortmannorum; ubi Palatina occurrit Ecclesia, vetustate ævi, operis excellentia, sacrarum rerum cultu, Canonicorum cœtu, ministrorum copia, Parochiali dignitate, Regum beneficiis, Sanctorum denique Reliquiis, omnium præstantissima. Neque enim in iis, quæ ad pietatem, & ad rem divinam spectant, Siciliæ Reges ullis umquam Regibus concessere. Sane apud Nortmannos Duces, qui pulsis Longobardis & Sarracenis eximia virtute Apuliam, Siciliamque occuparunt, receptum fuisse morem habendi Capellas suas, suadent mo-

monumenta illa, in quibus eorum Capellani memorantur, quæ nos alibi proferemus. In illorum numero Robertus Guiscardus, ejectis anno 1071. Panormo Sarracenis, recepta Urbe, restitutis sacris rebus, constructis mœnibus, in arce ipsa Palatina, ubi suum erat domicilium, Sacellum musivo & vermiculato opere ædificavit, quod Hierusalem dicebatur. De qua re Fazellus Rer. Sicul. Decad. 2. lib. 7. cap. 1. scribit: *Igitur in pristinum Christianitatis statum cum summa celebritate omnia redicere. Templa, Fana, ac Ædes Christo & Divis excitata, supplicationes Deo decretæ publice, privatimque, gratulationes cum effusa lætitia factæ . . . . His rite patratis, urbem Robertus & Rogerius firmis mœnibus ac præsidiis, duplici arce, altera ad mare, a quo adhuc cognomen habet, altera ad Occidentem, Ædeque sacra musivo ac vermiculato opere ab Hierusalem cognominata, erectis, mirifice exornarunt*. Verum Palatinæ illius nobilissimæ Ecclesiæ, quæ ad hæc usque tempora extat in Aula Panormitana, auctor fuit Rogerius Primus Siciliæ Rex, post composita Regni negotia, post res plurimas feliciter gestas, Regisque dignitatem sibi assertam & vindicatam. Hunc clarissimum & piissimum Principem, inter alia plurima Templa, quæ Deo & Divis consecraverat, excitasse in Palatio suo miræ structuræ Ecclesiam D. Petro Apostolo sacram, narrat his verbis Fazellus Rer. Sicul. Decad. 1. lib. 8. cap. un. describens Aulam Panormitanam: *Arcem ipsam ingredientibus Sacellum musivo a Roberto Guiscardo structum, Hierusalem nuncupatum, a fronte occurrebat. Quod deformatum mea ætate ad profanos mutatum est usus. Sed & ad dexteram hodie in vestibulo, Templum est D. Petro Apostolorum Principi sacrum a Rogerio Siciliæ Rege a fundamentis erectum: prout Petrus Archiepiscopus Panormitanus & Canonici, eorum diplomate dato Panormi an. sal. 1132., ejusdem regni anno secundo, testantur, & ipsius Rogerii Regis privilegio dato Panormi mense Martio an. sal. 1143. & sui Regni 12. constat*. In eo diplomate Rogerius, post enumerata divina erga se beneficia, se eam ædificasse Ecclesiam, opibus, & privilegiis pluribus donasse dicit, quibus nemini fas esset obsistere: *Aspirante itaque nobis septiformi Salvatoris gratia, cujus misericordia, nostra prosperantur in melius, in honorem B. Virginis Mariæ, omniumque Sanctorum, & titulo B. Petri Apostolorum Principis intra nostrum Regale Palatium, quod est in Urbe Panormi, Ecclesiam summa cum devotione fabricari fecimus*. Id Sacellum sua pulchritudine, & rerum pretiosissimarum apparatu cæteris, quæ in Italia nunc usque extant, seu veteribus, seu novis longe præstare, jure merito asserit Fazellus, singulas illius partes describens. At vero nedum operis magnificentia cæteris Capellis Palatinis Principum præfertur; sed etiam sacrarum rerum dignitate. Nam primo Ecclesiam hanc Palatinam, in gratiam Rogerii Regis, Petrus Archiepiscopus Panormitanus, anno 1132., Parochialem constituit Ecclesiam Regii Palatii. Refert diploma Roccus Pirrus tom. 2. Siciliæ sacræ, novissimæ editionis, in notitia hujus Ecclesiæ: *Rex benignissime, vestris postulationibus devotis annuentes Capellam vestram in honorem S. Petri Apostolorum Principis infra Castellum superius Panormitanum fundatam exaltare, & Parochiali dignitate irrefragabiliter munire decernimus; præsertim cum jam dicta Capella tam Canonicali honore, quam etiam reliquis beneficiis per vestram majestatis munificentiam decorata realiter resplendeat. Nos igitur voluntati vestræ sinceræ providentes, Canonicorum nostrorum, & Capituli commu-*

ni consensu, concedimus, & præsentis privilegii auctoritate firmamus, supranominatæ Capellæ vestræ, Ecclesiam S. Andreæ, quæ sita est juxta murum Panormi cum cœmeterio sufficienti, habendam illi, ac possidendam, & ejusdem Capellæ Canonicis per hujus traditionis paginam, jure perpetuo. Adjicimus quoque ei in Parochiam totum Castellum Panormitanum cum universo Regali Palatio, ac omnibus in ea degentibus Capellanis, Clericis omnibus Capellæ, & servientibus Capellæ domesticis suis. Solemnis hujus Ecclesiæ dedicatio peracta fuit anno 1140. die 18. Aprilis decimo anno Regis Rogerii, pluribusque Indulgentiis cumulata: cujus rei diploma subscriptum a Latinis Græcisque Sacerdotibus, qui rei sacræ interfuere, narrat Pirrus. Eodem anno pingues reditus a Rogerio concessi sunt Capellæ suæ: & in concessionis tabulis memoratur Capella Alviræ Reginæ, ejus conjugis; unde patet, Reginam quoque Clericos suos habuisse ad rem divinam faciendam. Sed & numerosum insignemque Clerum piissimus Rex adscripsit Palatinæ Ecclesiæ, qui divino incumberet ministerio. Ut enim refert Pirrus: *In prima fundatione constituti sunt, Magister, seu Capellanus Major, duæ Dignitates, Cantor, & Thesaurarius, duodecim Canonici, tres Personatus, Subcantor, Magister scholarum, & Terminator, & duodecim Sacerdotes, quos Chorodatos vocamus, duo Sacristæ, & quatuor Clerici.* Denique, ut Divinis persolvendis Officiis in Palatina Capella accuratius fieret satis, curavit Rogerius Horologium ibi constitui, quo designarentur horæ singulæ, ad agenda Divina Officia statutæ. Id indicat vetus inscriptio in ea Capella, quam referunt Pirrus, & Fazellus: *Hoc opus Horologii præcepit fieri Dominus & Magnificus Rex Rogerius an. Incarn. Domin.* MCXLII. *mense Martio Ind. 5. anno Regni ejus* XIII. *feliciter*. Tum Græcis & Saracenis litteris additur: *O spectaculum novum. Fortis Dominus Rogerius Rex, ex Deo sceptrum tenens, luxum frænat fluentis substantiæ, cognitionem distribuens a peccato immunem horarum temporis*. Jam vero nil addi potuisse videtur, ad illius Ecclesiæ Palatinæ dignitatem, & ornamentum. Atqui tamen successores Normanni Reges novis eam beneficiis cumularunt. Præ cæteris Willelmus I. Rogerii filius, de quo scribit Romualdus Guarna Archiepiscopus Salernitanus, auctor coævus, & qui in Aula aderat, in Chronico: *Divino Officio extitit multum intentus, & personas est ecclesiasticas multum veneratus. Capellam S. Petri, quæ erat in Palatio, mirabilis musibii fecit pictura depingi, ac ejus parietes pretiosi marmoris varietate vestivit, & eam ornamentis aureis, & argenteis, & vestimentis pretiosis ditavit plurimum, & ornavit. Clericos in ea multos, & præbendas instituit, & Divinum in illa Officium decenter, & tractatim, & cum Dei reverentia & timore celebrari disposuit.* Videas quam in ipso sui exordio Capella Palatina nostrorum Regum privilegiis, opibus, ornamentis, & Divino ministerio effulserit.

XVI. Suevi Reges Normannis successere, qui cum Romano Imperio simul præessent, Capellæ Imperialis dignitatem eidem Ecclesiæ contulerunt. Ab iisdem novo donata sunt robore privilegia omnia a Normanis Regibus Palatinæ Capellæ concessa, uti ab Henrico anno 1195, & a Friderico II. anno 1225, Imperatoribus ac Regibus Siciliæ factum esse, Pirrus testatur. Et ab Henrico statutum est, ut inibi singulis annis, defunctorum Regum primæ stirpis Rogerii, Willelmi I, & Willelmi II dies anniversarii celebrarentur. Verum turbulenta & ærumnosa horum Principum tempora; frequentia insuper illo-

illorum in Apuliam, Germaniam, Palæstinam, & varias Italiæ regiones itinera, ac expeditiones, impedimento fuisse videntur, quominus novis honoribus, & ornamentis Capellam Palatinam augerent. In eam rem propensissimum fuisse Manfredum Regem, etsi turbis gravissimis commotum imperium administraret, indicat datum ab eo diploma anno 1256, Foggiæ, die 4. Aprilis, quo immunes voluit Capellanos suos ab iis exactionibus, quæ collectarum nomine a cæteris solvebantur. Exstat hoc diploma to. 2. Siciliæ sacræ, novissimæ editionis: *Ecclesiam Capellæ sacri Palatii nostri Panormitani volentes amplius honorare; quod Prædecessorum nostrorum, & nostra reputetur Camera spiritualis: Capitulum, & Clericos omnes ipsius Capellæ, tam illos, qui residentiam faciunt, Domino serviendo, quam alios de gremio ipsius Ecclesiæ, qui nostram sequendo Curiam, deputati sunt Capellæ nostræ servitiis, a collectis, & exactionibus gratiose eximimus, & volumus esse immunes*. Capella Palatina in hisce Mamfredi litteris *Camera spiritualis* Regum nuncupatur; ex eo fortasse, quod ad instar Cameræ, ubi thesaurus Regius servabatur, spiritualium rerum copiam Regibus suppeditaret. Camera enim dicta est conclavis ad Regios thesauros asservandos designatus; quo sensu in Capitularibus Caroli M. tit. 21. cap. 14. *Pensam argenti, quam ex Camera nostra accepit*; & in Testamento Caroli M. apud Eginhardum: *Quidquid in Camera atque vestiario ejus eo die fuisset inventum*: unde & fiscus Imperatoris, aut Regis, Camera dicebatur; qua notione passim occurrit hæc vox apud Scriptores medii ævi. Qua de re, cum Sacramenta, & alias spirituales opes in Capella Palatina Reges perciperent; hinc non immerito ea dici potuit illorum Camera spiritualis. Vel potius eo sensu Camera appellatur, quod Regis propria esset, illique subjecta. Nam olim Cameræ dictæ sunt Provinciæ, Urbes, Ecclesiæ, quæ immediate Principi suberant, & fisci propriæ erant. Hoc sensu Matthæus Paris anno 1242. de Urbe Santonensi dicit: *Quia ab antiquo jure specialis proprietas Regis Angliæ esse dignoscitur & Camera*: & in vita Benedicti XII. apud Bosquetum Cameracensis civitas dicitur Camera Imperii. Sed & in Chronico Casauriensis lib. 4. de Lothario Imperatore legitur: *Cum cognovisset, quod ipsa Abbatia* (Casauriensis) *ab antiquo fuisset Imperialis Camera, promisit se cum D. Augusta venire ad Monasterium, & ei restituere omnia jura sua*: rursumque alio in loco de Willelmo Rege Siciliæ: *Mandavit, ut dimitteret quietam Abbatiam S. Clementis, Cameram suam propriam, beneficio cumulatam sui genitoris*. Ita Rigordus anno 1185. Monasterium S. Dionysii *propriam Cameram* Regis Franciæ vocat: & ita quoque Petrus de Vineis lib. 5. ep. 82. lib. 6. ep. 9. Goldastus to. 1. Constit. Imper. pag. 265. Petrus Diaconus lib. 4. Chronici Casinensis, aliique passim hanc vocem usurpant. Itaque Cameram suam appellat Mamfredus Palatinam Ecclesiam, quod propria esset Regis Ecclesia. Hujus Ecclesiæ Clerici aliqui, quum Regi alio migrandum erat, Aulam, & castra sequebantur, ut sacra ministrarent. Hinc duplex erat Regibus Capella, una quidem in Palatio fixa, cui Clerici plurimi deserviebant; altera portatilis & castrensis, cui etiam a pluribus Clericis sacrum ministerium exhibebatur; sicuti jam de Constantino diximus habuisse Oratorium Palatinum, & Oratorium Castrense; Clericos itidem, qui in Palatio, & qui in castris facerent rem divinam. Denique in Mamfredi litteris Palatium nostrorum Regum dicitur Sacrum: quod ex an-

 tiquif-

tiquissimo more, nostris Principibus solemne fuit. Nam Palatia Longobardorum Principum Beneventi, & Salerni, passim inscribuntur Sacra, & Sacratissima, in pluribus illorum privilegiis, quæ exhibet Ughellius.

XVII. Mamfredo in Beneventano prælio superato, & extincto, Carolus Andegavensis, favente Clemente IV, imperio potitus est: qui etsi Neapoli statuisset Regium domicilium; attamen Capellam Palatinam Panormitanam suis etiam complexus est beneficiis. Nam dato Neapoli diplomate, anno 1270, die 19. Octobris, alteroque Panormi, anno sequenti, rata habuit, confirmavitque privilegia, & jura omnia a prædecessoribus Regibus illi Ecclesiæ concessa. Mox occupata ab Aragoniis Sicilia ultra Pharum, excussoque Andegavensium jugo, famosa clade Vesperarum Siculorum; qui deinceps Aragones Principes illic imperarunt, nedum vetera jura Capellæ Regiæ Palatinæ illesa servarunt, sed & nova addiderunt. Præ cæteris Rex Martinus anno 1361, die 25 Junii, petente Bernardo de Figuera Magistro Capellano, rata habuit privilegia omnia, & donationes, quibus prædecessores Reges Ecclesiam S. Petri de Palatio cumulaverant; quam insuper amplissimis ditavit proventibus. Atque ita, tot, tantisque, a Siciliæ Regibus, beneficiis acceptis, diu multumque excelluit Palatina Ecclesia, Divini cultus assiduitate, Ministrorum numero & dignitate, opibus & privilegiis: quo usque extincta Aragonum Regum progenie, illius Regni imperium ad Austriacos pervenit Hispaniæ Principes. Eo siquidem temporis, tum ob Regum absentiam ab Aula Panormitana, tum ob seditionem Claramontanorum, tum ob injuria temporum, tantam subiit calamitatem, ut nulli jam ei essent annui reditus, nullæ Canonicorum præbendæ, non ibi Divina persolverentur Officia, pauci superessent Canonici, nomine potius quam officio, utpote qui nonnisi quater in anno ad sacra facienda accederent, ac denique unus esset Capellanus, qui Palatinis administraret Sacramenta. Hæc erat illius Ecclesiæ facies anno 1582, cum Franciscus de Puteo Visitatorem egit Regni, auctoritate Regis: hos enim Visitatores statuunt Siciliæ Reges, ut olim Missi Dominici a Francorum Regibus in Provincias ablegabantur, qui una cum Episcopis consulerent rei ecclesiasticæ. Ille vero mente revolvens Ecclesiam hanc Palatinam obligationis vinculo, tituloque oneroso, ob beneficia a Deo accepta, & ad expiationem manium defunctorum Regum, a Normannis constructam, & ditatam; auctor fuit Philippo II. Hispaniarum Regi, & Marco Antonio Columnæ Proregi, ut eam ad pristinum revocaret statum, designatisque Ministris ad sacra munia obeunda, congruis etiam præbendis eisdem constitutis, Ecclesiam Palatinam splendori pristino restitueret. Quare anno 1584. mandato Regis, Proregisque cura, statuti sunt sacri Ministri, qui in ea Ecclesia inservirent, statuti & eorum annui proventus ex fructibus & spolio Ecclesiarum suis Pastoribus viduatarum. Eodem anno Gregorius XIII. privilegiatum altare, & Indulgentias plures eidem Ecclesiæ concessit: quam deinde successores Hispaniæ Reges novis pluribusque beneficiis cumularunt. Ea leguntur to. 2. Siciliæ sacræ, in notitia hujus Ecclesiæ, quam a Rocco Pirro elucubratam, aliis auctam monumentis edidit rerum Siculorum peritissimus Canonicus Mongitore. Ibi & leguntur litteræ Victorii Amedei Ducis Sabaudiæ datæ anno 1714. ad ejusdem Palatinæ Capellæ dignitatem fovendam. Is enim cum Siciliæ Regno potitus est an-

anno 1713, eam frequentare consuevit, ibique plurima pietatis protulit argumenta. Anno 1634. confirmatum ei fuerat jus Parochiale, quod a primæva institutione illi inerat, a Cardinali Jannettino Doria Archiepiscopo Panormitano: cujus rei tabulas refert Marcus Serius in Bulla Clementis VIII. pro Parochiis Panormitanis; simul advertens jus illud extra Palatii limites minime porrigi. Est itaque Capella Palatina Panormitana, Ecclesia Parochialis, Ædes Regias complectens: numerosum & insignem habet Clerum, de quo dicemus Capite sequenti. Habet & plures Ecclesias suffraganeas, quarum index legitur citato to. 2. Siciliæ sacræ. Habet plurimas & insignes Christi Domini, Apostolorum, pluriumque Sanctorum Reliquias, quas magna ex parte e Palæstina advectas verisimile est. Nam frequentissima fuere Normannorum & Siculorum in Palæstinam itinera ad rem Christianam adjuvandam. Willelmus II. illuc quadraginta triremes ad Saladinum ab obsidione Tyri amovendum misit, ut narrat Fazellus dec. 2. lib. 7. cap. 5. Henricus Imperator & Rex Siciliæ pariter validissimam classem, Asiam versus navigare jussit, ad Joppen, aliaque oppida Christianis vindicanda. Et Fridericus successor, Gregorii IX. minis excitatus, Brundusio solvens anno 1228. in Syriam venit, ubi Hierosolymam & alia oppida suæ ditioni subjecit. Sed longum esset singulas in Palestinam expeditiones recensere. Præterea non semel Siciliæ Reges mutua conjugia cum Hierosolymorum Regibus inivere. Ex his itaque crebris Siculorum in Palestinam navigationibus, facile fuit, in Capellam Palatinam, tot & tantas, uti ex illarum longo indice to. 2. Siciliæ sacræ colligitur, sacras Reliquias adsportari. Ac videas morem apud Orientales Imperatores, & Francorum Reges usitatum, asservandi in Oratorio suo Palatino sacras Reliquias Sanctorum, etiam in Aula Regum Siciliæ viguisse.

XVII. Redeundum nobis est ad Andegavenses Principes, qui Neapoli Regiam sedem collocarunt. Hi sane, nedum sua erga Divinum cultum religione, qua plurimum valuere; non exemplis tantum prædecessorum Siciliæ Regum primæ & secundæ stirpis; sed & exemplo Regum Francorum, quibus sanguine conjuncti erant, hunc servarunt morem habendi in Aula sua Oratorii. Id quidem Carolus Andegavensis a S. Ludovici Galliarum Regis fratris sui Aula, ubi & insigne exstabat Oratorium, & numerosus alebatur Clerus, & Divinum ministerium egregie peragebatur, in Neapolitanam transfudisse Aulam, uti & alia plurima Francorum instituta, verosimilimum est. Fuit itaque Andegavensibus Regibus Palatina Capella, fuere & Capellani plurimi ad rem divinam, ut alibi dicemus: idque indicant litteræ quædam Roberti Regis, a Wadingo in Annalibus FF. Minorum ad annum 1338. prolatæ. Ibi enim mentio fit cujusdam Oratorii a Regiis Ædibus non longe dissiti, sub titulo S. Mariæ ad Crucem, quod Robertus Rex anno 1328. Capellæ Palatinæ adgregavit. Quo in loco deinde a Sancia Regina piissima, Roberti conjuge, constructum est Clarissarum Cænobium sub invocatione S. Mariæ de Cruce. Roberti Diploma ita se habet: *Universis præsentes litteras inspecturis, tam præsentibus, quam futuris. In Majestatis æternæ laudem & gloriam, & præcelsum Divinitatis Mysterium dignanter offerimus, & pro summa reverentia Virginis, quam debemus, præcipuæ devotionis instinctu ad ipsam Virginem gloriosam, cujus merito & dignatione filii vivimus, & nostris populis feliciter præsidemus, novum Oratorium, sive locum S. Mariæ ad Crucem*

cem situm intra mœnia, prope pontem, loco, qui dicitur . . . . Miraculorum, cujus signa potentia sunt evidenter, & notoria, & manifesta, ut eo potius crescat in illo cœpta jam populi devotionis affectus, quo successive fiunt favores nostri culminis . . . . cum oblationibus, fructibus, obventionibus, redditibus, & proventibus ejus omnibus, siqui sunt, & utcumque in antea fuerint, Capellæ Regiæ Domus nostræ, in perpetuum ex nunc in antea de certa nostra scientia . . . . tenore præsentium concedimus. Ita quod Oratorium ipsum, seu locus quomodocumque fieri, vel ædificari contingeret, per omnia, tamquam unum de specialibus membris dictæ Capellæ Regiæ habeatur de cætero, ac etiam censeatur, declarantes tenore præsentium, ac etiam decernentes, quod Capellani & Clerici prædictæ Capellæ Regiæ, nobis, vel hæredibus, & successoribus nostris in Neapolitana Civitate morantibus, & nunc in antea, singulis annis, in eodem Oratorio, sive loco, quolibet festo ipsius Virginis gloriosæ ad Divinum Officium celebrandum, tam in Missa, quam Vesperis solemniter teneantur, quodque fructus, reditus, oblationes, ac proventus omnes, & singuli prædicti Oratorii, sive loci, percepti jam, & sicut antea percipi successive contingat, conferantur, & distribuantur, inter Magistrum prædictæ Capellæ, aliosque Capellanos & Clericos ejus, pro rata, & portione debita, unumquemque ipsorum rationabiliter contingente, sicut de oblationibus & obventionibus aliis jam dictæ Capellæ nostræ est nunc usque servatum, & in antea nos, ac ipsi hæredes & successores nostri providemus observandum. In cujus rei fidem perpetuamque memoriam, præsentes nostras litteras fieri, & pendenti sigillo Majestatis nostræ munimus. Datum Neapoli per manus . . . . Juris Civilis Professoris Vicemgerentis Protonotarii Regni Siciliæ. Anno Domini MCCCXXVIII, die prima Junii, undecimæ Indictionis, Regnorum nostrorum anno vigesimo. Erat itaque in Regiis Ædibus Capella, cui plurimi Capellani & Clerici deserviebant; erat & Magister Capellæ, qui cæteris præminebat. Huic Capellæ adgregabantur aliæ Ecclesiæ, ita ut illius essent veluti membra: & ad eas Capellani Palatini quandoque accedebant, ut Divina persolverent Officia. Habebat Capella Domus Regiæ suos proventus, qui inter Magistrum Capellæ, cæterosque Clericos distribuebantur. At vero præter Ecclesiam Palatinam erat Roberto Regi piissimo Oratorium privatum, ubi noctu diuque Divina persolvebantur Officia, quibus ipse sæpissime intererat, a Franciscanis Cœnobitis, quibus erat addictissimus. Rem narrat Wadingus in Annalibus ad annum 1343. postquam retulisset, cogitasse Robertum Regem de abdicando imperio, & Minorum Instituto suscipiendo; plura tamen obstitisse, quominus voti compos fieret: *Ut vero*, pergit, *aliquo modo suo potiretur desiderio, intra Palatium Sacellum amplum in interiori recessu constituit, in quo duodecim Minoritæ Divinum persolvebant pensum, cum quibus ille sæpissime conveniebat, & nocte media ad Matutinum surgebat, Minoritico habitu indutus. Aliquoties cum consorte Sancia accessit ad magnificum S. Claræ Monasterium ab ipsis constructum, & ille Fratribus in suo refectorio habitu Minorum indutus, illa Monialibus in earumdem triclinio & veste inservierit . . . . Octiduo ante mortem, quod ante octennium voluit, sed non potuit, habitum Minorum suscepit ex manibus Ministri Terræ Laboris, & coram eo in infirmitate decumbens solemnem emisit professionem.* Egregia sane hæc sunt pietatis argumenta: & merito de Roberto Neapolitanorum Rege dici posset, quod de

de Theodosio juniore a Socrate dictum retulimus; Palatium nempe suum sic instituisse, ut a Monasterio non multum discreparet. Neque Religiosos dumtaxat viros suis in Ædibus alebat; sed & Moniales, quæ Joannam neptem sanctè & piè instituerent. Ita refert Tristanus Caracciolus in vita Joannæ I. quam inter Scriptores Italicarum rerum edidit Muratorius: *Aderant & Moniales, quas Sanctimoniales nunc vocamus; eas ad hoc Rex, impetrata a Pontificibus venia, e claustris evocaverat, ut essent, quæ Divinis Officiis, Christianisque cæremoniis caste pureque neptem instruerent*. Tanto optimi Principis studio erga res sacras, tantaque Sanciæ conjugis in Deum pietate, fieri non potuit, quin in Aula Neapolitana Divinus Cultus plurimum efflorescereet, & Ecclesiastica omnia Officia religiosissime tractarentur. Ad eam rem asservabatur etiam in Oratorio Palatino Divina Eucharistia, uti colligitur ex epistola quadam Sanciæ Reginæ, anno 1331. scripta Ministro Generali Ordinis Minorum, cæterisque fratribus Franciscanæ familiæ Perpiniani congregatis ad Comitia celebranda. Cum enim in his Comitiis ageretur de Franciscanæ vitæ severitate lenienda, Sancia Franciscani Instituti amantissima, cujus filiam, matrem, servamque se passim inscribebat, gravissimam conscripsit epistolam, ne quidquam veteri severitati derogaretur. Exhibet hasce litteras Wadingus ad annum 1331. ibique inter alia sic dicitur: *Cum ego sim peccatrix, & insufficiens, & illiterata, & loqui litteraliter nesciam, nisi ex gratia Dei & consuetudine, & nihil confidam de me, die Jovis* XVIII. *Aprilis, intravi Capellam parvam juxta Cameram meam in Castro novo de Neapoli, ubi bene per tres candelas ante diem, clausa porta, sola cum corpore Christi, quod erat super Altari, recommendavi me sibi, & postea incœpi scribere, sicut Dominus ipse ministravit mihi, sine alicujus consilio humano vel terreno*. Divina igitur Eucharistia asservabatur in Capella Palatina, regnantibus Andegavensibus, eaque Regio cubiculo erat proxima: persolvebantur & ibi Divina Officia, quibus Reges ipsi sæpissime aderant. Ita quoque rem se habuisse, imperantibus cæteris Regibus ejusdem stirpis, colligitur tum ex litteris Joannæ II. datis anno 1422. Gentili de Sancto Angelo de Fasanella Magistro Regalis Capellæ suæ, quibus constituit, ut Capellani octo Divinis celebrandis Officiis in Capella Palatina vacarent, tum ex aliis monumentis sequenti Capite proferendis.

XIX. Aragonios itidem Reges, qui in Neapolitano Regno imperarunt, habuisse in Aula sua Capellam, & cœtum Clericorum, qui Divina agerent Officia, disertissime testantur litteræ datæ ab Alphonso I. anno 1445. die 29. Junii, Prælatis, & Magistratibus Regni, ut Dominicum de Xachis Aragonem, Majoremque suum Capellanum, Oratorio Palatino præficeret. Eas exhibet Chioccarellus to. 2. MSS. *Ut temporibus nostris, & sub felici nostro regimine Divinus Cultus in nostra Regali Capella resplendeat, & bonorum Retributor omnium, debitis orationum suaffragiis honoretur; Venerabilem in Christo Patrem Fratrem Dominicum de Xachis de Aragonia, Majorem Capellanum nostrum in Magistrum prædictæ Regalis Capellæ nostræ ordinavimus; ac quamplures Capellanos, tam in dicta nostra Regali Capella commorantes, quam alibi fecimus, & per nostras litteras statuimus, ut dicti Capellani ad requisitionem dicti Magistri Capellæ nostræ servire in eadem nostra Regali Capella, & vacare in celebratione Missarum, & Divinorum Officiorum possint temporibus opportunis*. Inde patet, in Capella Palatina Arago-

num

num nostrorum Regum, Sacra Mysteria, & Divina Officia, summa religione, celebrari consuevisse. Ut vero nil deesset, quod ad sacrarum rerum in Aula celebrationem, & Divini Cultus splendorem augendum spectaret; splendidissima sacra supellectile Rex Alphonsus Capellam suam adornavit. Pontanus enim, qui diu in Aragonum Regum Aula egit epistolarum Magistrum, in libro de Apparatu cap. 4. scribit Alphousum Regem ornasse & Regiam, in qua habitabat, & Templum, ubi sacra faciebat, vario & nobilissimo ornamentorum genere. Rursumque in lib. de Magnific. cap. 13. laudat Alphonsi magnificentiam in agendis sacris solemniis, atque in omni sacrarum rerum instrumento: *Suis temporibus Rex Alphonsus vicit omnes ætatis illius Reges, tum in iis comparandis, atque exhibendis, quæ ad Sacrificiorum apparatum, & Sacerdotum spectarent ornatum, tum in Deorum ac Dearum statuis, quas plurimas, & in iis duodecim Apostolorum ex argento conflatas habuit; nihil ætas illa, aut sacris solemnibus, aut publicis ludis ab eo editis vidit magnificentius.* Atque ex insigni hac, & pretiosissima supellectile, quæ Sacerdotalia indumenta, sacra vasa ad rem divinam faciendam, simulacra Sanctorum magno in numero, magnique pretii complectebatur, conjicere licet, quam regnantibus Aragoniis effulserit Capella Palatina. Neque in Aula solum, sed & in castris etiam Alphonso Regi fuit Capella; fuere & Capellani ad divinum ministerium peragendum. Cujus rei testis est Panormita lib. 3. de reb. gest. Alph. n. 50. *Erat Rex in vico Juliano rem divinam solemniter & devotissime de more rituque agens rei divinæ cultum, gloriæ, ac vitæ præponens, non prius, quam peractis sacrificiis, capere arma contra hostes jussit.* Qui idem lib. 2. n. 25. narrat Alphonsum Regem statim ab accepta victoria in Samnio, jejunum, defatigatum, armatum, sacræ rei celebrationem imperasse: unde patet sacros Ministros, aramque portatilem ad castra deferre consuevisse. Successores Reges iisdem exemplis adhæsere: siquidem constat ex Diariis manuscriptis Joannis Brocharti Præfecti cœremoniarum sub Alexandro VI. inferius exhibendis, in Capella Palatina Alphonsi II. Regis rem divinam celebratam fuisse solemni ritu, cum cantu, musicisque instrumentis. Et ibi ad Liturgiæ solemnis celebrationem, una cum Rege, interfuisse tres Cardinales Legatos Romani Pontificis Agriensem, de Aragonia, & Monteregalensem. Ibi etiam nuptiæ inter Sanciam Alphonsi II. filiam, & Joffredum Borgiam Papæ consanguineum, benedictione Ecclesiæ conciliatæ fuerunt. Ibi quoque Joffredus Borgia Magnus Protonotarius Regni, & Virginius Ursinus Magnus Comestabulus, Officii sui insignia accepere.

XX. Porro nostrorum Regum Ecclesia Palatina in Arce Nova, ubi Andegavensium, & Aragonum Regum fuit domicilium, sita erat. Arcem illam excitavit Carolus Andegavensis anno 1283. quam novis deinde munivit propugnaculis Alphonsus I. Ibi Ecclesia est operis Gothici, Deiparæ in Cœlum assumptæ, D. Sebastiano, & D. Barbaræ consecrata: eaque est Parochia complectens Arcem ipsam, Regias Ædes, & Stationem Navium ac Triremium. Selectissimis ornatur picturis, quas inter eminent Caroli Andegavensis, & filiorum ejus, in Absîde Ecclesiæ, effigies depictæ. Prope erat Regum domicilium, quocum Ecclesia conjugitur scala in orbem ascendente. Hanc olim fuisse Regum Capellam Palatinam, patet ex Diariis Joannis Brocharti, ubi hæc ipsa Ecclesia indigitatur. Scribit enim, peracta cœremonia benedi-

dictionis nuptiarum Sanciæ filiæ Alphonsi II., & Joffredi Borgiæ in Capella Palatina, Regem, Legatum, & conjuges, cum universo comitatu Aulico ascendisse per eam scalam ad Regias Ædes: *Descendit deinde Legatus, & Rex de thalamo, & sponsam inter se recipientes; sponso, & aliis, ordine superius dicto, incedentibus, ascenderunt Castrum per lumacham prope Altare constitutam, ubi Legatus permansit illa die*. In his Regiis Ædibus Cœlestinus V. Santissimus Pontifex, anno 1294., hospitio exceptus est a Carolo II. Rege: ibi plures in Cardinalium Ordinem adscivit, atque in eorum numero Willelmum Pongo Bergomatem Regis Cancellarium: ibi tamdem, inaudito exemplo, abdicavit se supremo Ecclesiæ Episcopatu. Hunc proinde Pontificem pluries in Capella Regis sacris operatum fuisse verosimillimum est. In his etiam Regiis Ædibus, S. Franciscus Paulanus Ferdinandum I. Regem graviter admonuit, ne nimiis exactionibus subditos premeret; in cujus facti memoriam extat Sacellum. Sed præter hanc Ecclesiam Regio domicilio conjunctam, alteram habuere Neapolitani Reges Ecclesiam veluti Palatinam, Ædibus suis proximam, sub titulo S. Mariæ Coronatæ. Eo in loco Carolus II. Andegavensis Ædes construxerat Magistratibus ad jus dicendum: at cum anno 1331. die 21. Maii, quæ sacra erat Pentecostes, ibi a Cardinale Bracarensi Clementis VII. Legato, Joanna I. & Ludovicus Tarentinus ejus conjux inuncti fuerint Reges; in hujus celebritatis memoriam, Joanna eas Ædes in Ecclesiam Spineæ Christi Coronæ dicatam, cujus frustulum ibi asservabatur, & eximiis Giotti picturis adornatam, opibus etiam plurimis ditatam, commutavit. Meminit hujus Ecclesiæ Franciscus Petrarca in epistola quadam dicens: *Si terram exeas, Capellam Regis intrare non omiseris, in qua conterraneus olim meus Giottus Pictor nostri ævi princeps, magna reliquit manus & ingenii monumenta*. Meminit & Pontanus lib. de Conviv. cap. 1. ubi refert Neapolitanos Reges consuevisse quotannis in hisce Ædibus splendidum convivium exhibere. Atque in hac Ecclesia frequenter Regum nostrorum Coronationes & Conjugia, uti dicendum erit, celebrari consueverunt. Nunc vero temporis spectat ea Ecclesia ad Carthusianos Monachos, quorum vice plures Sacerdotes, & nonnulli Clerici in ea ministrant. Ibi in Parasceve frustulum Spineæ Christi Coronæ publicæ adorationi exponitur. Altera insuper fuit Capella Palatina Andegavensium in Castro Lucullano, seu Arce Ovi sita ubi insignem Spiritus Sancti Societatem Equestrem conscripsit Ludovicus Tarentinus: ubi & quotannis Socii conveniebant, ad agenda Comitia & solemnia Societatis. Sed de hac re alibi. Quoad Ecclesiam in Arce Nova positam, hanc, regnantibus Austriacis, Clemens VII. nonnullis privilegiis ornavit. Nam Bulla edita anno 1526. die 21. Novembris, adprobavit Confratriam quamdam ei Ecclesiæ addictam: Clericos ejusdem Ecclesiæ auxit facultate administrandi Sacramenta Confratribus etiam extra Arcem degentibus, eosdemque vita functos deducendi consueto ritu, etsi extra Arcem, ad sepulturam: Arcem, Arcisque Ecclesiam, generali Interdicti sententia, minime adstringi declaravit: fideles, quolibet Sabbato, religionis causa erga Deiparam, adeuntes Ecclesiam, centum dierum Indulgentia, & Plenaria in festo S. Sebastiani, cumulavit. Rursum ab eodem Pontifice die 23. Decembris, eodem anno, instante Ludovico Icart Arcis Præfecto, confirmata sunt privilegia hæc omnia: illud etiam additum, ut cuilibet Sodali fas esset, usque ad numero ducen-

 tos,

tos, quemlibet Presbyterum ex utroque Clero a Confessionibus habere, & ab eo absolvi etiam quoad crimina, quorum absolutio esset reservata: Episcopis vero Consentino, Surrentino, & Stabiensi delegata est cura hujus Pontificiæ concessionis vindicandæ. Extant hæ Pontificis litteræ e publico Tabulario desumptæ tom. 2. MSS. Chioccarelli, ubi etiam leguntur litteræ Ugonis Moncadæ Proregis, ut Pontificiam concessionem custodirent universi. Hucusque igitur illa Ecclesia fuerat Palatina Regibus, & Proregibus. At anno 1540. jubente Petro Toleto Regni supremo Moderatore, constructæ sunt extra Arcem Ædes ad Proregum domicilium; quas deinde Palatium vetustum dixere: ibique Palatina fuit Capella, eo loci, ubi ad nostra usque tempora degebant Scribæ Regii Ærarii. Hanc magnifice splendideque adornavit Joannes Zunica Preteperfiensium Princeps, & anno 1579. Neapolitani Regni Prorex; litteras insuper obtinuit a Gregorio XIII. datas anno 1581. die 15. Martii, quibus in Proreges, ejusque consanguineos, & domesticos, eam adeuntes Capellam, singulis Quadragesimæ diebus, Indulgentias Stationarias transtulit easdem, quas ii consequuntur, qui ad Urbis Basilicas diebus Stationum accedunt. Refert hoc Pontificium Diploma Parrinus in Theatro Proreg. Neapol. tom. 1. pag. 327. Verum, anno 1602. novæ eæque amplissimæ, & nobilissimæ Ædes Regiæ, opera Dominici Fontanæ Architecturæ peritissimi, jubente Ferdinando de Castro Lemosensium Comite, qui Regnum moderabatur, construi cœperunt; in iisque novis Ædibus Regiis, novam excitarunt Palatinam Ecclesiam Proreges, qui successere: eamque a Medinensium Duce inchoatam, perfecit anno 1646. Rodricus Ponz de Leon Dux de Arcos: picturis denique & marmoratis ornavit anno 1656. Garsias de Haro Castriliensium Comes. Itaque ex inveterato more nunquam intermisso, Regibus, & Proregibus in id operam suam conferentibus, habuit Aula Neapolitana Capellam suam: & eam quidem præclarissimam, sive Regum spectes pietatem, sive Divini cultus frequentiam, sive Ministrorum copiam, sive sacrorum ornamentorum elegantiam, sive denique alia quæcumque Capellæ Regiæ dignitatem extollunt. Nunc vero temporis longe præclariorem, quod CAROLUS BORBONIUS & MARIA AMALIA; tum FERDINANDUS IV. & MARIA CAROLINA AUSTRIACA, omnium retro Principum gloriosissimi, Regnum administrent. Quemadmodum enim ex illorum imperio suavissimo, & sapientissimo, Neapolitanæ Aulæ, & Reipublicæ; ita ex illorum pietate, ac religione, Capellæ Palatinæ, & Divino Cultui, plurimum accessit, acceditque in diem splendoris, dignitatis, & ornamenti.

CA-

CAPUT II.

DE CLERO PALATINO.

Capellani unde dicti. II. *De Clero Imperatorum Orientis.* III. *De Clero Palatino Regum Francorum primæ stirpis.* IV. *Et secundæ stirpis.* V. *Et tertiæ stirpis.* VI. *De Capellanis seu Eleemosynariis Regum Galliæ.* VII. *De Capellanis Regum Hispaniæ.* VIII. *De Clero Palatino Normannorum Siciliæ Regum.* IX. *Et Svevorum.* X. *Et Aragonum.* XI. *Et Austriacorum.* XII. *De Clero Palatino Regum Neapolitanorum Andegavensium.* XIII. *Cui plures docti viri adiungebatur.* XIV. *De numero, & stipendio Capellanorum sub Andegavensibus.* XV. *De eodem Clero regnantibus Aragoniis.* XVI. *Et sub Austriacis* XVII. *De eorum numero, & officio.* XVIII. *De Confessario Regis.* XIX. *De Eleemosynario.* XX. *De Concionatore Aulico.*

CLerici, qui in Oratoriis Palatinis Principum, sacris rebus vacabant, Capellani dicti sunt; quod Capam S. Martini in Palatio custodirent, & in Castris deferrent. Hanc illius vocis originem tradunt Valafridus Strabo lib. de Reb. Eccles. cap. 31., Honorius in Gemma animæ cap. 128. Durandus in Rationali lib. 2. cap. 10. quibus consentiunt Auctores recentiores. Atque ab hujusmodi sacrarum Reliquiarum cura, quæ eis incumbebat, Custodes quoque nomine Capellanorum nuncupati fuere. Anastasius enim in vita Leonis I. ait: *Hic constituit super sepulcra Apostolorum Custodes, qui dicuntur Capellani ex Clero Romano:* idest, qui ex officio sibi injuncto Apostolorum Corpora custodirent. Qui iidem Martyrarii, & Custodes Martyrum dicebantur. In nonnullis tamen Anastasii editionibus illi appellantur Cubicularii: verum idem fuisse munus Cubiculariorum & Custodum, ostendit in Glossario doctissimus Cangius. Idque totum firmatur ex Hincmaro in libello de Ordine Palatii cap. 16. ubi Capellanum vocat Custodem Palatii: non quod illi commissa esset Palatii custodia, quo munere laici fungebantur; sed quia Custos esset Palatinæ Capellæ, & sacrarum Reliquiarum, quæ ibi asservabantur. Neque tamen hoc unum erat Capellanorum officium: siquidem & Divina persolvebant Officia in Oratorio Palatino; & in Aula, & in Castris Divinum ministerium peragebant. Utrumque hoc illorum munus indicant Synodus Liptinensis anno 742. cap. 2. & Carolus M. lib. 5. Capitul. 2. ubi statuunt, ut non alii pergerent ad bella Clerici, quam qui designati essent *propter Divinum ministerium, Missarum scilicet solemnia adimplenda, & Sanctorum Patrocinia portanda.* Verum enimvero præter sacrarum Reliquiarum custodiam, & Divinarum rerum celebrationem, Capellani sæpissime temporalia negotia in Aula administrarunt. Nam agebant sæpissime Principum Cancellarios, Notarios, Consiliarios, Legatos, supremos quoque Regni moderatores. Quinimo olim Cancellarii dicebantur Capellani, quod plerumque Capellanis id mu-

muneris committeretur: & quod Cancellaria olim dicta fuerit Capella, quia mos erat asservandi in Capella, Regia diplomata, & monumenta. Hoc sensu Monachus Sangallensis lib. 1. de Carolo M. cap. 4. refert hunc Imperatorem adscivisse in Capellam suam Clericum quemdam, qui optime noverat dictare, ac scribere. Hinc etiam innumera leguntur privilegia a veteribus Regibus concessa, quibus Capellani subscribunt. Ita legitur apud Pirrum in notitia Panormitanæ Ecclesiæ, concessio eidem a Rogerio Duce, filio Roberti Guiscardi facta anno 1086., & signata *per manum Raynaldi Capellani mei*. Similia exempla passim apud Veteres occurrunt. Clerici igitur Palatini, quos Capellanos dixere, sacra, & temporalia implebant sæpissime: & hinc non exiguus erat illorum in Aula numerus, nec exigua dignitas, & auctoritas.

II. Ita quidem res se habuit in Aula Constantini Imperatoris, cui plures adhæsisse Episcopos, Presbyteros, Diaconos ad sacra obeunda, jam diximus ex Eusebii, Sozomeni, & Socratis testimonio. At vero illorum opera piissimus Imperator non ad sacra dumtaxat munia utebatur. Nam Eusebius in illius vita lib. 4. cap. 18. eum scribit sacros Ministros omnibus ornatos virtutibus constituisse totius Domus Custodes. Et cap. 56. refert in bellicis expeditionibus, Episcoporum nedum preces, sed & consilia implorasse: *Constantinus militares Ordines eduxit, & de expeditione cum Episcopis, quos secum habebat, communicabat, existimans oportere ex his aliquos ad pietatis officia maxime idoneos perpetuo sibi adesse. Illi vero libenter quidem se secuturos, nec vestigium ab eo discessuros, sed una militiam obituros, & apud Deum supplicibus votis se pugnaturos excipiebant. Hac ille voluntatum & studiorum professione vehementer delectatus, totius expeditionis quasi vestigia eis expressit*. Constantini exemplo, qui successere Imperatores, adhæsere. Frequens enim apud Græcos Scriptores mentio occurrit Clericorum, qui Divinis persolvendis Officiis in Palatio vacabant: & Palladius memorat Presbyterum Palatii oppressum in tumultu contra S. Joannem Chrysostomum excitato. Hi Clerici ante Leonis Armenii tempora, extra Palatium degebant, in Ædibus quisque suis; & tertia noctis vigilia ad Palatium conveniebant, ut Matutina Officia decantarent. Verum cum contigisset, ut illis permisti sicarii in Imperatoris necem conjurati, Aulam noctu ingressi, Leonem in Oratorio Palatino hymnum præcinentem interfecerint; impetu primum facto in Phonascum, seu Cleri Magistrum, qui Imperatori similis erat facie, statura, & capitis tegumento: ea causa fuit constituendi in Aula ipsa domicilium Cleri Imperatorii, & quidem non longe ab Imperatoris cubiculo. Rem narrant Cedrenus & Zonaras in Leone Armenio. Nec exiguus erat illorum in Aula numerus, ut ex Codino constat in libro de Officiis Ecclesiæ, & Aulæ Constantinopolitanæ. Præcipui tamen fuere, Protopsaltes, quem dicit Exarchum Cleri Imperatorii: Domesticus, quem dicit Exarchum Cleri Imperatricis: Protopapas, qui sæpe unus erat in Ecclesia, & in Aula: Magister Canonarchas, ita dictus a decantandis quibusdam hymnis: Lampadarius, cujus erat Imperatori lampadem præferre; Archidiaconus denique, quem non habebat Ecclesia, sed Aula. Ab eo Clero præcipui festi dies magna cum pompa in Palatio celebrabantur; quandoque etiam in magna Ecclesia, si ad eam se contulisset Imperator: Ad Protopapam spectabat Imperatorem singulis mensibus inungere; ejus-

ejusdem mensam in magnis solemnibus benedicere; & aquam in Epiphania consecrare, si non adesset Patriarcha. Archidiacono quoque, aliisque primoribus Cleri Imperatorii sua erant officia propria, quæ apud Codinum legi possunt. Qui idem cap. *6.* & 7. indigitat illorum indumenta, nempe camisiam, seu tunicam lineam cæteris vestibus superinjectam; ita tamen ut Protopsaltes & Domesticus candidis uterentur camisiis; Lampadarius, Magister, & Cantores purpureas vestes induerent. Illud etiam ex Codino colligitur, Imperatricem scilicet suum habuisse Clerum, cujus princeps dicebatur Domesticus. Jam vero nedum in Aula Clerus Imperatorius sacra peragebat, sed etiam in castris. Nam illorum munus erat, deferre ad castra sacras Reliquias, & Imagines; quod Græcis solemne fuisse tradit Lupus in Dissertatione de antiqua Disciplina Christianæ militiæ. Inter eas præcipua fuit Imago Christi ad Abagarum missa, quam Philippicum Mauritii Imperatoris Ducem adversus Persas, & Heraclium adversus Chrosroen detulisse referunt Cedrenus & Theophanes. Vel celebrem quamdam Beatæ Mariæ Virginis Imaginem deferebant, quam quotannis summa religione in Palatio expositam in Magna Hebdomada, narrat Codinus cap. 12. Hanc contra Balduinum Flandriæ Comitem detulit Alexius Imperator, ut refert Nicetas: & ad eamdem veluti ad asylum confugit Anna Imperatrix Andronici vidua, cum a Joanne Cantacuzeno timuit in ordinem redigi, ut ipsemet scribit Cantacuzenus. Præterea Clerus Imperatorius, ante prælium ineundum, solemni ritu vexilla consecrabat: cujus rei testis est Leo Imperator in Tacticis, seu libro de re militari cap. 13. & 19. Hunc vero Clerum magnæ dignitatis & auctoritatis in Aula fuisse, non obscuris colligitur argumentis. Archidiaconus enim Palatii, etsi principem inter eos locum minime occuparet, attamen seligebatur ex amplissimo ordine Exocatacœlorum, seu quorumdam Diaconorum, qui una cum Patriarchis sedebant in Synodis, & eorum unus Chartophylax dictus, primus erat post Patriarcham Clericus. Proinde selectissimi Clerici adsciscebantur in Clerum Imperatorium. Idque diserte testatur Nicephorus Gregoras in sua Historia scribens, solitos fuisse Imperatores adgregare Clero Palatii sui doctos & pios viros, quos deinde Ecclesiis præficerent. Nam frequentissime e Clero Imperatorio creatos Patriarchas, & Episcopos, observat Thomassinus p. 1. lib. 2. cap. 111. de Beneficiis. Iidem apud Imperatores plurimum valebant gratia & auctoritate. Hinc Photius, ut gratiam sibi conciliaret Basilii Imperatoris, adhibuit operam Theophanis Clerici Palatini, postea Cæsariensis Episcopi, uti narrat Nicetas in vita Ignatii. Nec minore polluit auctoritate apud Leonem Armenum Protopsaltes Palatii, utpote qui illum incitavit, teste Zonara, contra sacrarum Imaginum cultum. Et Nicephorus lib. 5. cap. *6.* memorat tres Clericos Palatinos, qui Michaele Paleologo imperante, una cum Beco Patriarcha omnia Imperii negotia administrarunt. Ex his perspicuum est, Clerum Imperatorium in Oriente in magno honore, ac existimatione fuisse.

III. Jam ex iis, quæ dicta sunt de Oratorio Palatino Regum Francorum primæ stirpis, & de Capa S. Martini eo loci asservata, consequens est, plures illis Regibus in Aula adhæsisse Clericos ad sacra facienda. In illorum numero recensendi sunt Aptonius e Capellano Clodovæi I. Episcopus Inculismensis; Fortunatus e Clerico Radegundis Reginæ, Episcopus Pictaviensis, & alii plures, quos e Palatio Dago-

berti

berti II. ad regendas Ecclesias prodiisse, scribit in vita S. Modoaldi Episcopi Trevirensis apud Surium, die 12. Maii, Stephanus Leodiensis. Clericos Fredegundæ Reginæ memorat Gregorius Turonensis lib. 8. Hist. cap. 29. & lib. 7. cap. 7. Ac verisimile est, Syagrium Episcopum Augustodunensem fuisse a sacris domesticis Brunechildis Reginæ. Nam Gregorius M. lib. 7. ep. 115. huic scribens, dicit, se curam convocandæ Synodi commisisse Syagrio, *quem vestrum proprium novimus*. Hujusmodi Regum & Reginarum Clerici, qui deinde Capellani dicti sunt, potuere tum sacra Oratorii, tum profana Aulæ munia obire. Sane piissima Bathildis Regina utebatur S. Genesii postea Lugdunensis Antistitis opera ad plurima pietatis officia; uti legitur in illius vita apud Surium, die 26. Januarii. Ex his videas, illius stirpis Reges consuevisse sibi præclarissimos Clericos in Aulam adsciscere, quos deinde Ecclesiis præficiebant. Idque adeo familiare erat, ut cum Clotarius II. restituit electionum a Clero & populo faciendarum libertatem, attamen sibi reservaverit jus nominandi aliquem ex Palatinis. Ita refert Petrus de Marca lib. 8. cap. 5. de Concord. Sacerd. & Imperii.

IV. Verum sub secunda Regum Francorum stirpe longe major fuit Cleri Palatini numerus, dignitas, & auctoritas. Adgregabantur Capellæ Regiæ Clerici e quolibet ordine; & alii quidem Regis, alii Reginæ obsequio addicti erant. Unde inter Hincmari epistolas legitur una inscripta: *Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis, & cæteris Clericis, in Palatio Domno nostro Regi, & Domnæ Reginæ, ac illorum fidelibus, Ecclesiastico ministerio consulentibus*. Et hinc Concilium Moguntinum anno 813. can. 22. in tres classes distinxit universos Clericos; alios nempe sub Episcopi cura degentes; alios Abbatibus subjectos; alios *in servitio Domini Regis* constitutos. Quoniam vero ex hac Clericorum in Aula frequentia, fieri facile poterat, ut improbi illuc confugerent, vel qui a sacris Ordinibus dejecti essent, illic ministrarent; hinc Concilia Meldense anno 845. can. 58. & Aquisgranense II. anno 836. lib. 2. cap. 2. a Regibus exoptarunt, ne ulli in Capellam Regiam admitterentur sine sui Episcopi approbatione; sicque & Capellæ Regiæ dignitati, & disciplinæ Ecclesiasticæ consulebatur. Neque ex solis Clericis conflatus erat Clerus Palatinus: imo etiam ex plurimis Monachis. Ut enim observat Thomassinus p.1. lib.2. cap.111. de Benef. cum Monasteria præstantissimis pietate & doctrina viris adfluerent, adigebantur quodammodo Reges, ut illorum aliquos in Aulam accerserent. Hincmarus & Ludovicus e Monasterio Sandionysiano, Benedictus Abbas Ananiæ, Adelardus & Vala Abbates Corbeienses, diu versati sunt in Palatio Ludovici Pii, & Caroli Calvi. Idipsum tradit Peiratius lib. 1. cap. 10. de Orat. Reg. Gall. ubi inter Monachos Palatinos recenset S. Ansbertum sub Theodorico, Alcuinum sub Carolo Magno, Hilduinum & Amalarium sub Ludovico Pio, Ansegisum sub Lothario Ludovici filio. Addit, Regibus tertiæ stirpis etiam plures Monachos adhæsisse; ut colligitur ex Bullis Nicolai III., Clementis V., & Clementis VI., quibus Confessario Regis sit potestas permittendi esum carnium Monachis Aulicis. Jam vero perspicuum fit, Clerum Palatinum sub secunda stirpe viris undequaque doctissimis claruisse. Hujusmodi fuere sub Carlo Magno Alcuinus ejus magister, Adelardus, Angilbertur, Eginhardus; & sub Ludovico Pio Hilduinus, Helisacharus, Rabanus Maurus; & sub Carolo Calvo Æneas, Parisien-

fienfis poftea Epifcopus, aliique. Horum quippe nomina ob editos libros preclariffima habentur. Quin etiam viris pietate præftantiffimis Clerus Palatinus adfluebat. Nam in Aula aliquandiu verfati funt fanctiffimi Epifcopi plures, uti S. Vedaftus fub Clodovæo; S. Germanus fub Childeberto; S. Medardus fub Clotario; S. Modaldus fub Dagoberto; S. Ludgerus fub Carolo Magno: & alii plures, quos laudat Peiratius lib. 1. cap. 26. & 27. Atqui tamen nedum doctrina, nedum pietate effulgebant Clerici Palatini, fed etiam generis nobilitate. Hoc nomine Peiratius lib. 1. c. 30. laudat Sanctum Romanum Clericum Clotarii II., SS. Vandogefilum, Audoenum, Ansbertum Clericos Regis Dagoberti; Nithardum, Hincmarum, Fulconem Remenfes Antiftites, & Ebroinum Epifcopum Pictavienfem, Clericos Ludovici Pii & Caroli Calvi, ex ampliffimo genere procreatos. Imo Regiæ ftirpis Clerici, ut Arnulphus Epifcopus Metenfis, Modoaldus Trevirenfis, Fulradus, Drogo cooptati funt in Clerum Palatinum. Cum igitur tot tantifque titulis emineret, hinc habebatur uti primum, & præcipuum in tota Gallia Clericorum Collegium. Obfervat Peiratius lib. 1. cap. 24. ex antiquis nonnullorum Regum monumentis, olim Capellanos Regum fubfignaffe horum Diplomata, quod non exigui honoris eft argumentum, Archiepifcopos inter Epifcopofque. Hinc quos voluiffent Reges magno honore profequi, hos declarabant fuos Capellanos. Ita Pipinus, cum fuperatis Longobardis, adiit Caffinenfe Monafterium, honoris caufa Monachos conftituit fuos Capellanos, uti legitur lib. 4. cap. 113. Chronici Caffinenfis. Pariter Carolus M. eodem honoris titulo ornavit illius Monafterii Abbatem, uti legitur ibidem lib. 4. cap. 109. Verum non folis honorum titulis clarebat Capellanorum dignitas, cum ampliffima Regni & Aulæ officia iifdem committerentur. Frequentiffime enim fuere a Confilio Principis, ita ut Adelardus in libro de Ordine Palatii afferat, Gonfilium Principis conflatum effe ex Clericis laicifque. Fufe de Clericis Confiliariis Principum agit Thomaffinus de Benef. p. 3. lib. 3. cap. 24. Frequentiffime etiam agebant in Aula Cancellarios, Notarios, epiftolarum Magiftros, quæ munia a Caroli M. ævo ufque ad fæculum decimumquintum, non in Gallia folum, fed ubique fere, ut tradit Thomaffinus, Clerici ut plurimum adminiftrabant. Hinc in vita Hadriani I. apud Anaftafium, donatio facta a Carolo M. Romanæ Sedi, dicitur exarata *per Ætherium religiofiffimum ac prudentiffimum Capellanum & Notarium fuum*. Et pafim leguntur antiqua Regum Diplomata a Capellanis Clericifve fubfcripta. Nec raro Clericis Aulicis ampliffimæ Legationes demandabantur. Id probat Peiratius lib. 1. cap. 57. adductis exemplis Rodigandi & Fulradi, quos Pipinus Legatos ablegavit ad Romanum Pontificem, quocum agerent de Longobardico bello: & Alcuini, qui Legatum egit apud Leonem III. & Offam Anglorum Regem: Amalarii, & Valæ, quos Carolus M. & Ludovicus Pius Romam mifere, ut Romanam Liturgiam in Galliam transferrent. Fufe Thomaffinus p. 2. lib. 3. cap. 37. tradit quam crebras, quam graves Regni Legationes obierint Clerici. Legatis adjungendi funt Miffi Dominici, quos in varias Provincias ablegabant Francorum Reges, ut una cum Epifcopis confulerent, ne quid difciplina Ecclefiaftica detrimenti caperet: hi enim non raro e Clero ipfo Palatino feligebantur. Tandem plurimum facit ad hujus Cleri dignitatem, quod ex eo cœtu omnes fere Epifcopi crearentur.

Idque

Idque adeo usitatum erat Francorum Regibus, ut cum Carolus Calvus in Concilio Tullensi Ecclesiam Senonensem contulisset Ganeloni Clerico Capellæ suæ, dixit, se id fecisse *juxta consuetudinem prædecessorum meorum Regum*. Hunc morem a primis Galliæ Regibus derivatum ad sua usque tempora probat Peiratius lib. 1. cap. 34. & 35. ita ut Clerus Palatinus ad instar fuerit Seminarii, e quo innumeri, & præclarissimi ad regendas Ecclesias educerentur Episcopi: etsi quandoque Episcopi Galliæ, præsertim Hincmarus Remensis, in has frequentissimas Palatinorum promotiones insurgebant, quod convellerent electionum libertatem, & aliquando indignos obtruderent tanto ministerio.

V. Sub tertia Regum Francorum stirpe, neque tanta fuit Clericorum in Aula copia, neque dignitas tanta. Quamvis enim Roberto Regi piissimo Clerici supra centum, ut scribit Helgaldus, in Capella ministraverint; attamen successoribus Regibus longe inferiores numero in Aula adhæsere. Ex his vero adhuc nonnulli occurrunt, qui dignitate vel doctrina præstarent. Nam Helgaldus in vita Roberti Regis recenset inter illius Capellanos Theodonem Regis consanguineum. Et Peiratius lib. 1. cap. 5. testatur Diplomata quædam Henrici I. & Philippi I. subsignata legi ab Episcopis, Capellanisque. Is idem censet, Sugerium Abbatem Sandionysianum, qui supremum egit Regni moderatorem, & Ludovici Grossi vitam litteris consignavit, e Capella prodiisse Ludovici VI. & VII. utpote quia ab his Regibus, titulo fidelis ac familiaris donabatur. Rigordus Scriptor rerum a Philippo II. gestarum, & Guillelmus Carnotensis Capellanus S. Ludovici, & Scriptor illius vitæ. Pariter Carolum V. & VI. nonnullos doctos viros in suam Capellam adsciviſſe, testatur Peiratius, qui ipse Eleemosynarium egit in Aula Henrici IV. & Ludovici XIII. Regum Francorum. Verum nonnisi Francisco I. imperante, Capella Regum Galliæ, non modo pristino restituta est splendori, sed etiam novis honoribus aucta, & in eo honorificentiæ gradu collocata, quo nunc temporis effulget. Ille enim (præter Magnum Eleemosynarium, de quo alibi dicendum est) duo Capellæ Regiæ addidit amplissima officia, anno 1523. nempe primi Eleemosynarii, & Magistri Oratorii. Primus Eleemosynarius vicarias agit partes Magni Eleemosynarii eo absente, hinc illius Vicarius natus dicitur a nonnullis. Hinc etiam illius officium magno in honore habetur, & plerumque Episcopis, non semel Cardinalibus committi consuevit. Magister Oratorii tertium a Magno & Primo Eleemosynariis locum obtinet magnæ quoque dignitatis, quam præclarissimi Episcopi, vel Cardinales occuparunt. Præest Oratorio Regis conflato ex uno Capellano ordinario: octo Capellanis in orbem deservientibus: octo Clericis Oratorii in orbem pariter deservientibus: duobus Vecturariis dictis *Sommiers* a ferendis saumis seu sareinis. Capellanorum munus est, singulis diebus Sacrum facere submissa voce, Rege præsente: si illi desint, id muneris spectat ad Capellanum ordinarium. Clericis vero Oratorii incumbit cura præparandi quidquid spectat ad Sacrum coram Rege celebrandum, sedem & pulvinaria Regi apponendi, sacramque suppellectilem custodiendi. Illorum unus summo mane adest in salutatorio Regis cubiculo, ut illic ab Eleemosynario audiat qua hora, quo in loco Rex accedat ad Sacrum audiendum. Vecturariis denique imminet cura adsportandi omne instrumen-

mentum ad eum locum, quo Rex se confert ad rem divinam faciendam. Sunt & alii Capellani ad Sacrum peragendum coram Aulicis, quos *S. Rocci* vocant, quod grassante lue, Aulici hos sibi Clericos constitui a Rege petiissent. Hi etiam dicuntur Eleemosynarii *du commun*, vel *de la maison*, quia nonnullas largitiones distribuunt; illi tamen minime sunt de Capella Regis. In hac vero insignem honoris gradum occupant octo Elemosynarii dicti *servans*, aut *de quartier* quia per orbem Regi adhærent, & ministrant in rebus divinis. Horum originem repetit Peiratius lib. 1. cap. 76. a Caroli VIII. ævo. Nam prædecessoribus Regibus unus fuit Eleemosynarius, & unus itidem Sub-Eleemosynarius, seu Clericus eleemosynæ: cumque Carolo VIII. imperante, ille Magnus Eleemosynarius dici cœperit, hinc aliis Clericis antiquum Eleemosynarii titulum communicarunt. Horum plures in Aula sua habuisse leguntur Ludovicus XII, Franciscus I, Henricus II, Carolus IX. Verum ab Henrico IV, & successoribus Regibus, nonnisi octo ad id muneris adsciscì in more fuit.

VI. Ad hos itaque spectat, absentibus Magno & Primo Eleemosynariis, omnia illorum munia obire, sive in Capella Palatina, sive in alia Ecclesia, quo Rex accedat, sive in Liturgia, sive in Coronatione Regis, sive in aliis omnibus sacris cæremoniis. Quamobrem, surgente de lecto Rege, adesse debet Eleemosynariorum unus, qui supposito illius genibus pulvinari, flectens & ipse genua prope Regem, recitet preces matutinas; tum audito, qua hora, quo in loco sit Sacrum faciendum, id Clerico Oratorii significat, ut omnia præsto sint. In Ecclesia, is etiam adhæret Regi a dextris, illius servat pileum, & chirothecas, eidem porrigit libellum precum, vel Psalmos alternatim cum Rege recitat, & ad Missæ finem, eumdem adspergit aqua benedicta. Is etiam ad Regis prandium, cœnamque, benedictionem, & gratiarum actionem pronuntiat; aliisque apud Regem officiis fungitur, uti perspicuum fiet ex iis, quæ dicemus de Liturgia, & sacris cæremoniis Palatinis. In diebus solemnibus Rocchetto & Mantelletta induti adsunt rei divinæ, & uti refert Dumontius in Cærem. Galliæ lib.3. cap.1. §. 6. & titulo ornantur Consiliariorum Regis. Ob hæc vero præstantissima illorum apud Regem munia, habentur veluti Clerici de latere Regis, ut ajunt: & hinc cum in Henrici IV funere, sibi deberi post Episcopos primum locum, Regio cadaveri propinquiorem contenderent Abbates præ Eleemosynariis; sententia Cardinalis Perronii Magni Eleemosynarii, locum post Episcopos honoratiorem Eleemosynariis ordinariis adjudicatum fuisse testatur Peiratius lib. 1. cap. 76. Alii sunt, qui honoris causa Eleemosynarii Regis dicuntur, sed qui solo fruuntur titulo, nullam vero operam in Aula præstant. Olim de Capella Regis fuit cœtus Clericorum dictus *Chapelle de plein chant*, qui singulis diebus Divina Officia persolverent, quibus præerat Magister, seu *Maistre de Chapelle de plein chant*, hocque officium etiam Franciscus I. constituerat. Verum sub Henrico III. id institutum desiit. Non ita tamen de Musicorum cœtu, *Chapelle de Musique*, quem etiam Franciscus I. Capellæ Regis, anno 1543, adgregraverat, cui qui præest, Magister Cantorum, seu *Maistre de la Chapelle de Musique* appellatur. Huic subsunt duo Sub-Magistri, sex pueri, seu Scholares artis Musicæ, duo istorum Præceptores, aliique plures usque ad numero quinquaginta Psaltrii & Cantores. Cæterum longe ante Francisci tempora, viguit

 res

res musica in Aula Regum Francorum. Viguit enim in Aula Clodovæi; utpote qui Citharœdum sibi ad hanc rem mitti curavit a Theodorico Rege Gothorum, uti constat ex epistola quadam Theodorici ad illum data apud Cassiodorum lib. 1. var. ep. 41. Et in vita S. Ansberti apud Surium, mense Februario, legitur, quod is in Aula musicis instrumentis pie delectabatur. Viguit in Aula Pipini, & Caroli Magni: & a Stephano Papa invectam scribit Strabo lib. de exord. rer. Eccles. cap. 25. *Cantilenæ perfectiorem scientiam, quam pene jam tota Francia diligit*. Et Carolus M. ab Adriano Papa petiit, obtinuitque Cantores, qui Galliæ Ecclesias Romano cantu instituerent. Merito proinde Peiratius affirmat lib 1. cap. 23. a Capella Regis ad cæteras Galliæ Ecclesias rem musicam profluxisse. Hanc itaque in Aula obsoletam Franciscus I. restituit. Jam vero ex his omnibus habeas, Capellam Regum Galliæ hos complecti sub Magni Eleemosynarii auctoritate, Primum Eleemosynarium, Magistrum Oratorii, Confessarium Regis, octo Eleemosynarios, Confessarium, quem vocant *du commun*, octo Concionatores, Capellanum ordinarium, octo Capellanos, octo Clericos Oratorii, Vecturarios duos, Magistrum Cantorum, duos Sub-Magistros, sex adolescentulos, Præceptores duos, & plures Psaltrios & Cantores. Quoad privilegia Capellanorum Regum Galliæ, hæc alibi expendemus.

VII. Pergimus ad Aulam Hispanam, cujus Capellani quanto olim studio, quanto delectu essent constituendi, indicat Lex Hispana jussu Alphonsi IX. edita, lib. 3. tit. 9. p. 2, statuens, neminem ad eum gradum cooptandum, qui non doctrina, prudentia, pietate, fide, & rerum ecclesiasticarum notitia polleret: *El Capellam deve ser mui lettrado, e de buen sesso, e leal, e de buena vida, e sabedor de uso de Iglesia*. Quibus eximiis animi dotibus, cum nil addi posse videatur, ad summas quasque Ecclesiæ dignitates assequendas, non obscuro conficitur argumento, jam tum Capellanorum Ordinem magno in honore, atque existimatione fuisse. Sane idipsum suadent disertissime, præclara illa munia, quæ Lex Hispana Capellanis adscribit. Addit enim, illum non mediocri litterarum scientia ornatum esse oportere, qua valeat in iis, quæ ad Scripturarum & spiritualium rerum cognitionem spectant, Regem instruere: *E lettrado es menester sea para que entienda bien las horas, e las escrituras, e las saga entender al Rei, e le spea dar consejo de su anima, quando se le confessare*. Postremis hisce verbis illud etiam innuitur, Capellanum Regi ministrasse non in Divinis tantum recitandis Officiis, aut Scripturarum sensibus aperiendis, verum etiam in sacris Confessionibus excipiendis. Hinc & secreti tenacem, fidumque, quod arcana nosceret Regis, illum esse oportebat: *E otro si debe ser de buen sesso, e leal, porque entinende bien como le debe tener poridad de lo que dixere en su confession*. Nec frustra cautum id Hispana Lege, quod in Aula Jacobi I. Regis Aragonum contigisse narrat Mariana lib. 13. de reb. Hisp. cap. 6. Nam Gerundensis Episcopus Regis Confessarius, Theresiam Reginam non servatæ a Rege conjugalis fidei, quod sacra Confessione noverat, consciam reddidit; quare violati arcani pœnas gravissimas luit. Neque satis erat, si doctrina, si prudentia, si fidelitate Capellanus polleret: adjungenda enim erat his omnibus ea morum innocentia, quæ Sacerdotem decet sacra Mysteria conficientem, & quæ, ut ait Lex Hispana, Regi, Aulicisque exemplo esse possit. Tandem rituum ecle-

clesiasticorum peritum Capellanum, Lex eadem esse jubet; quod ejus muneris sit, & Divina Officia apud Regem persolvere, & ut ab aliis, qua decet religione, persolvantur, incumbere. Sive igitur legem de cooptandis Capellanis, sive illorum officia spectes, fieri non potuit, quominus selectissimi Clerici ad id muneris accerserentur, idemque in amplissimo honoris gradu haberentur. Observat vero Turturetus de Sacell. Hisp. cap. 5. Lege quidem Hispanica ad cooptandos Sacellanos nil de generis nobilitate decerni; attamen Gregorium Lupum ejusdem Legis Glossographum disertis verbis asserere, debere Aulæ Regiæ Sacellanum inter nobiles viros recenseri: & Hispaniæ Reges, etsi quandoque ad hunc honoris gradum aliquos assumant insigniores virtute, quam genere, consuevisse tamen primariæ nobilitatis viros in Clerum suum cooptare. Idem Turturetus testis est, non olim dumtaxat, sed sua quoque ætate, Capellanos Aulicos magno in honore haberi. Cujus rei non unum est argumentum, quod nempe sedeant in Capella, præsente Rege, e Magnatum regione, & capita operiunt, induti vestes lineas, quæ superpelliceæ vocantur: quod in publicis supplicationibus, in quibus Rex adest (nam si abesset, neque ipsi adessent) medii incedunt inter Regios Senatores: quod inter Canonicos amplissimæ Ecclesiæ Toletanæ sedeant, si Rex eam adierit Ecclesiam, ad sacra facienda; quod non temere eligantur; sed Magnus Capellanus referat ad Regem, vel Senatus Aragonicus, aut Italicus, cum de creandis harum regionum Capellanis agitur: neque ullus ex illegitimo conjugio, aut ex atavis Judæis, vel Hæreticis potest in hunc Clerum cooptari. Sed uberiora sunt illorum dignitatis argumenta: siquidem certum est, Hispanos Reges consuevisse gravissimis viris hunc honorem conferre, eisdem sæpe Legationes, aut alia Aulæ officia committere, & amplissimis Ecclesiis eosdem præficere. Illorum aliquot memorat Turturetus, nempe Joannem de Tordesillas Capellanum Henrici I, & Joannis II, eorumque apud Romanum Pontificem Legatum, & Segobiensem Episcopum: Rodericum Sancium Capellanum Henrici IV, ejusque Oratorem apud Paulum II. Pontificem, tum Ærarii Pontificii supremum Præfectum, & Episcopum Palentinum, plurimum librorum auctorem: Didacum Henricum a Castello Capellanum ejusdem Regis, Consiliarium, & Historiographum: Clementem Cajetanum Caroli V. Capellanum, & Philippo filio a secretis in supremo Italicarum rerum Senatu: Lucium Marinæum Siculum Capellanum Ferdinandi, & Caroli V. & Historiographum: Cæsarem Marullum e Capellano Philippi II. Archiepiscopum Panormitanum: Ariam Montanum virum doctissimum, Philippi II. Capellanum: Joannem Baptistam Azevedum ejusdem Regis Capellanum, Indiarum Patriarcham, Episcopum Vallisoletanum, Supremum Fidei Quæsitorem, & Castellæ Præsidem. Sed omnium præclarissimus pietate, doctrina, dignitate in Capella Caroli V. & Ferdinandi Catholici ministravit Joannes Petrus Carafa Neapolitanus, Archiepiscopus Teatinus, & Teatinæ Familiæ una cum S. Cajetano Thienæo Institutor, deinde Cardinalis & Archiepiscopus Neapolitanus, tandem supremus Ecclesiæ Pontifex Paulus IV. Neque silentio prætereundi sunt Hieronymus Cardinalis Seripandus, & Archiepiscopus Salernitanus, & Marcus Antonius Columna ejusdem Ecclesiæ Antistes, e Capellanis Philippi II: itidem Fabritius Antinorus Capellanus Philippi III. Archiepiscopus Acheruntinus. Nam frequenter Capellanis collata Sacerdotia testatur Turtu-

retus: & ex Pirro in notitiis Ecclesiarum Siciliensium, atque Ughellio in Episcopis Regni Neapolitani compertum est, regnantibus Austriacis, innumeros fere e Capellanis Aulæ Hispanæ creatos Episcopos, Abbatesque. Quoad Capellanorum distinctionem spectat, tradit Turturetus, alios dici Capellanos *de Honor*, seu *de Banco*, alios Capellanos *de Altar*, seu Cantores. Horum primi magno in honore habentur, uti dictum est; & in Capella Palatina, quoties Rex sacris rebus adest solemni pompa, sedent in scamno e regione Magnatum: rem divinam faciunt in privatis Aulæ Sacrariis, ubi Rex vel Regina adsint, vel qui sunt de cognatione Regia: benedicunt Regiam mensam: Regis itinera, & expeditiones sequuntur quotquot destinati fuerint a Magno Capellano: comitantur Regia funera, & proximum locum Regio cadaveri occupant: ministrant Prælatis, qui in magnis solemnibus, Sacris operantur coram Rege, aut in Capella Palatina, aut in aliis Ecclesiis. Hinc patet, hos Capellanos, etsi Honorarii dicantur, tamen non ex illorum esse numero, qui honoris causa tantum, hoc titulo donantur; siquidem reipsa operam suam in Aula præstant, ac vere sunt Regis familiares, & domestici. Cappellani vero *de Altar*, seu Cantores nuncupantur, qui in Capella Palatina, Divina Officia persolvunt. Denique præter Capellanos hosce, spectant ad Capellam Regis, Præfectus Regiis cortinis, Receptor Capellæ, Juridicus, Concionatores, Musici, & Psaltrii plures.

VIII. Quæ hactenus diximus de Clero Palatino in Oriente, in Gallia, in Hispania; iis consona sunt, quæ de nostrorum Regum Aulicis Clericis dicturi sumus. Enimvero Normannis Principibus ex antiquo more Capellanos plures, & honoratissimo apud eos loco, adhæsisse, suadent privilegia plurima ab illis concessa, quibus inter Episcopos, Proceresque, Capellani subscribunt. Tassonus in libro de Antefato exhibet donationem S. Brunoni factam a Comite Rogerio, ubi Fulco nominatur Comitis Capellanus: & Pirrus in notitia Ecclesiæ Pactensis profert diploma ab eodem Comite datum anno 1094. in gratiam Liparitani Cænobii, quod exaratum dicitur *in præsentia Goffridi Militensis Episcopi, & Fulconis Medici & Capellani, qui hanc chartam manu propria scripsit*. Proinde Fulco triplici munere apud Rogerium fungebatur, Capellani nempe, Scribæ, & Medici: quod ea tempestate viri amplissimi rei medicæ operam dabant; hinc & Romualdus Guarna Archiepiscopus Salernitanus, & Berardinus Caracciolus Archiepiscopus Neapolitanus, medendi artem novisse leguntur. Aliud ejusdem Comitis privilegium in favorem Monasterii S. Luciæ de Montaneis subscribitur a Guillelmo, & Guanna illius Capellanis. Pariter diplomati fundationis Monasterii Cisterciensis S. M. Roccamatoris prope Messanam a Bartholomæo Comite Paternionis constructi anno 1193. subscribunt tres Presbyteri Capellani Domini Comitis. Monachos etiam Capellanorum cœtui adgregatos, indicant duo diplomata Hugonis Messanensis Episcopi, data anno 1131, imperante Rogerio, apud Pirrum in notitia Messanensis Ecclesiæ, quibus subscribit: *Ego R. Monachus Capellanus Domini Regis*. Etiam Græcis Magnatibus familiare erat ea tempestate Capellanos sibi a Monachis accersere, uti testatur Balsamon in comm. ad can. 4. Conc. Constant. addens non inde violari canones, quod non cupiditati, sed charitati illi famularentur; quamobrem a Patriarcha Luca factam Monacho Sacerdoti potestatem, ut perpetuo versaretur cum Logotheta Cursus (idem fuit ac Cancellarius)

rius) & scribæ officio apud illum fungeretur: majorem vero adesse rationem Regibus, ut Clericos aut Monachos sibi adjungant ad ministeria, quæ serviunt publicæ utilitati. Hæc Balsamon de Græcorum moribus, queis similes apud Normannos obtinuere. Nam Capellani non raro fungebantur officio Cancellarii, Notarii, & Scribæ, uti evincunt privilegia plurima a Capellanis conscripta. Hujusmodi est diploma quoddam Rogerii Ducis anno 1086. in gratiam Panormitanæ Ecclesiæ apud Pirrum, exaratum *per manum Raynaldi Capellani mei*: & diploma aliud Rogerii Regis anno 1139. in gratiam Monasterii S. Philippi de Agyrio scriptum *per manum Gualterii nostri Capellani*. Quibus omnibus perspicuum fit, plures in Normannorum Comitatu adsuisse Capellanos, hosque tanto in honore, ut Episcopos inter & Proceres subsignarent illorum diplomata; vel ea ipsimet exararent, quod Cancellarii munere præstantissimo fungerentur. Nil mirum proinde, si quandoque Capellanis suis munus Magni Cancellarii Regni, Normanni Reges concessere. Ita Robertus de Urbe Capellanus Comitis Rogerii anno 1093, fuit & Magnus Regni Cancellarius, ut testis est Pirrus in Chronologia Regum Siciliæ. Cui adjungendi sunt Richardus Palmeri Anglus, genere & virtute præclarissimus, electus Antistes Syracusanus, Cancellarius, & Consiliarius Willelmi II, & Orator apud Henricum Anglorum Regem: Bartholomæus Ophamilius Anglus summo loco natus, Willelmi II. familiaris & Vice-cangellarius, Oratorque apud Imperatorem Byzantinum, & Episcopus Agrigentinus: Stephanus dictus Cancellarius ab eo munere, quo functus est sub Willelmo II. cujus erat familiaris, Archiepiscopus Panormitanus. Hi amplissimi viri, de quibus plura habet Pirrus in notitia Ecclesiarum Siciliensium, e Clero Palatino Regum Normannorum prodiere. Uti etiam Robaldus Archiepiscopus Amalphitanus e Lapellano Willelmi Regis; & Sergius Freccia Archiepiscopus Sipontinus, fuerat a secretis Regis Rogerii, quos memorat Ughellius. Neque silentio prætereundum est, Clericos Palatinos quandoque vicario nomine imperium administrasse. Ita sub Willelmo I. Henricus Aristippus Archidiaconus Catanensis, & Richardus electus Syracusanus: & sub Willelmo II. Romualdus Guarna Archiepiscopus Salernitanus, vir doctissimus, scriptor rerum a Normannis gestarum, magnæque apud Margaritam Reginam, & Willelmum II. filium auctoritatis. Aderant quoque in Aula Clerici plurimi, qui Sacra facerent in Ecclesia Palatina. Diximus enim, a Rogerio Rege in prima Ecclesiæ Palatinæ fundatione constitutos magistrum Capellæ, seu Magnum Capellanum, Cantorem, Thesaurarium, duodecim Canonicos, Subcantorem, Magistrum Scholarum, Terminatorem, duodecim Sacerdotes Chorodatos dictos, (seu Choristas, Chorales, Chorarios) duos Sacristas, Clericos quatuor. Et de Willelmo II. refert in Chronico Romualdus Guarna, adornasse illum Palatinam Ecclesiam, & Divinum Cultum summopere fovisse: *Clericos in ea multos, & præbendas instituit, & Divinum in illa Officium decenter, & tractatim, & cum Dei reverentia & timore celebrari disposuit*. Testis est Pirrus in notitia Regiæ Capellæ S. Petri, regnante Willelmo II. Canonicos dictos fuisse Regis Familiares. Sane in illorum numero fuit Gualterius ille Anglus, cui scripsit Petrus Blesensis, & qui Præceptorem, Cancellarium, Consiliarium egit Willelmi II. tum Panormitanam sedem conscendit, de quo redibit sermo, cum de Magno agemus Capellano. Tandem inter Palatinos Clericos Normannorum

rum Regum merito recensendus est Petrus Blesensis Archidiaconus Bathoniensis in Anglia, utpote qui Willelmum II. puerum instituit litteris & pietate, ut ipsemet testatur in litteris ad Gualterium datis: ob cujus e Sicilia discessum, Willelmus *abjectis libris ad otium se contulit Palatinum*, ut ipse scribit ep. *66.* & *90.* Qui idem librum edidit *de Institutione Episcopi*, ut Siculos Antistites, quod neglectis Ecclesiis suis in Aula versabantur, ad meliorem frugem revocaret. Sed hæc satis de Cleri Palatini sub Normannis Principibus numero, officio, & dignitate.

IX. Sub Svevis Regibus, iisdemque Imperatoribus, Clero Palatino non potuit is dignitatis & honoris locus denegari, quem jamdiu obtinebat apud Germanos Imperatores. Compertum enim est, Germanis Imperatoribus plures adhæsisse Capellanorum nomine Clericos, genere & virtute ornatissimos, eo præsertim, quod vigentibus investituris, Sacerdotia amplissima consequerentur. Id diserte testantur Willelmus Tyrius lib. 1. Hist. cap. 13. & Auctor vitæ S. Ottonis Episcopi Bambergensis, Apostoli Pomeranorum, apud Surium die 2. Julii, his verbis: *Multi nobiles, & præstantes viri, cognati & filii Principum, Imperatoris aulam sequebantur, Capellanorum ei ministerium exhibentes, spe alicujus Episcopatus obtinendi*. In horum numero fuere S. Otto Capellanus Henrici IV, S. Anno Archiepiscopus Coloniensis e Capellano Henrici V, Willigisus e Capellano & Consiliario Ottonis II. Archiepiscopus Moguntinus, aliique plures. Augebatur Capellanorum dignitas, quod plerumque ii agerent Imperatorum Cancellarios, ita ut Archicapellanus esset simul Archicancellarius, inferioresque Capellani essent Cancellarii. Hinc ab Henrici VI. Imperatotis, & Siciliæ Regis Capella prodiit Gualterius de Palena, sive de Peleariis, Episcopus primum Trojæ in Apulia, deinde Panormitanus, consanguineus Imperatoris, ejusque in Regno Siciliæ Magnus Cancellarius; cui Innocentius III Friderici II pueri tutelam delegavit. Plura de eo Pirrus in notit. Eccl. Panor. & Catanensis. E Capella etiam Svevorum Principum prodiit Philippus Matera Cosentinus, Consiliarius, & Cancellarius Friderici II Imperatoris, variisque functus legationibus, tandem Episcopus Marturanensis, uti testatur Ughellius in Episcopis Marturanensibus. Ibi donationem exhibet factam Richerio Episcopo Melphiensi anno 1220. cui Philippus de Matera *Scriniarius* subscribit: hoc enim donabantur nomine, qui publica scripturarum scrinia curabant, epistolas scribebant, instrumenta conficiebant, præsertim in Ecclesia Romana, cujus plures erant scriniarii. Sed & Magnum Siciliæ Cancellarium egisse Philippum evincunt alia monumenta ab Ughellio relata. Alium Friderici II Imperatoris Capellanum, Rogerium nempe Porcastellum memorat Fazellus Decad. 2. lib. 8. cap. 2. cujus opera concitatum in se Pontificem emollire, ejusque gratiam sibi conciliare studuit Imperator. Ita enim Fazellus: *Cum tandem Fridericus per Berardum Panormitanum Archiepiscopum, Florentinum, & Rheginum Episcopos, & Thaddeum Suessanum magnæ Regiæ Curiæ Judicem, & Rogerium Porcastellum Capellanum frustra Pontifici omnia ejus acta & improbanti & execranti reconciliari studet, contemptis omnibus diris, ac religione ipsa neglecta, obvios intra Romanæ Urbis portas utriusque ordinis cruce signatos in crucem adegit, discerpsitque, ac jam opprimendi etiam ipsius Pontificis consilio, Romam proxime castra admovit*. Adhærebant quippe Regibus in expeditionibus

bus Capellani, quorum pietate & sapientia non raro ad pacem conciliandam utebantur. Hinc cum Mamfredus immunes voluit a solvendis vectigalibus Clericos Capellæ suæ, eos quoque complexus est, qui castra sequerentur: *Capitulum & Clericos omnes ipsius Capellæ, tam illos, qui residentiam faciunt, Domino serviendo, quam alios de gremio ipsius Ecclesiæ, qui nostram sequendo Curiam deputati sunt Capellæ nostræ servitiis, a collectis & exactionibus gratiose eximimus, & volumus esse immunes*. Ut proinde unum idemque haberetur Cleri Palatini Collegium, e quo alii in Capella Palatina, alii in castris sacrum ministerium exhiberent. Cœtum hunc Clericorum Svevos Reges plurimum fecisse indicant privilegia multa ab Henrico, Friderico, Manfredo concessa; quæ tom. 2. Siciliæ sacræ legi possunt, in notitia Regiæ, & Imperialis Capellæ S. Petri: ibi & litteræ quædam leguntur Friderici Imperatoris, ex quibus colligitur, Palatinos Clericos e claro genere eligi consuevisse.

X. Brevi eo tempore, quo Carolus Andegavensis imperium tenuit Siciliæ ultra Pharum, duo occurrunt Capellani Regii, iidemque Magni Siciliæ Cancellarii, Joannes Masnelius Cantor Cappellæ Panormitanæ, de quo alibi dicturi sumus, & Magister Guillelmus de Forumvilla, Decanus ejusdem Capellæ, & anno 1274. Regni Siciliæ Vicecancellarius. At longum esset recensere Aragonum Siciliæ Regum Capellanos, qui virtute & dignitate excelluerunt. Horum plurimi e Cœnobiis accersebantur, quod ibi potissimum pietatis & doctrinæ ornamenta splenderent, quæ Capellani, Confessarii, Eleemosynarii, Præceptores summorum Principum in Aulam primum, tum in Ecclesias, quibus non raro præficiebantur, transfunderent. Cephaleditanus Episcopus Juncta Capellanum egerat Petri Siciliæ Regis, & eo quidem honoris titulo gloriabatur, uti constat ex quadam illius Charta anni 1285. apud Pirrum in notit. Eccles. Cephaled. *Nos Juncta permissione divina Cephaludensis Episcopus, ac ejusdem Regis Capellanus, & familiaris*. In illum graviter exarsit Honorius IV, quod Jacobum Petri filium, una cum Philippo Squillacensi, & Tancredo Neocastrensi Episcopis, Regem inunxerint. Jacobus de Narnia ejusdem Ecclesiæ Episcopus, fuerat etiam a sacris Friderici II Regis: illique in Episcopatu successit Rogerius de Sancto Joanne, & ipse Friderici II. & Petri II Capellanus. Gregorius, qui anno 1353. Mazariensem sedem conscendit, fuerat a sacris & a consiliis Friderici II. Regis; & illius successor Franciscus de Catania, eodem functus est munere in Aula Ludovici Regis: a quo una cum Jacobo de Lamia Præfecto Domus Regiæ, & Roberto de Bonone Patrono Regiæ Curiæ designatus est ad pacis fœdera inter Siciliæ Regulos concilianda. Eo e vivis sublato, Fr. Rogerius Ordinis Minorum Capellanus Ludovici III Mazariensi Ecclesiæ præficitur. Catanensi Sacerdotio claruit Fr. Simeon de Puteo Ordinis Prædicatorum e Capella & Consilio Friderici III, quem Gregorius XI. constituerat supremum in Regno Siciliæ Vindicem Fidei, uti refert Pirrus in notitia Catanensis Ecclesiæ. Ibidem memoratur Henricus Regius Capellanus, & Aprocrisiarius Pontificius in Sicilia, cui ad Melphitanum Episcopatum evecto, Urbanus VI Simeonem Catanensem Antistitem in eo Apocrisiarii munere subrogavit. Apud eumdem Fridericum Regem, functus est Capellani, atque Elemosynarii munere Fr. Nicolaus Papalla Ordinis Minorum, deinde Melitensis Episcopus, cujus mentionem faciunt Wadingus ad annum 1372, &
Pir-

Pirrus in notitia Ecclesiæ Melitensis. Capellani itaque Regum frequentissime ad Episcopales sedes promovebantur; cum enim nonnisi gravissimi & religiosissimi viri in eum gradum cooptarentur, fieri non potuit, quin iisdem Ecclesiæ Cathedrales regendæ sæpe committerentur. Hac etiam de causa e Canonicorum Palatinæ Capellæ Collegio non raro creabantur Antistites: uti Philippus Sanchius, & Ogerius de Verxolo e Cantoribus illius Capellæ, Antistites Syracusani: & Franciscus de Vitale e Cantore pariter Regiæ Capellæ, Episcopus Mazariensis, cui Fridericus III, anno 1370, omnimodam potestatem concessit in civilibus & criminalibus negotiis, quoad Clericos omnes Regiæ Capellæ: & Bernardus de Figuera, Martini Regis Eleemosynarius, Capellanus, Cantor Ecclesiæ Palatinæ, tum Episcopus Pactensis; ad cujus preces Rex Martinus & Maria conjux omnia privilegia a prædecessoribus Regibus concessa Clero Palatino confirmarunt, & nova addiderunt.

XI. Translato deinde Siciliæ imperio ad Hispaniæ Reges, desiisse Cleri Capellæ Regiæ splendorem, dignitatem & numerum ad annum usque 1586, quo temporis Philippus II. Rex Hispaniæ restituit Capellæ Palatinæ Canonicos, Clericos, ministrosque, iisque annuos constituit proventus ex spoliis Beneficiariorum, jam alibi diximus. Tum a Philippo III anno 1612, Philippo IV anno 1639, Carolo II anno 1668, & Victorio Amedeo anno 1714. aucti sunt proventus Cleri Palatini ex fructibus vacantium Ecclesiarum, & ex pensione perpetua a Catanensibus Episcopis solvenda, percipiendi. Capella itaque Palatina Panormitana habet triginta octo Ministros, Cantorem nempe, qui primum occupat dignitatis locum, omnibus præest, geritque curam animarum per Capellanum ad id muneris designatum: duodecim Canonicos, quatuor majores, quatuor minores, totidemque inferiores, optione inter eos servata: Personatus duos, Subcantorem nempe & Magistrum scholæ: octo Chorodatos, seu Choro addictos: sex Diaconos, totidem Clericos, Sacristas duos, Musicos triginta. Hi omnes Judici Regiæ Monarchiæ subjiciuntur, & exempti sunt a collectis, spoliisque, quæ in Sicilia, Regi, cujus patronatus sunt omnia Regni Sacerdotia, debentur. Canonicis Palatinis concessit Urbanus VIII anno 1633 Mozzettam & Rocchettum, ad instar Canonicorum Metropolitanæ Ecclesiæ, quibus eadem insignia Paulus V anno 1609. permiserat. Cum hisce Canonicis in pari honoris ac dignitatis loco habentur Palatini, quos Pirrus similes facit Capellanis de honore Aulæ Hispanæ. Chorodatos vero comparat Capellanis de cantu in Aula Hispana, quia Divinis persolvendis Officiis addicti sunt; hique utuntur Almutio nigri coloris, quo antea Canonici utebantur. Ad hæc Beneficia omnia, primum Reges, deinde Proreges præsentare consueverunt; præsentatos vero primum Archiepiscopus Panormitanus, deinde Major Capellanus instituebat. At Philippi II. Hispaniarum Regis jussu anno 1591. statutum est, ut Proregi nonnisi Thesaurarium, Sacristas, Organistam, Musicos fas esset constituere: quoad vero illorum institutionem, ea ab anno 1582. spectat ad Archiepiscopum Panormitanum. Tandem in Cleri Palatini cœtum, imperantibus Austriacis, viri ornatissimi adsciti sunt. Nam Roccus Pirrus Abbas Netinus, & Silvester Maurolicus, rerum Sicularum scriptores gravissimi, de quibus videndus Mongitore in Bibliotheca Sicula, e Clero Palatino fuere. E quo etiam prodiit Ludovicus Idelphonsus de los Cameros, olim a sacris cæremoniis Proregis Ducis Alcalensium, tum Cantor Ecclesiæ Palatinæ, Inquisitor in Regno Siciliæ, Judex Re-

giæ

giæ Monarchiæ, Episcopus Pactensis, deinde Monteregalensis, tandem Valentinus. Cæterum præter hos Clericos, sunt & alii Capellani Regii, qui honoris causa eo fruuntur titulo, sed nullum exhibent ministerium in Capella Palatina, eisque imminet Judex Regiæ Monarchiæ.

XII. In Aula Neapolitanorum Regum Andegavensium, insignis Clericorum numerus versabatur, ad Aulæ Regnique munia gerenda, ad Legationes obeundas, ad Regum filios erudiendos, ad sacra facienda. Ex his omnibus, etsi diversum distinctumque agerent ministerium, Clerus Palatinus coalescebat, eo præsertim, quia sæpissime iidem erant a sacris, & a temporalibus negotiis administrandis. Ita Regum Confessarius, & Regalis Capellæ Magister in Consilium Principis adsciti erant; ita quoque sedebant in Consilio Regum Capellani quamplures. Qua de re spectant ad Andegavensium Regum Capellam, Clerumque Palatinum, qui, illis imperantibus, Cancellarios egerunt. Utroque munere Cancellarii, & Consiliarii functi sunt: Guillelmus de Godonio Gallus apud Carolum Calabriæ Ducem, antequam anno 1297. Salernitanæ Ecclesiæ præficeretur: Petrus Episcopus Caputaquensis, anno 1286. e vivis sublatus: Petrus Episcopus Litterensis, & supremus Moderator Neapolitani Gynnasii sub Carolo II. Raymundus de Mausaco Ordinis Minorum, Episcopus Teatinus, apud Carolum Calabriæ Ducem Roberti Regis filium & Vicarium. Clericis quoque Magni Cancellarii munus, quod unum est e septem præcipuis Regni officiis, non raro committebatur. Nam in Chronico Cavensis Monasterii, quod publici juris fecit Ughellus, duo occurrunt Monachi Guiczardus & Maynerius, medio fere decimo quarto sæculo, Regum Consiliarii & Magni Cancellarii. Quo etiam munere claruere, Roberto Rege imperante, Ingilramnus Stella e Capellano & Consiliario Regis, Archiepiscopus Capuanus, Neapolitanæ Academiæ supremus Præfectus: regnante Ladislao, Frater Petrus de Pennis, Dominicanæ Familiæ, Scalensis Antistes: & in Aula Joannæ I. Philippus Episcopus Cabillonensis. Cancellariis adjungendi sunt Protonotarii, cujusmodi floruere in Aula Joannæ I Rogerius Archiepiscopus Barensis: & Landulphus Caracciolus e Franciscano Instituto Amalphitanus Antistes, quem Joanna Legatum in Siciliam misit, ut pacem cum Joanne Randatti Duce, Ludovici Regis patruo, Regnique moderatore conciliaret; & rebus bene gestis, constituit Regni Logothetam, Protonotariumque. Nam Andegavensibus Regibus familiare fuit, Clericis suis Legationes committere. Harum plures obiit Matthæus Philamarinus sub Carolo II. & Roberto Regibus, quorum fuit Consiliarius & familiaris, Custos Regii sigilli, Neapolitani Gymnasii Præses, & electus Archiepiscopus Neapolitanus. Philippum Minutulum, Canonicum Neapolitanum, familiarem Clericum Caroli II. apud Pisanos Legationem obiisse, antequam Neapolitano Sacerdotio donaretur, testis est Chioccarellus. Nicolaum Tranensem Præsulem, Legatum ablegavit Carolus I. ad nuptias conciliandas inter Carolum II. filium & Mariam filiam Regis Pannoniæ: Joannem Capuanum, & Gysium Brundusinum Archiepiscopos, Ludovicus Tarentinus, & Joanna conjux apud Romanum Pontificem Oratores miserunt: & Joanna II Manfredum Acheruntinum Pontificem, misit Oratorem ad Concilium Constantiense. Quandoque a Cœnobiis Legati seligebantur: siquidem Annales Fratrum Minorum memorant Antonium a Tassia, quem Joanna Regina ad Ferdinandum Aragoniæ Regem

 mi-

misit, ob nuptias cum Joanne filio ineundas; & Antonium Valentinum Oratorem Roberti Regis ad Pontificem. Et Toppius laudat Joannem Grillo Monachum Carthusianum, virum doctissimum, Consiliarium, & Legatum Joannæ I. ad Urbanum VI. Pontificem. Exploratum, persuasumque fuit Regibus, gravissima quæque Reipublicæ negotia, amplissimos honores, Clericorum, & Cœnobitarum peritiæ, probitati, ac fidei tuto committi posse. Hinc eorundem opera persæpe utebantur ad instituendam Regiam sobolem litteris & pietate. In horum numero fuit Berthuldus Ursinus Prior S. Nicolai Barensis, Consiliarius Roberti Regis, deinde Neapolitanus Antistes, cui demandata est institutio Caroli Calabriæ Ducis. Hinc etiam iidem Principes adgregabant Consilio Regio Clericos suos, Capellanosque. Hujusmodi leguntur in Italia sacra Ughelli, Stephanus Episcopus Lucerinus: & Bartholomeus Episcopus Vigiliensis, Capellani & Consiliarii Caroli Regis: Simon Episcopus Draconariæ, & Andreas de Alaneo Episcopus Minorensis, Capellani & Consiliarii Regis Roberti: Bartholomæus de Papazurris, Ordinis Prædicatorum, Teatinus Antistes Capellanus & Consiliarius Joannæ I. & Ludovici Tarentini: Gentilis de Monte Capellanus Joannæ II. & Episcopus Molfettæ. Et alii plurimi Clerici, aut Episcopi, quos longum esset recensere, Consilio Regum Andegavensium interfuere. Nec ab eo arcebantur Cœnobitæ: nam Wadingus ad annum 1321. laudat Franciscum Asculanum Regis Consiliarium; & ad annum 1329. testatur Robertum Regem in rebus arduis usum esse opera Antonii Valentini; Joannam I. adhibuisse Vesiandum Ronlandum deinde Capuanum Pontificem, ad Regni negotia difficillima. Ab eodem Wadingo ad annum 1287. memoratur Fr. Petrus e Capellano Reginæ Mariæ, Archiepiscopus Spalatensis. Et Turturetus cap. 4. e MSS. Petri Vincentii refert Odonem de Sala Episcopum Pisanum, a Roberto Rege; & Episcopum Trojanum a Ladislao, in Capellanorum numerum cooptatos. Idem auctor est cap. 4. n. 30. Carolum Andegavensem, dum Romæ degeret, plures e Pontificio famulitio donasse titulo sui Consiliarii & Capellani; præsertim Benedictum Cajetanum, qui postea sub Bonifacii VIII. nomine Pontificatum tenuit. Ex his vero omnibus compertum est, sæpe ex Episcopis Capellanos Regum, sæpe etiam e Capellanis Regum Episcopos adlectos fuisse, hos sedisse in Consilio Principis, hos præcipua Aulæ munia gessisse.

XIII. Quæ quidem cum sint præstantissima, haud tamen omnia sunt, quæ de Capellanis Andegavensium Regum dici possunt; cum & in illum cœtum viri doctissimi fuerint adscripti. Hujus ordinis primus occurrit Blasius de Morcone, celeberrimus illius ævi Jurisconsultus, scriptor commentariorum in Leges Longobardicas, & Constitutiones Regni, Judex Magnæ Curiæ Vicariæ, quem Robertus Rex, anno 1338. e Præposito S. Mariæ de Atino, constituit suum Consiliarium, familiarem, & Capellanum, uti testatur Toppius in Bibliotheca Neapolitana. Huic addendus est Franciscus Petrarca, Poeta excellentissimus, quem Joanna I. anno 1344. in suum Capellanum adscivit, uti scribit Summontius in Historia Neapolitana. Raphael Maffeus, Ordinis Prædicatorum, vir doctissimus, fuit a sacris Caroli III. & ut Regem a schismate revocaret, librum edidit de vera Urbani VI. electione, etsi infelici eventu, uti narrat Mongitore in Bibliotheca Sicula. Fratrem Dominicum de Stellopardis e Prædicatorum Ordine, magni nominis Theologum, & Concionatorem, Inquisitorem in Neapolitano Re-

Regno, & Clementis VII. Pseudo-Pontificis oppugnatorem, Caroli III. & Ladislai Capellanum, laudant Fontana in Theatro Dominicano, & Toppius in Bibliotheca Neapolitana. Iidem memorant Fratrem Leonardum de Neapoli ex eodem Ordine, virum graviſſimum, in utraque Sicilia Fidei Vindicem, Caroli III. Capellanum, & Conſiliarium. Tandem a Joanna I. inter Capellanos ſuos adſcriptus eſt Petrus de Aquila, Franciſcanus, qui Inquiſitorem egerat Florentiæ, vir ampliſſimus, uti teſtatur Wadingus ad annum 1344. ubi exhibet Joannæ litteras hujuſcemodi: *Si per ſæpe Princeps in familiaritatis, & obſecutionis officium, ad aliorum teſtimonium, ſibi jungit ignotos, decet eum per amplius illos aſſumere, quos experientia certa, propriaque ſcientia dignos novit. Cum igitur profundæ dona ſcientiæ, diſcretorum actus morum laudabiles, & alia gratiòſa virtutum merita Religioſi viri Fr. Petri de Aquila Ord. Min. ſacræ paginæ profeſſoris, nobis, devotionis & fidei ſinceritate præclareant, ipſum in Capellanum & familiarem noſtrum providimus, & duximus retinendum; volentes, & jubentes expreſſe, quod illis de cætero privilegiis, favoribus, honoribus, prærogativis, & gratiis potiatur, & gaudeat, quibus Capellani, & familiares noſtri cæteri potiuntur. In cujus rei teſtimonium præſentes litteras fieri, & pendenti ſigillo noſtro, quo utimur, juſſimus communiri. Datum Neapoli anno Domini* MCCCXLIV. *die* XII. *Januarii* XII. *Indictione*. In hiſce litteris, nedum indigitatur quanto delectu Capellani crearentur, verum etiam innuuntur plurima privilegia, pluresque prærogativæ, quibus illi fruerentur, uti ſuo loco, dicendum erit.

XIV. Verum tamen eſt, in Andegavenſium Regum Capella octo Clericos Divina Officia perſolviſſe, uti ex litteris Bonifacii VIII. ad Carolum II. apud Chioccarellum. Hunc Clericorum numerum conſtituit Joanna II. litteris datis anno 1422., Gentili de Sancto Angelo de Faſanella Magiſtro Regalis Capellæ, apud Chioccarellum, quibus ait: *Revolventes, ac intendentes, quod in noſtra Regali Capella honorifice, & decenter Divina Officia celebrentur, & quod celebratores habeant, unde victum percipiant condecentem, ſerviréque propterea, & vacare poſſint in dicta noſtra Regali Capella, circa celebrationem Divinorum Officiorum prædictorum, ſcire te volumus, quod noviter deliberavimus, quod in noſtra Regali Capella retinere debeas Capellanos octo inter Cantores, & Phenoriſtas, & quod tu una cum dictis octo Capellanis habeatis pro veſtro victu uncias centum de carolenis argenti ponderis generalis per annum, videlicet tu tamquam Magiſter Reginalis Capellæ pro perſona tua uncias viginti; & quilibet dictorum octo Capellanorum uncias decem per annum*. Ad hos vero annuos proventus tot ſtatuit Beneficia juriſpatronatus Regii, quot eam ſummam conficiant. Fortaſſe Amanuenſium errore irrepſit *Phenoriſtas*, cum legendum ſit *Paraphoniſtas*. Hi autem fuere præcantatores, ſeu qui præcinebant Antiphonas, quorum mentio fit in Ordine Romano de ſchola Cantorum, & apud Monachum Sangallenſem lib. 1. c. 8. exhibentem in Capella Caroli M. Paraphoniſtam, qui cantum moderabatur. Ad rem noſtram quod attinet, numerus ille Clericorum in Capella Palatina Divina Officia perſolventium, tunc primum conſtitutus videtur, quemadmodum & certa illorum ſtipendia. Attamen longe antea, nimirum Roberto regnante, plures Capellani Clericique ſacro miniſterio in Capella Regis vacabant, & ſtipendia percipiebant. Nam conſtat ex Regeſtis Roberti Regis anni 1317. ſoluta fuiſſe ſtipendia

F 2 Pa-

Palatinis Clericis: *pro gagiis & expensis eorum, & famulorum suorum ad rationem de uncia una, tarenis novem, pro quolibet dictorum Capellanorum & de uncia una, tarenis septem, & granis decem pro quolibet dictorum Clericorum per mensem*. Constat etiam ex iisdem Regestis pecuniam numeratam: *Magistro Capellæ Regalis, Eleemosynario Regio, & aliis Capellanis, Clericis, & dimidiis Clericis, ejusdem Capellæ Regalis pro stallagio equorum eorum, ad rationem de tareno uno, & granis decem, pro quolibet eorum per mensem*. Præter hæc stipendia, immunes fuere Clerici Palatini ex Roberti Regis beneficio, anno 1339. ab iis solutionibus, quæ debebantur: *ratione juris sigilli Regii pro quibusque litteris propriis eorum, factis, & in antea faciendis, gratiam vel justitiam continentibus*. Constat insuper ex Regestis Caroli I & II olim in Regiæ Domus tabulis adnotari consuevisse, *N. N. receptus fuit in Capellanum, Clericum, familiarem, & de hospitio Domini Regis;* & a Cancellario Regni datas fuisse ad hanc rem litteras: *Domino Senescallo & omnibus aliis Officialibus de Ospitio Domini Regis*, ut id noscerent universi. Itaque in Palatinum Clerum Regum Andegavensium confluebant Episcopi, Clerici, Cœnobitæ pietate & doctrina clarissimi; & ad instar Cleri Palatini Regum Francorum, præsertim Carolovingiæ stirpis, illorum nonullis summa Aulæ munera, aliis Legationes amplissimæ demandabantur; pluribus locus erat in Consilio Principis, quibusdam Regiæ prolis institutio erat commissa, denique alii sacris rebus celebrandis operam dabant. Non ita tamen, ut non iidem sæpissime utrumque ministerium, sacrum profanumve exhiberent.

XV. Eodem fere modo res se habuit sub Aragoniis Regibus, qui successere. Alphonsum, ejusque posteros consuevisse in Consilium suum Episcopos, Clericosque accersere, ex eo patet disertissime, quod conscripto tunc primum supremo Senatu S. Claræ, huic ille præfecerit Antonium Borgiam Episcopum Valentinum, familiarem suum, cujus opera in administrando imperio plurimum utebatur, quique sub Callisti III nomine Romanam sedem conscendit; & huic in illo munere alii plures subrogati fuere Episcopi, Gaspar de Diano Neapolitanus Præsul, Arnaldus de Rogerio Patriarcha Alexandrinus, Oliverius Carafa Cardinalis & Archiepiscopus, Joannes de Aragonia Cardinalis & Pontifex Tarentinus. Atque hi quidem in supremo Aragonum Regnum Consilio principem occuparunt locum; in quo etiam alii sederunt Clerici, uti Michael Chofal e Monacho Cisterciensi Episcopus Isclanus, Nicolaus de Miraballis e Consiliario Ferdinandi I. Antistes Amalphitanus, Bernardus & Pirrus e Caracciolorum, gente ambo Episcopi Consentini, aliique. Et Summontius in historia Neapolitana refert, morienti Alphonso I. tres adfuisse Episcopos, ejus Consiliarios, & testes supremæ voluntatis, Joannem Majoricensem, Joannem Soler Barcinonensem, & Joannem Ferdinandum electum Neapolitanum. Sed & illorum Regum Confessarii, atque Eleemosynarii plerumque fuerunt ab eorumdem Consilio. His adjungendi sunt Cancellarii, & Scribæ, quos non semel e Clericorum numero adlectos, & Ecclesiis deinde Episcopos datos reperies, uti Bartholomæus Gattula e Secretario Alphonsi I. Archiepiscopus Rhegiensis, tum Messanensis; Andreas de Cuncto e Regio Scriba Ferdinandi I. Episcopus primum Minorensis, deinde Amalphitanus; Thomas Ciprianus e Cancellario & Consiliario Alphonsi Ducis Calabriæ Episco-

Episcopus Marsicanus, cujus meminit Toppius in Bibliotheca Neapolitana; & Thomas Rhegalanus e secretis Ferdinandi II. Antistes Amalphitanus. Adjungendi quoque sunt e Clericorum numero Regiæ sobolis Præceptores. Nam Alexius Celadonius peritissimus Græci & Latini sermonis, insignis Orator, & Cardinalis Bessarionis discipulus, instituit litteris Alphonsum, & Fridericum Ferdinandi filios, antequam Gallipolitanæ primum, deinde Melphitensi Ecclesiæ præesset. Et Frater Petrus Ranzanus Ordinis Prædicatorum, vir doctissimus, eodem officio functus est in Aula Ferdinandi I. tum Lucerino Episcopatu auctus, Legatiodem obiit in Galliam primum, deinde ad Matthiam Pannoniæ Regem, ubi librum scripsit de rebus Hungaricis, de quo plura habet Mongitore in Bibliotheca Sicula. Nam etiam Legationibus persæpe Clerici fungebantur. Ita Colantonius Valignanus Episcopus Teatinus Oratorem egit Alphonsi Regis apud Venetos: Antonius Fanensis ex Ordine Minorum illius Confessarius, apud Martinum V. Pontificem: Bartholomæus de Michaelibus Episcopus Nucerinus, apud Senensium Rempublicam: Franciscus Bertinus Episcopus Caputaquensis ad Burgundiæ Ducem; & Ludovicus Flonoblet Præsul Anglonensis ad Romanum Pontificem, nomine Ferdinandi Regis, Legationem obiere. Quamvis ab hisce Episcopis, Clericisve Palatinis tractarentur Aulæ vel Regni officia; nil tamen vetuit, quominus iidem sacra munia in Aula, vel Capella administrarent. Sane in ea solemni Liturgia Palatina, quam regnante Alphonso II. describit in suis Diariis Joannes Brochartus, de qua alibi dicemus, Magnus Capellanus adstabat prope Regem Solio insidentem, Sacris vero operabatur Matthæus de Aquino Episcopus Gravinensis, familiaris Regis, ad Licienſem sedem deinde translatus. Atque ita sæpe contigisse colligitur ex eo, quod cum in solemni Liturgia Capellæ Palatinæ, Magnus Capellanus adesse debuerit prope Regem, ut singulas Missæ partes coram eo recitaret; hinc Sacrum faciendum fuit ab aliquo alio Episcopo, vel Clerico Palatino, & quidem e dignioribus Aulæ. Qua de re pro comperto habendum est, Clericos Palatinos Divinis, & humanis rebus in Aula gerendis operam dedisse. Cæterum plurimos Clericos sacro ministerio Capellæ suæ Alphonsus I. addixerat, quorum aliqui actu deservirent, aliis vero fas esset ibidem deserviendi. Ita enim in litteris datis anno 1445. quibus constituit Dominicum de Xachis Magistrum Capellæ suæ, apud Chioccharellum to. 2. MSS. Rex ait: *Quamplures Capellanos tam in dicta nostra Regali Capella, quam alibi fecimus, & per nostras litteras statuimus, ut dicti Capellani ad requisitionem dicti Magistri Capellæ nostræ servire in eadem nostra Regali Capella, & vacare in celebratione Missarum, & Divinorum Officiorum possint temporibus opportunis.* Ibidem exhibet Chioccarellus litteras ab eodem Alphonso Rege datas, anno 1452. universis Magistratibus, & Prælatis, quibus declaravit, Nicolaum de Raynaldo de Carissio Diœcesis Vicanensis, suos inter Capellanos adscitum, omnibusque donatum privilegiis, quibus cæteri Capellani fruebantur, etsi in Regali Capella actu non deserviret. Et e Regiis Tabulariis constat, ab Alphonso I. anno 1445. iisdem formulis creatum Capellanum Joannem de Valentino Barulensem Presbyterum; uti etiam a Ferdinando I. anno 1468. Marcum Figulum; & ab Alfonso hujus filio hanno 1475. Leonardum Bisone Casertanæ Diœcesis, ita ut quamvis actu in Capella Regis haud ministrarent, omnibus tamen juribus privilegiisque fruerentur, quibus donati erant

erant Regum Capellani. Tandem in Capellanos Regum Aragonum doctissimi, & gravissimi Clerici, aut Cœnobitæ assumebantur. Horum unus fuit doctrina & pietate insignis Frater Andreas de Monopoli ex Ordine Minorum, quem Ferdinandus I. Capellanis suis adgregavit, die 16. Decembris, anno 1472. his litteris a Toppio relatis in Bibliotheca Neapolitana: *Illos in Capellanos nostros, & in Regali nostra Capella libere recipimus, numeroque, & consortio nostrorum Capellanorum admittimus, & adgregamus, quos clara virtus illustrat, moresque, & vita integra, & opera laudanda commendant. Sane igitur attendentes animi virtutes, mores, & integram vitam, ac laudanda opera Venerabilis viri fidelis nostri dilecti fratris Andreæ de Civitate Monopolis Ordinis Minorum, in aliquid testimonium suarum virtutum, & gratitudinis nostræ erga illum, tenore præsentium de certa nostra scientia, motuque proprio, consulto, & deliberate, eumdem fratrem Andream Capellanum, & de nostra Regali Capella creamus, constituimus, & ordinamus*. Ex his vero conjicias, quam spectatissimis viris dignitas Capellani Regii deferreretur. Eadem quoque dignitate apud Joannam Aragoniam Reginam, Ferdinandi I. conjugem, claruit Frater Antonius Bonitus de Chuccaro, Franciscanus magnæ doctrinæ, ut ejus libri, quos Toppius recenset, testantur, deinde Episcopus Montis-Marani. Huic adjungendus est Benedictus Micheli de Laureto, rerum Theologicarum peritissimus, qui a sacris Confessionibus fuit Ferdinandi I. Regis. Cum itaque tam clarissimis viris Clerus Palatinus abundaret, inde consentaneum fuit, ut optimi Episcopi præficerentur Ecclesiis. Atque in hoc numero, præter eos, quos jam memoravimus, & qui recensendi sunt, cum de Confessariis, & Eleemosynariis Regum agemus, fuere Antonius Jacconia e Capellano Ferdinandi I. Episcopus Puteolanus, & Quirinus Longus e Capellano Regio Episcopus Lavellensis, aliique.

XVI. Progredimur ad Austriacos Hispaniæ Reges, qui a sæculi decimi sexti initiis, usque ad hujus sæculi exordia, Proregibus illorum vices agentibus, Neapolitanum imperium tenuerunt. Jam vero cum nulli essent in hac Aula Reges, nulli quoque fuere Palatini Clerici, qui Aulæ, & Regni muneribus implicarentur. At Clero Capellæ Palatinæ servata est dignitas, & auctoritas. Namque primo ex eo cœtu Episcopi plurimi educebantur, uti Jacobus Conchilles ex Episcopo Hieracensi, Antistes Catanensis; Carolus Catalanus Episcopus Cotroniensis; Joannes Jacobus Macedonius Episcopus Monopolitanus; Achilles Brancia Episcopus Bovensis; Scipio Salernitanus Præsul Acerrarum; Petrus Antonius de Capua Archiepiscopus Hydruntinus; aliique plurimi ad nostra usque tempora, qui in Italia sacra Ughelli cum additionibus Coleti occurrunt legenti. Tum nobiles doctique viri in eum cœtum coptabantur. Nam Decius Caracciolus a Toppio laudatus in Bibliotheca Neapolitana, fuit Capellanus Regius sub Philippo II. in cujus obitu orationem habuit funebrem, typis editam. Idem Toppius memorat alium Capellanum Regium, ex iis, qui Honorarii dicti sunt, Dominicum Diez Aversanum, Protonotarium Apostolicum, & causarum Patronum in foro Archiepiscopali, Juris peritissimum, auctoremque libri, cui titulus: *Embamma legale variorum thematum practicabilium, cum brevissima inspectione in ordine judiciali, & praxi civili, sicut in foris Parthenopeis observatur*. Carolus Maranta Venusinus, Theologus & Jurisconsultus doctissimus, ut constat ex pluribus

ribus libris ab eo editis, *Controversiarum Juris utriusque Responsionum in Foro causarum Ecclesiastico præsertim discussarum, & ad pias causas*, fuerat ex Capellanis Honorariis Aulæ Neapolitanæ, antequam Juvenacensi Sacerdotio donaretur. Et nostris hisce temporibus ex eodem Capellanorum cœtu prodiit vir amplissimus dignitate & doctrina Vincentius Petra Patritius Neapolitanus, qui ob eximia erga Romanam Apostolicam Sedem merita, & erga rem litterariam, editis Commentariis in Constitutiones Pontificias, a Benedicto XIII. Pontifice Max. in Cardinalium Ordinem adscitus, diu multumque meruit de Apostolica sede, & octogenario major e vivis sublatus est anno 1747. cum Episcopatum regeret Prænestinum, & Summus esset Ecclesiæ Pœnitentiarius.

XVII. Quod vero spectat distinctionem, numerumque Capellanorum Aulæ Neapolitanæ, alii dicuntur Capellani de Honore, alii Capellani Ordinarii. Capellani Honorarii, numero viginti quatuor, nulla percipiunt stipendia, nec quotidianum ministerium in Aula præstant, communia tamen habent jura & privilegia cum ceteris Clericis Capellæ Regiæ. Iidem sunt Protonotarii Apostolici, & in magnis solemnibus induti Rocchetto, & Mantelletta adesse debent Liturgiæ Palatinæ, sedent in scamno sine fulcro dorsuali, & ministrant Magno Capellano rem Divinam facienti. Qua de re non ex illorum numero habendi sunt, qui nudo honoris & dignitatis titulo perfruuntur, cum re ipsa statis festis diebus, sacro Palatino ministerio interesse debeant. Creantur a Principe, datis litteris *in forma Regiæ Cancellariæ*, atque collatæ dignitatis possessionem ineunt in Capella Palatina, præsentibus Sacrista Majore, & cœremoniarum Præfectis, tum rem gestam conscribente Magni Capellani Tabellione, vulgo actorum Magistro. Capellani Ordinarii, numero octo, sacris rebus in Aula peragendis quotidie operam præstant, siquidem singulis diebus Sacrum faciunt in Oratorio privato Regis, tum in omnibus sacris functionibus Capellæ Palatinæ, induti Superpelliceis sine manicis inserviunt sacro ministerio, Regis itinera sequuntur, quo tempore, præter consueta stipendia, donantur symbola, uti cæteri familiares Regis, quæ dicitur *mensiglia*. Cum aliquis a Rege in hunc cœtum assumitur, is, qui est a summis imperii negotiis, dat Magno Capellano litteras, quibus eum hujus rei conscium facit; aliisque litteris idipsum significat illis Regii ærarii Officialibus, a quibus stipendia persolvuntur. Absente Magno Capellano, sacris operatur in Palatina Capella, vel senior e Capellanis Honorariis, vel Major Sacrista, vel aliquis e Capellanis Ordinariis, iisque etiam adspergit Regem aqua benedicta, eidemque exhibet Evangeliorum librum, & osculum pacis. Præter Capellanos hosce, addicti sunt obsequio Capellæ Palatinæ Major Sacrista, duo cœremoniarum Præfecti, nonnulli Clerici, & Scholares, Musici, & Psaltrii quamplures ad rem Divinam modis musicis faciendam. Scholarium Capellæ Regiæ extat mentio ab Aragonum Regum ætate: siquidem in Alphonsi Regis. litteris ad Episcopum Acernensem anno 1443. memoratur Janniccus de Campania Diaconus, & scholaris Regiæ Capellæ; & in litteris Friderici Regis anno 1498. ad Episcopum Calvensem Matthæus Gallus ejusdem Capellæ Scholaris nominatur. Eo donabantur nomine Clerici, qui operam dabant Scholæ Cantorum, quam Gregorius M. instituerat, quamque Pipinus & Carolus M. in Capellam Palatinam, & in Galliam, Germaniamque invexerant. Unde Ledradus Archiepisco-

scopus Lugdunensis scribebat Carolo M. constitutas a se in Lugdunensi Ecclesia Scholas Cantorum, & psallendi ordinem *juxta ritum Sacri Palatii*. Ad instar itaque Capellæ Caroli Magni, Neapolitani Reges Capellam Palatinam instructam voluere Schola Cantorum.

XVIII. Inter Clericos Palatinos magno sunt in loco Confessarii Regum, qui olim ab Episcopis dabantur, deinde a Romanis Pontificibus, facta Regibus potestate adsciscendi sibi quemcumque vellent Confessarium, cujus rei plurima exempla affert Thomassinus part. 1. lib. 2. cap. 102. nu. 8. & alibi. Illorum antiquior mentio occurrit in vita Ansberti Episcopi Rotomagensis sub Theodorico Francorum Rege, cujus dicitur Confessor, Cancellarius, & Custos Regii sigilli. Et Baronius ad annum 631. laudat Vironem Episcopum Scotum, quem Pipinus senior sibi esse voluit a Confessionibus, & quocum graviora negotia communicabat. Verum enimvero nonnisi sub tertia Regum Francorum stirpe præclarissimum fuit in Aula Confessarii munus, cui domicilium erat in ipso Palatio, quique sacramenta fidelitatis Regi debita excipiebat, & Regem monebat de conferendis Beneficiis, deque subsignandis litteris Pontificiis circa collationem Beneficiorum, quæ proinde signabantur *ad relationem Confessoris ex parte Domini Regis*. Tradit Peiratius lib. 1. cap. 54. & 55. a Philippo Augusto usque ad Carolum VIII. Confessarium Regis præfuisse Oratorio Regio, digniorem præ Eleemosynario obtinuisse locum, amplissima auctoritate a Romanis Pontificibus instructum fuisse, ut plurimum ex insigni Prædicatorum Ordine eligi consuevisse, sæpe etiam Episcopali, vel Cardinalitia dignitate effulsisse. Et Thomassinus loco citato auctor est, Galliarum Regibus usque ad annum 1385. Confessarios fuisse e Dominicanis: at cum Joannes de Montesonio ejusdem Ordinis, quædam de Conceptione Deiparæ vulgasset, quæ censura confixa sunt, quæque etiam Confessarius Regis ex eodem Ordine Episcopus Ebroicensis retractare jussus est, eo summoto ab audiendis Regis Confessionibus, nulli deinde ex eo Ordine ad id muneris adsciti sunt. In Aula Hispana olim Capellanus idem erat, ac Regis Confessarius: deinde cum Henricus Castellæ Rex Dominicana veste indui se jusserit, & ita tumulo inferri, ut narrat Mariana ad annum 1379. invaluit mos accersendi ex eo amplissimo Ordine Regum Confessarios. Pariter in Anglia, uti colligitur ex Walsinghano in Chronicis, Confessarii Regum plerumque e Dominicianis seligebantur, & in hoc numero fuere Joannes de Berlington Confessarius Henrici III., & Thomas Rushok Richardi II. Regis. Quod Aulam spectat nostrorum Regum, horum Confessarii, vel ex Franciscana Familia, vel ex Dominicanorum Ordine assumebantur, iidemque sæpe Episcopali fulgebant dignitate, sæpe etiam in Consilio Principis adscripti erant, & non semel eorum Legationibus fungebantur. Andegavenses Principes, præsertim Robertus & Sancia conjux, Franciscanos ut plurimum a Confessionibus habuere, quorum Ordini erant addictissimi, ita ut Sancia in quadam epistola ad Michaelem Cæsenatem supremum Ordinis Moderatorem, relata a Wadingo, testata sit: *Anima nostra magis est in ipso Ordine, quem amat justissime, quam in nostro corpore, quod animat, & informat*. Hinc in eorum Aula, plurimi ex eo Ordine amplissimo versabantur, de qua re Wadingus ad annum 1343. *plurimum usi sunt etiam Minorum opera tum in Consiliis, tum in conscientiis dirigendis Reges Neapolitani. Invenio enim circa hæc tempora plerosque ex eis in Aulam adscitos:*

Fr.

Fr. Franciscum Episcopum Gajetanum, prius Caroli Ducis Calabriæ Confessarium: Fr. Hugonem Suessanum Episcopum, eidem Regi a Confessionibus: Fr. Guillelmum Scalensem Episcopum, Reginæ Sanciæ a sacris arcanis conscientiæ: Fr. Guillelmum Episcopum Puteolanum, Reginæ Joannæ hujus nominis primæ Confessarium, vivente adhuc avo Roberto: Fr. Matthæum Telesinum Episcopum, Confessarium & Consiliarium ejusdem Reginæ, & ante assumptionem ad Episcopatum Regii Sacelli Magistrum: Fr. Andream de Valle Regia, & Fr. Petrum de Aquila ejusdem Reginæ Capellanos, familiares, & fideles. Et sæpe Magistri Regalis Capellæ, erant & Regum Confessarii, de qua re alibi. Fuit etiam a Confessionibus Sanciæ Reginæ, Philippus ab Aqueriis Franciscanus, cujus consilio piissima Regina insigne construxit Monasterium S. Mariæ Magdalenæ ad excipiendas mulieres ad meliorem frugem redeuntes. De qua re Wadingus idem ad an. 1324. *Inchoatum hoc anno insigne Monasterium S. M. Magdalenæ, haud longe a Castro Capuano, per Sanciam Reginam, pro recipiendis & alendis mulierculis prostitutis, a peccato resipiscentibus. Harum lucrandarum tantus fuit piissimæ Reginæ zelus, ut simul cum suo Confessario Philippo ab Aqueriis, illarum domos penetraret, verbis, lacrymis, & muneribus ad meliorem vitam alliceret, atque ad sacrum a se præparatum asylum invitaret.* Egregiam sane Reginæ pietatem, & memoratu dignam! Hisce Regum Confessariis a Wadingo laudatis addendi sunt, Joannes Episcopus Monopolitanus, & Joannes Episcopus Gravinensis, uterque Franciscanus, uterque a Confessionibus Joannæ I. Fr. Matthæus de Capua, ejusdem Instituti, Antistes Surrentinus, Confessarius Caroli Ducis Calabriæ, filii Roberti, & custos supremæ illius voluntatis: Fr. Petrus Episcopus Rapollanus a Confessionibus Roberti Calabriæ Ducis: Fr. Dominicus Joannes, Confessarius Ladislai Regis, & Episcopus Gajetanus, Legatus Regis ad Gregorium Papam: Joannes a Turre, Confessarius Joannæ II. cujus meminit Wadingus ad annum 1487. Aragoniis vero Regibus Confessarii fuere plerumque ex Dominicanorum Ordine. Ita Fr. Philippus Gambacurta fuit ab Alphonsi I. Confessionibus, tum anno 1422. Ecclesiæ Cephaludensis Administrator, uti narrat Pirrus. Nicolaus de Terranova ex eodem Ordine, vir doctissimus, de quo plura habet Mongitore in Bibliotheca Sicula, eodem munere functus est apud Alphonsum Regem: uti etiam Bernardus Maja, Concionator eximius, cujus ibidem meminit Mongitore. Et Pius in libro de vir. illustr. Ordin. Prædic. laudat Bernardum de Michaelem Hispanum, Episcopum Ucellensem, Consiliarium Alphonsi Regis, & Confessarium Ducis Calabriæ. Ferdinandus I. Alphonsi filius habuit a sacris Confessionibus, & a Consilio Henricum Lungardum ex eodem Ordine, Policastrensem Præsulem, tum Acheruntinum: & Fr. Petrum ejusdem Instituti, Episcopum Montis-Viridis, quos memorat Ughellius. A Mongitore memoratur etiam Salvus Cafetta & ipse Dominicanus, eodem munere functus apud Ferdinandum Regem. Antonius Ponticorona Dominicanus Confessarium egit Ferdinandi I. Quæsitorem Fidei in Sicilia, Oratorem Alphonsi Regis ad Concilium Constantiense, Episcopum Cephaludensem, deinde Agrigentinum, uti Pirrus testatur. Qui idem in Episcopis Catanensibus recenset Bernardum Margarit Benedictinum, e Confessario Ferdinandi Regis, Episcopum Catanensem. Denique in Diariis manuscriptis Joannis Brocharti nominatur Joannes Franciscus de Mirabellis Monachus Olivetanus, Confessarius

 Al-

Alphonsi II. Regis, qui in coronationis Regiæ cœremonia adstabat prope Regem. Rex Carolus Borbonius habuit a sacris Confessionibus Josephum Boulagnos e Franciscana familia Episcopum Nisibensem: MARIA AMALIA Regina conjux, Joannem Hildebrand e Societate Jesus; & ex eadem Societate Joseph Barba egit Institutorem Regiæ prolis: Carolo Rege ad Hispaniæ imperium transvecto, Benedictus Latilla e Canonicis Lateranensibus Abellinensis Episcopus datus est Confessarius, ac Institutor FERDINANDO IV. Regi Clementissimo: illique vita functo, successit Confessarii loco Clarissimus Præsul Philippus Sanseverino, olim Neapolitani Archiepiscopi generalis Vicarius, & Aliphanus Antistes, nunc Archiepiscopus Nicenus. At apud Reginam Clementissimam MARIAM CAROLINAM, Antonius Gurtler, Viennensis Ecclesiæ Canonicus, Præsul ornatissimus, hoc munere fungitur.

XIX. Spectant etiam ad Clerum Palatinum Eleemosynarii Regum, quos memorat Carolus Calvus in suis Capitularibus, eis commendans, ut post obitum suum erogent in pauperes, quod ipse præceperat: *Si nos in Dei, Sanctorumque ipsius servitio, mors præoccupaverit, Eleemosynarii nostri, secundum quod illis commendatum habemus, de eleemosyna nostra decernent*. Observat tamen Thomassinus p. 1. lib. 2. cap. 111. ex iisdem Capitularibus colligi, Episcoporum quoque, & Abbatum, Comitum, & Nobilium proprios fuisse Eleemosinarios, atque hosce nonnisi Testamentarios executores fuisse. Sane sub secunda Regum Francorum stirpe, nullus legitur in Aula addictus præcipue huic officio stipis erogandæ; quamvis Carolus Magnus, teste Eghinardo, *circa pauperes sustentandos, & gratuitam liberalitatem, quam Græci eleemosynam vocant, devotissimus erat, ut qui non in patria sua solum, & in suo Regno, eam facere curaverit, verum trans maria in Syriam & Ægyptum, atque Africam, Hierosolymas, Alexandriam, atque Carthaginem, ubi Christianos in paupertate vivere compererat*. Et Ludovicus Pius, teste Thegano, *quotidie ante cibum, eleemosynarum largitionem exhibuit, & ubicumque erat, Xenodochia secum habebat*. Atque adeo rebus pauperum adjuvandis Reges studebant, ut ipsi, vel eorum Ministri diem indixerint tribuendæ audientiæ viduis, orphanis, cæterisque indigentibus. Hinc hujusmodi Audientia dicebatur, *Eleemosyna Regis*, cujus mentio fit in Concilio Vernensi sub Pipino anno 756. cap. 6. ubi statutum est, ut Episcopi opem ferant Monasteriis recurrendo ad Regem, *ut in sua Eleemosyna hoc emendare faciat*. Ubi etiam sancitum fuit, *ut Comites, vel Judices ad eorum placita, primo viduarum, orphanorum, vel Ecclesiarum causas audiant, & definiant in Eleemosyna Domini Regis, & postea alias causas cum justitia judicent*. Et Patres Concilii Remensis anno 813. cap. 42. decreverunt exorandum Imperatorem, *ut in sua Eleemosyna firmiter statuat, ne quilibet in suum pergentibus servitium, ullatenus prohibere audeat mansionem, neque aliis, quibus necessitas incumbit*. Nonnisi tamen sub tertia Regum Francorum stirpe prodiit in Aula stipis Distributor, seu Eleemosynarius, circa Ludovici VII. tempora, cujus muneris fuit, nedum Regis eleemosynas erogare, sed & Regi in Capella ministrare, atque mensæ Regiæ benedictionem impertiri. Tradit Peiratius lib. 1. cap. 58. usque ad Caroli VIII. imperium, Eleemosynarium nec fuisse primum Aulæ Capellanum, nec Regis Confessarium dignitate superasse, neque semper Presbyteratu initiatum fuisse, illique subditum fuisse Clericum, qui Sub-eleemosynarius, vel Clericus Eleemosynæ dice-

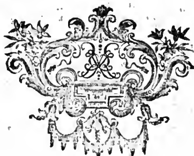
batur. Attamen Eleemosynarii munus magno in honore fuit, ut colligitur ex monumentis a Tilletio relatis, tandemque sub Carolo VIII. eam accepit dignitatis amplitudinem, qua nunc temporis effulget. In Hispania Major Capellanus, est idem Regis Magnus Eleemosynarius, ut testis est Turturetus. Reges Angliæ, Lusitaniæ, Sardiniæ habent itidem suos in Aula Eleemosynarios, uti jam diximus. Fuere & Siciliæ Regibus Eleemosynarii; plerumque iidem ac Magni Capellani. Nam Pirrus in notitia Ecclesiarum Siciliensum testis est, Nicolaum de Papalla Franciscanum egisse Eleemosynarium, & Capellanum Friderici III., & Confessarium, ac Magistrum Capellanum Mariæ Friderici III. filiæ, tum Episcopatum inivisse Melitensem: Fr. Joannem Pino Franciscanum, & Philippum Ferrario Carmelitam, utrumque Eleemosynarium & Magistrum Capellanum Martini Regis, utrumque Episcopum Agrigentinum. Idem Pirrus memorat Bernardum de Figuera a sacris eleemosynis Martini Regis, Cantorem Capellæ Palatinæ, tum Episcopum Pactensem: Franciscum de Velletta Eleemosynarium, & Capellanum ejusdem Regis, & Archidiaconum Agrigentinum: Andream quoque de Argento, ejusdem Ecclesiæ Archidiaconum, eodemque perfunctum munere apud Regem Martinum. Quidni Neapolitani Reges Andegavenses & Aragonii, quorum in extruendis ditandisque Ecclesiis ac Monasteriis, in rebus pauperum & viduarum adjuvandis, eximia fuit munificentia, præsertim vero Roberti & Sanciæ conjugis, habuissent in Aula religiosissimos Clericos ad id muneris designatos? Imo eorum Aulam, uti de Regibus Francorum Carolovingiæ stirpis dictum fuit, audiendis, sublevandisque miserabilium personarum rebus patuisse, testantur nostrarum rerum Scriptores. Ad hanc rem Carolus Dux Calabriæ, Roberti Regis filius, Vicariusque, memoriæ numquam interituræ, ne ullis hominum intercluderetur ad Principem aditus, sonitu tintinnabuli ad Palatii fores appositi, præsto erat cuique petenti. Habuere itaque Neapolitani Principes, qui elargiendæ stipi incumberent, & sæpe e Cœnobitarum numero. In quodam Instrumento a Wadingo relato, quo Sancia Roberti Regis conjux, Clarissarum Instituto nomen datura, plura statuit anno 1344. circa suorum bonorum distributionem, subscribit: *Petrus Eleemosynarius Reginalis, & Magister Capellæ*. Toppius in Bibliotheca Neapolitana laudat Joannem Marinum Varanum Aprutinum Magnum Eleemosynarium Ferdinandi I. Regis: & Petrum Hospitalarium Eleemosynarium Caroli I. ejusque Legatum ad Venetos, ut Balduino Imperatori Orientis opem ferrent, & ad Regem Hungariæ pro conciliandis nuptiis inter Carolum II. filium, & Mariam illius filiam. In Annalibus Fratrum Minorum, & in Italia sacra Ughelli occurrit Antonius Bonitus a Caccharo Franciscanus, Eleemosynarius Alphonsi, & Ferdinandi I. tum Episcopus Montis-Marani, deinde Acernensis. Wadingus etiam in Ann. Min. ad annum 1487. laudat Fr. Michaelem de Neapoli, Eleemosynariam Ducis Calabriæ, ejusque comitem individuum. In Diariis manuscriptis Joannis Brocharti adest prope Alphonsum II. Regem coronandum, Fr. Michael de Neapoli ejus Eleemosynarius, una cum Confessario, & Magno Capellano. Tandem in quodam marmore Ecclesiæ S. Joannis Majoris relato ab Engenio legitur: *Franciscus Ciminius hujus sacræ Ædis Rector, Protonotarius Apostolicus, Federici Aragonii Regis Eleemosynarius*. Cui prædecessorum Regum exemplo adhærens Carolus Borbonius omnium antechac

 Prin-

Principum Clementissimus, habuit in Aula Magnum Eleemosynarium, Josephum Beza de Castromonte Hispanum, summo loco natum, virumque ornatissimum, olim Regis Oratorem ad Venetos, & inter Socios Regalis Ordinis S. Januarii adscriptum.

XX. Tandem de Concionatoribus Aulicis dicendum est, quod hi quoque referantur in Clerum Palatinum. Censet Peiratius lib. 1. de Orat. Reg. Galliæ ex antiquissimo more Reges Francorum concionibus interfuisse. Nam Childebertum I. frequenter conciones audivisse S. Germani Parisiensis Episcopi, colligitur ex quadam illius Charta data in favorem Parisiensis Ecclesiæ, ubi ait: *Domnus & Pater noster Germanus Parisiacæ Urbis Episcopus, nobis innotuit prædicatione sua, quia dum in hoc sæculo habitamus, semper de futuro cogitare debemus; & admonuit nos, ut sanctarum Ecclesiarum memoriam haberemus, & semper bonis illarum potiora adderemus, ut in augmentum nobis proficeret, admonens etiam eleemosynarum largitionem non omittere, ut consuetudo illius erat*. Præsertim vero audiendis crebris concionibus S. Ludovicus addictus erat, quas alte animo infigebat, ita ut non semel easdem repeteret, quemadmodum scribit Gauffridus de Bello-loco in illius vita. Hinc in navi ipsa, qua e Palestina in Galliam redux vehebatur, ter singulis hebdomadis conciones haberi jussit. Hinc etiam inter ea, quorum monuit filium Regnique hæredem, illud addidit, teste Gaguino: *Sermones, qui fiunt de Deo, publice & privatim audias*. Successoribus itidem Regibus eumdem morem fuisse colligitur ex Bullis Romanorum Pontificum a Tilletio relatis. Nam Nicolaus IV. in gratiam Philippi Pulchri Regis concessit, ut qui cum Rege audiendis concionibus adessent, centum dierum Indulgentias consequerentur. Et Clemens VII. anno uno Indulgentiarum eos donavit, qui conciones audivissent, quæ præsentibus Carolo VII. vel ejus conjuge haberentur. Carolus IX. & Henricus III. habuere a sacris concionibus Arnaldum Sorbinum, deinde Episcopum Nivernensem. Gaspar Dinetius e Minorum Ordine, & Nicolaus Coeffetau e Dominicana Familia, eodem munere functi sunt apud Henricum IV. Galliæ Regem. Exinde Capella Regis Galliæ habuit octo Concionatores stipendia percipientes, & ad Magnum Eleemosynarium spectat Regi exhibere nomina illorum, qui ad hoc munus sunt accersendi. In Hispania Concionatores Regii recensentur inter Clericos Palatinos, uti testatur Turturetus cap. 4. *In primis etiam sacræ hujus sodalitatis Palatinæ pars censentur Regii Concionatores, qui sedendi jus habent in scamno Capellanorum. Atque omnium fere Religiosorum Ordinum lumina agunt in Sacello Aulæ Hispanæ Christianos vere & egregios Oratores*. Addit ibidem, Capellanos & Concionatores Regios in eadem dignitate esse, atque adeo in eodem scamno sedere, & alternis se mutuo succedere, eumdemque ordinem in supplicationibus servari. Quod Aulam nostrorum Regum spectat, fuere olim jam ab Aragonum Regum ætate Concionatores Aulici. Nam Placidus Campulus Messanensis, Ordinis S. Benedicti, eo munere functus videtur apud Alphonsum Regem. De eo scribit Mongitore in Bibliotheca Sicula: *Ob eximiam prudentiam, doctrinam, eruditionem, ac virtutum omnium splendorem Alphonso Regi gratissimus fuit: eoque præsente nonnullos dixit e suggestu sermones*. Idem Mongitore in additionibus ad Bibliothecam Siculam laudat Bernardum Maja Ordinis Prædicatorum, Theologum doctissimum, & Alphonsi Regis Confessarium, atque Oratorem, tandemque Episcopum Dolen-

lensem in Gallia. Fr. Simon de Leontino ex eodem Prædicatorum Ordine fuit a Confessionibus & a concionibus Friderici III. Siciliæ Regis, ut idem scribit Mongitore. Cæterum cum Andegavensibus & Aragoniis Regibus tot adhæserint in Aula Cænobitæ doctissimi, verisimile est, eorumdem opera sæpe Reges usos esse ad conciones habendas. Serenissimus Rex Carolus Borbonius sibi ad id munus exercendum in Capella sua Palatina adscivit Fr.Philippum Jacobum Gatti Augustinianæ Familiæ, doctum virum, & Theologiæ Professorem in Neapolitano Gymnasio. Cui e vivis sublato successit in eodem munere Concionatoris Aulici P. D. Dominicus Andreas Cavalcante Teatinus, eximius Concionator, quique in præcipuis Italiæ Urbibus, summo cum plausu conciones habuit. Is anno 1769. Archiepiscopus Tranensis obiit supremum diem. Tum ex insignioribus Concionatoribus, iis præsertim, qui Quadragesimæ tempore hoc sacro munere funguntur, Rex consuevit alicui concionandi in Aula officium demandare; idque muneris in Carmelitarum Ecclesia Casertana modo expletur, quia magnificentissimæ Casertanæ Ædes Regiæ, ubi insignis extructa est Palatina Ecclesia, nondum absolutæ sunt. Neque omittendum, in Aula nostrorum Principum, *Exercitia spiritualia* per dies decem, singulis annis, Quadragesimæ tempore, religiosissime agi.

CA-

CAPUT III.

DE MAGNO CAPELLANO.

De Protopapa Palatii Imperatorum Orientis. II. *De Archicapellano Imperatorum Occidentis*. III. *De Abbate Oratorii Palatini Regum Francorum primae stirpis*. IV. *De Archicapellano Regum Francorum secundae stirpis*. V. *Archicapellanus Episcopos praecedebat*. VI. *Quodnam fuerit ejus ministerium*. VII. *De Magno Eleemosynario Franciae, sub Regibus tertiae stirpis*. VIII. *Quaenam sint ejus munia in Aula Regum Galliae*. IX. *Et quaenam ejus partes in sacro ministerio*. X. *De Magno Eleemosynario Reginae*. XI. *De Magno Capellano Regum Hispaniae*. XII. *Et Regum Lusitaniae*. XIII. *Et aliorum Principum*. XIV. *De Magno Eleemosynario Regum Sardiniae Ducumque Sabaudiae*. XV. *Magnus Capellanus Aulicus debet ex Episcoporum Ordine esse*. XVI. *Potest etiam Cardinalatus honore frui*. XVII. *De Magno Capellano sub Normannis Siciliae Regibus*. XVIII. *Et quodnam fuerit ejus officium*. XIX. *De eodem, regnantibus Suevis*. XX. *Et Aragoniis*. XXI. *Deque ejus tunc temporis ministerio*. XXII. *De eodem, imperantibus Austriacis*. XXIII. *De Magistro Regalis Capellae sub Andegavensibus Neapolitanis Regibus*. XXIV. *Quae fuerint illius munia*. XXV. *De Capellano Majori, regnantibus Aragoniis*. XXVI. *Is ex Episcoporum numero erat*. XXVII. *De Capellano Majori sub Austriacae gentis imperio*. XXVIII. *De variis hujusce dignitatis titulis*.

POstquam de Capellis, Clericisque Palatinis egimus, ipso rerum ordine ad illum ducimur, qui cæteris omnibus imminet, quique sacrum ministerium in Aula moderatur, Magnum scilicet Capellanum. In Aula Imperatorum Orientis, præerat Clero Imperatorio Protopapas Palatii, seu primus Palatii Presbyter, cujus meminit Codinus in libro de Officiis Ecclesiæ, & Aulæ Constantinopolitanæ. Ibi etiam memorat Magnum & Minorem Sacellarium: is tamen non a Sacello, seu Oratorio Principis ita dicebatur, sed a sacculo, quod esset ærario præfectus, ut notat Gretserus in commentariis ad Codinum. Quo sensu apud Latinos quoque vox Sacellarii usurpata fuit: siquidem Gregorius M. lib. 4. ep. 34. se nominat Sacellarium Romanum, hoc est Thesaurarium, quod sacello pecuniarum præesset. Attamen apud Græcos Magnus Sacellarius præter ærarii curam alia obivit munera: etenim, ut ipse scribit Codinus, illi incumbebat cura Monasteriorum omnium, tam virorum, quam mulierum. Non is itaque fuit Cleri Imperatorii primus; sed neque Protopsaltes Palatii, seu primus Cantorum, quem Codinus dicit Exarchum Cleri Imperatorii, uti Domesticum dicit Exarchum Cleri Imperatricis; & hinc nonnulli

li putarunt Protopsaltem omnibus Clericis Aulicis præfuisse. At Exarchus idem erat ac Locumtenens, quare Exarchi dicti sunt, qui ab Imperatoribus Constantinopolitanis Ravennam mittebantur, ut vice sua Italiam administrarent. Præerat igitur Clero Imperatorio Protopapas Palatii, cujus munus fuit, benedicere mensam Imperatoris, eumdem singulis mensibus inungere oleo sanctificato; absente Patriarcha, consecrationem aquæ peragere in die Epiphaniæ; Evangelium legere in lotione pedum, & ad ejus lectionem tradere Imperatori lampadem, uti tradit Codinus. Verum in magnis solemnibus, non is, sed Patriarcha, vel e Patriarcharum numero aliquis, coram Imperatore Sacris operabatur; & si Patriarcha abesset, ejus vices Protopapas implebat. Constat insuper ex Cedreno, Protopapam Palatii venisse quandoque ad exercitum cum venerandæ Crucis ligno, quod in Oratorio Palatino asservabatur, ut juramento milites omnes adstringeret ad Religionem, ad Imperium sanguinis impendio defendendum. Idem Cedrenus narrat Patriarcham Polyeuctum remisisse aliquid de eo zelo, quo communionem suam interdixerat Nicephoro Imperatori, quod commatrem suam spiritualem duxisset, postquam juravit, peiravitque Stylianus Protopapas Palatii, nihil umquam affinitatis inter Imperatorem, & Imperatricem intercessisse. Cæterum præter sacrum ministerium, non constat aliquod Aulæ, vel Regni officium Protopapæ Palatii addictum fuisse.

II. Non ita tamen in Aula Imperatorum Occidentis e Caroli M. stirpe, ubi diu viguit Archicapellani munus; & is idem erat Archicancellarius Imperii, ideoque vetera omnia Imperatorum diplomata ab Archicapellano subscripta leguntur. Translato deinde a Francis ad Germanos Imperio, perduravit adhuc Archicapellani Imperatorii dignitas, tandemque hoc donati fuerunt titulo Abbates Fuldenses: eoque nomine, anno 1184. in die Pentecostes, in Ecclesia Muguntina, quum Fridericus I. Imperator creavit Equitem, & Regem Henricum I. filium, noluit Abbas Fuldensis Archiepiscopo Coloniensi primas concedere, quod nempe perpetuo jure esset Summus Capellanus Imperatoris, uti narrat Munsterus in Cosmographia agens de Ecclesia Moguntina. Invaluit deinde, ut Romani Pontificis apud Cæsarem Orator in Imperiali Aula moderaretur, & administraret sacra; qui mores nunc temporis obtinent.

III. In Aula Regum Francorum a Clodovæi tempore semper Episcopum aliquem, sub Aprocrisiarii nomine obiisse munus Magni Capellani, scribit Adelardus in libro de ordine Palatii, cujus libri fragmenta quædam ad nos transmisit Hincmarus in epistola tertia ad Episcopos Franciæ. Cum enim Adelardi ævo, Archicapellanus gereret omnia ecclesiastica Regni negotia apud Principem; cumque jamdiu apud Imperatores Orientis, Clerici quidem Apocrisiariorum, seu Responsalium nomine incumberent negotiis gerendis Ecclesiarum, & Episcoporum; hinc a veteribus illis Aprocrisiariis, duxit Adelardus originem Archicapellanorum. Atqui tamen non leve inter utrosque intercedebat discrimen, quod Aprocrisiarii ab Episcopis eligendi, mittendi, revocandique essent; neque unus esset communis omnibus; neque singuli singulos haberent in Urbe Regia: e contra Archicapellanus a Rege deligebatur, & a Rege commissa ei erant negotia omnia ecclesiastica Regni. In Adelardi sententiam it Peiratius lib. 1. cap. 41. asserens sub prima Regum Francorum stirpe principem Cleri Palatini dictum fuisse Apocrisiarium: cujusmodi fuit S. Audoneus Episcopus Rotomagensis, regnante Dagoberto, ut in illius vita apud Surium die 24.

24. Augusti; & in vita S. Austremonii Episcopi Claromontani memoratur Joseph Regis Apocrisiarius : tum etiam inter veteres epistolas Regum Francorum exstat una Childeberti II. inscripta Honorato Apocrisiario . E contra Thomassino suspectæ est fidei Adelardi narratio ; eo quia Gregorius Turonensis rem tanti ponderis intactam minime præteriisset ; sed in decurrendis tot Principum annalibus aliquid commemorasset de Episcopis illis, qui in Palatio Regum, huic officio vacarent. Ille tamen nullibi hujus rei meminit. Præterea Honoratus ille Aprocrisiarius, cui scribebat Childebertus , eo fungebatur munere nomine Romani Pontificis apud Imperatores Orientis , haud vero in Aula Regum Francorum. Si qui vero Episcopi dicti sunt Apocrisiarii Regum primæ stirpis, non inde fuit, quod sacris rebus in Aula ministrandis, & Palatino Oratorio incumberent , sed quod Regum Legationes, & aliqua Regni negotia obiissent. Sane, qui sub prima illorum Principum dynastia, sacra munia in Aula administrarunt, Abbates dicebantur Palatini Oratorii . In vita S. Desiderii Episcopi Cadurcensis , Rusticus ejus frater , & successor in ea Sede, gessisse dicitur Abbatiam Palatini Oratorii, & Archidiaconatus officium. Bertharius postea Carnutensium Episcopus , qui floruit sub Clotario II. dicitur in ejus vita Abbas Palatini Oratorii . Et ex vita S. Sulpitii Episcopi Bituricensis constat Clotarium Regem ad id muneris illum adscivisse : *Illico Episcopum poscit, ut pro salute sua, at exercitus sui licentia daretur, ut vir beatus in suis castris Abbatis officio potiretur*. Quibus verbis indigitatur, officio Abbatis Regii Oratorii administrationem sacrarum rerum demandatam fuisse . Idque ex eo comprobari potest, quod non facile Reges tulissent sibi Episcopum aliquem , cujus non satis probata esset fides , sacra ministrare . Narrat enim Gregorius Turon. lib. 8. Hist. Franc. cap. 7. Guntramnum Regem, quadam die Dominica, in Ecclesia graviter commotum, quod Palladius Episcopus, qui illi infensus erat, Sacris operaretur; ac voluisse quidem e vestigio Ecclesia abire, nisi Episcopi, qui aderant , illum his verbis leniissent : *Vidimus eum convivio tuo adesse , ac de ejus manu te benedictionem accipere, & cur eum Rex aspernatur ? Si enim scissemus tibi exosum, declinavissemus utique ad alium, qui hæc agere debuisset, nunc si permittis, celebret , quæ cœpit , imposterum autem si aliquid opposueris, Canonicæ sanctionis censura finiatur : jam enim Palladius in Sacrarium cum grandi humilitate discesserat . Tunc Rex jussit eum revocari , & sic quæ agere cœperat expedivit* . Ne itaque Antistes aliquis ipsis invisus sacrum ministerium eis præstaret; facile Reges ad Divina facienda, usi sunt opera Abbatis Oratorii sui Palatini. Sed & alii memorantur, qui apud Reges Francorum primæ stirpis hoc munere functi sunt; quos subsequens ætas Archicapellanos nuncupavit . Nam in actis S. Aigliberti Episcopi Cenomanensis, quæ protulit in suis Analectis Mabilonius, dicitur Aiglibertus nedum Archiepiscopus, quod honore Pallii donatus esset, sed & Archicapellanus, tum princeps Episcoporum, & Magister totius Regni cunctorum Episcoporum . Floruit vero ille regnantibus Childerico , & Theodorico filiis Clodovæi . Et Ricolfus, alias Ricolinus sub Dagoberto, in hujus Regis diplomate quodam Moguntiæ dato , quod lib. 1. Dipl. Belg. exhibet Miræus , nominatur Regis Archicapellanus . Pro comperto itaque habendum est , jam a primis Francorum Regibus fuisse in Aula , qui Capellis , Clericisque Palatinis, & sacro ministerio præesset.

IV.

IV. Is vero sub secunda Regum Francorum stirpe, nomine Archicapellani, præstantissimum in Aula & Regno dignitatis, & auctoritatis locum occupabat. Ut enim in laudato libello de Ordine Palatii testatur Adelardus, qui floruit in Aula Caroli Magni, duo erant in Palatio præcipui Ministri, Summus Capellanus, & Comes Palatii: *E quibus præcipue duo, idest Aprocrisiarius, qui vocatur apud nos Capellanus, vel Palatii Custos, de omnibus negotiis ecclesiasticis, vel ministris Ecclesiæ; & Comes Palatii de omnibus sæcularibus causis, vel judiciis suscipiendis curam instanter habebant, ut nec Ecclesiastici, nec sæculares prius Dominum Regem absque eorum consultu inquietare necesse haberent, quosque illi prævidereut, si necessitas esset, ut causa ante Regem merito venire deberet*. Quemadmodum itaque Comes Palatii omnibus sæcularibus negotiis & ministris imminebat, ita Summus Capellanus omnibus negotiis & ministris ecclesiasticis. Et hinc post Reges, Regiique sanguinis Principes primum semper dignitatis locum obtinebat, ut idem testatur Adelardus. Hinc quoque Consilio Principis semper aderat: *Aprocrisiarius*, inquit Adelardus, *idest Capellanus, vel Palatii Custos, & Camerarius semper intererant; & idcirco cum summo studio tales eligebantur, aut electi instruebantur, qui merito interesse possent*. Quo sensu in vita S. Angilberti apud Bollandum, dicitur ille creatus a Carolo Magno Archicapellanus, & Silentiarius, hoc est, Consiliarius; nam Principis Consilium, dicebatur Silentium. Quæ vero essent ecclesiastica negotia Archicapellani curæ commissa, tradit idem Adelardus scribens, illum sollicitudinem habuisse, *de omni ecclesiastica religione, vel ordine, nechon etiam Canonicæ, vel Monasticæ altercatione*. Ut proinde omnia, quæ ad disciplinam Clericorum, & Monachorum spectarent, ad illum referenda fuerint, qui vel ea ipsemet definiebat, vel si gravioris essent momenti, deferebat ad Principem. Ita ex eodem Adelardo colligitur, ajente eos omnes, qui Palatium adibant pro ecclesiasticis necessitatibus, ad Summum Capellanum spectasse, ut in iis solum adirent Regem, *quæ sine illo plenius definiri non potuissent*. Cum itaque negotia omnia Ecclesiarum, & Episcoporum ad ipsum deferrentur, erat propterea veluti Agens, & Mediator omnium Regni Præsulum apud Principem; & hinc Adelardus unum eumdemque existimavit Summum Capellanum sui temporis, & veterem Apocrisiarium. Quamobrem Patres Concilii Carisiacensis, uti apud Flodoardum legitur lib. 3. Hist. cap. 24. Hilduinum Archicapellanum interpellarunt, ut assentiretur electioni cujusdam Clerici in Episcopum Lingonensem, eamdemque curaret firmari Regis consensu. Et Ecclesia Senonensis suo viduata Pastore pariter ad Hilduinum confugit, ut electionis faciendæ potestatem a Principe impetraret, & ut electioni jam factæ accederet Regis suffragium. Cum Frotarius Episcopus Tullensis eximi se cuperet a quibusdam ministeriis exhibendis circa Ædes Regias, scripsit ad eumdem Hilduinum, vel illum ea cura absolveret, vel sineret Episcopatu abire. Agobardus Lugdunensis Episcopus, ejusdem Hilduini auctoritatem imploravit, ut rescinderetur a Principe Edictum quoddam latum in gratiam Judæorum. Denique cum Bonifacius Moguntinus vellet sibi Coepiscopum, & successorum Lullum designari, scripsit Flurado Abbati, & Archicapellano Pipini, ut ejus opera, & consensu id assequeretur. Quin & a Romanis Pontificibus quandoque Archicapellanus constitutus est eorum apud Principem Apocrisiarius. Nam ex quadam epistola Caroli

 Calvi

Calvi ad Nicolaum Papam, quam refert Thomasinus de Benef. p. 1. lib. 2. cap. 110. colligitur, Angilramnum uno eodemque tempore fuisse & Caroli Magni Archicapellanum, & Apocrisiarium Sedis Apostolicæ in Gallis, uti etiam Drogonem Metensem sub Ludovico Pio: Ob hæc præstantissima Archicapellani munia, Aiglibertus dictus est *Magister, & princeps Episcoporum totius Regni:* & Hilduino scribebat Ecclesia Senonensis: *Vere sanctissimo sacris negotiis a Deo prælato:* cui eidem Lupus Ferrariensis ep. 110. dedit hos titulos: *Nobilitatis, dignitatis, & moderationis apice conspicuo Hilduino Ecclesiasticorum Magistro*. Et in vita S.Anscharii, Drogo Metensis, qui sub Ludovico Pio hoc gessit officium, dicitur *summæ, sanctæque dignitatis Archicapellanus*. Imo tanta fuit Archicapellani dignitas, ut ipsum quandoque Episcopi consulerent de negotiis ecclesiasticis, quæ minime ad Principem spectarent. Ita in actis Episcoporum Cenomanensium prolatis a Mabilonio, Merolus Episcopus legitur interpellasse Angilramum Metensem Antistitem, & Archicapellanum, an valide ordinatus esset Episcopus.

V. Nil proinde mirum, si inter Episcopos in Synodis, primum occuparet locum Archicapellanus. Ita Hildeboldus Coloniensis Archiepiscopus, & Archicapellanus subscripsit primus Moguntino Concilio sub Carolo Magno, etsi præsens adesset Ricolphus Moguntinæ Sedis Antistes. Hallierius tamen lib. 4. de Eccles. Hier. denegat Archicapellano primum in Synodis locum, quem illi concessum fatentur Peiratius, Sirmondus, Mabilonius, Baluzius. Et licet subscripserit primus omnium Moguntino Concilio Hildeboldus, non quod Archicapellanus esset, sed quod antiquior esset Episcopus, vel Delegatus Apostolicæ Sedis, uti censet Hallierius: attamen in testamento Caroli Magni apud Eginhardum, idem Hildeboldus primus subscribit ante Ricolphum Moguntinum, & Leidardum Lugdunensem Archiepiscopos. Ebroinus Pictaviensis Pontifex præsuit Concilio Vernensi anno 844. uti colligitur ex hujus Synodi præfatione, nonnisi quia Archicapellanus erat Caroli Calvi. Grimoldus quoque Abbas S. Galli præponitur Salomoni, & Theodorico Episcopis in Actis de indulgentia Ludovici Regis Germaniæ, quod esset Regis Summus Capellanus, uti observat Baluzius. In Concilio Ticinensi sub Ludovico II. ante alios Episcopos nominatur Joseph Archicapellanus. In Synodo Ingelesheimensi anno 840. sub Lothario ad restituendum Ebbonem Sedi Remensi, primus omnium subscripsit Drogo Metensis; qui etiam primum obtinuit locum in Synodo apud Teodonis-villam anno 845, non quod e Regia esset stirpe, siquidem Hincmaro teste ep. 6. Episcopi Galliæ numquam id juris Drogoni permisere, sed quod Ludovici Pii esset Summus Capellanus. Huic igitur tamquam vices Principis in Concilio agenti concedebatur primus dignitatis locus.

VI. Non tamen illius officium ad sola ecclesiastica negotia nomine Principis tractanda porrigebatur; cum & hujus muneris fuerit præesse Clericis Palatinis, & res sacras in Aula administrare. Adelardus enim in citato libello inter illius munia recenset, quod præesset Clero Palatino, quod Aulicorum spiritualem curam gereret, quod eos a pravis operibus, vel erroribus revocaret, afflictos bono animo esse juberet, & supellectili divino ministerio necessariæ consuleret. Eapropter Hilduinus dicebatur Antistes sacri Palatii ab Agobardo Lugdunensi in quadam epistola ad ipsum data; & Drogo

Me-

Metensis appellatur Archipalatinus Præsul in apologetico Ebbonis; & Hildeboldus nuncupatur Archiepiscopus sacri Palatii in præfatione Concilii Moguntini; denique Angilramus dictus est ab Alcuino, Poemate 164. Pontificalis apex, Pastor, Patriarcha, Sacerdos. Administrabantur ab Archicapellano Regibus Sacramenta: siquidem Carolum Magnum morti proximum ab Hildebaldo accepisse Eucharistiam, scribit Theganus in libro de gestis Domini Ludovici: *Dominum Imperatorem accepit febris post balneum, cumque per singulos dies laboribus ingravesceret, nihil comedens, neque bibens, nisi modicum, atque ad recreationem corporis, septimo die postquam laborare cœpit, jussit familiarissimum Pontificem suum Hildeboldum venire ad se, ut Sacramenta Dominici Corporis & Sanguinis tribueret, & exitum suum confirmaret.* Ludovicum etiam filium apud Drogonem Archicapellanum peccata sua confiteri solitum, testatur Aimonius lib. 1. cap. 19. *Sed & aderat Drogo frater Domini Imperatoris, Metensis Episcopus, necnon sacri Palatii Archicapellanus, per eum quotidie confessionis suæ munus, sacrificiumque spiritus contribulati, & cordis humiliati, quod Deus non despicit offerebat . . . . jussit per manus ejus juxta morem, communionem suam sibi dari.* Spectabat quoque ad Archicapellanum benedictio Regiæ mensæ. Nam Theodulphus Aurelianensis describens illius officium ait: *Stet benedicturus Regis potumque, cibumque.* Duplex proinde fuit Archicapellani officium, quorum unum spectabat ad ecclesiastica, & temporalia Regni negotia gerenda, alterum ad Sacra ministranda; utrumque vero præstantissimum. Et hinc amplissimis viris id muneris demandabatur, aut e Regia stirpe natis, uti fuere Hilduinus & Drogo; aut insignium Ecclesiarum Episcopis, uti fuere Hildebaldus Coloniensis, Guntgarius itidem Coloniensis, Angilramus Metensis; aut Abbatibus præclarissimis, uti Fulradus, Angilbertus, Grimoaldus, quorum catalogum exhibet Cangius in Glossario.

VII. Regibus tertiæ stirpis nullos fuisse Archicapellanos, plurimi putarunt. At memoratur a Peiratio lib. 1. cap. 53. Balduinus, qui in quibusdam monumentis sub Roberto Rege, & Henrico I. dicitur sacri Palatii Apocrisiarius, Cancellarius, & Archicapellanus Regis. Tum etiam in privilegio quodam concesso anno 1055. Abbatiæ Sandionysianæ ab Helinando Episcopo Laudiensi, regnante Henrico I. subscribit inter alios, Alardus Cancellarius, & Archicapellanus. Deinde Archicapellani dignitatem Abbatibus Monasterii S. Maglorii, quod Hugo Capetus extruxerat, concessam fuisse sub Philippo I. & Ludovico ejus filio, censet Peiratius. In quodam enim privilegio ei Ecclesiæ a Ludovico Rege dato anno 1159. dicitur: *Et quia Abbas S. Maglorii antiquitus Capellanus Regum constitutus est*, ubi Capellanum Regum interpretatur eumdem ac Archicapellanum; additque, eo officio Abbates illos functos usque ad Philippi III. & Philippi Pulchri ætatem. Idem Peiratius cap. 47. & 48. pluribus probat, neque Abbati Monasterii S. Germani Parisiensis, neque Abbati Monasterii Sandionysiani, collatam a Regibus, uti nonnulli affirmarunt, Magni Capellani dignitatem. Sunt qui Episcopum Silvanectensem hoc munus aliquando gessisse existimant, quod in quadam Bonifacii VIII. Bulla a Tilletio relata, illi Antistiti commissa est cura inquirendi, & vindicandi crimina Capellanorum Regis. At delegari potuit Silvanectensi Præsuli ea potestas a Romano Pontifice, quin esset Regis Summus Capellanus. Certe in Aula Regum Francorum tertiæ stirpis non ulla se prodit, uti

 sub

sub Regibus Carolovingiæ stirpis, Magni Capellani eximia dignitas: & regnantibus Philippo III. Philippo Pulchro, & Philippo Longo, nonnisi duo erant in Aula, & in magno honore, Ecclesiastica officia, Confessarii nempe Regis, & Eleemosynarii. Ita ex monumentis pluribus illorum Regum affirmat Tilletius. Confessarius Regis Eleemosynario præstabat dignitate & auctoritate; illique Romani Pontifices Bonifacius VIII. Clemens V. Clemens VI. quorum Bulla, exhibet Tilletius, facultatem fecere absolvendi Regem a criminibus, & censuris reservatis, audiendi Confessiones Aulicorum omnium, atque relaxandi jejuniorum obligationem. Præterea, ut testis est Peiratius lib. 1. cap. 54. Beneficia omnia Regii juris, non antea a Rege conferebantur, quam Confessarius Regis sententiam dixisset, sive de collatione, sive de permutatione, sive de resignatione ageretur: & hinc diplomata Regis ad hanc rem signabantur *per Dominum Regem ad relationem Confessoris*. Is etiam excipiebat sacramenta fidelitatis, quæ in Gallia ex antiquissimo more a Prælatis statim post ordinationem suam Regi exhibentur. Sed regnante Carolo VIII., Eleemosynarius dici cœpit Magnus Eleemosynarius, atque tunc primum ducta sunt initia amplissimæ illius dignitatis, qua omnium primi donati fuere Joannes de Rely Episcopus Andegavensis, & Gottofredus de Pompadour Episcopus Petragoricensis. Hi tamen dicti sunt Magni Eleemosynarii Regis: nam titulo Magni Eleemosynarii Franciæ, primus omnium sub Francisco I. anno 1543. dictus est Cardinalis de Meudon, seu Antonius Sanguinus Archiepiscopus Tolosanus. Exinde Magnus Eleemosynarius præfuit Capellæ Regis, Clericisque Palatinis, atque in Archicapellani locum successit.

VIII. Nedum enim ei commissum est sacrum Aulæ ministerium, verum etiam plurima Regni negotia. Primo namque Beneficia omnia totius Regni, quæ sunt juris patronatus Regii, vel quorum collatio aliquo modo ad Regem spectaret, prævio Magni Eleemosynarii suffragio conferebantur, uti refert Peiratius lib. 1. cap. 61. Sunt qui putant, olim Magnum Eleemosynarium nominasse ad Beneficia Regii juris: verum pluribus ostendit Peiratius cap. 66. nonnisi illum ad officia Capellæ Regis, facultatem habuisse designandi ministros. Nullæ a Rege, vel pauperibus, vel locis piis, vel Cœnobiis conceduntur largitiones, eleemosynæ, beneficia, nisi de Magni Eleemosynarii sententia, & auctoritate. Is etiam sacramenta fidelitatis, quæ ab Episcopis, & Prælatis Regni persolvuntur Regi, & quæ a Capellanis, Clericisque Palatinis dantur, excipit. Cum aliquis in amplissimam Equestrem Societatem Spiritus Sancti est cooptandus, Magnus Eleemosynarius inquirit, ac discutit illius vitam, moresque, & Regem ejus rei conscium facit. In magnis solemnibus, vel in primo Regis ingressu in aliquam Civitatem subactam, solet Rex Christianissimus captivis nonnullis veniam facere, & hujus rei cura spectat ad Magnum Eleemosynarium. Is quoque imminet pluribus Collegiis Regni, præsertim Collegio Navarræ, cui olim præerat Confessarius Regis: itidem Collegio Bajocensi ex Edicto Caroli V. Regis; & ad eorum regimen potest Ministros, legesque constituere. Quin & Nosocomia, Orphanotrophia, & alia hujusmodi loca pia omnia Regni totius, jam diu, uti tradit Peiratius cap. 70. & 71. commissa sunt curæ & auctoritati Magni Eleemosynarii; ita ut in ejus sit potestate ea omnia visitare, reformare, corrigere, si quæ reparanda sunt imperare, rationes administrationis

nis

nis proventuum discutere, leges ad eorum regimen, & disciplinam ferre, & quicquid ad ea spectat, ordinare, quemadmodum Franciscus I. anno 1535. & Henricus II. anno 1545. decreverunt. Neque hæc ilius potestas complectitur ea dumtaxat Hospitalia, quæ Reges, sed etiam quæ privati homines excitarunt. Præsertim vero incumbit Magno Eleemosynario cura Hospitalis Parisiensis quindeviginti cæcorum a S. Ludovico constructi; & ex Bulla Joannis XXIII. data an. 1414. & relata a Chopino lib. 2. Monast. tit. 1. prædictum Hospitale, illiusque Capellæ, Capellani, Clericique exempti sunt ab Episcopi Pariensis juridictione, & nonnisi Magno Eleemosynario subjecti, dummodo is in aliquo sacro Ordine sit constitutus, sin minus, jurisdictioni Primi Capellani Regis subjiciuntur. Præterea testis est Peiratius lib. 1. cap. 58. a Francisco I. Rege Magnum Eleemosynarium constitutum esse supremum Moderatorem Academiæ Parisiensis, ita ut ad ejus munus spectaret Lectores designare, qui docendis disciplinis operam navent: & hac auctoritate Cardinalis Perronius Magnus Eleemosynarius Franciæ sub Henrico IV. addidit Sorbonico Gymnasio lectiones Theologiæ Scholasticæ, & Moralis. Ita vero hoc ipsum Magni Eleemosynarii officium describit Petrus Gallandus in vita Petri Castellani Matisconensis Episcopi & Magni Eleemosynarii: *Est is honoris gradus omnium Ecclesiasticorum in Gallia facile princeps; quo qui donatus est, Regi somno excitato inter primos salutatores adesse solet, & de eo cognoscere, quo in loco, & tempore rem sacram peragi velit: Aulæ totius unicus Episcopus est: quocumque in loco per totum Regnum Rex versetur, ab eo Sacramenta petere solet: Sacello Regis ordinando, Cantoribus ejusdem, & Sacerdotibus omnibus Aulam sequentibus præest: dispensatio Regiæ in pauperos beneficentiæ. & pauperum omnium curatio, ejus unius propia est: ad ejus etiam curam pertinet per universum Regnum iis omnibus pauperum peregrinorum domiciliis, quæ tum Ptochodochia, tum Xenodochia appellant, atque etiam iis, quæ lepra infectis olim a Regibus attributa sunt, administratores idoneos præficere, præposteros, & inutilos loco movere. Quæ si etiam ab aliis quam Regibus condita primum, in eumdem finem, & censu donata sunt, & præter Conditorum, & Institutorum mentem, contraque æquum & bonum, quid in iis geratur, ejusdem est omnem animadversionem ad se revocare, numerum leprosorum, aut aliorum miserorum explere; ad referendas rationes omnes Procuratorum & Administratorum genus cogere; corrupte, infideliter, aut socorditer in suo munere versatos corripere, aliosque in eorum locum subrogare: omnia quoque Sacerdotia, quæ Regiæ potestatis sunt, præter Episcopatus, & Abbatias donare, & conservare. Ad ejus quoque officium pertinet, primo quoque Regis ingressu in oppida, maleficos carceribus inclusos, Regia venia eis concessa laxare, & liberos impune remittere.* Hunc Petrum Castellanum Thuanus in Historia dicit virum doctrina & probitate praeclarissimum, atque sub Francisco I. perfunctum munere Magni Eleemosynarii: alii tamen censent sub Henrico II. hoc officium gessisse.

IX. Quod vero spectat ad sacrum ministerium a Magno Eleemosynario in Aula præstandum, is in Liturgia Regem adspergit aqua benedicta, & Regi exhibet Evangeliorum librum, & osculum pacis, & hinc in Liturgia solemni sedet prope Regem, uti etiam in publicis supplicationibus proximus Regi incedit. In die Cinerum Regium Caput cinere adspergit; & feria quinta Magnæ Hebdomadæ indutus Pontifi-

tificalibus ornamentis, pauperes, quibus lavandi sunt pedes, a peccatis absolvit. Sacramenta Regi administrat, uti etiam sacris aquis abluit Regiam prolem. Benedicit Regias dapes, & absoluta mensa, gratias agit. Cum a Rege aliquod jurandum est fœdus, exhibet Regi Evangeliorum librum. Denique in Coronatione, Conjugio, & Funere Regum suas habet partes, uti compertum erit, cum de singulis hisce cæremoniis Palatinis agemus. Jam vero perspicuum exploratumque est, officium Magni Eleemosynarii solis sacris rebus in Aula ministrandis haud coerceri; sed etiam ad plurima Regni negotia porrigi, etsi non in eam potestatis munerisque amplitudinem, qua olim pollebat Archicapellanus. Nihilo tamen minus Magni Eleemosynarii dignitas inter primas præcipuasque Regni dignitates habetur, ita ut a Dumontio in Cæremoniali Galliæ dicatur *Solstitium honorum*; & a Thomassino aliisque reputatur *Officium Coronæ*, quo nomine, & honore gaudent paucissimæ, eoque omnium toto Regno amplissimæ dignitates. Sane ad hunc honoris gradum non veniunt, nisi qui vel meritis longe clarissimi, vel generis nobilitate, vel Cardinalitia dignitate fulgent, uti videre est in catalogo Eleemosynariorum Franciæ, quem exhibent Gangius in Glossario, Morerius in Dictionario, & Peiratius in libro de Oratorio Regis Galliæ. Nunc temporis Clar. Præsul Carolus Antonius de la Rocheaymon Archiepiscopus Remensis eo munere meritissime fungitur.

X. Denique prætereundum non est, Reginis quoque Galliæ suum adfuisse Magnum Eleemosynarium. Reginas quidem primæ & secundæ stirpis suum habuisse Magnum Capellanum non constat, etsi compertum sit, eas proprium Clerum habuisse. Imo Adelardus de uno eodemque Archicapellano dicit, *qui omnem Clerum Palatii sub cura & dispositione sua regebat*. Neque sub tertia Regum stirpe id moris obtinuit usque ad Carolum VIII. quo imperante, legitur Nicolaus de Dicastillo Magnus Eleemosynarius Annæ Reginæ. Deinde apud Catharinam Mediceam Galliæ Reginam, hoc officio functus est Cardinalis Salviati Episcopus Claromontanus; & apud Mariam Mediceam, Cardinalis Bonzius Episcopus Biterrensis. Cum inter Angliæ Regem, & Mariam Ludovici XIII. Regis Galliæ sororem initum est conjugium; cautum fuit, ut Reginæ fas esset Oratorium in Aula habere, ubi plures Clerici sacra facerent, eisque immineret Episcopus aliquis Catholicus, qui Reginæ diceretur Magnus Eleemosynarius.

XI. In Aula Hispana possent vetustissima indigitari exordia muneris Magni Capellani. Cum enim Concilium Lucense, uti dictum fuit, subjecisset familiam Regiam Episcopo Dumiensi, jam is egit in Aula Magnum Capellanum. Verum nonnisi post annum Christi millesimum maxime conspicua fuit hæc dignitas in Aula Regum Hispaniæ, cum nempe Alphonsus VI. pietatis & religionis causa erga S. Jacobum Apostolum, Hispaniæ tutelarem, ut magno honore afficeret Archiepiscopum Compostellanum, in cujus Diœcesi quiescunt Beatissimi Apostoli Reliquiæ, illum constituit perpetuo jure Magnum Regis Capellanum, & Legionensis Regni Cancellarium, dato diplomate anno 1140. & anno 1141. quod asservatur in Archivio Compostellano. Hanc eamdem prærogativam illi confirmavit Ferdinandus II. qui se Vexilliferum inscribebat B. Jacobi Apostoli, editis ad eam rem privilegiis anno 1176. & 1178. Tum eadem jura Antistiti Compostellano collata probavit, ac rata habuit Innocentius III. in epistola quadam ad Petrum illius Ec-

Ecclesiæ Archiepiscopum, in qua ei confirmavit *Regalem Capellaniam, & Cancellariam, quam bonæ memoriæ Alphonsus illustrissimus Hispaniæ Rex Ecclesiæ vestræ concessit, & scripti sui pagina roboravit*. Quod sane nec leve, nec obscurum est indicium, quanti jam tum temporis fieret dignitas Magni Capellani; utpote quia eo munere, Hispani Reges præclarissimum Regni Archiepiscopum, religionis causa erga Beatum Apostolum, loco non vulgaris beneficii exornarunt. Imo cum Antistes ille duplici dignitate frueretur, Summi nempe Capellani, & Cancellarii Regni; hinc eo nomine censet Turturetus, Archicapellano præstitisse. Atqui tamen Archicapellano conjuncta fuit utplurimum dignitas Magni Cancellarii, uti tradunt Cangius in Glossario, & Peiratius, adductis exemplis Hilduini Archiepiscopi sacri Palatii, & Notarii Summi sub Lothario; Balduini Henrici I. Franciæ Regis Cancellarii, & Archicapellani; Eginhardi Archicapellani, & Notarii Imperatoris Caroli, & aliorum. Quamvis enim Adelardus innuere videatur, utrumque munus distinctum fuisse, his verbis: *Archicapellano sociabatur Summus Cancellarius, qui a secretis olim appellabatur*; attamen hæc ipsa verba hunc sensum referre possunt, nempe sociam conjunctamque fuisse dignitatem Summi Cancellarii cum dignitate Archicapellani. Illud certum est, sæpissime Archicapellanos hoc officio functos esse, ut innumera veterum Imperatorum diplomata evincunt. Sed ad Aulam Hispanam redeundum nobis est. Cum Archiepiscopus Compostellanus residentiæ legibus adstringeretur, alium sibi Reges consueverunt in Aula adsciscere, qui vicario veluti nomine, hoc munus administraret. Et leges Hispanæ, quas Alphonsus IX. colligi edique jussit, hujus muneris excellentiam disertissime testantur. Dicitur enim lib. 3. tit. 2. par. 9. *el Capellan Mayor del Rei ha da ser de los mas honrados i mejores Prelados de su tierra*. Voluere igitur non quoslibet Antistites, sed insigniores totius Regni ad hunc honoris gradum evehendos esse. Ibidem primus dignitatis locus in Aula conceditur Summo Capellano, secundus Cancellario. *Chanceler es el segundo oficial de Casa del Rei de aquellos que tienen oficio de poridad. Ca bien assi como el Capellam entre Dios, è el Rei en fecho de su anima. Otro si lo es el Chanceler entre el, e los omes, quanto en las cosas temporales*. Qua de re jam diu quotquot apud Hispanos Reges hoc officio functi sunt ad nostra usque tempora amplissimi fuere viri, & genere, & doctrina, & dignitate, ut plurimum Episcopi, & sæpe etiam Patriarchæ, nec raro Cardinales, ut patet ex illorum catalogo, quem exhibet Turturetus. Inter eos eminent, regnante Philippo II. Joannes Martinus Siliceus Episcopus Carthaginiensis, deinde Toletanus, & Cardinalis; & doctissimus ille Garsias Loaisa, & ipse Toletanus Antistes, a quo Concilia Hispaniæ commentariis illustrata fuere. Imperante Philippo IV. Didacus Gusmanius Patriarcha Indorum, Archiepiscopus Hispalensis, & Cardinalis; Alphonsus Peresius, itidem Indiarum Patriarcha, eo munere functi sunt; quibus successere alii genere, dignitate, & virtute æque præclarissimi. Nunc vero temporis Cardinalis Bonaventura Cordova Spinola de la Cerda, Patriarcha Indiarum, genere, dignitate, & virtute prestantissimus. Quod vero spectat officium Magni Capellani Regis Hispaniæ, is jurisdictionem omnem Episcopalem exercet in Aula, ubicumque locorum Rex fuerit, & quoad Aulicos omnes, & Capellanos Regis, uti ex pluribus privilegiis Romanorum Pontificum sequenti Capite adducendis, compertum est. In solemni

lemni Liturgia Palatina recitat prope Regem fingulas Missæ partes, atque facras omnes cæremonias Aulæ moderatur, quas alibi opportuniori loco expendemus.

XII. Nedum Palatina Capella, & infignis, & antiqua fuit in Aula Lufitana; verum etiam Majoris Capellani dignitas, ut pote quæ fub antiquis Lufitaniæ Regibus obtinuit, & ea ut plurimum clariffimi Epifcopi donabantur. Conftat enim ex decem libris Hiftoriæ Regum Lufitaniorum a laudato Soufa editis, hanc Majoris Capellani dignitatem geffiffe fub Alphonfo V. Rege Joannem Manuelem Epifcopum Septæ (*Ceuta*) & Rodericum de Noronha, Epifcopum Lamacenfem, Regium Confiliarium, & Confeffarium: fub Joanne II. Rege, Ferdinandum de Miranda, Epifcopum Vifejenfem (*Vifeu*) fub Joanne III. Paulum Pereira, Priorem Majoricenfem; Francifcum Vafconcellos Epifcopum Lamacenfem, deinde Ulyffiponenfem: fub Emmanuele Rege, Petrum Vaz Gaviaon Epifcopum Guardenfem: fub Sebaftiano Rege, Ferdinandum Vafconcellos Archiepifcopum Ulyffiponenfem, Julianum de Alva Epifcopum Mirandæ, & Joannem de Caftro Regium Confiliarium: denique fub Cardinali & Rege Henrico, Sebaftiani patruo, Majorem egiffe Capellanum, tum præfatum Joannem de Caftro anno 1580. tum Georgium de Ataide Epifcopum Vifejenfem, deinde fupremum in Lufitania Vindicem Fidei. Sed & Decani ipfius Capellæ Regiæ ex Epifcopis creabantur. Nam inter alios hoc munere functi funt, anno 1551. Turibius Lopez Epifcopus Mirandæ, Regiufque Confiliarius; & anno 1574. Emmanuel de Almada Epifcopus Angræ. Mortuis Henrico, & Sebaftiano Regibus, nulla fuperftite prole, Philippus II. Rex Hifpaniæ Lufitano imperio potitus eft; quamobrem nulli fuerunt in Lufitania Reges ufque ad annum 1641. quum regnante in Hifpania Philippo IV. excitata feditione, Joannem Ducem Brigantinum ex atavis Regibus progenitum, Lufitani Regem falutarunt. Eo imperante fub nomine Joannis IV. Alvarus Cofta Epifcopus Vifejenfis Majorem egit Capellanum. Joanni IV. fucceffit Alphonfus VI. in cujus Aula Emmanuel a Cunha Epifcopus Heluarum, Regius Confiliarius, circa annum 1656. Majoris Capellani munere fungebatur; eodemque anno Francifcus de Sottomayor Epifcopus Targenfis Decanum agebat Regiæ Capellæ. Is vero fub Petro II. Alphonfi VI. fucceffore electus Epifcopus Lamacenfis, fuit quoque Major Capellanus: cui in eodem munere fucceffit Ludovicus de Soufa, Regius Confiliarius, & Epifcopus primum Bonæ, deinde Archiepifcopus Ulyffiponenfis, & Cardinalis. Archiepifcopo Ulyffiponenfi Majori Capellano fubrogatus fuit in eo munere anno 1702. Jofeph de Lencaftre Epifcopus Leirienfis, Regius Confiliarius, & fupremus in Lufitania Fidei Vindex. Denique anno 1705. Nunus da Cunha de Ataide, Præfectus Regiarum Cottinarum, Epifcopus Targenfis, donatus eft Majoris Capellani dignitate, & anno 1712. Cardinalatu auctus. Atque hi ampliffimi Epifcopi facris Aulæ Lufitanæ rebus præfuerunt, ad annum ufque 1716. cum a Clemente XI. Capella Regia in Patriarchalem ecclefiam erecta eft, Magnoque Capellano dignitas Patriarchæ Ulyffiponenfis addita fuit; qua dignitate nunc meritiffime fulget Cardinalis ampliffimus Francifcus de Saldanha.

XIII. Non in Aula folum Regum Galliæ, aut Hifpaniæ olim Summus Capellanus aderat, fed & in Aula omnium fere Chriftianorum Principum. In eo enim Archicapellanorum indice, quem exhibet Cangius.

gius, leguntur Fridebastus Episcopus Pictaviensis Archicapellanus Pipini Regis Aquitaniæ; Remigius Archiepiscopus Lugdunensis Summus Capellanus Palatii Caroli Ducis Burgundiæ; Adventus Episcopus Metensis Archicapellanus Lotharii Regis Lotharingiæ; & Gozaldus sacri Palatii Summus Capellanus sub Ludovico Rege Bajoariæ. Quin & Duces, Comitesque suum etiam Magnum Capellanum habuere, uti notat Altaferra lib. 3. cap. 8. de Ducibus. Memoratur enim ab Orderico Vitali lib. *6.* Hist. Herluinus Cancellarius Hugonis Magni Ducis Francorum, & Capellæ Ducis Capellanorum maximus. Bertulfum Archicapellanum & Cancellarium Comitis Flandrensis memorat Gualterus Tarvanensis in vita S. Caroli Comitis Flandrensis. Et in notitia Ecclesiarum Belgicarum apud Goldastum occurrit anno 880. Theotmarus Archicapellanus Arnulphi Ducis Lotharingiæ. Longobardos quoque Principes, qui nostris hisce in regionibus imperarunt, habuisse nono sæculo Abbatem, & Clerum Palatinum, colligitur ex Capitulari Radelchisi Principis Beneventi, cum Siconulpho Salerni Principe anno 851. edito tom. 3. Hist. Longobard. Camilli Peregrini. Ibi enim inter alia pacta divisionis Principatus Beneventani cautum legitur Art. 4. *ut singulæ Ecclesiæ suum primatum habeant integrum, sicut semper habuere in omni loco, quemadmodum decet causam Dei, exceptis Canonicis Abbatibusque ad Palatium pertinentibus: Nam Abbatum res, quæ ad Palatium pertinent, in cujus divisione res ipsæ venerint, ille eos habet in cujus fuerint parte*. Et Art. *6.* ac 7. statuitur, ut omnes Clerici sint sub potestate Episcoporum suorum *exceptis Clericis, qui in Palatio serviunt. Similiter fiat de Clericis singulorum Abbatum, exceptis illis Clericis, qui in rebus Abbatum ad Palatium pertinentium morantur; qui Clerici in illius parte sint, in cujus sorte ipsæ res venerunt*. Habes ex his apud Longobardos Principes Abbates, Clericosque Palatinos, aliquam etiam eorum exemptionem ab ordinaria Episcoporum jurisdictione.

XIV. Ex hoc antiquissimo more Duces Sabaudiæ itidem suum Magnum Capellanum habuere. Nonnullis tamen abhinc annis Magnus Eleemosynarius Sabaudorum Principum amplissimum consecutus est honoris & dignitatis locum; cum nempe a Gloriosissimo Carolo Emmanuele Rege ad id muneris designatus est anno 1747. Clarissimus Cardinalis Victorius Amedeus delle Lanze genere, & virtute, non minus quam dignitate præstantissimus. Hac occasione, cum is esset Episcopus ordinandus, Sanctissimus Pontifex BENEDICTUS XIV. pro ea summa, qua pollebat rerum ecclesiasticarum scientia, cujus testes sunt tot editi ab eo libri in reipublicæ litterariæ, & Ecclesiæ commodum, eruditissimam dedit ad eumdem Cardinalem epistolam, typis editam, ut ostenderet, nil obstare, quominus Cardinalis aliquis jam suæ Ecclesiæ Titulo alligatus, alligaretur etiam vinculo Episcopalis Ecclesiæ, quæ sita esset in partibus Infidelium. In ea epistola præfatur doctissimus Pontifex, collatum a Rege munus Magni Eleemosynarii laudato Cardinali, quod cum ab Episcopo administrari debeat, ideo eumdem esse Episcopum consecrandum. Id vero ecclesiasticæ disciplinæ minime repugnare; siquidem etsi olim ea viguerit disciplina, ut neque Episcopi ad Cardinalium, neque Cardinales ad Episcoporum Ordinem facile promoverentur, ne violarentur residentiæ leges, cum Episcopos suis in Ecclesiis, Cardinales in Romana Curia adhærere necesse sit; tamens jam diu desiisse eam disciplinam, quod aucto Cardinalium nu-

numero, possint jam ex iis nonnulli in Ecclesiis sibi commissis residere, quin ex illorum absentia, Romanus Pontifex, aut Romana Ecclesia aliquid detrimenti capiat. Jam vero si Cardinalibus passim committuntur regendæ Ecclesiæ Episcopales, quibus conjuncta est actualis residentia, quindi eis committi poterunt Episcopales Ecclesiæ, quæ cum subjectæ sint Infidelium imperio, nullo actualis residentiæ vinculo Pastorem adstringunt? Cardinalium quidem dignitatem Episcopali dignitati præstare, quod illi Romani Pontificis lateri adhæreant: at ratione Ordinis, Episcopos Cardinalibus præire, atque adeo hos ad Episcoporum Ordinem adscitos, e superiori gradu ad inferiorem minime descendere. Addit, exemplo non uno id totum evinci: siquidem nedum subacta a Turcis Constantinopoli, Cardinales plures donati fuere Patriarchali titulo illius Ecclesiæ, verum etiam anno 1599. cum Cardinalis Ferdinandus de Guevara constitutus esset a Rege Supremus in Hispania Fidei Inquisitor, illum Clemens VIII. creavit, consecravitque Episcopum Ecclesiæ titularis Philippensis. Eo exemplo Pontifex laudatum Cardinalem delle Lanze constituit & unxit Archiepiscopum Nicosiensem.

XV. Ex hac doctissimi & sapientissimi Pontificis epistola duo emergunt, quæ Magni Capellani dignitatem insigniter extollunt. Horum primum illud est, Magnum nempe Capellanum agere Antistitem Aulæ: *La carica*, ait Pontifex, *di Grand' Elemosiniere, o sia di Capellano Maggiore della Regia Capella, porta seco il Carattere Vescovile*; adducitque mox Petri Gallandii verba in vita Petri Castellani: *Aulæ totius Regiæ unicus Episcopus est; quocumque in loco per totum Regnum Rex versetur, ab eo Sacramenta petere solet*. Addit, ex Eleemosynariorum indice edito a Cangio colligi, Episcopis semper id munus collatum; & in Brevi dato 11. Augusti 1745. se decrevisse, ut Magnus Eleemosynarius Regis Sardiniæ, Episcopali ornatus esset dignitate. Sane nedum Magni Eleemosynarii Regum Galliæ tertiæ stirpis, sed etiam Archicapellani Regum secundæ stirpis ex Episcoporum numero plerumque selecti fuere. Et hi absolvebantur a residentiæ legibus, ut non uni, sed omnibus Ecclesiis Regni, in Aula deservirent. Proinde ubi Carolus M. petiit a Patribus Concilii Francofordiensis, ut sibi integrum esset retinere in Palatio Hildeboldum Coloniensem Antistitem, uti legitur can. 55. *Omnis Synodus consensit, & placuit ei, eum in Palatio esse debere propter utilitates ecclesiasticas*. Imo Patres Concilii Carisiacensis an. 858. cap. 7. a Rege Ludovico petierunt, ut constitueret in Palatio, qui Ecclesiarum, & Episcoporum negotiis apud Principem gerendis vacaret. Fuse ostendit doctissimus Thomassinus par.2. lib.3. cap.36. commorationem in Aula Regia jussu Principis, semper legitimam fuisse causam Episcopo non residendi. Hinc Capellani, Consiliarii, Cancellarii, Legati plurimi ex Episcoporum Ordine in Aula versabantur. Ne vero Ecclesiis sibi commissis deessent, consueverunt illarum curam alicui delegare: uti ab Aigliberto Episcopo Cenomanensi, & Archicapellano, factum legitur in ejus actis editis a Mabillonio; illi enim adjutor, & Chorepiscopus datus est Petrus, *ut quando ipse præoccupatus in servitio Regali erat, prædictus Chorepiscopus ei adjutorium procuraret aliquod, quantum a prædicto Domino Aigliberto licite & canonice ei concedebatur*. Itaque Episcopis ut plurimum Archicapellani officium demandabatur; quandoque tamen Abbatibus Presbyteris, in quorum numero fuere Fulradus, Hilduinus, Grimoaldus, aliique plures. An etiam Diaconis, uti affirmat Ade-

Adelardus in libello de Ordine Palatii, merito in dubium revocamus. Nam id potius veteres Apocrisiarios spectat, quos ille eosdem facit ac Magnos Capellanos. Apocrisiarii quidem sæpissime e Diaconorum numero fuere, utpote quia a Sardicensi Concilio statutum fuit, ne Episcopi ipsi peterent Urbem Regiam, sed Diaconos suos eo mitterent ad Ecclesiarum negotia pertractanda. Et sane sedis atque honoris prærogativa supra Episcopos, prima sedes inter Palatii ministros, cura & administratio summa causarum ecclesiasticarum, mira Episcoporum erga Archicapellanos observantia, ejusmodi res sunt, quæ Episcopis, aut saltem præstantissimis Presbyteris conveniant, non Diaconis. Neque facile invenias Diaconum, qui Archicapellani munus obierit; quamvis Mabillonius lib. 26. Ann. Bened. conjiciat, Angilbertum Abbatem nonnisi Diaconum fuisse, levissimo ductus argumento, quod Alcuinus in multis ad eum epistolis, numquam illum Presbyterum dicat.

XVI. Denique alterum consequitur ex laudata Sanctissimi Papæ epistola, Cardinalibus nempe Magni Capellani munus convenire; eo ipso quod Cardinalem duxerit ordinandum Episcopum, ut hoc munere fungeretur. Et id quidem scitissime. Quamvis enim regnante Henrico IV. Francorum Rege, nonnullis visum fuerit id minime convenire; hos tamen Peiratius lib. 1. cap. 63. pluribus refellit, eo præsertim, quod Reges cæteris laicis haud sint comparandi, cum illorum summa, & sacra sit dignitas, atque persona, illorum etiam plurima & gravissima sint erga Romanam Ecclesiam merita. Addit hujus rei exempla non pauca, nec nova. Nam Cardinalis de Alliaco Eleemosynarium egit Caroli VI: & Cardinalis de Boisy Magnum Eleemosynarium Ludovici XII. Cardinales le Veneur, & de Meudon, eodem munere functi sunt apud Franciscum I. tum etiam Cardinales Salviati, & Bonzi apud Catharinam, & Mariam e Medicea familia Galliæ Reginas. Subdit nedum Magni Eleemosynarii gradum, qui omnium est amplissimus, Cardinales obtinuisse; sed & inferiores gradus. Siquidem Cardinalis le Veneur egit anno 1540. Magistrum Oratorii Francisci I. & Cardinalis de Tournon Magistrum Capellæ Cantorum: Cardinales Gondy, & Retz fuere Magistri Oratorii Regii, imperantibus Henrico III. & Henrico IV. His exemplis alia addi possunt recentiora Cardinalium Perronii, Rochefocaltii, Barberini, Richelii, Bullionii, Jansonii, qui Magni Eleemosynarii officium gesserunt; & nostris temporibus ab anno 1713. functus est hoc munere in Gallia amplissimus Cardinalis Rohanius Episcopus Argentoratensis. Quodnam vero sit officium Magni Eleemosynarii prædicti Regis Sardiniæ, sequenti Capite perspectum erit.

XVII. Normannis Principibus plures in Comitatu suo adhæsisse Clericos, Capellanosque, jam alibi diximus; consequens inde fuit unum aliquem cæteris præfuisse. Et ita rem se habuisse evincit diploma quoddam datum anno 1120. a Gaufrido Comitis Rogerii filio in gratiam Catanensis Ecclesiæ, quod exhibet Pirrus agens de Ansgerio illius civitatis Episcopo. Huic enim diplomati subscribunt inter alios duo Presbyteri Capellani Comitis, & Magister Capellanus, hoc est, qui cæteris Capellanis præerat: *Petrus Magister Capellanus ipsius, & Petrus alius Presbyter, & Stephanus alius Præsbyter*. Magisterii enim vox prefecturam denotat, unde qui aliis præstabant, Magistri dicebantur. Proinde fatendum est, Majoris Capellani dignitatem in Aula nostrorum Principum, non Svevorum, aut Andegavensium dumtaxat,

ſed etiam Rogerii Regis ætate vetuſtiorem. At alium Majorem Capellanum indicat alibi Pirrus, Rogerio Rege antiquiorem. Is enim in notitia Eccleſiæ Agrigentinæ, primum Epiſcopum hujus Civitatis poſt ejectos Saracenos S. Gerlandum, Normannorum Principum Roberti & Rogerii conſanguineum, dicit Majorem egiſſe Capellanum Rogerii Comitis Siciliæ, & Calabriæ. Id vero colligit ex diplomate quodam anno 1092. ab eo Comite conceſſo Eccleſiæ Catanenſi. Atqui tamen ibi Geraldus ſubſcribit Capellanus: *Ego Geraldus Capellanus domini Rogerii Comitis ſimiliter*. Potuit tamen Geraldus ſive Gerlandus dici Capellanus, quamvis Capellanorum eſſet primus, præcipuuſque. Ita Fulradus ſæpe dictus eſt Pipini Capellanus; cujus tamen certum eſt Archicapellanum fuiſſe, & Archipresbyterum Franciæ. Quin ſub tertia Regum Francorum ſtirpe, obſoleta jam veteris Archicapellani denominatione, qui Sacramenta Regibus adminiſtrabat, nonniſi Capellanus dicebatur. Geraldum vero, non ſimplicem Capellanum, ſed ex Capellanis præcipuum fuiſſe, conjici poteſt ex ſubſcriptionis loco, quod nempe ſtatim poſt Archiepiſcopos Tarentinum & Conſentinum ſubſcribat, ante ipſius Comitis filios Gauffridum, & Jordanum, cæteroſque Aulæ Magnates. Idipſum etiam ſuadet nobiliſſimum Geraldi genus, utpote quia Roberto, & Rogerio cognatione conjunctus erat. Sed an idem Geraldus hic Capellanus Rogerii, cujus extat mentio in diplomate Catanenſis Eccleſiæ, ac Gerlandus Epiſcopus Agrigentinus, uti Pirrus cenſet, non ita certum, exploratumque videtur. Illud tamen certum eſt Rogerio primo Siciliæ Regi ſuum adfuiſſe in Aula Magnum Capellanum, qui Magiſter Capellanus dicebatur. Cum excitaſſet ille Palatinam Eccleſiam, & numeroſum Clerum addixiſſet ſacro hujus Eccleſiæ miniſterio, eamdemque etiam Parochiali jure donatam voluiſſet; conſtituendus ſane erat, qui cæteris præeſſet, & qui rem ſacram univerſam in Palatio moderaretur. Quare a prima illius Eccleſiæ fundatione ordinatos Magiſtrum Capellanum, ſeu Capellanum Majorem, Canonicos, alioſque Capellanos, teſtatur Pirrus e publicis Tabulariis, in notitia Palatinæ Capellæ. Hoc officio Majoris Capellani donatus eſt anno 1148. a Rogerio Rege Joannes de Nuſco Monachus Congregationis Montis Virginis, ſocius S. Guillelmi, & ſcriptor illius vitæ. Rogerius enim, conſtructo prope Aulam Panormitanam inſigni Monaſterio, Guillelmum, cui erat addictiſſimus, ejuſque ſocios ex Apulia accerſerat, ut illic Monaſticam diſciplinam inducerent; & ab his ſanctis viris, Monaſterium illud dictum eſt S.Joannis de Eremitis. Hujus itaque Monaſterii Abbatem, quam dignitatem primus geſſit Joannes de Nuſco, declaravit, conſtituitque ſuum Confeſſarium, Conſiliarium, & Magnum Capellanum, dato diplomate, quod exhibet Pirrus in notizia Abbatiæ S. Joannis de Eremitis. Ibi Rogerius ait: *Volentes Abbatem ipſius Monaſterii inter ceteros Prælatos Regni noſtri æquali ſpeciali dignitatis privilegio gaudere; eumdem, & omnes ſibi ſuccedentes canonice in officio Abbatis, Conſiliarios, & familiares noſtros eligimus; ſtatuentes, ut idem Abbas ſemper in omnibus feſtivitatibus ſolemnibus tamquam Præcipuus Capellanus noſter, quem nobis Patrem ordinavimus, & ſpecialiſſimum Confeſſorem, ad celebrandum Divina in Capella ſupradicta noſtri Palatii Panormitani, Prælatis Regni noſtri cæteris præponatur; ut qui Nobis in noſtro Palatio majori vicinitate lætatur, ampliori gaudere debeat prærogativa honoris, nec alius Prælatus præter ſui continentiam & conſenſum, vel eo invito in prædictis feſtivita-*

vitatibus in Capella prædicta celebrare præsumat. Ut itaque Abbatem illum Rogerius summo honore prosequeretur, eumque cæteris Prælatis Regni parem faceret, imo speciali prærogativa augeret, illi contulit Magni Capellani dignitatem, eumdem quoque in Consilium suum adscivit. Quo perspicuum fit, Magnum Capellanum Regum nostrorum, in ipso rei initio, amplissimum obtinuisse locum honoris, & dignitatis. Illud etiam ex laudato diplomate colligitur, Prælatos scilicet Regni consuevisse in magnis solemnibus in Capella Regis facere rem Divinam, id vero proprio jure spectasse ad Magnum Capellanum, ita ut nemini fas esset, nisi eo permittente. Cæterum in Aulam Regum Siciliæ, haud tunc primum Magni Capellani munus illatum fuerat. Nam eo fortasse functus est anno 1137. & 1140. Thomas quidam, cujus occurrit mentio in diplomate Rogerii Regis, in gratiam S. Guilielmi Fundatoris Montis-Virginis dato, quod legitur in ejusdem sancti Eremitæ vita a Joanne de Nusco ejus discipulo exarata, atque a Bollando edita die 25. Junii. Hoc enim diploma, cui subscribunt Guilielmus Princeps Taranti, filius Regis, aliique Proceres Aulici, dicitur: *Datum Panormi, per manum Magistri Thomæ Capellani Regis, octavo Kelen. Septembris, Indictione XV. Incarnationis Dominicæ anno MCXXXVII.* Similia leguntur in alio diplomate dato anno 1140. Verisimile est, hunc Thomam utroque officio, & Magistri Capellani, seu Capellani Majoris, & Cancellarii functum esse; cum hæc duo officia sæpissime copularentur.

XVIII. Nec a vero plurimum distat, Robertum illum de Urbe Capellanum Rogerii Regis, & Magnum Siciliæ Cancellarium, cujus meminit Pirrus in Chronologia Regum Siciliæ, Magnum fuisse Regis Capellanum. Jam enim adnotavimus, Summos Capellanos, quandoque simplici Capellanorum titulo nuncupari. Sane Gualterius ille, qui ex Anglia Siciliam venit una cum Joanna filia Henrici Regis Anglorum nuptura Willelmo II. Siciliæ Regi, Magni Capellani officium gessit, etsi a Petro Blesensi in ep. 10. ad eum data, nonnisi Capellanus Regis dicatur. Quæ enim illi scripsit Blesensis, hujusmodi sunt, quæ Magno Capellano conveniunt. Agebatur de Ecclesiæ Agrigentinæ Sacerdotio, quo Rex donare proposuerat fratrem Comitis Loritelli imparem tanto ministerio. Ne itaque tantam Ecclesia illa subiret calamitatem, & ne Rex tanti criminis reatu innodaretur, Blesensis gravem conscripsit epistolam Gualterio Capellano, ut pro ea qua apud Regem valebat auctoritate, officio suo faceret satis, Regemque a proposito removeret. Ita ille: *Si non annuntiaveris impio impietatem suam, ipse in impietate sua morietur, & ejus anima de tuis manibus requiretur. Ovis tua est, & in periculum tuum, ipsius custodiam suscepisti. Vide, ne alios imiteris, qui lac, & lanam quærunt de ovibus, non salutem. Periculosum est tibi, si in tonsoris officium, convertas ministerium Pastorale*. Gualterius itaque exercebat ministerium Pastorale, Rex erat illius ovis, ad illum spectabat cura animæ Regis, illius partes erant Regem ab impietate prohibere, cui officio si ille defuisset, pœnas daturus erat. Atqui hæc omnia compertum est, non simplici Capellano, sed Magno Capellano convenire: atque adeo id muneris gessit Gualterius, ejusque partes fuerunt, non modo Sacris operari in Capella Regis, sed insuper exercere ministerium Pastorale. Is vero genere nobilissimus, utpote quem nonnulli asserunt consanguineum Henrici Regis Anglorum, plurimum valuit gratia apud Willelmum Regem, magnif-

gnisque honoribus auctus est. Nam Regis Institutor fuit; cujus rei meminit idem Petrus Blesensis ep. *66.* ad ipsum data: *Scitis, quod Dominus Rex Siciliæ per annum discipulus meus fuit, qui & a vobis versificatoriæ, atque litteratoriæ artis primitias habuerat, per industriam & sollicitudinem meam beneficium scientiæ plenioris obtinuit.* Fuit & Regis Consiliarius, ejusdem etiam Cancellarius, pluribusque donatus Sacerdotiis, ac tamdem Panormitanam sedem conscendit. Jam habes in Aula Normannorum Regum Magnos Capellanos genere, vel pietate præstantissimos, qui Consilio Principis intererant, aut Cancellarios agebant, Sacris operabantur in Capella Regis, & gerebant Pastoris ministerium.

XIX. Quod Svevos attinet, in horum Principum Aula Magnum Capellanum extitisse, asserit Freccia in libro de Subfeudis, agens de Officio Magni Cancellarii, ubi ait, observasse se *in processu quodam antiquo sub Federico II. Capellanum Majorem assistentem in Cancellaria, qui præstabat juramentum partibus, si quid ultra, quam esset taxatum, erogassent, aut promisissent, & ubi in Cancellaria in expeditione litterarum pars opponebat, datâ copia, duo Judices Magistri Justitiarii sedentes legebant, & si approbabant, sigillabantur, & per sigillatorem adsignabantur Capellano.* Et quidem prisci est instituti, ut coram Aulico Capellano sacramenta præstarentur, quæ Regibus debebantur. Res etiam fuit usitatissima, ut Capellanis Aulicis Cancellaria Principis committeretur. Ex hoc itaque receptissimo more, Svevi Siciliæ Reges, iidemque Imperatores, Magno suo Capellano Cancellarii munus addiderunt. Sed an Gualterius ille de Palena, Episcopus Trojæ primum, deinde Catanensis, tum Panormitanus, cui Papa Innocentius III. Friderici pueri tutelam commendaverat, & qui sub Henrico IV. Imperatore, & Friderico filio egit Cancellarium Regni Siciliæ, fuerit simul eorumdem Principum Magnus Capellanus, haud satis est exploratum. Verisimile tamen est, ita se rem habuisse, quod apud Germanos Imperatores utrumque munus Archicapellani, & Archicancellarii conjungi, & ab eodem administrari consueverit, ut alibi diximus. Constat vero e Regiis Tabulariis Siciliæ, uti legitur to. 2. Siciliæ Sacræ in notitia Capellaniæ Majoris S. Luciæ de Milacio, circa annum 1206. Gregorium Mustaccio Majorem fuisse Capellanum Friderici Imperatoris, ac Siciliæ Regis; cui Imperator concessit oppidum S. Luciæ de Milacio, quod antea juris erat Ecclesiæ Pactensis, quodque Imperator pro suis deliciis elegerat. Ecclesia itaque illius oppidi, quæ ante hæc tempora spectabat ad Diœcesim Episcopi Pactensis, exinde subjecta fuit jurisdictioni & curæ Majoris Regii Capellani; ita ut sequentibus sæculis ad nostram usque ætatem Abbas S. Luciæ de Milacio simul esset Major Capellanus Regni Siciliæ. Attamen etsi a Friderici Imperatoris ævo Major Capellanus addictus fuerit illi Ecclesiæ, non inde tamen excidit jurisdictione & cura Capellæ Palatinæ. Id enim contigit nonnisi circa annum 1580. cum a Regio Visitarore Francisco de Puteo declaratum fuit, Majorem Capellanum adstringi residentiæ legibus in sua Ecclesia S. Luciæ de Milacio; exinde tum ob Regum absentiam, qui in Hispania imperium administrabant, tum ob ipsius Majoris Capellani absentiam ab Aula Panormitana, factum est, ut animarum cura in Aula Cantori Capellæ Palatinæ, jurisdictio vero in Clericos Palatinos Judici Regiæ Monarchiæ adscriberetur.

XX.

XX. Aragoniis in Sicilia imperantibus, quanti fecerint Reges Majores suos Capellanos facile conjici potest ex amplissimis muneribus, & Legationibus, quas illis sæpissime demandarunt. Damianus de Palicio Magister Capellanus Petri II. Siciliæ Regis, fuit & ejus Consiliarius, Cancellarius, ac Regni Logotheta: uti constat e privilegio quodam Petri II. concesso Ecclesiæ Catanensi, quod datum dicitur anno 1337. *Per Venerabilem Damianum de Palitio de Messana Juris civilis Professorem, Regni Siciliæ Logothetam, & Cancellarium, Capellæ nostræ Magistrum Capellanum*. Extat apud Pirrum in notitia Catanensis Ecclesiæ: qui idem in Episcopis Mazariensibus narrat, Damianum de Palicio una cum Peregrino de Pactis Ordinis Prædicatorum, Majore Capellano Friderici II. Regis, Oratorem missum ad Joannem XXII. Pontificem, ut convenientibus Sedis Apostolicæ Legatis, fœdus initum inter Fridericum Siculum, & Robertum Neapolitanum Reges executioni mandaretur. Ubertinum Episcopum Pactensem, Magistrum Capellanum suum delegavit Fridericus III. causa tractandæ pacis cum Joanna Neapolitanorum Regina: itidem Dionysius de Murcia, Antistes Messanensis, & ejusdem Regis Major Capellanus varias obiit Legationes ad pacem inter Joannam, & Fridericum conciliandam. Cum Maria Friderici III. filia, Regnique hæres, nupsisset Martino Aragonio, cui Urbanus VI. infensus erat, e contra favebat Pseudo-Papa Clemens VII. cumque exhinc plurima, & diuturna dissidia Regnum perturbaverint, tandem iis auctoritate Pontificia componendis, Orator mittitur ad Bonifacium Papam Simeon de Puteo Episcopus Catanensis, & Aulæ Regiæ Major Capellanus. Conjici etiam potest hujus dignitatis amplitudo apud Aragonios Siciliæ Reges, quod nonnisi amplissimis viris committeretur. Hi enim plerumque Episcopali dignitate, doctrina, pietate eminebant, uti Fr. Ubertinus de Corleone Franciscanus, Episcopus Pactensis, & Philippus Crispus Antistes Messanensis, Friderici III. Majores Capellani: Simeon de Puteo Dominicanus, Inquisitor generalis Fidei in Sicilia, Catanensis Pontifex, Major Capellanus Martini Regis: Philippus de Ferrario Carmelita magni nominis, Episcopus Pactensis, Major Capellanus Regis Martini: Dionysius de Murcia Augustinianus, vir doctissimus, Messanensis Archiepiscopus, Major Capellanus Friderici Regis, aliique plures præstantissimi viri, quorum seriem dabimus in calce hujus Operis. Ex ea serie illud perspectum erit, Majores Capellanos Aragonum Siciliæ Regum fere omnes e Cœnobiis adlectos, hosque vel Episcopali jam donatos dignitate, vel mox ad Episcopatum evehendos, eosdem non raro fuisse a Regum Consilio, quandoque etiam ab eorumdem Confessionibus audiendis. Neque desiit in Sicilia id amplissimum munus, quum e vivis sublato Martino II. nulla superstite prole, imperii jura ad Ferdinandum Aragoniæ Regem, qui defuncto Regi proximior erat, quique Cæsaraugustæ degebat, pervenerunt. Imo cum anno 1413. Legationem obiret apud Ferdinandum Regem Philippus Ferrarius, Pactensis Episcopus, & Regni Magister Capellanus; cumque interim a Rege id muneris obtinuisset Thomas Chrysaphi Messanensium Antistes, declaratum a Rege fuit, noluisse se Pactensis Præsulis juri derogare in litteris, quas exhibet Pirrus de Episcopis Messanensibus: *Per Venerabilem in Christo Patrem, Oratorem, & Consiliarium nostrum dilectum Episcopum Pactensem fuit Majestati nostræ nuper humiliter supplicatum, atque expositione narratum: ipso tenente & pacifice possidente*,

te, & quiete ab annis duodecim circa, vigore Regiæ concessionis Illustrissimi Principis Domini Regis Martini nostri consobrini celebris memoriæ, officium Magistri Capellanatus Regni Siciliæ ad vitæ ipsius exponentis cursum, facta pridem nobis instantia pro parte Reverendi in Christo Patris Archiepiscopi Messanensis, qualiter dictum officium Magistri Capellanatus jam vacabat, nulla facta mentione de possessione & titulo exponentis ejusdem: Archiepiscopus, tacita veritate, nostri rescripti provisionem obtinuit a nostra Majestate, non sine gravi præjudicio juris ipsius Episcopi, & possessoris ejusdem. Ideo pro supplicante prædicto declaramus, & vobis dicimus, quod nostræ intentionis numquam fuit de dicto officio alicui providere cum juris alieni præjudicio. Ex his vero colligitur, quandoque hoc munus perpetuo alicui addictum fuisse.

. XXI. Jam vero Majori Capellano incumbebat sacrarum rerum in Aula administratio. Ad hanc rem Gregorius XI. has literas Avenione dedit anno 1372. in gratiam majoris Capellani Friderici Regis Siciliæ, quas exhibet Wadingus in Annalibus Fratrum Minorum: *Dilecto filio Ubertino de Coriolano, Ordinis Fratrum Minorum Professori, sacræ Theologiæ Magistro, Capellano nostro. Devotionis tuæ sinceritas promeruit, ut votis tuis, illis præsertim, quæ ad tuæ, aliorumque Christi fidelium animarum salutem cedere valeant, quantum cum Deo possumus, favorabiliter annuamus. Tuis itaque supplicationibus inclinati, ut dilecto filio Magnifico viro Friderico de Aragonia Insulam Siciliæ regenti, cujus, tu, ut asseris, Magister Cappellanus es, omnibus de genere suo, & familiaribus continuis commensalibus, & Clericis dictæ Capellæ dicti Friderici in ea continue servientibus, qualibet Ecclesiæ Sacramenta libere ministrare valeas, Rectoris Parochialis Ecclesiæ, infra cujus Parochiam dicta Capella existit, vel cujuscumque alterius licentia ad hoc minime requisita, devotioni tuæ, tenore præsentium, auctoritate Apostolica, de speciali gratia idulgemus*. Unde patet, consuevisse Reges a Magnis suis Capellanis Sacramenta percipere. Iidem præerant Clericis Palatinis. Pirrus enim in Episcopis Panormitanis refert, Bartholomæum Antiochenum, summo loco natum, Magistrum Capellanum Friderici II. Siciliæ Regis, diremisse litem inter Guarinum Renda Canonicum, & Rainerum Clericum Capellæ Regiæ: & in notitia Mazariensis Ecclesiæ narrat, Fratri Peregrino de Pactis Majori Capellano Friderici Regis, & Episcopo Mazariensi, duos fuisse Vicarios Generales, unum regendæ Mazariensi Ecclasiæ, alterum definiendis negotiis Canonicorum, & Clericorum Regiæ Capellæ. Atque id juris Magistro Capellano vindicavit Rex Martinus datis litteris Catanæ anno 1406. Joanni de Procida Archiepiscopo Panormitano relatis a Pirro in notitia Capellæ Regiæ S. Petri, & in notitia Panormitanæ Ecclesiæ. In litteris testatur Rex, ex antiqua consuetudine & privilegiis prædecessorum Regum, Magistrum Capellanum Clericis Palatinis imminere, & proinde: *Vos Reverendum electum Panormitanum Antistitem, & alios quoscumque Prælatos requirimus, & hortamur, quatenus eundem Michaelem unum ex duodecim Canonicis dictæ Capellæ nostræ pro quibusvis causis, & domandis contra eum motis, & de cætero movendis ad petitionem alicujus coram vobis convenire nullatenus præsumatis, sed eum ad dictum nostrum Magistrum Capellanum, vel ejus Locumtenentem, quem propterea in dicta nostra Urbe Panormi ordinare volumus, & jubemus, protinus remittetis*. Erant quoque Magistro Capellano subjecta Monasteria Regii patronatus. Hinc Archie-

chiepiscopo Messanensi, quod jurisdictionem suam explicaret in Monasterium quoddam Monalium dictum de Basico, scripsit Rex Ludovicus, *ne Regii Capellani Majoris jura violaret, cujus scilicet potestati ex Pontificio diplomate subjectum erat Monasterium illud de Basico, ac Templum S. Mariæ de Castro ad mare*. Eidem scripsit in eamdem rem Elisabeth Ludovici mater, anno 1345. his plane verbis. *Cum ad audientiam nostram pervenerit, quod vos Monasterium Monialium, quæ fuerunt de Basico, constructum nuper in nobili civitate Messanæ per Majestatem nostram, quod ad Capellam Regiam spectare dignoscitur, nitimini vestræ jurisdictioni submittere, & de hoc non modicum admirati, vos expresse requirimus, ut de dicto Monasterio, & ejus Monialibus ibi per nostram Excellentiam constitutis, vos nequaquam intromittere debeatis*. Refert has litteras Pirrus in notitia Messanensis Ecclesiæ. Denique Major Capellanus Regum Siciliæ neque solum sacrum ministerium in Aula exhibebat, neque præerat dumtaxt Clericis, & Monasteriis Regiis, sed etiam plurima gerebat ecclesiastica Regni negotia. Cum enim Siciliæ Reges fungerentur legatione Apostolicæ Sedis, quam Urbanus II. illis addiderat, & quam nuper eisdem confirmavit Benedictus XIII. hinc eo nomine plurima ecclesiastica Regni negotia ad ipsos deferebantur, quæ ad Monachos, Moniales, Clericos, Ecclesiasque spectabant. Hæc vero negotia, uti e publicis monumentis testatum facit Pirrus in notitia Ecclesiæ Troinensis, Siculi Reges absolvebant per Summos Aulæ Regiæ Capellanos, vel per alios quandoque Præsules, aut utriusque Juris Doctores. Absentibus vero e Sicilia Regibus, consueverunt Proreges ecclesiasticas hasce quæstiones in causis appellationum, plerumque viris in ecclesiastica dignitate constitutis demandare. Tandem circa annum 1570. rem promovente Pio V. sanctissimo Pontifice per Cardinalem Alexandrinum, quem Legatum ablegaverat in Hispaniam, constitutus est Judex Ordinarius, quem vocant Judicem Regiæ Monarchiæ, a Rege deligendus, & ecclesiastica dignitate conspicuus, cui in Sicilia commissa sunt negotia ecclesiastica, nomine Regis expedienda, quod olim muneris erit Majoris Capellani. Is itaque, imperantibus Aragoniis, magno in honore erat, plerumque ex Episcoporum numero; atque res sacras, Clerum Palatinum, Monasteria Regia, negotia plurima ecclesiastica moderabatur.

XXII. Ab Aragoniis ad Austriacos Hispaniæ Reges, & in Hispania commorantes, devolutum est Siculorum imperium. Adhuc Majori Capellano servabatur jurisdictio in Capellam Regiam, & Capellanos Palatinos, cum Ferdinandus Rex Aragoniæ, Siculo Regno potitus est: siquidem in literis datis anno 1479. ut Franciscum de Vitale Cantorem Capellæ Palatinæ in Abbatem S. Luciæ de Milatio, & Majorem Capellanum promoveret, quæ leguntur to. 2. Siciliæ sacræ, in notitia Capellæ Regiæ, asserit Canonicos Palatinos illius jurisdictioni subjectos. Excidit tamen hac jurisdictione Major Capellanus anno 1580. cum a Regio Visitatore Francisco de Puteo declaratum fuit, obligari illum ad residentiam in sua Ecclesia S. Luciæ: ex eo enim temporis, Aulicorum spiritualis cura adscripta est Cantori Capellæ Palatinæ, quam gerit per Capellanum ad id muneris designatum; jurisdictio vero in Capellanos omnes Regios adscripta est Judici Regiæ Monarchiæ. Tum etiam in Capella Palatina coram Proregibus rem Divinam faciunt in magnis solemnibus aut Cantor, aut Judex Regiæ Monarchiæ. At non semel Majores Capellani, seu Abbates S. Luciæ da Milacio

sua sibi jura vindicarunt, præsertim ubi Reges, vel Regiis sanguinis Principes Siciliam adiissent. Quo casu sibi deberi sacrarum rerum celebrationem, & Regiæ mensæ benedictionem contenderunt, & obtinuerunt. Ita cum anno 1535. victor a Tunetana expeditione Carolus V. Imperator Siciliam appulisset; Hieronymus Zafferana Capellanus Major Regni, & Abbas S. Luciæ, munia officii sui obivit Missas celebrando coram Imperatore, & Regias dapes benedicendo, ut legitur to. 2. Siciliæ sacræ in notitia Abbatiæ S. Luciæ de Milacio. Anno 1650. Regnum Siciliæ moderante, nomine Philippi IV. Regis, Joanne Austriaco ejus filio; Martinus la Farina Major Capellanus institit apud eumdem, ut sibi fas esset officio suo fungi: id enim nedum ad Reges, sed etiam ad Regii sanguinis Principes extendi, quemadmodum in Regnis Lusitaniæ, Neapolitano, & Belgio cum Mantuanorum Ducissa, & Serenissimo Cardinale Infante actum fuisse probabat. Re delata ad Benedictum de Trelles Consultorem Regni, ut sententiam diceret, is hoc suffragium tulit die 20. Maji 1651. *Abbatia S. Luciæ, & Capellania Major hujus Siciliæ Regni ab anno 1250. a Friderico Imperatore, ac Siciliæ Rege unitæ, antiquis temporibus ob Regum in eodem Regno præsentiam Prælatis, Episcopis, Archiepiscopis conferebantur, qui Regibus eo in munere inservientes, Majoris Capellani vices gerebant, usquedum Siciliæ Regno Aragonio annexo, Regibus ut plurimum absentibus, passim id munus prisco excideret honore; ex quo quidem tempore Abbatibus conferri consuevit, quorum primus Joannes de Stefano Parci Abbas Ordinis Cistercienfis circa an.* 1424. *enumeratur. Exinde igitur variis Abbatibus, virisque Ecclesiasticis, Majoris Capellani dignitas, ac S. Luciæ Abbatia collata legitur, qui nedum munia Capellani obibant, sed & judicium in alios Regiæ Capellæ Ministros ferebant usque ad annum* 1587. *quo assumpto ad idem munus, atque Abbatiam D. Hieronymo Riggio, atque ad residentiam in propria Ecclesia coacto, jurisdictio in Capellanos Regiæ Capellæ S. Petri Judicibus Regiæ Monarchiæ cessit, ac Magistri cæremoniarum munus pro libitu a Proregibus fuit collatum: Constat id ex variis Chirographis a Comitibus de Alba, & Olivares Proregibus an.* 1590. *&* 1595. *emanatis; hinc regulariter Domini Proreges cæremoniarum Magistros sibi deligebant, jurisdictio in Regiam Capellam, ejusque Ministros per Judices Regiæ Monarchiæ exercebatur, atque S. Luciæ Abbates Majores Regni Capellani propriæ Ecclesiæ regimini addicti ab exequendis suæ dignitatis muniis abstinuere. Ex hac itaque serie, atque enarratione apparet, quæ sint officia Majoris Capellani propria, ea quidem omnia, quibus in Belgio, Hispania, & Neapoli Majores Capellani fruuntur.* Sed Serenissimi Proregis discessu, rem adhuc suspensam definivit ejus successor Dux de Infantado, Chirographo anni 1655. quo Majori Capellano restituita sunt vetera jura circa res sacras. Hinc cum Siciliam adiit anno 1714. Serenissimus Rex Victorius Amedeus Dux Sabaudiæ, Franciscus Barbara, qui tunc temporis præerat Abbatiæ S. Luciæ, & Major erat Regni Capellanus, Sacris operatus est coram Principe, hujus mensam benedictione donavit, cæterasque officii sui partes implevit. Cæterum Abbas S. Luciæ tamquam Major Capellanus in generalibus Regni Comitiis, quæ Parlamenta dicuntur, sedet undecimo loco, nempe post novem Regni Episcopos, & Archimandritam Messanensem; tum inter Episcopos numeratur, unde titulo donatur eodem, quo cæteri Episcopi, sicuti Regiis Edictis statutum est. Jurisdictionem

quasi

quasi Episcopalem exercet in Ecclesia, & oppido S. Luciæ, aliisque sibi subjectis, ubi Pontificalia agit, censuras infligit, jus dicit in civilibus, & criminalibus causis, Confessarios adprobat, litteras dimissoriales conscribit, dispensat in interstitiis, Beneficiarios instituit, benedicit sacra instrumenta non consecranda, & violaceis vestibus tam ibi, quam alibi utitur.

XXIII. Haud facile Andegavenses Neapolitani Reges illum neglexissent morem, qui nedum obtinuerat apud prædecessores Siciliæ Reges Normannos, Svevosque; verum etiam solemnis erat Francorum Regibus, a quibus originem duxerant. Quemadmodum itaque illorum Regum exemplo habuere Capellam Palatinam, & Capellanos plures, ita & Capellanorum primum, qui sacro ministerio præesset. Is vero dicebatur Magister Regalis Capellæ, uti in Sicilia Magistrum Capellanum nuncuparunt, qui sacras res in Aula moderabatur. Idque potuit ab Aula Regum Francorum ad nos traduci: siquidem S. Ludovicus Galliæ Rex, Caroli Andegavensis Neapolitani Regis frater, excitaverat circa annum 1248. Sanctam Capellam Parisiensem, in honorem Spineæ Christi Coronæ, quam a Balduino Imperatore Orientis acceperat, Capellanos quoque conscripserat, qui ibidem sacra ministrarent, horumque primus, uti testatur Peiratius lib. 1. cap. 22. dicebatur Magister Capellanus Sanctæ Capellæ. Atqui tamen, regnante Carolo Andegavensi, occurrit in Regiis Tabulariis Joannes Masnelius Protocapellanus Regis; quem sane verisimile est eo donatum titulo, quod non solis præesset Clericis Oratorii Regis, sed Clericis omnibus Palatinis, & Cancellarius esset Regni. Hujus sæpe meminit Pirrus tum in Chronologia Regum Siciliæ, tum in notitia Panormitanæ Ecclesiæ, & in notitia Capellæ Regiæ S. Petri. Fuit enim Masnelius Magnus Regni Cancellarius, Consiliarius Regis, Cantor Capellæ Palatinæ Panormitanæ, Archidiaconus, tamdemque Panormitanus Archiepiscopus. Cæterum sub successoribus Regibus stirpis Andegavensis, qui præerant Capellæ Regiæ, dicti sunt Magistri Regalis Capellæ; & hi plerumque ex Cœnobiis accersebantur, quod hi nimirum præ cæteris pietate, doctrina, & sacrarum rerum peritia præstarent, quæ necessariæ sunt ad id munus exercendum. Ita Joannes de Gallinario, Andreas de Valle Regia, Matthæus de Acquaputida e Franciscana Familia hoc munere functi sunt apud Joannam Reginam; qui deinde ad Episcopales infulas promovebantur. Nec raro iidem erant Regum a Confessionibus audiendis. Nam Fr. Matthæus de Acquaputida, fuit Joannæ I. Confessarius, & Regalis Capellæ Magister. Joannes quoque a Gallinario, utroque officio apud eamdem Reginam functus legitur: & Fr. Franciscus de Arpino, ejusdem Instituti, tum Confessarium, tum Magistrum Capellæ egit Ladislai Regis. Quod usitatum etiam Francorum Regibus tertiæ stirpis jam diximus: illorum enim Confessarii, & hi ut plurimum ex Ordinibus Mendicantium adlecti, præfuerunt Oratorio Regis a Philippi Augusti ætate usque ad Carolum VIII. Neque dubitandum est, quin sæpe Magistri Regalis Capellæ interfuerint Consilio Regum. Jam enim diximus, pluribus Capellanis Regum Andegavensium fuisse in Consilio locum; diximus etiam Andegavenses Principes non semel Cœnobitas in Consilium suum adscivisse. Illud quoque adnotavimus, Confessarios Regum nostrorum sæpe eorumdem etiam fuisse Consiliarios. Ita Fr. Petrus Episcopus Rapollanus Confessarius, & Consiliarius Roberti Ducis Calabriæ; Guillelmus Episcopus

 Sca-

Scalensis a Confessionibus, & a Consilio Sanciæ Reginæ: Fr. Joannes & ipse Franciscanus Confessarius Mariæ Ducis Calabriæ, & Regi Roberto a Consiliis, aliique plures. Jam vero si Capellani, si Confessarii, si Cœnobitæ frequenter adgregabantur Consilio Principis, quindi & Regalis Capellæ Magistri? Sane Ubertinus Pactensis & Liparensis Episcopus, ac Magister Capellæ Ladislai Regis, in quibusdam litteris datis Cajetæ die 18. Junii, anno 1392. quas exhibet to. 2. Chioccarellus, dicitur ejus Consiliarius. Et Wadingus ad annum 1343. auctor est, Fr. Matthæum Telesinum Episcopum, fuisse Confessarium, & Consiliarium Sanciæ Reginæ, atque Regiæ Capellæ Magistrum, antequam Episcopus fieret. Is idem refert privilegium concessum anno 1347. die 9. Februarii, a Joanna I. Fratri Matthæo Telesino Antistiti, signatum manu Rogerii Archiepiscopi Barensis, Logothetæ, & Protonotarii Regni, ubi laudatus Episcopus nominatur Confessor, & Consiliarius Reginæ. Quapropter tria hæc officia præstantissima Confessarii, Consiliarii, & Magistri Regalis Capellæ, sæpe conjuncta simul fuisse, perspectum est. Nec mirum tot Cœnobitas adgregatos Capellæ Regum nostrorum, nam & Romanis Pontificibus familiare erat plurimos e Franciscano Instituto in Capellanos suos assumere; quorum numerus adeo excreverat, ut cum ex eorum privilegiis, & exemptionibus disciplina regularis enervaretur, declaravit Gregorius XI. dato diplomate an. 1373. quod refert Wadingus, hos omnes Pontificios Capellanos adhuc subesse suorum Prælatorum jurisdictioni. Præterea summa fuit religio Andegavensium, præsertim Roberti, & Sanciæ, erga Franciscanorum Institutum; & tamdem facilius Cœnobia iis adfluebant virtutum meritis, quæ Magistro Capellæ suæ inesse Reges exoptabant. Nam nonni, si probatissimos viros ad id muneris designabant; uti colligitur ex litteris Joannæ I. anno 1344. relatis a Chiocarello, & Wadingo, ut Fratrem Andream de Valle Regia præficeret Capellæ suæ: *Tenore præsentium*, ait, *notum facimus universis earum seriem inspecturis, tam præsentibus, quam futuris, quod nos attendentes honestatem morum, conversationis, vitæ suavitatem placidam, devotionis promptitudinem, nec minus & probatam in Divino cultu peritiam, quæ in persona Religiosi viri Fratris Andreæ de Valle Regia Ordinis Fratrum Minorum Capellani, familiaris, & fidelis nostri ab ipso quasi nostræ infantiæ tempore, certa nos experientia docente, concurrere novimus, & vigere: suadentibus quoque servitiorum suorum laudabilibus meritis, quæ nos ad hoc excitant, pariter & inducunt, eumdem Fratrem Andream Magistrum Sacratæ Capellæ nostræ, harum serie, de certa nostra scientia duximus ordinandum: volentes, & ordinantes expresse, per ipsius Capellæ Capellanos, & Clericos dicto Fratri Andreæ tamquam Magistro in omnibus, quæ id hujusmodi Magisterium spectare noscuntur, intendi de cætero efficaciter & pareri. Nos igitur litteras nostras magno pendente sigillo nostro munitas, in hujus rei testimonium, & cautelam sibi duximus concedendas. Datum Neapoli per Adinulfum Cumanum de Neapoli Juris Civilis professorem, Vice-Protonotarium Regni Siciliæ, anno Domini MCCCXLIV. die VI. Jan. Regnorum nostrum anno primo.* Similes litteræ datæ sum Cajetæ anno 1393. die 18. Junii a Ladislao Rege: *Nobili viro Fratri Francisco de Arpino Confessori, Capellano, & Oratori, & fideli nostro dilecto*, quibus illum constituit *Vicarium, Locumtenentem, & Substitutum Ubertini Pactensis, & Liparensis Episcopi, Magistri Capellæ nostræ, nostrique Consiliarii, & fidelis dilecti*

a no-

a nostra Curia absentis, cum plena potestate in iis, quæ spectant ad ipsam Capellam, & cum omnibus prærogativis, ac privilegiis, auctoritate, & potestate, quibus potiretur ipse Episcopus, si præsens esset, & alii Regiæ Capellæ Magistri, vel ipsorum Locumtenentes, & Substituti soliti sunt potiri.

XXIV. Ex hisce litteris colligitur, Magistrum Regalis Capellæ præfuisse sacro Aulæ ministerio, Clericisque huic ministerio addictis, atque pluribus privilegiis, & prærogativis, plenaque potestate donatum fuisse. Quapropter Capellani Regii ad illius jurisdictionem spectabant, uti evincunt litteræ ejusdem Ladislai Regis datæ anno 1409, quibus declaravit Fr. Leonardum de Stephano Carmelitam, Capellanum, & familiarem suum, iisque omnibus privilegiis, exemptionibus, prærogativis donatum, quibus cæteri Capellani Regii fruuntur; jussitque, hæc jura servari a Regalis Capellæ Magistris, a Superioribus Ordinis sui, a Prælatis omnibus, & a Regiis Magistratibus. Pariter Joanna II. Ladislai soror die 10. Maji an.1431. adgregavit Capellanis suis Fratrem Dominicum de Montecamelo Reatinum, Ordinis Minorum, statuens ut ne de quibuscumque negotiis, coram alio Judice conveniendus esset, quam coram Magistro Regalis Capellæ. An vero sub primis Regibus Andegavensibus hæc in Capellanos Regios jurisdictio Cancellario potius, quam Magistro Regalis Capellæ adscripta esset, plurimi dubitarunt. Nam Marinus Freccia, cui alii e Neapolitanarum rerum Scriptoribus suffragantur, in lib. de Subfeudis, agens de Magno Cancellario, huic subjectos olim fuisse Clericos Palatinos scribit, & nonnisi circa Alphonsi Regis tempora eam jurisdictionem in Majores Capellanos transfusam. Cum vero Magnos Cancellarios e laicorum numero adlectos crediderit, hinc eis jurisdictionem in Clericos demandatam a Regibus asseruit, vel ex concessione Pontificia, vel ex Delegatione Apostolica, quam Neapolitani Reges simul cum Regno obtinuerant. Verum enimvero olim Cancellarii e Clericorum Ordine fuerunt; uti sub Carolo II, Petrus de Ferrariis Archiepiscopus Arelatensis, & Adamus de Dussiaco Archiepiscopus Consentinus; & sub Roberto Ingilramus Stella Archiepiscopus Capuanus; & sub Joanna I. Philippus Episcopus Cabilonensis. Quamobrem potuit Cancellario hæc jurisdictio in Clericos Palatinos adscribi: atque ita rem se habuisse sub primis Regibus Andegavensibus, insinuant citatæ mox litteræ Joannæ I. in quibus Capellani Regii subjiciuntur Magistro Capellæ *in omnibus, quæ ad hujusmodi Magisterium spectare noscuntur*. In eo tamen recedendum est a Frecciæ sententia, quod is asserat, sub Aragoniis primum jurisdictionem illam ad Majores Capellanos translatam; cum tamen, regnantibus Regibus Dyrrachinis, & ante Aragonios, Capellani Regii foro Magistri Regalis Capellæ fuerint addicti. Denique præter sacrum ministerium in Aula peragendum, plurima ecclesiastica Regni negotia consuevisse Reges Magistris Capellæ suæ demandare, verisimillimum est. Fuerunt enim & Regum Consiliarii. Tum etiam in more fuit apud Andegavenses, ut Episcopis, Clericisque, quorum probata esset fides, & peritia, negotia nonnulla expedienda committerent. Cujus rei plurima adduci possent exempla, plurima etiam legi possunt apud Chioccarellum in Episcopis Neapolitanis. Quindi sæpe ad res ecclesiasticas pertactandas, & finiendas adhibuerint operam Magistri Regalis Capellæ suæ, cujus amplissimus erat

in

in Aula locus, & spectatissima virtus? Hujus itaque suffragio, & sententia, negotia ecclesiastica Regni, quæ ad Principem deferabantur, discussa, & absoluta fuisse, nullus ibit inficias.

XXV. Qui sub Andegavensium imperio Magistri Regalis Capellæ dicebantur, hi sub Aragoniis Majores dicti sunt Capellani; quod in Hispania, & in Sicilia jam is titulus invaluerat, quodque jam Capellanis omnibus Regiis illi præessent. Alphonsus I. huic gerendo muneri præfecit Dominicum de Xarach, seu de Xarth, quem Cisterciensem Monachum, & circa annum 1451. Episcopum fuisse Agrigentinum, colligitur ex Pirro in Episcopis Agrigentinis. Alphonsi litteras datas anno 1445. die 2. Junii exhibet to. 2. MSS. Chioccharellus. *Ut temporibus nostris, & sub felici nostro regimine, Divinus cultus in nostra Regali Capella resplendeat; atque bonorum Retributor omnium debitis orationum suffragiis honoretur, Venerabilem in Christo Patrem Dominicum de Xarach de Aragonia Majorem Capellanum nostrum, in Magistrum Capellæ nostræ Regalis prædictæ ordinavimus, & quamplures Capellanos tam in dicta nostra Regali Capella, quam alibi fecimus, & per nostras litteras statuimus, ut dicti Capellani ad requisitionem dicti Magistri Capellæ nostræ servire in eadem nostra Regali Capella, & vacare in celebratione Missarum, & Divinorum Officiorum possint temporibus opportunis; ideoque volentes ipsos Capellanos nostros, tam illos actu servientes in ipsa nostra Regali Capella, quam alios non servientes actu, supponere, & aggregare jurisdictioni dicti Magistri Capellæ nostræ, qui debet de omnibus nostris Capellanis cognoscere, & videre, & de eis justitiam ministrare, sicut semper extitit consuetum: Vos omnes Ecclesiarum Prælatos, & Rectores, & alios supranominatos stricte requirimus; vobisque Principibus, & aliis superius nominatis expresse mandamus sub pœna unciarum quinquaginta per quemlibet nostro Fisco applicanda, toties quoties per eos factum, ac sub nostræ iræ, & indignationis incursu, quatenus ex nunc in antea, de omnibus & singulis Capellanis nostris, tam de illis, qui actu non serviunt, sed sunt tantum ad dictas nostras litteras ordinati Capellani nostri, nullatenus intromittatis, neque impediatis aliquo prætextu, sed ipsos, & unumquemque ipsorum, pro quibuscumque causis ad dictum Magistrum Capellæ nostræ, tamquam eorum Judicem competentem singulis vicibus remittatis.* Perspicuum fit ex illis verbis, *sicut semper extitit consuetum*, antequam Aragonii Regno potirentur, Magistrum Regalis Capellæ in negotiis Capellanorum omnium Regiorum jus dixisse; quem morem Aragonii Reges illæsum, incolumemque servarunt. Nam idem Rex Alphonsus in litteris datis anno 1452. ut Nicolaum de Rainaldo inter suos Capellanos cooptaret, etsi Capellæ Palatinæ actu non deserviret, hortatur Prælatos omnes, *ne ipsum pro quacumque mota, vel movenda causa ad cujusvis instantiam cogant, nec compellant: quinimo ad Capellanum nostrum Majorem, qui nunc est, & pro tempore fuerit, quem eidem Judicem competentem damus, & assignamus, illico remittant, qui de eo omnibus ministrabit justitiæ complementum.* Tum Magno Justitiario, aliisque Regiis Ministris dat in mandatis, ut curent hæc jura Capellanis Regiis vindicare. Pariter cum Joannem Valentinum ad Capellani Regii dignitatem evexit die 4. Aprilis, anno 1445. declaravit hunc Majoris Capellani foro addictum, *quamvis actu, & personaliter nobis non serviat, neque nostram Curiam continuo sequatur.* Et litteris etiam datis die 2. Julii, anno 1443. hortatus est

Acer-

Acernensem Episcopum, ne in causa cujusdam Capellani Regii, cui nomen Jacobus de Jannico, Magistri Regalis Capellæ jura violaret. Similes litteras conscripsit Umbriaticensi Episcopo Ferdinandus Alphonsi filius die 3. Decembris, anno 1473. ut Carolum de Pycita Capellanum Regium fineret judicio sisti Episcopi Aversani Majoris Capellani. In eamdem rem scripsit die 19. Februarii, anno 1465. Episcopo Teanensi; & die 8. Junii, anno 1476. Episcopo Telesino. Ferdinandi filius Alphonsus, Calabriæ Dux, anno 1473. Capellanis suis adgregavit Donatum Emitrium Martinensem, & Andream Strevatium Squillacensem, declarans hos Majori Capellano subjectos. Tamdem Fridericus, postremus ex Aragoniis Neapolitanis Regibus, tum in litteris datis die 30. Januarii, anno 1497, tum in aliis etiam litteris die 23. Aprilis, 1498. declaravit, nonnisi Majorem Capellanum imminere iis, quos ipse in Capellanos Regios adsciverat. Itaque Major Capellanus potestatem habebat juris dicendi in Capellanos omnes Regios; habebat quoque potestatem ordinandi res sacras in Aula, & Divinum cultum moderandi. Hinc in Coronatione Alphonsi II. Regis Juliano Episcopo Tropejensi Majori Capellano demandata est cura, ut una cum Pontificio cæremoniarum Præfecto, & nonnullis Proceribus Aulæ, sacram rem omnem ordinaret, Episcopos Regni convocaret, sacram supellectilem, & instrumentum omne præsto esse curaret, Regique adhæreret ad sacram cæremoniam peragendam. Quamobrem ille proximus erat Regi Solio insidenti, una cum Eleemosynario, & Confessario, & aliquot Aulæ Magnatibus, tota Coronationis cæremonia, Regemque a Solio ad Altare progredientem semper comitabatur. Idem ille Major Capellanus benedictione & precibus Ecclesiæ sanctificavit Sponsalia & Conjugium Sanciæ Aragoniæ filiæ Alphonsi Regis cum Joffredo Borgia Alexandri VI. consanguineo: & in solemni Liturgia Capellæ Palatinæ prope Regem recitabat singulas Missæ partes, quam solemni ritu celebrabat Episcopus Gravinensis. Eo temporis fungebatur hoc officio Julianus Mirtus Frangipanus Episcopus Tropejensis Regius Consiliarius, & Supremus Moderator Neapolitani Gymnasii; isque subrogatus fuerat in locum Petri Brusca Episcopi Aversani.

XXVI. Nam imperantibus Aragoniis, sæpe Episcopi hoc munus administrarunt, quin Episcopatui cederent, quod non in Ecclesiis suis, sed in Aula illis esset commorandum. Ita quoque in Aula Regum Francorum secundæ, & tertiæ stirpis, Archicapellanos, & Magnos Eleemosynarios egerunt amplissimarum Ecclesiarum Episcopi, quin earum regimine se se abdicarent. Cujus rei causa fuit, quam fuse tractat Thomassinus, legitimam esse exceptionem non residendi, quum Episcopi in Aula versantur, ut Regi, ut Regno, ut Ecclesiis omnibus famulentur. Hinc in Aulis fere omnium Principum Episcopos adnotavimus, actualis residentiæ vinculo annexos, Capellanos, Cancellarios, Consiliarios, Legatosque. Quandoque tamen in Aula nostrorum Principum Majores Capellani Episcopatu aucti, illo munere abierunt: idque præsertim contigit, regnantibus Andegavensibus. Nam ex Regiis Regestis constat sub Joanna I. brevi temporis spatio, ab anno nempe 1343. ad annum usque 1345. functos esse munere Magistri Regalis Capellæ Episcopum Marsicanum, Fratrem Joannem a Gallinario, Fratrem Andream de Valle Regia, & Fratrem Mattheum de Acquaputida. Neque ex his alii, aliis vita functis successere: siquidem Andream de Valle Regia, creatum anno 1344. Episcopum Larinensem, obiisse anno

no 1365. testantur Wadingus, & Ughellius: & Matthæum de Acquaputita electum Telesinum Antistitem anno 1345. e vivis excessisse anno 1348. idem scribit Ughellius. Idipsum, imperantibus Aragoniis, colligi potest ex Albo Majorum Capellanorum in hujus Operis calce. Dicendum itaque est, totum hoc negotium nulla ineluctabili lege definitum fuisse, ita ut neque Magistro Regalis Capellæ necesse erat suo se abdicare munere, si ad Episcopatum promoveretur; neque Episcopus adigebatur Ecclesiæ suæ cura discedere, si Magisterio Capellæ Regalis donaretur: sed juxta rerum, personarum, ac temporum circumstantias, vel promoti ad Episcopales infulas eo abibant munere, vel eodem adhuc Episcopi fungebantur. In Gallia olim Archicapellani munus, non fuisse perpetuo alicui addictum, infert Baluzius in notis ad Petrum de Marca lib. 4. cap. 7. ex epistola 97. Lupi Ferrariensis, data ad Hilduinum Archicapellanum, qua asserit brevem, & incertam eam dignitatem. E contra Thomassino videtur Archicapellani munus minime temporarium fuisse; & quoad Lupi Ferrariensis epistolam, hac censet ille, designari incertissimam horam certissimæ mortis, non vero revocabilem nutu Principis dignitatem.

XXVII. Progredimur ad ea tempora, quum a Gallis, Hispanisque occupato Neapolitano Regno, dissectoque in partes duas, ejecto Friderico Aragonum Principum ultimo, postquam diu illi de totius Regni imperio decertaverint, tandem Ferdinandus Catholicus, & successores Hispaniæ Reges summa rerum potiti sunt. Qui cum remotissime degerent ab Aula Neapolitana, & Proregum opera uterentur ad imperium administrandum, jam plurima Aulæ Officia, quæ, imperantibus Regibus, summo in honore habebantur, vel desiere penitus, vel nudo, soloque dignitatis nomine perdurarunt. Non ita tamen res se habuit quoad Majoris Capellani Officium, quod cum præstantissimum haberetur in Aula Hispana, hinc causa fuit, ut Magno Capellano Neapolitani Regni, major accersserit honoris cumulus, eo nomine, quod simul esset Major Capellanus Regis Hispaniæ. Quamobrem præclarissimi Episcopi hoc munere functi sunt, uti Joannes Pudericus Archiepiscopus Nazarenus, tum Tarentinus; Joannes Ruffo Archiepiscopus Consentinus; Thomas Caracciolo Antistes Triventinus, deinde Capuanus; Vincentius Spinelli Episcopus Oppidensis, aliique. Et ut Hispanis, Neapolitanisque commune esset præclarissimum hujusmodi Officium, decrevit Carolus V. Imperator anno 1554. Capitul. 5. alternis vicibus ex indigenis, & exteris Magnos Capellanos seligendos. Quanta vero fuerit regnantibus Austriacis hujus dignitatis amplitudo, facile colligi potest ex singulis partibus ejus ministerii. Primo namque Major Capellanus imminebat sacris rebus in Aula tractandis, Capellis, Capellanisque omnibus Regiis, Musicis, & Cantoribus Capellæ Palatinæ. Tum ei incumbebat ferre suffragium, an concedendum esset *Placitum Regium*, quod in Neapolitano Regno dicitur *Regium Exequatur*. Beneficia omnia Regii juris commissa fuerunt ejus curæ. Si quæ excitabantur quæstiones, an Beneficia essent Regiæ præsentationis, hæ illius suffragio definiebantur. Permutationes quoque, vel resignationes hujusmodi Beneficiorum ex illius sententia faciendæ erant. Sed & in quibusvis negotiis ad Ecclesias Regias spectantibus, Capellani Majoris sententia fuit expetenda. Præterea sui erat muneris invigilare, ne ulli ederentur Libri, qui Regiis juribus, aut tranquillitati Reipublicæ adversarentur. Denique ad eum spectabat administratio Nea-

po-

politani Gymnasii ; de quibus omnibus partibus hujus præstantissimi Officii, erit suo loco singillatim dicendum. Hinc patet, quam ad veteres Archicapellanos Regum Francorum accedat dignitas Capellani Majoris Neapolitani Regni, eo presertim nomine, quod plurima ecclesiastica negotia ad Principem delata, Majoris Capellani suffragio absolvantur. In eo tamen is, & veteri Archicapellano, & Magnis Capellanis aliorum Principum præstat, quod ejus curæ, & jurisdictioni subdantur Capellæ, & Capellani Arcium totius Regni, Capellani itidem castrenses, & maritimi, tum milites, qui terra marique, Regiis stipendiis aluntur, uti ex dicendis compertum erit,

XXVIII. Antequam huic Capiti finem imponamus, varii recensendi sunt tituli, quibus, variis in Regnis, Magnos Capellanos donarunt. In Aula Regum Francorum primæ stirpis, dicti sunt Abbates Palatini Oratorii, quia instar Abbatum præerant Ecclesiæ Palatinæ, ejusque Clericis. Tum sub secunda stirpe, Archicapellani vocabantur, quod Capellanis omnibus imminerent; & hinc quandoque Summi, & Magni Capellani nuncupati fuere. Nam in epistola Concilii Carisiacensis ad Ludovicum, Fulradus nominatur Summus Capellanus Regis Pipini: & Guntharius dicitur ab Hincmaro Remensi Magnus Capellanus Regis Lotharii. Is idem in Concilio Aquisgranensi nominatur Archicapellanus Sacri Palatii. Angilbertus appellatur Abbas, & Minister Capellæ ab Hadriano Papa in epistola ad Carolum Magnum. Hilduinus dictus est Antistes Sacri Palatii ab Agobardo Lugdunensi in quadam epistola ad ipsum data: & Drogo Metensis Episcopus, Archipalatinus Præsul in apologetico Ebbonis; & alibi Senior Capellanus. Primicerii quoque titulus Magnis Capellanis datus legitur, ut Angilberto, & Angilramo. Archipresbyterum Franciæ appellat Fulradum Hadrianus I. in epistola quadam a Flodoardo relata. In præfatione Concilii Moguntini anno 813. legitur Hildeboldus Sacri Palatii Archiepiscopus. Censet tamen Filesacus in lib. de sacr. Episc. auctor. cap. 9. §. 15. pro Archiepiscopo legendum esse Archicapellanum. Sed potuit ille Archiepiscopus vocari, quod honoris causa eo esset ornatus titulo; nam in vita Leonis III. scripta ab Anastasio, ille idem nominatur Archiepiscopus, & Capellanus. Angilramus quoque, etsi Metensis esset Episcopus, tamen Archiepiscopus dicitur can. 55. Concilii Francfordiensis; non quod Archicapellanus esset, siquidem ejus prædecessor Grodegangus dictus est etiam Archiepiscopus ab Alcuino, sed quod titulo Archiepiscopali, & Pallio donatus esset. Consueverunt enim Romani Pontifices honoris causa quibusdam Episcopis Pallium, & Archiepiscopalem titulum conferre; uti Gregorius Magnus Siagrio Augustodunensi, in gratiam Brunechildis Reginæ. Et hæc etiam causa esse potuit, cur Aiglibertus Episcopus Cenomanensis, nuncupatur quandoque Archiepiscopus. Sub tertia stirpe Regum Galliæ, qui hoc munus gerebat, Capellanus, & Eleemosynarius, deinde Magnus Eleemosynarius dictus est. In Hispania, uti etiam in Lusitania, Majoris Capellani nomine hoc officium exprimebatur. In Aula nostrorum Principum, olim Magistri Capellani, & Magistri Regalis Capellæ appellabantur, qui hoc munere donati erant: quemadmodum Magistri Justitiarii dicebantur, qui præerant juribus reddendis; Magistri Rationales, qui imminebant Regio Erario; Magistri Tabellariorum, qui præfecti erant iis, qui commutatis equis celerrime itinera conficiunt. Quin etiam in Gallia Magistri titulus legitur datus Magno Capellano. Nam Lupus

Ferrarienſis ep. 110. vocat Hilduinum Eccleſiaſticorum Magiſtrum. Et Grimoldus ſub Ludovico Rege, filio Ludovici Pii, dicitur Magiſter a Walafrido, cui is nuncupavit Poemata de Re Hortenſi. Sub tertia vero Regum dynaſtia, Epiſcopum Sylvaneſtenſem, qui circa annum 1285. Capellam Regiam moderabatur, appellatum Magiſtrum Capellanum Regis, teſtatur Peiratius lib. 1. cap. 53. Is idem lib. 1. cap. 21. ſcribit, olim, qui præerat Clero Sanctæ Capellæ Pariſienſis, nuncupatum fuiſſe Magiſtrum Capellanum Sanctæ Capellæ. Nunc etiam temporis in Aula Regum Galliæ, qui imminet Oratorio Regis, dicitur Magiſter Oratorii, ſicuti qui imminet Cantoribus, Magiſter Capellæ Cantorum. At regnantibus Aragoniis Neapolitanis Regibus, invaluit Majoris Capellani titulus, quo, ad hæc uſque tempora, ampliſſimum hoc munus donatur.

CA-

CAPUT IV.

DE PRIVILEGIIS CAPELLÆ REGIÆ, CLERI PALATINI, ET MAGNI CAPELLANI.

De origine, & progressu privilegiorum. II. *Et in Regno Neapolitano.* III. *De privilegiis ad Capellas, & Capellanos Regios pertinentibus.* IV. *De hisce privilegiis in Anglia.* V. *Et in Aula Regum Galliæ.* VI. *De iisdem in Gallia.* VII. *Præsertim de Cleri Palatini exemptione a residentiæ legibus.* VIII. *De privilegiis Magni Eleemosynarii Franciæ.* IX. *Vetera jura Capellani Majoris, & Capellanorum Regum Hispaniæ a Leone X. confirmata.* X. *Tum ab aliis Romanis Pontificibus aucta, & renovata.* XI. *Ea Paulus V. innovavit, auxit, ac perpetua esse declaravit.* XII. *Privilegia Capellani Majoris Regum Lusitaniæ.* XIII. *Et ejus Cleri Palatini.* XIV. *Privilegia Magni Eleemosynarii Regum Sardiniæ a Benedicto XIV. concessa.* XV. *Dubia, & Declarationes ejusdem Pontificis circa hæc privilegia.* XVI. *Alia itidem Dubia, & Declarationes aliæ.* XVII. *Album exemptorum in Aula Regum Sardiniæ.* XVIII. *Antiqua jura Cleri Palatini nostrorum Principum, quoad exemptionem a legibus residentiæ:* XIX. *Et a solvendis decimis.* XX. *Antiqua jura Majoris Capellani Regni Neapolitani.* XXI. *Quæ consuetudine potissimum innitebantur.* XXII. *Quod vero iis sæpè reluctabatur, ea confirmavit, auxitque Benedictus XIV.*

Ecclesiæ disciplina, quemadmodum diversis temporibus, juxta varias locorum, rerum, & personarum circumstantias, quibus accomodanda fuit, varias subiit mutationes, quoad innumera fere ecclesiasticæ rei capita, ut in ordinandis Clericis, eligendis Episcopis, convocandis Conciliis, injungendis pœnitentiis, relaxandis canonibus; ita quoque in privilegiis, & exemptionibus concedendis. Has omnes mutationes complectitur doctissimus Thomassinus in notissimis libris de veteri, & nova Ecclesiæ disciplina, ubi illud frequenter inculcat, serviendum esse legibus, moribusque jam receptis; actum esse de pace publica, si omnia ad antiquatas legitima auctoritate regulas revocentur; & cuique laudandam, atque sequendam esse sui temporis Ecclesiæ disciplinam. Sane pristinis sæculis vix ulla dabantur Ecclesiis, aut Monasteriis, Clericis, sive Monachis privilegia, quæ plenissimam libertatem ab omni spirituali Episcoporum jurisdictione involverent. Nam antiquissima privilegia sæculo sexto, & deinceps indulta Monasteriis, nonnisi respiciebant illorum bona temporalia, & liberam Abbatis electionem, quæ ab Episcopis turbabantur, utpote qui sibi vindicabant jura quædam in ordinatione Monachorum, benedictione Abbatum, consecratione Altarium, pro receptione Chrismatis, pro Syno-

Synodico, & Cathedratico. Monasteria insuper magnis sumptibus in visitatione gravabant, sibique adscribebant jus Abbates constituendi. Fuse ostendunt Thomassinus p. 1. lib. 3. & Vanespenius Jur. Canon. par. 3. tit. 12. aliique, vetustissima privilegia non aliud fere complecti, quam exemptiones a juribus jam recensitis, liberam Abbatum electionem, & quæ ad conservandam Monasticam quietem, ac disciplinam conducere videbantur; salva tamen spirituali Episcoporum jurisdictione. Nonnulli quidem totalium exemptionum originem referunt ad tempora S. Gregorii Papæ, cui adscripta sunt privilegia quædam plenissimæ libertatis concessa Monasteriis Gallicanis S. Medardi, & S. Germani, & Xenodochio Augustodunensi: quæ tamen Launojus, aliique eruditi inter supposititia recensent. Alii initium exemptionum repetunt a Synodo Carthaginensi anno 524. sub Bonifacio Episcopo; cujus mentio fit in alia Synodo Carthaginensi anno 534. sub Reparato, ibique dicitur, nil esse juris Episcopis in Monasteria, nisi quoad Clericorum ordinationem, & Altarium consecrationem. Illud tamen certum est, sæculis undecimo, & duodecimo omnimodas exemptiones Monasteriis, Ecclesiis, Capitulis, Clericorum Collegiis, Xenodochiis, Societatibus Equestribus indultas potissimum viguisse; easque majus incrementum accepisse, flagrante schismate Avenionensi: & hinc graves querelæ Bernardi, Petri Blesensis, Petri Cantoris, Joannis Sarisberiensis; tum etiam Episcoporum in Conciliis Viennensi, Constantiensi, Lateranensi, ubi actum est de iisdem libertatibus revocandis, quæ penitus enervarent ecclesiasticam disciplinam. Neque olim a solis Romanis Pontificibus annuebantur privilegia exemptionum; sed etiam ab Episcopis, & a Regibus, accedente Episcoporum consensu; uti fuse tradunt plurimis allatis exemplis Thomassinus, & Vanespenius. Idque præsertim locum habuit, cum ab ipsis Ecclesiarum, aut Monasteriorum Fundatoribus hujusmodi immunitates efflagitabantur: siquidem pluribus evincit doctissimus Thomassinus par. 1. lib. 3. cap. 31. & 34. potuisse Ecclesiarum Fundatores eas ab Ordinariorum potestate subducere, & Apostolicæ Sedi immediate subjicere. Quemadmodum in Africa fuerunt plurima Monasteria in quacumque Diœcesi, vel Provincia fundata, quæ non Episcopi Diœcesani, sed illius Episcopi jurisdictioni suberant, cui illa subjicere voluissent eorum Fundatores, ut plurimum vero Episcopo Carthaginensi. Similiter in utroque Patriarchatu Orientis, fas erat Monasteriorum Fundatoribus, in quacumque erigerentur Diœcesi, ea subjicere Patriarchæ in ipsa illorum fundatione; tunc Episcopo Diœcesano nulla erat potestas in illa Monasteria, ne Ordinum quidem conferendorum, aut Abbatis consecrandi, aut Missæ celebrandæ. Quin id quopue juris sibi tribuebant Metropolitæ, intra suam Provinciam, etsi iis non raro repugnabatur.

II. In Neapolitano Regno ex antiquissimo more, Episcopi, aut iis consentientibus, Principes, libertatibus, atque exemptionibus donarunt Ecclesias, quas vel ipsi fundaverant, vel earum Fundatores privilegiis donari exoptaverant. Refert Ughellius in Episcopis Beneventanis Diploma Arechis Beneventi Ducis e Longobardorum gente, quo confirmat exemptionis privilegium latum a Joanne Episcopo in favorem Ecclesiæ S. Mariæ, & S. Martiani, quam Gardino Abbas fundaverat. Ibi dicitur: *Nostra quidem gloriosa potestas juxta membranam ipsius Joannis Episcopi in prædicta Ecclesia hoc nostrum absolutionis præ-*

ce-

ceptum firmavit ea ratione, ut tantummodo ad nostrum sacrum Palatium audientiam habere debeat, sicut & cætera nostra Monasteria in nostra sint semper potestate, ordinandi in ipsa nostra Ecclesia, qualiter nostræ eximietati placuerit, & a nullo Episcopo hujus sanctæ sedis Ecclesiæ nostræ Beneventanæ, vel a quibuscumque Sacerdotibus, umquam requiratur in sua jurisdictione. Datum est hoc privilegium circa annum 769. ex quo constat, fuisse ea ætate nonnullas Ecclesias, quas Principes declarabant sui juris, quæque dicebantur pertinere ad Sacrum Palatium. Simile privilegium exhibet ibidem Ughellius datum ab Atenulpho, & Landulpho Beneventanis Principibus in favorem Ecclesiæ S. Joannis: & in Episcopis Salernitanis, plura profert hujusmodi exemptionum privilegia, quæ Salernitani Episcopi, aut Principes Ecclesiis a se, vel ab aliis constructis concessere. Normannis deinde imperantibus, plurimæ Ecclesiæ exemptionibus donatæ sunt, quod essent juris Principum. Tassonius in lib. de Antef. ver. 4. obser. 5. refert privilegium quoddam a Comite Rogerio anno 1094. S. Brunoni concessum, ubi dicitur, *quod Monasterium Arsaphiæ Capella mea erat exempta ab Episcopali jurisdictione per Sacrosanctam Romanam Ecclesiam*. Ecclesia quoque Barensis S. Nicolai jam tum temporis exempta erat, uti colligitur ex privilegio Alexandri Comitis Copertini, jubente Rogerio, illi Ecclesiæ dato; & ex privilegio Paschalis II. dato anno 1106. Eustachio Abbati illius Ecclesiæ, petente Boemondo Antiochiæ Principe, & Domino Carii, quæ profert Ughellius. Hinc Bonifacius VIII. in Bulla data anno 1296. in gratiam Caroli II. Andegavensis, dixit hanc Ecclesiam esse Sedi Apostolicæ subjectam, ut apud Beatillum, & Chioccharellum legitur. Pariter Ecclesiam Altamuræ Fridericus II. Imperator excitavit, & exemptionis privilegio donavit anno 1232. cui consensit Innocentius IV. dato diplomate anno 1248. Eodem modo res se habuit in Sicilia; ubi insigne Messanense Monasterium S. Salvatoris a Comite Rogerio fundatum, & Archimandritatus titulo more Græcorum insignitum, Rex Rogerius hoc auxit privilegio anno 1130. apud Pirrum in notitia illius Ecclesiæ: *Volumus præterea, idem nostrum Monasterium esse liberum, & exemptum ab Archiepiscopis, Episcopis, & similiter ab omni persona ecclesiastica, & seculari. Ejus Prælatus, & sui successores, si forte acciderit dubitatio alicui ex aliquo, volumus, quod non respondeant, nisi coram nobis, & hæredibus, & successoribus nostris*. In altero vero diplomate dato anno 1134. ita statuit Rogerius: *Ipsum Archimandritam ipsius Monasterii Salvatoris perpetuo confirmamus, & volumus habere dominationem, & propriam potestatem in omnibus dictis Monasteriis, & Grangiis subjectis, ac Abbatibus, & Monachis, & hominibus omnibus, Clericis, & laicis, tam in spiritualibus, quam temporalibus, & diligenter examinare, & recte judicare, & ad finem causas perducere, sicut Pater Archimandrita, & successores ejus non judicentur ab aliqua persona, neque alicui respondeant, nisi nostræ soli Celsitudini, & successoribus nostris*. Unde in quadam Sixti IV. Bulla data anno 1471. & ab eodem Pirro relata, dicitur: *Rogerius Rex antedictum Monasterium cum illud construxit, ædificavit, fundavit, & Capitulo Ecclesiæ Messanensis ibidem præsentibus, ab omni eorum, & cujuslibet alterius Prælati, & Ordinarii superiorum exemptum esse voluerit*. Patet itaque, frequentissima exemptionum privilegia ab Episcopis, vel a Regibus de consensu Episcoporum indulta Ecclesiis, quarum ipsi Fundatores

ex-

extiterant. Deinde, & progressu temporis, cum ab Episcoporum potestate Ecclesiæ illæ eximerentur, invaluit illarum Rectoribus, aut Abbatibus aliquam jurisdictionem communicare. Ita Ecclesia S. Nicolai Barensis Priori, Ecclesia Altamuræ Archipresbytero, Monasterium Mesanense S.Salvatoris Archimandritæ subjiciebantur. Et Abbatibus quandoque concessa est quædam jurisdictio, uti Abbati Cavensis Monasterii, quem ajunt, a Romanis Pontificibus accepisse jura Episcopalia exercere, iis exceptis, quæ sunt Ordinis Episcopalis. Verum in nonnullis Monasteriis constituti sunt Episcopi Monasteriorum, qui nempe ea omnia ibi agebant, quæ Episcopale desiderant ministerium.

III. Jam vero quis ibit inficias, studuisse Reges Capellis, Capellanisque suis ea privilegia accumulare, quæ sæpe conferebant, vel conferri procurabant in Monasteria, aliasve Ecclesias quamplures? Atque hæ quidem exemptiones eo æquius indulgebantur, quod non tam personas, aut loca, quam Reges ipsos respicerent. Ecclesia enim quovis sæculo in gratiam Summorum Principum consuevit aliquid remittere receptis legibus, generalique disciplina, cujus rei plurima adduci possent exempla; illud vero potissimum, quod Episcopis, Clericisque veniam fecerit residendi, si Regibus, aut Regno famularentur. Hinc ubi nimiis exemptionibus locorum, & personarum arctiores limites adsignarunt Tridentini Patres; Capellis tamen, & Capellanis Regum pristinam immunitatem conservarunt. Cum enim decrevisset Concilium sess. 22. cap. 8. Ecclesias omnes licet exemptas visitandas ab Episcopo, tum etiam alia loca pia omnia, addidit hanc exceptionem, *non tamen, quæ sub Regum immediata protectione sunt, sine eorum licentia*. Et quoad Capellanos Regios confirmavit sess. 24. cap. 11. Decretalem Innocentii III. relatam Cap. *Cum Capella* de Privilegiis: *Quoad Capellanos Regios*, ait Concilium, *juxta Constitutionem Innocentii III.* Cum Capella, *subjecti existant Episcopis tamquam Sedis Apostolicæ Delegatis*. Ea Decretalis decernit servanda exemptionum privilegia Capellanis Principum data; qui tamen, si ab Episcopo præfecti sint Ecclesiis Parochialibus, quoad hanc curam animarum Episcopo subjiciuntur.

IV. Ambigendum itaque minime est, quin Capellæ, & Capellani Principum, pluribus olim privilegiis adfluxerint, juxta cujusque temporis disciplinam. Quod in Anglia præsertim contigisse auctor est Thomassinus p. 1. lib. 3. cap. 36. ubi ex antiquis Constitutionibus Regum Angliæ refert, Eduardum declarasse Capellas suas Regias immunes penitus ab omni ordinaria jurisdictione; Clericos earumdem ab Episcopo cogi non posse, quamdiu Regis immorantur obsequiis, vel in Ecclesiis ut resideant suis, vel ut sacris Ordinibus innectantur: eo jure semper usos esse Angliæ Reges, eisque fas esse, Clericos retinere, suis devinctos obsequiis, quamdiu illis placuerit; concessisse Innocentium IV. diploma, quo Capellæ Regiæ Anglicanæ solvebantur a censuris ab Episcopo latis, & a procurationibus solvendis, Sedique Apostolicæ immediate subjiciebantur. Cangius in Glossario verbo *Capellæ* indicat Chartas Henrici II, & Henrici III. Regum Angliæ, quæ declarant Capellas quasdam Regales nulli Ordinario, sed immediate Sedi Apostolicæ subjectas. In has exemptiones insurgebant quandoque Episcopi; quas tamen Reges tuebantur innixi consuetudine, quæ hominum memoriam excederet. Observat proinde doctissimus Thomassinus, in hisce privilegiis Anglicanis mentionem non haberi a Regibus de Bullis anterio-

ri-

ribus ullis Pontificum: unum aſtrui exemptionis fundamentum, poſſeſſionem, cujus initii nulla uſquam exſtat memoria: potuiſſe ergo ſolam conſuetudinem, & ſpontaneam Epiſcoporum conſenſionem, conceſſionemque his libertatibus dediſſe initium, quas præſcriptio poſtea roboraſſet: Capellas Regias ſubductas Diœceſani Epiſcopi poteſtati, alteri ſubjectas fuiſſe Epiſcopo, Regis Capellano; cumque ſemper adeſſent Regibus Epiſcopi quidam obeuntes munus Capellani, poterat per iſtiuſmodi Epiſcopos juriſdictio Epiſcopalis in has Capellas exerceri, & præſcribi contra Diœceſanos. Ita ille diſciplinæ eccleſiaſticæ peritiſſimus. Cæterum erat quoque Archiepiſcopo Cantuarienſi jus, ut in ſingulis Diœceſibus ſibi ſubjectam haberet Eccleſiam, ubi omnia munia Epiſcopalia exerceret, nonniſi veteri conſuetudine roboratum. Scribit quidem de hac re ad Wulſtanum Epiſcopum Vorceſtrenſem Anſelmus Cantuarienſis lib. 3. ep. 19. *Teſtante omni genere hominum, qui ſunt in Cantuarienſi Diœceſi, & in aliis Epiſcopatibus, qui ſunt circa eamdem Diœceſim, ſemper Archiepiſcopus Cantuariæ hanc habuit poteſtatem, & conſuetudinem, ut intra cujuſque Epiſcopi Diœceſim haberet Eccleſia Cantuariæ villam, aut Eccleſiam, quæ ejuſdem Archiepiſcopi proprii juris eſſent, quidquid de eadem villa, vel Eccleſia pertineret ad Epiſcopale officium, ſive Dedicatio, ſive aliquid aliud. Adhuc vivunt innumerabiles homines, qui viderunt Anteceſſorem meum Lanfrancum Archiepiſcopum dedicare Eccleſias villarum ſuarum intra Diœceſes aliorum Epiſcoporum ſine calumnia. Quod etiam S. Dunſtanus, & alii prædeceſſores mei feciſſe probantur, ipſis Eccleſiis, quas dedicarunt, adhuc ſtantibus*. Provocabat itaque ad veterem conſuetudinem, ut ſua jura vindicaret. Atque adeo facile fuit, ut privilegiis Capellarum, & Capellanorum Regum antiquo uſu roboratis Epiſcopi conſentirent. Cujus rei argumentum ſuggerit Concilium Londinenſe anno 1321. a Waltero Epiſcopo celebratum, quod cap. *6.* vetans ſub gravibus pœnis, ne ſine Epiſcopi Diœceſani licentia agerentur Miſſarum ſolemnia in Oratoriis domeſticis, excepit tamen Sacerdotes illos, *quos in Oratoriis, vel Capellis Regum, ſeu Reginarum Angliæ, ſeu Librorum ſuorum erectis, vel erigendis Miſſas celebrare contigiſſet*.

V. Vetuſtiſſima indicari poſſunt initia exemptionum, quibus Capellani, & Capellæ Regum Galliæ fruebantur. Ut enim teſtis eſt Adelardus in libello de Ordine Palatii, ſeu Hincmarus ep. 3. ad Epiſcopos Franciæ, Clerus Palatinus Magno Capellano ſuberat: *Apocriſiarius autem, quem Noſtrates Capellanum, aut Palatii Cuſtodem appellant, omnem Clerum Palatii ſub cura, & diſpoſitione ſua regebat*. Et Concilium Moguntinum anno 813. celebratum can. 22. in tres claſſes diſtinxit Clericos univerſos, alios ſub Epiſcopi cura, alios Abbatibus ſubjectos, alios in *ſervitio Domini Regis* conſtitutos: quo ipſo innuit Clericos Palatinos ſubductos Epiſcoporum poteſtati. Hinc hujuſmodi Clerici, plures ſibi vindicarunt libertates, quæ cum eccleſiaſticam diſciplinam inſigniter læderent, canonibus Conciliorum comprimebantur. Ex Concilio Francfordienſi can. 38. colligitur, illos id ſibi juris aſſeruiſſe, ut communicarent cum Presbyteris, quos Epiſcopus communione ſua privaverat; & hanc diſciplinæ relaxationem vetuit Concilium, cujus inducendæ nulla alia eſſe potuit cauſa, niſi illorum exemptio. Eodemque jure excipiebant Clericos aliarum Diœceſium ſine proprii Epiſcopi conſenſu: unde Concilium Aquiſgranenſe anno 836. can. 23. decrevit: *De Presbyteris, qui in Palatio morantur, ut ſine proprii Epi-*

ſcopi

ſcopi conſenſu, ibi locum conſiſtendi non habeant, nec recipiantur. Et Concilium Meldenſe anni 845 can. 58. ſtatuit, ut ne Clericus aliquis adjungeretur Clero Capellæ Regiæ, inſcio Epiſcopo ſuo: *Cum quilibet Canonicorum ad Regiam venerit Majeſtatem, & ſuo ſe voluerit mancipare ſervitio, conſenſu Epiſcopi, ad cujus Diœceſim pertinere dignoſcitur, eum recipiat. Et ſi in Ordine Clericali eum promovere voluerit, manus ipſius impoſitione ad eccleſiaſticum ordinem, ſi dignus fuerit, conſecretur*. Nulli itaque Clerici, inſciis, vel invitis Epiſcopis ſuis, poterant in Capellam Regiam aſſumi; etſi hujus Clero adſcripti, jam haberentur tamquam exempti, ideoque vocarentur *liberi Clerici*, quemadmodum Fauchetius in libro de Familia Caroli M. cap. 16. & Peiratius lib. 1. de Orat. Reg. Galliæ cap. 16. adnotarunt. Ea phraſis, qua exemptio Clericorum Aulicorum indicatur, occurrit in Concilio Tullenſi anno 859. ubi Carolus Calvus ajebat, ſe Epiſcopatum Senonenſem contuliſſe *Weniloni Clerico meo in Capella mihi ſervienti, qui more liberi Clerici ſe mihi commendaverat, & fidelitatem ſacramento promiſerat*. Neque ſine conſenſu Epiſcopi excitabantur Palatinæ Capellæ, ut patet ex lib. 5. Capitul. Caroli M. cap. 182. *Ne Capellæ in noſtro Palatio, vel alibi ſine permiſſu Epiſcopi, in cujus Parochia ſunt, fiant*. Et tamen eæ erant exemptæ: ideoque Concilium Pariſienſe an. 829. lib. 3. cap. 19. hortabatur Ludovicum Pium, ne fineret indignos in Regnis Capellis miniſtrare; & ut Aulici, ſaltem diebus feſtis, adeſſent Sacro. Sane cum ſumma eſſet in toto Regno Archicapellani dignitas, & auctoritas; ſummaque etiam eſſet Epiſcoporum in Archicapellanum obſervantia, dubitari vix poteſt, quin iis ultro conſentientibus, Archicapellanus pleniſſima libertate præfuerit ſacro Aulæ miniſterio, & Clericis Palatinis.

VI. Poſterioribus ſæculis Romani Pontifices Capellas, Capellanos, ipſoſque Reges Galliæ, plurimis privilegiis cumularunt; quæ collegit, ediditque Tilletius, quæque memorantur a Chopino, Thomaſſino, Peiratio, Degraſſalio, aliiſque. Honorius III. Philippo Auguſto Regi fas eſſe decrevit audiendi Sacrum, & Divina Officia in locis interdictis. Alexander IV, & Clemens IV. in gratiam S. Ludovici Regis declararunt, neque Regem, neque Reginam, nec ſucceſſores adſtringi ſententia excommunicationis, aut interdicti, ſine expreſſo conſenſu Apoſtolicæ Sedis: quod & confirmavit Clemens VI, addiditque, nec Regias Capellas interdicto ſubjacere, niſi Sede Apoſtolica conſentiente. Idem Clemens VI. Joanni Regi, ejuſque ſucceſſoribus poteſtatem dedit ingrediendi Monaſteria tam virorum, quam mulierum, in iiſque manendi, dummodo eorum Monaſteriorum Præſules ne diſſentirent. Ab eodem Pontifice, lata Bulla Kalendis Maji, anno nono Pontificatus, declaratum fuit, eos omnes, qui in Aula verſabantur Joannis Regis, & ſucceſſorum, nonniſi in caſu neceſſitatis, & quoad eccleſiaſtica Sacramenta ſubjici Parochis, & Epiſcopis locorum, ubi Regium fuerit domicilium. Rurſum eodem anno pluribus Bullis a Tilletio relatis Clemens VI. auxit Confeſſarium Regis poteſtate abſolvendi Regem, Reginam, & ſucceſſores a criminibus, quorum abſolutio eſſet Romanæ Sedi reſervata; tum etiam ab excommunicatione Canonis, dummodo non intervenerint ſanguinis effuſio in Clerici percuſſione: poteſtate itidem abſolvendi Regem a juramentis, votiſque, exceptis tamen votis peregrinationis Romanæ, Compoſtellanæ, & in Terram ſanctam, ac voto Caſtitatis: audiendi inſuper Confeſſiones eorum omnium,

mnium, qui Regis, aut Reginæ, & successorum Aulam comitarentur: eosdem absolvendi ab omnibus criminibus Romano Pontifici haud reservatis, & ministrandi ipsis Ecclesiæ Sacramenta: permittendi quoque esum carnium iis omnibus, qui prædictos Reges in castris sequerentur, exceptis feria sexta, Quadragesima, Vigiliis Natalis Domini, Pentecostes, Omnium Sanctorum, Assumptionis Deiparæ Virginis, S. Joannis Baptistæ, & S. Laurentii; & dummodo non ullius voti religione abstinendi ab esu carnium obligarentur: Confessariis itidem Regis, Reginæ, & successorum indulsit Pontifex carnium usum, etsi sui Instituti professione prohiberentur: tandem eisdem addidit facultatem concedendi Regi, Reginæ, & successoribus Indulgentiam plenariam, morte imminente. Verum non Confessariis tantum, sed & cæteris Capellanis Regum Galliæ, Romani Pontifices plurima privilegia contulerunt. Nam ex Bullis Clementis VI. a Tilletio editis, Capellani Regum Galliæ sive Clerici, sive Monachi in persolvendis Divinis Officiis, licite adhærere possunt Ritui Ecclesiæ Parisiensis, qui tum vigebat in Palatina Capella, neque obligantur servandis Ritibus suæ Diœcesis, aut Monasterii: neque inviti subire coguntur Delegationes, aut Mandata eis ab Episcopis, vel Romana Sede commissa: licite quoque possunt a quocumque Episcopo ad Sacros Ordines promoveri: neque in excommunicationem incidunt communicando cum excommunicatis, nisi sint participes criminis: neque ab obsequio Regis divelli possunt, ut ab excommunicatione, si in eam inciderint, absolvantur. Et hinc putarunt nonnulli, Ministros Regum Galliæ haud excommunicatione innodari posse: quod tamen eo sensu intelligendum est, ut eis Romam commigrandum non sit ad censuram relaxandam.

VII. Præterea ex ejusdem Pontificis Bulla data die 20. Aprilis, anno nono Pontificatus, Capellani, Clericique Regum, & Reginarum Galliæ, licet lege residendi in suis Beneficiis eximantur, horum tamen proventus eis permittuntur. Et Tilletius testis est, Alexandrum IV. Martinum IV. Gregorium X. Joannem XX. eadem immunitate residendi donasse Clericos obsequiis addictos Regum Francorum. Illam Clementis VI. Bullam exhibent Carolus Degrassalius lib. 2. Regalium Franciæ, & Chopinus lib. 3. cap. 30. de Demanio Franciæ. Ibidem Chopinus profert Joannis XXII. Bullam, qua Pontifex Canonicis Palatinæ Capellæ Parisiensis nedum indulget exemptionem a residentia in suis Beneficiis, verum etiam ab auctoritate Episcopi Parisiensis, & Archiepiscopi Senonensis. Et Peiratius lib. 3. cap. 8. & 9. plurima adducit Regum Galliæ Edicta, ut id juris Capellanis suis vindicarent, cum a Capitulis Cathedralibus ad residentiam compellebantur. Quamvis vero a Tridentino Concilio irritæ declaratæ sint dispensationes omnes perpetuæ residendi; attamen, ut observat Thomassinus p. 2. lib. 3. cap. 72. cum non Beneficiariis ipsis, sed Regibus privilegia hæc indulta fuerint, & de iis revocandis, nulla expressa fuerit mentio facta, censendum non est, derogatum illis voluisse Patres Tridentinos. Observat etiam vir doctissimus, perpetuam non esse illam residentiæ relaxationem; siquidem coarctatur ad tempus, quo illi sunt in obsequio. Addit, decretis Henrici III. statutum esse, ut expleto suo ministerio, Capellani Regii suis adhæreant Ecclesiis; coarctatum quoque fuisse exemptorum numerum, cum ex illorum copia, Ecclesiæ suis destitutæ ministris conquererentur. Hanc autem residendi immunitatem porrigi etiam ad Clericos Consiliarios Senatus Regii censet Chopinus lib. 3.

M de

de sac. Polit. cap. 3. quod in Bulla Clementis VI. sermo sit nedum de Capellanis, sed & de Clericis Regum, atque adeo de Clericis Consiliariis; eo præsertim nomine, quod hi Regi, & Regno inservientes censendi sint, ac si præsentes adessent Ecclesiis suis, ad instar Canonicorum Episcopo inservientium, quos immunes fecit a residentia Alexander III. Cap. *Ad audientiam:* De Cler. non resid. *Cum absentes dici non debeant, sed præsentes, qui tecum pro tuo, & ipsius Ecclesiæ servitio commorantur*. At movent alii litem Consiliariis Clericis de hac immunitate, quorum momenta refert Thomassinus; & is, re utrinque discussa, tutissimum sibi videri dicit, neutram in partem præcipitare sententiam, suæque illos sapientiæ, & conscientiæ permittere, quorum res agitur. Cæterum ea immunitate donandi fuerunt Capellani Regum, quod iis plurima Regni Beneficia conferri mos erat. Ut enim tradit Peiratius lib. 3. cap. 9. & 10. tum Romani Pontifices, tum Reges, præsertim Carolus IX. Henricus III. Henricus IV. non pauca sui juris Sacerdotia, reservata, & affecta Capellanis Regiis declararunt. Imo cum Galliæ Reges eo jure fruantur, ut post suam inaugurationem, ad illorum collationem spectet prima quævis Præbenda vacatura in Ecclesia qualibet Cathedrali, vel Collegiata, de qua re agit Degrassalius lib. 2. Regalium Franciæ; tum etiam, ut Regiæ collationis sit, post fidelitatis sacramentum ab Episcopo recenter ordinato emissum, quæ omnium prima in hujus Ecclesia conferenda sit Præbenda; has Capellanis suis concedere Reges consueverunt. Plura de hac re habet Rhenatus Chopinus lib. 2. Monasticon tit. 3. n. 21. & lib. 2. de Demanio tit. 10. n. 16. & lib. 1. de sacr. Polit. tit. 7. n. 4. & 15. Denique Clerici Palatini Regum Galliæ, sive sint Capellani, sive aliis gerendis officiis Aulæ incumbant, judicem, & disceptatorem suarum litium, ac causarum habent Abbatem S. Genovesæ, ut tradit Rhenatus Chopinus lib. 2. de sacra Polit. tit. 5. n. 5. Tum etiam ex Bulla Alexandri IV, quam refert Tilletius, Abbas S. Dionysii constitutus est vindex privilegiorum, quæ Regibus, & eorum Clericis, Romani Pontifices concessere.

VIII. Quod Magnum Eleemosynarium spectat, Peiratius libro 1. cap. 62. fuse probat, ipsum esse Episcopum Aulæ, quod nempe successerit veteri Archicapellano, qui certe agebat Antistitem Aulæ; quod hæc sit plurimum Auctorum sententia; quod etiam in Hispania Major Capellanus sit Episcopus Aulæ; quod ex Regestis annorum 1559. & 1560. constat, datam a Magno Eleemosynario facultatem Capellanis Regiis audiendi Confessiones, & administrandi Sacramenta Aulicis omnibus; quod Clemens VI. donaverit Eleemosynarios Regis, & Reginæ potestate absolvendi omnes illorum domesticos; quod apud Regem nonnisi ille Sacris operatur, nec ulli Prælato id fas sit, nisi eo permittente; quod denique primum inter omnes Episcopos obtinet locum, quum Rex sacris rebus incumbit. Optat tamen, ut ad hanc Magni Eleemosynarii spiritualem jurisdictionem firmius roborandam, Francorum Reges aliquam a Romanis Pontificibus Constitutionem impetrarent, ei similem, quam obtinuere Reges Hispaniæ. Si enim Monachis San-Dionysianis ab Episcopi Diœcesani jurisdictione exemptis Stephanus III. Pontifex concessit, ut illorum unus esset loco Episcopi, tam in ipso Monasterio, quam in aliis Monasteriis eidem subjectis; quindi Regibus erit concedenda facultas nominandi Prælatum aliquem, qui Episcopale ministerium in Aula exerceat? Et eodem lib. 1. cap.

20.

20. probat contra Tilletium, Parisiensem Episcopum haud esse Parochum Aulæ, aitque nullum hujus rei vestigium in Historia occurrere: *car l'Evesque de Paris n'a jamais eu authorité dans la Cour, s'il n'a esté pourveu de quelque dignité dans la Chapelle du Roy: comme le Cardinal de Gondy, quand il a esté honoré de la dignité de Maistre de l'Oratoire du Roy, & le Cardinal de Rets son neveu, quand il a esté pourveu de la mesme dignité, & encore son frere Archevesque de Paris, qui exerce aujorduy la Charge de Maistre de la Chapelle de Musique en la Chapelle du Roy. Nos Roys n'ont d'autre Paroisse, que leur Chapelle, la quelle est par tout ou Sa Majesté oyt le service Divin, celebré par les Ecclesiastiques de sa maison*. Addit, nullis fas esse coram Rege Sacra ministrare, nisi vel ejus Capellanis, vel Magno Eleemosynario permittente: morem quidem vigere, ut in quocumque loco Rex fuerit, quotidiana oblatio Parocho illius loci concedatur; id tamen honoris causa fieri, non quia Rex sit illius Parochianus: Cardinalem Rochefocaltium Magnum Eleemosynarium anno 1625. in ipsa Cathedrali Pariensi benedixisse nuptias inter Mariam Henrichettam Ludovici XIII. sororem, & Regem Angliæ: falso denique a Tilletio asseri, quod ad Episcopum Parisiensem spectat Regia funera moderari, cum id spectet ad Magnum Eleemosynarium, qui proinde ultimus post omnes Episcopos incedit, proximior Regio cadaveri. Peiratio suffragantur alii Scriptores. Nam Joannes Lomedus in tractatu privilegiorum scribit: *Aulicis exemptis Magnus Eleemosynarius est pro Episcopo:* & Petrus Gallandus in vita Petri Castellani: *Aulæ Regiæ unicus Episcopus est; quocumque in loco per totum Regnum Rex versetur, ab eo Sacramenta petere solet:* & Rovillardus in libro de Magno Eleemosynario scribit, hunc esse Episcopum Regis; etsi ipse censeat, Antistitem Parisiensem esse Parochum Aulæ. Alii tamen ab hac sententia dissentiunt, uti Pontasius in Dictionario Casuum Moralium to. 3. tit. de Simonia cas. 47. ubi proposita quæstione, an sit simoniacum pretio assequi Eleemosynarii Regii munus; disputat in utramque partem, an M. Eleemosynarius sit Aulæ Episcopus. Tum Peiratii præcipua momenta convellit, quod nempe Archicapellanus olim ageret Episcopum, nonnisi ex Episcoporum consensu; quod jura ex privilegio Pauli V. concessa Majori Capellano Regis Hispaniæ, haud aliis communicari possint; quod denique Episcopi semper repugnarint Magnis Eleemosynariis, si sibi Episcopalia jura vindicassent. Addit, ætate sua Episcopum Parisiensem Sacra fecisse coram Rege cum omnibus suæ dignitatis ornamentis; eoque etiam ritu alios Episcopos, in quorum Diœcesibus Regem morari contigisset.

IX. Capellanis, & Capellano Majori Regum Hispaniæ plurima, eaque amplissima privilegia concessere plures Romani Pontifices, Sixtus IV, Innocentius VIII, Alexander VI, Julius II. in gratiam Ferdinandi Catholici, & Elisabeth ejus conjugis, & Joannæ filiæ, ob præstantissima eorum in Ecclesiam merita. Ea omnia in Caroli V. gratiam confirmata fuere a Leone X. anno 1519. data Bulla, quæ incipit: *Alias felicis recordationis*, quam e Regio Archivio desumptam exhibet to. 2. Chioccarellus. Hujus privilegii hæc est summa. Capellanus Major Regum Hispaniæ curam habet animarum eorum omnium, qui in Palatio degunt, quique Regum obsequio sunt addicti, Regis Regiæque familiæ, quorum omnium Rector nuncupatur, ubicumque locorum Rex & Aula fuerit, sive ad breve tempus, sive causa diutius

ibi commorandi. Cum animarum curam habeat, potest Aulicis omnibus, vel per se, vel per alios ab ipso ad id muneris deputatos, Sacramenta administrare, Eucharistiam etiam in Paschate eis porrigere, eorum Confessiones audire, eos absolvere etiam in casibus Episcopo reservatis, eosdem vita functos etiam Interdicti tempore tradere ecclesiasticæ sepulturæ. Potest vel per se, vel per alium, nuptiis benedictionem impertiri, quæ in Regum præsentia contrahuntur; ac itidem Baptisma conferre infantibus, Judæis, aut Saracenis, qui, præsentibus ipsis, sunt baptizandi. Potest & ducentos Indulgentiarum dies Regibus, eorumque domesticis elargiri. Itidem facultatem concedere Aulicis omnibus confitendi peccata sua cuilibet idoneo Sacerdoti, sive Regulari, sive Seculari. Aulicos quoque ab intestato decedentes, in quacumque Ecclesia sepulturæ mandare. Eorum omnium, qui Capellæ Regis sunt addicti, lites quascumque, & controversias discutere, ac definire. Hique omnes declarantur penitus exempti ab Ordinariorum potestate, nulla Ordinariis in eos jurisdictione concessa. Eosdem absolvere ab excommunicatione ob violentam injectionem manuum, citra tamen membrorum mutilationem, aut enormem læsionem; nec non ab irregularitate, si in eam inciderint, ob illicitam sacri ministerii executionem. Iisdem facultatem impertiri recipiendi sacros Ordines a quocumque Catholico Episcopo, statutis tamen a jure temporibus. Denique in Capella Regia fas esse, Divina omnia celebrari Officia, etiam absentibus Regibus; quin & iis præsentibus Sacrum fieri, hora una post meridiem. Hæc itaque jura Majori Capellano Regum Hispaniæ Leo X. concessit, quæ deinde subsequentes Romani Pontifices confirmarunt.

X. Nam ea renovavit, confirmavitque Paulus III Bulla, quæ incipit: *Præclaræ devotionis sinceritas* anno 1535, addiditque, ut in Capella Palatina, præsentibus Regibus, fas esset Sacrum celebrari circa diurnam lucem, utque in die natalitio Regis, Indulgentias lucrarentur, qui Regiam Capellam religionis causa adirent. Tum Pius V. edito Brevi die 7. Junii anno 1569. in gratiam Philippi II, quod incipit, *Inter cætera*, declaravit, fas esse Regi, ut in absentia Archiepiscopi Compostellani Majoris Capellani nominaret Presbyterum, *qui durante absentia dicti Archiepiscopi, a dicta Curia, in quibuscumque Civitatibus, Oppidis, & locis, in quibus dictum Philippum Regem, ejusque Curiam Regiam pro tempore residere contingeret, curam animarum familiæ ejusdem Philippi Regis, ac omnium, & singularum personarum, tam in ipsis Regnis, & Dominiis originem trahentium, quam extraneorum a quibusvis Orbis partibus ad ipsam Curiam confluentium, cujuscunque qualitatis, gradus, status, ordinis, vel conditionis, ac præeminentiæ fuerint, Archiepiscopis tamen, & Episcopis exceptis, exercere, eosque visitare, corrigere, ac omnimodam jurisdictionem ordinariam, omniaque, & singula, quæ Archiepiscopi, & Episcopi, ac alii locorum Ordinarii in Diœcesibus suis de jure, vel consuetudine, vel alias quomodolibet facere, & exercere consueverunt, citra tamen exercitium Pontificalium, & Ordinum, & Beneficiorum collationem exercere libere, ac licite valeat.* Quod omne renovatum, confirmatumque fuit a Gregorio XIII. emanato Brevi, *Cum dudum* die 7. Aprilis anni 1591, illudque insuper additum: ut Capellanus Major, seu is, qui ab eo ad animarum curam fuerit deputatus, cum Sacramenta Pœnitentiæ, Eucharistiæ, Unctionis extremæ, atque Matrimonii administra-

ſtrare debeat Aulicis omnibus, ſi propriam non habeat Eccleſiam, ubi ſacrum exerceat miniſterium, poſſit in ea Parochiali Eccleſia Regio Palatio contigua, quam ipſe maluerit, Sacramenta adminiſtrare, vel exinde Sacramentalia ſumere ad infirmos ſibi ſubditos deferenda; ac ibidem monitiones matrimoniis prævias pro ſuis ſubditis promulgare; utque fas ſit in Capella Palatina Euchariſtiam, & Oleum infirmorum aſſervare. Confeſſarios quoque deputare audiendis Confeſſionibus Palatinorum, ſive ſeculares Clericos, ſive Regulares, eoſque examine probare: iiſdem facultatem concionandi, ac celebrandi in Capellis Regiis impertiri, vel ubicumque Rex præſens fuerit. Tandem, ut ei ſit facultas conſtituendi miniſtros, & Officiales, qui auctoritate Apoſtolica exerceant omnimodam juriſdictionem in Clericos, omneſque addictos ſive Capellæ, ſive Palatio Regis. Exhibet hæc Pontificia diplomata e Regio Tabulario Neapolitano deſumpta Chioccarellus. His autem perſpicuum fit juriſdictionem quaſi Epiſcopalem in Aula, & Capella Palatina, Majori Capellano Regum Hiſpaniæ fuiſſe conceſſam. Excepit tamen Pius V. uſum Pontificalium, & collationem ſacrorum Ordinum, ac Beneficiorum; quod a ſimplici Presbytero, vicario nomine Archiepiſcopi Compoſtellani, ſupponeret hoc officium adminiſtrari; nam eo Brevi declarat Pontifex poſſe Regem in abſentia Compoſtellani Antiſtitis, Presbyterum aliquem ad id muneris deputare. Atqui ſimplici Presbytero uſus Pontificalium, & Ordinum collatio jure denegatur.

XI. Cum vero hæc ipſa ampliſſima privilegia complecti viderentur Regum perſonas, quibus conceſſa ſunt, non vero eorum ſucceſſores: hinc, ut nullus ſupereſſet dubitationi locus, Philippus III. Romam ablegavit Petrum Fernandez de Navarette Capellanum ſuum, virum graviſſimum; qui curaret renovari a Pontifice vetera privilegia Capellæ, & Capellani Majoris Regum Hiſpaniæ. Res ceſſit e voto: neque enim Regi de Eccleſia, ac de Sede Apoſtolica optime merito deneganda erant beneficia illa, quibus prædeceſſores Reges Romani Pontifices cumulaverant. Itaque Paulus V. die 17. Februarii anno 1614. Breve dedit, quod incipit: *Piis Catholicorum Regum votis*, quo Magno Capellani poteſtatem, antiquis, noviſque privilegiis plurimum extulit. Exhibet hoc Pontificium Diploma Turturetus in libro de Sacello Hiſpano, & Peiratius in libro de Oratorio Regum Galliæ. Eo Brevi committitur Majori Capellano cura animarum Regiæ familiæ, eorumque omnium, qui ad Aulam ſpectant, ubicumque locorum Rex fuerit; & ordinaria juriſdictio, ut ea omnia vel per ſe, vel per ſuos miniſtros exercere licite poſſit, quæ Epiſcopi, & alii locorum Ordinarii in ſuis exercent Diœceſibus. Judicem illum declarat Pontifex Capellæ, Capellanorum, omniumque miniſtrorum, qui Regi famulantur. Facultatem ei tribuit deputandi Capellanos in ruralibus Regiis domibus. Examinandi Clericos Regalis Capellæ ad audiendas Confeſſiones, ad Sacrum faciendum, ad divinum verbum prædicandum, eoſque approbandi ad hæc ſacra munera peragenda. Concionatores deſignandi ſive Regulares, ſive ſæculares, qui vel in Capella Regia, vel ubique locorum Rex fuerit, prædicare valeant divinum verbum, quin ab ullo Ordinario prohiberi poſſunt. Confeſſarios quoque nominandi ad audiendas Confeſſiones Aulicorum omnium, tum ſæculares, tum Regulares, hos tamen de conſenſu ſuorum Superiorum. Abſolvendi Capellanos, & cæteros Capellæ Miniſtros ab excommunicatione ob per-

percussionem Clerici latam; & dispensandi cum iis in irregularitate proveniente ex illicita divinarum rerum celebratione. Administrandi Sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ etiam in Paschate; & alia Sacramenta Regi, Aulicisque omnibus; ita ut ei fas sit, vel de viciniori Parochia ea sumere, vel in Capella Palatina Eucharistiam, & Oleum infirmorum asservare. Conferendi etiam sacrum Baptisma, aut benedictionem nuptialem iis omnibus, qui in præsentia Regis vel baptizantur, vel matrimonio copulantur. Audiendi vel per se, vel per alios Confessiones Aulicorum omnium, eosque absolvendi etiam a criminibus Episcopo reservatis, & vita functos tradere sepulturæ, etiam vigente Interdicto. Tum exemptos declarat Pontifex Capellanos Regios ab Episcopi Diœcesani potestate: *ita ut quicumque locorum Diœcesani, & alii Ordinarii judices in Capellanum Majorem, & Capellanos, & Cantores, & Scholares prædictos actu inservientes, & consueta stipendia percipientes, quos ab illis prorsus, & omnino eximimus, & totaliter liberamus; & quoad Majorem, Sedi Apostolicæ immediate, quoad alios vero Capellanos, Cantores, & Scholares hujusmodi dicto Capellano Majori subesse decernimus; nullam penitus superioritatem, dominium, & jurisdictionem exercere, nec se de illis quomodolibet intromittere valeant: sed prædicti Capellani, Cantores, & Scholares coram ipso Capellano Majori, seu Legatis, aut Delegatis dictæ Sedis dumtaxat teneantur de justitia respondere*. Annuit præterea Pontifex, ut iidem Clerici Capellæ Regiæ sacris initientur Ordinibus a quocumque Catholico Episcopo, statutis tamen a jure temporibus. Palatinis deinde omnibus fas esse dicit, consentiente Majore Capellano, quemcumque Sacerdotem ex utroque Clero habere ab audiendis Confessionibus, qui tamen Sacerdos, si Aulicus non sit, approbatus esse debet ab Ordinario. Tum etiam permittit in Capella Palatina, etiam absente Rege, omnia Divina Officia persolvi; & præsente Rege Sacrum fieri hora una antelucana, & altera post meridiem. Excipit Pontificalium usum, collationem Ordinum, & Beneficiorum, a quibus Majorem Capellanum prohibet; quod nimirum supponat, absente Compostellano Antistite, simplici Presbytero hoc munus demandari. Ita enim ait: *Atque hæc omnia, & singula moderno, & pro tempore existenti Archiepiscopo Compostellano, tamquam dictæ Capellæ Capellano Majori, quamdiu, & quoties in dicta Curia personaliter resederit, & eo ab eadem Curia absente, seu in illa non residente, personæ in Presbyteratus ordine constitutæ per te toties, quoties tibi visum fuerit, nominandæ, & per suum Ordinarium adprobandæ, quam Nos ex nunc, prout ex tunc, postquam per te nominata, & a suo Ordinario approbata fuerit, deputamus, & approbamus, quæ durante absentia dicti Archiepiscopi in Curia prædicta, in quibusvis civitatibus, oppidis, & locis, in quibus te, tuamque Curiam Regiam pro tempore residere contigerit, omniaque, & singula alia, quæ Archiepiscopi, & Episcopi, ac alii locorum Ordinarii in Diœcesibus suis de jure, vel consuetudine, aut alias quomodolibet facere, & exercere consueverunt, citra tamen exercitium Pontificalium, & Ordinum, ac Beneficiorum collationem, exercere libere, ac licite, quodque omnibus, & singulis gratiis, favoribus, præeminentiis, & indultis, quibus dictus Archiepiscopus, dum in tua Curia residet, ratione dicti officii Capellani Majoris gaudet, fruitur, & utitur, ac gaudere, uti, & frui quomolibet potest gaudere, uti, frui possit, & valeat pariformiter, & æque personaliter, ac tibi personam hujusmodi no-*

nominandi, & eligendi, plenam, & omnimodam facultatem Apostolica auctoritate tenore præsentium concedimus, & indulgemus. Vides itaque sermonem esse de persona in Presbyteratus Ordine constituta, cui vices committuntur Compostellani Præsulis. Cæterum si Clericis Palatinis datur facultas recipiendi sacros Ordines a quocumque Catholico Episcopo, quindi ab eorum Antistite Majore Capellano, si is Episcopali dignitate fulgeret? Tum requirit Pontifex, ut approbatus sit ab Ordinario Presbyter, quem Majorem Capellanum Rex nominaverit. Hinc vero, posse Regem ad tempus alicui hoc munus demandare, colligitur ex illis verbis: *per te toties, quoties tibi visum fuerit, nominandæ*. Tandem complectitur Pontifex dumtaxat Capellanos, Cantores, Scholares actu inservientes, & consueta stipendia percipientes.

XII. Refert Cabedus in libello de patronatu Regiæ Coronæ cap. 43. aliqua Leonis X. Diplomata circa jurisdictionem Majoris Capellani Emmanuelis Regis Lusitaniæ, ejusque successorum. Horum primum datum est anno 1505. quo Majori Capellano subjicit Capellanos, Cantores, Scholares Capellæ Regiæ actu servientes; ita ut eorum omnium causas quascumque etiam beneficiales ipse discutiat, atque definiat; sitque eorum judex ordinarius, quin ulli locorum Ordinarii sibi aliquam in illos jurisdictionem vindicare valeant, a quorum potestate penitus eximit, & Capellano Majori immediate subjicit. Tum Majori Capellano facultatem indulget absolvendi eosdem ab excommunicatione Canonis; & ab irregularitate, si sacrum ministerium suspensi peregerint. Eosdem permittit a quocumque Catholico Antistite ad sacros Ordines promoveri: Divina Officia juxta Romanum ritum in Capella Regis persolvere, etiamsi Regulares sint: fructus quoque suorum Beneficiorum percipere, licet minus resideant: residentiæ legibus minime obligari: nec censuris compelli posse, nisi de iis expressa fiat mentio. Capellanum vero Majorem permittit Pontifex Sacramenta Pœnitentiæ, Eucharistiæ, & alia Sacramenta Regi, & omnibus in Capella Regia servientibus, & residentibus administrare: eosdem etiam in casibus Episcopalibus absolvere, & vita functos sepulturæ tradere: infantes, Judeos, Saracenos, præsente Rege, sacris aquis abluere: nuptias in præsentia Regum initas benedicere: ducentos Indulgentiarum dies in Missarum solemniis concedere. Alterum Pontificium Diploma datum est anno 1515. quo Pontifex constituit Majorem Capellanum ejusdem Regis, ac successorum, judicem causarum omnium tam civilium, quam criminalium, & Beneficialium Capellanorum, Clericorum, Religiosorum familiarium Regis, & Curialium, ubicumque exstant, & ubicumque crimina ipsa per eos commissa, & perpetrata fuerint; quin alius judex vel ratione originis, aut domicilii, aut Beneficii, aut criminis, de iis cognoscere, ac judicare possit. Siqui jurisdictionem Majoris Capellani convellere præsumpserint, censuris coerceri possunt: siqui familiares ex aliqua causa extra Curiam morantur, stipendia tamen Regis percipiunt; sique de loco in locum Curia se conferat; nihilo tamen minus jurisdictioni Majoris Capellani subjiciuntur. Qui si Episcopus fuerit, potest etiam matrimoniales causas familiarum, & Curialium Regis discutere, ac definire. Addit Cabedus, Emmanuelem Regem nonnulla declarasse circa hanc Majoris Capellani jurisdictionem, de quibus exstat Novella Regni p. 2. tit. 4. lib. 1. & sequentibus, ubi etiam fit mentio Bullarum, quas Clemens VII. Julius III. Pius IV. circa hanc jurisdictionem emanarunt; quibus ea jurisdictio in aliquibus ca-

casibus restricta est. Refert idem Cabedus Leonis X. Bullam anni 1514. qua Major Capellanus Regis Lusitaniæ judex declaratur *de causis tam per ipsum Emmanuelem, & pro tempore existentem Regem super quibusvis Ecclesiis, & Beneficiis ecclesiasticis, in quibus jus præsentandi, vel nominandi, aut alias sibi competit, quam personas per eum præsentatas, aut nominatas ad Beneficia prædicta, seu eorumdem Beneficiorum possessores, aut alias quascumque personas active, & passive pro tempore motis, ac de causis tam civilibus, quam criminalibus, & Beneficialibus Capellanorum, etiam Religiosorum, ac Clericorum etiam in minoribus Ordinibus constitutorum ejusdem Emmanuelis, ac pro tempore existentis Regis familiarium, & Curialium undecumque existentium, & ubicumque crimina ipsa commissa, & perpetrata fuerint, cognoscere possit*. Prætera ex alio Leonis X. Brevi die 12. Julii 1518. apud Sousam pag. 249. statutum fuit, ut ne ullis Archiepiscopis, Episcopis, aliisve Regni Prælatis fas esset Censuras proferre in Regios Magistratus, Rectoresque Civitatum, vel Provinciarum Regni (quod hi haberentur tanquam Regis familiares) nisi a Majore Capellano discussa, ac probata fuisset causa easdem infligendi. Quod & Julius III. confirmavit, datis litteris 8. Decembris an. 1551. a Sousa relatis, addita pœna, in eos, qui Regios Magistratus innodassent Censuris, quas Major Capellanus ratas minime habuisset. In eos quoque Clericos, qui in locis Regiæ venationis venarentur, Majorem Capellanum Censuras aliasque pœnas infligere posse statuit Leo X. litteris die 16. Septembris 1519. datis Episcopo Lamacensi, Majori Capellano. Cum itaque huic tot amplissima jura communicata essent; æquum; & consentaneum erat, ut nonnisi ex Episcoporum numero Major Capellanus accerseretur, ut ne cæteris Episcopis inferior esset Ordine, quibus dignitate, & auctoritate præstabat. Quamobrem cum Joannes de Castro Regius Consiliarius Majorque Capellanus tum Sebastiani Regis, tum Henrici Cardinalis, Episcopali dignitate minime fulgeret; ei tamen Pius V. Pontifex Brevi dato, die 12. Junii, anno 1571. permisit, ut jura, facultates, & prærogativas Majoris Capellani exerceret, etsi donatus non esset Ordine Episcopali. Refert Sousa Lib. 4. cap. 17. Hist. Reg. Lus.

XIII. Sed & Clericos Palatinos Regum Portugalliæ nonnullis donarunt privilegiis Romani Pontifices. Nam petente Joanne III. Rege, ut sibi iutegrum, liberumque esset Clericos Sacris innexos Ordinibus, & residentiæ legibus adstrictos, & a tractandis sæcularibus negotiis prohibitos in Consilium suum adsciscere; quorum doctrina, & pietate adjuvaretur Respublica; Paulus III. Breve edidit die 28. Septembris anno 1538. annuitque, *omnibus, & singulis dictorum personis ecclesiasticis, etiam in sacris, etiam Presbyterarus Ordinibus constitutis, etiam quæcumque, quotcumque, & qualiacumque Beneficia ecclesiastica obtinentibus, ut quamdiu in humanis egeris, in dicto tuo Consilio intervenire, & interesse, & civiles causas in ea pro tempore introductas, non tamen ad forum ecclesiasticum spectantes audire, cognoscere, & prout justitia suadebit, terminare libere, ac licite valeant*. Tum a Pontifice Julio III. dato Brevi die 25. Mart. an. 1551. Clericis, qui in Consilio Regis sederent facta est potestas dicendi sententiam, & jus reddendi in causis criminalibus, quin irregulares evaderent, vel ullis illigarentur Censuris; eosdem, dum Regis obsequio addicti in Aula versabantur, liberos dixit a residentiæ vinculo, quo si-
ve

ve in Ecclesiis, sive in Cœnobiis, si fuissent e numero Monachorum, adstringebantur. Jam diu antea Joannes XXII. die 8. Mar. anno 1325. Alphonsum Portugalliæ Regem hoc donaverat privilegio, ut qui Clerici illius Aulæ, & obsequiis mancipati erant, suorum Beneficiorum proventibus integre fruerentur, etsi in iis minime residerent, imo nec umquam illic residentiam fecissent.

XIV. Magnum Eleemosynarium Regum Sardiniæ amplissimis donavit privilegiis Benedictus XIV. Brevi dato die 11. Augusti anno 1745, quinto Pontificatus sui, ad Carolum Emmanuelem gloriosissimum Regem. Cujus quidem Brevis, hæc sunt summa capita: Magnus Eleemosynarius, seu Major Capellanus, in Episcopali dignitate constitutus, quocumque in loco Rex etiamsi ad breve tempus, vel recreationis causa ibi fuerit, gerit curam animarum Regis, Regiæ familiæ, & Aulicorum omnium. Ac proinde quoad hos omnes, spiritualem jurisdictionem habet totam, eamque ordinariam, uti quilibet Episcopus in sua Diœcesi. Hinc ad eum spectat Capellanos ad sacrum Aulæ ministerium; Confessarios ad Aulicorum Confessiones sacramentales excipiendas; Concionatores ad Divini Verbi in Aula prædicationem, quovis in loco Rex moram fecerit, constituere, & designare. Sacramenta quoque Baptismi, Pœnitentiæ, & Eucharistiæ etiam in Paschate, vel per se, vel per alios conferre Regi, Regiæ proli, Principibus Regiæ familiæ, iis etiam quos veluti ex legitimo matrimonio procreatos Rex haberi voluit, Equitibus Ordinis Beatissimæ Virginis Annuntiatæ, Aulicis omnibus, sive Curialibus, nec exceptis iis, qui rude donati sunt, & Militibus, qui Regis Regiæque familiæ custodiæ perpetuo sunt addicti. Quoad hos omnes facultatem habet Magnus Eleemosynarius absolvendi a quibusvis criminibus, etiamsi nonnullorum absolutio sit Episcopis reservata; eosdem, Interdicti tempore, tradendi Ecclesiasticæ sepulturæ; Cantores, Scholaresque Regiæ Capellæ ab excommunicatione Canonis ob levem percussionem absolvendi; & cum iisdem in irregularitate ob illicitam Divinarum rerum celebrationem dispensandi. Aulicorum matrimonia proclamationibus, & Sacerdotali benedictione complet; tum & matrimonia omnia inita præsente Rege, sua benedictione, & assistentia firma, ac rata efficit. Illorum omnium Oblationes in quacumque Ecclesia, Rege præsente, recipit. Iisdem ægrotantibus Sacramenta omnia ministrat, sumptis Eucharistia, Oleisque e Parochia Palatio Regis proximiore; atque ad ipsum spectant jura funerum eorum omnium, qui in Aula supremum obeunt. In Missarum solemniis, præsente Rege, fas ei est, ducentos Indulgentiarum dies elargiri. Clericos Palatinos ad sacros Ordines promovere, servata tamen forma Bullæ *speculatores*. Omnem vero hanc jurisdictionem potest Magnus Eleemosynarius, etiam per alios exercere; imo absente Rege a sua residentia, nihilominus eadem apud Magnum Eleemosynarium viget jurisdictio quoad Regiam familiam, personasque omnes, qui in Palatio permanserint. Absente vero ab Aula Magno Eleemosynario, vel e vivis sublato, fas est Regi Presbyterum aliquem, a suo tamen Episcopo approbatum, ad hujusmodi munus accersere, qui hisce omnibus utatur juribus, iis exceptis, quæ sunt Ordinis Episcopalis. Tandem declaravit Pontifex, Magnum Eleemosynarium, vel qui ejus vices gerit, soli Romano Pontifici esse subjectum. Quoad vero Capellanos, Cantores, & Scholares actu inservientes, & consueta stipendia percipientes, eosdem exemptos voluit ab Episcoporum jurisdictione,

atque Magno Eleemosynario immediate subjectos: utque Capellani Regii, numero triginta, valeant suorum Beneficiorum reditus percipere, quin residentiæ legibus obligentur, exceptis distributionibus quotidianis, & exceptis quoque Præbendis Theologali, ac Pœnitentiali. Denique in Capella Regis fas esse dixit asservandi Eucharistiam, Oleumque infirmorum; omnia Divina celebrandi; ac, Rege presente, Missam hora una antelucana, alteraque hora post meridiem.

XV. Quoniam vero ex hujus Pontificiæ concessionis varia interpretatione, varia emergebant dubia, quæ nisi diluerentur, facile perturbarent ecclesiasticam disciplinam; Archiepiscopus Taurinensis, cujus res agebatur, datis litteris ad Summum Pontificem, ut propositas explanaret quæstiones, suppliciter petiit. Cui rescripsit Pontifex rerum ecclesiasticarum, præsertim Juris Canonici peritissimus, Responsis sapientissimis per Archiepiscopum Athenarum Aprocrisiarium Sedis Apostolicæ apud Sardiniæ Regem transmissis die 1. Novembris anno 1747. quæ communi bono edenda duximus, tum quia hujus libri argumentum insigniter illustrant, tum ne oracula tanti Pontificis, quo doctior pluribus abhinc sæculis in Petri Cathedra nullus sedit, pereant posteritati. I. Vigilantissimus Antistes sciscitabatur, an Pontificium Diploma concederet Magno Eleemosynario jurisdictionem quasi Episcopalem, & an ea esset strictæ, vel latæ interpretationis; cui Pontifex rescripsit: *Nulla opus esse declaratione*, utpote quia certum est, jurisdictionem quasi Episcopalem, & distinctum Territorium tribui Magno Eleemosynario, intra limites tamen præfixos, & quoad personas in Brevi designatas. II. An Magnus Eleemosynarius, cujus foro plurimi addicti sunt, possit jus dicere extra proprium Territorium, seu in Ædibus suis a Palatio Regis, ejusque viciniis dissitis? Rescripsit Pontifex: *Licentiam in Brevi jam fuisse implicite concessam Magno Eleemosynario, seu Capellano Majori, apertum retinendi Tribunal in domo propriæ habitationis; sed quatenus opus, & ad abundantiorem cautelam a Sanctitate Sua eadem licentia nunc pro semper conceditur retinendi Tribunal in domo habitationis suæ, & ubique locorum Regia Majestas se transferat, pro personis tantum Curialibus, & ejus servitio addictis, & infra describendis, quæ tamen licentia expirare debeat, si umquam in Palatiis Regalibus assignaretur Magno Eleemosynario, seu Capellano Majori habitatio*. Nam cum illi exercenda sit jurisdictio, cumque ejus domicilium sit extra Ædes Regias, sequitur, jus illi dicendum esse extra proprium Territorium: quemadmodum Archiepiscopus Ravennatensis Ferrariæ, & Episcopus Fesulanus Florentiæ, jus administrant subditis suis. III. Circa facultatem conferendi Sacros Ordines Capellanis, & Clericis Capellæ Regiæ indultam Magno Eleemosynario, hæ quæstiones movebantur; an ei fas esset etiam Sacros conferre Ordines Clericis Palatinis, quorum domicilium est in Palatio, nullum vero ministerium exhibent in Capella Regis? an in Ordinatione illorum Clericorum, qui ministrant in Capella Regis, prærequirantur litteræ testimoniales de natalibus, ætate, & moribus, dandæ ab Episcopis, quibus subjecti sunt ratione originis, vel domicilii, juxta Constitutionem Innocentii XII. *Speculatores*? an iidem rite ordinari possint, si non habeant Beneficium sufficiens eorum conservationi? an si amoveantur ministerio Capellæ Regis, suasque repetant Diœceses, illorum Episcopi inquirere possint, utrum juxta Tridentini Decreta, & Constitutionem *Speculatores* fuerint sacris Ordinibus initiati? Hisce quæstionibus Ponti-

tifex fecit fatis declarando: *Posse Magnum Eleemosynarium, seu Capellanum Majorem, qui semper erit Episcopus, ordinare Capellanos, Cantores, & Scholares Regiæ Capellæ inservientes tantum, vel illis litteras dimissoriales dare, recognitis prius per ipsum causa necessitatis, & utilitatis Ecclesiæ, & titulo Beneficii, & patrimonii, quamvis in Taurinensi, vel alia Dioecesi positi, an sit securus, stabilis, perpetuusque, & sufficiens ad congruam ordinandi sustentationem, juxta taxam Diœcesis, nec non habitis prius litteris testimonialibus proprii Episcopi originarii, vel domiciliarii, si tamen ordinandus discessit a Diœcesi in ætate, in qua potuerit canonicum impedimentum contrahere, & non alias: quod si testimoniales litteræ denegentur, nullaque justa causa afferatur; tunc & in eo casu post præmissam trinam monitionem adeundus erit Nuncius Apostolicus, vel Sancta Sedes, ad hoc ut justis remediis, vel cogantur Episcopi ad tradendas litteras testimoniales, vel ordinatio absque dictis litteris tuto, & impune fieri possit*. Nec movere debet, quod Capellani Regis amoveri possint ab illius obsequio; cum & ordinati ab Episcopo ratione Beneficii possint Beneficio se abdicare, vel eo alia ratione destitui. Cæterum de ordinandis a Magno Eleemosynorio Principibus Regiæ stirpis nulla excitata est quæstio, cum hi re ipsa ratione originis Magno Eleemosynario subjiciantur. IV. An possit absolvere a criminibus quorum absolutio est Episcopis reservata, etiam extra proprium Territorium? Cui quæstioni Pontifex respondit: *Posse Magnum Eleemosynarium, seu Capellanum Majorem, per se ipsum, vel alios Sacerdotes ab ipso approbandos, excipere omnium Christi fidelium Confessiones in Regiis Capellis, sed non posse absolvere a casibus Episcopis reservatis, nisi solos Curiales, & Curiam Regis sequentes*. Ni enim fas esset Sacerdotibus approbatis a Magno Elemosynario audire in Capellis Regiis omnium Confessiones, non levis exercitaretur rerum perturbatio, cum Capellas Regias nedum Aulici, sed & fideles omnes adeant, ut sacris rebus incumbant. Ne vero frustretur criminum reservatio ab Episcopis facta, hinc Sacerdotibus illis quoad solos Aulicos, seu jurisdictioni Magni Eleemosynarii subjectos, permittitur facultas hujusmodi crimina relaxandi. V. Cum in Pontificio Brevi mentio tantummodo fiat de infantibus Turcis, ac Saracenis a Magno Eleemosynario baptizandis, Rege præsente; dubitatum fuit, an Hebræi, & Idololatræ, in præsentia Regis possint licite a Magno Eleemosynario sacris aquis ablui? Cui Pontifex: *Posse infantes, & Turcas, & Saracenos, ac Hæbreos, ac alios quoslibet Infideles, qui in præsentia Regis ex quavis causa pro tempore baptizabuntur, baptizare*. Verba enim Pontificiæ concessionis non sunt *taxativa*, ut ajunt, sed *demonstrativa*, nempe exprimunt unam, vel alteram infidelium gentem. VI. An competat Pro-Eleemosynario facultas concedendi Indulgentias in Missa solemni, & in concionibus, præsente Rege? Et an hac facultate Magnus Eleemosynarius uti possit in Ecclesiis, quæ non sunt Capellæ Regiæ, & præsentibus Episcopis Diœcesanis? Declaravit Pontifex: *Nullum jus competere Pro-Capellano benedicendi super populo, & concedendi, & publicandi Indulgentias biscentum dierum in Missis solemnibus, & concionibus habendis in præsentia Regis*. Hæc siquidem jura competunt Episcopis, in quorum numero haud est Pro-Capellanus Regis. *Posse tamen Magnum Eleemosynarium benedicere super populo, publicare Indulgentias biscentum dierum in Missa solemniter celebrata, etiam in præsentia Archiepiscopi, vel Episcopi Diœcesani, atque etiam benedictionem dare* Con-

Concionatori, tamen in præsentia Regis, aut in Regiis Capellis. Nam Capellæ Regiæ sunt ei subjectæ, atque ipse Episcopali ornatus est dignitate.

XVI. Septimo dubio inquirebatur; quænam Regia Palatia complectatur Magni Eleemosynarii jurisdictio, an etiam ædes Regio Palatio proximas, præsertim cum in his ædibus plures degant, qui minime spectant ad Regis familiam? Declaratum fuit a Pontifice: *Omnia Palatia antiqua, & nova Majestatis suæ, una cum aliis fabricis annexis, apothecis, & cubiculis, si quæ sint, sub illis positis, & etiamsi personis quibuslibet locatis, habenda fore, & esse de Territorio Majoris Eleemosynarii, seu Capellani Majoris; sicut etiam Majestatem suam, Regalem ejus sobolem, vel familiam, ministros, milites, domesticos, & inservientes, eorumque familias, ut infra describendas, & demum omnes in dictis Palatiis quocumque modo ibi habitantes, etiam ex causa studiorum, vel alia accidentali ex causa apud eorum parentes commorantes, & apothecas, & cubicula forte conducentes, censendos fore, & esse jurisdictioni Magni Eleemosynarii, seu Capellani Majoris subjectos*. Quamvis enim in ædibus Regio Palatio finitimis plures commorari possint, ac commorentur, qui nullo modo spectant ad Regium famulitium; nihilo tamen minus, ad perturbationem omnem eliminandam, quæ facile emergeret, si in eadem domo, vel in eodem loco, nonnulli subderentur spirituali jurisdictioni Magni Eleemosynarii, alii vero nequaquam, idcirco eidem Magno Eleemosynario jus conceditur in omnes, qui vel hospitii, vel alia quacumque causa, habitant loca illius jurisdictioni subjecta. VIII. Quid juris, si Ædes Regiæ, earumque viciniæ in posterum novis ædificiis amplientur? Respondit Pontifex: *Territorium Magni Eleemosynarii, seu Capellani Majoris nullo modo esse ampliandum, etsi ære Regio in futurum conducantur aliæ domus ad majorem commoditatem, nedum Regalis familiæ, verum etiam hospitum, ministrorum, exterorum, & aliorum Curialium*. IX. An vero Palatii Regii nomine comprehendantur etiam Palatia ad delicias Regis excitata, & quæ sunt in aliis Civitatibus ditionis Sabaudorum Principum? Respondit Pontifex: *Sub nomine Palatiorum Regiorum ad effectum, de quo agitur, venire Palatium Veneriæ cum aliis domibus, & annexis, nec non fabricam Supergæ*. X. An Palatia quoque Principum Regiæ stirpis, natalibus restitutorum, sive Taurini, sive aliis in locis existentia, spectent ad jurisdictionem Magni Eleemosynarii? Itidem, an in iis locis fas sit Parochis, & Sacerdotibus approbatis ab Episcopo, Sacramenta ministrare? Huic quæstioni responsum hjusmodi datum est: *Nullum Palatium Principum sanguinis legitimorum, aut legitimatorum esse de Territorio Magni Eleemosynarii, seu Capellani Majoris; sed tantum dictos Principes, eorumque familias, & domesticos, & hospites fore, & esse jurisdictioni Magni Eleemosynarii, seu Capellani Majoris subjectos, & inter domesticos, & familiares dictorum Principum recenseantur uxor, filii, & nepotes ipsorum domesticorum, & familiarium, nec non famuli ipsorum familiarium, si tamen in Palatiis habitent, & non alias. Et quoad administrationem Sacramentorum Principibus Sanguinis, eorumque familiis faciendam, illam extra Curiam scilicet extra locum, ubi Regia Majestas, ejusque Curia non reperitur, spectare ad Parochum loci, excepto Matrimonio, ad quod contrahendum servetur forma sacrosancti Concilii Tridentini*. XI. An principibus Regiæ stirpis licitum sit in qualibet Eccle-

clesia accipere Sacramenta a Capellanis Regiis? Responsum fuit: *Nullum jus competere Principibus Sanguinis eligendi Ecclesiam extra Capellas Regias Taurini, & alibi positas*. XII. Quinam proprie loquendo dicendi sint Curiales, & Officiales Aulici? & an etiam familiares, domestici, atque hospites Aulicorum sint de jurisdictione Magni Eleemosynarii? Declaravit Pontifex: *Esse exemptas ab Archiepiscopo, & respective subjectas Magno Eleemosynario, seu Capellano Majori personas describendas in calce horum foliorum. Sub nomine Ministrorum, & Scholarium Regiæ Capellæ venire Capellanos, Clericos, Musicos, Sonatores, cæterosque alios, etsi Clericali charactere non insignitos ad Officia Divina peragenda, & Musicales concentus formandos, & servilia ministeria Ecclesiæ præstanda necessarios, & certa annua mercede conductos. Hospites vero sunt, qui nullum habentes domicilium Taurini, illuc aliqua ex causa temporanea se conferunt ad habitandum in Regiis Palatiis, vel in Palatiis Principum Sanguinis. Congruum fore, & esse, ut Ministri, & Officiales Ordinis SS. Annuntiationis æque ac Equites Torquati sint subjecti Magno Eleemosynario, seu Capellano Majori*. XIII. An qui ad jurisdictionem spectant Magni Eleemosynarii, si in locis, seu Ecclesiis versentur illi minime subjectis, licite possint Sacramenta accipere a Sacerdotibus approbatis ab Ordinariis locorum, haud requisito consensu Magni Eleemosynarii? Pariter, an Capellani, Clericique Capellæ Regiæ, qui extra Regias Ædes degunt, & consequenter in locis Episcopo Diœcesano subjectis, itidemque alii Officiales Aulici, licite valeant Sacramenta percipere, uti Viaticum, & Pœnitentiam morte imminente, vel Eucharistiam in Paschate, a Sacerdotibus approbatis, & designatis ab Episcopo Diœcesano ad Sacramenta ministranda, nulla expetito consensu Magni Eleemosynarii? Has quæstiones Pontifex his verbis definivit: *Principes Sanguinis, Curiales, aliosque Regio servitio addictos, si intra Curiam sint, posse ex speciali favore Sanctitatis suæ in Ecclesiis extra Territorium Magni Eleemosynarii, seu Capellani Majoris absque ulla istius licentia a quocumque Sacerdote ab Ordinario adprobato recipere sola Pœnitentiæ, & Eucharistiæ Sacramenta: & cætera Sacramenta ultimæ infirmitatis, & Communionem Paschalem sumere debere a Magno Eleemosynario, seu Capellano Majore, aut alio Sacerdote de istius licentia, excepto solo Matrimonio, in quo observetur forma Sacri Concilii Tridentini. Quod si prædicti permaneant extra Curiam, tunc, & eo casu administrationem omnium Sacramentorum spectare ad Parochum loci, præter illud Matrimonii, in quo pariter servetur forma Sacri Concilii Tridentini*. XIV. Ut nullus superesset dubitationi locus circa personas Regis obsequio addictas, & ne ulli adnumerarentur Curialibus, Aulicis, & familiæ Regis, qui revera in illorum numero minime essent recensendi; interpellavit Pontificem Taurinensis Antistes, ut indicem daret eorum omnium, qui Magni Eleemosynarii jurisdictioni subdebantur. Cui Pontifex fecit satis sequenti indice.

XVII. In albo exemptorum in Aula Regum Sardiniæ recensentur, Rex, ejusque liberi, filiæve, eorumque posteri, Aulici omnes cujusvis famulatus generis, vel ipsi veterani, qui Italice *Giubilati* dicuntur, exceptis tamen iis, qui Regiæ Aulæ addicti sunt honoris titulo; Magnus Eleemosynarius, Supremus Præfectus Regiæ Domus, Magnus Cosmeta Regius, Supremus Præfectus Regii stabuli, Supremus Curator Regiæ venationis, Magnus Custos Regii vestiarii, Supremus Cære-

remoniarum Præfectus, Regius Educator, Rectores, & Institutores Regiæ progeniei, eorumque Vicarii, Matronæ Aulicæ, Equites Honorarii, Præfecti equorum Regis, Reginæ, & Principum, & illorum ministri, Præfecti Domus Regiæ, Præceptores, Pædagogi, Magistri, Præfecti Bibliothecæ, qui Regis sunt a mensa, vulgo *Gentilomini di bocca*, qui sacras Confessiones excipiunt, stipis Distributores, seu Eleemosynarii; Parochi, eorumque Vicarii, Capellani, Clerici, Custos SS. Sindonis, Sacristæ, cæterique Capellæ Regiæ ministri, Clerici Ecclesiæ Regiæ Superghæ, Præfecti Musices, organorum Modulatores, Musici, Fidicines; Præfecti expensorum Domus Regiæ vulgo *Controleur*, Pueri Aulici, eorum Præceptores, Rectores, & Ludimagistri, Medici Aulici, Chirurgi, Pharmacopolæ, Tonsores, Cubicularii, Pictores Aulici, Artifices, & Curatores aulæorum, Sartores, cæterique quorum est cura arcæ vestiariæ, Janitores, Tympanistæ, Buccinatores, Servi a pedibus, Famuli, Cursores, Aurigæ, Curator Regiæ Domus, ejusque ministri, Servator Pinacothecæ, Præfectus ærarii, Custodes gemmarum, atque argenteæ supellectilis, Regis a libellis, vulgo *Auditore*, ejusque Vicarius, Venatores, Servatores prædarum venatione captarum, Custos gallorum Phasanorum, Cultores hortorum Regis, Abaci Custodes, Dulciarii, cæterique secundæ mensæ ministri; Præcedens Domum Regiam, vulgo *Foriero*, Pistores Aulici, Custodes Corporis Regis, aliique milites prætoriani cum suis Ducibus, & qui omnes comitantur Regis itinera. Præterea in exemptorum numero sunt, Principes Regio sanguine orti, natalibus restituti, cum eorum familia, famulitio, tum etiam hospites habitantes illorum Principum domicilia; qui Regis est a summis imperii negotiis pacis bellique, vulgo *Secretario di Stato*; qui Regis sunt ab epistolis; Equites Regalis Ordinis SS. Annuntiatæ, & ejusdem Ordinis Officiales; Legati Principum apud Sardiniæ Regem; Curator Regii Tabularii, ejusque ministri.

XVIII. Jam alibi innuimus vetustissima quædam jura Cleri Palatini nostrorum Principum. Nam a Longobardorum ævo adnotavimus Palatinos Clericos exemptos quodammodo fuisse a suorum Episcoporum jurisdictione, ex Capitulari Radelchisi Principis Beneventanorum, ubi Abbates, Canonici, Clericique *ad Palatium pertinentes*, aut, *qui in Palatio serviunt* excipiuntur a communi lege, cui cæteri subdebantur. Hanc autem exemptionem conjicimus in eo potissimum stetisse, quod Palatinis Clericis fas esset suarum Ecclesiarum ministerium deserere, residentiæ legibus absolvi, atque hoc sensu ab Episcoporum auctoritate eximi. Neque enim tunc temporis privilegia hæc latius extendebantur. Regnantibus Andegavensibus, singulare fuit privilegium Cleri Palatini, ut a residendi necessitate esset immunis. Id in gratiam Caroli II. Regis indulsit Bonifacius VIII. cujus litteras Ananiæ datas anno primo Pontificatus, e publicis Tabulariis erutas, ad annum 1293. exhibet tom. 2. MSS. Chioccarellus. Ibi Pontifex ob præclara Regis in Ecclesiam merita annuit, *ut octo Clerici tui, qui tuis ad præsens insistunt obsequiis, vel in futurum insistent, quosque ad hoc duxeris nominandos, fructus, reditus, & proventus Beneficiorum suorum Ecclesiasticorum, etiamsi Dignitates, vel Personatus existant, aut curam habeant animarum, quæ nunc obtinent, & quæ ipsos obtinere contigerit in futurum, cum ea integritate percipere valeant, quotidianis distributionibus dumtaxat exceptis, cum qua illos perciperent si in Ecclesiis, in quibus eadem existunt Beneficia, vel existent, perso-*

na-

naliter residerent. Idem privilegium, iisdemque clausulis, eidem Regi confirmavit anno 1304. Benedictus XI. ita tamen ut duodecim Clericos familiares, domesticos, commensales Regis complecteretur, & ad decennium usque vim haberet. Rursum a Clemente V. circa annum 1310. & a Joanne XXII. anno 17. Pontificatus, renovatum, confirmatumque est in gratiam Roberti Regis hujusmodi privilegium, cui derogatum nunquam esset, nisi illius specialis mentio haberetur. Extant hæc monumenta to. 2. MSS. Chioccarelli. Jam vero etsi octo, vel duodecim Palatini Clerici hoc beneficio donati essent, non inde fit, ex hisce tantum, sub Andegavensium imperio, coaluisse Clerum Palatinum. Nam ex iis, quæ dicta sunt, & ex publicis Tabulariis conficitur, Clericos longe plures in familiarium, & domesticorum loco Regibus adhæsisse. Verum, cum ex his plurimi vel Cœnobitæ essent, vel nullis fruerentur Beneficiis, hinc satis superque fuit, si immunitas illa residendi ad duodecim Clericos porrigeretur. Illud vero ex allatis monumentis compertum est, privilegia non ad illos tantum deferri Clericos, qui Divinis Officiis in Aula vacabant; sed ad illos quoque, qui Aulæ, vel Regni munera gerebant. Quod indicant Bonifacii VIII. litteræ, & clarius Benedicti XI. his verbis: *quamdiu obsequiis tuis institerint, vel cum ipsos ad aliqua tua negotia duxeris transmittendos, dum in executione negotiorum hujusmodi fuerint, eundo, redeundo, morando*. Liberum itaque erat Regibus nominandi, designandique, quos vellent e suis Clericis, qui a residentiæ nexu solverentur, sive sacro ministerio, sive Reipublicæ negotiis gerendis darent operam.

XIX. Inter alia privilegia Cleri Palatini fuisse exemptionem a solvendis decimis, quæ a cæteris Beneficiariis debebantur, indicant litteræ Ferdinandi Regis datæ anno 1474. Episcopo Aversano Magno Capellano, ut ne fineret Matthæum de Lauro Regium Capellanum adigi ad eas decimas persolvendas. Hujusmodi decimæ fuerunt extraordinaria quædam subsidia a Clericis expressa ad sacras expeditiones peragendas, ad Albigenses profligandos, ad subjugandum Byzantium, ad Turcas propulsandos, ad Ecclesiam juvandam, flagrante schismate Avenionensi. Quare cum novæ in dies emergerent causæ eas imperandi, jam annuæ, & ordinariæ evaserant, nec raro in alios usus distrahebantur, unde plurimæ Episcoporum querelæ in Concilio Constantiensi, de qua re fuse agit Thomasinus par. 3. lib. 1. cap. 44. de Beneficiis. In Neapolitano Regno tertia illarum pars concedebatur Regi, cujus rei plura monumenta exhibet tom. 11. MSS. Chioccharellus; quemadmodum Hispaniæ Reges, annuente Alexandro VI. tertiam decimarum partem sibi vindicabant, uti refert Gonzalez cap. 19. de Decimis. Itaque Clerici Palatini his exactionibus minime adstringebantur, eaque illis jura servata fuere cum ab Adriano VI. anno 1524. Clemente VII. anno 1527. Paulo III. anno 1546. Julio III. anno 1552. & a Pio V. anno 1569. decimæ indictæ fuerunt. Nam regnante Carolo V. Prorege Petro de Toleto constat ex monumentis relatis a Chioccarello tom. 2. MSS. hanc illis exemptionem assertam fuisse, quam antiqua consuetudine inniti testatus est Capellanus Major in quadam Consultione anno 1533. ad Proregem data. Sed & Romani Pontifices huic illorum favebant exemptioni, dummodo non ita excresceret eorum numerus, ut in damnum cederet aliorum, qui persolvendis decimis tenebantur. Hinc a Paulo III. edita Constitutione *Intelligentes* die 26. Sep-

Septembris, anno 1537. declaratum fuit, *neminum ex dictis privilegio alicujus exemptionis uti posse, nisi Capellanum Majorem, & alios, qui dictæ Capellæ personaliter inserviunt*. Hinc etiam huic Pontificio decreto obtemperandum protinus voluere Carolus V. datis ad Marchionem Villefrancæ Proregem litteris anno 1540., & Philippus II. litteris datis anno 1577. ad Nuntium Pontificium. Monebantur proinde decimarum Collectores a Proregibus, ut illæsam servarent Regiis Capellanis eam immunitatem, quemadmodum a Petro de Toleto anno 1539. & a Cardinale de Cueva anno 1559. Regni Proregibus factum legitur tom. 2. Chioccarelli. Ibi & libellus supplex occurrit Archiepiscopi Hydruntini anno 1573. quo Proregem interpellat, ut sibi tamquam Capellanorum uni, hoc privilegium vindicaret. Denique cum anno 1601. Clemens VIII. nonnullas decimas imperaverit, Capellani Regii Proregem exorarunt, ut sua illis jura custodiret; cui rei nedum suffragatus est Major Capellanus, sed & Cardinalis Aldobrandinus Magnus Romanæ Ecclesiæ Camerarius, datis litteris die 22. Februarii anno 1603. ne decimarum Collectores eas a Regiis Capellanis repeterent.

XX. Quæ fuerint antiqua jura Majoris Capellani Regni Neapolitani, enarrat Sanctissimus, & Gloriosissimus Pontifex BENEDICTUS XIV. in sua Constitutione ad hanc rem data anno 1741. die 6. Julii. Ibi enim ait: *Sane dilectus filius noster Trojanus tituli S. Cæciliæ S. Romanæ Ecclesiæ Presbyter Cardinalis de Acquaviva nuncupatus pro parte carissimi in Christo filii nostri Caroli Siciliæ, & Hierusalem cum tota terra citra Pharum Regis illustris, & Hispaniarum Infantis, Nobis nuper exposuit, quod a tempore, cujus memoria non extat, ad Capellæ Regiæ Capellanum Majorem in toto Regno Neapolitano pro tempore existentem, non solum cura spiritualis Regiæ familiæ, consanguineorum, affinium, ac omnium personarum in Curia, seu Aula Neapoli existente commorantium, ipsamque Curiam sequentium pertinet: sed & in quibusvis Civitatibus, Oppidis, & locis, in quibus Rex pro tempore existens, Regiaque familia residere contigerit continue, vel ad tempus, curam animarum familiæ Regiæ, omniumque, & singularum personarum tam ex propriis Regnis, & Dominiis originem habentium, quam extraneorum cujuscumque status, gradus, ordinis, & conditionis, & præminentiæ existentium, tam Ecclesiasticorum, quam sæcularium (Archiepiscopis, & Episcopis exceptis) & insuper omnium militum, & Officialium, aliarumque personarum cujuscumque ordinis, & gradus in castris, arcibus, seu fortalitiis, exercitibus, nec non in triremibus, navibus, ratibus, aliisque hujusmodi maritimis lignis Regio famulatui inservientium, & militantium exercere, earumque Rector in spiritualibus nuncupari, easque corrigere, & visitare, ac in easdem omnimodam jurisdictionem ordinariam, omnia & singula alia, quæ Archiepiscopi, & Episcopi, ac alii locorum Ordinarii in Diœcesibus suis de jure vel consuetudine, aut alias quomodolibet facere, & exercere consueverunt, idem Capellanus in prænominatas personas non solum in Regia Capella, & Palatio, sed in omnibus aliis supranominatis ac designatis locis exercere, vel per se, vel per alios Ministros, & Capellanos a se deputatos solet.* Hujus consuetudinis, quæ omnem hominum memoriam excederet, plurima congessit monumenta e publicis Tabulariis eruta to. 2. MSS. Chioccharellus.

XXI. Cujus quidem originem placuit nonnullis repetere ex eo, quod olim ab Episcopis ipsis, vel a Regibus de consensu Episcoporum,

rum, annuebantur privilegia & exemptiones Monasteriis, & Monachis, Capellis, Capellanisque, Nosocomiis, illorumque ministris. Et privilegia quoque, quibus Capellæ, & Capellani Regum Angliæ fruebantur, nonnisi veteri consuetudine firmata erant, unde reclamantibus Episcopis, ad eam recurrebatur, uti apud Thomassinum legitur. Jus Archiepiscopi Cantuariensis, ut in qualibet Diœcesi haberet Ecclesiam sui juris, antiqua nitebatur consuetudine. Erat & Archiepiscopo Strigoniensi in Hungaria plena jurisdictio in omnes Abbatias, & Præposituras Regales Regni totius, antiquo usu roborata, quam plures Romani Pontifices ei confirmarunt, uti ad annum 1231. refert Rainaldus. Quin etiam jus illud Patriarcharum Orientalium, quo exempta erant ab Ordinariorum jurisdictione, solisque Patriarchis subjecta Monasteria illa, quorum in fundatione defixa fuerat Crux Patriarchalis, profluebat ab antiquissima consuetudine, cui vim canonis inesse respondebatur Episcopis non raro contradicentibus, uti testatur Balsamon scribens in Can. 31. Apostolorum. Jure quoque Canonico addita est vis veteri consuetudini. Nam Innocentius III. in Cap. *Auditis*, de Præscrip. ratam habuit jurium Episcopalium præscriptionem in quibusdam Ecclesiis, quam Abbas Eveshamensis opponebat Episcopo Wigorniensi: *Verum*, inquit, *tanto tempore probantur per testes ab Abbatibus Eveshamensibus pleno jure possessa, ut videantur in jus Episcopale legitime præscripsisse*. Et Cap. *Cum olim*, eodem Titulo, confirmat cuidam Abbati Episcopalia jura, quæ illi in Capellis plurimis competebant ex vetustissima consuetudine: *quia prædictus Abbas sufficienter ostendit Monasterium suum super institutionibus, destitutionibus, ordinationibus Plebani, & Clericorum, Baptismo, & Pœnitentia in levioribus culpis, sepultura, decimarum perceptione, ac Divinis Officiis celebrandis, tam in plebe, quam in Capellis etiam supradictis, in excommunicando, atque interdicendo, & etiam absolvendo legitima præscriptione munitum, Abbatem ipsum ab impetitione tua super jam dictis articulis duximus absolvendum*. Estque evulgatum, probatumque inter Juris Canonici peritos axioma, consuetudine acquiri posse, quæ privilegio acquiruntur. Hæc attendens Sapientissimus Pontifex, cujus summa fuit in rebus ecclesiasticis peritia, attendens quoque celebrem illam sententiam Augustini ep. 118. cap. 5. *Ipsa mutatio consuetudinis, etiam, quæ adjuvat utilitate, novitate perturbat*, rata habuit, probavitque jura illa omnia Magni Capellani. Quemadmodum Cœlestinus III. Cap. *Quod dilectio*, de Consanq. & Affin. maluit deferre antiquæ consuetudini, quam inducta novitate dissidiis causam præbere: *In hac parte consultius duximus multitudini, & observatæ consuetudini deferendum, quam aliud in dissensionem, & scandalum populi statuendum, quadam adhibita novitate*.

XXII. Nam huic Majoris Capellani jurisdictioni sæpe Ordinarii locorum reluctabantur, ut idem refert Sanctissimus Pontifex: *Cum autem ex hujusmodi facultatum usu, & exercitio plura dubia, quæstiones, & dissidia inter Archiepiscopos, & Episcopos Regni Neapolitani, & prædictum Capellanum Majorem exorta fuerint, quæ adhuc vigent, & graviora in diem non sine fidelium scandalo timeri possunt, nomine prædicti Caroli Regis pro eximia sua pietate hujusmodi malo congrua adhibere remedia cupientis supplicavit, ut omnes, & singulas facultates, jura, & prærogativas in quascumque personas, & in quibusvis locis, Capellano Majori totius Regni Neapolitani pro tempore existenti*

ſtenti ex antiqua & immemorabili conſuetudine, vel etiam ex indulto, & privilegio Sedis Apoſtolicæ, vel alia quacumque ratione competentes, noſtræ confirmationis robore communire. Ut his diſſidiis finem imponeret jam olim Clemens VIII. anno 1603. litteras in forma Brevis ediderat, a Chioccarello relatas, quibus conſtituit, Majorem Capellanum curam gerere animarum eorum omnium, quorum eſt in Palatio domicilium; iiſdem per ſe, vel per alios Sacramenta adminiſtrare Pœnitentiæ, Euchariſtiæ, Matrimonii, Unctionis extremæ; Clericos Palatinos abſolvere in quibuſdam caſibus ab excommnnicatione, & irregularitate; eorum cauſas diſcutere, in prima tamen inſtantia; & Sacris operari in quacumque Eccleſia Prorex præſens adeſſet. Memorat hoc Clementis VIII. Breve Pignatellus tom. 6. Conſult. 80. ubi nonnulla profert Sacræ Congregationis Epiſcoporum, & Regularium Decreta in hac re, Pontificiis illis litteris conſentanea, nempe in Tarentina die 3. Aprilis 1618. Neapolitana 4. Auguſti, ejuſdem anni, Brundufina die 5. Septembris 1607. Gravinenſi 2. Maji 1615. Salernitana die 16. Februarii 1619. Neapolitana 11. Aprilis 1720. Verum enimvero, quod Pontificiæ litteræ non eam omnem Majori Capellano juriſdictionem permitterent, qua ab antiquiſſima conſuetudine utebatur, Philippus III. Rex Hiſpaniæ, & Proreges Comes Lemoſenſium, & Comes Beneventi, Pontificem exorarunt, ut ne Regiis juribus, & inveteratæ conſuetudini vellet derogatum. Quamobrem annuernnt Romani Pontifices, nedum Clemens VIII. ſed etiam ſucceſſores, ut illarum litterarum executio ſuſpenderetur. Illud tamen cautum voluit litteris ſuis Clemens VIII., ut ſi Neapolim adire contigiſſet Rex Hiſpaniæ, aut ejus ſucceſſores, tunc Majori Capellano Neapolitani Regni omnia competerent jura, quæ Magno Capellano Regis Hiſpaniæ: *Si contingat*, inquit Pontifex, *Majeſtatem tuam, & pro tempore exiſtentes Hiſpaniarum, & utriuſque Siciliæ Catholicos Reges tuos ſucceſſores ad prædictum Neapolitanum Regnum perſonaliter accedere, ibique perſonaliter reſidere, aut commorari: Capellanus Major tibi Regi, tuiſque ſucceſſoribus actu inſerviens, etiamſi forte Capellanus ipſe pro Regno Neapolitano conſtitutus, & deputatus exiſteret, omnibus privilegiis, facultatibus, & gratiis, indultis, & prærogativis per nos, aut Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros Capellano Majori Capellæ Regiæ in Hiſpaniarum Regno exiſtenti, etiam domum, & familiam Regiam ſequentes concernentibus uti, frui, gaudere, illaque exercere etiam in prædicto Neapolitano Regno, quamdiu ibidem Reges moram trahent, juxta privilegiorum eorumdem formam, continentiam, & tenorem ultra præmiſſas gratias, facultates, privilegia, & indulta in præſentibus litteris comprehenſa, libere, ac licite poſſit, & valeat, earumdem tenore permittimus, concedimus, & pariter indulgemus.* Æquum ſane erat, & conſentaneum, ut præſentibus in Aula Regibus uberiora privilegia Magno illorum Capellano conferrerentur. Cum itaque prædictis Clementis VIII. litteris in forma Brevis Prorex Beneventani Comes, & Collaterale Conſilium executionem denegandam ſtatuerint; hinc Sacra Congregatio Epiſcoporum, & Regularium, annuente Pontifice, indulſit per annos decem, ut conſuetas Major Capellanus exerceret facultates. Interea plurimi (in eorum numero Regens de Ponte) probandum ſumpſere, non perſonæ tantum Caroli V, ejuſque Capellano, ſed Regali etiam Capellæ privilegium a Leone X. fuiſſe elargitum, ideoque, non temporariam, ſed perpetuam, irrevocabilemque inditam ei fuiſſe durationem,

nem, lapſoque decennio, abrogatas per contrariam conſuetudinem eſſe Clementis VIII. limitationes: & hinc factum eſt, ut Capellanus Major, omiſſis deinceps novis ſuarum facultatum a Romana Curia prorogationibus, in earumdem uſu, ac exercitio, veterem juxta conſuetudinem perſeveraret. Proinde nec defierunt Epiſcoporum querelæ. Hinc Sacra Congregatio Concilii die 23. Novembris 1733. graves dedit ad Celeſtinum Galianum Archiepiſcopum Theſſalonicenſem, & Capellanum Majorem litteras, quod nimius eſſet numerus Regiorum Capellanorum, eoſdem ad Ordines promoveret, Altaria ipſe conſecraret, Confirmationis Sacramentum conferret, Pontificalia quoque ageret, inconſulto Antiſtite Diœceſano. Verùm, quod hiſce Romanis litteris deeſſet *Placitum Regium* reſcripſit Galianus, haſce quæſtiones diſcutiendas eſſe opera Nuntii Pontificii in ipſa Regis Aula, ſe nulla eſſe præditum facultate ad hæc negotia pertractanda, ac immemorabilem ſervare conſuetudinem hauſtam a ſuis Prædeceſſoribus. Rem narrat doctiſſimus Carolus Gagliardus, nunc meritiſſimus Epiſcopus Muranus Inſtit. Jur. Can. Lib. 1. Tit. 23. §. 18. Tandem diuturnum hoc ſiluit diſſidium ob Benedicti XIV. Conſtitutionem, ad hanc rem latam, de qua dicendum erit Capite ſequenti.

CAPUT V.

DE FACULTATIBUS CAPELLANI MAJORIS REGNI NEAPOLITANI.

Regum nostrorum plura sunt in Ecclesiam merita. II. *Omnia Divina Officia celebrari possunt in Capella Regis, Sacramenta, & Sacramentalia asservari.* III. *Regibus fas est cuilibet Presbytero officium, jurisdictionemque Capellani Majoris committere.* IV. *Quæ loca complectitur hujus jurisdictio.* V. *Et quas personas.* VI. *Ea jurisdictio est ordinaria.* VII. *Ad ipsum spectat Clericos, Capellanosque constituere pro sacro Aulæ ministerio, Arcium, & Exercitus.* VIII. *De horum numero.* IX. *Deque horum exemptione ab Ordinariorum jurisdictione.* X. *Concionatores Aulici a Capellano Majore facultatem, & benedictionem accipere debent.* XI. *Clerici, & Scholares Regiæ Capellæ, & Ecclesiæ S. Sebastiani possunt ab eo ad sacros Ordines promoveri.* XII. *Presbyteri ad audiendas sacramentales Confessiones in Aula, Arcibus, & Exercitu ab eodem habent facultatem, & adprobationem.* XIII. *Horum tamen auctoritas extendi nequit ad alia loca, aliasve personas.* XIV. *Bene vero Aulici, Militesque possunt Sacramenta suscipere a Presbyteris ab Episcopo Diœcesano approbatis.* XV. *Aulicis, & Militibus Sacramenta omnia administrare potest Capellanus Major, vel per se, vel per alios.* XVI. *Iisdem permittere tum opera servilia, diebus festis; tum carnea cibaria, diebus jeiunii.* XVII. *De facultatibus Capellani Majoris quoad milites in statione.* XVIII. *Et quoad eosdem, dum sunt in expeditione.* XIX. *Alia quædam privilegia addita recensentur.* XX. *Quam ampla sit Capellani Majoris auctoritas.*

SUmmmos Principes, qui de Ecclesia Catholica, deque Apostolica Sede meruerint optime, spiritualibus beneficiis prosequendos esse, præfatur Pontifex in ipso Constitutionis exordio. Neminem vero latere arbitror præclarissima, quovis tempore, Regum nostrorum in Ecclesiam merita. Quod nempe regiones hasce pulsis Saracenis, Græcisque, Catholicæ Fidei, & Patriarchatui Romano vindicaverint; Ecclesias plurimas, Sacerdotia, Monasteria, vel restauraverint, vel de novo excitaverint; Romanorum Pontificum leges, jura, dignitatem sanctissime coluerint; eorum clientelæ se, suosque commiserint; Regnum Sedi Apostolicæ tributarium fecerint; Christianorum res in Palæstina copiis, & pecunia adjuverint; Romanis Pontificibus bello, aut schismate oppressis, opem, præsidiumque contulerint. Ita Robertus Wiscardus Gregorio VII. Willelmus II. Alexandro III. quos exagitabant arma Imperialia; Robertus Clementi V. contra Hen-

ricum

ricum VII. & Joanni XXII. contra Ludovicum Bavarum Imperatores, Ghibellinosque; Joanna II. Martino V. contra Braccium infensissimum Romanæ Sedis hostem; Alphonsus Eugenio III. ad reprimendum Franciscum Sfortiam, milite, pecunia, consilio, omnique opera subsidium validissimum præstitere. Insignia quoque fuerunt merita Caroli III. erga Urbanum VI. & Ladislai erga Bonifacium IX. atque Gregorium XII. flagrante schismate Avenionensi; nec non Ferdinandi I. erga Pium II Romanos Pontifices. Austriacæ vero, & Borboniæ nobilissimæ gentis, in universam Ecclesiam, Sedemque Apostolicam merita præstantissima, longum, & operosum esset recensere. Silentio tamen prætereundum non est, Carolum Borbonium religiosissimum Principem, in cujus gratiam sequentia privilegia concessa sunt, atavorum, & prædecessorum Regum meritis, sua quoque plurima adjunxisse. Hinc scitissime exorditur Pontifex, ex illorum Principum numero eum esse, *qui ex præclaris Majorum suorum meritis, & suarum virtutum ornamentis, pietate erga Deum, devotione, & obsequio erga Sanctam Sedem, in conspectu omnium splendere noscuntur*. Quamobrem Pontificia hæc Constitutio recensenda est inter privilegia remuneratoria, non ea tamen, quæ personalia sunt juxta *Leg.* 1. *ff. De Constit. Princip.* ubi dicitur privilegia inducta propter merita, *personam non egredi*; sed ea, quæ perpetua sunt, utpote concessa præcipuè rei, ac dignitati, consequenter vero personis. Data est anno 1741. Pontificatus primo, die 6. Julii, quam in hujus Operis calce integram exhibemus: cui additum est, anno sequenti, Rescriptum aliud, *Motum proprium* nuncupatum, ut innuatur ex mera liberalitate, & spontanea concessione beneficia hujusmodi indulgeri; quo Rescripto, majora in Magnum Capellanum transferuntur jura.

II. Primo itaque annuit Pontifex, ut in Capella Palatina Neapolitani Regis, ad instar publicæ Ecclesiæ, Divina omnia Officia peragantur; Missæ celebrentur hora una antelucana, & altera post meridiem; Sacra Eucharistia & asservetur, publicæ adorationi exponatur, & in supplicationibus circumgestetur; Sancta quoque Olea custodiantur, & nedum in ea Capella, verum etiam in omnibus Capellis Arcium, & in Regiis Triremibus, ac Navibus bellicis, tempore tamen navigationis. Et olim quidem asservatam Eucharistiam in Sacra Palatina Æde nostrorum Principum, celebrata ibi quoque fuisse solemni ritu Divina Officia, compertum est ex iis, quæ dicta sunt, quæque dicenda erunt. Sed & ex litteris datis in forma Brevis die 20. & 23. Decembris 1740. Divinam Eucharistiam ibi asservari permiserat; & ejus Altare perpetuo jure privilegiatum declaraverat. Oleum infirmorum in Regiis Triremibus asservari, olim ad septennium Pontifices concedebant, uti ex litteris Pauli V. anno 1614. Urbani VIII. anno 1624. aliisque apud Chioccarellum tom. 2. MSS. perspectum fit. Quoad Divinorum Officiorum celebrationem in Capella Regis, & in Ecclesia S. Sebastiani, spectat ad Capellanum Majorem, omnem eorum ordinem præscribere. Nam num. 4. Constitutionis declarat Pontifex, quod ad ipsum *pertineat directio, & superintendentia Divinorum Officiorum, aliarumque Ecclesiasticarum functionum; quæ in eadem Regia Capella peragi consueverunt*. Et in Constitutionis fine n. 14. permittit Capellano Majori in dicta sacra Æde, & in Ecclesia S. Sebastiani, ea, quæ ad exercitium pertinent Ordinis Episcopalis. Hinc Divina ordinare Officia, Collectas imperare, & alia hujus-

jusmodi in supradictis Sacris Ædibus ; munia sunt Majoris Capellani. Verum præsente Rege, aut Regina, aut Prorege, potest ipse in qualibet Ecclesia, etiam Monialium, *per se, aut alios Capellanos, cum Scholaribus, & Capellæ Regiæ Ministris, Divina Officia, & Missas tam privatas, quam solemnes celebrare, aut celebrari facere:* exceptis tamen Ecclesiis Cathedralibus, ubi id fieri nequit sine expresso suorum Ordinariorum consensu, uti decretum est num. 5. laudatæ Constitutionis.

III. Regi, ejusque successoribus permittit Pontifex Capellani Majoris officium jurisdictionemque, cuilibet Presbytero, sive e Clero sæculari, sive e Regularibus, dummodo tamen ab Episcopo suo fuerit approbatus, committere; quem declarat exemptum ab omni Ordinariorum jurisdictione, & Prælatitiis insignibus uti posse, excepta tamen *Cruce pectorali*, nisi & ipse fulgeat Episcopali dignitate. Nam Crucem deferre e collo ad pectus pendentem, proprium est insigne Episcopalis Ordinis; nec Abbatibus, Canonicis, Prælatisque inferioribus convenit, quodque, sicuti & alia quædam Episcopalia, sibi temere usurpant. Ad Capellanum Majorem quod attinet, is licet esse possit e Presbyterorum numero, decet tamen omnino, Episcopali Ordine auctum esse. Dixi namque Capite III hujus Libri pag. *66.* ex sententia ipsius Benedicti XIV. in epistola ad Cardinalem delle Lanze Magnum Regis Sardiniæ Eleemosynarium data, quam habes Tom. 2. Bullar. ejusdem Pontificis Constit. *36.* Magnum Capellanum in Aulis Principum obire Episcopi munia. Et in ea quoque epistola laudatus Pontifex adducit, probatque Petri Gallandi testimonium, quo dicitur *Magnus Capellanus Aulæ totius Regiæ unicus Episcopus quocumque in loco Rex versetur.* Adnotavi etiam non in uno hujus Operis loco, ex antiquissimo more apud omnes fere Principes, nonnisi Episcopis amplissimum hoc munus collatum fuisse. Quin superiori Capite, ubi recensentur Majorum Capellanorum jura, & officia in Gallia, Hispania, Lusitania, & apud Sardiniæ Regem, perspectum sit, ea hujusmodi esse, quæ conveniant nonnisi Episcopali Ordini, ac dignitati.

IV. Neque dubitandum est, quin Magno Capellano sit suum *territorium separatum;* uti ajunt Canonistæ. Id enim expresse declaravit Benedictus XIV. in responsione ad *primum Dubium* circa facultates Magni Eleemosynarii Regis Sardiniæ; uti dictum fuit cap. IV pag. 98. Rescripsit namque Pontifex *jurisdictionem quasi Episcopalem, & distinctum territorium tribui Magno Eleemosynario intra limites tamen præfixos, & quoad personas in Brevi designatas.* Hinc merito censet Clar. Gagliardus *Instit. Canon. Lib. 1. Tit. 23. n. 21.* territorium separatum Capellani Majoris hujus Regni, esse in Regio Palatio, & Statione Triremium, vulgo *Darsena*, & omnibus Arcibus Civitatis, & hospitalibus militum, sedemque Episcopalem in Capella Regia, & in Ecclesia Parochiali *Castrinovi* habere; cum istæc loca cum personis inibi degentibus sint omnino exempta ab Archiepiscopi Neapolitani, totiusque Regni Episcoporum jurisdictione. Cum itaque Capella Regis, & Ecclesia S. Sebastiani in Arce vulgo *Castelnuovo* sita, spectant ad *separatum territorium Capellani Majoris;* hinc Pontifex in dictis locis tantum, ei fas esse dicit Pontificalia exercere, etiam absente Rege. Ita quidem de Pontificalium usu in celebranda Liturgia, cæterisque Divinis Officiis statutum legitur n. 4. Constitutionis; ut nempe in Capella Regis, & in Ecclesia S. Sebastiani, Pontificalia agat cum solemni trina benedictione, & Indulgentiarum concessione: *In aliis vero Ecclesiis,*

fiis, nisi coram Rege, aut Regina, aut Prorege, & dummodo Episcopus loci in eadem Ecclesia præsens non adsit, qui per se ipsum ea peragere desideret, ac velit; & insuper in Cathedralibus, & Metropolitanis, nisi ab Ordinario licentia obtenta, Pontificalia exercere nequeat. Preterea n. 14. Constitut. Pontifex asserens Capellano Majori omnimodam jurisdictionem in quoddam personarum genus, ei similem, qua cæteri Episcopi gaudent in suis Diœcesibus, addit: *iis dumtaxat exceptis, quæ ad exercitium Ordinis Episcopalis pertinent, quæ in Regia Aula tantum, ubi Rex, & Regina, seu Prorex totius Regni moratur, & in Ecclesia Parochiali S. Sebastiani ab eo, si sit Episcopus, peragi posse volumus, & constituimus.* Dicendum proinde est, posse Capellanum Majorem in dictis tantum sacris Ædibus, quæ ipsius constituunt territorium separatum, & ubi ei permittuntur, quæ sunt Ordinis Episcopalis, consecrare sancta Olea, feria quinta in Cena Domini, pro illorum usu, qui suæ sunt subjecti curæ; Sacramentum Confirmationis iis tantum administrare; Sacros Ordines Clericis Regiæ Capellæ conferre; Altaria, Calicesque consecrare, & alia hujusmodi agere, quæ ab Episcopis fiunt in Ecclesiis suarum Diœcesium. Cæterum non illis tantum dictis locis circumscribitur Capellani Majoris jurisdictio; complectitur etiam stationem Triremium, ac itidem Regias Arces clausas Neapolitanas, & Bajæ, & Ischiæ. Præterea *ubicumque Rex fuerit*; imo Rege Siciliam adeunte, adhuc ad Capellanum Majorem Regni Neapolitani spectare potest sacrum Aulæ ministerium, & Sacramentorum administratio; quia id juris ei tribuitur, *ubicumque Rex, aut Regia Curia seu Aula fuerint, etiam ruri, recreationis causa.*

V. Hactenus de locis egimus, quæ spectant ad Capellani Majoris jurisdictionem; progredimur ad personas eidem in spiritualibus subjectas. Has ita recenset Pontifex n. 8. Constitutionis: *Insuper ut idem Capellanus Major pro tempore existens Regum, Reginarum, ac Filiorum, & singulorum utriusque sexus ipsorum familiarium, ubicumque Rex, aut Regia Curia, seu Aula fuerit, etiam ruri recreationis causa, qui eis actu inservientes sint, & eorum impensis, uti familiares, continui commensales viventes, & aliorum omnium, qui in Regio Palatio, & in viridario, & in navali seu interiori portus parte, vulgo Darsena, & in Castris, seu Fortalitiis clausis Neapolitanæ Civitatis, ejusque adjacentiis, nempe in Castronovo, in Castro Ovi, & in Castris S. Erami, Bajæ, & Ischiæ, & in omnibus aliis locis supranominatis ejusdem Capellani jurisdictioni subjectis morantur, & degunt, donec, & quousque in iisdem locis commorentur, animarum curam gerat, æque ac si eorum Rector, & proprius Parochus existeret.* Quare Capellani Majoris jurisdictio complectitur omnes nostrorum Principum familiares, sive mares sint, seu feminæ, dummodo eis actu inserviant, cæterosque omnes, qui in Regio Palatio (ubicumque Rex fuerit) vel in statione Triremium, vel in Arcibus Neapolitanis, Bajæ quoque, & Ischiæ, moram fecerint. Quoad Aulicorum familiares, sive domesticos, si ii una cum suis dominis in Regio Palatio, aut in supradictis locis degant, ipsi quoque ratione loci subduntur spirituali Capellani Majoris curæ. Secus tamen si extra prædicta loca habitent. Verum Aulici, idest addicti servitio Regis, etiamsi alibi domicilium habuerint, ratione tamen personæ, ad Capellani Majoris jurisdictionem pertinent. Quique in Arcibus captivi detinentur, donec ibi moram fecerint, eodem jure utuntur. De militibus sive in statione, sive in ex-

pe-

peditione sint, dicendum erit infra. Et advertas velim, Capellanum Majorem præter localem jurisdictionem, habere etiam personalem sine locali, nempe in Capellanos militum, Arcium, Triremium, Navium, aliosque omnes, qui Regi extra Palatium, & Aulam, & Neapolitanas Arces, ubicumque inserviunt; qui quidem omnes sunt exempti ab Episcoporum jurisdictione. Amplior proinde, in hac parte, est illius jurisdictio, quam Episcoporum, quia hæc territorio cohæret, & finibus Diœcesis circumscribitur.

VI. Hinc Capellanus Major jus dicere potest extra proprium Territorium, quia jurisdictionem habet in personas, quocumque sint in loco. Et ita respondit Benedictus XIV. interrogationi, an Magnus Eleemosynarius Regis Sardiniæ posset jus dicere suis in Ædibus a Palatio Regio dissitis: *facultatem habere apertum retinendi Tribunal in domo propriæ habitationis, & ubicumque locorum Regia Majestas se transferat pro personis tantum Curialibus, & ejus servitio addictis*, uti dictum fuit pag. 98. Cap. IV. Est autem illius jurisdictio ordinaria, non delegata. Nam Ordinarius probe dicitur, qui jure suo, vel Principis beneficio jurisdictionem exercet universam, sive in adsignato territorio, sive in quoddam personarum genus, uti tradit Fagnanus in *Cap. Post cessionem. 7. De Probat.* Et ita expresse declaratum legitur n. 14. laudatæ Constitutionis, ubi Papa ait Capellanum Majorem quoad omnes personas suæ curæ subjectas habere *omnimodam jurisdictionem ordinariam, atque omnia alia, quæ pro bona animarum curæ directione, Archiepiscopi, & Episcopi, & alii locorum Ordinarii in suis respective Diœcesibus facere consueverunt, iis dumtaxat exceptis, quæ ad exercitium Ordinis Episcopalis pertinent, peragere posse.*

VII. Rex, aut Capellanus Major possunt Capellanos Clericosque seligere, & constituere ad sacrum ministerium Aulæ, Arcium totius Regni, Hospitalium militum, & Copiarum, quæ terra marique Regiis stipendiis militant: quos tamen constet ex litteris testimonialibus suorum Ordinariorum, seu Superiorum, nullius criminis reos esse. Ut igitur quis in Cleri Regii Albo a Magno Capellano describatur, testimonialibus Ordinarii sui litteris probandum ei est, nullo a se commisso crimine prohiberi; idque scitissimè, ne improbis Clericis evitandi suorum criminum vindictam, pateat hæc via. Sed anne Regulares possunt a Magno Capellano sacris hujusmodi ministeriis præfici? Regi quidem id permitti, nullum est dubium. Quoad Capellani Majoris auctoritatem spectat, cum Pontifex ab ea concessione Regulares minime exceperit; imo cum ad Capellanorum Aulæ Regiæ, vel Exercitus, Hospitalium, aut Classis statuerit prærequiri litteras testimoniales *suorum Ordinariorum, aut Superiorum*, quo nomine *Superiores Regulares* indigitari possunt; hinc eos quoque ad hæc munera assumi posse videtur, dummodo suorum Superiorum testimonio probetur dignos, idoneosque esse.

VIII. Ne vero exemptorum nimia multitudo Ordinariorum jurisdictionem convelleret, Ecclesiasticamque disciplinam perturbaret, statuit Pontifex, numerum Capellanorum, Clericorum, & Scholarium Capellæ Regiæ, & Arcium Neapolitanæ Urbis, non ultra centum a Capellano Majore conscribi posse; in Arcibus vero totius Regni, non ultra duos, vel tres in singulis Arcibus; denique in Exercitu Regio terra, marique, nonnisi tot Capellanos constitui, quot actu inserviant sacro ministerio. Sed his limitibus coercetur tantum Capellani Majoris

ris in hac re auctoritas. Regi namque, ejusque successoribus liberum sit designandi Capellanos ultra præfixos limites, si ita eis expedire videbitur. Cautum tamen voluit Pontifex, ut horum Capellanorum & Clericorum nomina exhibeantur, eo petente, Neapolitano Antistiti, utpote qui exemptorum suæ Diœcesis conscius esse debet. Prædictis Capellanis Aulæ Regiæ, Arcium, Hospitalium militum, Classis, & Exercitus censet Gagliardus citato loco num. 23. addendos esse Capellanos Regiarum Audientiarum, & Tribunalis Campaniæ, quia Rex Carolus die 24. Augusti 1743. rescripsit ad Capellanum Majorem Archiepiscopum Thessalonicensem, eos a Capellano Majore *Pagellam* assequi debere, & ad ejus forum pertinere, atque constituendum esse in Provinciis Judicem aliquem, ut eorum negotia facilius expediantur.

IX. Hos vero omnes Pontifex prorsus eximit ab Ordinariorum jurisdictione, & Majori subjicit Capellano, ita ut ad hunc spectat illorum negotia sive civilia, sive criminalia, sive mista, Causas quoque Beneficiales discutere, ac definire; nec ulla sit provocatio a Majore Capellano ad Judicem alium; nisi illum, quem Rex in secunda, aut tertia instantia constituerit. Exemptionis hujus vestigium occurrit in ipso Jure Canonico *Cap. Cum Capella 16. De Privileg.* ubi Innocentius III. Capellam Ducum Burgundiæ, ejusque Capellanos, quoad ea, quæ ad ipsam Capellam pertinent, ab Episcoporum potestate eximit. Cum tamen iidem Capellani præessent Parochialibus Ecclesiis sibi ab Episcopis collatis, eosdem, quoad hasce Ecclesias, subjectos Episcopis dicit. Inde putant nonnulli communicatum omnibus Regum Capellis hujusmodi privilegium; presertim quia Tridentinum Concilium Sess.24. *De Reformat. Cap.* 11. quoad Regios Capellanos, Constitutionem Innocentii III. servandam fore decrevit. Id sane in Aula nostrorum Principum antiquissimi est instituti. Hinc cum Alphonsus I. Aragonius Fr. Dominicum Xarch suum constituit Majorem Capellanum, ejus jurisdictioni omnes alios Capellanos subjecit *tam servientes, quam non servientes actu, cum potestate eorum causas cognoscendi, & definiendi, sicut semper extitit consuetum*. Plurimos itidem Capellanos, tam Regali Capellæ actu inservientes, quam Regiis tantum litteris designatos a Joanna II. Alphonso I. Ferdinando I. ea lege, ut Regio Capellano Majori, præterea nemini Prælatorum, vel Judicum, morem gererent: pluresque Regias litteras, quibus vetitum, ne Episcopi jus redderent in causis Cappellanorum ad forum Capellani Majoris spectantibus, recenset tom. 2. MSS. Chioccarellus. Quare cum de hac ipsa re, inter alia, Legati Pii V. apud Philippum II. conquererentur, rescripsit Prorex Granuela Cardinalis, jus esse moribus antiquissimis introductum, præscriptam jamdudum Capellano Majori Episcopalem jurisdictionem. Ita quoque declararunt Proreges Comes Lemosensum die 27. Februarii 1614. Cardinalis Zapata die 2. Novembri 1622. Dux Albæ die 30. Decembri 1624. Habes hasce litteras citato loco Chioccarelli. Habes quoque apud Pignatellum tom. 6. Consult. 80. nonnullas ad hanc rem declarationes Sacræ Congregationis Episcoporum, & Regularium. Et eamdem antiquissimam Capellanorum exemptionem, subjectionemque Majori Capellano memorant Tassonius *De Antefato*, Freccia *De subfeudis*, Revertera *Decis.* 495. Riccius in *Praxi Rer. Eccl. Resol.* 499. Curte *Lib. 2. Jur. Feud. Cap. 2. n.* 178. Maranta *Contr. Jur. p. 3. resp.* 17. aliique plures ex nostratibus Scriptores. Verum recenti Constitutione Benedicti XIV. exemptio hæc, quæ latius olim porrigebatur,

tur, redacta est ad Capellanos, Clericos, Scholares Capellæ Regiæ, Arcium, Hospitalium, Classis, & Exercitus *actu inservientes*; & Clericos omnes Regio servitio adscriptos, *eo durante*. Quare si qui honoris tantum causa, sine ullo ministerio, Capellani Regii dicuntur, ii laudata Constitutione minime comprehenduntur. Secus dicendum de iis, qui vel ob ingravescentem ætatem, vel ob adversam valetudinem, rude donati sunt, & stipendia percipiunt. Hos quidem, quia actu stipendiis Regis aluntur, nil vetat haberi tamquam Regi actu intervientes. Mos quoque invaluit, ut Cantorum, & Ministrorum Regalis Capellæ Causæ, etsi laici sint, ad Curiam Capellani Majoris Regiis Rescriptis sæpè remitterentur. Cujus rei plura extant exempla dicto tom. 2. Chioccharelli, & in Actis Curiæ.

X. Spectat ad Capellani Majoris auctoritatem Aulicum Concionatorem designare, eique concionandi facultatem, benedictionemque concedere. Idque juris ei competit in Capella Regis, & in S. Sebastiani Ecclesia, etiamsi in iis locis, neque Rex, neque Regina, neque Prorex præsentes sint. Tum eodem jure utitur in qualibet Ecclesia, præsentibus Rege, aut Regina, aut Prorege. Cautum tamen voluit Pontifex, ne iis, sive sint e Clero sæculari, sive e Regularium Ordinibus, Capellanus Major facultatem annueret concionandi, quibus interdicta fuerit ea facultas a suis Ordinariis, Superioribusque. Quoad alias vero Ecclesias ipsius curæ commissas, statuit Pontifex, Concionatorem esse quid m ab eo designandum; sed concionandi licentiam, & benedictionem ab Episcopo loci consequi debere. Et id quidem scitissime. Nam cum ad Ecclesias exemptas confluant fideles, quorum spirituali curæ Episcopus imminet, & cum conciones habere spectat ad officium oves pascendi, hinc æquum est, ad hujusmodi ministerium, facultatem, benedictionemque Episcopi intervenire.

XI. Si Capellanus Major sit ex Episcoporum Ordine, licitum ei est, Scholaribus tantum Regiæ Capellæ (idest tironibus) primam Tonsuram, & Ordines minores, sacrosque conferre. Si vero careat Episcopali charactere, fas illi erit, eosdem, datis litteris testimonialibus de ætate, moribus, doctrina, patrimonio, cæterisque ad Ordinationem requisitis, ad consequendam a propriis Prælatis sacram Ordinationem transmittere. Quod si hi, aut Episcopali dignitate careant, aut Ordinationes non habeant, quilibet Regni Episcopus, dummodo ne gaudeat solo Episcopi titulo, acceptis testimonialibus litteris Capellani Majoris, licite poterit ad sacros Ordines, eos promovere. Verum ut Clerici eo fruantur privilegio, conditiones omnes Ordinandis in Neapolitano Regno præscriptas, præsertim recenti Concordato, habere necesse est: & ut Regiæ Capellæ, aut Ecclesiæ S.Sebastiani, per continuum triennnium actu inservierint. Itaque Capellani Majoris facultas quoad Ordinum collationem hos Clericos dumtaxat conplectitur, quos non ultra decem in Capella Regis, quatuor in Ecclesia S. Sebastiani, describendos statuit Pontifex. Verum cum ad Capellanum Majorem spectet in aliis Ecclesiis sibi subjectis Clericos addicere; iis quoque testimoniales daturus erit literas, de tota eorum vivendi ratione, deque præstito sacro ministerio, quin tamen ad illorum Ordinationem adigantur Eiscopi, quibus illi, vel ratione originis, aut domicilii, aut Beneficii subjecti sunt. Sed anne Clerici Regiæ Capellæ, & Ecclesiæ S. Sebastiani exhibere debent Capellano Majori, a quo eorum pendet Ordinatio, testimoniales litteras suorum Episcoporum, ad quos pertinent sive ratione originis, sive domi-

micilii, juxta Constitutionem Innocentii XII. *Speculatores?* Huic dubio olim circa facultates Magni Eleemosynarii Regis Sardiniæ excitato, respondit Benedictus CIV. Clericos illos ordinandos esse: *habitis prius litteris testimonialibus proprii Episcopi originarii, vel domiciliarii, si tamen Ordinandus discessit a Diœcesi in ætate, in qua potuerit canonicum impedimentum contrahere, & non alias*. Subdit vero Pontifex: *quod si testimoniales litteræ denegentur, nullaque justa causa afferatur; tunc, & in eo casu post præmissam trinam monitionem adeundus erit Nuncius Apostolicus, vel Sancta Sedes ad hoc ut justis remediis, vel cogantur Episcopi ad tradendas litteras testimoniales, vel Ordinatio absque dictis litteris tuto, & impune fieri possit*.

XII. Quoniam vero Aulicis omnibus, sive familiaribus Regis, iisque, qui in Palatio, statione Triremium, Arcibus Neapolitanis domicilium habent, Capellanus Major in spiritualibus imminet, uti dictum fuit num. V. hinc ejus muneris est, Sacramenta illis administrare. Potest itaque *per se, vel per alium, seu alios Presbyteros sæculares, vel quorumvis Ordinum Regulares de Superiorum suorum licentia, prævio tamen examine ab eodem Capellano Majore approbandos, & salva Regi, & Reginæ facultate eligendi sibi proprium Confessarium arbitrio suo ex Presbyteris ab eodem Capellano Majore approbatis, supradictorum omnium Confessiones audire, eisque Sacramenta administrare, etiam in mortis articulo, & tempore interdicti eorum corpora Ecclesiasticæ tradere sepulturæ, dummodo ipsi causam Interdicto non dederint, neque per eos steterit, quo minus Interdicto pareatur*: ait Pontifex *n.* 8. Constitutionis. Quare in supradictis locis ad audiendas fidelium sacramentales Confessiones, approbationem, jurisdictionemque accipiunt Presbyteri a Capellano Majore, facultatem quoque a quibusvis delictis absolvendi. Nam num. 14. addit Pontifex: *iisdemque omnibus, & singulis a quibuscumque eorum peccatis, criminibus, excessibus, & delictis quantumvis gravibus, & enormibus, etiam Episcopis, & locorum Ordinariis reservatis, de quibus ore confessi, & corde contriti fuerint, salutari pœnitentia pro modo, & gravitate culpæ imposita, debitam absolutionem vel per se, vel per alios impendere, & elargiri libere, ac licite possit*. Imo quoad Clericos, Capellanosque Regiæ Capellæ, Capellanus Major num. 7. auctus est potestate eos absolvendi ab excommunicatione Canonis (excepta gravi læsione), & ab Irregularitate, quæ profluit ab illicita Divinorum administratione. Nullum vero est dubium, posse Capellanum Majorem intra quos voluerit limites coercere eam potestatem absolvendi, quam tribuit ipse Presbyteris a se approbatis; idest posse sibi reservare quorumdam gravium criminum absolutionem, ut ab Ordinariis locorum fit in suis Diœcesibus. Ab ipso namque profluit ad inferiores Presbyteros jurisdictio; quam proinde iis communicare potest ea restrictione, & lege, quæ animarum bono ei magis expedire videbitur.

XIII. Attamen hujusmodi Confessarii a Capellano Majore approbati, non possunt illorum Confessiones audire, qui non ad jurisdictionem ipsius, sed ad Episcopi Diœcesani spiritualem curam spectant. Horum namque respectu carent absolvendi jurisdictione; cum Antistitis Aulici auctoritas sit nedum quibusdam locis, verum etiam quibusdam personis Regio famulatui, & Militiæ addictis circumscripta; quam ultra personas, res, loca, & casus expressos extendere, vetat num. 15. Pontificia Constitutio. Nullius autem momenti profertur absolutio, in

quos Sacerdos nec ordinariam, nec delegatam habet jurisdictionem. Hinc neque Regulares approbati a suis Superioribus Regularibus ad audiendas Confessiones, eam facultatem exercere possunt quoad laicos, Clericosque sæculares; quia in hos jurisdictio spiritualis ad Episcopum spectat. Pariter in nonnullis Ecclesiis, vel Hospitalibus exemptis Confessarii adprobati ab inferioribus Prælatis nullam habent facultatem quoad cæteros fideles, Diœcesani Episcopi auctoritati subjectos. At in Aula Regum Sardiniæ, Confessarios a Magno Eleemosynario approbatos Pontifex auxit hac facultate. Nam de hac re interrogatus rescripsit: *Posse Magnum Eleemosynarium, seu Capellanum Majorem, per se ipsum, vel alios Sacerdotes ab ipso approbandos, excipere omnium Christi fidelium Confessiones in Regiis Capellis, sed non posse absolvere a casibus Episcopis reservatis, nisi solos Curiales, & Curiam Regis sequentes.*

XIV. Sed anne Aulici, Milites, aliique, quibus in re spirituali Major Capellanus imminet, possint in aliis Ecclesiis Episcopo Diœcesano subjectis Sacramenta percipere, dubitari merito potest. Hi quidem si extra Palatium, Arces Neapolitanas, stationem Triremium vulgo *Darsena*, Majoris scilicet Capellani territorium, habeant domicilium; licite, & valide Sacramenta percipiunt a Presbyteris, Parochisque ab Episcopo Diœcesano approbatis. Nam jurisdictio Episcopi in sua Diœcesi omnes complectitur personas inibi existentes; eos etiam, qui ad finitimas Diœceses spectant, dum in sua Diœcesi commorantur. Si tamen in supradictis locis degant, quæ Majoris Capellani territorium separatum constituunt, possunt quidem Sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ, (non tamen in Paschate,) in Ecclesiis Diœcesano Antistiti subjectis percipere, non tamen alia Sacramenta, quæ a propriis Parochis suscipienda sunt. Atque in hac re consensum, auctoritatemque Majoris Capellani implicite haberi certum est. Hujusmodi fuit Benedicti XIV. sententia, cum de hac ipsa re, circa Magni Eleemosynarii Regis Sardiniæ facultates, fuerit dubitatum; *Curiales, aliosque Regio servitio addictos, si intra Curiam sint, posse ex speciali favore Sanctitatis suæ in Ecclesiis extra Territorium Magni Eleemosynarii, seu Capellani Majoris absque ulla istius licentia a quocumque Sacerdote ab Ordinario adprobato recipere sola Pœnitentiæ, & Eucharistiæ Sacramenta: & cætera Sacramenta ultimæ infirmitatis, & Communionem Paschalem sumere debere a Magno Eleemosynario, seu Capellano Majore, aut Sacerdote de istius licentia, excepto solo Matrimonio, in quo observetur forma Sacri Concilii Tridentini. Quod si prædicti permaneant extra Curiam, tunc, & eo casu administrationem omnium Sacramentorum spectare ad Parochum loci, præter illud Matrimonii, in quo pariter servetur forma Sacri Concilii Tridentini.*

XV. Quoad cætera Sacramenta: Baptismus conferri potest a Capellano Majore, vel per se, vel per alios ab ipso designatos non solum iis omnibus, qui in Palatio, Arcibus, & Statione Triremium nati fuerint; verum etiam infidelibus, quos in præsentia Regis baptizare oportuerit, vel Rex e Baptismo suscipere voluerit. De Sacramento Confirmationis nil expresse statuit Pontifex laudata Constitutione. Verum cum Capellano Majori permiserit (si Episcopali dignitate præstet) ea agere, quæ sunt Ordinis Episcopalis in Capella Regis, & in Ecclesia S. Sebastiani, nil vetat, quominus in his sacris Ædibus possit sacro Chrismate ungere eos tantum, quos ejus spiritualis cura comple-

ple-

plectitur. Eucharistiam vero in Paschate, aut in fine vitæ ad modum Viatici, extremam quoque Unctionem Aulicis, aliisque degentibus in Palatio, Arcibus, & Statione Triremium dandas esse a Presbyteris a Capellano Majore designatis, & hujus auctoritate, certum est. De Matrimoniis tandem, hæc statuit Pontifex num. 9. *Matrimoniis etiam celebrandis, factis tamen prius denunciationibus, seu proclamationibus a Concilio Tridentino requisitis, si uterque contrahens in locis præsignatis habitent, & morentur; Si vero mulier ibi domicilium non habuerit, denunciationes, seu proclamationes pro parte mulieris fiant, & matrimonium celebretur in Parochiali Ecclesia, intra cujus fines ipsa mulier commoratur; si autem aliqui ex prædictis exteri fuerint, capta prius per loci Ordinarium informatione, ac ab eodem decreto gratis obtento, quod inter eos licite matrimonium celebrari valeat, similiter idem Capellanus Major, vel alius, seu alii ab eo deputandi, nulla ulterius Parochi licentia requisita, solemniter interesse* possit. Itaque si uterque contrahens degerit in locis subjectis jurisdictioni Majoris Capellani, ibi faciendæ sunt proclamationes, & conjugii benedictio danda est a Majore Capellano, vel a Presbytero ab eo delegato. Si sponsæ domicilium alibi fuerit, proclamationes in utriusque sponsi Parochiis faciendæ sunt, conjugium vero celebrandum in Parochiali Ecclesia, ubi mulier habet domicilium. Ita etiam dicendum erit, si sponsus domicilium habuerit extra territorium Majoris Capellani; sponsa vero inibi habuerit. Exteris vero sponsis, vel servitio Regis addictis, vel in supradictis locis degentibus, lato primum decreto ab eorum Ordinario de matrimonio licite inter eos contrahendo, potest Major Capellanus, vel per se, vel per alios nuptialem benedictionem impartiri.

XVI. Habet præterea Capellanus Major facultatem permittendi omnibus ejus curæ spirituali commissis opera servilia, iis diebus festis, quibus vetitum est, ea exercere. Sed hæc facultas nedum quoad personas, verum etiam quoad loca coercetur limitibus ejus territorii, scilicet. Regiæ Aulæ, Palatii, Arcium Neapolitanarum, Stationis Triremium, sive *Darsena*, Hospitalium classiariorum, & militum. Nil vero hac Constitutione sancitum est de usu carnium Aulicis ac militibus permittendo, in diebus jejunii. Verum ex litteris in forma Brevis, quas Romani Pontifices Benedictus XIV. Clemens XIII. & Clemens XIV. qui nunc temporis Ecclesiæ Romanæ meritissimè, & feliciter præest, ad determinatum temporis spatium, concessa, tum prorogata, ac renovata est Majori Capellano facultas permittendi nedum militibus, nedum Aulicis, sed etiam eorum familiaribus, & commensalibus carnium esum, iis diebus, nec excepto Quadragesimali tempore, quibus illis vesci Ecclesiastica lege vetitum est.

XVII. Quæ hucusque recensuimus Capellani Majoris privilegia, ad Aulam Regis, Aulicosque, & eos, qui in memoratis locis degunt spectant, etiamsi militari cingulo careant. Nunc enumeranda sunt Palatini Antistitis jura amplissima, quæ ad Copias pertinent, sive terrestres, sive maritimas. Qua in re Capellanus Major Regni præstat cuilibet alteri Magno Capellano; quia non Aulæ solum, Aulicisque, adhæret illius auctoritas, & officium. Et primo quidem ejus muneris est Capellanos, seu Presbyteros eligere, & statuere, qui in expeditionibus sive terrestribus, sive maritimis, ubicumque locorum, Regis militares copiæ fuerint, eis Sacramenta Baptismi, Pœnitentiæ,

Eu-

Eucharistiæ, Matrimonii, & Unctionis Extremæ administrent. At si in statione, non in expeditione milites versentur, tunc hujusmodi Capellani debent de consensu Episcopi, vel Vicarii generalis, vel Parochi loci, Parochialia munia peragere; isque consensus eis habentibus testimoniales litteras Capellani Majoris minime est denegandus. Matrimonia militum in stationibus existentium celebrari debent coram Parocho loci simul, & Capellano castrensi. Cetera Parochialia officia in benedicendis domibus, ducendis funeribus, & aliis hujusmodi, a Parocho loci agenda sunt, quod milites præsidiarios, eosque, qui in Arcibus Regni commorantur; eo vero renuente, agi licite possunt ab eorum Capellano. Milites Neapolitani Regis ex iis regionibus, ubi viget hæresis, e. g. e Germania, Helvetia, Belgio, possunt in actuali expeditione absolvi a crimine hæresis, aut apostasiæ a fide, auctoritate Capellani Majoris, per Presbyteros, seu Capellanos ab eo delegatos. Quod si Regiæ copiæ extra Italiam, & adjacentes Insulas sint in expeditione, facultas istæc Capellani Majoris absolvendi ab hæresi, milites omnes complectitur, sint necne e regionibus hæretica labe infectis. Iisdem militaribus copiis, imo etiam fœminis, omnibusque castra sequentibus, cum contra hostes arma moventur, potest Major Capellanus permittere carnium usum, ovorum, lacticiniorum, & casei, iis diebus, quibus nefas est hisce cibis uti. Verum nec in magna Hebdomada, nec omnibus diebus Veneris, & Sabbati totius anni, indulgere ipsis potest carnea cibaria. Hujusmodi dispensatio fuerat olim usitata. Nam Gregorius XIII. petente Joanne Zunica Principe Petreperſiæ, & Regni Prorege, Brevi dato die 3. Martii. anno 1580. apud Chioccarellum tom. 2. MSS. concessit militibus tunc, & pro tempore existentibus in Præsidiis, & Arcibus Neapolitani Regni, ut Quadragesimæ tempore, ovis, & lacticiniis vesci licite possent.

XVIII. Præterea *motu proprio* ejusdem Sapientissimi Pontificis, novis privilegiis aucta est Capellani Majoris potestas, quoad militares copias, etiam auxiliares, dummodo sint in actuali expeditione: nempe auctoritate absolvendi omnes in exercitu Regio existentes a quibuscumque delictis, etiam Episcopis, locorum Ordinariis, aut Sedi Apostolicæ reservatis: commutandi, relaxandi, dispensandi, absolvendi illorum omnium vota, juramenta, irregularitates, & censuras Ecclesiasticas juxta tamen Canones, & Tridentini decreta: concedendi illis omnibus plenariam Indulgentiam, imminente morte, atque in Nativitate Domini, Paschate, & Assumptione B. Mariæ Virginis; tum etiam concedendi Indulgentiam decem annorum illis omnibus, qui in diebus festis ad audiendam concionem accesserint: celebrandi Missam una hora ante auroram, & altera post meridiem, & in quocumque loco decenti, & in Altari portatili; quinimo, si gravissima urgeat necessitas, etiam bis in die: benedicendi omnia sacra instrumenta, exceptis iis, in quibus sacra unctio est adhibenda: reconciliandi Ecclesias, Capellas, & Cœmeteria, ac Oratoria quomodolibet polluta, in iis locis, ubi Regius exercitus steterit: denique celebrandi Missam pro expiandis defunctis in quocumque Altari etiam portatili, quæ liberandæ alicui animæ e Purgatorii pœnis suffragetur. De Sacro apud Classiarios celebrando silet Constitutio. Sed Pontificiis Litteris die 28. Mar. 1754 & aliis Litteris die 27. Julii 1752. permittitur in Regiis Triremibus, ac in iis Regiis Navibus, quæ vulgo *Sciabecchi* dicuntur, Sacrum celebrari, etiam si sint in Statione: *dummodo celebratio Missæ,*

eo

eo tempore, quo mare tranquillum & cœlum serenum reperiatur, & cum assistentia alterius Presbyteri, seu Diaconi fiat, ita ut periculum effusionis Sanguinis in dicta celebratione minime adsit.

XIX. Privilegiis hisce laudata Constitutione expressis, quædam alia addita deinde sunt, aut Pontificiis Litteris editis in forma *Brevium*, aut Pontificiis Rescriptis. Ita quidem, cum in enarrata Constitutione de sola Neapolitana Capella Palatina fiat expressa mentio; hinc Rescripto Pontificio die 24. Maii 1749. decretum est, Sanctissimam Eucharistiam asservari quoque continuo posse in Capellis Palatinis Regiarum Ædium ad delicias extructarum in suburbiis, vulgo *Portici*, & *Capodimonte*. *Pressani* vero, quem locum Rex venationis causa, alternis annis, adire solet; nonnisi eo tempore, quo ibi Rex moratur, vi Rescripti Pontificii die 9. Novembris 1752. Divinam Eucharistiam fas est asservari. Et pro sacro Regiarum Capellarum Suburbii Erculani, vulgo *Portici*, & Oppidi *Casertæ*, ministerio, indulsit Pontifex Rescripto dato die 5. Januarii 1754. Capellano Majori facultatem addicendi earum singulis Capellanos sex, Clericosque quatuor; duos itidem alios Clericos unicuique ex duabus Regiis Capellis existentibus in Neapolitanis Arcibus *Ovi*, & *S. Erasmi*, quos idem Palatinus Præsul potest ad sacros Ordines promovere. Preterea datis Litteris in forma Brevis die 28. Augusti 1759. declarata sunt a Pontifice, jure perpetuo, privilegiata Altaria omnia extructa in Palatinis Capellis Neapolis, & Erculani Suburbii. Sed & aliis Litteris, pariter in forma *Brevis*, emanatis die 18. Januarii 1751. plenariam Indulgentiam, perpetuo concessit Pontifex, Regibus, iisque omnibus, qui post Sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ ritè suscepta, visitaverint devotionis, religionis, ac orationis causa, quolibet anni die, sacras Ædes Palatinas, Neapoli, & in Suburbio Erculano. Tandem, petente Rege, indulsit Pontifex, edita Constitutione die 18. Novembris 1752. decem Capellanis Regiæ Neapolitanæ Capellæ: *ut ipsi de cætero, perpetuis futuris temporibus, in quibuscumque publicis Regiis functionibus in eadem Capella fieri, & celebrati solitis dumtaxat, & non alias, Cappam magnam sericam vulgo Amuer-amaranti, non autem rubri, vel purpurei coloris, cum pellibus vulgo* di Martora, *& caudis Armellinis, nec non Mappa ex serico albi coloris ad instar rosæ efformata, & in principio femoris sinistri lateris passim cum duobus floccis sericis pariter albi coloris subtus pendentibus, & Rochettum cum suis manicis strictis hiemali; æstivo vero temporibus eadem Cappam magnam cum armisino similiter albi coloris loco pellium, & cum eisdem Mappa & floccis sericis albis, & Rocchetum prædictum deferre, & gestare, illisque uti libere, & licite possint, & valeant.*

XX. Amplissima hæc sunt Capellani Majoris Regni Neapolitani jura; queis similia in aliorum Principum Aulis habet nemo. Et quamvis ejus ordinaria jurisdictio non ultra hujus Regni fines se extendat, nisi præsente Rege in quovis loco; attamen quoad militares copias, non hujus Regni limitibus coercetur. Complectitur namque milites Regis existentes in Regno Siciliæ, atque in aliis ditionibus extra Regnum; tum etiam militum Capellanos, ubicumque locorum, terra, marique, Regis Copiæ sive terrestres, sive maritimæ sint. Nam laudata Constitutione expressis verbis data est Capellano Majori facultas designandi Capellanos, & Confessarios *pro militaribus copiis tam Regis*

pro-

propriis, *quam auxiliaribus*, *tam in Regno utriusque Siciliæ*, *quam extra*, *ubicumque ab eis iter faciendum*, *vel morandum esse contigerit*. Ex his vero omnibus conficitur, Capellanum Majorem esse procul dubio inter Magnates Aulæ, vulgo *Capi della Corte*, recensendum; uti sunt Supremus Præfectus Regiæ Domus, Supremus Præfectus Regii stabuli, Magnus Cosmeta Regius, Supremus Curator Regiæ venationis; quemadmodum in Aulis aliorum Principum, is, qui præest sacris rebus, talem dignitatis, & honoris locum occupat. Est etiam *Officium Coronæ*, quia illius munus, & auctoritas minime continetur intra limites Aulæ, & sacri ministerii; sed causas plurimas ecclesiasticas ad Regem delatas, Ecclesias omnes Regii juris, Scholas publicas, & gravissima Coronæ negotia in expediendo Placito Regio, nomine Principis, uti mox dicendum erit, complectitur, & moderatur.

CA-

CAPUT VI.

DE ALIIS PRÆROGATIVIS CAPELLANI MAJORIS REGNI NEAPOLITANI.

Capellanus Major est supremus Rector Gymnasii Neapolitani. II. *Rem litterariam ordinat.* III. *Jurisdictionem habet in Professores, Auditoresque.* IV. *Nulli sine ejus testimonialibus litteris possunt consequi Doctoris gradum.* V. *Nec ulli publice docere, neque libri edi possunt sine illius auctoritate.* VI. *Sententiam dicit an Romanis scripturis sit concedendum Regium Exequatur.* VII. *Quo ordine negotium hoc absolvatur.* VIII. *Imminet Beneficiis, seu Ecclesiis omnibus Regii juris.* IX. *Quæstiones de Patronatu Regio, vel Feudali examinat, & definit.* X. *Jus reddit in Causis ad hæc Beneficia spectantibus.* XI. *Curam habet vacantium Ecclesiarum Regii juris, idoneosque Rectores proponit Regi.* XII. *Speciali modo præest nonnullis Ecclesiis Regiis.* XIII. *Piarum Confratriarum Regulas approbat, & quæstiones ad illas spectantes decernit.* XIV. *In negotiis Ecclesiasticis ad Regem delatis suam sententiam dicit.* XV. *De Consultore ejus Curiæ.* XVI. *De Appellatione ab hujus Curiæ decretis.*

PRæter sacrarum rerum in Aula, Arcibus, & Exercitu administrationem, plures aliæ, eæque præstantissimæ, sunt partes hujus amplissimi Officii: quæ singillatim sunt hoc Capite recensendæ. Et primo quidem supremus ipse est Moderator Gymnasii Neapolitani, quod a Friderico II. Imperatore excitatum, Carolus I. Andegavensis pluribus collatis beneficiis, pristinæ restituit dignitati. Sed olim ad jus dicendum Auditoribus, & Præceptoribus Gymnasii constituebatur *Justitiarius Scholarium*; rei vero litterariæ præerat Rector Academiæ, qui unus erat e Gymnasii Magistris. Deinde utrumque munus Capellano Majori commissum est; atque in hac parte Magni Cancellarii locum obtinuit. Nam supremam Gymnasii administrationem Magno Cancellario demandari consuevisse colligitur ex Roberti Regis litteris, quibus anno 1311. præfecit Neapolitanæ Academiæ Mattheum Filamarinum, Custodem Regii Sigilli, deinde Neapolitanum Antistitem. In his enim litteris, quas exhibet Chioccarellus in Episc. Neapol. dicitur; *quia nunc Cancellarium Regni nostri, ad quem ipsius Studii cura, regimen, & ordinatio pertinet, non habemus, de tua circumspectione, ac fide confisi, ejusdem Studii gubernationem, ordinationem, dispositionem, & curam, prout ad dictum Cancellarium pertinere noscitur, tibi præsentium tenore committimus.* Hinc Ingilramus Stella Regius Capellanus, & Consiliarius, Magnus Regni Cancellarius, & Archiepiscopus Capuanus, supremum egit Moderatorem Neapolitani Gymnasii. At sub Aragoniis Regibus, quando-

Q que

que Major Capellanus præfuit publicis Scholis, uti Julianus Mirtus Frangipanus, Episcopus Cajacensis, deinde Tropejensis, Capellanus Major Ferdinandi I. Regis. Ita quoque sub Austriacis Hispaniæ Regibus; siquidem Antonius Lauro Episcopus Stabiensis, Majorque Capellanus, regnante Philippo II. Neapolitanam administravit Academiam. Et hanc ipsam administrationem Majori Capellano confirmavit anno *1616*. Prorex Regni, Lemosentium Comes, cum amplissimas extruxit ædes Scholis habendis, & sapientissimas condidit leges ad illarum dignitatem fovendam, augendamque. Rursumque id confirmatum est ab ejus successore Duce Ossunæ, lata Constitutione die 22. Novembris, ejusdem anni, quæ inscribitur, *De regimine Studiorum*, qua majori Capellano committitur cura Gymnasii publici, & auctoritas in Scholares omnes quarumvis scientiarum. Eo jure utitur usque ad hæc tempora.

II. Itaque ad Capellanum Majorem spectat omnem rem litterariam in Neapolitana Universitate ordinare: ut publici Præceptores ne desint officio suo, neve quid Catholicæ Fidei, bonis moribus, Regiis juribus, sanæ doctrinæ contrarium suis lectionibus prodant, diligenter advertere: utque Auditores se se in officio contineant; & ne res litteraria in publicis Scholis aliquid detrimenti capiat. Qui vacantes Cathedras consequi exoptant, eos edicto vocat generatim, suum ei daturos nomen intra condictos dies. Mox diem indicit habendo certamini litterario, vulgo *concorso*; & locum cuique proprium prælectionibus agendis adsignat. Deinde textum explicandum, sive ex Sacra Scriptura, sive ex Jure Canonico, sive ex Jure Civili, sive ex Magistro sententiarum, sive ex Aristotele (prout vacanti Cathedræ convenit) singulis Candidatis ter aperit fortuito; ut unum ex eo caput, quod quisque maluerit, sibi deligat exponendum crastino die. Præest deinde certamini litterario, & colligendis postremo die suffragiis, ac renunciandis ex majori votorum numero electis novis Professoribus. Ad hujusmodi ferenda suffragia jus habent præter Capellanum Majorem, nonnulli ex amplioribus Regni Magistratibus, & ex ipsius Gymnasii primariis Professoribus. Interea ipsius est designare, qui deficientium Professorum suppleat vices.

III. Cum a Friderico II. Imperatore execitatum est Neapolitanum Gymnasium, auctumque privilegiis pluribus, Præfecto studiorum sive Rectori Universitatis jurisdictio ordinaria collata fuit in caussis Scholarium, Doctorumque. *Auth. Habita*. C. *Ne filius pro patre*. At Carolus I. Andegavensis, qui de eodem Gymnasio restaurando, augendoque præclarissime meruit, Magistratum ad eam rem constituit, quem *Justitiarium Scholarium* nuncuparunt; qui jus diceret in negotiis sive civilibus, sive criminalibus tum Professorum, tum Auditorum. *Mandamus*, verba sunt illius Constitutionis relatæ inter Regni Capitula, Cap. *Inter virtutum dona*. Tit. *Privil. Stud. Neap. quod in omnibus quæstionibus, tam civilibus, tam criminalibus coram Justitiario suo, sive conveniantur, sive conveniant alios, vel Scholares, vel Cives, tam Doctores, quam Scholares, & Scriptores, eorum apothecarii, & cæteri, qui ibidem ratione Scholarum morantur*: facultate insuper eis facta adeundi Neapolitanum Antistitem, si remotis forensibus tricis, vellent sua negotia componi. Eidem addidit auctoritatem statuendi pretia vendendarum rerum comestibilium, ut in hac quoque parte, Auditorum, & Professorum commodo, & quieti consuleret. Desiit deinde, illius Ma-

Magiſtratus inſtitutio, quum facultas definiendi quanti vendenda ſint cibaria ad Optimates Civitatis deducta eſt; juriſdictionem vero in Profeſſores, Auditoreſque Univerſitatis, ſibi Capellanus Major, tamquam Academiæ Rector vindicavit. Quod illi jus confirmatum fuit a Prorege Oſſunenſium Duce, Pragmatica lata die 22. Novembris 1616. quæ eſt *De regimine ſtudiorum*. Idque juri communi conſonum eſt. Iis enim, qui aliquas exercent profeſſiones, nefas eſſe, illorum Judicum, quibus earum eſt cura, juriſdictionem, præceptaque declinare, dixit Anaſtaſius Imperator L. *Periniquum ult.* Cod. *De juriſd. omn. Judic.* Rurſus a Marchione de los Velez Prorege, lata Conſtitutione die 4. Januarii 1680. *Prag.* 1. *De regim. ſtud. Tit.* 1. confirmata eſt Capellano Majori ea juriſdictio, quibuſdam tamen limitibus circumſcripta. Itaque Profeſſores Regiæ Univerſitatis, una cum ſervientibus, quos *Bidellos* vocant, nonniſi Capellano Majori ſubduntur. Inſuper in Scholares, & quoslibet intra eorumdem Studiorum, Scholarumve ſepta delinquentes animadvertit cum voto Regii ſui Conſultoris; non tamen ſi in privatis ſcholis, vel alibi delinquant. Verum ſi civili, vel naturali morte coercendi ſunt, cauſæ olim in Regio Collaterali Conſilio, nunc in Regali Camera S. Claræ referendæ ſunt. Memorant hanc Capellani Majoris juriſdictionem Conſtantius, Taſſonus, Petra, Tappia, Ponte, Curtis, Riccius, Altimarus, Rovitus, aliique a Sorge Tom. 8. Cap. 31. n. 13. relati. Tandem Pontificia Conſtitutione hoc jus illi firmatum eſt, his verbis: *Salvis tamen omnibus juribus, prærogativis, privilegiis, ac facultatibus in Scholares, Lectores, aliaſque perſonas Regiæ Univerſitatis Studiorum.*

IV. Olim ad Magnum Cancellarium, Rectoremve Univerſitatis ſpectabat Juris peritos, Theologos, Philoſophos, ad gradum, honoremque Doctorum evehendos approbare. Verum cum circa annum 1428. a Joanna II. Regina inſtituta fuerint tria Collegia, ſcilicet Juriſperitorum, Philoſophorum ſeu Medicorum, & Theologorum, quibus Magnus Cancellarius immineret, (Diploma habes apud Tappiam Lib. 1. Jur. Regn. de Offic. M. Cancell.) ad ea Collegia jus translatum eſt approbandi illos omnes, qui in ſupradictis facultatibus digni eſſent Doctoris Titulo. Cenſet tamen Petrus Giannone Lib. 25. Cap. 7. non quidem tunc primum ea Collegia excitata, ſed reſtaurata fuiſſe. Illud certum eſt, pluribuſque probari poteſt, ante Joannæ II. regnum, fuiſſe qui Doctoris gradu, & titulo donabantur. Id autem auctoritate Principis, prævio examine, ſeu approbatione a Profeſſoribus publicis danda, abſolvebatur. Audiendus de hac re Rapolla *de Jure Reg. par.* 1. *lib.* 4. *cap.* 4. *n.* 3. ubi: *Neapolitanæ Academiæ non videtur conceſſum jus conferendi Gradum Doctoratus, ſed tantum examinandi, atteſtationiſque litteras conficiendi; unde auctoritate Regia olim acquirebatur ea dignitas... Sed quoniam in uſu tunc erat, ut Regium Diploma conficeretur per Cancellarium; ideo temporis progreſſu defecit auctoritas Academiæ, etiam in ſimplici approbatione Scholarium doctorandorum, eaque translata fuit ad ſeniores, & prudentiores hujus Civitatis, qui vel a Rege eligebantur, vel ab ipſo M. Cancellario, qui erat unus e ſupremis Regni Officialibus, paulatim conſtituerunt illi peculiare Collegium pro Doctoribus examinandis, & quo publica accederet auctoritas; placuit Reginæ Joannæ II. novo Edicto, ſive Privilegio, illud confirmari. Extat tale Edictum in calce Rituum Magnæ Curiæ, ubi, ſtatuto Cancellario tamquam Collegii Præfecto, & uno ex Doctoribus Prio-*

re electo, qui singulis annis mutari debeat, certa methodus præficitur in examine doctorandi, & approbatione. Nihilominus habet in hac re Capellanus Major suas partes. Nam Pragm. die 31. Novembr. 1629. *De regim. Studior.* statuit, ne cuivis liceat gradum Doctoris consequi, nisi Capellani Majoris præcesserit adprobatio. Hinc Studentes, qui lauream Jurisprudentiæ, vel Theologiæ, vel Medicinæ consequi exoptant, debent quotannis sua nomina describere in libro *matricularum* in ejus Curia servato, ut inde testimonium accipiant de impleto quinquennali, vel triennali studiorum cursu, quod oportet in Collegio Doctorum proferre ad Doctoris Gradum rite capessendum.

V. Ex hac ipsa Capellani Majoris erga publicam rem litterariam cura, & auctoritate, profluunt duæ aliæ præclarissimæ partes illius Officii. Harum prima est, ut ne ulli extra Academiam doceant liberales artes, scientiasque, sine ejus facultate, & approbatione, ita ut qui secus fecerint, ejus arbitrio, sunt puniendi. Altera vero est, ut ne ulli edantur libri, qui Regiis juribus, aut tranquillitati Reipublicæ adversantur, cujus rei plurima extant exempla Tom. 17. MSS. Chioccarelli. Ibi plura leguntur edicta a Proregibus lata, ne ulli promulgarentur libri sine Regis consensu; quem ipsi Proreges concedebant, explorato antea Capellani Majoris suffragio. Utrumque munus præstantissimum, & gravissimum est. Quanti enim intersit Ecclesiæ, & Reipublicæ, ne ab imperitis, vel improbis Magistris adolescentuli erudiantur; & ne libri evulgentur, fidei, bonis moribus, aut Regiæ dignitati contraria, quisquis sanæ mentis intelligit. Hinc a Concilio Lateranensi V. sub Leone X. anno 1515. tum a Tridentino *sess.* 4. *de edit. & usu lib.* gravibus inflictis pœnis cautum est, ne sine approbatione Diœcesani Episcopi, cujus est *pascere*, & *docere*, libri ederentur. Hisce canonicis sanctionibus accessere Principum leges, quarum vi in edendis, vendendisque libris, Regia auctoritate, & permissu opus est. Et quoad nos attinet, primus omnium Prorex Petrus de Toledo, Carolo V. regnante, edixit die 15. Octobris 1544. ne libri ederentur, vel venderentur, nisi eos Capellanus Major dignos publica luce renuntiaverit. Plures deinde ad eamdem rem Pragmaticæ prodiere, quæ leguntur sub *tit. De impressione librorum*. Mos inde invaluit, vigetque, ut qui librum aliquem edere velit, is supplici libello facultatem a Rege petat; qui hujus rei curam ad suum Capellanum Majorem remittit. Is vero alicui ex Regiis Professoribus examen libri edendi solet committere; deinde acceptas Revisorum censuras, relationesque ad calcem eorumdem librorum exaratas ad Ragem defert. Eodem utitur in hac re jure Neapolitanus Antistes. Verum quoad libros alibi impressos, ut fas sit, eosdem Neapoli, & in Regno evulgare, ac vendere jure recentis Concordati Cap. 7. statutum est, ut vir doctus excubet, ne ab exteris regionibus ad nos libri, qui Ecclesiæ, vel Reipublicæ perniciem inferant, transvehantur; & Ordinario loci exhibeatur index librorum exterorum, antequam e Regiis Dohanis extrahantur, ut eos arceat, a quorum lectione Fides, Ecclesia, Religio aliquid detrimenti capere possint. Optandum sane est, ut in re tam gravi, diligentissimam & efficacissimam præstent operam Sacerdotium & Imperium; ne ulla sit licentia temere scribendi.

VI. Inter præcipua atque nobiliora Capellani Majoris munera recensendum est, quod is suam dicere debeat sententiam, an Bullæ, litteræ, Rescripta Romanæ Curiæ, Sedisve Apostolicæ excutionem assequi valeant in

in Neapolitano Regno, seu an iis sit concedendum nec ne *Regium Placitum*, quod apud nos dicitur *Regium Exequatur*. Auctor est Clar. Gagliardus loco citato n. 30. consuevisse olim Capellanum Majorem concedere ejusmodi *Placitum* sine Rescripto Regis, aut Proregis, aut Collateralis Consilii. Quum enim liqueat ex monumentis Archivi Regalis jurisdictionis apud Chioccarellum Tom. 4. MSS. Proregem Comitem de Ripacorsa die 30. Junii 1508. Archiepiscopo Nazareno tunc Capellano Majori rescripsisse, ne concederet licentiam notificandi possessoribus Beneficiorum citationem Curiæ Romanæ, sed post summariam informationem de personis citandis, & tempore possessionis Beneficiorum, faceret ipsi Proregi relationem in scriptis ad finem providendi, inferre inde liceat, antea Capellanum Majorem facultatem habuisse concedendi Regium Placitum, nulla præmissa ad Proregem relatione. Fortasse id locum habuit in rebus minoris momenti. Tum a Philippo II. die 17. Julii 1569. Proregi Alcalensium Duci datum est in mandatis, ut Regium Placitum litteris, & Rescriptis Romanæ Sedis & Curiæ sine mora concederetur, re tamen prius cognita per Capellanum Majorem, addito ei uno ex Regentibus Collateralis Consilii. Et notat Gagliardus ab eo anno morem cepisse, qui etiam nunc temporis obtinet, redigendi in codicem, vulgo *registrum* Regia Placita, sive concessa, sive suspensa, aut denegata Romanis litteris quibuslibet: cum nullum de Placitis antiquioribus anno 1570. monumentum supersit in codicibus Curiæ Capellani Majoris. Extant tom. 4. MSS. Chioccharelli Proregis Alcalensium Ducis litteræ datæ Capellano Majori, quibus ordo præscribitur concedendi Placiti Regii, quod ne aliqua avaritiæ labe adspergatur, statutum est, ut jura Majori Capellano, ejusque Ministris ex hac re debita, e Regio deinde ærario solverentur. Philippus IV. die 24. Decembris 1664. litteras scripsit Comiti de Castrillo Proregi, ut *Regium Exequatur* minime concederetur a Collaterali Consilio, nisi præcesserit relatio Capellani Majoris. Id statutum est Pragmatica 14. *De officio Secretarii, seu a libellis, & his quæ Regio Cancellario incumbunt* data die 30. Aprilis 1665. ubi etiam cautum fuit, ne Regni Secretarius *Regium Exequatur* unquam expediret sine suffragio Capellani Majoris, ejusque Consultoris. Ab eodem Prorege die 23. Novembris 1665. litteris datis ad Joannem de Cespedes Capellanum Majorem sancitum est, partes interesse habentes audiri debere in Relationibus conficiendis de Placito Regio concedendo, nec ne. Mos inde invaluit, ut si quid in Romanis litteris deprehenderetur contrarium Regni moribus, Regiisque juribus, Curia Capellani Majoris decerneret, *quod supersedeatur in expeditione Regii Exequatur, & certior fiat Summus Pontifex:* quodue hujumodi decretum, non Capellanus Major ob reverentiave Apostolicæ Sedis, ut testatur Gagliardus, sed ejus Consultor tantum subscribebat. Sæpe etiam Romanis litteris permittebatur executio, cum adjectis tamen quibusdam limitationibus. Plurima occurrunt tom. 4. MSS. Chioccharelli suffragia a Capellanis Majoribus lata, ut Proreges consulerent, an Placitum Regium esset nec ne concedendum: atque hi mores nunc temporis etiam obtinent. Nam Capellanus Major cum voto sui Consultoris sententiam dicit de concedendo, vel denegando *Regio Exequatur*, & ad eam rem, partes in contradictorio Judicio audit, informationem, si opus est, capit, decreta conficit: tum illius sententia ad supremum Magistratum, quæ *Camera Realis* dicitur, transmissa, hujus auctoritate, & judicio vel respuitur, vel probatur.

VII.

VII. Sed quo ordine, quibusve legibus, totum hoc negotium absolvatur, enarrat citato loco Gagliardus. Nam cum a Gloriosissimo Rege Carolo Borbonio secreto Concordati articulo promissum fuerit, daturum se operam, ut in hoc Regno celerem, expeditamque consequerentur executionem Bullæ, Brevia, ac Rescripta Romanæ Curiæ; hinc datis litteris die 15. Decembris 1741. ad Archiepiscopum Thessalonicensem, Majorem suum Capellanum, plures præscripsit leges concedendi Placiti Regii, ut majores amoverentur ambages, quibus hoc negotium involuebatur. Summa totius rei hæc est. Capellanus Major supplices de hac re libellos Regi porrectos accipit, ac de iis refert; quin præviam obtineat a Reali Camera facultatem, nisi agatur de Episcopatuum Bullis. Tum Relationem suam ad Realem Cameram transmittit, quæ mox Regem conscium faciat suffragii sui. Si post Relationem a Capellano Majore factam, ii, quorum interest, nova aliqua eaque gravia documenta juris sui exhibeant, hæc ab ipsa Camera examinari possunt. Ut ne Romanarum Litterarum executio impediatur, nisi justæ afferantur impediendi causæ, ac depositum fiat ducatorum quinque, ab iis, qui illarum executionem impediri postulant, sancitum est. Beneficium reclamationis adversus *Regium Exequatur* non est indulgendum, nisi cum reclamans in Curia Capellani Majoris, vel Reali Camera nullo modo sit auditus, vel auditus nova produxerit documenta illati sibi gravaminis. Si quando autem Realis Camera, aliis ex causis peculiaribus censuerit reclamantem denuo audire; eas antea referre ad Regem debet, oraculum ipsius acceptura. Ut Episcopi *Regium Exequatur* petituri super Bullis Pontificiis collationis Ecclesiarum Cathedralium libellos exhibeant *Secretario Status* expediendis Ecclesiasticis negotiis addicto, ab eo remitttendos ad Curiam Capellanis Majoris pro relatione, quæ inde ad Realem Cameram transmittatur. Hæc vero, statim ac decretum *Regii Exequatur* expediverit, sine alio intervallo jubeat patentes litteras expediri exhibendas in eadem Secretaria Status pro legitimo earum cursu, quoties nullum intercesserit impedimentum.

VIII. Beneficia omnia Regii juris, ex vetustissimo more, commissa sunt curæ Capellani Majoris. Diximus pag. 57. & 60. Archicapellano Regum Galliæ secundis stirpis, & Magno Eleemosynario eorumdem Regum tertiæ stirpis commissa fuisse omnia Ecclesiastica Regni negotia, præsertim vero Regii juris Beneficia. Diximus quoque pag. 72. Capellano Majori Regni Siciliæ subjecta fuisse Monasteria Patronatus Regii. Eodem fere modo res se habuit in Aula nostrorum Principum. Hinc Princeps Petrepersiæ Prorex Regni anno 1509. die 1. Januarii Capellano Majori in mandatis dedit, ut inquireret, operamque omnem impenderet ad vindicanda Regi Beneficia illa, quæ temporum calamitate perierant, & describendos eorum omnium annuos proventus: & ut facilius hoc fungeretur officio, Magistratibus omnibus Regni præcepit, ut Archiepiscopo Nazareno Capellano Majori in hac re opem, præsidiumque conferrent. Rursum anno 1559. Dux Alcalensium Moderator Regni Majorem Capellanum interpellavit, ut Beneficia omnia Regii juris describeret. Protulit hæc monumenta tom. 6. MSS. Chioccarellus; ubi etiam plures leguntur relationes a Magno Capellano datæ, ut vindicaret Regi quædam Beneficia, quorum memoria exciderat. Hinc etiam permutationes, resignationesque hujusmodi Beneficiorum, nonnisi de Capellani Majoris suf-

fra-

fragio absolvuntur; idque semper usitatum fuisse dicitur in quadam Consultatione, quam de hac re ad Proregem dedit Consiliarius de Curtis Consultor Capellani Majoris anno 1567. & ita quoque faciendum decreto Regis anno 1569. sancitum est, uti legitur to. 17. MSS. Chioccharelli. Hinc denique in quibusvis negotiis ad Ecclesias Regias spectantibus, Capellani Majoris sententia est expetenda. Ut cum anno 1587 Episcopus Puteolanus contenderet sibi decimas deberi sulphuris, quod e Puteolanis fodinis percipiebant Moderatores insignis Nosocomii sub titulo SS. Annuntiatæ: & cum Ecclesiæ Episcopales Regiæ nominationis Brundusina, & Uritana ab uno, eodemque Episcopo administrarentur; moxque Uritani a Philippo II. Rege enixe petiissent, ut sibi proprius daretur Episcopus, quod demum a Rege impetrarunt, explorato prius Majoris Capellani suffragio.

IX. Sed & ad Capellanum Majorem spectat sententiam ferre, si quæ circa Ecclesiastica Beneficia excitantur quæstiones, an sint Regii Patronatus, vel Patronatus Feudalis. De qua re Gagliard. Lib.3. tit.1. num. 22. Hujus antiquissimi moris origo ex eo repetenda est, quod res Beneficiales tamquam spiritualia negotia nonnisi a Judice Ecclesiastico tractanda, & definienda communi opinione existimatum fuerit. Et jus quidem Patronatus esse spirituale aliquod; sicuti & Beneficium quod primario, & præcipue Officium spirituale involuit; cum Beneficitm detur, ac præsupponat Officium. Et quamvis tam Juri Patronatus, quam Beneficiis sint bona, & jura temporalia annexa; attamen hæc secundaria, & consequentia, minusque principalia sunt. Quod enim in Jure Patronatus, & Beneficiis est primum, maximumque, illud spirituale est. Hinc recenti quoque jure Concordatorum Cap. 6. n. 4. statutum est, ut Causæ Beneficiales privativè spectent ad Judicis, Forique Ecclesiastici cognitionem, exceptis tantummodo causis, quæ ad Regios Patronatus spectant; ibi: *Saranno di privativa giurisdizione Ecclesiastica le cause beneficiali, purchè non si tratti di jus patronati Regj, o Feudali per quelle sole Cause, la decisione delle quali principalmente dipende dal vedere, se il patronato sia annesso, o no al feudo; o de universitate bonorum negli altri patronati laicali.* Quemadmodum itaque Ecclesiæ Regii Patronatus ab Episcoporum jurisdictione sunt exemptæ; ita ab eorum foro subductæ sunt causæ, quæ ad eas pertinent. Et quia ad Regem spectat directum feudi dominium, inde fit, ut Patronatus Feudales eodem fere jure utantur. At cum hjusmodi sint causæ Ecclesiasticæ, quæ primario circa spiritualia versantur, æquum, convenienſque fuit, ut nonnisi alicui Ecclesiastico Judici definiendæ committerentur. Et inde factum, ut in Sicilia Judex Regiæ Monarchiæ; in Neapolitano Regno Capellanus Major in hisce causis, negotiisque jus reddant. Cui Capellani Majoris auctoritati nil derogatum voluit Benedictus XIV. laudata Constitutione *Convenit* anni 1741. ubi n. 15. abrogatis quibusvis aliis Capellani Majoris juribus in Bulla minime expressis, hanc tamen exceptionem addidit: *Salvis tamen omnibus juribus, prærogativis, privilegiis, & facultatibus in Scholares, Lectores, aliasque personas Regiæ Universitatis Studiorum Neapoli existentis, tum etiam quoad causas, & personas, Rectores, seu Possessores nonnullorum Beneficiorum, & Ecclesiarum, vel iisdem Ecclesiis inservientes, quæ ad nominationem, seu præsentationem, aut jus Patronatus Regium spectant, ab immemorabili tempore eidem Capellano Majori, ut asseritur, competentibus, quæ per præsen-*

tes

res neque approbare, neque eis ullatenus derogare intendimus.

X. Tamque late patet Capellani Majoris auctoritas circa Beneficia Patronatus Regii, vel Feudalis, ut omnia hujus generis negotia ejus forum complectatur, etiamsi agatur de jure aliquo intuitu Feudi & super re, vel jure Feudali acquisito; atque sive rei, sive actoris partes, Dominus Feudi agat. Idque ex antiquissimo more; cui cum sæpe repugnatum fuerit a Fisci Patrono, contendente in his casibus rem esse ad alios Magistratus deferendam, sæpe etiam hoc jus Curiæ adhæsit. Nonnulla exempla a Gagliardo loco cit. n. 29. adducuntur. Antonius David Regiæ Cameræ Præses, & Capellani Majoris Consultor anno 1586. in Regio Collaterali Consilio retulit, audito Fisci Patrono, discutiendam causam Octavii Farnesii Altimuræ Domini, qui ad se pertinere jus conferendi Archipresbyteralem illius Civitatis dignitatem contendebat, uti legitur apud Sanfelicium *Prax. Jud. sect.* 24. *n.* 24. Idem Sanfelicius refert decisionem Collateralis Consilii editam anno 1645. in causa Comitis Galassi Domini Nuceriæ ad se vindicantis jus præsentandi ad Dignitates, & Canonicatus illius Cathedralis Ecclesiæ. Et Reverterius Decis. 347. tradit plures a se, tamquam Consultore Capellani Majoris causas relatas in Collaterali Consilio, audito Regio Fisco, præsertim de jure Baronum Gryptæminardæ, & Mileti. Addit Gagliardus, processu temporum, & Reges, & Collaterale Consilium, & Delegatum Regalis jurisdictionis controversias Regiorum, & Feudalium Patronatum maluisse ad Curiam Capellani Majoris remittere decidendas, audito Regalis Patrimonii Fisco, tam in possessorio, quam in petitorio. Videantur Petra *super Ritu* 295. *n.* 220. Reverterius *Decis.* 495. ibique de Marinis, Capiciuslatro *Consult.* 153. n. 26. & 48. Id etiam nunc temporis viget. Nam Regalis Camera S. Claræ die 21. Julii 1749. definivit, procedendum, audito Regio Fisco, in Curia Capellani Majoris in causa jurium funebrium lecti, equi, aliorumque inter Archiepiscopum Hydruntinum, quæ Ecclesia est Regii juris, & Marchionem Granafei, Baronem Starneziæ, quæ soluta juxta solitum non erant in obitu trium Baronum, qui præcesserant. Cumque Patronus Fisci, tunc Matthæus de Ferrante, contendisset judicium illud ad Cameram Summariæ ratione Feudi spectare; decreto Regis die 1. Novembris 1749. statutum, declaratumque est, ut in Curia Capellani Majoris hoc judicium absolveretur.

XI. Pronum exinde est, ut Ecclesiæ Regii juris, suis Rectoribus viduatæ, Capellani Majoris curæ commissæ sint. In quibusdam litteris Proregis Alcalensium Ducis ad Regem datis anno 1568. quas exhibet tom. 3. Chioccarellus, dicitur ex vetustissimo more fructus vacantium hujusmodi Ecclesiarum administrari ab eo, quem Prorex designaverit, atque de Majoris Capellani sententia in ipsarum Ecclesiarum usum expendi. Nunc vero temporis, designat ipse Œconomum Regium ad colligendos administrandosque fructus vacantium Ecclesiarum Regiæ nominationis; unum scilicet ex Capellanis Aulicis, quorum singulis gradatim hoc demandatur munus, ac fruuntur constituto stipendio, uti a Carolo Rege decretum fuit. Si quid in iis Ecclesiis resarciendum, restituendum, renovandumque est, de Capellani Majoris mandato absolvitur. Tum ipsius muneris est, idoneos Rectores vacantibus Ecclesiis dandos perquirere, ac Regi proponere. Nam quoties agitur de promovendis Episcopis ad Ecclesias Cathedrales Regiæ nomina-

minationis; vel præsentandis ad vacantia Beneficia Regii Patronatus, vel conferendis Beneficiis Regiæ Collationis, ipse, prævio tamen jussu Regis, ternos idoneos viros Regi proponit, quorum unum Rex eligere consuevit. Nec immerito conjicit Gagliardus ex antiquissimo more id in Aula nostrorum Regum usitatum, cum Petrus Blesensis gravem scripserit epistolam ad Gualterium Guillemi II. Siciliæ Regis Capellanum, ut pro suo ipse officio Regem hortaretur, ac curaret, ne indignos ad Episcopales sedes promoveret. Dictum quoque alibi fuit Archicapellanum, Magnumque Eleemosynarium eodem fere munere functum esse in Aula Regum Francorum.

XII. Ex Ecclesiis vero Regiis, nonnullæ speciali jure ad Capellanum Majorem spectant. Hujusmodi est Barensis Ecclesia S. Nicolai, quam circa undecimi sæculi finem a nonnullis Barensibus mercatoribus constructam, & Sancti Episcopi Reliquiis illuc advectis ditatam, ab Urbano II. & Patribus Melphitani Concilii consecratam, a Paschale I. & a Normannis Principibus pluribus privilegiis auctam, Carolus II. Andegavensis uberioribus cumulavit beneficiis, Capellæ Regiæ dignitate decoravit, Canonicorum itidem Collegio, quorum unum se se, suosque successores esse voluit, ob summam ejus erga Beatum Episcopum pietatem, quod maritimo prælio victus, & captus ad illius opem confugiset. Insigni huic Ecclesiæ, & ejus Clero præest Antistes, Prioris nomine (is nunc est genere, & virtute eximius Nicolaus Caracciolo ex Ducibus S. Viti, olim Archiepiscopus Hydruntinus) a cujus foro datur provocatio ad Majorem Capellanum. Is proinde Judicem agit illius Cleri in gradu appellationis. Verum id munus consuevit ei committi Regiis Litteris, vulgo *Dispaccio*; uti die 1. Januarii 1745. Cœlestino Galiano; eoque e vivis sublato, Episcopus Puteolanus successor meritissimus, eamdem habuit a Rege provinciam die 18. Augusti 1753. Præter laudatam S. Nicolai Barensis Ecclesiam, sunt & aliæ quædam in Neapolitano Regno Ecclesiæ Regiæ, quarum Præsules jurisdictionem aliquam exercent; earumque Capellanus Major Judicem agit in gradu appellationis. Hujusmodi sunt Ecclesia Altamuræ, quæ ab Archipresbytero cum jurisdictione regitur; Ecclesia S. Petri ad Curtim Salerni sita; Ecclesia S. Petri de Laureto; S. Egidii de Altavilla; & Ecclesia S. M. Catholicæ in Civitate Rhegii. Novissime addita est Ecclesia S. M. Balneariæ in ulteriori Calabria, cui Abbas, sive Prior datus est; quam Regii juris declararunt.

XIII. Confratrias, quæ pietatis, religionisque causa in Civitate, & Regno plurimæ excitatæ sunt, vel excitantur, ut firmæ, ratæque sint, Regis auctoritatem, quam *assensum* vocant, implorare necesse est. Hujus vero rei examen consuevit Princeps Capellano Majori committere; cujus proinde muneris est, illarum Regulas, & Statuta ad examen vocare; si quid in iis delendum est, corrigere; si quid addendum est, imperare; tum Regem totius rei gestæ certiorem facere; a quo Regium Placitum nonnisi cum clausulis, & conditionibus a Capellano Majore appositis, concedi consuevit. Imo in Regio assensus Diplomate singillatim inseruntur, quæ addenda, vel restringenda in illis Statutis, Capellanus Major decreverit. Cumque hujusmodi Confratriæ fere omnes ex laicis coalescant, hinc nonnulla eorum negotia, ut plurimum Capellanis Majoris judicio sunt definienda. Proinde quæstiones de præcedendi jure in publicis supplicationum processionibus ad Capellanum Majorem definiendæ remit-

mittuntur, iſque ſolet potiorem locum iis concedere, qui prius Regium aſſenſum obtinuerint. Quamobrem ſolet Capellanus Major vel per ſe, vel per aliquem ex Regiis Capellanis ab ipſo delegatum, una cum Neapolitani Populi Tribuno adeſſe prope januam majorem Cathedralis Eccleſiæ Neapolitanæ, dum omnes Civitatis Confratriæ inde ad publicas ſupplicationes in feſtivitatibus Corporis Chriſti Domini, & S. Januarii procedunt, a Cancellario ipſius Curiæ ſingulatim ordine vocatæ.

XIV. Preterea in aliis quibuſdam eccleſiaſticis negotiis, quæ ad Principem deferuntur ab iis, qui ejus opem, & protectionem implorant, conſueverunt olim Proreges, nunc vero Reges, Majoris Capellani ſententiam, ſuffragiumque expetere. Ut enim ſtatutum eſt antiquis noſtris legibus a Roberto Rege editis, quæ dicuntur Capitula, atque inſcribuntur: *Ad Regale faſtigium: Conſervatorium pro laico contra Clericum: Conſervatorium pro Clerico contra Clericum: De ſpoliatis pro laico contra Clericum:* Neapolitani Principes protectionem ſuam impendunt Clericis, laiciſque, ad eos confugientibus, ne ſuis juribus deturbentur. Hujuſmodi negotia ad Principem delata, olim ſub Aragoniis Regibus, a ſupremo Principis Senatu, ſeu Conſilio S. Claræ remittebantur ad Magnam Curiam Vicariam, cum hac clauſula, *ſervata forma Capitulorum Regni*. Sed imperantibus Auſtriacis remitti conſueverunt ad Magnum Capellanum, uti conſtat plurimis exemplis tom. 13. MSS. Chioccarelli relatis, cum ea pariter formula, *ut provideat ſervata forma Capitulorum Regni*. Idque æquiore, & ſaniore conſilio; cum ad negotia eccleſiaſtica, & ubi de eccleſiaſticis perſonis agitur, Eccleſiaſtici viri ſententiam, judiciumque intervenire, magis eſt juſtitiæ, & religioni conſonum. Sicuti enim neque decet, nec æquum eſt, ut Eccleſiaſticus Judex de re militari, aut feudali, jus reddat, vel ſuam dicat ſententiam; ita nec laicum Judicem de eccleſiaſticis negotiis judicium ferre. Et olim quidem ſub Aragoniis, plures in S.Claræ Conſilio ſedebant Conſiliarii ex Epiſcoporum, vel Clericorum numero; ſicuti antiquioribus noſtris Regibus plures adhærebant Clerici, vel Epiſcopi, qui eorum Conſiliarios agebant, ſicuti alibi adnotavimus; proinde nil mirum ſi hujuſmodi negotia a Conſilio Principis definiebantur. Et quandoque Capellanus Major nedum *Conſiliarii* officio functus legitur; ſed etiam ſub Proregibus *Regentis Collateralis Conſilii.* Sed cum progreſſu temporis mos ille deſierit, & Conſilium Regis ex ſolis laicis coaluerit, ſapientiſſime factum eſt, ut eccleſiaſtica negotia ad Principem delata, hujus nomine a Capellano Majore tractarentur. Et jam alibi pag. 57. dictum fuit, præcipuum munus Archicapellani Regum Galliæ fuiſſe, ut de eccleſiaſticis negotiis delatis ad Principem ageret, at ſententiam diceret. Hinc in Regno Siciliæ ultra Pharum eccleſiaſticis negotiis nomine Regis expediendis præeſt Judex Regiæ Monarchiæ, qui e Clericorum numero eſſe debet, & ſæpè etiam fulget Epiſcopali dignitate. Is nunc eſt ſpectatiſſimi moris, meritique Præſul Hieronymus Palermo, olim Teatinus, & Epiſcopus Mazarienſis. Hinc etiam recenti jure Concordati, ad eccleſiaſtica quædam negotia pertractanda Tribunal mixtum, in quo nonnulli ſedent e Clericorum numero, excitatum eſt; tum ſecreto quodam articulo ſancitum, ut ſi quid ad Regem contra Eccleſiaſticas perſonas deferretur, illius Magiſtratus ſuffragio examinandum eſſet. Nec omittendum eſt, Capellanum Majorem ſepè huic Tribunali præeſſe. Ita in ejus origi-

ne

ne, inito Concordato, primus ei Præses datus est Galianus Capellanus Major, ex tribus Ecclesiasticis viris a Rege exhibitis, quorum unum Pontifex eligit. Galiano defuncto successit in eodem loco, eodemque modo Nicolaus Rosa Episcopus Puteolanus, & Capellanus Major. Ex dictis vero patet, quam merito in negotiis ecclesiasticis ad Regem delatis interveniant Capellani Majoris auctoritas, & suffragium.

XV. Ad hasce partes adimplendas sui præstantissimi officii, eas præsertim, quæ judiciarium expetunt ordinem, Jurisque peritiam, habet Capellanus Major suum Forum, suum Vicarium in spiritualibus, Cancellarium, & quoad forensia negotia ministros ad jus dicendum requisitos, Consultorem nempe, unum e Consiliariis Sacri Regii Consilii, quem Rex eligit e tribus a Capellano Majore nominatis. Et olim quidem Capellanus Major in forensibus negotiis expediendis suffragium alicujus Juris periti expetebat, qui cum aliquando inter Regios Consiliarios numeraretur, non poterat eo officio fungi sine Proregis consensu. Invaluit deinde ut is, cui res omnes judiciariæ definiendæ committuntur, nonnisi auctoritate, & consensu Principis constitueretur. Itaque quemadmodum Episcopale forum Vicarius generalis, vel Assessor, Doctor utriusque Juris moderatur; ita Curia Capellani Majoris regitur ab ejus Consultore. Is audit partes conluctantes, ordinat omnes justitiæ actus, relationes efformat, decreta conficit, quibus Capellanus Major subscribit. Et quod subscribere teneatur etiam in casu, quo ipse contrariæ a suo Consultore adhæreat sententiæ, asserunt nonnulli, & ita decisum fuisse a Collaterali Consilio refert Petra *in Rit.295. n.240*. Verum Regiis Litteris vulgo *Dispaccio* die 31. Julii anno 1744. declaratum fuit, posse Capellanum Majorem subscriptionem suam Relationi sui Consultoris denegare, aliamque Relationem nomine solum suo ad Regem transmittere: *Enterrada S.M. de quando rappresenta la Real Camera de S.Clara, en su Consulta de 30. del Mese pasado acerca de la diversidad de parecer occurrida entre el Pro-Capellan Major, y el Consultor Consejero D. Ferdinando Porcinara toccante a la spedicion del Regio Exequatur al Breve Pontificio de los cien mil ducados, que por los Ecclesiasticos de est Reyno deve pagarse: Ha resuelto, que (paraque no quedan prejudicadas las razones del Capellan Major) si en adelande sobravienere otra diversidad des pareceres entre de lo dicho Capellan Major, y el riferido Consultor, se observe, que cadauno haga relacion a parte sinque el uno est obligato a firmar la dell' otro, hasta tanto, que bien informada S. M. de las razones, de una, y de otra parte, pueda resolver, y ordenar lo que en buena conscientia doverà hacerse, y que al mismo tiempo sea conveniente a suo Real servicio. Palac.* 31. Jul. 1744. Quamvis huic edendo Regio Diplomati occasionem præbuerit sententiæ diversitas inter Capellanum Majorem, Consultoremque in concedendo Placito Regio; attamen ex ipsis verbis Regiæ Legis perspicuum est, eam complecti, ac extendi ad omnia alia negotia, in quibus Capellanus Major diversimode sentiat a suo Consultore. Ait enim Rex se id decrevisse, *ne deturbentur jura Capellani Majoris:* quia scilicet ad hunc primario spectat sententiam pronuntiare de iis rebus, quibus expediendis ipse imminet. At si vel invitus teneretur sui Consultoris opinionem sequi, eo jure destitueretur, quod omne solius esset Consultoris. Certum tamen est, & ex dictis constat, Principes nonnisi suis Magnis Ca-

Pellanis, ob eorum dignitatem, pietatem, religionemque, quædam negotia ecclesiastica commisisse; qui si ut justitiæ, & veritati rectius deservirent, usi sunt aliorum cosilio; non inde tamen fit, ut sui ferendi suffragii, ipsi excidant potestate. Certum quoque est, ex prima institutione, & ex ipso nomine *Consultoris*, huic nonnisi *consulendi* munus commissum fuisse; personæ vero, & officio Capellani Majoris auctoritatem decernendi. Hinc decreta omnia, & relationes omnes non a solo Consultore subscribuntur, sed a Capellano Majore. At Vicarius generalis, seu Assessor Episcopi, & quisque alicujus Tribunalis Officialis, qui definiendi habet inditam potestatem, solus suis decretis subscribit. Quapropter scitissime laudatis Regiis Litteris dictum fuit *deturbari jura Capellani Majoris*, quod idem est, ac everti ejus Officium, si in sui Consultoris sententiam ire cogeretur. Tum generali lege, sine ulla exceptione statutum a Rege fuit, *ut quoties casus occurreret diversitatis sententiæ inter utrumque, ne alter cogatur alterius decreto adhærere, quisque suam Relationem ad Regem transmittat*. Verba hæc generalia sunt, & nulla limitatione coerceri possunt ad solum casum concedendi nec ne Placiti Regii; quamvis ea occasione lex edita fuerit; sed omnem complectuntur casum, in quo Capellanus Major diversæ a suo Consultore esset sententiæ. Ratio hujus sapientissimæ Regiæ declarationis gravissima est, neminem scilicet cogi posse, & debere mentiri, seu contra mentem ire, vel contra propriam conscientiam agere. At si Capellanus Major cogeretur subscriptione sua probare eam sui Consultoris sententiam, quam ipse falsam, erroneam, injustam, vel iniquam judicat, ipse contra suam mentem iret, & contra suam conscientiam ageret: nam id probaret, vel decerneret, vel consuleret, quod neque probandum, neque decernendum, nec consulendum existimat. Quod si quandoque a Collaterali Concilio contrarium decisum refert Petra; id scilicet in aliquo casu particulari locum habuit, cum nulla justa causa, vel gravis ratio aderat Capellano Majori, ut ab æqua sui Consultoris sententia discederet, & dissentiret.

XVI. A decretis Curiæ Capellani Majoris ad Regem immediate appellatur. Est enim supremum, & distinctum Tribunal, cui nullum aliud imminet. Itaque mandato Regis Judex alius constituitur, qui latum a Consultore decretum ad novum examen revocet, ac in gradu appellationis sententiam proferat; sique hujus suffragium sit a primo diversum, tertius datur a Rege Judex, plerumque Realis Camera, ut rursus Causa judicio subjiciatur, donec duo decreta consona rem conficiant judicatam. Hæc praxis quoad causas ecclesiasticas Capellanorum, Clericorum, & aliorum, qui ad Capellani Majoris jurisdictionem spectant, innititur etiam laudata Benedicti XIV. Constitutione; ibi enim n. 2. postquam Pontifex facultatem dederit Capellano Majori examinandi & definiendi illorum Causas *tam civiles, quam criminales, seu mixtas, atque etiam Beneficiales*, exceptis causis hæresis, aliisque Summo Pontifici reservatis, *tam in prima, quam in secunda, & tertia instantia*, addit: *ita tamen ut a dicto Carolo Rege, ejusque in Regno successoribus, loco Ordinarii Assessoris, alii novi Consultores tam in secunda, quam in tertia instantia, singuli in singulis, eo modo, qui nunc servari solet, nisi gravitas causæ plures in qualibet instantia eligendos exigat, destinentur*. Is vero appellationis Judex a Rege constitutus, etiamsi plures simul essent in Collegium conjuncti,

cti, uti Realis Camera S. Claræ, tamen in cognoscendis, definiendisque causis Curiæ Capellani Majoris, ipsam exhibent, seu repræsentant Curiam, hujusque nomine agunt; & proinde Cancellario, Magistro actorum, cæterisque hujus Curiæ Officialibus utuntur. Id enim pluries a Rege, dato Diplomate, statutum est. Ita in Causa S.M. Balneariæ die 22. Julii 1757. *Aviendo resuelto el Rey, que el decreto hecho en tercera instancia por la Real Camera de S. Clara en la causa sobre el Real Patronato de Bagnara le haga la misma Real Camera publicar luogo por medio no ya de uno de sus Actitantes, si no de los Subalternos de la Curia del Capellan Major come simpre si è praticado*. Rursus Regiis Litteris die 5. Januarii 1765. *Per Regal ordine, e per intelligenza della Real Camera di S. Chriara partecipo a V. S. d' avere S. M. destinato essa Real Camera per Giudice di terza instanza, ed appellazione prodotta da' Monaci Cistercienſi di Real Valle nella Causa, che tengono nella Curia del Capellan Maggiore col R. Abbate Canonico di Andrea, ben inteso però, che la Real Camera debba fare attitare nel terzo Giudizio per mezzo de' Subalterni della stessa Curia del Capellan Maggiore*. Pariter cum causa quædam Juris Patronatus Regii in Diœcesi Beneventana ad Realem Cameram in gradu appellationis remissa fuerit his Regiis Litteris die 22. Novembris 1766. *Essendosi proposta al Re la Consulta della Camera di S. Chiara sul ricorso dell' Arcivescovo di Benevento per la nuova udienza dimandata nella causa della Collegiata di S. Giovanni di Montefusco con que' Canonici, S. M. si è uniformata alla detta Consulta de 25. del passato Agosto, e vuole, che restando fermi li Conservatorii Regii spediti a favor de' provisti, e'l legitimo possesso in cui si trovano abbia la suddetta causa a trattarsi, e rivedersi nella Real Camera inteso l'Arcivescovo di Benevento, l'Avocato Fiscale del Real Patrimonio & i Canonici della suddetta Chiesa*: cautum deinde fuit aliis Littetis Regiis die 2. Maii 1767. ut Realis Camera iisdem uteretur Officialibus Curiæ Capellani Majoris: *In occasione d' aver S. M. commessa alla Real Camera la revisione de' decreti proferiti dalla Curia del Capellan Maggiore in prima, e seconda instanza per la causa del Real Patronato di S. Giovanni di Montefusco la Curia suddetta ha rappresentato alla M. S. che uno de' Scrivani di mandamento sia andato a chieder l' atti, ed i processi concernente tal causa, che nella Curia esistono, e gl' ha umiliati li motivi per li quali crede, che la Causa suddetta debasi continuare ad attitare dal Cancelliero della sua Curia come in varii altri rincontri s' è pratticato per esser la Curia del Capellan Maggiore un Tribunale supremo, e non subordinato, che all' immediata Sovrana determinazione. E ritrovando il Re sossistenza ne' motivi rapportati dalla Curia, mi ha comandato dire alle Signorie vostre Illustrissime, che nella revisione della causa sopradetta la Real Camera si avvalga di Subalterno della Curia del Capellan Maggiore*. Quod sæpissime Realis Camera Judex a Rege constituatur in gradu appellationis a decretis Curiæ Capellani Majoris, id sapientissime fit; ne causæ gravissimæ unius, vel alterius Judicis decreto absolvantur; quas æquum, rectumque est, plurimum Judicum, eorumque, qui dignitate, auctoritate, doctrina, prima obtinent subsellia, suffragiis definiantur. Idque presertim locum habere debet, cum de re agitur, in qua singularis Judex facile posset Fisco potius, quam justitiæ, & veritati deservire.

CA-

CAPUT VII.

DE LITURGIA PALATINA.

De Liturgia in Oratorio Palatino Imperatorum Orientis. II. *Ordo Divinorum Officiorum*. III. *Et agendæ Liturgiæ*. IV. *Et celebrandæ Magnæ Hebdomadæ*. V. *Et curandi ſtrumas in Capella Regis Chriſtianiſſimi*. VI. *Ordo agendi Divina Officia in Capella Regis Catholici*. VII. *Et Sacrum ſolemne celebrandi*. VIII. *Ritus, qui ibi obſervantur in Magna Hebdomada*. IX. *Ac in aliis quibuſdam feſtis*. X. *Ordo ſacrarum rerum in Capella Regis Luſitaniæ*. XI. *Et ſacrum ſolemniter faciendi*. XII. *Quonam ritu alii feſti dies inibi colerentur*. XIII. *Ordo Liturgiæ in Aula Luſitana, qui nunc temporis obtinet*. XIV. *Et de feſtis diebus, qui ibi celebrantur*. XV. *Ordo Liturgiæ in Capella Regis Sardiniæ*. XVI. *Normanni Reges Siciliæ, quam fuerint Divinis Officiis addicti*. XVII. *De ritu acclamationum Regi, deque Collecta pro Rege in Liturgia*. XVIII. *De ſacris ſolemniis ſub aliis Siciliæ Regibus*. XIX. *De permiſſu agendi opera ſervilia in nonnullis diebus feſtis*. XX. *Ordo ſolemnis Liturgiæ in Sicilia, præſente Prorege*. XXI. *Neapolitani Reges Andegavenſes, quam ſtuduerint celebrandis Officiis Divinis*. XXII. *Itidem Reges ex Aragonia familia*. XXIII. *Quo ritu ageretur ſolemnis Liturgia in Capella Palatina, regnantibus Aragoniis*. XXIV. *Et quinam fuerit ordo ſedendi, ac decantandi ſolemniter Veſperas*. XXV. *Rurſus is Ordo explicatur*. XXVI. *Proregum tempore, quinam mores viguerint*. XXVII. *Ritus, qui modo obſervantur in Capella Palatina*. XXVIII. *De Regia menſa in magnis ſolemnibus*. XXIX. *De benedictione Regiæ menſæ*. XXX. *Cæremoniæ olim uſitatæ in menſa Regum Neapolitanorum*.

CApellæ Palatinæ Summorum Principum publicis Eccleſiis æquiparantur, ubi Divina Officia omnia, ſolemni ritu peraguntur a Clericis pluribus illarum obſequio addictis, quibus ſæpe Reges adeſſe ſolent, non privatim tantummodo, ſed Regia plane pompa, tuncque ſacrum ipſum miniſterium, vulgo dici ſolet, *Cappella Reale*. Id quidem jam diu in more fuit apud Imperatores Orientis, utpote qui inſigniores anni feſtivitates Paſcha, Magnam Hebdomadam, Nativitatem Domini, Feſtum Spiritus Sancti, Exaltationem Sanctæ Crucis, in Oratorio Palatino celebrarunt ſolemni pompa, ac ſplendido apparatu, uti refert Codinus in libro de Officiis Aulæ, & Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ. His diebus Imperator accedebat ad Eccleſiam Palatinam, Imperialibus indutus ornamentis, ferens dextra manu Crucem, ſiniſtra lampadem: præibant Lampadarius præferens accen-

accensam lampadem, ut mos fuit Græcis Imperatoribus; nonnullique Proceres Aulæ ferentes duodecim flammula, seu vexilla, in quibus expressæ erant imagines Crucis, quorumdam Sanctorum Pontificum, aut Martyrum. Imperatorem comitabantur Magnates Aulæ, & Imperii, quorum quilibet sui Ordinis gerebat indumenta. Sed in festo Palmarum parabatur ambulacrum ab Imperatorio cubiculo usque ad Oratorium floribus, ramisque stratum. Despotæ sua etiam habebant vexilla, suas itidem lampades. Ingrediente Imperatore Ecclesiam Palatinam, Cantores, Lectoresque acclamabant: *Diuturnum faciat Deus imperium tuum;* & hujusmodi acclamationes frequentissimæ erant in ipsa Liturgiæ celebratione. Tum Imperator osculabatur Imagines, vel Crucem, aut Evangelium; atque Solio insidebat, in ædicula extra cancellos Bematis, quæ dicebatur Solea, eique adhærebat Magnus Domesticus tenens manu ensem Imperatorium. Proceres vero adstabant, servato ordine suæ dignitatis. Imperatrix, & cœteræ Augustæ consistebant in quibusdam aulis, seu cubiculis medio in Templo positis, quæ dicebantur sedes Imperatricis, uti legitur apud Cangium lib. 3. Constantinopolis Christianæ. Sacris operabatur Patriarcha, aut Protopapa Palatii. In Paschate, decantatis Matutinis, & inchoata Liturgia, ante Apostoli lectionem accedebant ad Imperatorem Solio insidentem Proceres cuncti, & illius osculabantur pedem, manum, & genam. Feria quinta Magnæ Hebdomadæ Patriarcha, Episcopi, cæterique Præsules adibant Palatium ad salutandum Imperatorem in sella Regia confidentem; quem Patriarcha thure adolebat, tum osculabatur; cæteri vero Præsules osculabantur Imperatoris manum, & genam. Eadem feria quinta, hoc ritu agebatur ab Imperatore lotio pedum, quem ita describit Codinus cap. 12. *Constituunt duodecim pauperes, eosque subuculis, sive tunicis, curtis braccis, seu caligis, & calceis vestiunt; & posita pelui in Imperatoris conclavi, Protopapa ad januam consistens, recitat illud:* Benedictus Deus noster, *cum Trisagio. Deinde lecto per illum Evangelio, quando processit usque ad illa verba:* Mittit aquam in peluim. *Postea adducunt jam antea præparatos pauperes sigillatim quemlibet, quorum quivis manu cereum ardentem gestat; & hoc quidem sedente, Protopapa autem Evangelium legente, illudque pronuntiante:* Cœpit lavare pedes discipulorum; *idque sæpius, donec scilicet omnium pedes abluuntur; lavat Imperator dextrum cujusque pedem, lotumque sindone, qua præcinctus est, abstergit, & osculatur. Quo peracto, terminatur officium lotionis. Dantur autem cuilibet pauperi tria aurea numismata: postmodum inchoatur Liturgia, seu Missa.* In magno Sabbato post Apostoli lectionem tres e Lectorum Ordine efferentes ex Ecclesia lauros, eas spargebant ante Imperatorem. In Paschatis officio accipiebat Imperator a Protopapa lampadem, dum legebatur Evangelium, Proceres vero a cæteris ministris cereos: sed circa vesperam adibat Ecclesiam S. Sophiæ ad audiendos Vespertinos Hymnos, ubi ipse & singuli Proceres thure colebantur a Patriarcha. Addit Codinus, olim morem viguisse, ut in his Vesperis ingrederetur Imperator Sanctuarium, & sanctam Mensam thure adoleret, tum etiam Clericis dono daret centum libras auri. Præter has solemnitates memorat Codinus cap. 9. Festum adorationis Crucis, quod Dominica quadam ad id designata in Palatio celebrabatur. Eo die Archidiaconus cum Cantoribus afferebat Crucem ex Ecclesia Palatina; cui Imperator, circumstante

Au-

Aulico comitatu, obviam ibat usque ad januam, eamque semel, atque iterum adorabat, & osculabatur. Memorat etiam cap. 19. benedictionem quamdam singulis mensibus in Palatio faciendam, hoc ritu. Decantato Matutino, & Officio benedictionis, Protopapa accedebat ad Imperatorem medius inter Archidiaconum ferentem Crucem, & Protopsaltem ferentem urceolum, ubi sanctificationis materia continebatur. His obviam ibat Imperator; tunc Protopapa acceptam ab Archidiacono Crucem imponebat fronti Imperatoris cum precibus, isque Crucem osculabatur, acclamantibus omnibus: *Ad multos annos*. His peractis, si quod in promptu erat Rescriptum a Principe subsignandum in alicujus gratiam, signabatur, omnibus pariter accinentibus: *Ad multos annos*. Fuit & alia insignis cæremonia Aulæ Constantinopolitanæ, quum singulis annis, desinente Quadragesima, ad Aulam deferebatur e Monasterio, ubi asservabatur, celeberrima apud Græcos Imago SS. Virginis Victoriæ, seu Hodegetriæ; quam summa religione Greci coluerunt, atque in bellicis expeditionibus deferre consueverunt. Atque hæc festa in Palatio agebantur, ut tradit Codinus, qui cap 15. alia quædam recenset, quæ extra Palatium celebrabat Imperator, sive in Ecclesia S. Sophiæ, sive in aliis Ecclesiis, ad quas accedebat aut ad Vespertinum Officium, aut ad Liturgiam; præeuntibus nonnullis Imperatoriis ministris cum lampade, & vexillo Imperatorio, qui ibi Principem expectabant, usque ad Rei Divinæ finem. Et hinc patet, antiquum, usitatumque esse morem, ut in magnis solemniis Principes Regia pompa adsint Rei Divinæ, quæ celebratur, ministrantibus Clericis suis in Ecclesia Palatina.

II. Olim Francorum Reges consuevisse in Aula sua insigniores solemnitates singulari cultu, & apparatu celebrare, non obscure colligitur ex antiquis Scriptoribus, qui adnotare solent loca, ubi Reges Pascha, vel Natale Domini celebrarunt, hac phrasi, *Tenuit Rex Natale*, qua indicatur, peculiari quadam ratione, hæc solemnia in Aula Regum peracta fuisse. Quibus vero ritibus Liturgia Palatina olim absolveretur minime constat, uti observavit Peiratius lib. 2. cap. 37. & sequentibus; neque enim aliud e veterum monumentis colligitur, nisi quod hisce festis diebus Principes Regalia induebant ornamenta, splendidis epulis Aulicos excipiebant, donis, ac beneficiis quosdam cumulabant, Comitia, sive Placita generalia agebant. Quod etiam Angliæ Regibus usitatum fuit; siquidem Anglicanarum rerum Scriptores frequentissime innuunt habita Placita generalia a Regibus in magnis solemniis. Neque silentio prætereundum est, olim Episcopos Galliæ, instante Natalis Domini festo, consuevisse munuscula quædam ad Regem transmittere, eumdemque per epistolas sciscitari, an bene valeret, ut pro illius valetudine preces apud Deum funderent, quarum litterarum formula exstat apud Marculphum lib. 2. cap. 44. & 45. In celebrandis vero Divinis Officiis tradit Peiratius lib. 2. cap. 10. servatum fuisse in Capella Palatina Regum Galliæ, primò ritum Gallicanum, tum sub Carolo M., & ejus stirpe ritum Romanum; at imperantibus Regibus tertiæ stirpis ritum Ecclesiæ Parisiensis; & hinc Guillelmus Carnotensis refert, S. Ludovicum Regem celebrasse Divina Officia *secundum morem Parisiensis Ecclesiæ*; hinc etiam Bullæ Clementis VI. a Tilletio relatæ permittunt Capellanis Regiis ritum Parisiensem; huncque viguisse usque ad Carolum IX. & Henricum III. quo temporis Romanus ritus in Capella Regum Galliæ obtinuit.

In

In ea Capella is est ordo agendi solemnia, & Liturgiam, quem ex Dumontio, & Roussetio libr. 3. cap. 1. §. 6. Ceremonialis Galliæ, & ex Peiratio toto libro secundo de Oratorio Regis Galliæ, aliisque desumpsimus. In magnis solemniis quandoque Episcopus aliquis, quandoque aliquis Capellanus Regis Rem Divinam facit in Capella Regis. Nam in festis Pentecostes, Circumcisionis, & Purificationis, Sacrum facit Episcopus aliquis, qui amplissimæ Societati Equestri Spiritus Sancti sit adscriptus. In Paschate, Natali Domini, Festo omnium Sanctorum, pariter Antistes aliquis operatur Sacris, tum ad Missam, tum ad Vesperas, quæ iis diebus solemniter a Musicis Capellæ Regiæ decantantur. At in aliis festivis diebus, ut in Ascensione Domini, Assumptione Deiparæ Virginis, Dominica Palmarum, Feria quinta Cœnæ Domini, Parasceve, Sabbato Sancto, aliisque festis, quibus Rex solemni Liturgiæ adesse vellet, Sacrum facit aliquis e Capellanis Regis. Is etiam agit sacrum ministerium in Vesperis: quæ olim decantabantur in Capella Palatina singulis Dominicis, & festis diebus; sed jussu Regis anno *1669*. statutum est, ut nonnisi in recensitis solemnitatibus decantarentur. Pariter a Capellano aliquo Regis, cerei in die Purificationis, & rami olivarum in Dominica Palmarum benedicuntur; & Regi traduntur a Magno Eleemosynario, qui etiam initio Quadragesimæ, cinere adspergit Regium caput. Ad Capellanum quoque Regis spectat singulis diebus Sacrum facere coram Rege, & dum Missa celebratur, decantari solet a Musicis Palatinis aliquod Responsorium. In Capella Palatina Capellani Regis dextram occupant; Episcopi, Abbates, Capellani Reginæ, & Delphini sinistram: prope Regem adest Magnus Eleemosynarius, huic adhæret Primus Eleemosynarius; ex altera vero parte adest prope Regem ejus Confessarius. Locum inter Altare, & Regem occupant Eleemosynarii Regis Rocchetto, & Mantelletta induti; post hos consistunt Capellani, Clericique Capellæ Regiæ.

III. Quum vero Rex Christianissimus solemni Liturgiæ adest, pergit ad Palatinam Ecclesiam, præeuntibus militibus prætorianis, sonitu tympanorum, ac tibiarum, & iis, qui Regis sunt a cubiculo; sequentibus vero Magatibus Aulæ, & Sociis Equestris Confratriæ Spiritus Sancti: tum, si Eucharistico pane reficiendus est, ingreditur Oratorium, ubi Regem expectat Confessarius, cui peccata sua confitetur. Interea silent bellica instrumenta, atque sex milites agendis apud Regem excubiis destinati, cum eorum Duce consistunt ad Oratorii fores. Sacra Confessione expleta, redit ad Ecclesiam, ibique sub umbrella, seu baldachino consistit, supposito genibus pulvinari. Tum Episcopus, qui Sacris est operaturus, salutato Rege, eumdem adspergit aqua benedicta, & Sacrum inchoat: quo incipiente, Rex Eleemosynario, qui ei proximus est, servandas tradit chirothecas, pileumque; ac a Magno Eleemosynario, vel primo Eleemosynario, accipit libellum precum, vel Divini Cursus. Decantato Evangelio, Diaconus Sacrum Codicem porrigit Magno Eleemosynario, qui illum præbet Regi deosculandum, his verbis: *Hæc sunt verba sancta*, quibus Rex: *Credo, & Confiteor*. Quandoque tamen honoris causa alicui Episcopo, ex iis, qui adsunt, traditur Evangeliorum liber, ut ad Regem deferatur. Ad Offertorium fit a Rege Oblatio. Et olim quidem, ut refert Peiratius lib. 2. cap. 45. quotidie, ac bis in Missa Rex offerebat, nempe ad Offertorium, & ad finem Liturgiæ: utraque tamen

Oblatio exigui fuit valoris, & nonnisi sub Ludovico VIII, & Ludovico XI. aucta est ad aureos duos. At uberiores erant Oblationes in Parasceve Domini ad adorationem Crucis, & in aliis solemnitatibus, præsertim Epiphania, quo die Reges consueverunt offerre aurum, thus, & myrrham. Hæ Oblationes olim concedebantur Capellanis Regiis; sed jubente Henrico II. anno 1548. concessæ fuerunt Parochis locorum, ubi Rex degebat: & hinc mos invaluit, ut ubicumque Regium fuerit domicilium, Parochus illius loci, singulis diebus nummum aureum accipiat nomine quotidianæ Regiæ Oblationis. Nunc vero temporis, una tantum in Missa fit a Rege Oblatio unius nummi, sequenti ritu. E Clericis Regiæ Capellæ unus porrigit primo ex Principibus Regiæ stirpis, vel alicui Magnati ex illorum numero, quos vocant Officiales Coronæ, nummum offerendum: interea ab aliquo Eleemosynario Regis apponitur pulvinar ad infimum Altaris gradum, ac prope ipse sistit flexis genibus, ex altera vero parte sistit Magnus Eleemosynarius flexus & ipse genibus, tenens argenteam concham; Tum Rex ad Altare accedit, eumque sequuntur duo prætoriani milites cum eorum Duce, procumbit in genua, nummum accipit a Principe Regiæ stirpis, atque in concham injicit; deinde Patenam osculatur, & salutato Altari, redit ad locum unde discesserat. Ad elevationem sanctæ Hostiæ, Cantores Palatini decantant hos versiculos: *O salutaris Hostia: Quæ cæli pandis ostium: Bella premunt hostilia: Da robur, serva lilium*. Hujus moris initia repetit Peiratius lib. 2. cap. 55. a Ludovici XII. ætate; quum anno 1512. plures Europæ Principes, initio fœdere, illi bellum indixere. Ea occasione, Episcopi Gallicani pro Regis, Regnique incolumitate, preces illas effundendas decrevere; quod nedum in Regia Capella, sed & in aliis quibusdam Gallicanis Ecclesiis observatur. Cum ad pacis osculum Sacerdos pervenit, Diaconus porrigit pacis instrumentum Magno Eleemosynario, vel digniori Episcopo præsenti, a quo defertur ad Regem. Si a Rege sumenda sit sacra Eucharistia, id hoc ritu peragitur. Antequam Sacerdos consecrandum panem offerat, Magnus Eleemosynarius accipit a Clerico aliquo Capellæ Regiæ capsulam argenteam serico velo tectam, & in argentea concha positam, in qua capsula plures continentur Hostiæ, illarumque unam tradit eidem Clerico prægustandam, ut periculum faciat, Rege præsente. Deinde reliquæ Hostiæ exhibentur Regi, ut illarum unam seligat, quam serico velo involutam deferunt ad Antistitem Sacra facientem, consecrandam pro communione Regis. Hausto ab Antistite Christi Domini Sanguine, apponuntur prope Altare pulvinaria duo, scabellum, ubi Rex genua flectit, & mappa, quam manibus suffulciunt duo Principes Regiæ stirpis, vel in horum absentia duo Proceres Regni, Magnus Eleemosynarius, & Primus Eleemosynarius. Tum Antistes Sacra faciens versus ad Regem, eumdem paucis alloquitur ad rem, de qua agitur, & consueto mox Ecclesiæ ritu, illi Eucharistiam porrigit. Quo facto, Præfectus Domus Regiæ præbet eidem vinum hauriendum, ut facilius Eucharistiam deglutiat, Olim usque ad Henrici IV. tempora, Reges Galliæ utramque speciem sumebant; exinde mos invaluit, ut nonnisi in Coronatione sua, communionem utriusque speciei perciperent. Præterea in Liturgia Capellæ Palatinæ Regum Galliæ servatur mos vetustissimus Eulogias, seu panem benedictum distribuendi. Nam Clericus aliquis Regiæ Capellæ exhibet Antistiti celebranti panes nonnullos in argen-

tea

tea concha ab eodem benedicendos; tum iidem panes Magno Eleemosynario traduntur, qui accepto ex iis uno, dissectoque in partes duas, hasce prægustandas tradit Clerico, & Eleemosynariorum uni ad periculum faciendum. Prægustatione facta, Magnus Eleemosynarius defert Eulogias ad Regem, Reginam, Regiamque prolem, ab iis, quas velint, seligendas: cæteris vero Principibus Regiæ stirpis, & Aulæ Magnatibus inferior Eleemosynarius Eulogias distribuit. Huic ritui similis est alter, quo in Parochia Regii Palatii benedicuntur panes Regio stemmate distincti, qui ab Aula ad Ecclesiam magna pompa deferuntur, Rege adstante Rei Divinæ sub umbella, atque ad Offertorium cereum offerente. Panes illi benedicti dicuntur Eulogiæ Regis. Atque hi sunt præcipui ritus in solemni Liturgia Capellæ Palatinæ Regum Galliæ.

IV. Ibi solet Rex Christianissimus adesse Divinis Officiis in præcipuis solemnitatibus, præsertim vero in magna Hebdomada, & feria quinta Cœnæ Domini pauperum pedes abluere, hoc ordine. Die præcedenti, ab aliquo ex Eleemosynariis Regis, & a Medico, Chirurgo, Tonsore Aulicis, tredecim seliguntur pauperes, quos nulla lue, nulloque ulcere infectos probaverint, eorumque nomina describuntur. Hi sequenti die ad Ædes Regias ducuntur, ubi lotis eorum pedibus, amputatis unguibus, ac capillis, tunicam induunt rubei coloris ad genua usque demissam; tum ab eorum consanguineis deducuntur ad Aulam quamdam Domus Regiæ, ubi sacra cæremonia est peragenda. Ibi sedent in scamno, e regione Antistitis, qui sellæ insidens brevem habet ad eos concionem, tum dicto Psalmo *Miserere*, eis absolutionem impertit. Quo facto, singulis Rex Christianissimus dextrum pedem abluit, & osculatur; Magno Eleemosynario pelvim, altero Eleemosynario pedem pauperis fulcientibus. Lotione expleta, ibidem accumbunt mensæ; singulis tredecim fercula apponuntur, Rege eis ministrante, Regemque adjuvantibus Principibus Regiæ stirpis, aut Magnatibus Aulæ. Singulis etiam tredecim nummi a Rege donantur. His omnibus peractis, Rex una cum Aulico comitatu pergit ad Liturgiam audiendam in Capella Palatina; tum ferens accensum cereum comitatur Sanctissimum Christi Corpus ad Monumentum. Eadem die, tredecim pauperum puellarum pedes a Regina abluuntur. In Parasceve, Rex Sanctam Crucem adoraturus accedit post Sacerdotem, Diaconum, ac Subdiaconum, atque offert tredecim nummos; Eucharistiam a Monumento ad Altare deferendam comitatur; & sacro ministerio peracto, accumbit mensæ, solisque herbis, ac leguminibus vescitur. Tum nonnullis alieno ære oppressis veniam facit, soluta pro eis pecunia; tandemque ad Matutinum Officium pergit. Pariter in Magno Sabbato, ac Paschate, Divinis Officiis in Capella sua interesse solet: quo die quandoque strumosis manus imponit, uti etiam in Pentecoste, Festo omium Sanctorum, & Natali Domini.

V. Nam Christianissimi Galliæ Reges eam vim curandi strumas divinitus accepere; quam quidem a Clodovæo Rege, qui primus Christianæ Religioni nomen dedit, profluxisse nonnulli opinantur. Sed obstat silentium veterum, præsertim Gregorii Turonensis, qui nullos memorat Reges primæ, aut secundæ stirpis hac virtute præditos, quamvis horum facta accurate describat. Obstat etiam, quod illorum Regum plurimi, non unctione cælestis olei, sed elevatione super clypeo, ut olim moris erat, inaugurati fuerint Reges. Quin etiam leguntur

nonnulli tertiæ stirpis Reges curasse strumas, qui tamen Remensi oleo e cœlo delapso ad Clodovæum ungendum, minime peruncti fuere. Prima hujus moris vestigia occurrunt in vita Roberti Regis, filii Hugonis Capeti, quem Helgaldus scribit impositione manum infirmos curasse: & de S. Ludovico disertius testantur Guillelmus Nangius, atque Gauffridus de Belloloco, illum signo Crucis strumosos sanasse. Exinde Galliæ Reges ad hæc usque tempora hunc morem servarunt, de quo plura tradunt Galli Scriptores. Itaque instantibus præcipuis anni festivitatibus, si Rex velit strumosis manum imponere, Magnus Eleemosynarius eum conscium facit quot, & qui curandi sint: notumque fit universis, Regem, statutis die, & loco, curaturum strumosos, quibus interea temporis eleemosyna e Regio ærario conceditur. Stata die, primo Medici ac Chirurgi Aulæ diligenter explorant, an revera strumis laborant, qui curandi sunt; tum hi flexis genibus Regem expectant, qui singulis manum in fronte imponens, profert hæc verba: *Rex te tangit, Deus te sanat*. Singulis deinde Magnus Eleemosynarius nummum elargitur, inquiens: *Orate pro Rege*. Hanc strumarum curationem sibi quoque vindicant Angliæ Reges: de qua re Polydoris Virgilius lib. 4. Hist. Angl. scribit: *Eduardus I. Rex Anglorum, qui & sanctus appellatur, solebat divinitus solo tactu sanare strumosos, quod quidem immortale munus jure quasi hæreditario ad Reges posteriores manavit: nam Reges Angliæ etiam nunc tactu, ac quibusdam hymnis, non sine cæremoniis prius recitatis, strumosos sanant*. Et Petrus Blesensis ep. 150. ad Clericos Aulæ Regiæ probat ex hac ipsa virtute sanctitatem Regiæ Majestatis: *Sanctus, & Christus Domini est, nec in vanum accepit unctionis sacræ sacramentum, cujus efficacia si nescitur, aut in dubium venit, fidem ejus plenissimam faciat defectus inguinariæ pestis, & curatio scrophularum*. Hinc nunc temporis Angliæ Reges Catholici e Stuarda familia, de Ecclesia, & Fide Catholica præclarissime meriti, statis quibusdam diebus, post recitatum a Capellano suo Evangelium, & quasdam preces, strumosis manum imponunt; uti a Jacobo III. Principe religiosissimo factum novimus. Hispanis vero Regibus cælestem vim inesse sanandi vexatos Dæmone scribunt Borellus in libro de præstantia Regis Catholici, aliique. Denique in Capella Regum Galliæ, absoluta Liturgia, Episcopi recens promoti præstant fidelitatis juramentum, de qua re alibi agendum erit.

VI. Hispaniæ Reges in magnis solemniis adesse solent Rei Divinæ in Capella sua Palatina, ad quam se conferunt hoc ordine, uti apud Dumontium, & Rossuetium in Cæremoniali Hispaniæ legitur. Præcedunt duo Officiales Aulæ, quos *Alcaldos* vocant, virgas manu ferentes, sequuntur Adolescentes Aulici, Cubicularii, Præfecti Domus Regiæ, Magnates Hispaniæ, Rex, & Asturicensium Princeps: prope Regem Cardinales, ac Oratores Principum, post Regem Dux Prætorianorum militum. Ingredientem Regem Major Capellanus, aut Apocrisiarius Pontificius, vel aliquis Antistes adspergit aqua benedicta. In Capella locus Regis est prope Altare a dextra illius parte, seu cornu Evangelii, ubi in tabernaculo quodam velis obducto, quæ dicuntur *Regiæ Cortinæ* consistit; prope adest Præfectus Regiis Cortinis, cujus muneri incumbit vela obducere, atque referare. Olim in scamnulo prope Regem sedebat Supremus Præfectus Domus Regiæ; sed decreto Philippi V. Regis anno 1705. uti referunt Dumontius, & Rossuetius, ea sedes concessa est Duci Prætorianorum militum, vul-

vulgo *Capitano della Guardia del Corpo:* quare Supremus Præfectus Domus Regiæ sedet primo loco in scamno Magnatum Hispaniæ, etiamsi ex illorum numero minime sit. Dextram quoque Altaris partem occupant Major Capellanus, & Antistes, siqui adsunt, sedentes prope Aram, tum Magnates Hispaniæ scamno insidentes. Ex altera vero parte, seu cornu Epistolæ consistunt Præfecti Domus Regiæ, Legati Principum, & Capellani Honorarii. Regina Hispaniarum intra ligneos cancellos adest in ædicula quadam, cui proximus est locus Matronis Aulicis destinatus. Ita vero rem hanc describit Turturetus in libro de Sacello Hispano cap. 4. *Prope Aram, & juxta Cornu Evangelii eriguntur Regiæ Cortinæ, ad quas per nullos gradus est ascensus, sed contingunt imum pavimentum. Sub iis Rex moratur, & considet in sella. Proximus sequitur Præfectus Regiis Cortinis deducendis, & reducendis, qui semper adstat. Primus Magister, seu Majordomus Regiæ juxta sedet in sella humiliori, quam vocamus Hispanice* Silla rasa. *Subsequuntur cæteri, qui adsunt Hispaniæ Magnates capite operto, & assidentes in prælongo scamno, quod tantum vestit non inelegans tapetum. Adstant e regione Cortinæ Regiæ, & prope alterum Aræ cornu cæteri Majores Domus Regiæ, suis baculis innixi, sed capitibus nudi. Hos excipiunt, sed sedentes in suo scamno, quod est vestitum serico villoso, & operti capita, Legati Principum hoc ordine, Pontificius, Cæsareus, Gallus, Venetus. Cæteris Legatis jus sedendi coram Rege non est datum; unde in Sacello Regio non solent adesse. Legatis Principum sunt proximi Aulæ Capellani in suo etiam scamno soliti assidere (vulgo dicuntur* de Honor, *& e re, & sessione* de Banco) *superinduti supparo lineo, & tecti capita tegumento illo nigro, & quadrato, quod birrettum appellatur, inter quos, ut etiam inter Magnates, nulla in sessione habetur ratio antiquitatis: modo Receptor, & Juridicus præcesserint, quem quisque invenerit locum, eum occupat in sedendo. Capellanis etiam cum Concionatoribus Regiis ita convenit, ut sibi præferri patiantur ex Capellanis unum saltem, præter Receptorem, & Juridicum; qui deinde venerint, alternatim sedeant, adeo ut Capellani, & Concionatores sibi mutuo succedant. Idem ordo in publicis supplicationibus est servandus. Quoties in Sacello concio habetur, portatile suggestum erigitur inter Legatos Principum, & Capellanos, adeo ut Concionator Regem alloquatur. Summus Capellanus, & si quis Antistes forte adest, sedent proximi Altari, & in cornu Evangelii, capitibus opertis. Cum vero contingit, adesse in Sacello Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Purpuratum aliquem Patrem, penè æquatur in sessione cum ipsomet Rege, e cujus conspectu sedere solet, & habere præter sellam, Regiæ haud multum absimilem, pulvinar substrato pedibus tapete.*

VII. In celebranda vero Liturgia hi præcipui ritus servantur. Si Sacrum facit Cardinalis aliquis, vel Antistes, aut Pontificius Apocrisiarius, tunc quidem ad Altare induit Pontificalia ornamenta, præsente Rege; sed cum sandalia induit, pedes velamine obducuntur. Inchoata Missa, Major Capellanus, nisi Sacris operetur, medius inter Receptorem Capellæ Regiæ, aliumque Capellanum, monente Præfecto Cæremoniarum, accedit ad Regem, & prope recitat Introitum, atque Confessionem; duobus assistentibus Capellanis provolutis in genua. Si vero Major Capellanus Sacris operatur, id muneris præstat Cardinalium, aut Episcoporum aliquis, ex iis, qui adsunt. Ubi Dia-

co-

conus thure coluit Sacra facientem defert thuribulum ad Cardinalem, vel Antiftitem aliquem, aut Apocrifiarium Pontificium, qui medius inter duos Capellanos Honorarios, accedit ad Regem, & Principem Afturicenfium, quos thure colit, ter ducto thuribulo. Si nullus adfit Antiftes, a Diacono Rex donandus eft thure. Decantato Evangelio, Sacer Codex a Diacono porrigitur pariter Cardinali, aut Antiftiti alicui, aut Pontificio Legato, ut ab eo deferatur ad Regem, Principemque Auftricenfium ofculandus; facto tamen prius periculo a Præfecto Regiarum Cortinarum, qui locum a Rege, & Principe deofculandum tergit velo quodam, quod mox fuo ori admovet. Si Rem Divinam facit aliquis e Cardinalium, vel Epifcoporum ordine, tunc ei in lotione manum miniftrant antiquiores duo Præfecti Domus Regiæ, vulgo *Maggiordomi*. Spectat ad Cæremoniarum Præfectum innuere Magnatibus, quum in Liturgia eis ftandum eft, aut genua flectendum, fique inter eos aliqui adfcripti fint Societati Velleris aurei, iidem in quibufdam folemniis Torquem Societatis deferunt, uti etiam Rex, & Princeps Auftricenfium. Et illi omnes, quibus ad Altare eundum, redeundumque eft, falutato Altari, Regem, Reginam, Magnates, Oratores Principum eodem obfequio colunt. Abfoluta Liturgia, folemnis benedictio dari folet a Cardinali aliquo, vel Epifcopo; fi ex illorum numero minime fit, qui Sacris operatur.

VIII. Qui vero fefti dies in Capella Palatina Regum Hifpaniæ præcipue colantur recenfet Turturetus cap. *6.* ubi fcribit, quolibet menfe, feria quinta, & fabbato unius hebdomadæ in publico Aulæ Sacello, Aram decenter exornari, & fanctiffimam Euchariftiam publicæ adorationi exponi, a Sacellanis Pfalmos pœnitentiæ Davidicæ alternis vicibus recitari, præfente Rege intra ligneos cancellos, folemni ritu peragi Miffæ Sacrificium, ac eo finito, Sanctum Domini Corpus per Sacelli ambitum circumferri, deferentibus umbraculi, feu baldachini haftas ipfifmet Sacellanis, & fequentibus viris illuftribus Palatinis. Addit, Regem Catholicum in Sacello, & in publicis actionibus, femper primas concedere Collegio Ecclefiaftico Palatino. Ita cereum in fefto Purificationis, cinerem initio Quadragefimæ, poft omnes Sacellanos Aulicos, & minores Clericos, qui Sacello inferviunt, accipere confuevit. Itidem in Parafceve, poftquam Antiftes, qui Sacris operatur, & ceteri Sacerdotes Palatini adorarunt fanctiffimam Crucem, tunc demum Rex ipfe eamdem flexis genibus adorat, progrediens ad Altaris gradus. At Crux ipfa, quam illi funt deofculati, invertitur; & fublato operculo, fruftulum fanctiffimæ Crucis Rex ofculatur. Tum flexus genibus ante eamdem Crucem, reis quorumdam criminum veniam facit, quos tamen puniendos urget dumtaxat Fifci Patronus. Pro iifdem vero intercedit Magnus Capellanus, deponens ante Regem criminum tabulas, quas Forenfes vocant proceffus. Ea die, nullus in Capella confpicitur Regius apparatus, nec Regiæ Cortinæ, nec tapetum Regiis pedibus fubfternitur, dumtaxat nigrum pulvinar genibus fupponitur. Feria quinta in Cœna Domini, poft peracta in Capella Palatina Divina Officia, inde itur ad ampliffimam aulam proximam Regiis cubiculis, præcedente facra fupplicatione, & viris Palatinis; Regem Oratoribus Principum fubfequentibus. Ubi ad locum deventum eft, decantatur Evangelium Joannis: *Ante diem feftum Pafchæ;* & fimul atque ea verba proferunt: *ponit veftimena fua*, Rex enfem, & pallium deponit. Ad illa verba; *Cum accepiffet linteum*, linteo præcingitur: tum flexus

flexis genibus progrediens, duodecim pauperum pedes abluit, abstergit, iisdemque pollicem, atque indicem in modum Crucis decussatos superimponit, & osculatur. Hoc peracto, instruuntur mensæ pauperibus ibidem, Regio apparatu: quibus Rex ipse fercula distribuit. Eisdem conceduntur vestes, nummi, & omnia mensæ utensilia, cibaria insuper, quorum magna est copia, quæ supersunt. Eodem die solet Rex plures adire Ecclesias adorandi causa Christi Corpus in Monumento positum: & spectat ad Magnum Capellanum tot aureos nummos in concham argenteam iniicere, quot sunt Regiæ familiæ Principes. Atque hi sunt insigniores ritus, quibus colitur magna Hebdomada ab Hispanis Regibus.

IX. Prætera in pervigiliis Natalis Dominici, & Epiphaniæ, Rex Catholicus Matutinis Officiis, quæ modis musicis decantantur, consuevit interesse, sed intra ligneos cancellos. In festo Epiphaniæ Sacrum facit solemni ritu, & Pontificali apparatu Antistes ex insignioribus, qui in Aula degunt, vel Apocrisiarius Pontificius, vel Magnus Capellanus; & ante oblationem Hostiæ, Rex e Cortinis Regiis ad Aram pergit, ibique procumbens in genua offert Antistiti celebranti tres calices argenteos, deauratosque. Is vero ad Regem conversus, utraque manu Patenam tenens, eamdem Regi exhibet osculandam, postquam facto Crucis signo, Regi pro oblato munere diuturnam valetudinem, atque adfluentem rerum secundarum copiam fuerit a Deo precatus, pollicitusque illis verbis: *Centuplum accipies, & vitam æternam possidebis*. Calices vero ob festi mysterium continent, primus frustulum auri, alter grana thuris, tertius parum myrrhæ; iique donari deinde solent alicui Ecclesiæ, aut Monasterio, jubente Magno Eleemosynario: ex iis tamen unus singulis annis conceditur celebri Monasterio Escorialensi. In festo Corporis Christi Rex Catholicus e Palatio se confert ad Templum S. Mariæ, ubi postquam Antistes Rem Divinam solemniter fecerit, supplicatio instituitur. Præcedunt piæ sodalitates, & Regularium Ordines, Senatores Regii, Consilium Cruciatæ, Ordinum Equestrium, Regii ærarii, Italicum, Aragonicum, Quæsitorum fidei, & Castellanum. Sanctam Eucharistiam deferunt Sacerdotes sub umbraculo, quod suffulciunt Capellani Regis usque ad fores Templi, exinde vero Decuriones Civitatis. Sequitur Antistes, qui Sacris est operatus, & qui Capellani Regii illi ministrarunt. Tum Proceres Aulici, Magnates Hispaniæ, Regia soboles, Rex ipse gestans cereum accensum. Proximi Regi incedunt Cardinales, si qui adsunt. Sequuntur Legati Principum, Consiliarii Status, Cubicularii, tamdem claudunt agmen milites Prætoriani. Feria quarta infra octavam, Rex cum omni comitatu Aulico adest supplicationi, quæ fit intra Ecclesiæ ambitum in Cœnobio Monialium SS. Virginis Annuntiatæ. Itidem in octava ejusdem festi, intervenit supplicationi in Regio Cœnobio Discalceatorum. Denique solet Rex Catholicus adire Ecclesias Regularium, eo die, quo sacrum celebrant sui Ordinis Fundatori.

X. Jam de Liturgia dicendum est, quæ olim viguit in Capella Regis Lusitaniæ, antequam Patriarchalis Ecclesiæ dignitate ornaretur. Ordinem hujus Liturgiæ sub Joanne IV. constitutum eruimus e monumento quodam Lusitano idiomate edito ab Antonio Cajetano Sousa tomo 4. pag. 783. Historiæ Regum Lusitaniæ. Is ergo ita se habet. Regem in iis festis solemnibusque diebus, quum Regia pompa adest

Divi-

Divinis in Capella sua Officiis, Magnus Capellanus conscium facit, omnia in promptu esse, horamque imminere faciendæ Rei Divinæ. Tum spectat ad illum, qui est a summis imperii negotiis, Oratores Principum admonere, ut ad associandum Regem conveniant: Dynastæ vero, seu Titulati convocantur ab Ostiario Regii Cubiculi, quem nuncupant *Porteiro da Camera*. Deinde hoc ordine ad Capellam itur. Præcedunt causarum capitalium Prætor, Aulici, Patritii, quos *Fidalgos* appellant, & Titulati. Sequuntur tres conspicui Proceres Aulæ dicti *Officienes da Casa*, nempe Magnus Ostiarius (*Porteiro mos*) medius inter Œconomum Domus Regiæ a dextra (*Vedor*) & Architriclinum (*Mestre Salla*) a finistra. Magnus Aulæ Magister virgam manu gestans paulo ante Regem incedit, etiamsi aliqui Duces adsint. Verum si adsint infantes, hi proxime præcedunt Regem. Cardinales proxime sequuntur Regem, & post Cardinales sequuntur Oratores Principum, Archiepiscopi, Episcopi. Magnus Capellanus si ex Episcoporum numero sit, inter Episcopos incedit; sin minus, inter cæteros Aulicos. Prætoriani Milites instructi in acie consistunt in Capellæ vestibulo. Ad hujus fores, Archiepiscopus, vel eo absente senior Episcopus, vel si nullus adsit Episcopus, Magnus Capellanus Regem adspergit aqua benedicta. Porro Regis locus in Ecclesia est ædicula quædam velis seu Cortinis obducta; ubi tum Rex, tum Princeps hæres imperii prope Regem sedent, cæteri Infantes aliquo interjecto spatio assident; sed Infantum filiis non sedes, sed pulvinaria ad sedendum conceduntur. Spectat ad Præfectum Stratorum, seu *Repostiero mor* sedes Regi, & Infantibus admovere, eorumque genibus pulvinaria supponere. Spectat vero ad Præfectum Regiarum Cortinarum (*Sumilher da Cortina*) vela ducere, ac reducere, & hinc prope Regis ædiculam adstat, circumstant Milites. Cardinales insussident sedibus cum postergali a cornu Evangelii inter Altare, & Regis ædiculam; illos sequuntur Episcopi assidentes in scamno tapete tecto, quorum antiquiores propius Altare accedunt. Magnus Capellanus, si sit Episcopus sedem occupat sine postergali prope ædiculam Regis, a cornu Evangelii; & Rege haud in Capella præsente, sedet primo loco inter Episcopos, etiamsi senior non sit, quia est Antistes Aulæ. Si vero Episcopali dignitate minime fulgeat, stat prope Regias Cortinas. Oratores Principum consident e regione Solii Regii in sedibus serici villosi sine postergali, sed cum scamnulo, & pulvinari ad genua flectenda. Ducibus prope Regium Solium sedilia sine postergali, pulvinaria, & tapetum, ubi procumbant in genua, conceduntur. Magnus Aulæ Magister sedem occupat postergali destitutam; & hunc sequuntur Marchiones similibus insidentes subselliis; tum Comites in scamno cum dorsuali fulcro, & tapete. Prædicti tres Proceres Aulici, Magnus Ostiarius, Œconomus, & Architriclinus virgas manu gestantes stant e regione Solii Regii prope Oratores Principum.

XI. Universis hoc ordine constitutis, Sacrum inchoatur, sique in ipso Missæ initio, Fideles sint sacris aquis adspergendi, Magnus Capellanus accedit ad Regis sedem, eoque salutato, eumdem aspergit sacris aquis; deinde ex eodem loco aspergit Reginam, quæ in abside adesse solet, tum Principem hæredem imperii, denique Infantes, horumque filios. At Infantes, & eorum filii tantisper a suis recedunt locis, cum a Magno Capellano asperguntur. Si is ex Episcoporum numero minime sit, senior Episcopus hoc officio fungitur.

In

Inchoato Sacro Magnus Capellanus prope Regem recitat Introitum, Confessionem, *Cloria*, & *Credo*, Divinumque Cursum. Is idem thure Regem colit, eique præbet Evangelii, pacisque osculum: sed antea Præfectus Regiarum Cortinarum locum tergit Sacri Codicis, sacrique instrumenti, quo pax datur, a Rege deosculandum. Rex, & Princeps hæres imperii sedent, dum osculantur; Infantes tamen surgunt, & aliquantulum versus Magnum Capellanum progrediuntur, ut pacis osculum accipiant. At si Magnus Capellanus ex Episcoporum Ordine minime sit, tunc hæc munia præstanda sunt ab Episcopo antiquiore; & a Magno Capellano detergenda sunt loca, quæ Princeps osculatur. Si nec ullus Episcopus, neque adsit Magnus Capellanus, Decanus Capellæ Regiæ hoc ministerium exequitur. Si a Rege facienda sit Oblatio, ea hoc ritu peragitur. Præfectus Stratorum (*Reposteiro mor*) accepto, osculatoque pulvinari, illud prope infimum Altaris gradum collocat. Tum Rex e loco suo ad Altare pergit, Regemque comitantur Magnus Aulæ Magister, tresque illi Proceres Aulici, quos vocant *Officiaes de Camma*. Infantes ex ædicula recedunt, atque extra eam manent, donec Rex ad sedem suam redeat. Oratores quoque Principum, & Antistites surgunt, ac aliquantulum a suis recedunt sedibus, pariter donec Rex suo se loco restituat. Idque totum observandum est, semper ac Princeps e sede sua ad Altare, vel alio progreditur. Regi ad Altare provoluto in genua, Antistes sacra faciens osculandas exhibet sacras Imagines, sique sit Episcopus, anulum. Eleemosynarius vero Oblationem Regis in bacili positam porrigit Antistiti; demum accepta ab Antistite benedictione, Rex sedem suam repetit. Tum Princeps hæres imperii, cæterique Infantes ad faciendam Oblationem accedunt; sed Infantes genua flectunt extra infimum Altaris gradum.

XII. In Epiphania Eleemosynarius præbet Oblationem Principi, Princeps Regi, Rex eam suis manibus in concham iniicit: cæteris vero diebus, Oblatio Regis porrigitur ab Eleemosynario. In festo Purificationis cereos ab Antistite Sacra faciente accipiunt primo Præsules, tum Capellani, deinde Rex, Regina, Infantes: acceptumque cereum Rex tradit Magno Capellano, a quo rursum ei porrigitur supplicatione progrediente, quam Rex stipatus Equitibus Ordinis Christi sequitur post Antistitem sacra facientem. Eodem modo res se habet in Dominica Palmarum. Cæterum in aliis sacris Processionibus, cum a Rege deferendus est cereus, is ei a Magno Aulæ Magistro porrigitur, quod non fuerit ab Altari acceptus. In die Cinerum, Rex, Regiique Pincipes ad Altare asperguntur cinere ab Antistite stante & sine Mitra; qui deinde accepta Mitra adspergit cinere Oratores, Duces, Marchiones, Comitesque; sedens deinde cæteris hoc officium præstat. In magna Hebdomada, Rex, & Equites Ordinis Christi induti Vestimento Ordinis adsunt Divinis Officiis; & in Parasceve ad Crucem adorandam accedunt primo Antistites, deinde Capellani, tum Rex, Princeps, Infantes, Oratores, Duces, Marchiones, Comites, Patritii. In Paschate Eucharista circumfertur ab Antistite, quem sequuntur Equites Ordinis Christi induti Vestimento Ordinis, eosque Rex sequitur, cujus tamen Vestimenti syrma haud a Cubiculario defertur, uti cæteroquin fit, quod in iis Processionibus, in quibus Eucharistia circumfertur, Vestimentum Regis ad terram usque demittitur. Eo die, Rex, cæterique, Equites Christi, Eucharistica communione donantur. Regi Eucharistiam Antistes porrigit, Magnus Capellanus purificationem; aut

 si

si Magnus Capellanus Sacris operatur, Decanus Regiæ Capellæ: duo Præfecti Regiarum Cortinarum sustulciunt mappam: Præfectus Stratorum supponit Regiis genibus pulvinar; sed Rex solet nuda humo procumbere. Atque his præcipue ritibus olim solemnis Liturgia Palatina agebatur in Capella Regum Lusitaniæ sub Joanne IV. & successoribus Regibus.

XIII. Nunc vero temporis, quod Capella Regia sit simul Ecclesia Patriarchalis, quod ibi Patriarcha Sacris operetur, quodque ecclesiasticum ministerium ex Clericorum diversis Ordinibus, privilegiisque, majori splendore, & pompa peragatur, alii & diversi ritus obtinent. Itaque stata ad Liturgiam agendam hora, Patriarcha induit sacra ornamenta, & præcedente Cruce, insigni Clericorum, Principalium, Pronotariorum, assistentium comitatu progreditur ad Ecclesiam; quo pariter Rex e suis ædibus, Aulicorum præeunte multitudine, se confert. Ubi Rex, & Patriarcha sibi invicem occurrunt, mutua salutatione facta, præcedunt Aulici, sequuntur Clerici cum Cruce, Patriarcha cum Principalibus, Protonotariis, & Assistentibus, Rex denique, ad Ecclesiam accedunt. In hujus limine, olim Cardinalis Patriarcha accepto a Sacrista asperforio, adspergebat sacris aquis Regem, Regiosque Principes: sed hanc cæremoniam nunc desiisse accepimus. Tum in Ecclesia primo ad Sacellum, ubi asservatur Eucharistia brevi fusa oratione, deinde ad Aram principem procedunt universi; ubi Patriarcha in sua sede precatoria genua submittit; Rex Solium conscendit, ibique procumbit in genua. Dum vero Liturgia celebratur, Rex stat, aut sedet, vel procumbit in genua; stantibus, vel sedentibus, aut genua submittentibus sacris Ministris. Decantato Evangelio, Subdiaconus sacrum Codicem Patriarchæ osculandum exhibet, deinde accepto altero Evangelii Codice a Præfecto cæremoniarum, hunc osculandum præbet Regi, Regiisque Principibus. Ad Offertorium postquam Patriarchæ thus datum fuerit a Presbytero Assistente, is idem Regem, Regiosque Infantes thure colit, ter singulis ducto thuribulo. Sed sacris operante Patriarcha, Diaconus ipse, qui ad Altare ministrat, hoc officio fungitur. Pacis osculum Patriarchæ primum, tum Regi, Regiisque Infantibus aliquis e Principalium Ordine exhibet; & Rem Divinam faciente Patriarcha, statim post acceptam a Celebrante pacem, Rex, & Infantes donantur osculo pacis. In Epiphania offeruntur a Rege in Liturgia aurum, thus, & myrrha, quæ in argenteis vasibus a tribus Aulicis delatis posita ab Eleemosynario accipit, porrigitque Patriarchæ stanti in Solio, is Diacono; interim stant Regii Principes, donec ad Solium redeat. In festo Purificationis, ac Dominica Palmarum, Rex, Regiique Principes accedentes ad Patriarchæ sedem, flexis genibus (quod tamen religionis causa fit, ac præter ordinem) Cereum, Palmamque ab eo accipiunt; sequuntur Principales. Sed in die Cinerum, hi adsperguntur cinere ante Regem, Regiosque Principes. Pariter in Parasceve Sanctam Crucem Principales primum, deinde Rex, Regiique Infantes adorant; & a Magno Eleemosynario aurei centum pro Oblatione Regis donantur. In festo Corporis Christi, ab Ecclesia usque ad definitum locum, Rex, Regii Principes, Equitesque Ordinis Christi deferunt baldacchini hastas, cum Eucharistia circumgestatur; easque rursum in definito loco accipiunt, redeunte ad Ecclesiam supplicatione.

XIV. Porro Rex Lusitaniæ consuevit solemni pompa adesse Divinis

nis Officiis in Epiphania, die Cinerum, Festo Purificationis, Dominica Palmarum, Feria quinta in Coena Domini, Parasceve, Paschate, Festo Corporis Christi, hujusque Festi octava die ad Vespertinum Officium, Festo Conceptionis Beatæ Mariæ Virginis. Præterea intervenit Sacris Rebus in Ecclesia S.Vincentii, die 16. & 18. Januarii, cum ibi Divina Eucharistia publicæ adorationi exponitur. Insignis quoque fuit Joannis V. Regis erga Beatam Virginem sine labe conceptam pietas; cujus festum diem solemni ritu celebrandum in omnibus Regni Ecclesiis statuit lata lege anno 1717. Neque id solum: siquidem anno 1733. die 15. Decembris, in Capella Palatina Brigantinorum Ducum, edito sacramento, una simul cum Sociis Regalis Academiæ Historiæ Lusitanæ, tuendæ, ac vindicandæ Immaculatæ Conceptioni Virginis Deiparæ fidem obligavit suam. Quod etiam præstiterat Joannes IV. an. 1646. cum & in Comitiis generalibus Regni sancivit Beatam Mariam sine labe conceptam totius Lusitani imperii Protectricem habendam esse. Sed & Sancti Joseph solemnia agi, tum in Patriarchali Ecclesia, tum in omnibus Ecclesiis Regni, præmisso sacro novemdiali, Joannes V. curavit, imperavitque. Festum quoque diem S. Francisci summa religione in Franciscanorum Ecclesia S. Joseph de Riba-mar singulis annis coluit; peractisque sacris rebus consuevit eo die cum Cœnobitis discumbere. Postrema anni die, in Jesuitarum Ecclesia aderat solemni gratiarum actioni, Patriarcha sacris operante: & alia plurima pietatis in Deum, Divosque argumenta Princeps religiosissimus edidit in diem.

XV. Solent etiam Sabaudiæ Principes, sive Sardiniæ Reges statis quibusdam festis diebus, solemni pompa adesse celebrationi Liturgiæ in Metropolitana Ecclesia, aut alibi: tum quidem se se ad Ecclesiam conferunt, prætorianis militibus stipati, tympanis, tibiisque resonantibus. Ad Ecclesiæ ostium Magnus Eleemosynarius Regem adspergit aqua benedicta, quam Clericus Capellæ Regiæ in vasculo defert. At in Ecclesiam Cathedralem pergit ad Templi fores Episcopus; hunc invitat Magnus Eleemosynarius, ut sacra aqua adspergat Regem. Cæterum in omnibus Ecclesiis, ad quas Rex se confert, id muneris spectat ad Magnum Eleemosynarium. In Ecclesia Solium paratur tribus gradibus ab humo erectum, ubi sella Regia basellæ imposita, pulvinaria ad sedendum, & genua flectendum, ac similis quoque sella pro Regina apponuntur. Si adsint Principes Regiæ sobolis, iis, locus datur in eodem Solio, sed eorum sedilia carent dorsuali fulcro, & basi, ac pulvinaribus. Antistes Sacra faciens sedet in humili sella; neque enim præter Regium, aliud est in Ecclesia Solium. Prope Regis Thronum sedent Magnus Cancellarius, Consiliarii Status, Senatores, Magistratus; ex adverso vero Equites Regalis Ordinis SS. Annuntiatæ, & Aulici Magnates, suo quisque ordine. Tum e Sacrario, præeunte Capitulo, progreditur ad Altare Antistes celebraturus, Pontificalibus indutus ornamentis, & Sacrum incipit. Postquam thus dederit Altari, Præpositus Metropolitanæ Ecclesiæ, accepto thuribulo, accedit ad Regem, quem stantem thure colit, uti & Regios Principes, ter ducto thuribulo. Diaconus vero, reddito ei thuribulo, Canonicis thus offert: eodemque tempore Capellanus Aulicus Alba, & Tunicella indutus, e Sacrario prodiens, aliud ferens thuribulum, Equitibus Ordinis Sanctissimæ Annuntiatæ eumdem honorem impendit, bis singulis ducto thuribulo. Decantato Evangelio, ab eodem Metropolita-

 næ

næ Ecclesiæ Præposito Evangeliorum liber defertur ad Regem, qui illum osculatur. Pariter idem Præpositus Metropolitanæ Ecclesiæ pacis signum porrigit deosculandum Regi, & Regiæ familiæ Principibus: Capellanus vero Aulicus, sacris indutus vestibus, idem præstat singulis Equitibus Ordinis SS. Annuntiatæ. Si a Rege, & Regina sumenda sit sacra Eucharistia, Eleemosynarii manu tenent accensos cereos, mappulam vero suffulciunt Præfectus Domus Regiæ, & Aulica Matrona; redeuntibus Rege, & Regina ad Solium, duo Cubicularii Regii pocula porrigunt aqua plena, flexo poplite, quam prægustaverant: deinde Magister Regiæ Domus, flexo etiam poplite, linteum præbet, quo os abstergatur. In die festi Corporis Domini, peracta solemni ritu Liturgia, de more cui Rex interfuit, supplicatione indicta, Rex, & Principes Regiæ familiæ deferunt umbraculi fulcimenta, seu baldacchini hastas, usque ad fores Ecclesiæ; ibi eas aliis tradunt, supplicationemque sequuntur. Si nulli adsint Regiæ cognationis Principes, hastas simul cum Rege efferunt antiquiores Equites Regalis Ordinis SS. Annuntiatæ, Torque, & Vestimenta Ordinis induti. Pariter feria quinta Majoris Hebdomadæ cum sanctissimum Christi Corpus ducitur ad Monumentum, Rex, Regii Principes, vel antiquiores dicti Ordinis Equites, hastas ferunt. Quo die, in aula quadam amplissima Regiæ Domus, extructa Ara portatili, decantato Evangelio a Diacono, Rex præcinctus linteo, quod ei Magnus Eleemosynarius porrigit, tredecim pauperum pedes abluit, & osculatur. Tum hi accumbunt mensæ, singulis tredecim apponuntur fercula, quæ Regii Principes, & Magnates Aulici Regi præsentant, & is discumbentibus. Ea deinde inferiores Eleemosynarii e mensa auferunt, atque tradunt illorum consanguineis domum adsportanda. Singulos Magnus Eleemosynarius donat aureo nummo. Denique madido linteo a Cubiculario porrecto, Rex manus abstergit. Eodem ritu a Regina, cui ministrant Aulicæ Matronæ, lavantur pedes tredecim puellarum. Sed antea, Concionator Metropolitanæ Ecclesiæ brevem habet concionem. In Paschate solet Rex Vestimentum induere Ordinis SS. Mauritii & Lazari. Die septima Septembris, Nativitati B. M. Virginis sacra, Rex Vestimentum Ordinis SS. Annuntiatæ, ac Torquem gestans, tum solemni Liturgiæ celebrationi, tum supplicationi, in qua circumfertur B. Virginis simulachrum interesse solet: Regem sequuntur Principes, Equitesque ejusdem Ordinis, universi pileati, ac torquati. Tandem commemoranda omnino est insignis cæremonia Aulæ Regum Sardiniæ, cum singulis annis in Ædibus Regiis, publicæ adorationi, sanctam Syndonem Taurinensem, qua involutum ferunt ipsum Christi Corpus in Monumento, exponunt. Supplicatione indicta, Rex, Regii Principes, Equites Ordinis, Episcopi, Canonici Metropolitanæ Ecclesiæ, Clerici Capellæ Regiæ conveniunt: capsam ubi asservatur, quatuor Sacerdotes deferunt; umbellæ fulcra Rex & Regiæ cognationis Principes ab Altari usque ad Ecclesiæ fores, tum Equites Regalis Ordinis, ac alii aliis succedentes, ad locum usque publicæ adorationi statutum, deferunt. Ibi & concio habetur, & primus Regis Minister explorat, an integra sint Regia sigilla, quibus capsa obsignatur. Tandem eadem pompa ad Sacellum, ubi asservari solet, reducitur.

XVI. Quod in Aula Regum Siciliæ, Divina Officia omnia decentissime, & religiosissime persoluta fuerint, suadent insignis Ecclesia Palatina a Rogerio Rege constructa, Parochialis dignitas ei collata, numerosum

sum Clericorum Collegium sacro illius ministerio addictum, summa Rogerii, & successorum Regum erga res sacras religio. Constat vero ex Rogerii Regis litteris datis anno 1148. in gratiam Joannis de Nusco Abbatis Regii Monasterii S. Joannis de Eremitis, quas exhibet Pirrus in notitia hujus Abbatiæ, morem fuisse, ut in Capella Palatina in magnis solemniis, vel Major Capellanus Regis, vel Episcopus aliquis, illo permittente, Sacris operaretur. Ita enim in illis litteris dicitur: *Statuentes, ut idem Abbas semper in omnibus festivitatibus solemnibus tamquam Præcipuus Capellanus noster, quem nobis Patrem ordinavimus, & specialissimum Confessorem ad celebrandum Divina in Capella supradicti nostri Palatii Panormi, Prælatis Regni nostri cæteris præponatur; ut qui nobis in nostro Palatio majori vicinitate lætatur, ampliori gaudere debeat prærogativa honoris, nec alius Prælatus præter sui continentiam, & consensum, vel eo invito, in prædictis festivitatibus in Capella prædicta celebrare præsumat*. Hinc patet in Capella Palatina præcipuos festos dies solemni ritu celebratos, Sacra faciente Episcopo aliquo: Rogerium vero decrevisse, ut illius Monasterii Abbas, tamquam primus Capellanus Regis ibi solemnia ageret, vel Antistes aliquis, illo consentiente. Neque debitandum, quin huic solemni Liturgiæ Palatinæ, Reges adesse consueverint insigni pompa: hinc enim nonnisi a Magno Capellano Regis, vel ab Episcopo aliquo solemnia celebranda erant; & hinc quoque idipsum habebatur loco honoris, & privilegii. Paterno instituto adhæsisse Guillelmum filium probatur testimonio Romualdi Guarnæ Archiepiscopi Salernitani, auctoris coævi scribentis de Guillelmo in Chronico edito primum ab Antonio Caracciolo Teatinæ familiæ ornamento, tum inter Scriptores Itabos a Clarissimo Muratorio: *Divino officio* ait ille, *extitit multum intentus, & personas est ecclesiasticas multum veneratus. Capellam S. Petri, quæ erat in Palatio, mirabilis musibii fecit pictura depingi, ac ejus parietes pretiosi marmoris varietate vestivit, & eam ornamentis aureis, & argenteis, & vestimentis pretiosis ditavit plurimum, & ornavit. Clericos in ea multos, & præbendas instituit, & Divinum in illa Officium decenter, & tractatim, & cum Dei reverentia, & timore celebrari disposuit*. Verisimilimum est, a Rege Divinis Officiis addictissimo, præcipuas anni festivitates Regia pompa, & splendido apparatu in Capella sua coli consuevisse; & ad illarum nobiliorem celebritatem ornamenta aurea, & argentea, supellectilem omnem pretiosissimam, in Capellam suam contulisse. Quem etiam Sacro adesse solitum singulis diebus, indicat idem Romualdus, quum narrat conjuratos in Regem, seditionem inchoasse, prima feria quinta Quadragesimæ, dum Rex ad audiendam Missam pergeret. Pariter, regnante Guillelmo II. conjurati in Stephanum Regis Cancellarium consilium iniere de interficiendo homine, Dominica Palmarum, cum Rex e Palatio, juxta morem egrederetur: quod de supplicatione, quæ eo die celebrari solet, & quam Reges Siculi comitabantur, intelligendum videtur. Quamobrem pro comperto habendum est, Normannos Siciliæ Reges, & privatim, & publice Divinis Officiis in Capella sua adsuisse. Verum non adsuere tantum, cum & iis rite, decenterque celebrandis omnem operam contulerint. In quodam rerum Liturgicarum Codice MS. Panormitanæ Ecclesiæ, ut refert Canonicus de Joanne in libro de Divinis Siculorum Officiis cap. 14. num. 9. legitur, *Kyrie Regis Guillelmi*. Conjicit vir doctus nomen Guillelmi præfatis

tis *Kyrie* affixum, nihil aliud prefeferre, quam iterum in Ecclefiis Siculis decantari cœpiffe, Guillelmo Rege promovente, non quidem Guillelmo I. fed Guillelmo II. quandoquidem in Miffali quodam Gallo-Siculo Ecclefiæ Panormitanæ, quod Normannorum ætatem fapit, nullum omnino veftigium *Kyrie* apparet: hac fortaffe ratione, quod Gnillelmi ætatem, Codicis ætas præcefferit. Potuit tamen hujufmodi inftitutio Guillelmo I. adfcribi, utpote quem Romualdus Guarna ordinandis, ac celebrandis Divinis Officiis plurimum ftuduiffe teftatur. Et verifimile eft eamdem inftitutionem a Capella Palatina ad cæteras Ecclefias Siculas derivaffe. Illud fane certum eft, quod pluribus momentis evincit in laudato libro Clariffimus Auctor, a Normannis nempe Principibus, abrogato Græcorum ritu, invectum fuiffe in Ecclefias Siculas ritum Gallicanum, cui Siculi patrias nonnullas cæremonias addiderunt, & hinc originem fumpfit Liturgia Gallo-Sicula, quam ille accurate defcribit, quæque viguit in Sicilia ufque ad Concilii Tridentini, & Pii V. ætatem. Jam vero confequitur Normannos Principes præfertim in Capella fua Gallicanum Ordinem induxiffe, hunc ibi potiffimum viguiffe, & a Capella Palatina ad cæteras profluxiffe Ecclefias; plane ut de Ordine Romano diximus a Capella Caroli M. ad reliquas Galliæ Ecclefias traducto.

XVII. In eo Ordine Gallo-Siculo occurrit ritus acclamationum Regi factarum in Liturgia poft Collectam. De veteri acclamationum ritu plura tradunt Bona lib. 2. Rer. Liturg. cap. 5. Mabillonius Tom. 2 Vet. Analect. Catalanus in Com. ad Conc. Œcum. & Pontificale Romanum. In Sicilia vero hujufmodi acclamationes fiebant Regi, dicta oratione poft Hymnum Angelicum, atque his verbis exprimebantur, uti legitur in antiquo Codice membranaceo Panormitanæ Ecclefiæ, tefte eodem de Joanne lib. de Divin. Sicul. Offic. cap. 14. num. 14. *Acclamationes Regis Friderici. Chriftus vincit, Chriftus regnat, Chriftus imperat:* Chorus refpondebat: *Exaudi Chrifte. Domino noftro Regi Friderico, Magnifico, & Triumphatori, ac Inviƈtiffimo vita perpetua:* Choro refpondente: *Exaudi Chrifte. Salvator Mundi, Redemptor Mundi, Sancta Trinitas, S. Maria, S. Michael, S. Gabriel, S. Raphael, S. Joannes Baptifta:* Choro refpondente fingulis vicibus; *Tu illum adjuva. Regi noftro Friderico, Gloriofo, & Triumphatori pax fempiterna:* Chorus reponebat: *Exaudi. S. Petre, S. Paule, S. Stephane, S. Laurenti:* Chorus reponebat: *Tu illum adjuva. Pacifico Rectori, & piiffimo Gubernatori Regi noftro Friderico lux indeficiens, & pax æterna:* Choro refpondente: *Exaudi. S. Sylvefter, S. Maria Magdalena, S. Criftina, S. Agatha:* Choro refpondente: *Tu illum adjuva*. Tum repetebatur Antiphona *Chriftus vincit*. Hunc Fridericum Regem Siciliæ, fuiffe hujus nominis tertium, cenfet vir doctus. Quin etiam in antiquo Codice Capellæ Palatinæ, ut tradit Amatus, legitur Collecta pro Guillelmo I. Rege. Deinde decreto Synodi Montifregalenfis fub Cardinali Farnefio celebratæ tit. 9. cap. 26. omnibus diebus Dominicis precandum erat in folemni Miffa, nedum pro Civitate, populo, fed & pro Papa, Rege, & Epifcopo, eorum poft ultimam Collectam, etiam in Poftcommunione, additis nominibus. Et Synodus quoque Panormitana fub Archiepifcopo Jacobo de Palafox p. 3. cap. 1. num. 8. fanxit in Miffa folemni Collectam recitandam effe pro Rege. Hodie hic mos viget dumtaxat in Ecclefia Palatina S. Petri: quinimo in quacumque Ecclefia Rex, aut Prorex Siciliæ folemni

pom-

pompa adest Liturgiæ, additur Collecta pro Rege. Præterea in Metropolitana Ecclesia Panormitana, nomen Regis additur in Canone, & preces pro Rege funduntur ad Liturgiæ finem. De qua re ita scribit laudatus Canonicus de Joanne cap. 52. n. 2. *Panormitana hæc Urbs, reliquis Siciliensibus illustrior, utpote quæ Prima Sedes, Corona Regni, & Regni Caput præfiscine nominaretur, & esset, Regi proprio benedictionem a Deo precatur quotidie. Sane in Missæ Canone, post Summi Pontificis nomen, illud quoque Regis ponitur; pro quo, in argumentum amoris, & observantiæ in Missa tum solemni, tum privatam Collectam haberi, in Diœcesana Synodo sua sanxit Archiepiscopus Jacobus de Palafox; imo dicente Sacerdote Evangelium S. Joannis:* In principio erat Verbum, *alternatim canit Chorus Psalmum 19.* Exaudiat te Dominus; *inde Sacerdos stans ante Altare, respontentibus more Romano Ministris, preces cum competenti oratione subjungit. Ritus iste præsenti hoc sæculo antiquior non est: institutus enim fuit post solemnissimam Coronationem Victorii Amadei olim Siciliæ Regis, auctore D. Mamiliano Cajetano Cozio, Cathedralis nostræ Canonico, & ad Regem Oratore. Nova hæc institutio veteri non caret exemplo: apud enim eosdem Panormitanos jam inde ab antiquis temporibus usus invaluit, doctis cælum precibus fatigare, ut proprio Principi indulgens foret, atque propitium. Sane in exceptis ex pervetusto Codice in charta membrana S. Petri Palatii Panormitani pro Rege Guilielmo I. publicas supplicationes fieri, observat Panormitanæ eruditionis indagator diligentissimus Johannes Maria Amato lib. 13., capite 1. de Principe Templo Panormitano. In Codice membranaceo Cathedralis nostræ, cui inscriptio:* Cantus diversi ad usum S. Panormitanæ Ecclesiæ, *adsunt piæ obsecrationes, publicarum instar Litaniarum pro Friderico Siciliæ Rege*. Ex his patet olim sub Normannis in Liturgia Capellæ Palatinæ preces effusas esse pro Rege, itidem in Liturgia Ecclesiæ Panormitanæ: & hujus antiqni instituti vestigia superesse, tum in Capella Palatina, ubi Collecta recitatur pro Rege, tum in Metropolitana Ecclesia, ubi nomen Regis additur Canoni, atque pro eo preces recitantur ad Liturgiæ finem. Jam vero hunc morem precandi in Liturgia pro Rege, ab Apostolo Paulo in 1. ad Timotheum cap. 2. inductum, atque a vetustissimis Christianis observatum, a Conciliis quoque Emeritensi cap. 3. Toletano XVI. cap. 8. Remensi I. cap. 40. imperatum, Normanni Principes a Gallicano Ordine hauserunt. Nam in antiqua Liturgia Gallicana Sacerdos his verbis precabatur: *Suscipe S. Trinitas hanc oblationem, quam tibi offerimus pro Rege nostro, & sua venerabili prole, & statu Regni, & pro omni populo Christiano*. Et ut ad hanc rem Fideles magis impellerent Romani Pontifices, Indulgentiis eos donarunt, qui pro Rege, & Regno Deum exorarent, uti ab Innocentio IV. & Clemente V. factum esse refert Joannes Feraultius in tractatu de juribus, & privilegiis Regni Franciæ. In Anglia etiam nunc temporis viget hujusmodi antiquissima consuetudo: siquidem in Ecclesia Westmonasteriensi contigua Regio Palatio, ubi tumulantur Regum defunctorum corpora, Canonicus ad hoc munus ordinatus, singulis diebus, stata hora se confert ad Regiam Capellam, ibique cunctos monet, ut pro Regibus, Reginis, eorumque filiis vita functis precentur.

XVIII. Sed ad Svevos Siciliæ Reges progrediamur. Hos etiam consuevisse magna solemnia agere in Aula sua, Regio apparatu, indi-

dicant veteres rerum Sicularum Scriptores, dum adnotant loca, ubi præcipuos festos dies illi celebrarunt: uti jam de antiquis Scriptoribus, & Regibus Galliæ diximus. Ita Mathæus Spinellius Juvenacensis, scriptor illius ævi, in suis Diariis, quæ edidit to. 7. Script. Ital. Clarissimus Muratorius, loquens de Mamfredo Rege, ad annum 1255. *Eodem anno*, ait, *Natalem Dominicum celebravit Teate, & per omnia Oppida Aprutii creavit Equites*. Et rursus de eodem Mamfredo refert: *Secunda Decembris venit Barlettam, & multis ibi mensibus substitit, etiam ibidem Natalem Dominicum magno cum triumpho. Quotidie agebantur choreæ, & omnis conditionis mulieres speciosissimæ eo confluxerant, quibus Rex largiebatur munera æqualiter omnibus, sic ut sciri nequiret, quænam eis præ cæteris placuisset*. Idem notat celebratum a Mamfredo S. Martini festum, & ad hanc celebritatem invitatos Neapolitanos quamplures. Quidam igitur festi dies in Aula nostrorum Principum solemni pompa agebantur. Nec silentio prætereundum est, quod idem narrat Spinellius, scilicet Mamfredo ingredienti Barulum, obviam ivisse cives ferentes manibus palmas, atque accinentes: *Benedictus, qui venit in nomine Domini*. Erat tunc temporis usitatum, hisce honoris, ac lætitiæ signis Principes excipere. Hinc & Carolum Andegavensem Romani obviam euntes excepere canendo: *Hosanna pium*, uti refert Nicolaus de Jamsilla in Hist. Rer. Sic. tom. 8. Script. Ital. Muratori. Rogerium quoque Comitem, Saracenis bellum inferentem Troynenses cives, qui Græci erant, Græcorum more exceperunt cum Cruce, thuribulis, ac thure, uti scribit Fazellus lib. 7. cap. 1. Sed ad rem nostram redeamus. Subsequentes Siciliæ Reges, statis quibusdam solemnitatibus, splendido apparatu in Capella sua Divinis Officiis adfuisse verisimilimum est. Et id de Martino Rege Catanæ degente colligitur ex diplomate ab eo dato in gratiam Capellæ Regiæ Catanensis S. M. de Eleemosyna, tom. 2. Siciliæ Sacræ. Ibi enim Rex ait, se hanc Capellam beneficiis prosequi, quod Divina Officia, & Sacramenta in ea administrentur, *& nos sæpè sæpius illuc accedimus in ordinariis nostris functionibus ecclesiasticis, nostra Capella*. Erant itaque Regibus quædam functiones ecclesiasticæ, quas in Capella sua agebant. Præsertim vero sub Joanne Rege Siciliæ, & Aragoniæ, Alphonsi Neapolitani Regis fratre, & Ferdinandi Catholici parente, viguisse Liturgiam Palatinam, indicat Fazelli lib. 9. cap. 10. de eo testimonium: *Princeps hic Christianæ religionis fuit longe omnium studiosissimus. Quotidie Sacris intererat. Divorum omnium, ac Deiparæ Virginis sacra stata caste, ac jejunio, Quadragesimam præterea a vigesimo ætatis anno ad septuagesimum usque jejunio, & abstinentia celebrabat. Festos dies, ac Dei cultum revereri ab omnibus inviolabili lege sancivit, a Saracenis imperio subjectis Mahometi nomen invocari vetuit, indignum ac sacrilegum prope facinus existimans in Christianorum Principatu, hominis perditissimi falsum nomen venerationi esse. Christi Corpus cum per vicos, & in festo suo die, & item alias (ut fit) deferebatur, non modo a Christianis, verum a Judæis quoque, & Saracenis, detecto capite, ac genuflexo adorari sub mulcta constituit*.

XIX. Quod a piissimo Rege Joanne factum refert Fazellus, id nostris hisce temporibus præstitit quoque religiosissimus Princeps CAROLUS BORBONIUS Rex utriusque Siciliæ. Nam edita Constitutione, hoc ipso anno 1749. *Festos dies, ac Dei cultum revereri ab omnibus in-*

inviolabili lege sancivit : æmulatus pietatem nedum Constantini Magni, Theodosii, Leonis, & Anthemii, quorum leges de observandis festis extant in Codice ; sed & Caroli Magni in Capitulari Aquisgranensi anno 789. cap. 79. relato lib. 1. Capitul. cap. 75. ubi statutum est, ut diebus Dominicis nulla opera servilia, nec ruralia, nec textilia, nec venationes agantur ; & aliorum Regum Francorum lib. 6. Capitul. 6. cap. 205. jubentium, ut Dominicis diebus, pietati, Divinis Officiis, & concionibus vacent universi. Tum FERDINANDUS I. Neapolitanus Rex, ut populorum querelis ob nimium feriarum numerum faceret satis, Pragmaticam dedit die 1. Martii anno 1476. relatam a Toppio par. 3. de Orig. Tribun. qua suffragantibus Archiepiscopo, & Regio Consilio, dies statuit, in quibus esset ab operibus servilibus, & a jure dicendo feriandum. Constitutionem illam edidit religiosissimus CAROLUS arrepta occasione, quod a Summo Pontifice BENEDICTO XIV. statutum fuit, ut in Ditionibus illius imperio subjectis, exceptis diebus Dominicis, ac festivitatibus Christi Domini, Deiparæ Virginis, nonnullisque aliis; cæteris festis diebus, fas esset opera servilia agere, dummodo Sacrum audiretur. Hanc eamdem disciplinam olim viguisse in Sicilia indicant nonnulli veteres festorum indices, quos exhibet Canonicus de Joanne in libro de Divinis Siculorum Officiis cap. 37. Illorum primus spectat ad Diœcesim Panormitanam, cujus Archiepiscopi auctoritate, consentientibus Prorege, & Senatu editus est anno 1425. atque complectitur Nativitatem Domini cum duabus diebus sequentibus, Epiphaniam, Resurrectionem Domini cum duabus diebus sequentibus, Pentecosten, festum Corporis Christi, festa Conceptionis, Nativitatis, Annuntiationis, Purificationis, & Assumptionis B. M. Virginis, festa Apostolorum, & S. Joannis Baptistæ, atque omnes dies Dominicas. Alter spectat ad Syracusanam Diœcesim, cujus Synodi auctoritate prodiit anno 1553. sub Episcopo Hieronimo de Bononia, atque præter recensitas festivitates, excepta Conceptione Deiparæ Virginis, enumerat festa Innocentium, Circumcisionis, duas dies subsequentes Pentecosten, ac festa inventionis S. Crucis, Dedicationis S. Michaelis, S. Luciæ, S. Laurentii, omnium Sanctorum, Patroni cujusque civitatis intra ipsius civitatis ambitum, additque : *In cæteris autem festivitatibus quacumque ratione vel institutis, vel receptis, & quæ sub præcepto celebrari debeant, permittimus, liberumque cuique facimus, ut Missa audita (de qua suam cujusque oneramus conscientiam) ad operas suas, quibus suam, & suorum alimoniam quærere cogitur, redire possit, nisi aliter ex sanctæ Apostolicæ Sedis præcepto, esset observandum.* Tertius festorum index a Synodo Ecclesiæ Montis Regalis sub Alexandro Cardinali Farnesio anno 1554. editus, recenset præter festos dies memoratos in indice Syracusano festa S. Mariæ Magdalenæ, S. Lucæ, S. Martini, S. Silvestri, Transfigurationis Domini, Conceptionis B. M. Virginis, Commemorationis omnium Defunctorum durantibus dumtaxat Missis, S. Marci durantibus pariter Missis, S. Castrensis in Civitate tantum; additque pariter : *In cæteris festis quacumque ratione vel institutis, vel receptis, liberum unicuique facimus, ut, audita Missa, ad operas suas, quibus suam, suorumque alimoniam quærere cogitur, redire possit.* Inde patet, disciplinam permittendi opera servilia in quibusdam diebus festis, urgente adhuc præcepto audiendi Sacrum, & manente ritu diei festi, ante annos biscentum in illis regionibus obtinuisse.

XX. Jam vero rem noſtram repetamus. In Capella Palatina Panormitana Proreges Siciliæ, cum toto Regio Conſilio, Senatu Panormitano, Proceribus Regni, quos Titulatos vocant, ſtatis quibuſdam feſtis, Solio inſidentes adeſſe ſolent Rei Divinæ, præſertim in Dominicis Adventus, & Tempore Quadrageſimæ ad ſermones audiendos. Ibi nulli licet niſi Proregi, vel Cardinalibus uti ſericis ſedibus, ac cervicalibus: ſed anno 1629. Prorege Duce Alburquerque permiſſa eſt Petro de Nyla Judici Regiæ Monarchiæ ſolemniter celebranti ſedes ſerica cum tapete, ſicque etiam ſuis ſucceſſoribus. Præterea in quibuſdam ſolemnitatibus Proreges ad Metropolitanam Eccleſiam, vel Eccleſias Monialium, aut Regularium (uti in feſto S. Joſeph ad Eccleſiam Teatinorum) ſe conſerunt magna cum pompa ad audiendam ſolemnem Liturgiam. Solium Proregis pluribus gradibus ſublime excitatur in cornu Evangelii, & prope Proregem ſedentem aſtat Tribunus Celerum vulgo *Capitano della Guardia del Corpo*; ſedent vero in ipſius Solii gradibus, qui in negotiis tum civilibus, tum criminalibus jus dicunt, Curatores ærarii Regii vulgo *Procuratori del Fiſco*, & Protonotarius, & Secretarii Regni. Inter Altare & Solium Proregis inſident ſedibus tres Supremi Magiſtratus, quos Præſides vocant, & Aſſeſſor Proregis, quem Conſultorem nuncupant; hos ſequuntur in ſcamno Magiſtratus, qui adminiſtrant Regium Patrimonium: ex altera vero Solii parte conſidet in ſede primus e Dynaſtis vulgo Titulatis Regni, & hunc excipiunt ſcamno inſidentes Magiſtratus, quos appellant Conſiſtorii. E regione Solii aſſident ſcamno Magiſter Juſtitiarius Civitatis, ſeu *Capitano*, Prætor, & Patres conſcripti, ſeu Senatores Panormitani. Ad Introitum Miſſæ, Diaconus, qui ad Altare miniſtrat, ad Proregem accedens prope eum recitat Introitum, atque Confeſſionem; tum quoque tres Clerici, Diaconorum veſte induti, idem præſtant officium erga tres Supremos Præſides, Senatores, & primum Regni Dynaſtam. Pariter Diaconus in Altari miniſtrans thure colit Proregem, iſque ſtans, opertoque capite, thus accipit. Evangeliorum librum dignior e Clero (uti in Capella Palatina Cantor, vel Judex Regiæ Monarchiæ) Pluviali amictus, præcedentibus Caduceatoribus, & Præfecto cæremoniarum defert ad Proregem, hujus oſculo excipiendum. Si Liturgia celebretur in Metropolitana Eccleſia, præſente Archiepiſcopo, alter e dignioribus Cleri defert alterum ſacrum Codicem ab Archiepiſcopo deoſculandum. Poſt Triſagium deſcendens e Solio Prorex, ſuppoſito genibus pulvinari procumbens adorat Sanctam Euchariſtiam inter primum Dynaſtam Regni a dextra, & Prætorem civitatis a ſiniſtra. In Solium reverſus, oſculatur pro pacis ſigno auream Deiparæ iconem a digniore Cleri advectam, quemadmodum Archiepiſcopus aliam ab alio digniore delatam. Tum tres Clerici, Diaconorum indumento amicti, pacis oſculum præbent Senatoribus, Dynaſtis, atque Magiſtratibus. In Metropolitana Eccleſia ſepties in anno Prorex ſolemni pompa, præſentibus Archiepiſcopo, & Senatu adeſſe ſolet Rei Divinæ; nempe in Epiphania, Die Cinerum, Dominica Palmarum, Paſchate, Pentecoſte, Inventione S. Roſaliæ, & Nativitate Domini, uti teſtatur Amatus lib. 7. de Principe Templo Panormitano cap. 3.

XXI. Certum quoque illud eſt, in Capella Palatina Regum Neapolitanorum Andegavenſium Divina Officia perſoluta fuiſſe, Euchariſtiam aſſervatam, Oblationes factas, & Capellanos, atque Paraphoniſtas

ftas Divinum minifterium peregiffe, facras res moderante Magiftro Regalis Capellæ. Hæc enim fatis perfpecta funt ex iis, quæ hucufque diximus. Verifimile eft ordinem ritumque Gallicanum, qui in Capella Regum Galliæ vigebat, Andegavenfes Principes in Capellam fuam transfudiffe. Et quidem in benedicendis Regiis nuptiis Gallicanos ritus ibi obfervatos, dicendum erit alibi. Verifimile quoque eft, a Carolo II. Rege omnem datam operam, ut facrum minifterium in Aula decentiffime ageretur; utpote quem Triftanus Caracciolus in vita Joannæ I dicit nedum modeftia, & humanitate, fed & pietate, cæterifque virtutibus inter Chriftianos excellentiffimum. Præfertim vero, imperante Roberto Rege facris rebus addictiffimo, Rem Divinam in Aula Neapolitana, pie, rite, folemniterque celebratam, nullus ibit inficias. Cujus tanta fuit in Deum pietas, tantumque ftudium erga Divina Officia, ut Minoritas plures ad ea perfolvenda in Regiis Ædibus aleret, cum quibus una, noctu, diuque illis celebrandis vacaret; Moniales quoque e clauftris educeret, quæ Joannam neptem Divinis Officiis, Chriftianifque cæremoniis imbuerent. Eoque egregii Principis exemplo pariter Joannam I. incubuiffe, ut in Capella fua Divinus cultus efflorefceret, conjicere fas eft. Hinc peritiffimos, & graviffimos viros adgregabat Clero Capellæ Regiæ, quorum opera Divinum minifterium ibi decentiffime abfolveretur. Jam tum confueverunt Neapolitani Principes in magnis quibufdam folemniis, Regia pompa adeffe Liturgiæ. Id enim a Carolo III. factum legitur anno 1383. cum Urbanus VI. Summus Pontifex, qui Neapolim adierat, & in Epifcopio diverfabatur, die prima Januarii, Sacrum folemni ritu fecit in Ara principe Metropolitanæ Ecclefiæ, Rege præfente, ac vexillum manu tenente, quod Pontifex benedixit, creavitque Regem Vexilliferum, vulgo Confalonerium Romanæ Ecclefiæ, tum Aloyfium Andegavenfem æmulum Regni diris devovit. Et die fecunda Februarii, quæ feftiva eft Hypapantes, pariter in eadem Metropolitana Ecclefia Rex, & Regina, Regia pompa interfuerunt Rei Divinæ, Summo Pontifice Sacris operante, cereofque benedictos diftribuente Regi, Reginæ, Cardinalibus, ac Nepoti fuo; cæteris vero Magnatibus cereos exhibente Cardinali Ravennatenfi. Ladislaum quoque Neapolitanum Regem Romæ degentem anno 1393. folemni pompa in die Pafchatis adfuiffe Liturgiæ a Summo Pontifice celebratæ, conftat ex Ordine Romano XV. edito a Mabillonio to. 2. Mufæi Italici, ubi ita legitur: *Anno Domini MCCCXCIII. die Sabbati, XVIII. Aprilis in vigilia Pafchæ, Dominus Ladislaus Rex Neapolitanus Romam intravit, & in Sancto Paulo omnes Cardinales fibi obviam inverunt. Romani vero cum pallio in porta prope metam eum cum pallio receperunt, fub quo folus per totam urbem ufque ad gradus S. Petri equitavit. Duo vero Diaconi Cardinales, qui eum affociabant ante Banderenfes equitabant, & illi vexilliferi Romanorum immediate ante Regem equitabant: poft Regem immediate Patriarcha Gradenfis, & poft eum Comes Laurentii, & alii milites, & Prælati. Die vero Sanctæ Pafchæ in Miffa Rex femper fervivit Papæ de aqua, & femper fedebat inter duos primos Epifcopos Cardinales: deinde Patriarcha Conftantinopolitanus poft priorem Presbyterum Cardinalem, qui erat tertius in illa fede, deinde Subprior, deinde Patriarcha Gradenfis, & fic omnes alii. In prandio vero dictus Rex in menfa etiam fedebat inter duos primos Epifcopos Cardinales.* Regi itaque Neapolitano fedes data eft inter duos primos Epifcopos Cardinales.

At Friderico Aragonio Principi Altamuræ filio Ferdinandi Regis adeunti Romam anno 1492. sub Alexandro VI. Pontifice, ut paterno nomine obedientiam Pontifici profiteretur, locus adsignatus est tum in solemni Missa, quam in die Nativitatis Domini Pontifex celebravit, tradito ei ense benedicto, inter duos ultimos Diaconos Cardinales; quem locum etiam occupaverat, cum sub Paulo II. Romam venerat. Ordinem totius rei gestæ narrat Joannes Brocharthus Præfectus cæremoniarum Pontificiarium in suis Diariis manuscriptis, quæ asservantur in Bibliothecis Vaticana, & Casanatensi.

XXII. Sub Aragoniis Regibus, quam splendida pompa, quam insigni cultu in Aula Neapolitana Res Divina celebrata fuerit, colligitur ex Alfonsi Regis summa circa sacras res pietate, & munificentia. Cujus testis est præclarissimus Pontanus, qui diu in Aula Aragonum Regum operam suam præstitit, scribens libro de Apparatu cap. 4. Alphonsum ornasse & Regiam, in qua habitabat, & Templum, ubi sacra faciebat, vario & nobilissimo ornamentorum genere; & libro de Magnific. cap. 13. referens sacra solemnia ab eo peracta sumptuosissimo apparatu: *Suis temporibus*, ait, *Rex Alphonsus vicit omnes ætatis illius Reges, tum in iis comparandis, atque exhibendis, quæ ad sacrificiorum apparatum, & Sacerdotum spectarent ornatum, tum in Deorum, ac Dearum statuis, quas plurimas, & in iis duodecim Apostolorum ex argento conflatas habuit, nihil ætas illa aut sacris solemnibus, aut publicis ludis ab eo editis vidit magnificentius*. Et hi quoquo ludi ad sacras solemnitates spectabant. Nam idem Pontanus lib. de Magnific. cap. 14. memorat ludos publicos Neapoli agi solitos, causa honoris, & religionis erga Divinam Eucharistiam. De his etiam ludis ab Alphonso magnificentissime editis scribit Panormita lib. 1. de dictis, & factis Alphonsi n.3. *Ludos Christianos magnificentissimo apparatu quotannis edentem Alphonsum perspectavimus, devotissima, ac solemni repræsentatione*. Et Bartholomæus Facius lib. 9. de rebus gestis Alphonsi Regis, sacros illos ludos memorat, quos, Friderico Imperatore Neapoli degente, in Templo Regio S. Claræ instituit Alphonsus: *Ludos imprimis Christianos*, inquit, *magno apparatu (quibus sacra mysteria obitus, & resurrectionis Christi Dei nostri referebantur, in quibus cæremoniis se se semper magnificentissimum præbuit) in Claræ Templo augustissimo, ac maximo, iisdem spectantibus, per noctem edidit, tanta hominum frequentia, ut nonnulli inter turbam prope enecati fuerint*. Horum omnium testimonio habes Alphonsum Regem agendis sacris solemniis, Christianis celebritatibus, Ecclesiasticis cœremoniis, Sacrificiorum apparatui, Sacerdotum ac Templi ornatui, addictissimum. Atque adeo indubium est, Liturgiam Palatinam tunc temporis summopere excelluisse; eo præsertim, quod Regis pietas responderet insigni magnificentiæ. Nam & illud in more habuit, quod summæ pietatis non leve est argumentum, ut non antea cum hoste arma conferret, quam Rem Divinam in castris peregisset; pariterque statim ab accepta victoria, ante rem omnem, sacris rebus incubuisset. Ita refert Panormita lib. 3. n. 50. *Erat Rex in vico Juliano Rem Divinam solemniter, & devotissime de more, rituque agens, Rei Divinæ cultum, gloriæ, ac vitæ præponens, non prius, quam peractis Sacrificiis capere arma contra hostes jussit*. Et lib. 2. n. 25. aliud insigne illius pietatis exemplum suggerit: *Accepta victoria in Samnio haud procul Boviano, non prius exarmari, aut pulverem extergi passus*

ſus eſt, licet in mediis & æſtatis, & diei, & Apuliæ caloribus, quam Rem Divinam fecerit, Jeſuque gratias egerit jejunus, armatus, & prælio defatigatus. Ad eam rem habebat ſecum in expeditionibus Regios Sacerdotes; quorum unum, uti narrat Facius lib. 8. in obſidione Catanſarii miſit ad Antonium Centiliam, quocum de deditione ageret. Jam vero ſi in caſtris *ſolemniter*, *devotiſſime*, *de more*, *rituque*, præſente Rege, Sacrificia peragebantur, ipſo urgente prælio; quanta majori cum pompa, & religione, præſertim in magnis ſolemniis, Res Divina Celebranda fuit in Aula, & Capella, Rege præſente. In ea ſane nil quod ad pietatem ſpectat ſibi reliquum fecit Alphonſus. Nam & die Cœnæ Domini ſacra conſuevit pauperum ad ſexaginta uſque, pedes abluere, eiſdemque diſcumbentibus miniſtrare; uti refert Panormita lib. 4. n. 1. *Singulis annis per Quadrageſimam pie & religioſe facere conſuevit; quod die quidem Dominicæ Cœnæ ad veſperam linteo præcinctus ſexaginta pauperibus mendicis ſordidatis, humillime, & ſubmiſſe ſuis manibus pedes lavat, atque exterſos deoſculatur. Poſt hæc diſcumbentibus illis propinat, atque miniſtrat, cœnatos vero omnes dimittit cum pecunia, & veſtibus novis*. Eodem etiam teſte lib. 1. n. 53. Regi in more fuit Domini noſtri Jeſu Chriſti Corpus pedibus comitari, quocumque deferreretur. Cur a tanti parentis veſtigiis receſſiſſet Ferdinandus filius, tum præſertim, quod ad ſacrum rerum cultum excitabatur exemplis Iſabellæ Claromontiæ religioſiſſimæ, atque ornatiſſimæ conjugis? Quam vero hæc Divino cultui, & pietati ſtuduerit, illud imprimis probat, quod ſuperata ad Ænariam inſulam hoſtium claſſe, qua victoria Ferdinandus ultimam bello Neapolitano manum impoſuit; cum univerſi publice, privatimque lætarentur, quod mare liberum, quod navigatio ſecura, quod tamdem pax terra marique omnino eſſet parta, choreas agerent, convivia pararent; Iſabella, teſte Pontano lib. 6. de bello Neapolitano, victoriam Deo acceptam referret, ipſa Mariæ aras, ipſa Sanctorum Templa adiret, veneraretur, parvos liberos ante ſe ferret, cum iis ante illorum imagines procumberet, gratias ageret, vota ſolveret, ſupplicia pluribus diebus faceret: nihil civitas univerſa, nihil nobilis, ignobilis, Sacerdos omiſit, quod ad declarandam lætitiam; nihil Iſabella, quod ad gratum animum erga Deum, ac Sanctos teſtificandum pertineret. Regnante Alphonſo II. in Capella Palatina celebrari conſueviſſe Liturgiam ſolemni pompa, Rege ſolio inſidente, cum univerſo Aulico comitatu, ex iis, quæ mox ſubdemus, perſpectum erit. Ferdinandus II. & Fridericus noſtrorum Regum poſtremi, brevi eo tempore, quo imperium irruentibus hoſtibus tenuerunt, non pauca ſuæ pietatis argumenta reliquerunt. Intererant ſæpe Divinis Officiis in Eccleſia Montis Oliveti ab eorum parente pluribus beneficiis aucta, illiuſque Monachis fuerunt addictiſſimi: Proregibus quoque, qui primi, pulſis Regibus Aragoniis, Neapolitanum Regnum vicario nomine adminiſtrarunt, mos fuit adeundi Eccleſiam illam in magnis ſolemniis, præſertim in Hebdomada Sancta, uti refert Capaccius.

XXIII. Cum igitur Neapolitani Reges ſtudioſiſſimi, ac amantiſſimi fuerint agendæ Rei Divinæ; illud expendendum eſt, quonam ritu Palatina Liturgia abſolvebatur. Quod quidem a noſtrarum rerum Scriptoribus omiſſum, impervium eſſet, niſi Joannes Brochartus Præfectus cæremoniarum Pontificiarum, qui ſub Alexandro VI. Neapolim adiit

anno 1494. ut omnem ordinem Coronationis Alphonsi II. a Cardinale Joanne Borgia Archiepiscopo Montis-Regalis peragendæ moderaretur, rem aperiret in suis Diariis manuscriptis Romæ asservatis in Bibliothecis Vaticana, Casanatensi, & S. Andreæ de Valle. Narrat ille in hisce Diariis conjugium celebratum in Capella Palatina Arcis Novæ inter Sanciam Regis filiam notham, & Joffredum Borgiam Alexandri VI. nepotem, tum solemnem describit Liturgiam, quæ in Palatina Æde, hac occasione peracta est. Itaque refert, die Dominica, quæ undecima erat mensis Maii, Regem, Legatum, D. Joffredum sponsum, D. Sanciam sponsam, una cum omnibus Dynastis, Proceribus, atque Regiæ cognationis Principibus adiisse Capellam Arcis Novæ: eis occurrisse ad Capellæ fores Episcopum Gravinensem Pontificalibus indutum ornamentis, ibique benedixisse annulum nuptialem: ea finita cœremonia (quam agentes de Regum conjugio enarraturi sumus) universos ingressos esse Ecclesiam, atque Missam inchoatam: *Legatus, & Rex*, ait, *fecerunt orationem ante Altare in faldistoriis ipsis ibidem præparatis, Legatus ad dextram Regis, finita oratione, deposita sunt ambo faldistoria, & portata ad thalamum, ibidem paratæ duæ sedes de broccato juxta murum, una versus Altare pro Legato, alia juxta illum versus portam Capellæ pro Rege. Rex ascendit thalamum ad sedem suam, ubi stetit: Legatus mansit apud Altare, & cum eo fecit Confessionem Episcopus celebraturus qui stetit ad sinistram Legati. Finita Confessione Legatus ascendit thalamum, cui occurrit Rex usque ad Presbyterium, quod tamen fuit præter cæremonias debitas, & præter veram ordinationem. Ibidem in thalamo in sede sua stans Legatus, ministrante Diacono naviculam, & me, in thuribulo imposuit incensum, Episcopus incensavit Altare, & ipse incensatus, & non Legatus, neque Rex; credo tamen, quod convenienter potuerunt ambo ipsi incensari, & sic male fuisset, quia nec Papa sine Pluviali, & Mitra existens incensatur, nisi post Offertorium, Subdiaconus dicta Epistola non est osculatus manum Legati, sed Celebrantis. Ad Evangelium Diaconus eidem Legato naviculam, & me thuribulum ministrante, imposuit incensum, & benedixit Diacono Evangelium dicturo. Post Evangelium Legatus, & Rex simul Evangelium sunt deosculati, tamen minus convenienter, quia Legatus primo debebat osculari, deinde Rex, Rege tamen prius invitato; & fuerunt per Diaconum ambo incensati, & male, ut supra dixi, post Legatum cuilibet ter dato thuribulo. Ad oblationem Legatus benedixit aquam in sacrificium ponendam; & ministrante R. D. Juliano Episcopo Tropejensi, Regis Capellano Majore, qui itidem in thalamo mihi ad manus erat, naviculam, quod Diaconus in Altari erat præpeditus, & me thuribulum, Legatus imposuit incensum, Celebrans incensavit oblata in Altari, & fuit incensatus ipse bis, Legatus & Rex ter eis in thuribulo ducto per Diaconum*. Pergit deinde enarrans reliquum Liturgiæ ordinem, ritusque spectantes ad conjuges, qui præsentes aderant, quod nempe ad elevationem Hostiæ, hi tenuerint manibus cereos accensos; quod facta elevatione, quatuor Magnates umbraculum super sponsos expansum fulciverint; quod benedictionem, & pacem conjuges in Missa acceperint; sed notat, Regem, & Legatum non accepisse pacis osculum, & *quia ita dixerunt esse consuetum*; quod expleta Missa sponsi obtulerint cereos, ac nummos; quod denique Legatus solemnem benedictionem dederit, ac Indulgentias, iisque peractis, universi ad

ædes

ædes suas redierint. Hos ritus nuptiales alibi expendemus.

XXIV. Paulo post enarrat Brochartus idem, quem locum quisque Procerum in Capella, & Liturgia Palatina obtinuit, & quo ritu ibidem decantatæ fuerint Vesperæ: *In Capella hodierna*, inquit, *Prælati locum habuerunt in scannis in opposito solii, sive thalami positis; Barones vero ante, & juxta thalamum; Damicellæ vero & mulieres ante, & juxta scanna Prælatorum. Fuerunt Vesperæ in eadem Capella, quibus Legatus, & Rex interfuerunt, & Episcopus Gravinensis illas particulariter decantavit organis, qui triplices sunt* (ita enim habet ille) *in ipsa Capella, omnes prædicti, non tamen simul, sed modo unus, modo alius Psalmorum versus vicissim sonabant, unum versum cantabant Cantores, alium pulsabat organista, adeo quod Vesperæ hujusmodi ad duas horas duraverunt. Parati fuerunt in eadem Capella tunc duo thalami, unus pro Legato versus cornu Epistolæ, alius versus cornu Evangelii pro Rege, ad cujus Regis ordinationem non fueram vocatus, hoc videns dixi Regiæ Majestati non convenire, cum suus thalamus esset in digniore loco constitutus, neque etiam mutationem convenire, sed potius, quod simul ambo ipsi in eodem thalamo se locarent: Unde Rex statim descendens, Legatum secum duxit ad suum thalamum, eumque eo, mea sententia habita, ascendit, & inde sedes paravit, & faldistoria, prout superius dixi. Excusavit se Rex, & Major Capellanus suus, qui hoc ordinaverat, dicentes sic alias temporibus Cardinalium Agriensis, & de Aragonia, & aliorum fuisse observatum, quod si fuit, male fuit. Et finitis illis Vesperis, depositus fuit ille secundus thalamus versus cornu Epistolæ positus, & ibidem scamna pro Prælatis posita, pro quibus prius nullus erat locus ordinatus in eisdem Vesperis. Episcopus habuit quatuor Capellanos omnes superpelliceis, & Pluvialibus indutos, quorum unus de Baculo, alius de Mitrâ, alius de Libro serviebat, & alius sibi assistebat.* Dominus vobiscum, *& Orationem dixit ad populum conversus; & Capitulum etiam ad populum conversus, distracta Mitra dixit ipse Episcopus, & incensum imposuit in medio Altaris, & cum Mitra Altare incensavit, de quibus omnibus, finitis Vesperis, ipse ego regulam dedi. Servierunt hoc mane in Missa D. Honufrius Nicolai, & Raphael Dimina Diaconus Capellæ S. D. N. Papæ, & in omnia alia fuerunt more Capellæ nostræ observata. Sedes Legati, & Reges erant camerales sine scabellis, & faldistoria erant sedilia Regalia cussinos habentia loco scabellorum.*

XXV. Hunc ordinem Liturgiæ Palatinæ, non quidem tunc primum occasione illius conjugii Brochartus ipse Pontificiarum cœremoniarum Præfectus statuerat; imo is nonnullas carpit cœremonias, quod nempe una simul Rex, & Legatos deosculati fuerint Evangeliorum librum, & thus acceperint. Quamobrem ordo ille agendæ solemnis Liturgiæ Palatinæ jam antea in Capella Regis obtinuerat; quod ipse indicat Brochartus referens nec Regem, neque Legatum donatos fuisse pacis osculo, *quia ita dixerunt esse consuetum*. Quinimo innuit Brochartus, solemnem Liturgiam Palatinam celebratam plures fuisse, cum nempe Cardinales Agriensis, de Aragonia, aliique Neapolim adiere. Cardinalis ille Agriensis, quem memorat Brochartus, fuit Gabriel Rangonus Minorita Veronensis, & Episcopus Agriensis in Hungaria, quem Xistus IV. anno 1477. in Cardinalium Ordinem cooptavit, quique in Neapolitano Regno functus est legatione Sedis Apo-

ftolicæ, ut ad arma capienda contra Turcas, fideles excitaret. Cardinalis vero de Aragonia ibidem memoratus Ferdinandum I. Regem, & Isabellam Claromontiam parentes habuit, atque anno 1478. Neapoli, in die Epiphaniæ accepit insignia Cardinalitiæ dignitatis, ei a Xisto IV. collatæ. Præter hos, alii Cardinales plures, variis temporibus Neapolim venerunt, ad Legationes obeundas; quos inter recensendus est Ludovicus Cardinalis Aquilejensis, qui Legatum egit apud Alphonsum Regem, ut illum cum Eugenio Papa conciliaret; cujus rei meminit lib. 8. Bartholomæus Facius. Itaque in Capella Palatina nostrorum Regum mos erat celebrandi solemnem Liturgiam, Rege præsente; & hujus quidem Liturgiæ is erat ordo. Rex sedebat in sublimi Solio a cornu Evangelii; eique adhærebat Major Capellanus, ut Regi suggereret sacra facienda, vel pronuntianda. Hinc Sacris operabatur Episcopus aliquis Pontificali apparatu, cui Capellani plures ministrabant. Ex adverso Regii solii insidebant scamnis Prælati, quos verisimile est fuisse e Clero Palatino Consiliarios, Cancellarios, Confessarios, Capellanosque Regis: tum etiam Aulicæ matronæ. At circa Regis solium assidebant pariter scamnis Reguli, seu Barones, & Magnates Aulæ. In Liturgia Rex deosculabatur Evangeliorum librum, & a Diacono thure colebatur, semel dicto Evangelio, iterumque peracto Offertorio. Denique tribus organis Officia Divina persolvebantur, ita ut unum post aliud pulsaretur, & unum versum Cantores, alterum Organista decantaret. Atque totum ordinem Palatinæ Liturgiæ Major Capellanus moderabatur: hinc illum incusat Brochartus, quod Legati Solium in cornu Epistolæ jusserit collocari. Organorum usus in Capella Palatina nostrorum Regum jam tum temporis obtinebat, uti in Capella Regum Galliæ; ubi ab antiquis temporibus, præsertim vero sub Pipino, cui Constantinus Orientis Imperator anno 766. pneumaticum Organum dono misit, viguisse musicam instrumentalem, & inde traductam esse ad reliquas Galliæ Ecclesias existimat Peiratius lib. 1. cap. 23. At nulla alia musica instrumenta præter Organum in celebrandis Divinis Officiis pulsabatur, quamvis tunc temporis plures in Aula nostrorum Regum essent Tibicines, & Fistulatores, uti compertum erit, ex dicendis de mensa solemni Regum nostrorum. Et hanc quidem rationem persolvendi Divina Officia, gravem, religiosam, atque Ecclesiastico ritui consentaneam esse patet ex iis, quæ eruditissime circa hanc rem disservit doctissimus Pontifex BENEDICTUS XIV. in epistola data die 19. Februarii, anno 1749. ad Episcopos Pontificiæ Ditionis, ubi admisso Organorum usu, reiicit ab Ecclesiastico cantu Tibicines, Fistulatores, Citharistas, Tympanistas, ac Buccinatores.

XXVI. Extincta Aragonum Principum stirpe, Proreges, qui Hispanorum Regum vice imperium administrarunt, statis quibusdam solemnitatibus consueverunt adesse Rei Divinæ solemni pompa, in Capella sua Palatina, vel quandoque in aliis Ecclesiis. Et ne Capellæ Palatinæ aliquid deesset, quod ad illius splendorem spectaret, Petrus Antonius de Aragonia Prorex Regni anno 1668. curavit eam solemni ritu consecrari, uti ex inscriptione illic posita, quam refert Parrinus in Theat. Proreg. Neapol. *Ædes hæc Regia, excellentissimi Domini D. Petri Antonii ab Aragonia Neapolitani Regni Proregis pietate, ac studio a Melphictensi inauguratur Antistite. Admiranda plane egregii Principis Religio! Sacellum, quo regalius, eo & sacratius foret, e sacro*

red.

reddidit sacratissimum. Die nono Aprilis A. D. MDCLXVIII. Quo vero apparatu Proreges solemni Liturgiæ aderant, breviter describit Parrinus to. 1. Theat. Proreg. Neapol. ubi postquam dixit, in Paschate, Nativitate Domini, diebus natalitiis Regis, & Reginæ, aut ob insignem aliquam victoriam de hostibus partam., vel faustum aliquem eventum, morem esse, ut omnes Neapolitani Ordines Proregi præstent urbana officia, addit: *Molte volte dopo simili complimenti fatti al Vicerè per cagion della Carica, suole egli tener Capella Reale nel Regio Palagio, o in qualche altra Chiesa della Città al ribombo del Cannone delle Fortezze, e si fa squadrone delle milizie, che si trovano in Napoli di guarnigione. A quest' effetto si dispone lo strato sul pavimento della Chiesa davanti all' Altar Maggiore, dove restano di guardia quattro Soldati Tedeschi. Il Vicerè vi si porta pomposamente, o in Carozza servito da Titolati, o in Sedia preceduto da una delle Compagnie di Cavalli delle sue guardie, da una Carozza a sei Cavalli vacua, e da Soldati della guardia Alemanna armati d' alabarde, e disposti in due ale. Immantinente dopo marchia la Carozza, o la Sedia con la persona del Vicerè, preceduta dalla turba degli Staffieri, e Lacchè, e seguitata da molte altre Carozze co' Paggi, e Gentiluomini della sua Casa, chiudendosi la retroguardia dall' altre Compagnie di Cavalli. Il Vicerè entra in Chiesa, preceduto dalla guardia de' Soldati Tedeschi, da tutta la servitù, così nobile come bassa, ricevuto alla porta da tutti que' Titolati, che vi si trovano, e seguitato da Ministri de' Tribunali. Con questo accompagnamento va a porsi sopra lo strato (ove sta col capo coperto) a man destra del quale giace un banco con la spalliera per gli Eletti della Città, ed un' altro alla sinistra per i Titolati. Dietro la Sedia del Vicerè sta in piedi il Capitano delle guardie Alemanne, & in sua assenza il Camariero Maggiore (siccome avviene in tutte le funzioni publiche) & ivi poco appresso all' Altare vi è un altro banco con la spalliera per quei del Sagro Consiglio di Santa Chiara, del Tribunal della Camera, e della Gran Corte della Vicaria. Nel lato del Vangelo sta un banco con la spalliera per i Vescovi, il più antico de' quali dà la benedizzione al fin della Messa. Dall' altra parte ve n' è un' altro simile per i Capellani d' onore; e tutti detti banchi, ch' anno spallieri, sono coperti di panno verde con l' armi di S. M. Vi assiste il Capellano Maggiore in una sedia di velluto senza spalliera posta alquanto da parte a man destra del Vicerè, e fa tutte le cerimonie della Messa, la quale si celebra da uno de' Capellani della Capella Reale. Il Maestro di Sala, e Paggi stanno appoggiati al muro fra l' Altare, & il banco de' Titoli, per prendere i torchi accesi nel tempo della Consecrazione, e Vangelo. Terminata la Messa, ritorna il Vicerè a Palagio col medesimo fasto. Nelle processioni solenni come è quella del* Corpus Domini *nella quale il Vicerè porta il torchio lo riceve per mano del Capellano Maggiore. E corteggiato dagli Eletti della Città, che gli fanno ala davanti; ed è servito da Ministri de' Tribunali. L' aste del Palio si portano da' Deputati de' cinque Seggi Nobili, e di quello del Popolo, li quali si mutano a proporzione, che la processione entra nel territorio di ciascun Seggio. L' altre due del Re, e del Baronaggio le portano Personaggi Deputati dal Vicerè.* Atque hac olim pompa Proreges Neapolitani solemni Liturgiæ interfuere.

XXVII. Nunc vero temporis, quum Neapolitanum Regnum suos habuit Reges, nondum mos obtinuit celebrandi publicè sacra solem-

 nia,

nia, sive in Capella Palatina, sive in aliis Ecclesiis, Rege præsente. Optandum tamen est, ut ad publicum pietatis, religionisque erga sacras res testimonium, & ad majorem Aulæ Neapolitanæ dignitatem, splendoremque, is Ordo efformetur, & in præcipuis anni festivitatibus sanctissimè observetur. Idque facile confici potest ex iis omnibus, quæ in hoc Libro, tum ex nostris, tum ex aliorum Principum moribus collegimus. Itaque Serenissimus Rex Carolus Borbonius, cujus summa est erga Divinum Cultum religio, in magnis solemniis adesse solebat Divinis Officiis in Capella Palatina, privatim tamen in Sacello quodam ejusdem Capellæ, una cum Inclyta Conjuge Maria Amalia, & Proceribus Aulæ, nulloque Regio apparatu. Magnus Capellanus prope eum locum considet. In Parasceve, ad adorationem Crucis accedit Supremus Præfectus Regiæ Domus gerens Regis vices; una cum Magno Capellano ad ejus sinistram, ut nomine Regis veniam faciat tredecim ad triremes damnatis. Adest prope Magnum Capellanum Defensor pauperum vulgo *Avvocato de' poveri*, cui concessæ veniæ diplomata traduntur. Feria quinta Cœnæ Domini, Magno Capellano Sacris operante, ad illa Evangelii verba, *Cœpit lavare pedes Discipulorum*, Religiosissimus Princeps duodecim pauperum pedes abluit, & osculatur; tum eis mensæ accumbentibus ministrat, accipiens a Cubiculariis fercula, quæ Magno Capellano, isque aliis Capellanis Regiis porrigit; tamdem iisdem pauperibus stipem distribuit. In communione Regis, & Reginæ, Magnus Capellanus ad Introitum Missæ, prægustat unam ex Hostiis in Altari appositis, ut periculum faciat. In festo Corporis Christi solemnem supplicationem eo die agi solitam ad Sanctissimam Eucharistiam circumferendam Rex prosequitur a Templo S. Claræ usque ad Metropolitanam Ecclesiam: Regi adhærent Supremus Præfectus Domus Regiæ, Dux Prætorianorum militum, Supremus belli Dux, Præfectus Classis, atque Patres conscripti Neapolitanæ Civitatis veste Senatoria coccinei coloris induti; præeuntibus, & una simul cum Capitulo Cathedralis Ecclesiæ, incedentibus Magistratibus omnibus, & Cubiculariis Regis, quorum ii, qui adscripti sunt Regali Societati S. Januarii, Torquem aureum Societatis deferunt. Conciones in Capella Palatina olim habebantur singulis Dominicis, & feriis quartis Quadragesimæ: quibus solemni pompa aderant Proreges una cum Magistratibus, Patribus conscriptis Neapolitanæ Civitatis, atque Optimatibus; ad eum fane modum, quo solemnis Liturgia præsentibus ipsis Proregibus agebatur. Præterea, qualibet feria sexta post meridiem instituebatur concio in aliquem versiculum Psalmi *Miserere*, & finita concione, quam Prorex in ædicula audiebat, ille idem Psalmus a Palatinis Cantoribus decantabatur. Concionatores vero ex arbitrio Proregis, aut Capellani Majoris arcessebantur, ut plurimum ex insignioribus Civitatis; neque ullus erat addictus huic ministerio in Capella præstando. Deinde, regnante Serenissimo Carolo Borbonio, conciones habebantur in Ecclesia Palatina feria quarta Cinerum, & singulis Dominicis Quadragesimæ, præsentibus Rege, & Regina; tum etiam qualibet feria sexta Quadragesimæ, quo die Rex gerendis imperii negotiis incumbens, concioni minime interveniebat. Ob summam vero, insignemque Mariæ Amaliæ Inclytæ Reginæ pietatem erga Deiparam Virginem, hujus festi dies in Capella Palatina magna religione colebantur; atque in illarum solemnitatum pervigilio, tum quoque novem diebus, quæ festa Nativitatis, & Conceptionis B. Mariæ Virginis præcedunt, conciones insti-

stituebantur, præsente Regina. Concionatori suggestum excitatur prope Aram principem a cornu Epistolæ; qua parte conciones audiunt in ædicula crystallis obducta, Rex, & Regina sedibus assidentes, apposito ante eos scabello aulæis tecto ad genua flectenda: proximi insident scamnulis Supremus Præfectus Domus Regis, & Supremus Præfectus Domus Reginæ, Prima Aulæ Matrona, aliæque Matronæ Aulicæ. Ad fores Regiæ ædiculæ duo milites custodes Corporis Regis consistunt. Cæteri vero Aulici, ac Magistratus scamnis sine fulcro dorsuali consident in locis a Regio conspectu submotis; nam aliter eis standum esset. Si Magnus Capellanus adsit, ab eo benedicendus est Concionator antequam verba faciat. Denique præsentibus Rege & Regina conciones a Concionatore Aulico fieri solebant; alioquin Oratores illi verba faciunt, quibus id Magnus Capellanus demandaverit. Iidem fere mores nunc obtinent, regnantibus FERDINANDO IV. & MARIA CAROLINA AUSTRIACA Principibus Clementissimis.

XXVIII. Consueverunt olim Reges in magnis solemniis, publice, solemniterque accumbere mensæ, præsertim vero in Coronatione sua, aut in conjugiorum celebritate; quod cum spectet ad rationem celebrandi in Aula insigniores solemnitates, & ad officium Aulici Capellani, cui incumbit Regiæ mensæ benedictio, merito hic sibi locum vindicat. Et quidem Imperatores Orientis, teste Codino cap. 7. quinquies in anno, solemni pompa discumbebant, universis Aulæ Proceribus adstantibus, nempe in Nativitate Domini, Epiphania, Dominica Palmarum, Paschate, & Pentecoste. His diebus discumbenti Imperatori ministrabat Magnus Domesticus, a quo Proceres cuncti donabantur ferculis, Imperatori pluries acclamabatur, Cantores Palatini suis induti vestibus decantabant Canticum, tum primores singuli de Clero Imperatorio accipiebant fercula a Magno Domestico, huic vero Imperator ipse ferculum porrigebat. Sed antequam discumberet Imperator, benedicenda erat mensa a Protopapa Palatii: *Absoluta Liturgia*, ait Codinus, *Imperatore ad mensam præsente, priusquam accumbat, venit Protopapa, aut alius de Sacerdotum numero, & benedicens Imperatoriam mensam, accepto pane, & ferculo, discedit*. Pariter Francorum Regibus in more fuisse, ut in præcipuis festis diebus convivia lautissima exhiberent, colligitur ex Eginhardo in vita Caroli Magni. Narrat enim, Carolum M. in quotidiana mensa frugalitatis amantissimum, attamen in festis solemnioribus splendidissime convivari solitum: *Convivabatur rarissime, & hoc præcipue tantum in festivitatibus, tunc tamen cum magno hominum numero*. Notat Peiratius duo præsertim in mensa Regum Francorum olim usitata fuisse. Horum unum est, quod lectionem in mensa adhiberent: siquidem Carolus Magnus libros audiebat Augustini de Civitate Dei; successores vero Reges gloriosa Prædecessorum gesta; atque munus legendi in mensa Regis incumbebat alicui Aulæ Magnati. Alterum fuit, quod Regio cibo Sacerdos benedictionem conferret; quem morem vetustissimum esse suadet Gregorius Turonensis lib. 8. Hist. Franc. cap. 2. narrans de Guntramno Rege: *Ablutis Rex manibus, accepta a Sacerdotibus benedictione, ad mensam resedit*. Et sub secunda illorum Regum stirpe Archicapellanum benedixisse Regiam mensam indicat Teodulphus, relatus a Cangio in Glossario, describens Archicapellani officium, his verbis: *Stet benedicturus Regis potumque cibumque*. Nunc temporis etiam Reges Galliæ in quibusdam solemnitatibus Regio apparatu, magnaque pompa accumbunt mensæ, idque dicitur *A grand*

 cou-

couvert, quum vero privatim discumbunt dicitur *Apetit-couvert*: præsertim vero in solemni Baptismo, aut Conjugio Regiæ prolis, uti colligitur ex Rossuetio, & Dumontio in Cæremoniali Galliæ. Itidem in Coronatione sua, quo die Rex indutus Regalibus ornamentis sub umbella discumbit in Episcopio Remensi, una simul cum duodecim illis Proceribus, quos Pares Franciæ vocant, Episcopis suffraganeis Ecclesiæ Remensis, Oratoribus Principum, atque Magnatibus Aulæ. Et quidem sex Pares laici coronas, atque alia suæ dignitatis indumenta gestant; sex vero Pares Ecclesiastici Pontificalibus insignibus, nempe Pluviali, & Mitra ornati accumbunt mensæ, atque dextram partem occupant. Archiepiscopus Remensis, ad quem spectat præcipuum ministerium in Coronatione Regis, benedicit Regias dapes, vel qui illius vices gessit; uti in Coronatione Ludovici XV. ab Episcopo Svessionensi factum constat ex monumentis relatis a Rossuetio: & prope Remensem Antistitem adstabant Clerici duo Superpelliceo induti, Crucem, atque Pedum illius tenentes. Episcopi Suffraganei Rocchetto, & Mantelletta induti accumbunt in alia mensa, & Oratores Principum itidem proximi Paribus Ecclesiasticis. At Magnatibus Aulæ mensa paratur prope Pares laicos. Fercula vero deferuntur tympanorum, & tibiarum sonitu, præeuntibus Fecialibus, Præfecto Domus Regiæ, Præfecto Cæremoniarum, aliisque Officialibus Aulicis.

XXIX. Cœterum spectat ad Magnum Eleemosynarium, vel, eo absente, ad Eleemosynarium *de quartier* bene precari, & gratias agere sive ad prandium, sive ad cœnam Regis, sive publice, sive privatim Rex discumbat. Ad illum quoque spectat referare capsulam quamdam argenteam, Navem dictam ab ejus forma, ubi mappula Regis continetur, quam deinde Regi præbet unus e Principibus Regiæ stirpis, vel Magnatibus Aulæ. Itaque Magnus Eleemosynarius, vel inferior Eleemosynarius benedictionem, & gratiarum actionem recitat in prandio, & cœna Regis. Sed in præcipuis festis ad gratiarum actionem post prandium Regis, Rocchetto indutus, dicta oratione, quosdam Psalmorum versus præcinit, succinentibus Cantoribus Palatinis. Germanos Imperatores solemni pompa accumbere mensæ, statis quibusdam solemnitatibus; Capellanum Aulicum bene precari ad Imperatoriam mensam; a Musicis Palatinis carmen aliquod decantari; cibaria deferri tympanis, tibiisque sonantibus, referunt Dumontius, & Roussetius lib. 2. cap. 6. §. 2. Cæremonialis Imperii. In Aula Hispana. ut testis est Dumontius lib. 1. cap. 4. §. 17. Cærem. Hisp. expleto solemni prandio Regis, colliguntur a Majori Capellano reliquiæ panis, & in argenteam concham injiciuntur. Qui idem in quotidiana mensa Regis benedicit, & gratias agit; eo absente, id spectat ad Capellanum illum Honorarium, qui tunc operam suam in Aula præstat: attamen si adsit aliquis magnæ dignitatis Antistes, huic committi solet honoris causa munus benedicendi Regiam mensam. Pariter in Aula Regum Sardiniæ spectat ad Magnum Eleemosynarium, vel inferiorem Eleemosynarium bene precari, Rege discumbente; hujusmodi officium alicui præsenti Antistiti exequendum permittitur. In Aula Neapolitana Capellanus Major in magnis solemniis benedicit Regiam mensam, & ea expleta, recitat gratiarum actionem. In aliis diebus Capellanus Regius, vel Confessarius Regis hoc munere fungitur.

XXX. Solemnia convivia olim a Neapolitanis Regibus exhibita memorat Pontanus lib. de Conviv. cap. 1. ubi ait: *Institutum fuit Re-*

Regum Neapolitanorum, annis singulis, statis quibusdam diebus parare nobilitati epulum ad Ædem D. M. Coronatæ, adhibitis etiam matronis; quod ab Alphonso summo cum splendore servatum meminimus. Nam Alphonsus, uti in omni magnificentiæ genere, ita & in parandis conviviis fuit magnificentissimus. Unde in nuptiis Helionoræ neptis cum Friderico III. Imperatore, ut idem scribit Pontanus lib. de Magnif. cap. 16. mensæ apparatæ, in quibus supra triginta hominum millia discubuere, plurimique mortales onerati esculentis plurimorum dierum domum rediere. Et Bartholomæus Facius lib. 9. de Reb. gest. Alphonsi testatum reliquit, quam splendido convivio eumdem Imperatorem exceperit, & qui, eo finito, ludi equestres editi, quibus Ferdinandus filius, multique insignes adolescentes certaverunt. Pretiosissima erat Alphonso suppellex ad mensam instruendam; ut enim scribit Pontanus lib. de Splend. cap. 2. *Rex Alphonsus & cados, & dolia, & situlas ex argento habuit, crateres etiam ex auro, toralia, & mappas e tela conquisitissima. Itaque ejus mensis nihil splendidius.* Sed quod majorem longe Alphonso conciliat laudem, illud est, quod idem narrat Pontanus lib. de Conv. cap. 1. solitum nempe fuisse, uti colloquio doctorum virorum ad mensam: *Rex Alphonsus statim post prandium, vel Antonium Panormitam, vel e doctis aliquem audiebat, ut qui dignum judicaret animum quoque cibo suo post pastum corporis reficiendum esse.* Et rursum cap. 6. *Attulit aliquando magnam laudem Alphonso huic, quod litteratos, quicumque Neapoli per id tempus essent, in hortos ad cœnam vocaverit, lautissimeque acceperit.* Et ab optimo Principe ad successores profluxit idem erga rem litterariam studium; ut proinde Aragonum Regum Aula doctissimos viros aluerit Panormitam, Pontanum, Facium, Albinum, Sannazzarium, aliosque. Neque ab Alphonsi magnificentia in parandis conviviis recesserunt successores. Memorat enim Pontanus lib. de Conviv. cap. 5. splendidum convivium ab Alphonso II. exhibitum Oratoribus Caroli Ducis Burgundionum: *in quo*, ait, *nihil non modo defuisse, sed ne desiderari quidem potuisse ab iis, qui affuere, judicatum est. Post plurimos rerum variarum missus, tantumque apparatum, introducti mimi, editumque ad lychnos spectaculum, tamdem magnificentissima illa comessantiuncula, quam collationem hodie vocari dixi, plurimis ferculis allata est; ac deinde inter adstantes diffusa, & passim jactata, ut omnibus ex ea esse liceret; ultimo donati Oratores splendidissimis muneribus.* Itaque Neapolitani Reges, statis quibusdam diebus, Regio apparatu cum Magnatibus Aulæ, & Civitatis, mensæ accumbebant: & verisimile est id in magnis solemniis eos præstitisse. Quandoque cum Episcopis discubuere, uti colligitur e monumento quodam prolato a Chioccarello in Episcopis Neapolitanis, ad annum 1288. his verbis: *Die Dominica 14. Aprilis. Ista die fuit consecratus Dominus Joannes Brito Episcopus Puteoli, & comederunt cum Domino Rege Archiepiscopus Neapolitanus, Dominus Cancellarius, plures alii Prælati, & Clerici.* Porro quum Neapolitani Reges solemni pompa discumbebant, mensa sub cœlo, & in area Regii domicilii parabatur. Magnus Senescallus equo insidens associabat fercula usque ad mensam, tum ea prægustabat. Hoc illius munus describit Tristanus Caracciolus in vita Serzannis Caraccioli, quam edidit tom. 23. Script. Ital. Cl. Muratorius. Ita enim ait: *Est Magni Senescalli toti Regiæ moderari, universæque familiæ, & una cum his negotia tractantibus jus dicere. Insuper cavere vigilanter, ne vascula, aut cibi, quos Princeps sumpturus est*

ve-

veneno aliquo inficiantur ; solemnibus etiam Regalibus cœnis , atque epulis , equo insidere albo , veste serica , aureis laqueis circumplexa , dapes instructas ante prægustare : & cum ad mensam Regiam devenerit, equo descendere, lancemque a discophoro sumptam per se inferre, deinde degustando explorare ; atque his peractis iterum equam conscendere, & eodem ministrorum comitatu , ad alia fercula importanda reverti . Hunc morem Magnus Senescallus servaturus semper est , etiam si centies novi cibi inferendi essent. Hujusmodi mores exhibet Joannes Brochartus in suis Diariis manuscriptis , enarrans convivium ab Alphonso II. quarto post Coronationem die , instructum Cardinali Legato, his verbis: *Feria secunda, duodecima dicti mensis Maii , Rex fecit prandium publicum cum Legato in aula Magna dicti Castri novi ; mensa parata erat in medio aulæ juxta murum, ad dextram intrantis, habens gradus circiter quinque, vel sex, longa erat, & in medio sedebat Legatus ad dextram Regis , longitudinis duarum cannarum , vel circa , gradus duodecim habens , si recte memini , pulcherrimis vasis plena ; in opposito ostii in loco alto in muro composito stabant, seu sedebant Tubicines, & Fistulatores Regis , qui ad introitum singulorum cibariorum, sive dapium sonabant . Magnificus Andreas Matthæus Marchio Martinæ , & Regius Major scalcus ad intrantium singulorum dapium dilationem in equo perequitabat ab ostio usque ad scalam , qua ad mensam adscendebatur . . . . . autem recta via ab ostio ad credentiam, a credentia recta via ad mensam , baculum album longum manu gestans, & vestes albas , equus albus etiam erat . Duo erant Dapiferi , unus ad dextram , qui erat Legati ; alius , qui erat ad sinistram , Regis ; & omnes alii in paribus vasibus portabantur Legato, & Regi paribus copertis: copertas vero non numeravi, quia non fui a principio prandii , sed circa medium veni ; Legatus etiam habebat scalcum, baculum longum manu gestantem, qui Regio scalco , ad gradus mensæ ex equo descendente , descendebat & ipse per gradus , & simul cum illo ascendebat, sequentibus ipsos Dapiferis . Legatus habuit scutiferum de potu sibi servientem , & Rex ad idem alium sibi . Ipsi duo in mensa erant ; finito prandio, Legatus cum Rege intravit cameram Regiam. Nihil mihi in hoc convivio singulari singulariter placuit præter credentiam , quæ pulcherrimis , & magnis vasis aureis , & argenteis ornata erat , quam æstimavi ad circiter ducatos 60000.* Eodem ritu Carolus VIII. Rex Galliæ Neapolim adiens accubuit mensæ , uti refert Octavianus de S. Gelasio loquens de illius expeditione Neapolitana : *Et souppa en la grant sale du dit Chasteau , ou l' on monte a plusieurs degrez de pierre, & fut servi par le grant Seneschal de Naples tout a cheval, habille tout de blanc en tous ses mets, & clerons.* Alibi quoque mos obtinuit , ut Majores Senescalli equites ad mensam ministrarent. Nam in Charta Alphonsi Imper, an. 1258. pro Friderico Duce Lotharingiæ , apud Hieron. Vignerium in familia Alsatica: *Et de infrascriptis dignitatibus, & feudis primum vexillum damus tibi pro Ducatu in feudum, in quo, & per quod, debes esse summus Senescallus in Aula nostra citra Rhenum , & debes nobis servire in annalibus festis de primo ferculo eques.* Sed & ex Bulla Caroli IV. Imperat. de elect. Reg. Rom. cap. 27. docemur, in solemnibus Imperatorum Curiis Electores sæculares ad mensam equites ministrare solitos. In Gallia quoque spectabat ad Majorem Senescallum, ubi Reges solemni apparatu ad mensam sedebant, ministrare ; uti constat ex plurimis monumentis apud Cangium in Glossario mediæ & infimæ Latinitatis .

CA-

CAPUT VIII.

DE CORONATIONE REGUM.

Ordo coronandi Imperatores Orientis. II. *De triplici Coronatione Imperatorum Occidentis.* III. *Ordo hujus Coronationis*. IV. *Et Imperatricis*. V. *De Coronatione Regum Galliæ*. VI. *Ritus hujus sacræ cæremoniæ*. VII. *Ritus coronandi Galliæ Reginam*. VIII. *De proclamatione Regum Hispaniæ*. IX. *Et Regum Lusitaniæ*. X. *Ordo coronandi Reges Poloniæ*. XI. *Angliæ*. XII. *Sueciæ*. XIII. *Daniæ*. XIV. *Borussiæ*. XV. *Et Imperatorem Moscoborum*. XVI. *De Coronatione Regum Siciliæ*. XVII. *De eorum Regio titulo*. XVIII. *Rursus de eorum Benedictione*. XIX. *De Coronatione Regum Neapolitanorum*, XX. *De eadem, regnantibus Andegavensibus*. XXI. *Quæ fuerint Regia insignia Regum Neapolitanorum* XXII. *De usu Dalmaticæ, & lectione Evangelii in Missa*. XXIII. *De Coronatione Alphonsi II. Neapolitani Regis.* XXIV. *Ordo hujus Coronationis.* XXV. *De proclamatione Regum, qui successere*. XXVI. *Ordo Coronationis* CAROLI BORBONII *Regis utriusque Siciliæ*.

EXplicato ordine agendæ Liturgiæ in Capellis Palatinis Summorum Principum, ad insigniores Aulicas cæremonias progredimur, quæ sacrum ministerium involvunt; initio ducto a Coronatione Regum, utpote quæ est omnium præstantissima. Prima hujus cæremoniæ vestigia occurrunt in Theodosio juniore, quem a Proclo Patriarcha coronatum fuisse testatur lib. 2. Theodorus Lector. Martianum quoque illius successorem ab Anatolio Patriarcha coronatum innuit Nicephorus lib. 14. Hist. cap. 58. eodemque teste lib. 15. cap. 15. Leo Martiani successor sacro Coronationis ritu imperium capessivit. Zenonem, Anastasium, Justinum benedictos esse, cum ad Imperium pervenere, Scriptores testantur; & Justinum quidem semel a Joanne Patriarcha, iterumque a Joanne I. Romano Pontifice. Nicephorus Historiam suam Andronico Palæologo Imperatori nuncupans, illum laudat, quod ubi solus imperio potitus est, confestim copias suas pro ipso Deo, a quo unctus esset Imperator, in aciem produxerit. Et Zonaras ubi de Theophili imperio loquitur, eum ita Leonis prædecessoris sui interfectores alloquentem inducit: *Cur*, inquit, *Uncto Domini sceleratas manus attulistis, neque homicidæ dumtaxat, sed & parricidæ extitistis*: Denique Nicetas Choniates lib. 1. de Alexio Comneno Isaaci Angli fratre loquens dicit, illum *de more* inunctum fuisse in Regem. Porro Imperatorum Coronatio non raro in Ecclesia Palatina peragebatur, præsertim vero in Oratorio S. Stephani, quod extruxerat Pulcheria Augusta, & Sancti Protomartyris Reliquiis ditaverat: ibi enim coronatos Imperatores, eorumque liberos, & Augustas, passim legimus apud Theophanem, Cedrenum, aliosque. Ordinem

nem hujus agendæ apud Græcos cæremoniæ fuse describunt Cantacuzenus lib. I. cap. 41. Historiæ, Codinus cap. 17. de Officiis Constantinopolitanæ Ecclesiæ, Goarius in Euchologium, Habertus in Pontificale Græcorum, Martene lib.2. cap.9. de antiquis Ecclesiæ Ritibus. Atque hæc summa totius rei fuit. Antequam benedictione donarentur, solebant Fidei professionem voce, & scripto coram omnibus emittere; tum juxta vetustissimum morem in clypeos elevabantur; Liturgia celebrabatur, sedente Imperatore in Solio; ante Trisagium accedebat ad Patriarcham stantem in ambone; is recitata benedictionis prece; sacro oleo caput ejus perfundebat, cunctis ter acclamantibus, *Sanctus*; deinde ejus capiti Coronam imponebat, cunctis acclamantibus, *Dignus*; tum Imperator ipse Coronam imponebat conjugi, Patriarcha quasdam orationes pronunciante. Præterea Imperator thure sacram Mensam, & Patriarcham adolebat, & vicissim thure a Patriarcha colebatur; ad Symbolum, Orationem Dominicam, & Eucharistiæ Consecrationem stabat; ac tamdem, deposita Corona, sumebat Christi Corpus, & Sanguinem, & hunc quidem non ex cochleari, sed ex Calice, more Sacerdotum. Sequebantur publicæ populi circumstantis acclamationes, ad quem non semel novus Imperator e Solio sermonem habuit; effundebantur quoque in populum numismata; denique solemni pompa equitans, ad Palatium reducebatur. Atque hoc fere ritu res se habuit in Oriente.

II. In Occidente a Caroli Magni ævo, quem Leo III. Romæ coronavit, Imperatores inungi consueverunt. Ludovicum Pium Stephanus Papa IV. Lotharium Paschalis I. Carolum Calvum Joannes IX. uti etiam Ludovicum Balbum, & Carolum Crassum consecrarunt. Translato deinde a Francis ad Germanos Imperio idem mos adeo invaluit, ut non ulli dicerentur, atque haberentur veri Imperatores, qui a Romano Pontifice uncti minime essent. Sed olim triplici benedictione, triplicique corona donabantur Imperatores in Occidente. Primo enim Coronam argenteam, tamquam Reges Alemanniæ accipiebant Aquisgrani, quod & Carolus IV. famosa Constitutione Aurea decrevit. Hæc tamen benedictio, aliquando alibi peracta est: siquidem S. Henricus, Moguntiæ; Ferdinandus I. Ferdinandus II. Maximilianus II. Matthias, Francofurti; Rodulphus II. Ferdinandus III. Ferdinandus IV. Ratisbonæ uncti fuere. Et quod spectat ministrum hujus benedictionis, Archiepiscopus Moguntinus hoc jus sibi vindicat, quod inter Electores principem habeat locum: Coloniensis vero Antistes sibi hoc munus adscribit, quod Aquisgranum spectet ad illius Diœcesim. Nuper vero, uti referunt Dumontius, & Roussetius in Ceremoniali Imperii, convenere, ut quisque sua in Diœcesi Imperatorem inungeret; si vero is in aliena Diœcesi esset inungendus, id munus alternis vicibus præstarent. Secunda Imperatorum benedictio olim fieri consuevit Modœtiæ, ubi Imperatores donabantur ferrea Corona tamquam Reges Longobardorum. Sed decursu temporis Mediolanenses hoc sibi vindicarunt privilegium; unde Henricus VI. & Henricus VII. aliique in Ecclesia Mediolanensi unctionem accepere: nonnulli tamen in utraque Civitate coronati leguntur. Tertia tamdem benedictio, quæ constituebat Imperatorem, peragenda erat a Romano Pontifice; quemadmodum Carolus M. a Leone III. Henricus V. a Paschali II. Henricus VI. a Cælestino III. & Carolus V. Bononiæ anno 1530. a Clemente VII. donati sunt aurea Corona. At

ali-

aliquot abhinc sæculis, non jam Imperatores Italiam adeunt, ut Mediolani primum, deinde Romæ inungantur. Veteres ritus in hac cœremonia observatos exhibet Martene lib. 2. cap. 9. de antiquis Ecclesiæ Ritibus. De secunda Imperatorum benedictione legenda est Dissertatio clarissimi Fontanini de Corona ferrea Longobardorum: deque tertia legendus est doctissimus Catalanus in Commentariis ad Pontificale Romanum. Hic dumtaxat ordinem hodiernum peragendæ primæ Coronationis in Germania exhibebimus ex Goldasto, Roussetio, Dumontio, aliisque desumptum.

III. Itaque electo Imperatore, statisque loco ac die ad ipsum coronandum, Moguntinus Archiepiscopus hujus rei conscios facit Magistratus Norimbergæ, & Aquisgrani, ut ad designatum Coronationis locum Imperialia ornamenta transmittant. Nam Norimbergæ asservantur Corona aurea Caroli Magni, Anulus, Sceptrum, Pomum, Sandalia, Ensis, Cingulum, Alba Stola, & Paludamentum: Aquisgrani vero asservantur Ensis Caroli Magni cum Baltheo, Liber Evangeliorum, & Protomartyris Stephani Sanguis. Stata die, Electores Ecclesiastici, una cum aliis Episcopis, & Præsulibus se se ad Ecclesiam conferunt; ubi Magistratus Aquisgranensis, & Norimbergensis eis tradunt Imperialia insignia: Electores vero laici comitantur Imperatorem a Palatio ad Ecclesiam: & Elector quidem Bavariæ Pomum ferens medius incedit inter Brandeburgicum Electorem a dextris ferentem Sceptrum, & Electorem Palatinum a sinistris ferentem Coronam. Saxoniæ Elector denudatum Ensem gestans, immediate præit Imperatorem; illique proximus est Marescallus vaginam Ensis deferens. Quod si Electores absint, eorum Legati has partes implent. Ubi ad Ecclesiam ventum est, occurrunt Imperatori Electores Ecclesiastici induti Vestimento Ordinis Electoralis; Consecrator tamen, cæterique Antistites amicti Pontificalibus ornamentis. Tum dicta ad Ecclesiæ fores a Consecratore oratione quadam, alii duo Electores Ecclesiastici Imperatorem medium inter se ducunt ad Altare, ubi genua submittit; cœteri Electores, relictis Imperialibus ornamentis, in locum suum se recipiunt. Tunc Consecrator Rem Divinam inchoat usque ad Evangelium, quo temporis Imperator, deposito pallio, ascendit Altare medius inter duos Ecclesiasticos Electores, & ibi genibus flexis manet, donec Litaniæ, & orationes decantentur. Quibus expletis, stantem Imperatorem Antistes Sacra faciens sciscitatur an Catholicam Fidem, Ecclesiam, Imperium, Imperii bona, subjectorum res, præsertim vero pauperum servare velit, tueri, ac vindicare? His omnibus se se ita facturum respondit Imperator; quod & præstito juramento ad Evangeliorum librum confirmat. Post hæc Antistes multitudinem alloquitur, an in Regem suum illum velint habere, eidemque fidem servare? Acclamantibus universis, rursum Imperator procumbit in genua, & Consecrator quasdam orationes recitat. Deinde ab Episcopis Suffraganeis deteguntur partes inungendæ; & Consecrator solita verborum formula ungit Imperatoris caput, scapulas, collum, pectus, brachium dextrum, & dextram manum. Electores vero Ecclesiastici abstergunt lana mundissima partes inunctas: quod olim fuisse munus Capellanorum Regis colligitur ex antiquis Ritualibus editis a Martene. Peracta unctione, idem Electores ducunt Imperatorem ad Sacellum quoddam, ubi Sandalia, Albam, & Stolam induit decussatam in modum Crucis, more Sacerdotum; atque ad Altare redit. Celebrans be-

benedicit Ensem Caroli Magni super Altari positum, quo ab Ecclesiasticis Electoribus cingitur Imperator. Qui deinde ab Antistite Sacris operante donatur Anulo, Sceptro, & Pomo; hæcque duo postrema insignia laicis Electoribus deferenda traduntur. Tandem Magistratus Norimbergenses Imperatorem induunt Paludamento Imperiali. His peractis, tres Electores Ecclesiastici una simul Coronam de Altari acceptam ejus capiti imponunt; atque Imperator Germanico idiomate legit consueti juramenti formulam. Tum decantatur Evangelium, & Symbolum: ad Offertorium vero Imperator ferens Sceptrum, & Pomum, offert ad Altare numisma aureum. Quoties ad Altare accedit, Corona ab illius capite auferenda est ab Electore Palatino; quemadmodum ab aliis Electoribus laicis alia Imperialia ornamenta tolluntur. At spectat ad unum ex ecclesiasticis Electoribus exhibere Imperatori Evangelium deosculandum, pacisque osculum, & thure illum colere. Absoluta Liturgia, sumptaque ab Imperatore Sacra Eucharistia, ducitur ab Ecclesiasticis Electoribus ad Solium, ibique collocatur, præcinente Antistite, qui Sacris est operatus, Hymnum, *Te Deum laudamus*. Quo decantato, Archiepiscopus Moguntinus nomine omnium Imperatori gratulatur; ac Celebrans exuit in Diaconico Pontificalia ornamenta, induitque Vestimentum Electorale. Interea creantur ab Imperatore Equites nonnulli, percutiendo illorum humeros Ense Caroli Magni. Descendenti e Solio occurrit unus e Canonicis Aquisgranensibus, illumque exorat, ut juxta morem prædecessorum Imperatorum se se inter Aquisgranenses Canonicos adscribat; cui rei annuit Imperator, præstitoque sacramento promittit servaturum se illius Ecclesiæ jura.

IV. Imperatrix quandoque una simul cum Imperatore inungitur, quandoque vero distinctis diebus: uti contigit anno 1612. cum Matthias Imperator a Moguntino Antistite consecratus est Francofurti. Nam Anna Austriaca illius conjux, altero die inuncta fuit hoc ordine, quem describit Goldastus Polit. Imper. par. 1. *Reginæ Coronatio postero statim Lunæ die fieri debebat, verum propter incidentia forte impedimenta ad sequentem diem Martis 26. nempe Junii dilata fuit. Ea igitur die, æque ut præterita Solis die, signum campanis majoribus, a quinta ad septimam matutinam horam, aliquoties datum est. Post auditam septimam Electores duo Ecclesiastici Trevirensis nempe & Coloniensis habitu Electorali induti ad Templum profecti sunt, Chorumque ingressi, habitu isto deposito, vestimenta Episcopalia, sive Pontificalia, quemadmodum Moguntinus etiam, qui paulo tempestivus in Templum venerat, induerunt. Ponebantur autem in Altare Sceptrum, Orbiculus, Annulus, & Corona, Imperii nempe insignia; & in Palatio sive Aula Regis, sæculares septemviri, Principes, item Comites, Barones, & alii Proceres frequentes conveniebant. Post horam octavam ad S. Bartholomæi Templum tali ordine processum est. Principio Consiliarii, Nobiles, aliique Officiarii, cum multis Comitibus, Baronibus, Proceribus aliis, pedites præcesserunt; secuti sunt eos, equis vecti Principes Francofurti tum præsentes, Caduceatores item quatuor, eodem quo tempore Coronationis Regiæ ordine, & habitu ornati, caduceos albos præferentes. Postmodum Electores equis itidem advecti incesserunt, Palatinus nempe Administrator habitu Electorali indutus, Orbiculumque Imperialem gestans ad dextram, Legatus Bramdeburgicus in medio, & Marescallus Bramdeburgicus cum aureo Sceptro ad sinistram equitans.*

tans. Hos pedes secutus hæreditarius Imperii Marescallus a Pappenheim, vaginam gladio vacuam manibus gestavit. Successit solus equo advectus Saxoniæ Elector habitu Electorali indutus, gladiumque evaginatum gestans, quem solus itidem Rex Corona & habitu Cæsareo condecoratus, equo insidens secutus est. Postmodum Regina curru preciosissimo advecta sola incessit, Gynecæo ejus, principibusque, & nobilibus fœminis aliis, cum viginti & amplius curribus eam comitantibus. Postquam in Templum ventum est, Electores quidem Ecclesiastici Pontificalibus induti e Choro obviam eis ad Altare processerunt, Rex vero in peculiarem quandam sedem, quæ a dextris juxta illam, in qua tempore Coronationis sederat, concessit. At Regina in sedem precatoriam abducta est; moxque Suffraganeus Moguntinus, loco Electoris, qui male habere cœperat, ad celebrandam Missam se paravit, quæ ex Sacello Cæsareo præstanti Musica ad Evangelium usque continuata est. Postquam Epistola & sequentia lecta essent, Suffraganeus ab Altari discessit, Episcopus vero Moguntinus imposita in caput Infula, acceptoque in manus Episcopali baculo ad Altare processit; cumque ad Reginam facie conversus consedisset, Rex Corona Regia ornatus, Sceptrumque dextra, & Orbiculum Imperialem sinistra tenens, ad Altare itidem accessit, conceptisque verbis conjugem uti suam, in Reginam Romanorum Moguntinus coronaret, rogavit. Interea sedes Reginæ precatoria propius aliquando ad Altare promota est; Rege igitur ad Solium suum concedente, Regina a Trevirensi, & Coloniensi ad sedem istam precatoriam deducta est, ubi una cum Suffraganeis assistentibus, & Electore Moguntino Consecratore ipsomet, in genua procidit, precesque ad Deum fudit. Finitis precibus, & Letania super eam, eodem quo in Coronatione Regis modo lecta, Moguntinus surgens eam interrogabat, numquid Romanorum Regina salutari, & coronari cuperet, cumque cupere se respondisset, preces iterum habitæ sunt, & Moguntinus quidem ad populum conversus, precatiunculam quamdam pronuntiavit. Postmodum Regina circa collum a Ginecæi Magistra nudata, & oleo a Consecratore in cervice primum, & postmodum in dextro brachio, addita brevi precatiuncula, inuncta est. Hoc facto, Trevirensis eam, & Coloniensis terra levatam in Chorum abduxerunt, duobus Suffraganeis adsistentibus, & quibusdam ex Gynecæo ejus eam comitantibus. Ibi preciosissimo Regio habitu ex panno aurato constante, & syrmate longo admodum, quod virgines quædam nobiles gestabant conspicuo, absterso primum oleo, induta est: cumque ex Choro iterum ad sedem precatoriam reversa coram Altari in genua procidisset, Electores Ecclesiastici omnes novam Coronam ab Altari levatam, capiti ejus, additis quibusdam verbis, imposuerunt. Consecrator vero solus Anulum ei induit, Sceptrumque in dextram, & Globulum Imperii in sinistram ei tradidit: quæ Imperialibus istis insignibus ornata, postmodum facta benedictione, in Solium Regium, in quo Rex Coronationis tempore consederat, a duobus Electoribus, & Suffraganeis abducta est; ubi Trevirensis quidem Sceptrum, Coloniensis voro Orbiculum Imperialem ab ea accepta in Altare iterum deposuerunt. Interea Consecrator ab Altari discessit, Suffraganeus vero Moguntinus Missam continuare cœpit. Sub Offertorio autem Regina a duobus Electoribus Ecclesiasticis ad Altare & Sacrificium ducta est, cumque Agnus Dei *canendo finitus, & ablutio facta esset, Suffraganeo Moguntino recedente, Archiepiscopus Consecrator ad Altare iterum accessit, ubi reliqui duo Electores Ecclesiastici, Coronam ca-*

capite Reginæ levatam, præsentibus Legatis Fuldensibus tenendam tradiderunt: ipsa autem ad Altare producta, pulvinaria ibi disposita removit, inque terram flexis genibus procidens, magna humilitate, & devotione Sacramentum Cœnæ ex manu Consecratoris accepit; quo facto, Electores eam terra levatam in Solium Regium abduxerunt, & Coronam capiti ejus iterum imposuerunt, quam virgines quædam ex Gynecæo ejus accedentes, ne dimoveretur amplius, capiti alligarunt. Postea Suffraganeus Moguntinus ad Altare iterum accessit, lectaque finali precatiuncula Sacrum absolvit: quo finito, Cantores Regii Hymnum Te Deum laudamus *decantare cœperunt, cantusque suavitate omnium aures, ut & per totum Coronationis actum, mirifice oblectarunt.*

V. Tardius in Galliis, uti notat Martene lib. 2. cap. 10. de antiq. Eccl. rit. Reges solemnem Episcoporum benedictionem suscipere cœperunt: quippe ante Pipinum, qui Suessione primum a Moguntino Antistite Bonifacio, tum a Stephano Papa unctus est in Regem, nullus ab Episcopis benedictus legitur, sed omnes, ut Regni imperium adepti erant, a populis clypeo evecti, Reges salutabantur. Itaque Francorum Reges secundæ stirpis sacro Ecclesiæ ritu ad imperium regendum cœperunt inaugurari: qua vero cæremonia id olim fieret, constat ex nonnullis Ordinibus editis a Martene. Ex antiquissimo more spectat ad Archiepiscopum Remensem munus coronandi Regem; imo & in Ecclesia Remensi peragenda est Coronatio, & quidem oleo cælitus delapso, cum B. Remigius unxit, baptizavitque Clodovæum Regem. Ordo Coronationis is est, quem exhibent Dumontius, & Rossuetius in Cæremoniali Galliæ, & Hubertus Morus in libello de sacris unctionibus. Primo ex Abbatia S. Dionysii Parisiis proxima adsportantur Remos ornamenta Regalia, nempe Corona, Ensis, Calcaria aurea, Sceptrum, Virga eburnea, quæ a manus similitudine, quam habet in culmine, vulgo Justitiæ manus dici solet, & Ocreæ sericæ hyacinthini coloris, totæ intertextæ liliis aureis, Tunica similis Diaconali Dalmaticæ, & Paludamentum seu Chlamys similis cappæ, quam Soccum vocant, prorsus cum Tunica ejusdem operis, & coloris. Rex solemni pompa Remos ingreditur, & recta ad Ecclesiam pergit, ubi Altare osculatur, preces fundit, munus offert, Vespertino Officio adest. Illucescente die ad benedicendum Regem constituta, nonnulli nobiles viri, Rege jubente, adeunt celebre Remense Monasterium S. Remigii, ubi sacra Ampulla olei cælestis asservatur, eamque dari exposcunt ad inungendum Regem, suamque fidem adstringunt, se se, absoluta cæremonia, eamdem Monasterio reddituros. Interea duodecim illi Proceres Regni, quos Pares Franciæ vocant, quique in Coronatione Regis primas partes habent, ad Ecclesiam se conferunt. Illorum Procerum sex sunt ex Ecclesiasticorum, sex vero e laicorum numero; itidem tres Duces, totidemque Comites: & quidem ex Ecclesiastico Ordine sunt Episcopi Remensis, Lingonensis, Laudunensis, Bellovacensis, Noviodunensis, & Catalunensis; ex laicis olim erant Duces Burgundiæ, Normandiæ, Aquitaniæ, Comitesque Flandriæ, Tolosæ, & Campaniæ; nunc vero a Rege nominantur, qui istorum partes impleant. Postquam Pares ad Ecclesiam convenere, illorum duo, nempe Episcopi Laudunensis, & Bellovacensis, una cum Remensibus Canonicis, supplicatione indicta, se conferunt ab Ecclesia ad Ædes Regis. Ubi ad Regium cubiculum pervenere, Episcopus Laudunen-

dunen-

dunensis semel, atque iterum pulsato ostio, interroganti Præfecto Domus Regiæ quid petat, coronandum Regem mox ille petere se respondet; tamdem tertio ostium reseratur. Tum duo præfati Episcopi accedunt ad Regem lecto incumbantem, domestica veste indutum, eoque salutato, Laudunensis precem quamdam recitat: deinde uterque surgentem de lecto adjuvat, & præeunte supplicatione, canentibus Canonicis Antiphonas quasdam, itur ad Ecclesiam. Magnus Regni Comestabulus, seu qui illius vicem gerit, ferens denudatum ensem anteit Regem: sequuntur Præfectus Domus Regiæ, Magnus Cosmeta Regius, aliique Magnates Aulæ. In Ecclesia Antistes Remensis sedet prope Altare; e regione Antistitis, & Altaris, collocatur sedes Regis; post Regis sedem, insident scabellis Magnus Comestabulus, Præfectus Domus Regiæ, Magnus Cosmeta, Præfectus cæremoniarum, & primus Cubicularius Regis. Ad dextrum Altaris cornu assident in scamnis Pares Ecclesiastici, Cardinales, Episcopi, & Cubicularii Regis; ibidem duo excitantur tabulata pro Regina, & Matronis Aulicis. In sinistra Altaris parte consident Pares laici, Principes Regiæ cognationis, Equites Regalis Ordinis Spiritus Sancti; at Legati Principum, & nobiles fœminæ in tabulatis ibidem extructis adsunt sacræ cæremoniæ. Si quis adesset Pontificius Legatus *a latere*, huic locus princeps concederetur in scamno Cardinalium: si quis vero adesset Rex, primum occuparet locum inter Pares laicos.

VI. Sedentibus itaque cunctis, quos Antistes Sacra faciens post recitatam quamdam precem adspergit aqua benedicta, decantatur Tertia, donec sacra Ampulla ab Abbate Monasterii S. Remigii equo insidente sub umbella, præeunte supplicatione, deferatur ad Ecclesiam. Huic venienti occurrit Remensis Præsul ad fores Ecclesiæ cum suis suffraganeis, & Canonicis, ibique sacrum oleum ab Abbate accipit, postquam illud eidem redditurum promiserit; acceptamque Ampullam collocat super altare, ubi etiam cœtera ornamenta Regalia collocantur. Et Abbas quidem S. Remigii sistit prope Altare, a dextra parte; quemadmodum Abbas S. Dionysii sistit a sinistra Altaris parte, quod illi sacræ Ampullæ, huic Regalium insignium custodia sit commissa. His peractis, Remensis Antistes induit in Vestiario Pontificalia ad Sacrum celebrandum, illique ministrant duo suffraganei Episcopi in officio Diaconi, & Subdiaconi; itidemque duodecim Canonici Diaconorum & Subdiaconorum indumentis amicti. Accedit ad Altare, tum ad Regem, a quo salutatur, Regemque exorat, ut suarum Ecclesiarum jura tueatur, quod facturum se se Princeps promittit. Tunc duo Episcopi, Laudunensis, & Bellovacensis multitudinem sciscitantur, an sibi hunc Regem præfici velint? Postquam universi acclamaverint, *volumus*, Rex, tactis Evangeliis, sacramento promittit jus suum cuique redditurum, & profligandis hæreticis operam daturum. Præstito hoc juramento, nonnullisque precibus ab Antistite fusis, atque benedictis Regiis insignibus, Pares laici Ocreis Regem induunt, atque Calcaria imponunt, quæ statim removentur, ne impedimento sint. Ad hæc Archiepiscopus ensem vagina tectum benedicit, de Altari sumit, eo Regem cingit, & vagina eductum porrigit Regi, quem Rex tamdiu erectum manu tenet, quamdiu Chorus Antiphonam decantaverit, & Antistes orationem subjunxerit: qua expleta, a Rege flexis genibus offertur ad Altare, ac super eo collocatur; sed Archiepiscopus ensem rursus de Al-

Altari ſumit, ac Regi reſtituit, Rex Magno Comeſtabulo tradit deferendum, tota coronationis cæremonia. Archiepiſcopus deinde quibuſdam recitatis precibus, ſacram Ampullam aperiens, cuſpide aureæ aciculæ extrahit tantillum cæleſtis olei, quod miſcet cum Chriſmate ſuper Patenam Calicis aurei B. Remigii; Choro interim decantante Antiphonam. Deinde Rex, & Archiepiſcopus procumbunt ſuper ſtragulum, duoque Epiſcopi Litaniam inchoant, in qua bis invocatur B. Remigius; & ad verſum illum, *ut præſentem famulum tuum N. in Regem coronandum benedicere digneris*, ſurgit Antiſtes, ac Regem benedicit. Finitis Litaniis, poſtquam Antiſtes diu multumque ſuper ipſum Regem precatus fuerit, ſedens ungit Regem in genua provolutum, primo in vertice, ſecundo in pectore, tertio inter ſcapulas, quarto in ipſis ſcapulis, quinto in brachiorum compagibus, proferens in ſingulis unctionibus conſueta verba, & Choro Antiphonam decantante. Rurſum orat, tuncque Magnus Coſmeta, vulgo, *Gran Ciamberlano*, induit Regem Tunica hyacinthina, & Chlamydem ſuperiniicit. Mox ab Antiſtite inunguntur Regiæ manus, benedicuntur chirothecæ, quibus illæ involvuntur; Regique porriguntur quadam verborum formula Annulus, Sceptrum, & Virga. Ad hæc Cancellarius Franciæ accedit ad Altare, & ſingulos accerſit Pares Regni, primo Laicos, deinde Clericos. Quibus vocatis, Antiſtes Regiam Coronam de Altari ſumit, & eam ſolus manu tenens precatur, tum ſolus eam imponit Regio capiti; ſed illico Pares omnes manum apponunt, & eam undique ſuſfulciunt. Poſtquam vero plures orationes ad benedicendum Regem Antiſtes pronunciaverit, eumdem coronatum manu ducit ad Solium in medio Eccleſiæ excitatum, præeunte Magno Comeſtabulo cum enſe denudato, ſequentibus reliquis Paribus, & Magnatibus Aulicis; ibi Regem collocat conſueta verborum formula, Hymnumque præcinit gratiarum actionis. Hymnum excipiunt conſuetæ preces, hiſque dictis, Archiepiſcopus, depoſita Mitra, Regem ſedentem ſalutat, & oſculatur inquiens, *vivat Rex in æternum*. Hoc idem præſtant reliqui Franciæ Pares ſuo ordine, primo Clerici, deinde Laici; interim aurea numiſmata in populum effunduntur. Sequitur Liturgia, quam ſolemni ritu celebrat Remenſis Antiſtes; at unus ex Eleemoſynariis Regis, ſubmiſſa voce Sacrum facit in altari prope Solium excitato. Rex ad Liturgiam deponit Sceptrum, ac Virgam; atque ad Evangelium Coronam, quam unus e laicis Paribus accipit; Evangeliorum librum, & pacis oſculum exhibent Regi, vel Epiſcopus Diaconum agens, vel aliquis Cardinalis, vel Magnus Eleemoſynarius: uti in Coronatione Ludovici XIII. die 17. Octobris, anno 1610. Cardinalis Gondi: in Coronatione Ludovi XIV. die 7. Junii, anno 1654. Cardinalis Grimaldus vices gerens Cardinalis Antonii Barberini Magni Eleemoſynarii: & in Coronatione Ludovici XV. die 25. Octobris, anno 1722. Cardinalis Rohanus hoc officium præſtiterunt. Ad Offertorium, Regiis ornatus inſignibus accedit ad Altare, eumque ſequuntur Pares omnes, Magnates Aulici, & quatuor Proceres, quorum unus defert vaſculum vini, alter panem aureum, tertius panem argenteum, poſtremus tredecim aureos nummos, qui olim dicebantur Biſantii, pro oblatione Regis. Hæc ubi Princeps obtulerit ad Altare, redit ad Solium. Antequam vero Antiſtes Pacem precetur, recitat benedictionem quamdam ſuper Regem, & populum. Pacis oſculum præbet Regi Magnus Eleemoſynarius, Rex ve-

ro

ro cœteris Paribus. Sequitur benedictio Regii Vexilli, quod vulgo Guidonem vocant. Ad Communionem, postquam Rex sub tentorio quodam ad id parato confessus est peccata sua, adit Altare, & Eucharistiam sumit sub utraque specie: & quidem haurit Christi Sanguinem e Calice B. Remigii, in quo Antistes Sacra mysteria confecerat. Absoluta Liturgia, sub tentorio exuit sacras vestes, aliasque induit; sed Regis indusium chrismate delibutum traditur Magno Eleemosynario comburendum; atque Archiepiscopus ablata a Regio capite Corona, leviorem Coronam illius capiti imponit. Tamdem reverso Rege ad Ædes suas, solemni pompa sub umbella accumbit mensæ, una cum Paribus, Cardinalibus, Episcopis, Legatis, & Proceribus Regni; atque supra mensam collocantur Sceptrum, Virga, & Corona major. Ludovicus XIV. altera die a coronatione sua accepit insignia Societatis Equestris Spiritus Sancti ab Episcopo Svessionensi, a quo fuerat inunctus; & sequenti die, in Remensi Ecclesia, audito Sacro, strumosis manus imposuit. Pariter Ludovicus XV, Rex pace, belloque gloriosissimus, die altera ab accepta unctione, donatus est in Cathedrali Remensi ab Archiepiscopo insignibus illius Societatis; quem deinde Solio assidentem cœteri Socii osculo manus supremum Moderatorem Ordinis salutarunt: tum subsequenti die in Ecclesia S. Remigii strumosos curavit. In hisce vero cæremoniis Magnus Eleemosynarius, & Primus Eleemosynarius de more Regi adhæserunt.

VII. Reginarum Galliæ unctionem antiquam esse probant veteres nonnulli Ordines ad benedicendam Reginam editi a Martene lib. 2. cap. 10. de antiq. Eccl. rit. & a Gothofredo in Cæremoniali Galliæ. Verum non illæ ex oleo cælesti, neque in Ecclesia Remensi inunguntur; sed ex alio oleo sanctificato, & ut plurimum in Ecclesia S. Dionysii, sæpe etiam in Sancta Capella Parisiensi. Et narrat Nangius in gestis Philippi III. Francorum Regis, Mariam Ducis Brabantiæ filiam coronatam fuisse in Capella Regia Parisiensi ab Archiepiscopo Remensi; idque ægre tulisse Gillonem Senonensem Archiepiscopum, & apud Romani Pontificis Legatum conquestum esse, quod Remensis Antistes in aliena Diœcesi id sibi juris usurparet: *Sed ex parte Regis sic allegatum fuit, quod non erat unde posset conqueri Senonensis Archiepiscopus, quoniam Capella Regis Parisiis exempta erat, & ideo ratione loci ad ipsum inunctio non spectabat*. His vero ritibus Regina Galliæ coronatur, quibus Maria Medicea conjux Henrici IV. inuncta fuit, die 13. Maii, anno 1610. in Ecclesia S. Dionysii a Cardinali Giojosa, ut ex Dumontio Cæremon. Gall. lib. 2. cap. 2. §. 5. & 6. Primo ab Ædibus Regiis ad Ecclesiam deducta est a Cardinalibus Gondi, & Sourdis, inter eos media, præeunte omni comitatu Aulico, Equitibus torquatis Spiritus Sancti, Principibus Regiæ cognationis; sequentibus Matronis Regiæ stirpis, aliisque illius obsequio addictis. Ubi ad Altare pervenit, in genua procubuit, Celebrans, recitata prece, ei deosculandas obtulit Sanctornm Reliquias. Solium deinde conscendit, stipata undique Principibus & Matronis Regiæ cognationis, & Proceribus Aulæ. Rursum a duobus Cardinalibus ad Altare ducta, procumbens oravit, mox fusis ab Antistite nonnullis precibus peruncta fuit ex sacro oleo super Patenam posito, primo in capite, secundo in pectore; quas partes Matronæ duæ Regiæ stirpis denudarunt. Post unctionem ab Antistite accepit Anulum, Sceptrum, & Virgam. Tum Episcopus Parisiensis (quod in aliis Reginarum benedi-

nedictionibus præstitit Magnus Eleemosynarius) accepta Corona, eamdem suspensam tenuit supra Reginæ caput, duobus Principibus Regiæ stirpis illam suffulcientibus, donec consueta verba pronunciarentur; quibus dictis, leviori Corona caput Reginæ cinxit. Quæ deinde traditis Sceptro, & Virga duobus Principibus, coronata rediit ad Solium, ibique sedens, accepto a Matronis Aulicis libello precum, audivit Sacrum, quod Antistes statim inchoavit. Ad Evangelii lectionem, Cardinalis Gondi medius inter Diaconum, & Subdiaconum ministrantes ad Altare, accessit ad Solium, atque Evangeliorum librum obtulit deosculandum Reginæ, quæ in genua procubuit. Ad Offertorium, à duobus prædictis Cardinalibus ducta est ad Altare, præeuntibus Principibus Regia insignia gestantibus, sequentibus vero tribus Matronis Regiæ familiæ deferentibus oblationem Reginæ. Ad Altare obtulit panem, vinum, cereumque, cui affixa erant tredecim aurea numismata. Reversa ad Solium, flexis genibus audivit reliquum Liturgiæ ordinem: flexis quoque genibus accepit a Cardinale Gondi osculum pacis. Tum rursum ad Altare se contulit, ut Divinam Eucharistiam sumeret sub unica tamen specie. Denique rediit ad Solium, donec Liturgia absolveretur, qua expleta, plura projecta sunt in populum aureà numismata, Feciali, sive Heraldo conclamante, *Largesse*.

VIII. Hispanos Reges antiquis Ecclesiæ sæculis solemni ritu ungi consuevisse, indicant Concilium Toletanum VI. can. 3. ubi mentio fit sacramenti de conservanda Catholica fide a Rege præstiti in ipsius inauguratione; & Concilium Toletanum XII. can. 1. afferens Heruigium Wambæ successorem per sacrosanctam unctionem accepisse potestatem regnandi. Julianus quoque Toletanus Episcopus in historia Wambæ Regis, hunc inunctum fuisse scribit ante Altare ab Episcopo Quirico, edito juramento de servanda Fide, & æquitate. Et in more fuisse apud Gothos Hispaniæ Reges, ut in Toletana Ecclesia unctionem acciperent, colligitur ex exhortatione Patrum Ecclesiæ ad Principes, quam inter Toletana Concilia edidit Garsias Loaysa. Verumtamen non ante Levigildum, veste, solioque Regali uti solebant Hispani Reges. Ille siquidem, teste Isidoro in historia Gothorum, primus inter suos Regali veste opertus solio resedit: nam ante eum, & habitus, & consessus communis, ut genti, ita & Regibus erat. Post Gothos Reges idem mos viguit: etenim Alphonsus VII. & Alphonsus VIII. ab Archiepiscopo Compostellano uncti leguntur. Idem dicendum de Regibus Aragoniæ, & Navarræ, quos unctionem accepisse, pluribus testimoniis probat Valdesius in libro de præstantia Regis Catholici. In illorum numero Petrus II. Rex Aragonum ab Innocentio III. Romæ in Monasterio S. Pancratii Regium accepit Diadema, & potestatem, ut successores Reges coronarentur Cæsaraugustæ ab Archiepiscopo Tarraconensi, uti legitur in gestis Innocentii III. editis a Bosqueto. Aliquot tamen ab hinc sæculis Hispaniæ Reges accipiendæ unctionis consuetudinem omiserunt, cujus rei plurimæ adducuntur causæ a Valdesio. Itaque nonnisi proclamari solent sequenti ritu. Die ad proclamandum Regem constituto, Vexillarius Regni Castellæ magna pompa & comitatu ad Ædes publicas se confert, ubi Optimates Civitatis convenere. Ibi a Prætore Civitatis, quem nuncupant *Corregidor*, vexillum accipit Regni Castellæ; suamque fidem scripto adstringit, se se, absoluta cæremonia, vexillum redditurum. Inde equitatione solemni ordinata, præeunte milite, sequentibus Magistratibus, eorumque ministris, longo ordine, itur ad aream quamdam Civitatis, ubi

ubi in eminenti tabulato ad id constructo, exposita est conspectui omnium sub umbella, Regis effigies. Signifer, Prætor, Proclamatores, seu Heraldi tabulatum conscendunt; Caduceatores, sive Mazzerii in gradibus consistunt: Tunc Proclamatores in singulis tabulati angulis ter silentium indicunt, terque cunctos monent, ut aures arrigant: Quo facto, Vexillarius accedens ad Regis effigiem, ter clamat: *Castilla y Legio ha por el Rey Catholieo N. N. nuestro Sennor, que Dios guarde*. Quæ verba ubi protulerit, vexillum utrinque agitat. Universi singulas proclamationes excipiunt plausu; & hunc plausum Notarii tabulis consignant, veluti quoddam præstiti hominii signum. Eadem proclamatio fit in aliis Civitatis locis, tamdemque in Ædibus publicis, ubi Vexillarius, reddito vexillo, totius rei gestæ tabulas conscriptas accipit. Atque hoc ritu Philippus Dux Andegavensis CAROLI Regis nostri gloriosissimus parens die 24. Novembris, anno 1700. proclamatus est Rex Hispaniæ.

IX. Simili fere ritu Lusitani Reges inaugurantur; neque enim ungi consueverunt, illamque cæremoniam vocant Exaltationem. Hinc Osorius lib. 1. de rebus gestis Emmanuelis Regis Lusitaniæ, refert, hunc, mortuo Joanne Rege, in Oppido Salatiæ, ubi degebat, more, & instituto majorum fuisse Regem declaratum. Ritum hujus inaugurationis describit Hieronymus Coneftaggius lib. 2. de conjunctione Castellæ, & Portugalliæ, enarrans, ut Sebastiano Regi in Africano bello extincto successerit Henricus Cardinalis, ejus patruus: *Inauguratio*, ait, *ad hunc modum facta fuit. Die 18. Augusti, Templum Hospitalis omnium Sanctorum aulæis sericis exornarunt, & pegmate quodam extructo, in eo sellam tela aurea suffultam, collocarunt. Eo ascendit Rex tempore antemeridiano, habitu Cardinalis indutus: egredientem e Palatio octo tympana ænea, & novem præcones equites, & chlamydibus, quibus insignia Regia inserta erant, amicti præcedebant. Sequebantur pedites fere omnes ministri Aulici, Camerales, & alii Magistratus: hos itidem sequebatur Dux Brагanciæ, equo insidens, capite aperto, & manu ensem vagina deaurata insignem, tamquam Comestabilis gestans. Paulo post sequebatur Cardinalis, insidens mulæ, cujus habenam tenebat Alvarus Sylvius Comes de Portalegre, Magnus Aulæ Magister: in extremo agmine sequebantur multi Proceres, & nobiles Equites, & ingens caterva pedes. Cardinalis ingenti multitudine stipatus, ad gradus Hospitalis descendit, & ingressus in Templum, cum sacris, & precibus operam aliquamdiu dedisset, conscenso pegmate sedem sibi præparatam occupavit, statimque Franciscus Sada unus ex Gubernatoribus Sceptrum ipsi tradidit: Michael vero Morus Secretarius, in loco nonnihil a sede Regia remoto, clara voce ex scripto legens, dicebat, Henricum Regem, mortuo Rege Sebastiano, in Regno succedere, & eam ob causam Sceptrum ipsi tradi, eumque paratum esse præstare solitum juramentum, de conservandis privilegiis, immunitatibus, & conventionibus, quæ vel toti populo, vel singulis a majoribus concessæ, aut cum iis interpositæ fuissent. His dictis, in genua ante Regem cum libro aperto procubuit, cumque Rex manu libro imposita se superiora omnia sancte observaturum esse jurasset, tympana magnum strepitum edere cœperunt, tota multitudine clamante,* Vivat, vivat Henricus Rex Portugalliæ: *Quibus verbis auditis, Rex ab iisdem, quibus ante comitatus, Sceptrumque manu tenens, ad Palatium, tympanis sonantibus, & præconibus nonnumquam superiora verba*

ba repetentibus, reversus est. Et lib. 5. refert, mortuo Henrico, Antonium Priorem Cratensem proclamatum Regem, tradito ei vexillo civitatis. Eodem fere ritu Joannem V. religiosissimum Principem, die 1. Januarii, anno 1707. Ulyssipone, Regem salutarunt, uti constat ex monumentis editis a Roussetio in Cærem. Lusit. cap. 2. §. 2. Verum non in Ecclesia, sed in area ante Regias Ædes, excitato sublimi tabulato, ubi eminebat Solium Regis, cæremonia peracta est. Sedente itaque Rege, unus e Magnatibus Regni proclamavit, regnandi jura ad illum traducta esse: mox eumdem exoravit, ut de servandis Regni privilegiis, atque Statutis, fidem suam obligaret. Quod ubi a Rege præstitum est, lectaque a primo Regis Ministro sacramenti formula, nobiles viri, & Magistratus osculo manus illum Regem salutarunt, acclamante multitudine. Exinde Rex, & universi Ecclesiam Palatinam adiere, ut Hymno *Te Deum* agerent Deo grates. De inauguratione Joannis Ducis Brigantiæ in Lusitanorum Regem, excusso Austriacorum Hispaniæ Regum imperio, ita refert Cajetanus Passarellus lib. 1. de Bello Lusitano. *Regi deinde solemniter coronando condicta dies intermedia Decembris est, qua porro in aula amplissima Regiæ, Brigantiæ Dux a populo traditam imperii coronam, Lusitano servato more, suscepit. Reliquos inde regalis auspicii ritus persecuturi ad Templum maximum pergunt. Chlamyde regia amictus, habituque oris, & corporis ad præsentem fortunam exculto, eques unus Brigantius ibat, cæteri pedites: mos enim erat, sive plebejos, sive magnates cum via pedestri, tum detecto semper capite consequi Regem juramentum a subditis accepturum. Hoc summo splendore, aulæque explicato magnifice luxu, posteaquam Templum ingressi sunt, inibi ad Aram maximam pro Lusitano Rege Joanne data jurejurando fides, acceptaque est.*

X. Poloniæ Reges ab Archiepiscopo Gnesnensi Primate Regni solemni ritu unguntur, & coronantur: quod quidem olim Gnesnæ faciendum erat; sed decreto Loctii Regis circa annum 1320. coronatio Regis agitur Cracoviæ. Itaque ubi electum collatis suffragiis Primas Regni, Magnus Marescallus Poloniæ, & Magnus Marescallus Lituaniæ renuntiaverint Regem; decantato Hymno gratiarum actionis in eodem campo prope Varsaviam, ubi sub cælo electio Regis fit a Polonis, ad Varsaviensem Ecclesiam S. Joannis pergunt universi. Ibi electus sacramentum edit de servandis juribus Regni: tum a Magno Marescallo leguntur Pacta conventa, quæ ab Archiepiscopo Primate, post peractum Sacrificium, Regi exhibentur juranda. Præstito hoc juramento, traduntur Regi a Magno Cancellario tabulæ electionis suæ, quas Patres conscripti Polonorum subsignarunt. Ad unctionem vero accipiendam itur Cracoviam, dieque sacram cæremoniam præcedente, defuncto Regi justa persolvuntur. Altera die Regem adeuntem Cathedralem Ecclesiam excipiunt Episcopi Cracoviæ, & Cujaviæ, ac ducunt ad Altare, ubi illum paucis alloquitur Archiepiscopus ad rem, de qua agitur. Præmissis deinde ab Antistite consuetis interrogationibus, Rex flexis genibus sacramento promittit se ita facturum, ac insuper jura, privilegia, consuetudines Regni servaturum; ita ut si huic ipse desit officio, jam nullo fidelitatis vinculo erga Regem servando subjecti populi adstringantur. Hanc juramenti formulam Magnus legit Cancellarius, quo incipiente verba, Rex sequitur; tamdem Evangelia osculatur. Leguntur deinde Pacta conventa, quibus auditis, rursum confirmatur a Rege præstitum sacramentum. Ad hæc Archie-

chiepiscopus, recitatis benedictionis precibus, inungit illius dextram manum, brachium, cubitos, & humeros. Quo peracto ducitur a præfatis duobus Episcopis ad Vestiarium, ubi Regalia induit vestimenta; atque præeunte Vexillifero Regni Solium conscendit, & rem Divinam audit. Ea expleta, accedit ad Altare, ubi antea collocata fuerant Regalia insignia, atque ab Antistite accipit Ensem, quem ille tradit Magnati Ensifero Regni, a quo rursum porrigitur Antistiti, is Regem Ense cingit, denique Rex eductum vagina ter in aerem vibrat, Corona deinde imponitur Regio capiti, illamque suffulciunt præfati duo Episcopi; tum Sceptrum, & Pomum Regi porrigitur. His ornatus insignibus ducitur ab Antistite ad Solium, præeunte Magnate Ensigero Regni, qui tota cæremonia denudatum ensem coram Rege defert, collocatoque Rege in Solio, Hymnus gratiarum actionis decantatur. Quo finito, Rex ad Altare offert aureum numisma, Eucharistiam sumit, & benedictionem accipit ab Antistite. Magnus Marescallus Regni acclamat: *Vivat Rex*, multitudine itidem acclamante.

XI. Scotorum, & Anglorum Regum unctio antiquissima est. Nam de Edgara Rege Scotiæ filio S. Margaritæ, & Marcolmi Regis, anno 1013. scribit Joannes Leslæus Episcopus Rossensis lib. *6.* de origine, moribus, & rebus gestis Scotorum, ipsum inunctum fuisse a Godrico Episcopo Sant-Andreano; atque S. Margaritam ab Urbano Pontifice obtinuisse, ut deinceps Reges ab illo Antistite ungerentur. Joannes XXII. confirmavit Episcopo Sant-Andreano jus inaugurandorum Scotiæ Regum. Quod Anglos spectat Reges, Guillelmus ille, qui ob Angliam subactam Conquestor nuncupatur, sacro oleo ab Episcopis delibutus dicitur a Walsinghamo. Qui idem refert Richardum II. Eduardum I. aliosque Reges ab Archiepiscopo Cantuariensi inunctos; memoratque cœleste oleum, quod Divo Thomæ Cantuariensi, dum exul ageret, Sancta Deipara commisit, ut eo Reges Angliæ ungerentur, addita promissione, omnes fore Ecclesiæ defensores, quod cum in ampulla lapidea repertum esset; eodem cupiebat Richardus II. iterum consecrari, sed unicam sufficere unctionem Cantuariensis Antistes declaravit, adeoque non ipse, sed ipsius successor Henricus IV. illo unctus est. Sacram hanc cæremoniam etiam post schisma Angli retinuere, adeout Elizabetha inungi Reginam permiserit, etsi rem sacram irrideret, uti refert Sanderus in libro de schismate Anglicano. Quo vero ritu olim Angli Reges coronarentur, constat ex nonnullis Ordinibus editis a Martene, præsertim vero ex Ordine coronationis Richardi II. quem Rogerius de Hoveden, Ann. p. 2. describit. Hodiernum ungendi Regis morem hic damus, prout res se habuit in Coronatione Jacobi II. & Mariæ ejus conjugis, quam scripto tradidit Sandfortius. Primo ab aula Palatii Westmonasteriensis ad Ecclesiam longo agmine, & magna pompa progressi sunt Aulici, Magnates, Magistratus, Capellani Palatini, Episcopi. Proxime præibant Regi, & Reginæ aliqui Magnates Regni, ferentes Regalia insignia. Porro insignia Reginæ Anglorum, quæ fuse describuntur a Dumontio, & Roussetio, sunt Virga eburnea, in cujus summitate est columba; Sceptrum, in cujus summitate Crux conspicitur; & Corona. Regis vero insignia sunt, Sceptrum, Virga, & Corona S. Eduardi, Calcaria, & tres Enses, quorum unus acumine carens dicitur *Curtana*; hisque ensibus denotatur clementia, & utraque potestas Regis. Regina incede-

bat media inter duos Episcopos ; uti etiam Rex : uterque vero sub umbellis , seu baldacchinis delatis a quibusdam nobilibus viris , quibus id munus ex privilegio competit. At Regem anteibant tres Episcopi, quorum unus sacra Biblia, alter Patenam, tertius Calicem deferebat. Ad Ecclesiæ fores occurrerunt obviam Decanus , & Canonici Westmonasterienses, Psalmorum versus nonnullos decantantes. Ubi universi in Ecclesia stetere , Archiepiscopus Cantuariensis , comitantibus eum Magno Comestabulo, Magno Cancellario , Magno Cosmeta, atque Magno Marescallo, circuivit Ecclesiam ; & primo ad Orientem , secundo ad Meridiem, tertio ad Occidentem, quarto ad Septentrionem proclamavit Regem, simul populum percunctatus, an illi velit hominium præstare. Plaudentibus cunctis, Chori hos Psalmorum versus decantarunt : *Tuum brachium cum potentia . Firmetur manus tua &c.* Interea temporis Archiepiscopus , aliique Episcopi sacras vestes ad Altare induebant . Has cum induissent , Rex , & Regina ad Altare accesserunt, ut auri libram offerrent, quam Antistes super sacra Mensa collocavit . Tum Cantuariensis Antistes accepit Regalia insignia a Magnatibus, a quibus delata fuerant ; duoque Episcopi quasdam preces ad instar Litaniarum recitarunt , Rege , & Regina provolutis in genua . Postea Episcopus Eliensis ascenso ambone concionem habuit, sedentibus Regibus. Concione expleta, Cantuariensis sedens prope sacram Mensam, Regem sciscitabatur, an Angliæ mores, Ecclesiasticorum jura , Ecclesiæ , & populi tranquillitatem , esset servaturus , & jus suum cuique facturus; affirmante Rege ad singulas interrogationes. Verum in coronatione Willelmi III. illud quoque additum fuit , an nempe Anglicanæ Ecclesiæ doctrinam esset conservaturus . Ad hæc Episcopus Glocestrensis, nomine omnium sui Ordinis, ex libello supplice Regem exoravit , ut Ecclesiarum , & Episcoporum statuta , ac jura custodiret, & vindicaret. Annuente Rege, accessit ad sacram Mensam, statutisque super eam manibus, sacramento fidem obligavit suam ; & osculato Evangelio recessit, genua submisit, dum Hymnum invocationis Spiritus Sancti Chorus , & orationem Antistes pronunciabat . His peractis , sedit in S. Eduardi sede . Est hæc sedes lignea , qua olim utebantur Scotorum Reges in solemni sua inauguratione , & quam Eduardus I. circa annum 1269. superato Scotorum Rege in Angliam detulit, & in Ecclesia Westmonasteriensi asservandam voluit. In ejus media parte appositus est lapis quadratus , quem illum eumdem lapidem esse opinantur, in quo Jacob pergens in Mesopotamiam caput reclinavit. Mos est Regum Angliæ , ut in sua Coronatione assideant in ea sede. Rege itaque sedente , quatuor Socii Equestris Ordinis Periscelidis umbraculum super Regem expansum gestabant : & Archiepiscopus ex ampulla olei delata a Decano Westmonasteriensi inunxit Regis manus, pectus, humeros, brachia, & caput, abstergente Decano partes inunctas. Quæ dum agebantur, Chorus psallebat. Post unctionem, admota fuerunt Regi Calcaria , deinde Tunicam , quam *Colobium syndonis* vocant , & Chlamydem induit : tradito postea Ense, quo Magnus Cosmeta Regem cinxit, Rex illum ad sacram Mensam obtulit; & Pomum, Coronam, Anulum, Sceptrum , ac Virgam accepit . Mox , depositis Sceptro , & Corona obtulit aureum numisma , benedictusque est ab Antistite . Sedentem deinde in S. Eduardi sede, Cantuariensis, aliique Episcopi, flexo poplite, osculoque manus salu-

salutarunt : Choro decantate Hymnum gratiarum actionis . Tum Solium conscendit , ubi Episcopi primum , tum Duces , Marchiones , Comites, Vicecomites, Barones in hominii argumentum, genam Regis sinistram sunt deosculati ; primusque ex quolibet Ordine , nomine aliorum, fausta Regi precabatur. Prestito hominio , Duces , Marchiones , alique Proceres Regni , ascenso Solio , Coronam Regis manu tetigerunt, ut significarent, se ad illius imperium conservandum suam omnem operam daturos . Interea a Præfecto Regii ærarii numismata aurea spargebantur in populum . Tamdem sub utraque specie donatus est communione Eucharistica . Reginæ vero benedictio paucioribus ritibus absoluta est . Nam recitata ab Antistite oratione , oleo perfusa est in capite , & pectore ; tum ei tradita fuere Regia insignia , cum quadam precum formula . Atque ad hunc fere modum subsequentes Angliæ Reges coronati fuere , uti constat ex Cæremoniali Angliæ apud Dumontium, & Roffuetium.

XII. Pariter Sveciæ Reges, quamvis Lutheranæ communionis, accipiendæ unctionis morem conservarunt . Ita Carolus Gustavus anno 1654. Carolus XI. anno 1676. Carolus XII. anno 1697. & Ulrica ejus soror anno 1719. in Ecclesia Upsalensi , ab illius Civitatis Archiepiscopo unctionem accepisse leguntur . Quod quidem his fere ritibus apud Suecos absolvitur. Primo Rex sub umbraculo a quibusdam Magnatibus suffulto equitat ab Ædibus Regiis ad Ecclesiam. Præeunt Patres conscripti , seu Senatores Regni gestantes Regalia ornamenta , nempe Clavem , Ensem, Pomum, Sceptrum, Coronam : & ipse Upsalensis Pastor ferens unctionis vasculum . Sequitur Regem unus e Proceribus Regni ferens Sveciæ vexillum . In Ecclesia post decantatum Psalmum, concio habetur ab Episcopo aliquo . Patres conscripti Regem induunt purpureis indumentis, quibus amictus præstat consuetum sacramentum de servandis juribus Regni , ungitur ab Antistite , & Regia accipit insignia , sed ipsemet Rex caput suum cingit Corona . Imo Carolus XII. Corona redimitus accessit ad Ecclesiam , & dum ungebatur, suis ipse manibus abstulit diadema, rursumque capiti aptavit . Præterea in ambone proclamatur Regis Coronatio . Tum Regi sedenti in Solio Patres conscripti præstant fidelitatis juramentum , juxta formulam , quæ legitur a Cancellario . In Coronatione Ulricæ Eleonoræ Principis de Hassia-Cassel res ita se habuit. Senatores Regni prætulerunt Regia ornamenta , atque super sacram Mensam collocarunt. Ingredienti Ecclesiam occurrerunt Archiepiscopus , aliique Episcopi illis verbis : *Benedictus qui venit in nomine Domini* . Regina Solio insidente habita est concio , & post concionem preces . Quibus dictis, procumbens ad sacram Mensam, tactis Evangeliis , consuetum protulit sacramentum, præeunte verba Magno Cancellario. Postea induit Regalem vestem, rediitque ad Solium, ubi Archiepiscopus inunxit illius frontem, ac manum compages. Qui rediens ad sacram Mensam, ex ea accepit Regalia insignia, & singula Reginæ præbuit, tamdemque Coronam illius capiti imposuit . Fortasse ita factum , quod defuncto Carolo XII. Proceres Regni voluerint committendum imperium Ulricæ Eleonoræ ejus sorori , non quidem jure hæreditariæ successionis, sed electionis , ut olim Sveciæ Reges constituebantur . Deinde ab Aulico Proclamatore renunciata fuit Svecorum Regina : tum singuli Senatores accersiti , & omnium primus Princeps de Hassia-Cassel , conjux Reginæ , tamquam supremus Imperator armorum, ut fide-

fidelitatis sacramentum persolverent: quod flexis genibus, osculo manum, præeunte verba Magno Cancellario præstitum fuit.

XIII. Danorum Reges, quamvis a Romana Ecclesia disiuncti, & ipsi inunguntur: Fridericus III. anno 1648. die 23. Novembris in Regia Metropoli Hasniæ his ritibus coronatus est. Præibant Proceres Regni insignia Regalia deferentes, & quidem Pomum a Supremo Præfecto rei maritimæ, Ensis a Supremo Duce belli, Sceptrum a Magno Cancellario, Corona a Magno Aulæ Magistro, gestabantur. Rex sub umbella, cujus fulcimenta commissa erant quibusdam Magnatibus, incedebat. Habita concione ab Episcopo Selandiæ, Magnus Aulæ Magister detulit ad Regem Statuta Regni, ut illum moneret ea esse servanda. Postea ab Antistite Corona Regio capiti imposita, & Sceptrum traditum, tum Ensis, quem Rex vagina eductum bis circa caput duxit. Quo facto, Consiliarii omnes Regni manus suas admoverunt Coronæ Regis, ut innuerent se ad tuendum, vindicandumque ejus imperium paratos esse. Die sequenti, Regina in eadem Ecclesia post concionem Episcopi coronata fuit. Verum in Coronatione Christiani IV. Regis, die 7. Julii, anno 1670 ritus paulo diversi adhibiti fuere. Nam sumpta primum a Rege Eucharistia in Oratorio Palatino, ministrante suo Eleemosynario, progressus est ad Ecclesiam redimitus diademate, cinctus Ense, Sceptrum manu tenens, umbraculo a Magnatibus Regni delato, præeunte Magno Cosmeta cum Pomo. Ad Ecclesiæ fores obviam iverunt Regi Episcopi tres, nimirum Hasniæ, Norvegiæ, & Cimbrorum vulgo *Jutland*; a quibus, benedictione accepta, ductus est ad Solium media in Ecclesia e regione sanctæ Mensæ excitatum. Sedente Rege, Episcopus Hasniæ concionem habuit de fidelitate a subjectis gentibus Regi servanda. Post concionem, nonnulli Psalmorum versus decantati fuere. Tum Episcopus idem de unctione, ejus significatione, & origine, verba fecit ad Regem. Concionem excepit lectio Statutorum Regni ab Episcopo Novergiæ facta; qua lectione Rex monebatur, quid ipsi esset custodiendum. Postea Rex prope sacram Mensam, dejectis Regiis insignibus, unctus est ab Episcopo Hasniæ in vertice, pectore, & manu dextra. Redeunte Rege ad Solium, Hymnum gratiarum actionis decantarunt. Denique Episcopus primum, tum universi acclamarunt, *Vivat Rex*. Ita quoque res se habuit in Coronatione Friderici IV. & Ludovicæ Reginæ illius conjugis, anno 1700. die 15. Aprilis. Nam Rex Regalibus ornatus insignibus accessit ad Ecclesiam, uti etiam Regina. Ibi Solio insidentes concionantem Episcopum Selandiæ audierunt; concionem excepit Hymnus invocationis Spiritus Sancti, quibus precibus absolutis, uterque ad sacram Mensam oleo perfusus est in vertice, pectore, & manu dextra.

XIV. Cum itaque unctio Regum in more sit etiam apud Hetrodoxos: hinc ubi Fridericus I. Marchio Brandeburgi, favente Lepoldo Imperatore, sibi Regis Borussiæ titulum, dignitatemque asseruit, solemni ritu benedici, atque ungi voluit in Regiomontis vulgo *Conigsbergh* civitate, quæ est Borussiæ metropolis. Hæc cæremonia peracta fuit die 18. Januarii, anno 1701. in Ecclesia Palatina Regiomontana ab Aulicis sacrorum Ministris tum Lutheranæ, tum Calvinianæ communionis; quod Princeps Calvinianorum partibus adhæreat, Borussi vero e Lutheranorum numero sint. Atque hi sacrorum Ministri agebant Episcoporum vices, utpote quia inter Calvinianos nullus est Episcoporum

rum Ordo a Presbyteris distinctus. Itaque aliquot ante unctionem diebus, Proclamatores in insignioribus Civitatis locis Fridericum Borussiæ Regem renuntiarunt: die vero præcedenti sacram cæremoniam, conscripsit Princeps Equestrem Societatem Aquilæ nigræ, in quam plures adscivit e suis Aulæ Magnatibus. Stata die, induit in Ædibus Regiis vestimenta Regalia, atque suis ipse manibus Coronam capiti aptavit, & Sceptrum accepit, ut significaret, non aliis, quam sibi Regiam dignitatem acceptam referri. At cætera insignia, nempe Ensis, Pomum, Sigillum, Vexillum exhibita fuere nonnullis Magnatibus, ut ab iis gestarentur. Hoc ornatu pergens ad Conjugis cubiculum, eamdem ipse Diademate cinxit. Uterque deinde Diademate redimitus Solium in aula quadam Palatii excitatum conscendit; ubi Proceres, Optimates, Consiliarii, omnesque Ordines fausta precati Regem salutarunt. His peractis, universi, longo agmine, Ecclesiam Palatinam, in qua Lutherani sacra faciunt, adiere. Ad Ecclesiæ fores occurrerunt Principi Antistites sacrorum, nempe primus Prædicator Aulicus Calvinista, & Primus Prædicator Aulicus Lutheranus, quorum ille agebat Consecratorem, hic Assistentem. Præter hos aderant sex alii sacrarum rerum Ministri, quos Prædicatores vocant, tres e Calvinianorum numero, totidemque e Lutheranis. Hi omnes prope sacram Mensam steterunt, & prope Solium Magnates, quibus commissa erant Regia insignia, & Proceres Aulici. Tum Res Divina more Lutheranorum inchoata est; & Consecrator ex ambone concionem habuit in illa verba lib. 1. Reg. *Quicumque glorificavit me, glorificabo eum*. Post concionem Cantores Palatini quosdam Psalmorum versus, & Hymnum invocationis Spiritus Sancti decantarunt. Quo finito, præfati duo Antistites ad sacram Mensam ex ampulla olei, quam jubente Principe, Præfectus Regii cubiculi tradidit Consecranti, quibusdam precibus unxerunt illius frontem, & brachia, abstergente inunctas partes Præfecto Regii Cubiculi. Dum vero unctio peragebatur, suis ipse manibus Princeps Coronam amovit capite, rursumque imposuit; tum rediit ad Solium, acclamante multitudine. Postea pariter ad sacram Mensam oleo persusa est Conjux, Præfecto Regii Cubiculi tradente ad imperium Principis vasculum olei Consecranti. Finita unctione, duo illi Antistites, cæterique sacrorum Ministri accedentes ad Solium faustis precationibus Principes salutarunt, Choro respondente, *Amen*. Tum plures ab Antistite recitatæ preces, hymni quoque a Cantoribus dicti, tamdem Hymno gratiarum actionis, & projectione numismatum, finem cæremoniæ imposuerunt. Paucos post dies a Coronatione sua, Princeps in eadem Lutheranorum Ecclesia Eucharistiam accepit.

XV. Recentissima est Coronatio Magni Ducis Moschorum, quorum Fides, & Ecclesia consentit cum Græcis, a quibus vergente ad exitum sæculo nono, Fidem, & sacram disciplinam hausere. Nam primus omnium Petrus Alexiovitsius, quem a rebus plurimis præclarissime gestis, Magnum cognominarunt, se se Imperatorem Moschorum dixit, eoque nomine jussit Catharinam conjugem in Cathedrali Moschæ, quæ est Imperii Metropolis, die 18. Maji, anno 1724. solemni pompa coronari. Hujus Coronationis ordinem exhibent in Cæremoniali Moscoviæ Dumontius, & Rossuetius. Constituta ad sacram cæremoniam die, Episcopi, Clericique in Ecclesia convenere, fusisque precibus pro salute Imperatoris, hujus adventum expectarunt.

Mox

Mox Imperator, & ejus Conjux magno comitatu, & insigni pompa ad Ecclesiam se contulere. Imperialia ornamenta a nonnullis Magnatibus deferebantur, nempe Imperiale Paludamentum, Pomum, Sceptrum, Corona: quæ insignia ad fores Ecclesiæ ab Archiepiscopis Novogardensi, & Pleskoviensi thuris suffitu, & aquæ benedictæ adspersione donata fuere; tum in mensa quadam prope Imperatoris sedem collocata. Ingredientibus Imperatori, & Imperatrici Ecclesiam, Novogardensis Cruce deosculandum obtulit, Pleskoviensis eosdem sacra aqua adspersit. Canente Clero Psalmum, *Misericordiam, & judicium cantabo tibi Domine*. Imperator cum Conjuge in eminenti solio media in Ecclesia exstructo consedit; stantibus Magnatibus circa, & prope Solium; sedentibus vero Episcopis in scamnis hinc, inde, ab Altari ad Solium; Legatis vero Principum, & nobilibus matronis in tabulatis ad id constructis. Universis itaque hoc ordine dispositis, surgens Imperator, acceptoque Sceptro jussit ut a Magno Marescallo accerserentur Episcopi: his vero accedentibus ad Solium præcepit, ut Conjugem suam inungerent. Quamobrem Novogardensis Archiepiscopus ad Imperatricem versus, eamdem exoravit, ut Fidei symbolum recitaret. Quod ubi ab Imperatrice factum est, Archiepiscopus primum, deinde Clerus universus submissa voce, hæc verba protulere: *Gratia Sancti Spiritus sit tecum*. Tunc flexis genibus benedicta est ab Archiepiscopo, qui imponendo manus orationem subdidit, qua Deum precabatur, ut illa digna fieret unctione ad Imperii, ad Ecclesiæ, Fideique utilitatem. Hac oratione absoluta, accepit Imperator a præfatis duobus Archiepiscopis Imperiale Paludamentum, eoque ipse induit Conjugem stantem. Mox uterque procubuit in genua, dum alias preces Archiepiscopus effunderet. Rursum Imperator surgens, accepta ab Episcopis Corona, eam Imperatricis capiti imposuit; Episcopis invocantibus nomen trium Divinarum Personarum. Tamdem Archiepiscopus præbuit Imperatrici Pomum. Quibus peractis, utrumque Solio insidentem universi faustis precationibus salutarunt. Postea Imperatrix Pomum deposuit, & ad Altare accedentes Liturgiam audivere. Ubi vero ungenda fuit Imperatrix, ducta est ab Imperatore ad Sanctuarii fores, ibique delato oleo a duobus Episcopis, Novogardensis inunxit illius frontem, pectus, & manus, invocando ad singulas unctiones nomen Divinæ Trinitatis. Partes injunctas abstergebat Pleskoviensis Archiepiscopus. Post unctionem, accepit Eucharistiam, Archidiacono dicente: *Accedite cum fide, & pietate*. Mox Eulogiis, seu pane benedicto, & potu vini calidi, more Græcorum, donata est. His expletis, uterque recessit e Sanctuarii foribus, donec Liturgia absolveretur. Denique Archiepiscopus Pleskoviensis concionem habuit de laudis Imperatricis, atque ita rei sacræ finem imposuit. Verum in Coronatione Imperatricis Annæ Juanownæ celebrata in eadem Ecclesia, die 28. Aprilis, anno 1730. Archiepiscopus Novogardensis illam induit Imperiali vestimento, illique Diadema imposuit, & Sceptrum præbuit; brevique oratione gratulatus est, quod imperium esset assecuta. Qui idem ad Sanctuarii vestibulum oleo perfudit Imperatricis frontem, oculos, nares, os, humeros, pectus, & manus, proferens in singulis unctionibus hæc verba: *Hoc est signaculum Spiritus Sancti*. Tamdem sumpta Eucharistia, & Liturgia absoluta, adiit Ecclesiam S. Michaelis Archangeli, fusisque ibi precibus, rediit ad Aulam ornata Imperialibus insignibus.

XVI.

XVI. Siciliæ Regibus adeo usitata fuit unctio, ut plures scripserint, solos in Occidente Francorum, Hierosolymorum, Anglorum, & Siculorum Reges inungi. Ita Hostiensis, & Goffridus in Cap. un. de sacra Unctione, Chassanæus par. 5. oper. de Gloria Mundi, Campegius lib. 2. de Monarchia. Sane Rogerius, qui primus e Normannis Principibus sibi Regis Siciliæ titulum asseruit, sacro Ecclesiæ ritu ab Episcopis coronari constituit. Ea res ita describitur in Chronico quodam MS. Sancti Stephani de Bosco in Calabria relato a Tutino, & Pirro in Chronologia Regum Siciliæ: *Ditionem habente Rogerio Apuliæ, Calabriæ, & Siciliæ, Sergium Ducem Neapolis in bello vicit, obtinuitque etiam Principatum Capuæ, & nihil faciens Ducalem titulum, consilio, & sententia Satraporum, & Magistratus, Regis titulo nuncupari voluit, ad cujus actus celebritatem, quamplures fuerunt acciti Archiepiscopi, & Episcopi, varii Comites, & Milites, cum quibus etiam Magister Radulphus a Crucifixo, Eremi Magister, voluit tantæ interesse solemnitati, & decurrente anno MCXXIX. indict. VIII. Kal. Maii discessit una simul cum Episcopo Melitensi, & Squillacino, & in navigatione ob tempus, & pluviam, multa passi sunt incommoda, tandem ad Civitatem Messanæ appulerunt, ubi ab illius Civitatis Episcopo mira cum charitate recepti fuerunt: post tertium quoque diem iter habuerunt Panormum versus, ubi invenerunt apparatus quamplures, occasione tantæ solemnitatis, & Idibus Maii, constituta die pro Rogerii coronatione, ipse comparuit suo in Palatio indutus Regali vestimento auro contexto, capite cooperto parvo sericeo bireto, catena aurea ad collum, multiplici gemmarum textura variata, & equo residens ad Majorem Ecclesiam, magna Prælatorum, & Procerum simul equitantium cohorte ductus fuit, ubi a Clero summo cum honore receptus est. Erat quippe Templum pretiosissimo, ac nitidissimo apparatu excultum: ita ut intuentium oculos summa admiratione afficiebat, ibique tantus diversarum nationum concursus fuit, ut vix ad Ecclesiam pateret aditus. Factis aliquibus cæremoniis a Prælatis, demum Beneventanus, Capuanus, Salernitanus, & Panormitanus Regale Diadema variis contextum gemmis Rogerii caput ornarunt, eique sceptrum tradiderunt, & Regis titulo ab omnibus fuit acclamatus, & Hymno dicto pro gratiarum actione, omni genere musicorum, tubis, citaris, & symphoniis, (ipsis, & Rege equitantibus) associatus fuit per urbem, & ad Regiam ductus.* Enumerantur deinde Episcopi, & Magnates, qui sacræ rei interfuere. At cum huic illius coronationi obstaret Innocentius II. Pontifex, ea causa fuit, ut Rogerius Anacleto Pseudo-Pontifici adhæserit, a quo Regia dignitas illi confirmata est, dato diplomate an. 1130. quod exhibent Baronius, & Pirrus, facta Regi potestate, *ut per manus Archiepiscoporum terræ tuæ, quos volueris, juxta tuam voluntatem, assistentibus aliis Episcopis, quos volueris, tu, & tui hæredes in Reges inungamini, & in statutis temporibus coronemini.* Hinc rursum Rogerius in Metropolitana Ecclesia Panormitana anno 1130. Coronam accepit a Cardinali Comite Legato Anacleti. De hac Rogerii inauguratione agit Alexander Abbas Telesinus lib. 2. de gestis Rogerii, aitque peractam ipso die Natali Domini, & incredibilem fuisse pompam in Palatii apparatu, & conviviorum splendore. Cui consentit Chronicon Falconis Beneventani, his verbis: *Anno igitur ipso prædictus Anacletus Cardinalem suum, Comitem nomine, ad Ducem illum direxit, quem die Nativitatis Domini in Civitate Panormita-*

mitana in Regem coronavit : Princeps vero Robertus Capuanus coronam in capite ejus posuit . Tamdem Innocentius a Rogerio , contra quem arma moverat , prælio victus , summaque religione exceptus , cum eo rediit in gratiam, ratamque habuit Regiam illius dignitatem, ut patet ex Innocentii diplomate anni 1139. relato a Pirro. Ibi Pontifex postquam dixerit Rogerium ab Honorio prædecessore suo magna complexum fuisse benevolentia , addit : *Nos ergo ejus vestigiis inhærentes, & de potentia tua ad decorem , & utilitatem sanctæ Dei Ecclesiæ spem, atque fiduciam obtinentes ; regnum Siciliæ , quod utique (prout in antiquis refertur historiis) regnum fuisse non dubium est, tibi ab eodem antecessore nostro concessum, cum integritate honoris Regii, & dignitate Regibus pertinente , excellentiæ tuæ concedimus, & Apostolica auctoritate firmamus . Ducatum quoque Apuliæ tibi ab eodem collatum , & insuper Principatum Capuanum integre nihilominus nostri favoris robore communimus , tibique concedimus*. Indicto annuo censu sexcentorum schiphatorum ; ita enim dicebantur aurei quidam nummi, quod cavi essent ad instar scyphi, uti opinatur Cangius.

XVII. Jam vero ex iis Pontificis litteris patet , qua potissimum causa, Rogerius sibi Regiam dignitatem vindicaverit ; quod nempe priscis temporibus Sicilia suos Reges habuerit ; & ita quidem rem se habere, Scriptores Siculi pluribus argumentis evincunt. Et hanc causam afferendæ sibi Regiæ digntatis, indicat quoque Alexander Abbas Telesinus lib. 2. de gestis Rogerii scribens , Rogerio post late extensos ditionis suæ fines, cum pacatum imperium moderaretur, suggessisse non paucos , ut quoniam olim Sicilia suos habuit Reges , majori jure se eo donaret titulo , qui ultra Siciliam , pluribus gentibus imperaret: *Nam si regni solium in eadem quondam civitate ad regendum tantum Siciliam certum est extitisse , & nunc ad ipsum per longum tempus defecisse videtur, valde dignum, & justum , ut in capite Rogerii diademate posito, regnum ipsum non solum ibi modo restituatur, sed in cæteras etiam regiones, quibus dominari cernitur , dilatari debeat* . Quamobrem Regius titulus a Rogerio assumptus , quo etiam posteri Reges Normanni, Svevique insigniti fuere , ad Siciliam ultra Pharum referebatur, cujus metropolis præclarissima est Panormus , & ibi coronandi , & ungendi fuerunt Reges Siciliæ . Neque enim tunc temporis Apulia dicebatur Regnum , sed Ducatus ; neque Reges vocabantur utriusque Siciliæ, sed Reges Siciliæ, Duces Apuliæ, & Principes Capuæ . Attamen quandoque Rogerius se se inscripsit Regem Italiæ , ut hoc titulo complecteretur ditiones illas , quas ultra Siciliam obtinebat , quasque solo titulo Regis Siciliæ minime complectebatur. Idque more Græocrum , qui Italiæ nomine Apuliam nuncuparunt, quod olim magna Italiæ pars eorum subderetur imperio , uti notat Auctor Hist. civil. Regni Neapol. lib. 11. cap. 4. unde Catapanes Apuliæ a Græcis Scriptoribus dicti sunt Catapanes Italiæ; & Nicephorus Gregoras Carolum Andegavensem vocat Regem Italiæ; quin etiam Falco Beneventanus in Chronico juxta Græcorum morem, Apuliam sæpe Italiam appellat . Quandoque etiam Rogerius se inscripsit Regem Siciliæ, & Apuliæ , uti constat ex pluribus ejus litteris apud Ughellium , & Pirrum ; testisque est citatus Auctor , in Tabulario Cavensis Monasterii legi diploma Rogerii , an. 1130. hoc titulo: *Rogerius Dei gratia Siciliæ, Apuliæ, Calabriæ Rex , Adjutor Christianorum, & Clypeus*. Jam vero validum inde emergit argumentum , quo

patet

patet nostrum Apuliæ Regnum disjunctum, divisumque fuisse a Regno Siciliæ, neque ex regionibus ultra & citra Pharum positis, unum, idemque Siciliæ Regnum conflatum. Eccur enim se se Rogerius inscripsisset Regem Siciliæ, & Apuliæ, sive Regem Siciliæ, & Italiæ, si ditiones omnes illius imperio subjectas, unum, idemque Regnum Siciliæ complecteretur? Accedit, quod in utroque Regno diversæ leges obtinuerunt: siquidem Apulia jure Longobardico regebatur, quod numquam in Sicilia vim habuit; & in qualibet Apuliæ Provincia imminebat Justitiarius, a cujus sententia nulla erat provocatio ad Magistratum aliquem supremum Regni Siciliæ. Atqui eodem jure, eodemque supremo Magistratu Siciliæ, administranda erat Apulia, si ex eodem Regno fuisset, illique, veluti pars corpori, adhæsisset. In Constitutionibus tamen Friderici II. quas Petrus de Vineis collegit, non semel Siciliæ nomine, Apulia quoque indigitatur: non quod ex utraque regione unum coalesceret Regnum, sed quod utraque regio eidem Regi subderetur. Et hæc causa fuit, cur deinde Clemens IV. utramque dixerit Siciliam ultra & citra Pharum, ubi Carolo Andegavensi hoc imperium demandavit.

XVIII. Itaque Rogerius, & successores Normanni, Svevique, quod Siciliæ insulam Regio titulo tenuerint, Panormi, & a Panormitano Antistite ungebantur in Reges. Gratulatus est Rogerio Petrus Cluniacensis lib. 4. ep. 54. de Regia Corona, & Innocentii gratia illi conciliata: uti etiam S. Bernardus ep. 207. & 208. qui Monachos suos in Siciliam transmisit, ut illius votis faceret satis. Guillelmus I. Rogerii filius anno 1154. die festo Paschatis ab Hugone Archiepiscopo Panormitano; & Guillelmus II. hujus filius, anno 1166. a Romualdo Guarna Salernitano Antistite uncti fuere. Memorat hanc Guillelmi II. unctionem, simulque exprimit illius vim Petrus Blesensis in ep. 10. ad Gualterium Capellanum Regis, scribens: *Doleo, quod inter primitias dominationis suæ, & initia unctionis Regiæ hoc præsumit: virtus equidem consecrationis ab hujusmodi violentiis eum utinam temperasset: magna enim est hujus efficacia Sacramenti, nam de Davide postquam a Samuele unctus est, Scriptura testatur, quod directus est Spiritus Domini a die illa, & in reliquum. Saul quoque die illa, qua olei lenticula a Samuele perfusus est, mutatus est in virum alterum, & insiliente in eum Spiritu Domini, cum accessisset ad cuneum Prophetarum, cum eis prophetare cœpit*. Qui successere Reges, Tancredus anno 1190. & Guillelmus III. anno 1194. ibidem Regium Diadema, & sacram unctionem acceperunt. Pariter Svevi Normannorum Regum successores: siquidem Henricus Imperator, & Constantia conjux anno 1195. a Bartholomæo Archiepiscopo; Fridericus Imperator & Rex, anno 1198. Mamfredus anno 1258. a Rainaldo Aquaviva Episcopo Agrigentino, assistentibus Episcopis Monteregalensi, Tarentino, & Salernitano, aliisque, in Panormitana Ecclesia inuncti leguntur. Idemque dicendum de Aragoniis Siciliæ Regibus, qui pulsis Andegavensibus imperarunt, uti constat ex Fazello de rebus Siculis, Pirro in Chronologia Regum Siciliæ, Baronio de majestate Panormitana, & Amato de principe Templo Panormitano. Et ineunte hoc sæculo, Victorius Amedeus Dux Sabaudiæ, cui ex inito inter Europæ Principes fœdere, Regnum Siciliæ concessum fuerat, una cum Anna Borbonia conjuge, ibidem die 24. Decembris, anno 1713. a Josepho Gasch Archiepiscopo unctus, coronatusque est. Nam Siculis

quoque Reginis usitata fuit unctio. Ita Joannam Reginam Henrici Anglorum Regis filiam, & Guillelmi II. conjugem in Ecclesia Palatina S. Petri coronatam, & desponsatam fuisse anno 1177. scribit Pirrus. Imperatrix Constantia Normanna, una cum Imperatore Henrico VI. ejus viro; & Regina Constantia Sveva Mamfredi filia, una cum conjuge Petro Rege Aragoniæ, in Panormitana Ecclesia Coronam acceperunt. Itidem Antonia Baucia Neapolitana uxor Friderici III. Regis Siciliæ, die 12. Januarii, anno 1375 & Regina Maria Aragonia uxor Martini I. die 14. Aprilis, anno 1398. & Regina Anna Borbonia conjux Victorii Amedei Ducis Sabaudiæ, postea Sardiniæ Regis.

XIX. A Longobardorum ætate, antiqua est Coronatio Principum, qui in hisce regionibus imperarunt, quas modo dicimus Regnum Neapolitanum. Nam de Arechi Beneventanorum Principe refert Leo Marsicanus in Chronico Cassinensi lib.1. cap.9. *Hic Arichis primus Beneventi Principem se appellari jussit, cum usque ad istum, qui Benevento præfuerant, Duces appellarentur. Nam & ab Episcopis ungi se fecit, & Coronam sibi imposuit, atque in suis chartis scriptum* in sacratissimo nostro Palatio *fieri præcepit*. Siconem quoque Beneventanorum Principem Coronam gestasse, indicat MS. Codex Longobardicus de translatione S. Januarii editus a doctissimo Antonio Caracciolo Teatino in lib. de sacr. Eccl. Neap. mon. cap. 20. sect. 13. ubi ita ait: *Sacra vero corpora* (nempe SS. Januarii, Festi, & Desiderii) *in prædicto loco locata sunt, omnis civitas ad illam locationem confluxit: etiam Excellentissimus Princeps Sico: qui coronam auro optimo, excellentemque gemmis pretiosissimis, de capite suis manibus deposuit, & super Altarium B. Januarii Martyris locavit. Quod ipse simul cum Præsule, auro optimo, gemmis pulcherrimis, figuris variis undique per totum fieri mandavit*. Sed & Normannos Duces, qui Longobardos excepere, sacra Episcoporum benedictione inauguratos fuisse, verisimillimum est: siquidem id eis in more fuit, uti tradit Martene lib. 2. de antiquis Eccl. Rit. cap. 11. & Andreas Chesnius edidit benedictionis preces in Coronatione Ducum Normannorum recitari solitas. Hanc autem illorum Coronationem Barii, tamquam Ducatus Apuliæ metropolis, & ubi Græci Catapanes, seu qui nomine Imperatorum Orientis administrabant has regiones Græco imperio subjectas, sedem habuere, peractam fuisse, scribit Beatillus in Hist. Bar. lib. 7. cap. 20. atque Rogerium, tum etiam Henricum VI. Imperatorem, & ejus conjugem Constantiam, Mamfredum quoque, ibi, tamquam Apuliæ Principes, ferrea Corona redimitos fuisse; auream deinde Coronam, tamquam Siciliæ Reges, Panormi accepisse. Cujus instituti originem accersit Beatillus ex eo, quod olim Apuli suum habuerint Regem; ut enim scribit Marinus Freccia lib. 1. de antiquo statu Regni: *Apuli populis suis dabant Regem; Laconicus erat Principatus. Et Rex dabatur Regno, quia non erat Dominus omnium de suo Regno juxta ejus voluntatem, & durabat usque ad sui vitam, & non habebat hæredem, ac, eo mortuo, alium eligebant provinciales. Barii autem urbs fuit caput omnium civitatum Apuliæ, & Regia sedes, & totius regionis Princeps*. Sed quæ de Barensi Corona ferrea Regum Siciliæ, Beatillus, aliique retulere, nullo sane valido testimonio innituntur; & hinc ea inter commentitia recenset Auctor Hist. civ. Regni Neap. lib. 11. cap. 4. Potuere tamen Siciliæ Reges præter Pa-

Panormitanam Coronationem, rursum benedici, & coronari tamquam Apuliæ sive Duces, sive Reges; tum quia id in more fuit Longobardis, atque Normannis Principibus; tum quia Apuliæ Regnum disiunctum erat a Regno Siciliæ. Illud certum est, Carolum Andegavensem a Clemente IV. donatum fuisse Corona utriusque Siciliæ, ut patet ex Bulla Pontificiæ investituræ, quam exhibet tom. 1. MSS. Chioccarellus. Pariter successores Reges Andegavenses, etsi Neapolitano dumtaxat Regno imperarent, quod Sicilia ultra Pharum illorum excussisset imperium, attamen coronabantur Reges utriusque Siciliæ, quo titulo numquam se se abdicarunt. Imo in eo fœdere, quod inter Carolum II. Neapolitanorum, & Fridericum II. Siculorum Reges sancitum est, anno 1302. convenere, ut Fridericus dum viveret, Rex Trinacriæ diceretur, essetque; post obitum vero, Regnum ad Caroli hæredes devolveretur, & censum Pontifici persolveret: & in alio fœdere inter Joannam Neapolitanam, & Fridericum III. Siculum Regem anno 1363. assentiente Gregorio XI. pariter sancitum fuit, ut Fridericus absque juris præjudicio Rex Trinacriæ, & simul Joanna Regina Siciliæ appellaretur, eaque defuncta, ab omni onere solveretur, & Liparam insulam reciperet.

XX. Igitur Andegavenses etsi uni Neapolitano Regno leges darent, coronabantur tamen, & dicebantur Reges utriusque Siciliæ; & coronabantur vel a Romanis Pontificibus, vel ab eorum Legatis. Ita Carolum II. Nicolaus IV. Romæ, sive Perusii, uti sentiunt nonnulli; Robertum, & Sanciam Clemens V. Avenione; Carolum III. Urbanus VI. Romæ, sacro oleo perfuderunt. At Carolus I. in Ecclesia Lateranensi a Legato Clementis IV. Joanna I. a Cardinali Americo Legato Clementis VI. Ladislaus a Cardinali Acciajolo Legato Bonifacii IX. Joanna II. a Cardinali Petro Mauroceno unctionem accepere. Idem dicendum de Aragoniis Regibus: nam Cardinalis Latinus Ursinus Legatus Pii II. inunxit Ferdinandum I. Regem; Alphonsum II. & Fridericum Regio Diademate exonarunt Cardinales Joannes, & Cæsar Borgia Legati Alexandri VI. Ea vero cæremonia sæpe peracta est in Ecclesia Regia S. Mariæ Coronatæ prope Arcem, ubi Regum fuit domicilium, quam in honorem Spineæ Christi Coronæ Joanna I. excitaverat. Ibi Joanna I. & Ludovicus Tarentinus, sacra die Pentecostes inuncti fuerunt Reges ab Episcopo Bracarensi Legato Clementis VII. Ibi etiam Margaritam conjugem Caroli III. coronavit Cardinalis Gentilis de Sangro Urbani VI. Legatus: & Cardinalis Rodericus Borgia Joannam de Aragonia conjugem Ferdinandi I. Neapolitani Regis. Ibi quoque a Cardinali Oliverio Carafa, Archiepiscopo Neapolitano, Legato Pontificio, celebrata fuit Coronatio Beatricis filiæ Ferdinandi I. desponsatæ Matthiæ Hungariæ Regi. At Joanna II. in ipsa Arce nova, quam Reges inhabitabant, coronata est anno 1419. a Cardinali Petro Mauroceno, uti indicant antiqua Diaria Neapolitana, quæ juris erant Hectoris Pignatelli Ducis Montisleonis, quæque edidit Clar. Muratorius. Jam vero ex his colligitur, nedum Neapolitanos Reges, verum etiam illorum conjuges Reginas ungi consuevisse. Ordo Coronationis Roberti Regis, & Sanciæ conjugis a Clemente V. Pontifice, Avenione, anno 1309. peractæ legitur apud Mabillonium in Musæo Italico tom. 2. n. XIV. Ibi enim dicitur, quod ea rubrica *fuit ordinata de mandato Domini Clementis Papæ V. per aliquot Cardinales, quibus hoc in Consistorio commissum fuit, cum* Ro-

Robertus Rex Siciliæ, una cum sua conjuge peteret unctionem, & coronationem apud Avenionem, ubi tunc Romana Curia residebat. Nam nihil inveniebatur litteris traditum, qualiter Reges, & Reginæ debent inungi, & coronari, eo quod in Pontificali Romano non habetur nisi de unctione & coronatione Imperatoris, & Imperatricis. Ordo ille paucos ritus complectitur, Regique datur communio Eucharistica sub utraque specie, Reginæ vero sub unica tantum specie.

XXI. Olim insignia nostrorum Regum præter Coronam, ac Virgam, fuere Anulus, Dalmatica, atque Sandalia. Hæc enim ornamenta Episcopalia Rogerio Regi concessit Lucius II. Romanus Pontifex, uti constat ex epistola quadam a Romanis scripta ad Conradum Imperatorem, relata ab Ottone Frisingensi lib. 1. cap. 27. & 28. in qua ajunt, Lucium Pontificem ob operam a Rogerio egregie navatam contra Arnaldum Brixiensem, qui pristinam Senatus Romani dignitatem restituere conabatur, concessisse Rogerio Regi illa ornamenta: *Concordiam autem*, inquiunt, *inter Siculum & Papam hujusmodi esse accepimus. Papa concessit Siculo Virgam, & Anulum, & Dalmaticam, & Mitram, atque Sandalia, & ne ullum mittat in terram suam Legatum, nisi quem Siculus petierit: Et Siculus dedit ei multam pecuniam pro detrimento vestro, & Romani Imperii*. Hanc epistolam refert quoque Sigonius, etsi concessionem illam Eugenio III. anno 1145. adscribat. Neque id mirum, neque novum. Nam priscis temporibus, uti notat doctissimus Thomassinus par. 1. lib. 2. cap. 52. de Benefic. Romani Pontifices non semel aliqua Sacerdotalia ornamenta laicis Principibus communicarunt. Et in antiquis Ordinibus ad benedicendum Regem editis a Martene, Reges amicti observantur Sandaliis, Tunica, & Dalmatica. Testis est Amatus de princ. Templo Panorm. lib. 10. cap. 1. Regiam vestem ex auro, & optimo serico contextam, sive pretiosa lana, quam vulgo Pinolam appellant, qua Rex Rogerius utebatur, oblongam, & ad modum Dalmaticæ elaboratam, a Cephalæditanis in Cathedrali Ecclesia asservari. Tum Inveges lib. 3. hist. Panor. profert Guillelmi I. numisma, ubi Rex conspicitur Corona quatuor radiis distincta redimitus, Virga, Dalmatica, & Sandaliis indutus. Observat ibidem Amatus, Normannos Principes plurima Aulæ officia, Regia ornamenta, ac titulos a Græcis Imperatoribus hausisse! Nam juxta Græcorum mores habuere in Aula Logothetas, Spatharios, aliosque hujusmodi officiales; & Crucem in castris sibi præferre faciebant; tum dicebantur Augusti, Imperatores a Deo coronati, Divini, Divi, Sacri; & more Imperatorum rubeis litteris subscribebant nomina sua; & diplomata bullis aureis obsignabant. Atqui Dalmatica fuit usitatum Imperatorum vestimentum: unde de Carolo Magno legitur, dono dedisse Episcopis Anglis quasdam ex suis Dalmaticis, ut anima Hadriani Papæ, precibus eorum Deo commendaretur; & Annales Fuldenses exhibent Carolum Calvum indutum Dalmatica, atque desuper accinctum baltheo, uti refert Thomassinus par. 1. lib. 2. cap. 49. de Beneficiis. Ostendit ibi vir doctissimus, olim Dalmaticas fuisse vestes civiles laicorum; Imperatores Orientis communicasse Imperialia indumenta Christianis Regibus, & Episcopis; Reges, Magnatesque perstitisse in vestibus oblongis diutius; sed eas tamdem dimisisse; nec jam a tempore Caroli VI. Francorum Regis, eis usos esse, nisi in solemnioribus cæremoniis. Neque omittendum est, Siculos Reges in Coronatione sua accinctos fuisse ense Constantini, in Capella Palatina S. Petri·

Petri aſſervato. Referunt enim Pirrus in Chronologia Regum Siciliæ, & Surita An. Arag. lib. 10. cap. 69. Martinum II. Aragoniæ Regem, patremque Martini I. coronandum Cæſarauguſtæ, die 13. Aprilis, anno 1399. in Siciliam ablegaſſe Pontium Thauſtum, Archidiaconum Cæſarauguſtanum, ut a filio enſem Imperatoris Conſtantini in Sacello Regio S. Petri Panormi diu aſſervatum, pro ſuæ coronationis ſolemnitate expoſceret. Neapolitanos quoque Reges Dalmaticam geſtaſſe, indicant antiqua Diaria Ducis Montisleonis, cum referunt Carolum III. obviam iviſſe Urbano VI. Pontifici, Neapolim venienti, uſque ad portam Civitatis, atque ibi illum expectaſſe, *veſtito da Diacono, e con la corona in teſta, e giglio da una mano, & il pomo dall' altra; aſſettato in ſedia Regale*. Et Brochartus in ſuis Diariis manuſcriptis deſcribens Alphonſi II. Coronationem, refert Regem acceſſiſſe ad Eccleſiam, *cum veſte ampla de broccato cremeſino riccio hermellinis ſubducta, ſuper alia parva veſte de ſetonino nigro, cum monili ex tribus perlis, & lapidibus pretioſis, valoris forte circa ducatorum 600. quod biretum non mutavit uſque ad Coronæ receptionem*. Sed inchoata ſolemni Liturgia, induiſſe Regem hujuſmodi veſtimenta: *Imponuntur Regi caligæ ex ſetonino cremeſino, & ſandalia ex damaſchino albo recamata filis aureis, & argenteis ſine perlis, & abſque lapidibus pretioſis. Surgit Rex, & veſte magna videlicet ſuperiori exuitur, induitur veſte longa de cremeſino taffeta ſuffulta cum manicis ſtrictis, ac deſuper ſtringitur: Rocchetto longo uſque ad collum pedis: Tunicella alba de broccatello plano xandato ſuffulta cum manicis ſtrictis bottonatis: Stola rubea broccati auri ricci in tranſverſum ab humero ſiniſtro ſub brachio dextro conjuncta: Manipulo de eodem broccato ad brachium ſiniſtrum: Veſte Regali in modum Dalmaticæ ex broccato auri riccio cremeſino, fiſſuram habente ante, & retro quatuor palmorum, vel circa, longa uſque ad collum pedis; circa collum manicas, & per fimbrias ad latitudinem quatuor digitorum, vel circa perlis ornatas. Collare ad latitudinem manus perlis ornatum*. Habes itaque Alphonſum II. Sandaliis, Caligis, Tunicella, Stola, Dalmatica indutum, quæ ſane ſunt Epiſcopalia ornamenta. Atque prædeceſſores Reges eadem adhibuiſſe indumenta ex eo patet, quod Capellanus Major Regis, cui hæc cura demandata fuerat, illarum veſtium formam hauſerit ab antiquis picturis Regum Neapolitanorum. Addit enim Brochartus: *Fuerunt ſuperioribus diebus ſæpius per me verba habita cum Epiſcopo Tropejenſi Capellano Majori, & aliis, qui ordinationis Coronationis curam habebant de paramentis Regiis ſuperius ordinatis, qui nullam in ſe rationem habebant, neque habent, & ego cognoveram ipſos, Epiſcopum, & alios non habere ordinem verum, quod Rex omnibus ipſis ornamentis parari deberet, quia dictus Epiſcopus per Eccleſias perquirebat, ubi Reges ſculpti, & depicti erant, & inde ſumebat de paramentis exemplum; ſed nulla eos ratione vincere potui, ut illa ad convenientiora mutarent. Ajebant enim Regem Ferdinandum defunctum ſimilibus ornamentis in ſua Coronatione fuiſſe uſum, & per quoddam extractum nullius approbationis oſtendebant, quod in hujuſmodi ornamentis Reges Aragoniæ deberent coronari; nonnulli etiam aſſeruerunt, quod idem Rex Ferdinandus in ſua Coronatione per beatæ memoriæ Latinum Cardinalem Urſinum ſibi factæ Evangelium Miſſæ publice decantaſſe, quod ſi factum fuit, inconvenientiſſime*.

XXII. At Summontius deſcribens Coronationem Alphonſi II. refert

fert hunc decantasse Evangelium, *Exiit edictum*. Id vero ex imperitia carpitur a Brocharto; siquidem usitatum fuit tum Regibus Aragoniæ, ut tradit Valdesius, tum Imperatoribus Occidentis, ut Diaconorum vestibus induti ministrarent Pontifici Sacra facienti, & Evangelium decantarent. Legitur apud Rainaldum ad annum 1414. Sigismundum Imperatorem venisse Constantiam in pervigilio Natalis Domini, assuisse Sacro a Romano Pontifice celebrato, recitasse Evangelium, & Diaconorum ornamenta gestasse. Pariter cum Fridericus Imperator Romæ ageret festum Natalis Domini, Diaconorum indumento Evangelium legit in nocturnis Divinis Officiis; uti legitur ibidem ad annum 1468. Nam in more etiam fuit, ut in nocturnis Officiis Natalis Dominici Imperatores septimam lectionem decantarent. Quin in die Coronationis suæ, adgregabantur cœtui Canonicorum in Ecclesia S. Joannis Lateranensis, atque veste, & functione Diaconi, vel Subdiaconi utebantur, uti testantur Durandus lib. 2. Ration. cap. 8. Rainaldus ad annum 1311. aliique. Et Sigonius lib. 7. de Regno Italiæ commemorat morem, quod Imperator Mediolani accepturus secundam Coronam, ministraret in vestibus Subdiaconorum Archiepiscopo Mediolanensi. Denique, uti observat doctissimus Thomassinus de Benef. lib. 3. cap. 64. n. 9. plurimæ Diaconorum, & Subdiaconorum vestes, olim propriæ fuerunt Imperatorum, atque ab his Sacerdotio communicatæ. Quamobrem nec mirum, neque novum videri debet, si indumenta Diaconis simillima Neapolitani Reges adhibuerint. Iidem adscripti erant Canonicorum cœtui in Ecclesia S. Nicolai Barensis; quo nomine, Clericorum veste amicti aderant Divinis Officiis: quod a Ferdinando I. factum legitur in quodam monumento edito ad Ughellio, ubi Rex Ferdinandus indutus Alba, Stola, Dalmatica, Bireto interfuit solemni Liturgiæ, deinde Canonicorum ornamentis adfuit Divinis Officiis, ac quotidianam distributionem percepit. Cui prædecessorum Regem instituto adhærens Serenissimus Rex CAROLUS BORBONIUS, plurimis ab hinc annis, cum Barium petiisset religionis causa erga S. Nicolaum, in hujus Ecclesia, tamquam Canonicorum unus adfuit Divinis Officiis, accepta distributione quotidiana, agente Priorem illius Ecclesiæ Petro Carafa olim Teatino viro ornatissimo. Ita Reges Francorum, & Comites Andegavenses adscripti erant Canonicis Ecclesiæ S. Martini Turonensis, & ibi aderant sacris rebus in veste Canonicorum. Pariter Angliæ Reges, Duces Aurelianenses, aliique Princeps Canonicis adnumerabantur alicujus Ecclesiæ, uti exemplis pluribus tradit citato loco Thomassinus. Cætera Regum nostrorum insignia, nempe Coronam, Sceptrum, Orbiculum, Ensem, ita describit Brochartus: *Ex Sacristia Regis apportatur Corona Regis in uno bacili argenteo indorato, perlis & lapidibus pretiosissimis ornata erat Corona, & biretum habebat consutum ex damaschino albo, habens hinc, inde duas fillas, quæ sub mento, unico botono conjungebantur: ita quod Rex Coronam ipsam sine alio bireto deferret. Ensis in sua vagina, & perlis, & lapidibus pretiosis per totum ornata. Sceptrum argenteum in summitate habens lilium inauratum: erat autem Sceptrum ipsum in totum longitudinis palmorum duorum cum dimidio, & minoris grossitudinis parvo medio digito; & Pomum argenteum inauratum, totum rotundum, quantitatis unius magni pomi; in summitate Crucem habebat parvam erectam argenteam inauratam, & in extremitate inferiori cum opposito Crucis malleum cum stringa sericea ad ligandum ipsum in sinistro digito Re-*

Regis. Nunc ad ipsum ordinem Coronationis Alphonsi II. Regis progredimur.

XXIII. Is ordo describitur a Summontio lib. 6. Historiæ Neapolitanæ; sed fusius, accuratiusque a Brocharto Pontificiarum cæremoniarum Magistro in suis Diariis manuscriptis, utpote qui Neapolim adiit an. 1494. una cum Cardinali Joanne Borgia Archiepiscopo Montisregalis, Legato, & nepote Alexandri VI. ut sacram cœremoniam moderaretur. Nomine vero Regis curabant omnia ad eam solemnitatem spectantia, Fridericus Princeps Altamuræ, Albericus Carafa, Joannes Antonius Carafa, & Julianus Episcopus Tropejensis Major Capellanus Regis. Horum cura convocati fuere ad Coronationem Regis omnes Episcopi Regni, quorum indicem exhibet Brochartus, omnesque Reguli, & Proceres. Legato Neapolim venienti primum Præsules, tum Rex cum Proceribus, & Aulicis, Clerus, & Cœnobitæ obviam ivere. Ingredienti Civitatis portam Archiepiscopus Neapolitanus Crucem præbuit deosculandam; Legatus vero Regi. Tum canente Clero Antiphonam, *Ecce Sacerdos magnus*, & Hymno *Te Deum*; sub baldacchino a nobilibus viris delato, Rege equitante ad ejus sinistram, sequentibus Principibus Regiæ cognationis, Oratoribus, & Prælatis, ductus est ad Metropolitanam Ecclesiam: ad cujus fores, porrigente adsperforium Archiepiscopo Neapolitano, Legatus primo Regem, tum se, deinde alios adspersit aqua benedicta. Mox, benedicto incenso, illum Archiepiscopus thure adolevit, non vero Regem, quia, ut ait Brochartus, *hujusmodi incensatio fit Legato tamquam venienti*. Ad Altare Archiepiscopus nonnullas recitavit preces, quibus finitis, data a Legato benedictione, quisque ad ædes suas se recepit. Dies agendæ Coronationi constituta est octava Maji, quæ festiva erat Ascensionis Domini: ac parata fuere in Ecclesia Cathedrali amplum, & sublime Solium pro Rege, faldistorium, seu sedes precatoria, scamna pro Regulis, & Episcopis, & Oratoribus Principum, atque universa suppellex ad rem sacram necessaria. At Capellano Majori, Confessario, & Eleemosynario Regis, tum Principibus Regiæ stirpis, & Proceribus Regni locus datus est in ipso Solio Regis; atque hi Principem comitari debuerunt, quoties a Solio ad Altare, vel ab Altari ad Solium progrederetur. Et duo Capellani Majores adhærebant Regi, ut apud ipsum singulas Missæ partes recitarent. Ita enim habet Brochartus: *Curiales Regis sedebunt hinc inde super gradibus quindecim in Choro dictæ Ecclesiæ ordinatis. Barones erunt in scamnis in plano magno corporis transversalis Ecclesiæ juxta locum Cantorum ordinatis. Oratores autem in banco cum postergali retro scamna pro Prælatis in Presbyterio ascendentia positis. Cum Serenissimo Rege in Thalamo suo erunt, & ipsum ubique associabunt tam in Presbyterio, quam alibi, D. Fridericus de Aragonia, Gentilis Virginius Ursinus, D. Joffredus Borgia, D. Alphonsus electus Teatinus, D. Aloysius de Aragonia frater consobrinus Regis, D. Carolus de Aragonia Marchio Giracensis, D. Julianus Episcopus, qui Regi super Thalamo genuflectenti, a sinistris Regis erit genuflexus, & Frater Joannes de Mediolano Ordinis Montis Oliveti Capellanus Major Regis a dextris Regis erit, ut supra genuflexus, & ambo de Missali Regi servient; D. Martinus de Aragonia nepos Regis ex Ferdinando fratre bastardo in Castello novo incarcerato, Frater Joannes Franciscus de Miroballis ejusdem Ordinis Confessor Regis, Frater Michael de Neapoli Ordinis Minorum de Observantia Eleemosynarius*

 Regis

Regis, post Regem, ut supra, genuflexum, & ipse genuflexus. Duo hic nominantur Capellani Majores, nempe Julianus Episcopus Tropejensis, qui hoc officium gessit sub Ferdinando I. & qui sæpe Capellanus Major nominatur a Brocharto, & præcipuas habuit partes in ordinanda Coronatione Regis, & in celebrando conjugio Sanciæ filiæ Regis, & in omnibus sacris cæremoniis Palatinis; tum Fr. Joannes de Mediolano Monachus Montis Oliveti, qui fortasse, vel absente Episcopo Tropejensi, vel cum Alphonsus Dux erat Calabriæ, illo munere fungebatur. Refert Brochartus Oratores Principum ægre tulisse, quod secundum ab Episcopis locum occuparent; etsi illis satisfacere studuisset, quod Episcopi in ea sacra cæremonia agerent una simul cum Antistite Consecratores. Stata ad Coronationem die, Cardinalis Legatus magno Episcoporum comitatu, se ad Ecclesiam contulit, & Pontificalia induit, uti etiam cæteri Episcopi. Regalia ornamenta super Altari collocata fuere.

XXIV. Venienti ad Ecclesiam occurrerunt Archiepiscopi Neapolitanus, & Capuanus, Pluviali, & Mitra induti, & salutato Rege, eumdem medium duxere ad Altare, ubi illum expectabat Legatus. Tum Rege sedente in faldistorio ad infimum Altaris gradum, inter duos præfatos Antistites, sedentibus omnibus, lecta est a Notario Apostolico Bulla Romani Pontificis, qua Legato facultatem communicabat investiendi Alphonsum de Regno, atque coronandi: eaque lecta, Rex, tactis Evangeliis, juravit Sedi Apostolicæ fidelitatem. Mox Legatus eumdem de Regno investivit, tradens Regi vexillum, quod de manibus Regis accepit Jacobus Caracciolus Comes Burgentiæ, Cancellarius Regni. His peractis, Archiepiscopus Neapolitanus petiit a Consecratore, ut Alphonsum inungeret Regem: ille vero Regem monuit de officio Regis erga Ecclesiam, erga subditos; juravitque tunc Rex, se officio suo minime defuturum. Tum, Rege humi prostato, dictæ sunt Litaniæ, aliæque preces, quibus expletis, illius brachium, & scapulas Legatus inunxit. Inchoata Liturgia, Rex in vestiario induit Regales vestes, ac tabulatum, ubi Solium excitatum erat conscendit, ubi una cum suis Capellanis Majoribus recitavit ex Missali Introitum, *Kirie*, *Gloria*, Orationem, & Epistolam. Dicta Epistola, ad Altare accessit, eique Legatus tradidit ensem, quem ter in aerem Rex vibravit, tum Hectori Carafa Magno Cosmetæ præbuit, a quo delatus est ante Regem, tota Coronationis cæremonia. Tradito ense, Consecrator Regem donavit cœteris insignibus, nempe Corona, Sceptro, & Orbiculo. Quo facto, medius Rex inter Legatum, & Archiepiscopum Neapolitanum, præeuntibus Principibus Regiæ stirpis, & Magnatibus Aulæ, sequentibus vero Episcopis, ductus est ad Solium, ibique collocatus populo acclamante, *viva il Re Alfonso*, Cantoribus canentibus Hymnum *Te Deum laudamus*. Ad Evengelium deposuit Coronam, quam unus e Magnatibus Aulæ abstulit a Regio capite. Ad Offertorium descendens de Solio, depositisque Regiis insignibus; obtulit Legato ad Altare duodecim aurea numismata, quodlibet valoris octo ducatorum. Hæc vero Episcopus Tropejensis Capellanus Major porrexit D. Friderico Principi Altamuræ, hic Regi. Et refert Brochartus hæc numismata cum in Coronatione Alphonsi II. tum in Coronatione Ferdinandi I. distributa Celebranti, ejusque Ministris, & cæremoniarum Præfecto. Oblationem Regis Legatus illis verbis excepit; *Unum dabis, & centum accipies*. Quoties Regia insignia a Rege auferenda, vel

reci-

recipienda erant, id muneris ſpectabat ad D. Fridericum Principem Altamuræ. Poſt oblationem, Regi ſtanti in Solio, Neapolitanus Archiepiſcopus thus dedit; Diaconus vero Principibus Regiæ cognationis, Capellanis Majoribus, Oratoribus, Epiſcopis. Deinde Rex, depoſitis Regalibus ornamentis, in genua procubuit uſque ad Euchariſtiæ conſecrationem, & ſumptionem. Quoniam vero inter Oratores Principum aderat Orator Imperatoris Turcarum, is, ad Præfationem Miſſæ, monente Præfecto cæremoniarum receſſit ab Eccleſia. Pacem Regi exhibuit Alexander Caraſa Archiepiſcopus Neapolitanus; Rex Principibus Regiæ ſtirpis; alter vero Capellanus pacem præbuit Oratoribus, atque Epiſcopis. Ad communionem, Rex ad Altare procumbens Euchariſticum panem accepit, mox vinum non conſecratum, ſeu purificationem; rediitque ad Solium preces recitaturus pro gratiarum actione. Abſoluta Liturgia, rurſum ad Altare acceſſit, ubi Legatus ei præbuit deoſculanda ſacra Corporalia, quibus tetigit oculos, & frontem Regis, facto ſigno Crucis. Tamdem nonnulli Milites a Rege creati fuere, nonnullique Proceres Regni: & aſcenſo equo, Regiis ornatus inſignibus, magno comitatu Procerum, Regulorum, & Epiſcoporum, per Civitatem, perque Seſſiones Nobilium equitavit.

XXV. Alphonſus II. vix imperio potitus, eo ſe abdicavit ſequenti anno 1495. quod in ipſum moviſſet arma Carolus VIII. Rex Galliæ, cui Andegavenſium Principum jura competebant, quodque ſubjectis ipſe populis inviſus, infenſuſque, impar omnino eſſet gerendo bello, atque tuendo imperio ſibi, ſuiſque. Huic itaque ſucceſſit Ferdinandus II. filius, ſuaviſſimi ingenii Princeps; quem mox immatura morte ereptum excepit anno *1496*. Fridericus, ejus patruus, Princeps Altamuræ: & hunc, initio fœdere, Galli, Hiſpanique anno 1501. patria ſede ejecerunt. Atque in hunc modum, pulſis deinde Gallis, Neapolitanum Regnum ceſſit Hiſpanis Regibus, qui diu Regnum ipſum tenuere, ad hujus uſque ſæculi initia, quum extincto Carolo II. Hiſpaniæ Rege, nulla ſuperſtite prole, ſæviente bello longe lateque, tamdem Auſtriaci Imperatores Germaniæ in hiſce regionibus imperarunt. Omittendum tamen non eſt, Carolum VIII. Galliæ Regem, qui exeunte ſæculo decimoquinto Neapolitanum Regnum ſuæ ditioni ſubegit, quod ſibi deberi, jure ab Andegavenſibus Principibus tranſmiſſo, contendebat, Neapoli hujus Regni Coronam accepiſſe, uti teſtatur Jacobus de Poirier Magiſter Hoſpitii Regii, qui præſens aderat, in Hiſtoria belli Italici edita a Martene tom. 3. Anecdotorum. Sub Auſtriacis deinde Hiſpaniæ Regibus, non ſine quibuſdam cœremoniis proclamabantur Principes, cum ad imperium perveniebant. Nam Prorex, Proceres Regni, & Reguli perequitabant Civitatem, acclamante multitudine, & in inauguratione Caroli II. Hiſpaniæ Regis, univerſi cum Prorege Cardinali Aragonio ad Arcem novam, cujus reſeratæ erant fores, acceſſere; petiitque Prorex a Præfecto Arcis, ut Carolo II. regnanti fores panderentur. Refert Parrinus in Theatro Proregum Neapolitanorum.

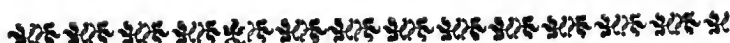
XXVI. Sed anno 1734. rurſum excitato inter Europæ Principes bello, Carolum Borbonium Hiſpaniarum Infantem, cui Hiſpani militis imperium, & recuperandi Neapolitani Regni curam Philippus V. glorioſiſſimus parens demandaverat, bello feliciter confecto, arcibus ad deditionem coactis, ſuperatis hoſtibus, rebus publicis ſapienter compoſitis, ſumma celeritate, parique virtute, quod in illum,

quem imperio natum noverat, regnandi jura Augustissimus Parens transtulisset, Neapolitani, ingenti gaudio, votisque publicis Regem salutarunt. Qui sequenti anno in Siciliam trajiciens, attritis undique, ac fusis hostibus, Panormum amplissimam illius Regni metropolim adiens, solemni pompa, die tertia Julii in Cathedrali Ecclesia ab Archiepiscopo Panormitano Josepho Basile, antea Franciscanæ Familiæ supremo Præsule, unctus, coronatusque est Rex Siciliæ. Stata die, Ecclesia metropolitana insigniter adornata; Solium sublime, & amplum, cum scabello, & sede erectum, prope solium lignea ædicula aulæis tecta pro vestiario Regis; mensa quoque, ubi apposita suppellex sacro ministerio inserviens; tum omnia ad eam solemnitatem celebrandam magnificentissime composita. Antistes sacris operaturus, Pontificalibus indutus ornamentis, medius inter Archidiaconum, Diaconum, Cantorem, præeuntibus Clericis, Canonicis, & Episcopis Regni, e Sacrario ad Aram principem accessit, in cujus extremo gradu, sedens in faldistorio, sedentibus etiam cunctis, Regem expectavit. Is e Palatio, Regia pompa, Ecclesiam petiit; ad cujus ostium a Magno Eleemosynario adpersus est aqua benedicta, tum recta pergit ad vestiarium, ubi solemnes vestes induit. Præibant duo Proceres Aulici, a Regis cubiculo, aurea clave donati, quorum unus Coronam, & Sceptrum, alter Ensem, & Baltheum gerebat: eaque Regalia insignia Antistiti tradita, Archidiaconus super Altare collocavit. Regi solemnibus vestibus induto sine ense, & pileo, vestiario exeunti obviam occurrere Episcopi Catanensis, & Syracusanus, a quibus ductus est ad Altare, & salutato Antistite, ab eo benedictionem accepit. Adhæserunt Regi in toto Coronationi officio Comes S. Stephani Magnus Aulæ Magister, Bartholomæus Corsinus Magnus Præfectus Regii stabuli, Lelius Carafa Dux Prætorianorum militum, Joseph Beza Magnus Eleemosynarius, nonnullique Regis Cubicularii. Ubi Rex Altari se sistit, Episcopus Catanensis petiit ab Antistite, ut Regem inungeret: mox ibidem sedente Rege medio inter duos Episcopos, lecta est ab Antistite admonitio, quæ habetur in Pontificali Romano. Ea finita, Rex genua submittens coram Archiepiscopo, Fidei professionem edidit; deinde allato Evangeliorum libro, juravit his verbis: *Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Evangelia:* & osculatus est Antistitis manum. Is vero stans orationem recitavit, quam & alii Episcopi, submissa voce, suo quisque loco recitarunt. Postea Altare ascendit, ibique sedens in faldistorio, Regis brachium & scapulas, quas unus e Regiis Cubiculariis denudaverat, inunxit, adstantibus cœteris Episcopis. His peractis, uterque ad extremum Altaris gradum descendit; & Antistes quidem Sacrum inchoavit; Rex a cornu Evangelii flexis genibus, audivit a Magno Eleemosynario, qui prope aderat Missæ Introitum & Confessionem. Tum ad vestiarium se contulit, ubi postquam Magnus Eleemosynarius scapulas & brachium absterfit, induit Regalem Chlamidem, Solium conscendit, & submittens genua, audivit a Magno Eleemosynario reliquum Missæ officium ad Epistolam usque. In Solio post Regis sedem Dux Prætorianæ cohortis, & prope Regem Præfectus Domus Regiæ steterunt. Dicta Epistola, illum præfati duo Episcopi ad Altare duxerunt, ubi accepto ab Antistite ense, quem quater vibravit, imposita est Regio capiti Corona, & Sceptrum ei traditum. Sed Præfectus Regii stabuli ensem a latere Regis sublatum, ac denudatum, toto Coronationis officio ante Regem

gem tulit. Carolum itaque Regiis insignibus ornatum, plaudentibus universis, Archiepiscopus Panormitanus, & Episcopus Catanensis, quos cœteri sequebantur Episcopi, ad Solium deduxerunt. Eoque in Throno collocato, Panormitanus Antistes præcinit hymnum *Te Deum*, quem dum Musici decantarent, Antistes stetit ad Regis dextram; & hymno finito preces, & orationem dixit, prout in Pontificali Romano. Mox rediit ad Altare, reliquam Liturgiæ partem celebraturus. Decantato Evangelio, Cantor Metropolitanæ Ecclesiæ detulit ad Regem Evangeliorum librum; Eleemosynarius serico velo detersit locum, quem Rex erat deosculaturus. Ad Offertorium, Rex Altare adiit, ubi provolutus in genua, præbente Eleemosynario oblationem, obtulit Antistiti sacra facienti, osculata ejus manu, duodecim aurea numismata, quibus insculpta erat Regis ipsius effigies, & nummos aureos prope ducentos. Ad Solium reversus, stans accepit thus a Canonico Diacono, qui & thure coluit Episcopos adstantes. Instante consecratione Dominici Corporis, Dux Arionensium Regis Cubicularius ademit Regalia insignia, Coronam, & Sceptrum. Pacis signum Episcopus Catanensis præbuit Regi deosculandum, quod prius Eleemosynarius deterserat. Ad communionem accedens ad Altare, sequente Regem Cubiculario, qui Regalia ferebat insignia, primo Sanctam Eucharistiam sumpsit; tum vinum ad purificationem in eodem Calice, in quo Antistes Christi Sanguinem hauserat. Mappulam coram Rege tenuerunt duo Regis Cubicularii; alter vero aliam præbuit ad os abstergendum. Tamdem reversus ad Solium, rursus induit Regalia ornamenta; & Sacro peracto, Episcopali benedictione donatus, iisdem ornamentis indutus rediit ad Regias Ædes: cui ad Hispaniæ imperium translato, diuturnum, faustum, fortunatumque votis publicis precamur.

CA.

CAPUT IX.

DE BAPTISMO REGUM.

In Palatiis Principum Baptismus solemni ritu administrari potest. . II. *Ordo administrandi solemnis Baptismi in Aula Imperatorum Germanorum*. III. *Da usu miscendi aquam Jordanis Fonti Baptismali*. IV. *Ordo solemnis Baptismi in Aula Regum Galliæ*. V. *De usu Cerei & Chrismalis in Baptismo*. VI. *Ritus, quo Rex Christianissimus aliquem suscipit e sacro fonte*. VII. *Ordo solemnis Baptismi in Aula Regum Hispaniæ*. VIII. *Et in Aula Regum Lusitaniæ*. IX. *Ritus Aulæ Lusitanæ offerendi Deo natum Infantem cum aliis cæremoniis*. X. *De Baptismo in Aula Regum Siciliæ*. XI. *De festis, in Regum natalibus*. XII. *Ordo solemnis Baptismi in Aula Neapolitana, regnante* Carolo Borbonio. XIII. *De titulo, quo donabantur primogeniti nostrorum Regum sub Normannis*. XIV. *Et sub Suevis, aliisque Siciliæ Regibus*. XV. *De eodem titulo sub Andegavensibus Neapolitanis Regibus*. XVI. *Et sub Aragoniis, Austriacisque Regibus*.

Cautum fuit antiquissima Ecclesiæ disciplina, ne in domibus, aut Oratoriis privatis, nulla urgente necessitate, Baptisma administraretur. Ad hanc rem Concilium Trullanum duos habet canones, quorum primus num. 31. statuit: *Clericos, qui in Oratoriis, quæ sunt intra domos, sacra faciunt, vel baptizant, hoc illius loci Episcopi sententia facere decernimus. Quare si quis Clericus hoc non sic servaverit, deponatur*: alter vero numero 49. ait: *In Æde oratoria, quæ est intra domum, Baptismus nequaquam peragatur, sed qui illuminatione ab omnibus sordibus aliena, digni habendi sunt, ad Catholicas Ecclesias accedant, & hoc illic munere perfruantur. Si quis autem, quæ a nobis constituta sunt, non servare convictus fuerit, si sit quidem Clericus, deponatur; si autem laicus, segregetur*. Censet doctissimus Lupus in commentariis, causam hisce canonibus dedisse Severi Antiocheni asseclas; qui, ut legitur in libellis Agapeto Pontifici exhibitis, ac in Constantinopolitana Synodo Mennæ Patriarchæ lectis: *In ipsis propriis domibus, & suburbiis Altaria, & Baptisteria erigunt in oppositum veri Altaris, & sancti fontis, & omnia simul contemserunt propter attributum eis patrocinium ab his, qui in Domo Domini, & aliquo alio modo potentes sint*. Justinianus quoque Augustus Novella 58. vetuit in domesticis Oratoriis sacra Mysteria celebrari: quamvis deinde Constitutione Leonis Sapientis Imperatoris id licitum fuerit, dummodo Episcopus loci ne dissentiret. Unde Balsamon in comm. ad can. 31. Trullanum scribit: *Si quis a Regionis Antistite sacrificare, vel baptizare in Oratorio prohibitus fuerit, is vero, qui tale quid fecerit, nec ei Novellæ proderunt. Is autem*

tem, qui non est expresse prohibitus, videtur tacite ex Episcopi sententia facere. In Occidente Pelagius I. in epistola ad Eleuterium Episcopum, ea lege permisit quoddam Oratorium in honorem Beatæ Cantianæ Martiris consecrari, *ita tamen, ut in eodem loco nec futuris temporibus Baptisterium construatur, nec Presbyterum constituas Cardinalem, sed quoties Missas ibi fieri forte maluerit, a Dilectione tua Presbyterum noverit postulandum, quatenus nihil tale a quolibet alio Sacerdote ullatenus præsumatur*. Pariter Zacharias Pontifex in epistola ad Pipinum Regem Francorum mandat, nullum Oratorium, nisi prius dotatum, consecrari ab Episcopo loci, & nonnisi per Missas privatas; nec eis concedi Baptisterium, aut Presbyterum Cardinalem, sed ad Missas illic faciendas singulis vicibus Presbyterum ab Episcopo transmitti. Ratio hujus disciplinæ fuit, quod olim soli Episcopi Baptismum solemnem conferebant, & hinc in sola Ecclesia Cathedrali, seu Episcopali Baptisterium extabat. Multiplicato postmodum fidelium numero, etiam in una, eademque Civitate plura Baptisteria construi cœpere; non tamen nisi in principalioribus Ecclesiis, quas propterea Baptismales dixere, ad distinctionem earum Ecclesiarum etiam Parochialium, quæ carebant Baptisterio. Hinc Synodus Vernensis cap. 7. & Concilium Meldense cap. 48. relatum a Burchardo lib. 4. cap. 14. decreverunt, publicum Baptisterium in nulla Parochia esse debere, nisi ubi Episcopus constituerit; & nemini fas esse, Baptismum conferre, nisi in Ecclesiis Baptismalibus. At sequentibus sæculis, cum Parochi evaserint ordinarii ministri Baptismi, illudque ministerium pene totum ad eos fuerit devolutum; tunc quoque contigit, ut omnes passim Parochiales Ecclesiæ Baptisteria acceperint. Nihilo tamen minus vetita adhuc fuit administratio Baptismi in privatis domibus, aut Oratoriis. Quare uti ait Gatticus lib. de Orat. privat. cap. 18. opus erit speciali Episcoporum dispensatione, ut infans in Oratorio privato salutaribus undis regeneretur: imo propria potestate abuteretur Parochus ipse, si in privato Oratorio baptizare auderet; cum etiam Parocho præscriptæ sint leges baptizandi in publico Baptisterio, nisi gravis necessitas, prætermissis omnibus solemnitatibus, baptizare in privata domo infantem jubeat. Et Pontasius Casu 4. de Baptismo, reum censet gravis criminis Parochum, qui, nulla urgente necessitate, in privata domo baptizat. Verum Ecclesiæ legibus permissa est Baptismi administratio in Palatiis Summorum Principum. Ita quidem Clemens V. in Concilio generali Viennensi anno 1311. statuit decreto relato Clem. unic. de Bapt. *Præsenti prohibemus decreto, ne quis de cætero in aulis, vel cameris, aut aliis privatis domibus, sed dumtaxat in Ecclesiis, in quibus ad hoc Fontes specialiter sunt deputati, aliquos (nisi Regum, vel Principum, quibus valeat in hoc casu deferri, liberi extiterint; aut talis necessitas emerserit, propter quam nequeat ad Ecclesiam absque periculo propter hoc accessus haberi) audeat baptizare. Qui autem secus præsumpserit, aut suam in hoc præsentiam exhibuerit, taliter per Episcopum suum castigetur, quod alii attentare similia non præsumant*. Huic decreto adhæserunt Concilia Coloniense II. anno 1549. & Burdigalense anno 1624. quorum legibus nonnisi Regum, aut Principum filiis fas est domi, non in Ecclesia, Baptismum conferre. Pariter Rituale Romanum jussu Pauli V. editum statuit: *In privatis locis nemo baptizari debet; nisi forte sint Regum, aut magnorum Principum filii, id ipsis deposcen-*

scentibus, dummodo id fiat in eorum Capellis, seu Oratoriis, & in aqua baptismali, de more benedicta. Quod intelligi debet de Capellis, & Oratoriis privatis ipsorum Principum: siquidem ambigendum non est, quin in eorum Capellis seu Ecclesiis Palatinis, utpote quæ publicis Ecclesiis æquiparantur, & quandoque sunt Ecclesiæ Parochiales, possit Baptismus administrari.

VII. Ordinem administrandi solemnis Baptismi in Aula Viennensi Austriacorum Imperatorum exhibent Dumontius, & Roussetius lib 2. cap. 1. §. 1. 2. 3. 4. & 5. Cæremonialis Imperii: ubi describuntur solemnia Baptismata Archiducis filii Josephi Imperatoris, anno 1700. & alterius Archiducis filii Caroli VI. Imperatoris, anno 1716. tum etiam Archiducis Mariæ Teresiæ, anno 1717. ejusdem Caroli VI. Imperatoris filiæ. Ex monumentis itaque ibi relatis colligitur, hanc cæremoniam hisce ritibus absolutam fuisse; quod nempe in amplissima quadam aula Imperialis Palatii, excitato Altari, & Sanctorum Reliquiis, quas e cubiculo Imperatricis Capellani Aulici detulerant, ornato; prope Altare parata mensa aulæis, & pulvinaribus tecta, supra quam Regius Puer esset collocandus; paratis quoque sedibus, & scabellis ad genua flectendum pro Imperialibus personis; & Fonte Baptismali, in quem tantillum aquæ fluminis Jordanis solet infundi; stata hora, Aulici omnes e cubiculo Imperatricis ad aulam illam se conferebant, Regiumque Puerum, a cubiculo Imperatricis usque ad ædes Imperatoris Educatrix, ab ædibus Imperatoriis ad aulam Baptismi, Magnus Aulæ Magister, ulnis suis complexum deferebant, atque super mensam illam statuebant: tum ulnis exceptum Magnus Aulæ Magister, vel Regiæ prolis Educatrix exhibebant Antistiti ad Altare, Episcopo nempe Viennensi, vel Apocrisiario Pontificio, a quo sacris aquis abluebatur, consueto Ecclesiæ ritu, Educatrice detegente partes inungendas, & Hymnus gratiarum actionis decantabatur a Musicis Palatinis. Verum Archiduci Leopoldo Caroli VI. Imperatoris filio, una simul, eodem die sacrum Baptisma, & Equestrem Ordinem Velleris aurei contulere: exemplo ducto a Philippo Burgundiæ Duce, fundatore illius amplissimæ Societatis, qui Carolum Audacem filium, statim post acceptum Baptisma, donavit insignibus illius Societatis. Dies natalitius Archiducis fuerat decimus tertius mensis Aprilis, anno 1716. dieque subsequenti, Imperator una cum omnibus Sociis Equestris Ordinis Velleris aurei, interfuit solemni Liturgiæ, & Vespertinis Officiis in Capella Palatina, sacris operante Episcopo Antuerpiæ. Tum ad ejusdem diei vesperam in aula Imperialis Palatii Aprocrisiarius Pontificius, assistentibus pluribus Episcopis, Parocho, & Capellanis Aulicis, Regium Puerum sacro abluit lavacro. Eo se contulit Imperator, vestimento, & insignibus Societatis Velleris aurei amictus, una cum cæteris Sociis ejusdem amplissimi Ordinis, medius inter Principem Eugenium Sabaudiæ, & Philippum Comitem de Dietriestein, tamquam antiquiores Socios, & universo comitatu Aulico: & eo quoque Supremus Præfectus Aulæ Imperialis Antonius Princeps de Lichtenstein, pariter medius inter duos Socios Velleris aurei, detulit Archiducem brachis suis complexum, quem ex ædibus Imperatricis, usque ad cubicula Imperatoris detulerat Educatrix Comes de Starembergh, sequentibus Aulicis matronis. Ubi ad aulam ventum est, Supremus Aulæ Præfectus Archiducem supra mensam prope Altare collocavit, quem mox Educatrix ulnis suis exceptum ad Altare admo-

admovit coram Antistite, a quo baptizatus est, sponsorem agente Principe Maximiliano Hannoverensi, procuratorio nomine Regis Lusitaniæ. Administrato Baptismo, Educatrix Regium Puerum Principi Eugenio Sabaudiæ, tamquam antiquiori Socio Velleris aurei tradidit; qui medius inter Comitem de Dietrichstein, & Principem Abellinensium, præeunte Feciali sive Heraldo Societatis, illum exhibuit Imperatori. Isque sedens, capite operto, accepto ense a Magno Aulæ Marescallo, qui prope aderat cum ense denudato, semel, iterum, atque tertio retigit ense humeros Archiducis, proferens hæc verba: *Efficiat te Deus bonum, & honorabilem Equitem in nomine Domini nostri, & S. Andreæ.* Quo facto, Torquem aureum Societatis, illius collo imposuit, legens ex Rituali hujusmodi verba: *Ipse te hic Ordo in sodalitatem amicabilem suam recipit, ejusque rei signum, Torquem, ego hunc tibi circumdo, faxit Deus, ut gestare eum diu possis, idque ut simul ad Divinam gloriam, atque cultum, exaltationemque Ecclesiæ cedat; simul etiam cum ad amplificationem, honoremque hujus ipsius Ordinis in Universum, tum ad tuam privatam laudem, & promeritam famæ celebritatem, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.* Quibus dictis Puerum amplexus est; eumdemque Princeps Eugenius, Educatrici reddidit, a qua rursum super mensam collocatur; accedentesque singuli Socii, servato inter se antiquitatis ordine, flexo poplite, illius vestimentum sunt deosculati: dum interim præcinente Apocrisiario Pontificio, Hymnus gratiarum actionis modis musicis decantabatur. Denique solemni benedictione Apocrisiarii Pontificis cæremonia absoluta est.

III. Quod vero de aqua Jordanis admista Fonti Baptismali innuimus; id ab antiquissima profluxit Christianorum pietate, qui in Jordane baptizari exoptarunt, quod illius aquæ sanctificandi virtutem ex Christi Baptismate accepissent, uti testatur Hieronymus in libro de locis Hebraicis. Præ cæteris, si vera narrant Eusebius lib. 4. de vita Constant. cap. 62. & Theodoretus lib. 1. Hist. Eccles. cap. 32. Constantinus Imperator, ad finem usque vitæ salutaribus undis tingi distulit, quod in Jordane ipso baptizari in votis habuisset. Et S. Basilio Magno idem insedisse desiderium suscipiendi in Jordane Baptismi, scribit cap. 4. Amphilochius, seu quisquis est auctor illius vitæ. Exinde Christiani aquas Jordanis veluti sacras, & Reliquiarum loco habuerunt; quibus in accipiendo Baptismo utebantur, præsertim quia mos erat asservandi Sanctorum Reliquias in Baptisterio, cujus rei sæpe meminit Gregorius Turonensis, uti in libro de Vit. Patr. cap. 7. ubi testatur plures Sanctorum Reliquias in Baptisterio Divionensi reconditas, & lib. 10. Hist. Franc. cap. 31. ubi refert constructum a se Baptisterium pluribus Sanctorum Reliquiis ditatum.

IV. Mos est in Aula Regum Galliæ, ut cum primum nascuntur Regales Pueri, sacris aquis illico abluantur; sed solemnes Baptismi cæremoniæ diu postea administrentur, una simul cum Sacramento Confirmationis, Regio apparatu, & insigni pompa. Ita Ludovicus XIII. Henrici IV. Regis filius, annis jam quinque natus, una cum duabus ejus sororibus, quarum una deinde nupsit Hispaniæ Regi, altera Duci Sabaudiæ, Baptismi cæremonias anno 1606. die 14. Septembris percepit, solemni ritu, in pago Fontisbellaquei, & quidem in area Regii Palatii, quod Capella Palatina ob loci angustiam, huic agendæ cæremoniæ satis non esset. Pariter solemnem Baptismum Delphini,

 filii

filii Ludovici XIV. Regis, anno 1668. die 24. Martii in area quadam Regii Palatii San-Germanensis, quod Capella Palatina angustis terminaretur limitibus, administratum fuisse, constat ex monumentis allatis a Dumontio, Rossuetio, Gothofredo in Cæremoniali Galliæ. Sed Anna Maria Ducis Aurelianensis filia, novem annis nata, iisdem initiata est cæremoniis anno 1636. in Reginæ cubiculo, ab Episcopo Antisiodorensi, primo Eleemosynario Regis. Franciscus II. anno 1543. & Elisabetha ejus soror nata anno 1545. (quæ Philippo II. Hispaniæ Regi nupsit) in Capella Palatina Fontisbellaquei; & Lodovicus Dux Aurelianensis pariter Henrici II. filius, anno 1549. in Capella Palatina San-Germani a Cardinali Borbonio Archiepiscopo Senonensi Baptisma accepere. Porro in solemni Ludovici XIII. Regis Baptismo, in area Palatii Fontisbellaquei, intra ligneum septum excitatum fuit amplum, ac sublime tabulatum, ubi Altare, Fons Baptismalis, & Solium, conspiciebantur. Illuc ad vesperam illius diei, e Regiis cubiculis, Aulici cereos accensos manu gestantes, ordinata supplicatione, se contulere, hoc quidem ordine: Helvetii milites prætoriani, Equites Honorarii, Sodales Equestris Societatis Spiritus Sancti Torque aureo ad collum suspenso, sex Magnates Regni, quorum singulis commissa erant instrumenta rei sacræ inservientia, nempe vasculum salis, vas ad effundendam aquam, vas ad excipiendam aquam, mappa ad abstergendum, cereus, & Chrismale. Hos sequebatur Regius Puer baptizandus, quem manu ducebat unus e Principibus Regiæ stirpis, eumque excipiebat Cardinalis Giojosa, qui nomine Pauli V. Romani Pontificis agebat patrinum; Matronæ Aulicæ, tandem Cardinalis Gondi Episcopus Parisiensis, aliique plures Episcopi. Absoluto sacro ministerio juxta consuetum Ecclesiæ ritum, Feciales pluries acclamarunt, *Vivat Delphinus*. Eodem fere modo res se habuit in solemni Baptismo Delphini filii Ludovici XIV. anno 1668. quem in area Palatii San-Germanensis Pontificalibus indutus ornamentis ministravit Cardinalis Antonius Barberinus Magnus Eleemosynarius, assistentibus cæteris Eleemosynariis Regis Mantelletta, & Rocchetto indutis. Patrini fuere Cardinalis Vindocinensis nomine Romani Pontificis, & Princeps Contiaci nomine Reginæ Angliæ: qui statim post baptizandum incedebant, Cardinalis a dextris, illa vero a sinistris. Instrumenta Baptismi delata fuere a sex Principibus Regiæ stirpis: Regalem vero Puerum, ejus Educator comitabatur: & Palatini omnes cereis accensis ad cæremoniæ locum processere. Ludovicum XIV. gloriosissimum Galliæ Regem, natum die 5. Septembris, anno 1638. statim sacris Baptismi aquis adspersit Episcopus Metensis, Primus Eleemosynarius Regis, in eodem Reginæ cubiculo, ubi Altare excitatum fuerat, & ubi Sacrum fecerant, & preces effuderant, tum ipse Metensis Antistes, tum Episcopi Bellovacensis, & Lexoniensis, ut parturienti Reginæ Divinam opem impetrarent. Mox in Capella Palatina San-Germanensis Palatii, præsente Rege, & omni comitatu Aulico, Hymnum gratiarum actionis solemniter decantarunt. At nonnisi anno 1643. die 21. Aprilis, circa primam noctis vigiliam, additæ ei sunt solemnes Baptismi cæremoniæ, unctusque est Sacramento Chrismatis in eadem Capella San-Germanensis Palatii, ab Episcopo Metensi Primo Eleemosynario Regis, qui Pontificalibus indutus ornamentis, stipatusque quatuor Eleemosynariis Regis, sex Episcopis Roccheto & Mantelletta indutis, Abbatibus pluribus, Clericisque Capellæ Regiæ, progressus e Sa-

crario

crario ad Altare, & adorata Divina Euchariſtia, quæ publicæ adorationi expoſita erat, acceſſit ad ſedem precatoriam Reginæ, quæ illi Delphinum filium exhibuit medium inter patrinos nempe Cardinalem Julium Mazarinum, & Principem Condatis: tum ſalutato Delphino, ſacrum egit miniſterium.

V. Ritus ille deferendi in Baptiſmo cereos accenſos vetuſtiſſimam habet originem; ſiquidem legitur in epiſtola Marci Gazenſis ad Arcadium Imperatorem de Baptiſmo Theodoſii junioris apud Baronium, ad an. 401. *Baptizato juniori Theodoſio, & ab Eccleſia egreſſo in Palatium, licebat rurſus intueri decorem eorum, qui præerant multitudini, & veſtem eorum refulgentem, erant enim omnes candidati, ut exiſtimaretur multitudo eſſe nive repleta. Præcedebant autem Patricii illuſtres, & omnis dignitas cum ordinibus militaribus, omnes portantes cereos, ut putarentur aſtra cerni in terra.* Unde colligit Martene lib. 1. cap. 1. art. 15. de antiq. Eccl. rit. in Regum, & Principum Baptiſmate, non ſolum ipſos veſtem albam, & cereum accepiſſe, ſed omnes inſuper Aulicos, & eorum milites. Albinus Flaccus, qui de Divinis Officiis ſæculo octavo ſcripſit, agens de Magno Sabbato cap. 19. dicit cereos prælatos fuiſſe baptizandis: *Cereus præcedit catechumenos noſtros, lumen ipſius Chriſtum ſignificat, quo præſens nox illuminetur, gratia ſcilicet reſurrectionis, & catechumeni ad Baptiſmum venturi.* Et rurſum: *Noſtri baptizati*, ait, *ducuntur quotidie ad Eccleſiam, columna cerei illuminata præcedente eos*. Similia habent Rabanus lib. 2. de Inſtit. Cleric. cap. 39. & Amalarius lib. 1. cap. 29. de Eccleſ. Officiis. Atque is ritus præferendi cereos accenſos baptizatis, vel baptiſandis, diverſus ſane fuit ab alio ritu pariter antiquiſſimo, quo tempore ipſius Baptiſmi tradebantur cerei Neophytis, atque accendebantur: cujus rei ſæpiſſime Veteres mentionem faciunt, & plurima illorum teſtimonia adducunt Martene, Vicecomes, aliique. Imo nonnulli exiſtimant Catechumenos tempore exorciſmi etiam ardentem facem manibus tenuiſſe, quod tamen Binghamus negat. Diximus in Baptiſmo ſolemni Regum Galliæ deferri ab uno e Principibus Regiæ ſtirpis linteolum, quod nuncupant Chriſmale. Olim myſticum velamen, quod baptiſatorum capiti ſtatim poſt unctionem imponebatur, vocarunt Cappam, Galeam, & Chriſmale, uti conſtat ex Theodulpho Aurelianenſi in tractatu de Baptiſmo, Rabano de Inſtitutione Clericorum, & Alcuino in libro de Divinis Officiis. Illud ita deſcribit Anonymus Turonenſis in mſ. ſpeculo citatus a Martene: *Induitur deinde Chriſmali Neophytus, ſcilicet alba veſte, quæ inſtar cappæ lineæ caputium habet, quo caput, quaſi quadam mitra operitur, & filo rubeo ſuperſuitur.* Et Joannes Lanſpergius in Dial. de Monaſt. cap. 3. teſtis eſt, ætate ſua, nempe ſuperiori ſæculo, in multis Germaniæ, & Italiæ Eccleſiis, infantes e ſacro fonte eductos induere parvam interulam, cui annexum eſt capitium monaſtici cuculli. Tum Martene ex antiquo Pontificali Eccleſiæ Saliſburgenſis, & ex Ordine Romano vulgato a Mabillonio tom. 2. Muſæi Italici deſcribit ritum imponendi Chiſmale infanti ex ſacro fonte levato, & uncto. Et hæc linteamina veluti ſacra habebantur; ut proinde Pipinus Rex Francorum dono miſerit Paulo I. Pontifici ſacra linteamina, cum quibus ſuſcepta de Baptiſmo fuerat ipſius filia, uti colligitur ex epiſtola Pontificis ad Pipinum data: *Præfatus nempe ſodalitatis veſtræ illuſtris Miſſus pretioſiſſimum nobis ſupernæ gratiæ munus attulit, ſabanum vi-*

 de-

delicet, in quo nostra dulcissima, & amantissima spiritalis filia sacratissimo lavacro abluta, suscepta est.

VI. Quum vero Rex Christianissimus aliquem e sacro fonte suscipit, cæremonia etiam fieri solet in Capella Palatina, ad quam Rex accedit, præeuntibus militibus, Cubiculariis, Sociis Equestris Ordinis Spiritus Sancti, supremis belli Ducibus, seu Marescallis Franciæ, sex nobilibus viris deferentibus cereum, Chrismale, salinum, malluvium, gutturnium, & mappam; hos sequuntur puer baptisandus, Rex, & prope Regem Cardinales, Principes Regiæ stirpis, Duces, militesque Prætoriani; quemadmodum apud Gothofredum to. 2. Cæremonialis Galliæ, ubi plurima occurrunt hujus rei exempla, legitur. Et ex Cæremoniali Dumontii, atque Rossuetii colligitur, hoc eodem fere ritu Regem Chistianissimum anno *1695*. egisse patrinum filiæ Oratoris Venetorum, quam in Capella Palatina Fontisbellaquei sacris aquis abluit Cardinalis Boullionius Magnus Eleemosynarius, assistente Parocho: & anno 1701. pariter Regem Chistianissimum in Capella Palatina filium Venetorum Oratoris suscepisse e sacro fonte, ministrante, cum assistentia Parochi, Cardinali Coislino Magno Eleemosynario.

VII. In Aula Hispana spectat ad Magnum Capellanum Baptisma conferre tum Regiæ proli, tum Aulicis, tum iis omnibus, qui in pæsentia Regis baptisantur, ex variis Romanorum Pontificum privilegiis cap. 4. hujus libri relatis. Spectat vero ad Magnum Aulæ Magistrum, accepto a Rege imperio, Aulicos, Magnatesque certiores facere, quo die, sacra cæremonia sit peragenda. Ea die, in Capella Palatina, vel in Ecclesia, ubi Regius Infans est baptisandus, ad cornu Evangelii, prope Aram principem, in mensa quadam collocantur Pontificalia indumenta, & nonnulla aurea malluvia, quæ nomine oblationis conceduntur Antistiti sacra facienti; vestiarium quoque accomodatur, ubi Princeps baptisandus vestes exuat: ad cornu autem Epistolæ in alia mensa locanda sunt instrumenta ad conferendum Baptisma, quæ a nonnullis Magnatibus deferenda sunt, quibus id Rex demandaverit. In Fonte Baptismali solet infundi tantillum sacræ illius aquæ, qua ajunt ablutum in Baptismo S. Domenicum Ordinis Prædicatorum Fundatorem, quæque in Dominicanorum Cœnobio Caragnetæ civitatis Regni Castellæ asservatur, curante hanc rem Confessario Regis. Tum in salutatorio Principis cubiculo, super mensam, & sub umbella statuuntur hæc instrumenta ad Baptisma accipiendum, nempe interula, cereus, malluvium, mappa, & salinum a Magnatibus gestanda. Stata die ad Regii Infantis regenerationem, Supremus Castellæ Præses, Magnus Capellanus, Consiliarii Status in Ecclesia Principem expectant, qui hoc ordine illuc accedit. Præcedunt Officiales quidam Aulici, quos Alcaldos nuncupant, sequuntur Aulici adolescentes, tum qui Regis sunt a cubiculo, & a mensa, vulgo *Gentiluomini di Camera, e di bocca*, Præfecti Domus Principis, Caduceatores seu Mazzerii quatuor, Præfecti Domus Reginæ, Præfecti Domus Regis, virgas manu gestantes, Magnates Hispaniæ, Feciales, Proceres deferentes instrumenta Baptismo inservientia, Regius Infans lectica, aut sede gestatoria advectus una cum ejus Educatrice, vel Principe Regiæ stirpis, aut Hispaniæ Magnate, tum Matronæ Aulicæ. At Rex solet adesse nulla pompa, seu, ut ajunt, *incognito*. Quod si Princeps baptisandus hæres Regni minime sit, nec Caduceatores, nec

Fecia-

Feciales interveniunt cæremoniæ; neque ab Hispaniæ Magnatibus deferuntur instrumenta Baptismi, sed a Præfectis Domus Regiæ. Oratores Principum comitantur baptisandum Principem, si is pedes ad Ecclesiam pergit: at si lectica, aut sede gestatoria advectus, illum in Ecclesia expectant. Ad hujus fores Antistes Pontificalibus ornamentis indutus illum excipit, exceptumque ducit ad Fontem, dum a Musicis Palatinis quædam Responsoria decantantur. Prima Aulæ Matrona denudat Infantem sacris aquis abluendum, illam adjuvantibus cæteris Matronis Aulicis. Denique administrato Baptismo juxta consuetum Ecclesiæ ritum, Episcopi, qui interfuere, exuti Pontificalibus indumentis, Principem comitantur usque ad Ædes Regias, inceduntque simul cum Aulicis Matronis; redeunti Principi Rex, & Regina obviam occurrunt. Hoc fere ordine Ludovicus Princeps Asturicensium, Philipphi V. gloriosissimi Regis Hispaniæ, & Mariæ Adelaidis Sabaudæ filius, solemnibus Baptismi cæremoniis initiatus est in Capella Palatina a Cardinali Portocarrero Archiepiscopo Toletano; sed jam sacro lavacro regeneratus fuerat a Carolo Borgia Archiepiscopo Trapezuntino, Magno Capellano, assistentibus Episcopis Gerundensi, & Ovedano, statim ac in vitam venit anno 1707. Pariter in Capella Palatina sacro donata fuit Baptismate anno 1638. Maria Teresia Infans Hispaniæ; quæ postea Ludovico XIV. Galliæ Regi nupsit.

VIII. Regiæ sobolis Baptismata solemni pompa administrantur in Aula Lusitana; uti plurimis exemplis constat libris septimo, & octavo Historiæ Regum Portugalliæ. Et quidem primo solemnis gratiarum actio cum Liturgia, & Hymno *Te Deum* haberi solet in Ecclesia Palatina, præsente Rege cum universo Aulico Comitatu, & Oratoribus Principum. Quandoque etiam Cœnobitæ ad Ecclesiam eamdem se conferunt, ad gratias Deo agendas, quemadmodum in nativitate Joannis Infantis filii Petri II. Regis, die 30. Augusti 1688. qui paucos post dies obiit, factum esse refert Sousa. Deinde elapsis nonnullis a nativitate diebus, Regius Puer baptisatur in Ecclesia Palatina, olim quidem a Magno Capellano, nunc a Patriarcha. Spectat ad supremum Præfectum Domus Reginæ ulnis suis complexum ducere Regium Puerum ad Ecclesiam; illo absente, Œconomus Domus Reginæ (*Veador da Casa da Rainha*) fungitur hoc officio. Ducitur vero sub baldachino a sex Magnatibus Aulicis, ut plurimum supremis Consiliariis, delato. Præcedunt Caduceatores, quos vocant *Porteiros das Maças*, Feciales, vulgo Reges armorum, Præcursores dicti *Passavantes*, Nobiles viri, Officiales Aulici, Magnates. Sequuntur detecto capite nonnulli Proceres deferentes instrumenta administrationi Baptismi inservientia, quæ ab Hispanis *insignia*, a Gallis *honneurs* dicuntur; eaque sunt cereus, malluvium, manutergium, salinum, Chrismale. Sponsores, seu qui procuratorio nomine sponsores agunt proxime incedunt ante Puerum baptisandum; hunc vero proxime sequitur Educatrix, clauduntque agmen Matronæ Aulicæ. In Ecclesia dum Regius Puer sacris aquis abluitur, circumstant nonnulli Aulici, quos *Moços Fidalgos* appellant, cereos accensos in manibus habentes, quemadmodum factum legitur in Baptismo Infantis Isabellæ filiæ Petri II. Regis, & Mariæ Franciscæ Sabaudæ Reginæ, anno 1669. Rex, Regina, Regiique Principes adesse solent in absìde, seu ædicula, ut ajunt *incognito*. Attamen in Baptismo Infantis Mariæ Franciscæ Isabellæ filiæ Principis Brasileensium, die 9. Januarii, an-

no

no 1735. Sereniſſimus Rex Joannes V. & Regina ejus conjnx ſolemni pompa Solio inſidentes interfuere , atque dum Infantula ad Eccleſiam deducebatur ulnis excepta a Supremo Præfecto Domus Principis Braſilenſium , ſimul ſub umbella inceſſere ; precedentibus umbellam Regiis Infantibus, ſequentibus Regiis ſeminis . Atque hoc ſore ordine in Eccleſia Palatina Luſitana Baptiſmum perceperunt Alphonſus VI. an. 1643. Petrus II. anno 1648. uterque Joannis IV. filius , & Portugalliæ Rex , ab Emmanuele da Cunha Magno Capellano : Iſabella Infans Petri II. Filia , anno 1669. a Franciſco de Sotomayor , Epiſcopo Targenſi , & Decano Palatinæ Capellæ: Joannes V. ejuſdem Petri II. Regis filius, anno 1689. ab Antiſtite Ludovico de Souſa , & Infantes D. Franciſcus , anno 1691. D. Antonius , anno 1695. D. Emmanuel , anno 1697. D. Franciſca anno 1699. ab eodem Ludovico de Souſa Magno Capellano, Cardinali, Supremo Fidei Vindice & Archiepiſcopo Ulyſſiponenſi . Eodem quoque ritu Infantes Joannis V. Luſitaniæ Regis filii, Maria Barbara, deinde Hiſpaniæ Regina Clementiſſima , anno 1711. Petrus Princeps Braſileenſium anno 1712. Joſeph itidem Braſilienſium Princeps ob illius mortem , anno 1714. & Carolus, anno 1716. ſacris aquis abluti ſunt a Cardinali de Cunha Magno Capellano . Et poſt Eccleſiæ Patriarchalis dignitatem additam Capellæ Palatinæ, ſimili ordine ſacrum Baptiſma collatum eſt a Thoma de Almeida Patriarcha , deinde Cardinali, Infantibus Alexandro , anno 1723. Mariæ Franciſcæ Iſabellæ, anno 1735. Mariæ Annæ Franciſcæ anno 1737. uti ex laudata Hiſtoria colligitur . Hinc patet ; ſolemne eſſe in Aula Luſitana, ut Regii Principes, paucis a nativitate diebus, etiamſi hæredes imperii minime ſint, magna pompa ſacro regenerationis lavacro abluantur . Quum vero Principes imperii hæredes in vitam veniunt, ad hos ſolent Romani Pontifices honoris ; & benevolentiæ cauſa faſcias benedictas tranſmittere , quibus Regius Puer involvatur, quod. Innocentius XII. anno 1691. cum Joanne Principe, deinde Luſitaniæ Rege, & Clemens XI. anno 1715. cum Joſepho Principe Braſilienſium præſtitere. Id quoque officii, aliis Chriſtrianis Principibus præſtant Romani Pontifices , cum ſucceſſores paterni imperii naſcuntur.

IX. Sed Regum Luſitanorum pietati ſingulare eſt , quod nati Infantes ſolemni quodam ritu Deo offerantur in Eccleſia a Regina eorum parente : Magnuſque Capellanus Pontificalibus indutus ornamentis Regium Puerum ad Altare admovet , dum interim Hymnus *Te Deum* decantatur . Hac inſigni religione Mariam Sofiam de Neoburgo Reginam Petri II. conjugem natos ſuos omnes Deo obtuliſſe teſtatur Souſa ; illiuſque pietatem ad Mariam Annam Auſtriacam Joanis V. Regis uxorem, traductam . Quo autem ritu Joſeph Princeps Braſileenſium nunc glorioſiſſimus Rex Portugalliæ , natus die 6. Junii , anno 1714., baptiſatus , ac Deo oblatus fuerit, enarrat his verbis laudatus Auctor lib. 7. cap. 7. pag. 336. Hiſt. Luſit. *Em o dia 27. de Agoſto recebeo o Infante o ſagrato Bautiſmo com o nome de Dom Joſeph Franciſco Antonio Ignacio Norberto Agoſtinho, que lhe conferio o Cardeal da Cunha, Capellaõ mor , aſſiſtindo os Biſpos de Viſeu D. Jeronymo Soares, de Leiria D. Alvaro de Abranches, do Porto D. Thomas de Almeida , de Elvas Dom Fernando de Faro , de Tagaſte D. Manoel da Sylva Francez , de Hypponia D. Fr. Joſeph de Oliveria , e de Patara D. Fr. Joſeph de Jeſus Maria . Foy*

Pa-

Padrinho el Rey Luiz XIV. de França, e com procuraçaõ sua Raynaldo de Mornay, Abbade de Orleans, seu Embaixador, e Madrinha a Emparatriz Isabel. Foy levado a Pia nos braços do Duque de Cadaval, Mordomo mor da Rainha, debaixo de rico Paleo, de que tinhaõ as varas da parte direita o Marquez de Cascaes D. Manoel de Castro, o Conde da Ribeira Grande D. Joseph Rodrigo da Camera; o Conde da Sarzadas D. Rodrigo da Sylveira, e da parte esquerda o Marquez de Alegrete Fernaõ Telles da Sylva, Gentil-homem da Camera del Rey, e do Conselho de estado, o Conde dos Arcos D. Marcos de Noronha, Gentil-hom em da Camera do Infante D. Francisco, e o Conde Santiago Aleixo de Sousa da Sylva, Aposentador mor. As insignias foraõ levadas nesta ordem; o Senhor D. Miguel o Salleiro, o Duque D. Jayme Estribeiro mor del Rey, e do Conselho de Estado o Maçapaõ, o Marquez das Minas D. Luiz de Sousa Estribeiro mor da Rainha, e do Conselho de Estado a Vela, o Marquez de Fronteira D. Fernando Mascharenhas do Conselho de Estado, e Vedor de Fazenda a Veste Candida, e o Marquez das Minas D. Joaõ de Sousa Gentilhomem da Camera del Rey, e do Conselho da Guerra a Toalha para purificar; e sendo accompanhado na forma do Ceremonial da nossa Corte, por todos os Grandes, e Officiaes da Casa Real, e mais pessoas, que tem lugar em semelhantes occasioens, hia assistido da Marqueza de Santa Cruz D. Teresa de Moscoso Osorio sua Aya, e se fez a funçaõ com Real magnificencia, El Rey, a Rainha, e os Infantes assistiraõ na Tribuna todo o tempo, que durou este acto. No dia 29. do referido mez sahio a Rainha em publico a Igreja de S. Roque a offerecer o Infante recemnascido a Deos pela intercessaõ de S. Francisco Xavier. *Depois da Rainha estar na Igreja dentro do sitial, tomou ao Infante nos seus braços dos da Marqueza Aya, e neste tempo deceo do Altar o Cardeal da Cunha Capellaõ mor, revestido de Pontifical com Cappa, e Mitra, e a Rainha lhe entregou o Infante, e sobindo ao Altar da banda da Epistola, fez a oblaçaõ, e voltando, o entregou a Rainha, que o deu a Marqueza Aya, que entrou com a Rainha para o sitial, e logo se cantou o* Te Deum *com grande solemnidade. Esta devota oblaçaõ havia ja praticado a Rainha D. Maria Sofia com todos os seus filhos, deixando no Paço este, e outros devotos exemplos de exercicios; que foraõ bem observados da pietate da Rainha sua successora.* Petrum quoque Infantem genitum die 29. Augusti anno 1717. eadem pompa baptisatum, oblatumque Deo idem Auctor scribit lib. 7. cap. 9. Præterea Lusitanorum Regum filii in prima ætate solent Confirmationis Sacramento signari a Magno Capellano, Ita Infans Maria Isabella Petri II. Regis, & Mariæ Franciscæ de Sabaudia filia, die 6. Januarii, anno 1669. nata, sacro Chrismate uncta est a Ludovico Sousa Magno Capellano, & Archiepiscopo Ulyssiponensi anno 1683. Infans D. Antonius ejusdem Regis filius, die 15. Martii, an. 1695. natus, Confirmationis Sacramentum percepit, simulque Tonsura Clericali initiatus est, anno 1703. in Oratorio privato Regis a Magno Capellano Josepho de Lancastre, Supremo in Lusitania Fidei Inquisitore. Is idem Antistes anno 1704. pariter in Oratorio privato Regis, Tonsura donavit Clericali Emmanuelem Infantem natum anno 1697. Denique Lusitaniæ Infantes in prima quoque ætate armantur Milites, atque in Equestrem Ordinem Christi adsciscuntur insigni cæremonia, quæ fit in Ecclesia Palatina. Ita Joannem Principem, deinde Lusitaniæ Re-

Regem, una cum Infante D. Francisco in Capella Regia anno *1696.* armatum fuisse Militem, creatumque Socium Equestris Ordinis Christi; Infantem quoque D. Antonium, qui in lucem venerat anno *1695.* donatum Militiæ, & Equestris Ordinis Christi insignibus anno 1717. narrat Antonius Cajetanus Sousa.

X. Vix ulla supersunt monumenta, queis compertum sit, quo loco, quove ritu Siculi, Neapolitanive Reges ad sacrum regenerationis lavacrum accesserint. Joannes Paternione Archiepiscopus Panormitanus in allegationibus, quas edidit pro sua Ecclesia Panormitana, inter alia privilegia recenset, quod ibi Siculi Reges salutaribus aquis mergerentur. Cui adhærens Amatus lib. 13. cap. 1. ait, non in Capella Palatina, sed in metropolitana Ecclesia Regios pueros ablutos, nullum a Pirro in notitia illius Capellæ indicari Regem, qui illic Baptismum acceperit, quos tamen in Cathedrali baptisatos colligitur ex veteribus monumentis; & in Chronico cujusdam Anonymi cap. 72. apud Martene tom. 3. Anecdot. legitur: *Anno a nativitate Domini 1305. indic. 3. die Mercurii in mane dici 14. videlicet mensis Julii apud Parcum novum de tenimento Panormi natus fuit ex dicta Domina Alionora uxore dicti Domini Regis Friderici II. eidem Regi Friderico filius nomine Domp. Petrus, qui Domp. Petrus die Sabbati 24. ejusdem baptisatus fuit in Fonte majoris Panormitanæ Ecclesiæ.* At vero in Ecclesiam Palatina non semel Regiis pueris collatum Baptisma verisimile est; tum quia Parochialis erat Ecclesia, eaque multiplici titulo præstantissima, tum quia Reges consueverunt in Ædibus suis Baptisma accipere, quod & illis privilegium concessit Viennense Concilium. Accedit, Siciliæ Reges in privilegiis bene multis Panormitanæ Ecclesiæ concessis, quæ exhibent Pirrus, Fazellus, Baronius de majestate Panormitana, & Amatus, non aliam commemorare causam suæ erga Ecclesiam illam munificentiæ, quam quod ibi Diadema Regni acceperint, ibi quoque prædecessorum Regum cadavera tumulata jaceant. Eccur vero silentio præteriissent, se ibi regeneratos esse, Christianæque religioni ibi nomen dedisse? Quoad Neapolitanos Reges, hos consuevisse in Capella Palatina magnis solemniis celebrare Baptismata Regiæ prolis, indicat in suis Diariis MSS. Silvester Guarinus relatus a Tutino in libro de septem supremis Officiis Regni, cum agit de Prospero Columna Magno Comestabulo Friderici Aragonii, Regis Neapolitani. Scribit enim illic vernaculo idiomate: *Domenica Pasca Rosata* (nempe die Pentecostes) 19. *Maii* 1499. *la Maestà del Re Federico fece battezzare lo suo figlio per mano dello Archiepiscopo Napolitano di Casa Carafa nella sala grande del Castello nuovo, dove li posero nome Alfonso, e fatto grande triunfo, e festa, e sua Maestà convitò tutti li Baruni, e le Donne di Napoli, che da gran tempo non si ricordano tanto gaudio, e con ipso delli balli, ed altro triunfo non si può narrare, lo Signore Prospero Colonna si fecero Compare con lo Re, e sua Maestà lo fece Contestabile, e lo Signor Fabrizio Colonna si fece Capitanio di gente d'arme, e tutti due fecero dono allo figliuolo da parte dell'altri Baruni.* Hujus solemnis Baptismi, uti testis est idem Tutinus, meminit quoque Jacobus Notarius in suis MSS. Annalibus, referens a Cardinali Oliverio Carafa Archiepiscopo Neapolitano celebratum, pluresque Regulos in patrinorum honorem adscitos fuisse. Sed Julianus Passerus in suis Diariis MSS.

MSS. ab eodem Tutino relatis scribit, in Capella Palatina Arcis novæ baptisatum Alphonsum, filium Friderici Regis, rem ita narrans: *La Regina Isabella moglie di Re Federico partorì un figliuolo mascolo, e subito mandarono un Cavallero al Re, e così se ne tornò da Puglia, e come fu junto in Napoli, ordinò di far lo Battesimo, quale lo fece dentro lo Castiello nuovo, perchè la nascio, dove si fece Compare lo Signor Duca di Melfe nominato Trojano Caracciolo, & anco se fece per Compare lo Principe de Bisignano de Casa Sanseverino, e lo Signor Prospero Colonna, & anco lo Ambasciador di Venezia, & a lo figliuolo posero nome D. Alfonso Ramir de Aragona, e questo fu alli 19. Maggio, lo dì de Pasqua Rosata con lo maggior triunfo dello Mundo, e lo ditto Battisimo fu fatto alla Capella dentro lo Castiello, ed anco se fece per Compare lo Signor Fabrizio Colonna, e lo Piscopo di Tarracona Catalano*. Olim namque fas erat plures susceptores in Baptismo adhibere; sed deinde Concilium Tridentinum sess. 24. de refor. Matr. cap. 2. ne cognationis spiritualis impedimentum latius extenderetur, decrevit, *ut unus tantum, sive vir, sive mulier, juxta sacrorum Canonum instituta, vel ad summum unus, & una, baptisatum de Baptismo suscipiant*. Hunc ipsum Fridericum Ferdinandi filium solemni pompa baptisatum fuisse, patrinum agente Friderico Imperatore, qui tunc Neapoli aderat, indicat Summontius lib. 5. Hist. Neapol. his verbis: *A' 19. dell' istesso mese d' Aprile (come dice il Passaro) per compire l' universale allegrezza e festa, nacque al Duca di Calabria il secondo figliuolo, il quale fu tenuto al battesimo dall' Imperatore, e volse fusse chiamato del suo nome (che poi succedendo al Regno fu nominato Federico Secondo) e levatosi l' Imperatore una cullana, guarnita di pretiosissime gemme, stimata di gran prezzo, la pose sopra al bambino, per lo cui nascimento per molti giorni nella strada dell' Incoronata si fecero bellissime giostre mantenute dal Duca di Calabria*. Quod vero de splendidis epulis a Friderico Rege exhibitis occasione solemnis Baptismi Alphonsi filii, id adhuc in more est in Aula Regum Galliæ: constat enim ex Cæremoniali Galliæ Gothofredi; Dumontii, & Rossuetii, in Baptismo Ludovici XIII. anno *1606.* & in Baptismo Delphini anno *1668.* aliisque Regiæ sobolis Baptismis, peracto sacro ministerio, quod ad vesperam fieri solet, opiparam cœnam a Rege susceptoribus instructam fuisse.

XI. Cæterum, regnantibus quoque Austriacis Hispaniæ Regibus, natalitia Regiæ sobolis celebrata sunt in Aula Neapolitana splendidissimo apparatu, choreis, ludis publicis, spectaculis, concessa pluribus reis venia, festivis ignibus, personatorum turbis, pugnis ludicris, & nobilissima indicta equitatione, qua Reguli, Optimates, & Prorex ipse, equites adibant Metropolitanam Ecclesiam, ut solemni gratiarum actione acceptum beneficium compensarent; uti sub Proregibus Comite Beneventanorum, anno *1605.* in natali Philippi IV. Regis; Duce Alcalensium, anno *1629.* in natali Balthassaris Caroli, illius Regis filii; Comite Penarandæ, anno *1661.* in natali Caroli II. factum refert Parrinus in Theatro Proregum Neapolitanorum. Qui idem agens de Prorege Comite Castrillensium describit solemnia natalitia Philippi Prosperi filii Regis Philippi IV. quum & in Capella Palatina, & in Ecclesia Regia Carmelitarum grates Deo persolutæ fuere, sacris operante Joanne Salamanca Magno Capellano, editis plurimis, atque sumtuosissimis publicæ lætitiæ signis.

XII. At regnante Carolo Borbonio, cum ei natus eſt hæres paterni imperii, is fuit Ordo ſolemnis Baptiſmi. Principem natum die 13. Junii anno 1747. & ſacris aquis ablutum, ab ampliſſimo, & religioſiſſimo Cardinali Joſepho Spinelli Neapolitano Archiepiſcopo, ſolemnibus Baptiſmi cæremoniis initiandum, atque illius ſuſceptores fore Ferdinandum Hiſpaniæ Regem, & Mariam Barbaram Hiſpaniæ Reginam, Regales Parentes decrevere. Ad eam rem Neapolim ablegavit Rex Catholicus Ducem Metinæ-cœli nobiliſſimum Hiſpaniæ Magnatem primi ſubſellii, qui ejus nomine, & vice patrinum ageret: a Regina vero Hiſpaniæ demandatæ fuerunt ejus vices in eodem explendo munere Catherinæ Caraſæ, Principi Colubrani, Primæ Aulæ Matronæ. Ubi igitur omnia ad tantam celebritatem agendam in promptu fuere, ſtata die 4. Februarii, anno 1748. Dux Mirandæ, Regis a cubiculo, aurea clave donatus, Curru Regio ſex equis ducto advectus, ædes adiit, in quibus Hiſpanus Legatus diverſabatur, ut eumdem ad agendam cæremoniam deduceret. Uterque deinde Regium currum coſcendit, ac præcedente magna famulorum copia, incedentibus a dextra, lævaque currus octo adoleſcentulis e famulitio ipſius Ducis, ſequentibus ſex ejuſdem rhedis, quarum ſingulis alligati erant ſex equi, tum pluribus aliis rhedis, quas honoris, & pompæ cauſa, Proceres Aulici eo miſerant, ſumptu, luxuque magnificentiſſimo ad Ædes Regias proceſſere. In area ampliſſima Palatii Regii inſtructi fuere in acie milites Prætoriani Itali, Helvetiique; tum a deſtra, lævaque ſcalarum, a Palatii atrio uſque ad ædium Reginæ veſtibulum, conſtitutus in acie miles haſtatus. Ubi ad hoc veſtibulum ventum eſt, Dux militis cuſtodis corporis Regis, occurrit Hiſpano Legato, eumque ad interiores ædes duxit: ac interea temporis, ea quoque pervenit Princeps Colubrani Prima Aulæ Matrona, quæ partes implebat Hiſpanæ Reginæ, media inter Januarium Caraſam Roccellæ Principem, Regis a cubiculo, atque Socium Regalis Ordinis S. Januarii, & Principem Roccæ Aulicam Matronam, a quibus ex ædibus ſuis in ipſo Palatio Regio poſitis, ad Reginæ ædes deducta eſt; illamque haſtatus miles conſueto militari obſequio coluit, & Dux cuſtodum corporis Regis excepit. Tum ex ædibus Reginæ hoc ordine ad Capellam Palatinam progreſſi ſunt univerſi: præibat Magiſter Oſtiarius Domus Regiæ, vulgo *Uſciere Maggiore*, poſt hunc Fecialis ſeu *Re dell' armi* incedebat, cum quatuor Caduceatoribus ſeu *Mazzieri*; ſequebantur ii, qui Regis ſunt a cubiculo aurea clave donati, tam qui honoris cauſa ſunt in illum cœtum adſciti, quos vocant *Gentiluomini d' entrata*, quam ii qui operam ſuam in Aula præſtant, dicti proinde, *Gent luomini d' eſercizio*; hos excipiebat Eleonora Sfortia Ceſarini Marchioniſſa S. Marci, & Educatrix Regiæ ſobolis, deferens ulnis ſuis complexum Regalem Puerum ſacris cæremoniis initiandum, media inter Ducem Metinæ-cœli a dextra, & Principem Colubrani a ſiniſtra incedentes; denique claudebant agmen Matronæ Aulicæ. In Capella Palatina ampliſſimus, & emeritiſſimus Antiſtes Neapolitanus Joſeph Cardinalis Spinelli, Pontificalibus indutus ornamentis, aſſiſtentibus ei nonnullis Metropolitanæ Eccleſiæ Canonicis, ſacro functus eſt miniſterio juxta conſuetum Eccleſiæ ritum: eoque abſoluto, Lelius Caraſa Marchio Arienſi, Dux militum cuſtodum corporis Regis, Socius Regalis Ordinis S. Januarii, tamquam Protonotarius Regni tabulas conſcripſit, quibus teſtabatur ſolemnem illam cæremoniam pera-

peractam fuisse; adhibitis ad eam rem testibus Principe Aragonæ Supremo Præfecto Domus Reginæ, & Principe Hostiliani Supremo Regii stabuli Præfecto. Hisce itaque cæremoniis, Serenissimus Neapolitanus Princeps Philippus, sacris ablutus est aquis. Hunc dolemus ex adversa valetudine in tenella ætate, imparem redditum imperio regendo. At Serenissimum Principem Carolum Antonium natum die 12. Novembris, sequenti anno 1748. nulla pompa, nullisque solemniis sacro regeneravit lavacro in villari Domo Regia Porticensi idem amplissimus Cardinalis Archiepiscopus Neapolitanus. Is nunc in Hispania Princeps Asturicensium, paternam familiam, virtutem, pietatem perennandam promittit. Deus Optimus Maximus Regiam sobolem diu nobis, Europæ, & Ecclesiæ servet incolumem.

XIII. Addere juvat titulos, quibus donati fuere nostrorum Regum liberi, ut moris est apud omnes fere Europæ Principes. Normannos, qui Regio titulo in Sicilia, & in Apulia imperarunt, jam diximus se inscripsisse Reges Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ: quod priscis temporibus Sicilia suos habuisset Reges, Apulia vero diceretur Ducatus, Capua quoque sub Longobardis insignem Principatum constitueret. Et hinc Lotharius Imperator Neapolitano Regno potitus, uti scribit Diaconus lib. 4. cap. 26. Rainulphum constituerat Ducem Apuliæ, & Robertum Principem Capuæ, utrumque sui exercitus ducem, sibi addictissimum. Diximus etiam Normannos Principes non semel se se Reges Siciliæ, & Italiæ, vel Siciliæ, & Apuliæ dixisse: at consueto tamen titulo dicebantur Reges Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ. Quamobrem illorum filii hisce titulis Ducatus, & Principatus donati fuere: ita ut natu maximus, hæres Regni, diceretur Dux Apuliæ, secundo loco natus vocabatur Princeps Capuæ, tertius vero Princeps Tarenti. Ita Rogerius filius natu maximus Rogerii I. Regis ex Albira uxore, constitutus est anno 1130. Dux Apuliæ; tum anno 1139. Dux Neapolis, quod hæc amplissima Civitas a Rogerio subacta esset, & e vivis excessisset Sergius Dux Neapolitanorum, uti legitur in Chronico Falconis apud Caracciolum. Amphusium alterum Rogerii I. Regis filium nuncuparunt Capuæ Principem, & extincto Rogerio fratre, Ducem Neapolis. Willelmum ejusdem Rogerii I. filium, qui deinde præmortuis fratribus in imperio successit, dixere Principem Capuæ. Præter hos, duo alii memorantur a Scriptoribus filii Rogerii Regis, Tancredus nempe Princeps Barensis, & Henricus Princeps Tarenti. Pariter Rogerio primogenito Willelmi I. Regis ex uxore Margarita, filia Regis Navarræ, datus est anno 1154. titulus Ducis Apuliæ, quem novennem puerum excitata seditione Siculi Regem acclamarunt, sed gravi pedis ictu ab irato parente percussus, paulo post obiit. Henricus alter Willelmi I. filius, appellatus est Princeps Capuæ; & a nonnullis Scriptoribus memoratur Robertus ejusdem Regis filius, & ipse Principatus Capuani titulo donatus. Willelmo II. Regi nulli fuerunt liberi ex Joanna uxore, filia Henrici Regis Anglorum: quamobrem illi in imperio successit Tancredus Comes Licii filius nothus Rogerii Ducis Apuliæ, primogeniti filii Rogerii I. Regis. Tancredi quarti e Normannorum stirpe Regis Siciliæ filius natu maximus Rogerius ex uxore Sybilia, Richardi Comitis Acerrarum filia, dictus est quoque Dux Apuliæ. Sed huic e vivis sublato, antequam regno potiretur, succes-

 sit

fit Willelmus hujus nominis III. quem, nulla ducta uxore, Henricus Imperator, regno, oculis, & virilibus privavit, immani crudelitate. Patet itaque, sub Normannis Regibus, qui dicebantur Siciliæ Reges, Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ, primogenito filio, hæredi Regni collatum fuisse titulum Ducis Apuliæ, aliisque Regis liberis titulos Principum Capuæ, & Tarenti. Atque hujusmodi tituli adeo Regiis filiis, nec ullis aliis convenire existimabantur, ut hoc prætextu Willelmus I. Tarentino Principatu privaverit Simonem nothum filium Rogerii I. Regis, cui parens Principatum illum ex testamento concesserat, quod nempe nonnisi legitimi Regum filii dicendi essent vel Duces Apuliæ, vel Principes Capuæ, vel Principes Tarenti; nothis vero liberis nonnisi Comitis titulus deberetur, uti narrat Falcandus in Chronico. Et quidem tunc temporis, præter Regios liberos, nulli vocabantur Principes, aut Duces, sed Comites, etsi Regia cognatione vel stirpe eminerent.

XIV. Normannis Regibus Svevi Imperatores successere, Henricus VI. Fridericus II. Corradus, Manfredus, hique pariter inscribebantur Reges Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ; tum etiam Reges Hierusalem, quod Jole filia Joannis de Brenna Regis Hierusalem, & uxor Friderici II. paterna in Hierosolimitanum imperium jura, viro communicasset; qui proinde Hierosolymam adiens, ibi anno 1229. die Paschatis unctus, coronatusque est. At Svevorum Principum filii nec Ducatus Apuliæ, neque Principatus Capuæ, aut Tarenti titulis ornati leguntur; excepto Mamfredo filio notho Friderici, cui Principatum Tarentinum contulit parens, quod illi simul essent Imperatores, Regesque Germaniæ, aliisque titulis liberos suos exornarent. Ita ex Friderici II. Imperatoris, Regisque Siciliæ filiis, Henricus dictus est Rex Germaniæ, Corradus dictus est Rex Romanorum, alter Henricus Rex Siciliæ: tum ex illius nothis, Entius Rex Sardiniæ, Fridericus Princeps Antiochiæ, Henricus Rex Corsicæ, Manfredus Princeps Tarenti, Richardus Comes Civitæ. Manfredum Svevorum Regum postremum, Carolus Andegavensis & imperio, & vita privavit, quum a Clemente IV. donatus est imperio Siciliæ citra & ultra Pharum, nonnullis statutis conditionibus, quæ tum apud nostrarum rerum Scriptores, tum in Anecdotis Martene, ubi etiam habetur Infeudatio facta a Pontifice, legi possunt. Sed invisum, infensumque Gallorum imperium Siculi anno 1271. excitata famosa seditione, insigni Gallorum clade excusserunt, accersito ad Regnum occupandum Petro Rege Aragonum; qui Constantiam duxerat Manfredi Regis filiam; neque umquam vel Romanorum Pontificum censuris, vel Caroli, & successorum Regum Andegavensium armis, in horum potestatem, ditionemque redigi potuere. Itaque Siciliam ultra Pharum Aragonii Reges administrarunt: qui tamen nec ipsi, neque eorum liberi dicti sunt, vel dici poterant Duces, aut Reges Apuliæ, vel Principes Capuæ: bene vero sibi addidere titulos Ducis Athenarum, & Neopatriæ. Ita Rogerius Manfredus, Willelmus, Joannes filii Friderici II. Regis, appellati fuero Athenarum Duces, Neopatriæ, & Randacii. Et Fridericus III. filius Petri Regis, antequam imperio potiretur, vocabatur Dux Athenarum & Neopatriæ; & Martinus Rex se inscribebat Regem Siciliæ, Ducatuum Athenarum, & Neopatriæ Ducem, uti legitur apud Pirrum in Chronologia Regum Siciliæ. Imo Fridericus II. anno 1302. & Fridericus III. anno 1363. Reges Siciliæ

ultra Pharum, initio fœdere cum Carolo II. & Joanna I. Neapolitanis Regibus convenere, ut non ipsi dicerentur Siliæ Reges, sed Trinacriæ, Neapolitanis vero Regibus Andegavensibus hæreret titulus Regis Siciliæ.

XV. Quamobrem Andegavenses Principes, etsi solam Apuliam, seu Neapolitanum Regnum administrarent, adhuc nuncupabantur Reges Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ, uti constat ex plurimis eorum litteris relatis, tum a Neapolitanis Scriptoribus, tum a Martene in Anecdotis. Sed & Comites Forcalquerii, Provinciæ, & aliarum in Gallia ditionum vocabantur; uti in quibusdam litteris Caroli I. datis anno 1270. Baillivo Andegavensi tom. 1. Anecdot. Martene, is titulus occurrit: *Carolus Rex Hierusalem, Siciliæ, Ducatus Apuliæ, Princeps Capuæ, Princeps Achajæ, Andegavii, Provinciæ, Forcalquerii, Tornodori Comes:* & in pacto matrimonii inter Carolum Regem Aragonum, & Margaritam filiam Caroli II. Regis Siciliæ, anno 1290. apud eundem Martene, is titulus legitur: *Carolus D. G. Rex Hierusalem, & Siciliæ, Ducatus Apuliæ, Principatus Capuæ, Andegaviæ, Provinciæ, & Forcalquerii Comes*, Porro Caroli I. Andegavensis primogenitus filius Carolus, dictus est Salerni Princeps, isque defuncto patre imperium tenuit sub nomine Caroli II. Hujus filius natu major, Carolus Martellus coronatus est Rex Hungariæ anno 1290. die 8. Septembris, quod defuncto Ladislao Hungariæ Rege, nulla superstite prole, Regnum materno jure ad illum pervenisset. Is tamen supremum obiit anno 1301. Robertum Caroli II. alterum filium, hæredem Regni, Ducem Calabriæ nominarunt; tum Philippum alterum filium Principem Tarenti, Tristanum Principem Salerni, Joannem Principem Achajæ, & Ducem Dyrrachii, Petrum Gravinæ Comitem. Deinceps primogeniti filii nostrorum Principum, hæredes Regni, insigniti fuere titulo Ducum Calabriæ; uti Carolus Roberti Regis filius natu major; & eo mortuo, Andreas filius Caroli Humberti Regis Hungariæ, filii Caroli Martelli; Ludovicus Tarentinus & Jacobus Aragonlus ambo conjuges Joannæ I. Reginæ. At Ottoni Brunsuvicensi, cui quarto nupsit Joanna Regina, Tarentini Principatus titulum, ditionemque concessit. Quamobrem ubi Joanna I. Ludovicum Ducem Andegavensem adoptionis nomine sibi filium successoremque declaravit, eumdem constituit Calabriæ Ducem, ut eo titulo hæredem Regni denotaret. Ita enim legitur in litteris adoptionis a Joanna I. datis anno 1380. relatis tom. 1. Anecdotorum a Martene: *Nos itaque dictum Dominum Ludovicum Ducem, legitimum filium nostrum adoptivum, hæredem, & successorem nostrum post tamen obitum nostrum, ut est dignum, quem intra nostra præcordia intensa, & interna dilectione amplectimur, totis cupientes studiis prosequi, privilegiis, libertatibus, titulis, prærogativis, dominationibus, dignitatibus, honoribus, & præeminentiis, perinde ac si noster legitimus filius existeret naturalis, Ducatum Calabriæ, quem semper primogeniti Regni Siciliæ, & futuri Reges habere consueverunt, & continue de eodem Ducatu fuerunt intitulati, & ipsius Ducatus Duces nominati, & appellati, in executionem, & demonstrationem clariorem, quod nos ipsum Dominum Ludovicum Ducem ex nunc habemus, tenemus, & reputamus nostrum legitimum adoptivum filium, & post nostrum obitum hæredem, & etiam successorem, eidem Domino Ludovico &c.* Tum ita describitur a Martene sigillum, quo obsignatæ erant Joannæ litteræ: *Scellè en las de soie cramoisi, & iaune en cire vermeille representant d' un coté la Reine Jehanne sur son throsne, la cour-*

courrone en teste, tenant de la main droit un sceptre; au haût duquel est une fleur de lis, & de la main gauche une boule: ledit sceau semè de Croix, est de fleurs de lis, & autour est ecrit: Johanna Dei gratia Regina Hierusalem, & Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & cæt. *Et au contre-seel sont marquez cinq petits ecussons, un au milieu, un en haut, un enbas, & deux aux costez, lesquels ecussons sont semblables, & sont mi-partis de Hierusalem, & de Sicilie, & dans le dit contre-seel pour garnir, sont plusieurs las, dans lesquels sont figurez de lions, & des oiseaux, & au tour est ecrit:* Principatus Capuæ, Provinciæ, Folcalquerii, ac Pedemontis Comitissa. *Le sceau a plus de trois pouces de diametre*. Joannæ imperium, vitamque abstulit Carolus III. Dyrrhachinus, & huic in Hungaria interfecto, quo regnandi causa se contulerat, successere Ladislaus, & Joanna II. ejus filii; his vero extinctis, nulla edita prole, Neapolitanum Regnum cessit Alphonso Aragonum, & Siciliæ Regi, quem Joanna adoptivum filium constituerat.

XVI. Nec Alphonso ulli fuere liberi, præter Ferdinandum ex illegitimo conjugio procreatum; quem Regni hæredem, Ducemque Calabriæ declaravit anno 1443. in Comitiis Regni, & cui Proceres, Reguli que fidelitatis sacramentum, hominiumque persolverunt. Ritum, quo Ferdinandus inauguratus est Dux Calabriæ indicat Summontius lib. 5. Hist. Neap. his verbis: *Nel seguente giorno, che fu la Domenica a' tre dell' istesso* (Marzo) *il Re con il figliuolo dal Baronaggio accompagnato, conferitosi nella Chiesa delle Monache di S. Ligorio diede a D. Ferrante l' insegne del Ducato di Calabria, ponendoli il cerchio d' oro nel capo, e la spada guarnita di gioje nella man destra, confirmandolo Duca di Calabria, e suo successor nel Regno, facendone celebrare publico instromento*. Porro Rex Alphonsus hisce titulis se inscribebat: *Alphonsus Dei Gratia Rex Aragonum, Siciliæ citra, & ultra Pharum, Valentiæ, Hierusalem, Hungariæ, Majoricarum, Sardiniæ, Corsicæ, Comes Barchionæ, Dux Athenarum, & Neopatriæ, ac etiam Comes Rossilionis*. At Ferdinandus Alphonsi filius nuncupabatur Rex Siciliæ, Hierusalem, & Hungariæ: & Alphonsus illius filius natu major, dicebatur Dux Calabriæ. Pariter hoc titulo donatus est Ferdinandus II. primogenitus Alphonsi Regis, illumque Pontifex Alexander VI. anno 1494. constituit Calabriæ Ducem, tradito ense, & galero, uti narrat Summontius lib. 6. Hist. Neap. *Ma prima che il Papa desse licenza al Duca, avendo nella mattina di Natale celebrata la Messa nella sua Cappella, chiamò a se il Duca, e li pose in testa una biretta di velluto fodrata di vajo, con un rivolto dell' istesso vajo, e li cinse la spada investendolo del Ducato di Calabria per farlo legitimo successore del Regno*. Sed Brochartus in suis Diariis manuscriptis non meminit hujus concessæ investituræ, etsi innuat ensem benedictum illi traditum; addit ab Urbe recessisse associatum ad portam usque a duobus Cardinalibus simul cum eo equitantibus, uti etiam Urbem adiens exceptus fuerat. Jam vero ex his patet, sub Normannis, primogenitos nostrorum Regum filios dictos fuisse Duces Apuliæ; at sub Andegavensibus, & Aragoniis Duces Calabriæ; & hinc insignis Jurisconsultus Andreas Æserniensis scribit: *Primogenitus Regis dicitur a Rege investitus de regione illa, & habere eam in feudum*. Quare Neapolitano Regno ad Hispanos Reges translato, Principes Asturicensium dicebantur quoque Duces Calabriæ, uti notat Auctor Hist. Civil. Neapolitanæ, quod hujus etiam Regni essent hæredes, & successores.

CA-

CAPUT X.

DE NUPTIIS REGUM.

Regum Conjugia celebrari solent in Capella Palatina . II. *Ordo benedicendi Nuptias in Aula Imperatorum Germanorum* . III. *Et in Aula Regum Galliæ* . IV. *Vel si matrimonia fuerint alibi per procuratorem celebrata* . V. *Expenduntur nonnulli ritus nuptiales Aulæ Gallicanæ* . VI. *De Conjugiis in Aula Regum Hispaniæ* . VII. *Et in Aula Regum Lusitaniæ* . VIII. *De iisdem in Aula Regum Neapolitanorum* . IX. *Ordo celebrandi Nuptias , regnantibus Aragoniis* . X. *Rursus is Ordo describitur sub iisdem Regibus* . XI. *Et ritus benedictionis Nuptiarum in solemni Liturgia*. XII. *De felicissimis Conjugiis* CAROLI BORBONII *&* MARIÆ AMALIÆ *de Saxonia :* FERDINANDI IV. *&* MARIÆ CAROLINÆ AUSTRIACÆ *Regum utriusque Siciliæ* .

CHristianorum matrimonia, publico in loco, & in Ecclesia, a primis Ecclesiæ sæculis celebrata fuisse indicat Tertullianus in libro de Monogamia scribens, ea fieri debere *coram Episcopo*, *Presbyteris* , *Diaconis* , *intervenientibus etiam in Ecclesia viduis* . Hinc vetusti Rituales libri , & antiqua Sacramentaria ad nuptias ineundas exhibent Missam pro sponso, & sponsa celebrandam, & benedictionem dandam in Ecclesia a proprio Sacerdote ; quamvis in ædibus conjugum thalamo adstantium , quandoque solemnis nuptiarum benedictio fuerit celebrata . Et notat eruditissimus Martene lib. 1. cap. 9. art. 5. de antiq. Eccl. rit. vetitum aliquando fuisse sub anathematis pœna Matrimonium in privatis Oratoriis celebrare , uti constat ex Statutis Guillelmi majoris Episcopi Andegavensis , & Tristandi Archiepiscopi in Synodo Senonensi , quæ exstant in Spicilegio Dacheriano . At ex antiquissimo more Conjugia Regum benedici consueverunt in eorum Oratoriis Palatinis . Ita Joannes Patriarcha Constantinopolitanus ab Imperatore Mauritio rogatus , ejus benedixit nuptias in Palatio , uti testatur Theophilactus Simocata lib. 1. Hist. Mauricianæ : & Theophanes narrat in Domo Marinæ Augustæ celebratas fuisse nuptias Dementiæ filiæ Phocæ Imperatoris cum Prisco Patritio. Idem Theophanes lib. 4. n. 35. testis est , in Oratorio Palatino Deiparæ Phari a Michaele Imperatore constructo , sæpe sanctificata fuisse Imperialia conjugia . Eumdem viguisse morem apud nostros Siciliæ Reges , indicat Romualdus Guarna Archiepiscopus Salernitanus , auctor coævus in Chronico rerum a Normannis gestarum edito tom. 1. Script. Ital. Muratorii , ubi narrat Guillelmo II. Siciliæ Regi desponsatam Joannam filiam Henrici Regis Anglorum in Capella Palatina Panormitana: *Convocatis autem* , ait , *Rex Guillelmus Proceribus Siciliæ , & magna populi multitudine , prænominatam filiam Regis Angliæ in Capella sua desponsavit , & se , & eam gloriose*

riose coronari fecit, & solemnes de illa nuptias celebravit. Non raro tamen in Ecclesia metropolitana Regales nuptiæ consecrabantur, quemadmodum de Blanca filia Caroli Regis Navarræ desponsata Regi Martino I. juniori constat ex monumento quodam edito ab Amato lib. 13. cap. 1. de princ. Temp. Pan. ubi: *Providus Notarius Urbanus de Simbaldinis testis juratus, & interrogatus dixit, quod cum Serenissima Regina Blanca bonæ memoriæ esset eques, induta regalibus, & solemnibus indumentis, ante januam cortilis hospitii magni regii, olim de Claromonte, causa eundi ad majorem Panormitanam Ecclesiam ad se desponsandam cum Serenissimo R. Martino felicis memoriæ, olim Rege Siciliæ, & ibidem convenissent, & essent nonnulli Nobiles tam felicis Urbis Panormi, quem nobiles civitatis Messanæ, seu Ambaxiadores ipsius civitatis, orta esset inter eos disceptatio, & altercatio magna, quis eorum ducere debebat curdonem habenarum equitaturæ Dominæ Reginæ a parte dextera: insistebant enim Ambaxiatores civitatis Messanæ asserentes ad eos spectare partem dexteram: Officiales vero dictæ urbis repugnabant, dicentes, ad eos dictam partem dexteram spectare, ex eo quia repræsentabant universitatem dictæ urbis, tamquam caput regni Siciliæ, & altercato per magnum spatium inter eos, fuit finaliter conclusum, & deliberatum per sacrum regium concilium dicti D. Regis Martini, quod Officiales universitatis dictæ urbis, quæ est caput regni, deberent ire ex parte dextera, & dicti nobiles Ambaxiadores Messanenses ex parte sinistra, & sic actum extitit*. Inde patet, qua pompa Siculæ Reginæ ad nuptias ducerentur. Pariter Neapolitanorum Regum conjugia, etsi aliquando in Ecclesia metropolitana, uti anno 1477. matrimonium Joannæ Aragoniæ cum Ferdinando I. Rege; aut in Ecclesia Sanctæ Mariæ Coronatæ, ubi Alphonsus Dux Calabriæ nupsit Hippolitæ Sfortiæ Mediolanensium Ducis filiæ; tamen sæpissime in Capella Palatina celebrata fuere. Jacobum enim Comitem Marchiensem in Arce nova, benedicto, traditoque anulo, uxorem duxisse Joannam II. Reginam, testantur Diaria Neapolitana tom. 21. Script. Ital. Muratorii. Conjugium inter Sanciam Aragoniam Alphonsi II. filiam, & Joffredum Borgiam nepotem Alexandri VI. in Capella Palatina celebratum describit Brochartus in suis Diariis manuscriptis. Et ita rem utplurimum se habuisse, indicant nostrarum rerum Scriptores, ubi referunt, in Arce nova, quæ fuit Regum domicilium, acta esse Regia conjugia. Quin & Principum Regiæ stirpis nuptiæ ibidem benedici consueverunt. Narrat enim Dominicus Gravinensis in Chronico rerum in Apulia gestarum tom. 11. Script. Ital. Muratorii, Joannam I. Reginam optasse, ut matrimonium inter Mariam sororem suam, & Carolum Ducem Dyrrhachii, quod Agnes Caroli mater, inscia Regina, spe assequendi Regni conciliaverat, in Capella Palatina Arcis novæ celebraretur; ut ea occasione conjugem Arcem ingressum in carcerem conjiceret, infensasque nuptias irritas redderet: cujus rei Carolus conscius factus abstinuit ab Arcis ingressu, initoque in Capella sua conjugio, Reginæ insidias evasit. Nunc de ordine agendum est celebrandi conjugia in Aulis Principum.

II. Constat ex monumentis a Dumontio, & Rossuetio prolatis in Cæremoniali Imperii lib. 1. cap. 2. Aprocrisiarium Romani Pontificis anno 1673. nuptias benedixisse Leopoldi Imperatoris & Claudiæ Felicitæ Austriacæ in Ecclesia Jesuitarum Graciacensi: Episcopum vero Rhegiensem anno 1699. nuptialem benedictionem Josepho Regi Romano-

manorum, & Willelminæ Amaliæ de Luneburgo in Capella Palatina Ducis Mutinensium contulisse: Cardinalem denique de Saxe-zeits anno 1708. in Schombrunensi Ecclesia Sanctæ Mariæ de Hit-zingen sacro eodem functum esse ministerio in conjugio Caroli Regis Romanorum, & Elisabethæ Cristinæ de Wolsembutel, quæ deinde Barcinonem adiens, ubi Carolus conjux morabatur, rursum benedictione Ecclesiæ donata est in Cathedrali Barcinonensi. At Maria Teresia Caroli VI. Imperatoris filia, deinde Imperatrix gloriosissima, desponsata fuit Francisco II. Duci Lotharingiæ in Imperiali Ecclesia Viennensi Augustinianorum Discalceatorum, die 12. Februarii, anno 1736. hoc quidem ritu. Ad vesperam illius diei, Imperator cum universo Aulico comitatu, sponsa media inter Imperatricem Amaliam de Luneburgo Josephi Imperatoris viduam, & Elisabetham de Wolsembutel Caroli VI. conjugem, ad Ecclesiam accessere; ad cujus fores ab Apocrisiario Pontificio Crux illis est exhibita, ut eam oscularentur. Tum primo quidem ad Sacellum Sanctæ Mariæ Lauretanæ, decantatis Litaniis, mox ad Aram principem, sedentibus Imperatore, Imperatricibus, & sponsis, lectæ sunt a Parocho Aulæ Imperialis litteræ Pontificiæ: iisque lectis, consueto Ecclesiæ ritu, Apocrisiarius Pontificius sponsos matrimonii vinculo conjuxit; tamdemque Hymno gratiarum actionis solemniter a Musicis Aulæ Imperialis decantato, absoluta est cæremonia. Sequenti vero die, Imperator, Imperatrices, conjugesque ad eamdem Imperialem Ecclesiam rediere, ut Sacro adessent, quod ab eodem Apocrisiario Pontificio peractum est, assistentibus Parocho, & Capellanis omnibus Aulicis: dictoque Hymno *Gloria in excelsis*, Psalmum *Beati omnes* modis musicis Cantores Aulæ Imperialis subjunxerunt. Ad Oblationem, uterque conjux, flexis ad Altare genibus, osculata sacra Patena ab Antistite porrecta, nummos quosdam aureos obtulit. Ad Orationem Dominicam, rursus accessere ad Altare, Antistesque super eos recitavit consuetam Ecclesiæ orationem. Tandem ad Missæ finem, denuo Altare adeuntibus, recitata est ab Antistite oratio *Deus Abraham &c.* conjugesque adspersit aqua benedicta.

III. Describit Gothofredus in Cæremoniali Galliæ ordinem, quo initia fuere conjugia anno 1558. Francisci Delphini filii Henrici II. Galliæ Regis, cum Maria Stuarda Scotorum Regina; & eodem anno, Claudiæ ejusdem Regis filiæ, cum Carolo II. Duce Lotharingiæ; tum anno 1559. Elisabethæ pariter Henrici II. filiæ, cum Philippo II. Hispaniæ Rege; & anno 1572. Henrici IV. Galliæ Regis, cum Margarita sorore Caroli IX. itidem Regis Francorum. Regias hasce nuptias Cardinalis Borbonius Pontificalibus indutus insignibus conciliavit ad valvas Ecclesiæ metropolitanæ Parisiensis, excitato ibi amplo, & sublimi tabulato ad sacram cæremoniam peragendam; qua finita, conjuges, Rex, cum magno Principum, Præsulum, Oratorum, atque Aulicorum comitatu Ecclesiam ingressi, Sacro adsuerunt celebrato ab Episcopo Parisiensi, dum interim Feciales, projectis in populum nummis, pluries acclamarent *Largesse*. Nunc vero plerumque in Capella Palatina, Regia conjugia a Magno Eleemosynario benedicuntur, qui idem in cubiculo Regis adesse solet sponsalibus Regiis conciliandis. Ita in Capella Palatina Versaliarum, anno 1697. Cardinalis Coislinus Primus Eleemosynarius Regis benedixit Philippi Borbonii Ducis Burgundiæ, Ludovici XIV. filii, cum Maria Adelaida Sabauda nuptias. Ibidem anno 1684. a Cardinali Buillonio Magno

 Elee-

Eleemosynario, Anna filia Ducis Aurelianensium nupta est Victorio Amedeo Duci Sabaudiæ, cujus vices agebat unus e Regiæ stirpis Principibus. Ibi etiam, anno 1698. Cardinalis Coislinus Primus Eleemosynarius sacrum egit ministerium, ut Leopoldi I. Ducis Lotharingiæ, & Carlottæ Elisabethæ Aurelianensis matrimonium conciliaret. Maria Ludovica filia Ducis Aurelianensium nupsit Carolo II. Hispaniæ Regi, anno 1679. in Capella Palatina Fontis-bellaquei, Cardinali Bullionio Magno Eleemosynario sacris operante; qui primum benedixit anulum, tum tredecim nummos donandos sponsæ, deinde Sacrum celebravit. Evangelii, & pacis osculum Episcopus Aurelianensis Primus Eleemosynarius, una cum Episcopo, qui ministrabat Antistiti Sacrum facienti, præbuere Regi, Reginæ Galliæ, & Reginæ Hispaniæ. Absoluto Sacro, accepta benedictione, osculatis sacris Corporalibus, subsignato libro, ubi recensentur initia conjugia, juratum fuit a Rege fœdus Noviomagi firmatum cum Hispanis, ultimo decantatus est Hymnus gratiarum actionis. Verum Ludovicus XIV. nupsit Mariæ Teresiæ, filiæ Hispaniæ Regis, in Ecclesia S. Joannis de Luz, quo se contulerat, ut conjugi ex Hispania venienti occurreret. Sacro functus est ministerio Episcopus Bajonensis; atque Cardinalis Mazarinus vices agens Magni Eleemosynarii exhibuit Regi ad Liturgiam Evangeliorum librum, & osculum pacis.

IV. Quandoque tamen Regum Galliæ conjugia alibi per procuratorem celebrantur; sed ubi Regalis conjux Galliam, Regemque conjugem adierit, rursum precibus, & benedictione Ecclesiæ sanctificantur. Nam ex Gothofredo in Cæremoniali Galliæ constat, Elisabetham filiam Maximiliani II. Imperatoris, anno 1570. in Cathedrali Spirensi ab Archiepiscopo Moguntino desponsatam Carolo IX. Galliæ Regi; & Mariam Mediceam anno 1600. Florentiæ, a Cardinali Aldobrandino Legato Pontificio desponsatam Henrico IV. Galliæ Regi, deinde in Gallia, simul cum conjuge, audita Liturgia, benedictionem nuptialem accepisse. Eodem modo res se habuit in nuptiis gloriosissimi Regis Ludovici XV. & Mariæ Lenszinski filiæ Stanislais Regis, quas describunt Dumontius, & Rossuetius in Cæremoniali Galliæ. Siquidem primo in Cathedrali Argentoratensi, die 15. Augusti, anno 1725. Cardinalis Rhoanus illius civitatis Episcopus, & Magnus Eleemosynarius hasce nuptias conciliavit, anulum benedixit, atque tredecim nummos juxta morem Gallorum, vices Regis agente Duce Aurelianensium. Postquam vero Regina ad Fontem-bellaqueum pervenit, nuptialem benedictionem accepere Regales conjuges in Capella Palatina ab eodem Magno Eleemosynario, & hoc quidem ritu. Capellam Palatinam Regales conjuges, præeunte universo Aulico comitatu, ingressi, Solium conscenderunt, ibique procubuerunt in genua; prope eos aderant Principes Regiæ stirpis, Magnates Regni, & Matronæ Aulicæ; adhærebat Regi ejus Confessarius: prope Aram aderant omnes Eleemosynarii Regii, & primo inter eos loco Episcopus Metensis Primus Eleemosynarius. Tum Magnus Eleemosynarius Pontificalibus indutus ornamentis, medius inter Episcopos Suessionensem, & Vivariensem, qui Diaconi, & Subdiaconi munere fungebantur, e Sacrario progressus ad Altare, salutatisque Altari, Rege, & Regina, conscendit supremum Altaris gradum, stetitque versus ad Regem. Adhæc Regales conjuges, monente Magno cæremoniarum Præfecto, ad Altare accesserunt, comitantibus eos Principibus Regiæ stirpis. Ubi brevem ad eosdem habuit concionem,

nem, tum benedictionem contulit nuptialem. Quo facto, reversi sunt ad Solium, flexisque genibus, illuc una cum Ministris accessit Antistes, ut Regales conjuges adspergeret aqua benedicta. Inde Sacrum solemni ritu inchoavit; lectoque Evangelio, Episcopus Suessionensis, qui Diaconum agebat, sacrum Codicem primo Celebranti, deinde una cum Episcopo Metensi Primo Eleemosynario, præbuit Regi deosculandum. Ad Offertorium Rex primum, deinde Regina, flexis ad Altare genibus, singuli obtulere cereum, cui affixi erant viginti aurei nummi, vulgo *Luigi*; & quidem cereum Regis Princeps Regiæ stirpis, cereum Reginæ Matrona pariter Regiæ stirpis detulerant. Dicta Oratione Dominica, Regales conjuges, monente cæremoniarum Præfecto, rursum ad Altare procubuerunt, & dum ab Antistite consuetæ recitabantur preces ad benedicendas nuptias, Episcopus Metensis Primus Eleemosynarius Regis, & Episcopus Forojuliensis Magnus Eleemosynarius Reginæ fulciebant velum super conjuges expansum. Nam spectat ad Regios Eleemosynarios id munus in Regiis conjugiis; uti in nuptiis Ludovici XIV. ab Episcopo Lingonensi, & alio Eleemosynario; & in nuptiis Delphini illius filii cum Maria Victoria Bavara, anno 1680. ab Episcopis Aurelianensi, & Condomensi: & in aliis Regiis conjugiis factum legitur apud Dumontium, & Rossuetium. Pacem ad Liturgiam præbuere Regiis sponsis Episcopus Vivariensis Subdiaconum agens, & Episcopus Metensis Primus Eleemosynarius. Peracto Sacro, Antistes adspersit conjuges sacra aqua, eosdem donavit benedictione, tum sacra Corporalia illi obtulit deosculanda. Mox ad eos Solio insidentes accessit Parochus Fontisbellaquei librum deferens, ubi inita conjugia recensentur: hunc vero librum Magnus Eleemosynarius, & calamum sponsis porrexit, ut manu sua subsignarent: post Regem, & Reginam, omnes Principes Regiæ stirpis subsignarunt, præbente eis calamum uno ex Regiis Eleemosynariis. Dum vero hæc agerentur, distribuebantur a Fecialibus in populum numismata. Tandem habita ab Antistite brevi concione, decantatus est Hymnus gratiarum actionis a Cantoribus Capellæ Regalis.

V. Itaque in Aula Regum Galliæ, primum Sponsalia in cubiculo Regis contrahuntur præsente Magno Eleemosynario, tum in Capella Palatina ab eodem Pontificalibus induto ornamentis Sacrum celebratur, anulus, & tredecim aurei nummi benedicuntur sponsæ concedendi; & nuptialis benedictio administratur; Regales conjuges cereis affixos aureos nummos offerunt Antistiti, velo teguntur a duobus Eleemosynariis expanso, librum conjugatorum subsignant, & a Fecialibus numismata distribuuntur. Sponsalia, uti observat Martene Lib. 1. de antiq. Eccl. rit. cap. 9. olim fieri solebant publice, coram testibus, & Parocho, qui ipsas matrimoniales tabulas subsignabat. Juxta hunc antiquissimum morem, in Aula Regum Galliæ nunc temporis Sponsalia in cubiculo Regis conciliantur coram Magno Eleemosynario Rocchetto induto, quemadmodum in nuptiis Mariæ Ludovicæ Aurelianensis cum Carolo II. Hispaniæ Rege anno 1679. & Carlottæ Elisabethæ pariter Aurelianensis cum Leopoldo I. Duce Lotharingiæ anno 1698. a Cardinali Coislino Magno Eleemosynario; & in nuptiis Annæ Aurilianensis cum Victorio Amedeo Duce Sabaudiæ anno 1684. a Cardinali Bullovio factum referunt in Cœremoniali Galliæ Dumontius, & Rossuetius. Narrat quoque Gothofredus in Cæremoniali Galliæ, in nu-

nuptiis Catharinæ sororis Henrici IV. cum Duce Lotharingiæ, Cardinalem Bullonium exoptasse, ut non in Ædibus Regiis, sed in Ecclesia, sacra hæc cœremonia absolveretur, affirmasse e contra Regem, *que sa presence valoit bien une Eglise*. Tum etiam mos est in Gallia, ut Magnus Eleemosynarius, peracto sacro ministero, librum a Parocho delatum, ubi conjugia omnia recensentur, subscribat. Illud notandum est, Parochum nempe Versaliarum, vel Fontisbellaquei, aut illius loci, in quo hujusmodi Regia conjugia celebrantur, adesse stola Sacerdotali indutum, etsi in Capella Palatina, & a Magno Eleemosynario sacrum agatur ministerium, uti referunt in Cæremoniali Galliæ lib. 2. cap. 3. Dumontius, & Rossuetius. Et id quidem antea inusitatum, tunc primum obtinuit, cum in Capela Palatina Parisiensi, anno 1641. Cardinalis Richielius neptem suam Ludovico Borbonio desponsavit; veritus, ne ipso e vivis sublato, hujusmodi matrimonium irritum fieret prætextu aliquo, eo præsertim, quod sine præsentia Parochi juxta Tridentini decreta fuisset celebratum. Hinc Parochum loci præsentem voluit sacræ ceremoniæ, etsi antea nulla fuisset Parocho jurisdictio in Capella Regis: exinde ille mos invaluit, ut frustra Cardinalis Antonius Barberinus Magnus Eleemosynarius illi abrogando operam dederit. Mos vero ille benedicendi tredecim aureos nummos simul cum anulo, qui sponsæ a sponso conceduntur, vetustissimam habet originem. Nam antiqui Galli per solidum & denarium secundum Legem Salicam sponsalia celebrabant. Hinc apud Fredegarium cap. 18. de missis ad Gundebaldum Burgundionum Regem pro petenda Chlodoveo Regi Coltilde uxore legitur: *Legati offerentes solidum & denarium, ut mos erat Francorum, eam partibus Chlodovei desponsant*. Et Martene testis est, adhuc pluribus in locis superesse vestigium antiquæ hujus consuetudinis, ubi sponsus contrahendo matrimonium aliquam pecuniæ summam sponsæ tribuit; atque in Rituali Remensi anno 1585. præscribi, ut Sacerdos anulum benedicturus, tredecim postulet denarios, quorum tres concedebantur sponsæ, simul cum anulo, in signum traditi ei dominii corporis, & bonorum sponsi, reliqui verò decem Sacerdoti donabantur. Addit, denarios illos, non ex quavis communi moneta assuntos, sed ad hunc singularem usum præsertim cusos fuisse.

VI. In Aula Regum Hispaniæ, Magnum Capellanum, vel per se, vel per alium, Regalibus nuptiis benedictionem Ecclesiæ impendere posse, probant privilegia plurima a Romanis Pontificibus concessa, quæ Capite quarto hujus libri retulimus. Plerumque tamen Regales feminæ Hispanis Regibus, aut Principibus desponsatæ, sacra cæremonia matrimonio copulantur, antequam ad Hispaniam, Regiumque conjugem pervenerint. Ita Elisabetha filia Henrici II. Galliæ Regis, Philippo II. Hispaniæ Regi nuptui tradita, anno 1559. benedictionem nuptialem accepit Lutetiæ Parisiorum, ad valvas Metropolitanæ Ecclesiæ, vices Catholici Regis agente Duce Albano; cujus cæremoniæ ordinem, & pompam fuse describunt Gothofredus in Cæremoniali Galliæ, & Franciscus Modius tom. 1. Pandectarum triumphalium. Pariter conjugium Mariæ filiæ Ducis Aurelianensium cum Carolo II. Hispaniæ Rege 1679. in Capella Palatina Fontisbellaquei celebratum est, Cardinali Buillonio Magno Eleemosynario sacrum ministerium, & Principe Contiaci vices Regis Catholici, agentibus; & huic celebritati interfuere Cardinalis Bonzi Magnus Eleemosynarius

Re-

Reginæ, Episcopus Aurelianensis Primus Eleemosynarius, cæterique Regiique Eleemosynarii. Verum Philippus V. gloriosissimus Rex Hispaniæ, anno 1701. Mariam Adelaidam Sabaudam duxit uxorem in Barcinonensi Ecclesia Sanctæ Mariæ majoris, uti legitur in Cæremoniali Hispaniæ edito a Dumontio, & Rossuetio. Ibidem describitur ordo, quo eidem Philippo V. Regi nupsit Inclyta, & Clementissima Elisabetha Farnesia, anno 1714. die 16. Septembris, in Cathedrali Parmensi, vices Regis agente Duce Parmensium. Felicissimis hisce nuptiis, unde tot, & tanta in nos, & Italiam universam commoda derivarunt, e quibus nata soboles Carolus gloriosissimus Rex utriusque Siciliæ, nunc Hispaniæ, Philippus Dux Parmæ, & Ludovicus, Principes pietate, virtute, clementia præstantissimi, contulit benedictionem Ecclesiæ Cardinalis Gozzadinus Pontificius Legatus. Sedentibus itaque in Solio Duce Parmensium procuratore Regis Catholici, & ad ejus sinistram Serenissima Sponsa, lectæ primum fuere a Ludovico Anguisola Vicelegato Urbini Pontificiæ literæ, quibus veniam faciebat Pontifex impedimenti cognationis, quod inter conjuges intercedebat, tum a Gerardo Giandemaria Vicelegato Ferrariæ lectæ sunt Catholici Regis literæ, quibus in ineundo conjugio vices suas demandabat Duci Parmensium. His lectis, Legatus Pontificius, consueto ritu, nuptias benedixit, tum Hymno gratiarum actionis Deo grates redditæ, quod tam faustum, dignumque matrimonium conciliasset. Tandem a Pontificio Legato donata est nomine Romani Pontificis Serenissima Sponsa Rosa aurea benedicta, quam illa eidem Ecclesiæ dono dedit. Matrimonium Serenissimi Principis Philippi Borbonii, deinde Parmæ & Placentiæ Ducis, cum Ludovica Elisabetha Ludovici XV. gloriosissimi Galliæ Regis filia, die 25. Augusti, anno 1739. in Capella Palatina Versaliensi, quo ritu peractum sit, legitur in Historia illius anni, Amstelodami, & Venetiis edita, ex qua constat, sponsalia primum inita in ipso Regis conclavi, præsentibus Rege, Regina, Principibus Regiæ stirpis, ac Serenissimi Sponsi vices agente Aurelianensium Duce; matrimonii tabulas lectas, subscriptasque; tum Cardinalem Rohanium Magnum Eleemosynarium ea precibus, & benedictione sanctificasse. Sequenti die celebratum in Capella Regia Conjugium his verbis describitur; *Il dì 26. giorno del maritaggio, il Re con tutta la sopracennata comitiva portossi nella Capella del Castello: dove si erano già raunati gli Ambasciadori, e Ministri esteri colle persone più riguardevoli della Corte. Quivi andò la Sposa ad inginocchiarsi sopra i gradini, per li quali si sale al Santuario, & il Duca d' Orleans inginocchiossi alla sua dritta. Uscito allora dalla Sacrestia il medesimo Cardinale salì all' Altare, al quale s' avvicinarono il Re, la Regina, il Delfino, e le Madame Reali, con la Sposa, ed il Duca d'Orleans; e vicino a questi restò ancora il Marchese de las Minas per esser testimonio del maritaggio. Il Cardinale cominciò la funzione con benedire tredeci pezze d' oro, e un anello, consegnando e quelle, e questo al Duca d' Orleans, il quale pose l' anello nel quarto dito della mano sinistra di Madama la Sposa, e le diede le tredeci pezze d' oro in fede del maritaggio in nome del Principe D. Filippo. Allorchè il Cardinale domandò al Duca, se come procuratore di D. Filippo Infante di Spagna prendeva per sua legitima consorte Madama Luisa Elisabetta di Francia, il Duca si volse dalla parte del Re, e chinossegli profondamente. La Sposa parimente non die risposta del suo assenso, se non dopo aver avuto permis-*

missione di rispondere dalla Regina. Compiute le formalità del maritaggio, e ricevuta da Madama, e dal Duca la Nuzial benedizzione, il Cardinal di Roano cominciò la Messa: Dopo l' Offertorio la Sposa andò all' offerta; e poscia il Duca. Alla fine del Pater due Limosinieri del Re distesero sopra la testa della Sposa, e del Duca un Velo di broccato d' argento, e non ne lo tolsero, se non dapoichè furono dal Cardinale compiute le consuete orazioni. Finita la Messa il Cardinale avvicinatosi all' inginocchiatojo del Re, e della Regina presentò loro li Registri de' maritaggi della Parrocchia, e fu sottoscritto questo di Madama dalla mano di Sua Maestà. Conjugium Mariæ Teresiæ Hispaniarum Infantis cum Delphino Ludovici XV. filio anno 1745. die 18. Decembris, Matriti in Regiis Ædibus initum fuit: tum die 23. Februarii, in Capella Palatina Versaliensi, Cardinalis Rohanius Magnus Eleemosynarius Regales Conjuges donavit Ecclesiæ benedictione.

VII. Quoad conjugia Lusitanorum Principum, mos est, ut cum primum Regales feminæ Lusitanis Regibus desponsatæ ad conjugis Aulam perveniunt, ibi benedictionem nuptialem accipiant a Magno Capellano in Ecclesia ut plurimum Palatina. Ita Maria Francisca Elisabetha de Sabaudia Alphonso VI. Portugalliæ Regi desponsata fuit anno *1666.* Rupellæ in Gallia ab Episcopo Laudunensi; vicesque Regis egit Marchio de Sande illius Orator. Ubi vero Lusitaniam appulit, in Ecclesia quadam Monialium S. Claræ prope Ulyssiponem una cum Rege conjuge sub umbella excepta, decantato solemniter Hymno gratiarum actionis, benedictione nuptiali donata est ab Episcopo Targensi, Magno Capellano, & electo Episcopo Lamacensi. Quod quidem conjugium infeliciter cessit: siquidem anno *1668.* ex sententia Curiæ Archiepiscopalis Ulyssiponensis irritum, nullumque habitum est; ut proinde illa Petro Principi, Alphonsi Regis fratri, cui Lusitani Ordines imperium commiserant, nupserit; obtenta relaxatione impedimenti publicæ honestatis a Cardinali Vindocinensi Legato Clementis IX. Atque hæc omnia rata habuit Pontifex, ad quem illa Franciscum de Villes e Societate Jesu Confessarium suum transmiserat, datis litteris Supremo in Lusitania Fidei Vindici, aliisque nonnullis Præsulibus, ut rem hanc discuterent, ac sententiam dicerent. Has vero nuptias, die 2. Aprilis, anno *1668.* in Oratorio Palatino conciliavit Targensis Episcopus Magnus Capellanus. Deinde anno *1684.* Maria Francisca de Sabaudia e vivis sublata est; atque Petrus II. Rex Portugalliæ anno *1687.* secundas iniit nuptias cum Maria Sofia de Neoburgo Palatini Electoris filia. Hæc sponsalia in Capella Electorali Hildebergæ celebrata sunt, ministrante rem sacram Episcopo Spirensi Coadjutore, & vices Lusitani Regis agente ipsius Oratore: tum in Aula Ulyssiponensi, & in Ecclesia Palatina Magnus Capellanus Regiis sponsis contulit benedictionem nuptialem. E Petri II. & Mariæ Franciscæ de Sabaudia conjugio Elisabetha Ludovica filia Victorio Amedeo Sabaudiæ Duci nuptum danda erat; postquam a Comitiis generalibus Regni, venia facta esset illarum legum, quæ Regales feminas imperii Lusitani hæredes prohibent cum exteris Principibus in matrimonium collocari. Et eam ob rem Dux Sabaudus Ulyssiponem ablegaverat Carolum d' Este Marchionem Ornani Oratorem suum, qui vice sua promissis fidem obligaret: Isque anno *1682.* in Aula Ulyssiponensi, Principe, & ejus conjuge sub umbella sedentibus, adstante universo Aulico comitatu, postquam ab Episcopo Emma-

manuele Pereira, qui Regis erat a fummis imperii negotiis, recitatæ effent matrimoniales Tabulæ, juravit tactis Evangeliis, flexifque genibus, fe Infantem uxorem ducturum, & inita pacta fervaturum. Deinde fimile facramentum, eodemque ritu, Dux Cadavalenfis ipfius Infantis nomine exhibuit. Verum hæ nuptiæ irritæ fuere; illaque anno 1690. obiit innupta. Petri II. Regis, & Mariæ Sofiæ de Neoburgo Reginæ Joannes V. filius, deinde Fideliffimus Rex Lufitaniæ, anno 1708. die 9. Julii, Mariam Annam Auftriacam Leopoldi Imperatoris filiam duxit uxorem: hafque feliciffimas nuptias primum in Germania in Pago quodam prope Viennam Cardinalis de Saxonia-Zeits conciliavit; vicefque Lufitani Regis obivit Imperator; tum in Lufitania, confuetis Ecclefiæ precibus, benedixit in Ecclefia Palatina Nunus da Cunha de Ataida Magnus Capellanus. Inde præclariffima foboles ad Lufitani, & Hifpani imperii felicitatem nata, Maria Barbara Xaveria, quæ anno 1728. Ferdinando Principi Afturicenfium, poftea pio Hifpaniæ Regi nupfit; & Jofeph Princeps Brafileenfium, qui eodèm anno Mariam Annam Victoriam Philippi V. Hifpaniæ Regis filiam, fororemque Caroli Borbonii Regis utriufque Siciliæ duxit uxorem. Porro Sereniffimæ Infantis Mariæ Barbaræ Xaveriæ fponfalia cum Ferdinando Principe Afturicenfium, qui vices fuas Lufitano Regi demandaverat, in Patriarchiali Ecclefia Ulyffiponenfi magnis folemnibus inita funt, Patriarcha Sacris operante, Rege cum Oratoribus Principum, Magnatibus Aulæ, Regiifque Infantibus præfente; facraque cæremonia abfoluta eft Hymno gratiarum actionis, & data benedictione a Patriarcha. Pariter Hifpana Infans Madriti in Ecclefia Palatina Brafileenfium Principem fibi matrimonio conjunxerat. Deinde anno 1729. uterque Rex cum Regia familia, Regiifque fponfis ad utriufque imperii confinium acceffere; quo pariter Ulyffiponenfis Patriarcha cum nonnullis ampliffimi Patriarchalis Collegii Prælatis, quos Principales vocant, fe contulit, ut Regiis conjugibus benedictionem Ecclefiæ adminiftraret. Totum rei geftæ ordinem fufe defcribit Antonius Cajetanus Soufa lib. 8. Hift. Reg. Lufit. cap. 6. pag. 275. & feq. narratque Sereniffimos conjuges in Ecclefia Helvarum fub umbella exceptos accepiffe a Patriarcha nuptialem benedictionem.

VIII. Quanta olim magnificentia, Neapolitanorum Regum nuptiæ celebrarentur, teftis eft Pontanus lib. de magnific. cap. 16. fcribens: *Neapolitanorum Rex Ferdinandus in Hippolitæ Mariæ nurus, & Alphonfi filii nuptiis, Principes, ac populos Italiæ omnes ad eas invitavit, miffi ab iis Oratores fingulari comitate accepti. Ludi plurimis diebus editi, orcheftris, ac gradibus ad fpectandum magnis fumptibus difpofitis, iifque partim purpura, ac ferico, partim variato panno intectis, equeftres concurfiones magno apparatu hominum, atque equorum factæ. Epulæ lautiffimæ, ac largiffimæ præbitæ. Quibus tamen quamvis nihil defuiffe videtur, longe tamen fpectatiores fuere nuptiæ, quas Alphonfus pater fecit, collocata Helionora nepte Friderico III Germanorum Imperatori, in quibus Imperator ipfe cum omni fere Germaniæ nobilitate affuit, compluribus item Hifpaniæ Principibus, qui Helionoram ex Hifpania deduxerunt. His in nuptiis, ut alia taceam, venatio exhibita eft quatuor millibus paffuum a Neapoli, qui locus a Regibus venatione ftatutus eft. Fixa tentoria in campis fecundum Agnanam paludem, fontes e vario vini genere paffim ad littus facti: menfæ apparatæ, in quibus fupra triginta hominum millia difcubuere.*

Hæc

Huc accedit, quod qui spectandi gratia convenerant, plurimi mortales onerati osculentis plurimorum dierum domum rediere. Nesciam an Sol in hoc magnificentiæ genere quidquam viderit magnificentius. Et rursus lib. de splend. cap. 4. loquens de eodem Alphonso. *Quo tempore, ait, Helionoræ neptis nuptias, de quibus diximus, celebravit, Dii boni, non Regiam modo suam, non Friderici Augusti, non tot Procerum domos, sed pene urbem omnem luculentissime exornavit. Quin etiam miri operis tentorium secundum Agnanam paludem statuit die venationis, quod magni etiam Oppidi instar erat, quo die videre licuit, non tentorium modo ipsum, sed paludis oram omnem splendere tapetis aulæis, abacis scenicis, e frondibus, e pannis, e variis etiam textis.*

IX. Nunc de sacris ritibus, aliisque cæremoniis in nuptiarum celebritate observatis, dicendum erit. Summontius lib. 5. Hist. Neapol. enarrat conjugium Ferdinandi I. Neapolitani Regis cum Joanna Aragonia anno 1477. his verbis: *Alli 11. dell' istesso (Settembre) nel ricco ponte per lei preparato nel molo grande fu ricevuta sotto il palio dalla Duchessa di Calabria e la Duchessa di Ferrara, ch' erano accompagnate con le principali Signore della Città, e dal Cardinal Rodorigo Borgia, che pochi dì prima era stato mandato dal Pontefice a coronarla ..... E messi a cavallo, come il Duca seguito dal Passaro, il Cardinale, e la Regina andorno sotto il palio in processione per tutti i seggi, in ciascun de' quali erano Donne ricchissimamente vestite, le quali uscivano a baciar la mano alla Regina. Gionti poi nel Duomo, & avendo fatta orazione, il Cardinale benedisse la Regina, e ritornati a cavalcare nel modo tenuto andorno a smontare nel Castello di Capuana, ove fu carissimamente ricevuta dal Re, il quale era con tutti li Baroni e Signori del Regno, e con gl' Ambasciadori di tutti i Principi d' Italia, e del Gran Soltano, e del Re di Tunisi, e con le principali Signore della Città: vi erano 72. ben sonanti trombe con altri musici stromenti. La Domenica a' 14. del detto a ore 17. il Re ritornò con tutto il Baronaggio avanti la porta dell' Arcivescovato, ove poco appresso gionse la Regina accompagnata da gran numero di Signore, ove per il Cardinal predetto si fe il sponsalizio. Poi entrati in Chiesa il Cardinale con l' assistenza di 40. Vescovi, celebrò la Messa dello Spirito Santo, e benedisse li Sposi, ove tennero il Palio il Duca di Calabria, D. Federico suo fratello, D. Ferrante Principe di Capua, e D. Pietro figli del medesimo Duca. Poi a' 16. del mese nella strada dell' Incoronata si fe la Coronazione di questa Regina con pompa grandissima, perciochè essendo ivi ordinato un bellissimo teatro con l' Altare, per celebrare la Messa, e due gran sedie con molta maestà, vi giunse il Re con la corona in testa, e la Regina in trezze, sopra due cavalli bianchi coperti di broccato ricamato di gioje, e perle; il freno del cavallo della Regina era portato dal Duca d' Amalfi, con Giulio Antonio Acquaviva Conte di Conversano con le berrette in mano, e Francesco di Capua Conte d' Altavilla con molti Baroni gli venivano avanti a piedi. Dopo venne la Duchessa di Calabria con la Duchessa di Ferrara con quattro Carrette piene di gran Signore, e ritrovorono al teatro il Cardinal Borgia con molti Vescovi, il quale con bellissime cerimonie cominciò la Messa in pontificale, & a tempo, e luogo, coronò la Reina, ornandola dell' altre insegne reali: e per la prima, diegli l'oglio santo nella spalla destra, doppo li pose la Dalmatica di drappo di seta bianca ricamata, appresso li coronò la testa della Real Co-*

ro-

rona, & assentata appresso al Re gli diede lo Scettro, quale fu condotto dal Prencipe di Salerno, & il Pomo d'oro, che li porse Pietro del Balzo Duca di Venosa. Compitasi la Messa, e datasi la Pontifical benedizzione, il Re fece 20. Cavalieri, e fatto buttare bona quantità di moneta d'argento di più sorte in mezzo la turba delle genti, cavalcarono ambi due li Sposi con le corone in testa, il Re alla destra della Regina, e il Cardinale alla sinistra, e passando per tutti i Seggi ritornarono nel Castello nuovo. Ex his colligitur Regales conjuges insigni pompa, & equitatione ad Ecclesiam deductos, ad cujus valvas, uti olim moris erat, matrimonium contrahebatur, tum in Ecclesia, celebrato Sacro, benedictio nuptialis concedebatur, quo tempore velum super conjuges expandebatur a Principibus Regiæ stirpis suffultum, effundebantur in multitudinem numismata, creabantur a Rege Milites, Equitesque, atque Regio conjugio nedum Proceres, sed & Episcopi plures Regni intererant.

X. Quæ omnia luculentissime exhibet Joannes Brochartus in suis Diariis MSS. ubi ordinem describit conjugii initi anno 1494. inter Sanciam Alphonsi II. Regis notham filiam, atque Joffredum Borgiam Alexandri VI. consanguineum. Ac primo quidem refert sponsalia in ipsis ædibus Regis inita hoc ritu. *Feria quinta, septima mensis Maii contractum fuit matrimonium per verba de præsenti inter Ill. D. Joffredum Borgia . . . . S. D. N. Papæ Alexandri VI. & Ill. D. Sanciam de Aragonia filiam illegitimam Serenissimi Alphonsi II. Siciliæ Regis, hoc ordine. R. D. Cardinali Montisregalis Legato Apostolico, & Serenissimo in quadam Camera Castri novi Neapolitani in duabus sedibus sedentibus, & inter ipsos alia, & ad sinistram Regis quarta similibus sedibus vacuis, venit prædictus D. Joffredus a paucis nobilibus associatus, & sedit ad sinistram Regis, parum post venit Sancia prædicta per Ill. D. Fidericum de Aragonia, fratrem Regis a sinistris ejusdem ducta, & duodecim vel circa mulieribus sive matronis associata, quæ locata fuit inter Legatum, & Regem patrem suum a sinistris, quibus sic sedentibus, venit R. Julianus Episcopus Tropejensis prædicti Serenissimi Regis Capellanus Major amictu, alba, cingulo, stola, & mitra pretiosis paratus, Capellano suo superpelliceo, & pluviali induto ante ipsum Baculum pastoralem deferente, qui coram Legato, & Rege constitutus, deposita mitra pro reverentia ipsis facienda, in terram genuflexit. Dum accepta mitra dixit Sponsæ:* Ill. Madonna Sancia volete voi pigliare per vostro legitimo Sposo l'Ill. M. D. Joffredo Borgia quì presente: *ad quæ verba respondit sine mora:* Voglio. *Quo facto idem Episcopus ad virum reversus dicit:* Ill. D. Joffredo volete voi pigliare per vostra legitima Sposa, e moglie l'Ill. D. Sancia d'Aragona quì presente: *ad quæ verba ipse etiam respondit sine mora:* Voglio. *Et tunc idem D. Joffredus accessit ad sponsam, & Episcopus accepta manu dextra Sanciæ sponsæ conjunxit eam dexteræ manui Joffredi, & alter alterius manum sic tenens, ipse Episcopus dixit tres orationes, videlicet* Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob &c. Benedicat vos Deus &c. Respice quæsumus Domine &c. *in ordine Sponsalium positas: quibus dictis, producto super utroque signo Crucis, recessit, facta prius Legato, & Regi, ut prius, reverentia. Anulum sponsæ non imposuit, quia dicebat juxta consuetudinem Neapolitanam anulum sponsæ imponi in valvis Ecclesiæ ante inthronizationem sponsi, & sponsæ, non modo. His sic peractis, quidam Notarius Neapolitanus contractum matrimonii hujusmo-*

modi tempore claræ memoriæ Ferdinandi Siciliæ Regis stipulatum publice legit, cujus copiam D. Stephanus de Narnia Notarius Cameræ Apostolicæ in manibus habens diligenter cum alio originali, quod dictus Neapolitanus Notarius legebat, auscultabat. In quo quidem contractu inter alia dicto D. Joffredo promittebantur Principatus sex, & Comitatus, quatuor millia ducatorum singulis annis inferentes, & in eo continebatur, quod ipse D. Joffredus infra annum, quindecim millia ducatorum sponsæ tradere deberet, qui contractus fuit de novo stipulatus, & stipularunt D. Stephanus, & alius Notarius supradicti rogati. Quo peracto, apportatæ fuerunt quatuor petiæ broccati diversorum colorum pulcherrimæ, & nonnullæ aliæ de velluto, tres collanæ aureæ cum diversis perlis, & manilia, multi anuli, & alia hujusmodi ornamenta muliebria valoris, ut a circumstantibus æstimabatur, octo millium ducatorum, vel circa, quæ omnia fuerunt sponsæ donata pro parte D. Joffredi prædicti. Hoc itaque ritu in ædibus Regis coram Magno Capellano Pontificalibus ornamentis induto contractum fuit matrimonium per verba de præsenti.

XI. Benedictionem vero anuli, & nuptiarum in solemni Liturgia, & in Capella Palatina ita describit Brochartus: *Dominica, undecima mensis Maii, pluit mane per totum diem quasi incessanter, & copiosissime. In mane ejusdem diei circa horam 14. venit ad Capellam Castri novi Rev. D. Legatus cum Rege Alphonso a sinistris suis, mediam inter se ducentes, seu habentes D. Sanciam de Aragonia ejusdem Regis filiam illegitimam, sponsam D. Joffredi, præcedentibus Nobilibus, Baronibus, & Regalibus suo ordine. D. Joffredus præcessit proximus Regi & Legato a dextris D. Friderici fratris Regis; quibus ante portam Capellæ supradictæ constitutis: R. in Christo P. N. Episcopus Gravinensis D. Matthæus Missam in dicta Capella Pontificaliter celebraturus, qui omnibus paramentis Pontificalibus paratus mitra, & juxta ostium dictæ Capellæ cum Capellanis suis superpelliceis indutis, quorum unus baculum deferens pastoralem pluviali paratus erat, benedixit anulum, quem unus militum sponsi coram ipso Episcopo tenebat, & aqua benedicta adspersit. Tum Episcopus tradidit anulum sponso, qui digito sinistræ manus sponsæ infixit, & imposuit, quo imposito, Episcopus adspersit sponsum & sponsam aqua benedicta, & ingressi sunt Capellam; eo ordine, prout prius.* Benedictionem, & traditionem anuli olim factam esse ad Ecclesiæ valvas indicant plurimi antiqui Rituales libri editi a Martene loco citato, Redonensis, Lyrensis, Antisiodorensis, Lugdunensis, Leodiensis. Quin & in Græcorum Euchologio anulus nuptialis benedicitur ad Ecclesiæ fores. Expleta hac benedictione, inchoabatur Sacrum. Hinc ubi dissolvendum erat conjugium aliquod, detrahebatur anulus sponsæ pariter in Ecclesiæ atrio. Qnod in celebri illa solutione matrimonii Ladislai Neapolitani Regis cum Constantia Claromontia, auctoritate Bonifacii IX. facta, legitur in Diariis Neapolitanis Ducis Montisleonis præstitisse Cardinalis Florentinus illius Pontificis Legatus. Cæterum in Sanciæ, & Joffredi nuptiis, non Capellanus Major, sed Episcopus Gravinensis sacro munere functus est, quod ille Regi adhærere debuerit, dum Liturgia celebrabatur. Pergit Brochartus, benedicto, traditoque anulo, inchoatam fuisse solemnem Liturgiam, ritu jam alibi descripto; eaque durante: *Sponsus, & sponsa*, ait, *locum habuerunt in medio Presbyterii inter Altare & thalamum, Altari facies vertentes, ante se habentes quilibet cussinum broccati*

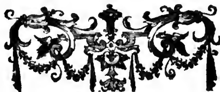
cati auri ad genuflectendum, & duos similes ad sedendum, & sedebant, quando sedebant Legatus, & Rex, & cum illis etiam stabant, & genuflectebant. Ad elevationem SS. Sacramenti, Sponsus, & Sponsa genuflexi tenuerunt quilibet unum cereum album pulchre elaboratum trium librarum, vel circa, decem ducatos infixos habentem, illos tenentes usque ad finem Missæ, excepto eo tempore, quo eis pax dabatur, tunc Clericus Sacristiæ tenuit ambos cereos, & pace accepta, illos eis restituit. Facta elevatione SS. Sacramenti tentum fuit super Sponsum & Sponsam baldachinum cum quatuor baculis, quorum unum tenebat Ill. D. Joannes Piccolomineus de Aragonia, Marchio Liciti, frater Ducis Amalphitani, nepos Reverendissimi Cardinalis Senensis ex fratre; Mag. D. Carolus Comes Venafræ secundum; & tertium, & male, quia Religiosus non debet gravari in similibus, Religiosus D. Calcerandus Borgia Miles Ordinis S. Joannis Hierosolymitani frater R. D. Cardinalis Legati; & quartum Mag. Bartholomæus Serra Miles, usque post communionem Celebrantis. Dicto per Celebrantem: Per omnia sæcula sæculorum, *ante*, Pax Domini, *Celebrans posuit SS. Sacramentum super Patenam, videlicet illam particulam, quæ Sanguini erat commiscenda, & conversus ad sponsum, & sponsam in eorum loco permanentes, stans in medio Altaris dixit super eis* Dominus vobiscum, *sponsos benedicens*, Oremus propitiare Domine &c. *qua dicta conversus ad Altare Celebrans accepta particula dixit* Pax Domini. *Tum dicta oratione prima* Domine Jesu Christe, *Celebrans dedit pacem cum ore Diacono, & Diaconus cum ore sponso, & cum ore sponsus sponsæ: Legatus, & Rex non habuerunt pacem, quia ita dixerunt esse consuetum. Facta communione administratum fuit baldacchinum, & repositum in Sacristiam. Finita Missa sponsus & sponsa accesserunt ante Altare, & ibi in ultimo gradu super dictis duobus cussinis genuflexerunt, ad ipsos conversus Celebrans cum mitra stans dixit:* Accipe uxorem tuam, *prout in Ordinario. Tum sponsus, deinde sponsa obtulerunt Celebranti cereos cum ducatis, manus ejus osculantes, de quibus tamen famula Reginæ duos ducatos publice extraxit, videlicet de quolibet cereo unum ducatum. Legatus, his peractis, stans in sede sua, & thalamo, Crucem suam Capellano suo extra thalamum ante ipsum tenente, dedit benedictionem dicens &c. Et concessis interessentibus Indulgentias septem annorum, quas publicavit Celebrans, descendit deinde Legatus, & Rex de thalamo, & sponsam inter se recipientes, sponso, & aliis ordine superius dicto incedentibus, ascenderunt Castrum per lumacham prope Altare constitutam, ubi Legatus permansit illa die, & usque circiter sextam horam noctis; fecit parum post ascensum in Castrum collationem in camera sibi assignata, deinde ad Regem rediit, qui sibi thesaurum suum ostendit. Prandium fecerunt ibi Legatus, Rex, sponsus, & sponsa, D. Fridericus, ad dextram D. Friderici Orator Regis Hispaniæ, ad sinistram Regis D. Joffredus sponsus, & ad sinistram D. Joffredi Gentilis Virgineus. Inceptum fuit prandium circa horam secundam noctis, & duravit inter horam quintam, & sextam. Peracto prandio, sponsa a Legato, & a Rege associata fuit ad Palatium sponsi, quod erat immediate extra portam Castri novi, præcedente sponso, & aliis, ut hoc mane fecerunt.*
Ritus hi fere omnes occurrunt in pluribus Gallicanis Ordinibus ad benedicendas nuptias editis a Martene; hique facile ab Andegavensibus ad nos derivarunt: presertim cæremonia illa fuit antiquissima, ut dum conjuges benedicebantur, super eos velum expanderetur in si-

gnum pudoris, quod ab Ambrosio lib. de Virg. cap. 11. dicitur flammeum nuptiale. Is ritus adhuc in Gallia viget, uti etiam ritus oblationis a sponsis faciendæ. Quod vero ex oblatione a conjugibus facta Antistiti, duos abstulerit nummos Aulica Matrona, uti narrat Brochartus; id videtur derivatum ex veteri Gallorum more, qui in ineundis nuptiis, denarios quosdam exhibebant, quorum aliqui tradebantur sponsæ in signum traditi dominii corporis, alii vero Sacerdoti rem sacram ministranti concedebantur, uti jam diximus.

XII. Faustum, fortunatumque conjugium Caroli Borbonii gloriosissimi Regis utriusque Siciliæ, & Mariæ Amaliæ de Saxonia Augusti III. Poloniæ Regis inclytæ filiæ, auspicato initum est Dresdæ, anno 1738. die 9. Maii, in Ædibus Regiis, vices Caroli Regis obeunte Principe Electorali Saxoniæ, germano Serenissimæ Sponsæ. Ordinem totius rei gestæ exhibet Historia illius anni, Amstelodami, Venetiisque edita: Ibi: *Li 9. di Maggio alle cinque ore dopo il mezzo giorno il Principe Reale, avendo seco la procura del Re Carlo, fece la funzione di sposare a nome di suo Cognato la Principessa sua sorella. Il Nunzio Apostolico, assistito da tre Vescovi Polacchi diè loro la benedizione nuzziale. Seguì la funzione in una gran Sala alla presenza delle loro Maestà, de' Principi, e Principesse della Casa Reale, e degl' Ambasciadori Cesarei, e di Spagna. V' intervenne ancora tutta la Nobiltà del paese, come pure gran numero di Signori Polacchi, & altri forastieri. Indi il Nunzio intonò il* Te Deum, *che fu cantato da Musici tra lo strepito di una triplice scarica de cannoni, e della moschettaria. Dopo la funzione il Re, la Regina, e tutta l' illustre adunanza accompagnarono la Real Sposa nel suo Appartamento.* Cui venienti ad Venetos usque fines obviam misit Rex conjux Cajetanum Buoncompagni Soranorum Ducem, Supremum Præfectum Domus Reginæ, Magnatem Hispaniæ, nunc Plumbinensium Principem, Sociumque Velleris aurei, & Regalis Ordinis S. Januarii, & Catharinam Carafam Colubrani Principem, Primam Aulæ Matronam, aliosque plures Aulicos, qui Conjugem Neapolim usque deducerent. Eam Veneti Patres insigni magnificentia, fastuque splendidissimo, in omnibus suæ Ditionis locis excepere, constituto ad hanc rem Antonio Mocenigo, qui ipsius Senatus nomine, & vice curaret omnia, Reginamque coleret consuetis officiis. Nam est in more positum apud amplissimos Patres illos, summis honoribus prosequi Regales Principes, trajicientes Venetæ Ditionis loca; quod olim etiam Beatrici Ferdinandi I. Neapolitanorum Regi Filiæ, Matthiæ Hungariæ Regi desponsatæ, atque in Pannoniam eunti præstitere magna pompa, quam describit Franciscus Modius tom. 1. Pandectarum triumphalium. Ubi vero Serenissima Conjux Pontificiam adiit Ditionem, Cardinalis Agapitus Mosca Legatus Romani Pontificis, ei Ferrariam venienti occurrit, gratulatus nomine Romani Pontificis de initis nuptiis, felicique adventu. Tum qua pompa & ritu excepta fuerit Ferrariæ, describitur in laudata Historia. Pariter in omnibus locis Pontificiæ Ditionis, uti par erat, magnis honoribus excepta est: & id quidem ex antiquissimo more; constat enim ex Francisco Modio tom. 1. Pandectarum triumphalium, quam splendide, & magnifice excepta fuerit Romæ, anno 1473. Eleonora filia Ferdinandi I. Neapolitani Regis, nupta Herculi Estensi Ferrariæ Duci; hasque nuptias Pontificem Xistum IV. sacra die Pentecostes benedixisse, narrat Summontius. Deni-

que

que ad Neapolitani Regni confinia prope Terracinam, excitato nobilissimo tentorio, Regales Conjuges magno Procerum comitatu sibi invicem occurrerunt; tum Gajetam primum, deinde Neapolim die 23. Junii, atque ad solemnem gratiarum actionem in Capella Palatina se contulere. Nulla vero a Neapolitanis omissa publicæ lætitiæ signa, summique erga Regales Conjuges obsequii, & amoris argumenta; solemnes gratiarum actiones in omnibus fere Ecclesiis habitæ; plurimi statuti festivi dies; faces noctu ubique ad lætitiam accensæ; moles plurimæ triumphales miri operis erectæ; splendidi currus elaborati, quibus personatorum nobilium virorum, ac matronarum turba vehebatur; choreæ in Ædibus Regiis actæ; turris lignea magnæ molis, & nobilissimi operis in area Palatii Regii constructa; nundinæ ibidem institutæ quarumlibet mercium, eæque tandem plebis arbitrio permissæ fuat; arx lignea amplissima ad quingentos passus a littore, mediis in aquis excitata, & rerum comestibilium copia onusta, quam plebs illuc ratibus advecta deprædabatur, mox festivum evomebat ignem; scenica plura spectacula edita; & alia plurima ad lætitiam, & ad magnificentiam comparata. Ferdinandus ejus filius, qui nunc temporis Neapolitanum Regnum feliciter administrat, uxorem duxit Mariam Carolinam Francisci I. Romanorum Imperatoris, & Mariæ Teresiæ Austriacæ filiam, gratia, venustate, virtute, præsertim vero clementia, & humanitate præstantissimam. Hæ nuptiæ die 7. Aprilis 1768. Viennæ, in Augustinianorum Discalceatorum Ecclesia, sacris operante Apocrisiario Pontificio, conciliatæ fuerunt. Quanta vero lætitia Neapolitanos affecerint, & quibus publicis obsequii, & gaudii signis eas celebraverint, & quo studio, qua benevolentia Regales Conjuges colant, exploratum est omnibus. Ex his enim præclarissimis Nuptiis, Neapolitani Regni felicitatem stabiliendam, augendam, & perennandam, spes est fidissima universis.

CA-

CAPUT XI.

DE RITU CONFERENDI ORDINES EQUESTRES.

Ritus inaugurandi Equites Velleris Aurei in Hispania. II. *Et agendi festum diem S. Andreæ Apostoli tutelaris Ordinis.* III. *De Ordine Equestri sub patrocinio SS. Conceptionis nuper a* CAROLO BORBONIO *Hispaniæ Rege instituto.* IV. *Ritus cooptandi Equites in hunc Ordinem* · V. *Ritus creandi Equites Spiritus Sancti in Gallia.* VI. *Et ejus solemnia celebrandi.* VII. *De Ordine Equestri Periscelidis in Anglia.* VIII. *Et Aquilæ nigræ in Borussia.* IX. *Ritus armandi Milites olim apud Neapolitanos Reges usitatus.* X. *Societates Equestres olim a Neapolitanis Regibus conscriptæ.* XI. *Statuta Equestris Ordinis Spiritus Sancti, Ludovico Tarentino Neapolitanorum Rege auctore.* XII. *Equites huic Sociatati primum adscripti.* XIII. *Ritus creandi Socios* dell' Armellino *sub Aragoniis Neapolitanis Regibus.* XIV. *Ritus inaugurandi septem supremos Proceres Neapolitani Regni.* XV. *De Regali Ordine S. Januarii instituto a* CAROLO BORBONIO. XVI. *Ordo creandi Equites S. Januarii.* XVII. *Et Officiales ejusdem Sociatatis.* XVIII. *Et agendi festum diem S. Januarii.* XIX. *De Ordine Constantiniano.* XX. *Ritus hujusmodi Equites initiandi.*

Regum coronationes, natalitia, conjugia, plurimis in populum, nobiles, Magnatesque collatis beneficiis ad publicæ lætitiæ cumulum solent celebrari, præsertim vero quorumdam Procerum, qui de Rege, aut Reipublica sunt optime meriti, cooptatione in Equestrem Societatem aliquam, cujus ipsi Reges auctores sunt, datoresve. De harum Equestrium Societatum origine, institutione, diversitate Sansovinus, aliique plures scripsere: quamobrem sacras hic dumtaxat cæremonias in cooptandis Sociis prosequemur, utpote quæ spectant ad hujus libri institutum, cum hujusmodi cooptationes sacro absolvantur ministerio, & ut plurimum in Capellis Palatinis. In Hispania amplissimus est Equestris Ordo Velleris aurei, olim a Philippo Burgundiæ Duce anno 1430. conscriptus in suis cum Elisabetha Joannis Lusitaniæ Regis filia nuptiis; cujus Societatis supremum regimen, una cum Ditionibus Ducum Burgundiæ, extincta horum Principum stirpe, hæreditario jure ad Hispanos Reges pervenit. Is Ordo tutelarem habet S. Andream Apostolum, cujus festum diem olim solemni pompa in Capella Ducum Burgundiæ celebrarunt Sodales; hique sequenti ritu in Societatem adsciscuntur. Primo, ubi Rex aliquem hoc honore afficiendum decrevit, illum Cancellarius Societatis instituit in iis, quæ agenda sunt, traditis ei Sta-

Statutis Societatis, & formula juramenti ab eo præstandi: tum monentur Socii omnes, qua die, qua hora, cooptatio fit facienda. Stata die, conveniunt omnes in aula quadam Regii Palatii, ibique Rex in sede, Sodales in scamno, Officiales Societatis (Cancellarius, Thesaurarius, Secretarius) in alio scamno confident, & jubente Rege, Sodales capita operiunt. Post Regis sedem stant Supremus Præfectus Regii stabuli, & Primus Præfectus equorum; prope vero sedem Regis paratur mensula, super quam Crux, & Evangeliorum liber collocantur. Tunc, Rege innuente, Sodalium postremus, & Cancellarius adeunt Candidatum in anteriori manentem cubiculo, ut ab eo perscrutentur, an noverit Statuta Societatis, an eadem servare velit, & an armatus sit Miles. Quæ quidem ubi Percontator ad Regem retulerit, is Candidatum jubet accersiri, qui medius inter Cancellarium, & Percontatorem sistit se Regi, eoque salutato, illi quidem suis se restituunt locis, ipse vero stans ante Regem, e scripto quodam a Feciali Societatis accepto grates plurimas agit Regi, & simul se exequendis Societatis legibus operam omnem daturum promittit. Cui, jubente Rege, Cancellarius accedens ad sedem Regis, hujus nomine respondet, eum nempe adscitum in Societatem ob præclara ejus merita, sperare Regem, ut officio suo sit satisfacturus; sed ante cooptationem, eum armandum esse Militem, atque juramentum ab eo præstandum. His a Cancellario dictis, Supremus Præfectus Regii stabuli porrigit Regi ensem, quo a Rege ter percutiuntur humeri Candidati in genua provoluti, his verbis ter prolatis: *Queris ser Cavallero:* Cui Candidatus: *Si quiero:* Rex vero subdit: *Dios bos haga buen Cavallero, y el Apostolo San Andres:* ultimo ensis manubrium, Regisque manum deosculatur. At si cooptandus in Societatem jam fuerit armatus Miles, omittitur hæc cæremonia. Sequitur juramentum, quod a Candidato persolvitur flexis genibus, manu dextra tangendo Crucem, sinistra Evangeliorum librum, juxta Societatis statuta, quæ a Cancellario leguntur. Juramenti summa est, se totis viribus supremum Societatis regimen Regi vindicaturum, ejus jussa facturum, omnem daturum operam ad Societatis gloriam, & incrementum, æquo animo laturum quæcumque adversa subeunda essent causa Societatis, hujus statuta servaturum, denique Torquem se redditurum, nec ultra se tamquam Socium habiturum, si ob crimen aliquod expunctus fuerit a Societate. Ubi hæc protulerit, Candidatum sciscitatur Cancellarius, an dictis se juramento adstringat; ille vero subdit: *Assi lo juro y prometto, assi me ayde Dios y todos los Santos.* Mox eumdem provolutum in genua, Rex, accepto a Thesaurario Torque aureo, his verbis alloquitur: *La Orden os recibe en su amigable compañia, y en señal de ello os presenta este Collar, quiera Dios, que lo podais traer largo tiempo, a onra y servicio suyo, en ſalſamiento de la santa Iglesia para onra y acrecentamiento de la Orden, y de vuestros meritos y buen renombre, en nombre del Padre, del Hijo, del Spirito Santo:* impositoque Torque ejus collo, is osculatur manum Regis, a quo ulnis excipitur. Tum cæteris Sociis mutuo amplexu salutatis, ultimo inter eos loco sedet, nisi Princeps sit Regiæ stirpis, cui primus conceditur locus; sedentem Rex jubet caput tegere. Surgunt deinde omnes, & cæremoniæ finis imponitur.

II. Festum diem S. Andreæ Apostoli tutelaris Societatis solemni ritu celebrant in Capella Palatina Regis Hispaniæ, Confratres Velleris

ris aurei. In pervigilio habentur Comitia Societatis in aula quadam Palatii Regii, assidentibus Rege, & Sociis, operto capite, & foribus clausis. Cancellarius, accepto a Rege scripto, profert quid agendum sit in illis Comitiis; tum quisque suam dicit sententiam, antiquiores primi verba faciunt, nisi adsit Princeps aliquis Regiæ familiæ, cui ante omnes dicendum est. Actis Comitiis, universi adeunt Palatinam Ecclesiam ad Vespertina Officia, & hoc ordine incedunt: Adolescentes Aulici, Magistri equorum, vulgo *Cavallerizzi*, Cubicularii, seu *Gentiluomini*, Caduceatores, vulgo *Mazzieri*, Præfecti Domus Regiæ, seu *Maggiordomi*, Officiales Societatis, Socii operto capite, Principes Regiæ sobolis, Rex medius inter quatuor Feciales, vulgo *Re dell' armi*. In Capella Rex & Principes consistunt sub Regiis Cortinis, & prope has Feciales, Socii in scamno, Officiales in alio scamno, Antistes Sacra faciens prope Altare in cornu Epistolæ, Magnus Capellanus prope Altare in cornu Evangelii consident. Regi thus datur a Magno Capellano, Principes vero Regiæ stirpis thure coluntur ab alio Capellano Aulico. Sequenti die, eodem ordine, adsunt universi Liturgiæ in Capella Palatina, de qua re ita scribit Turturetus lib. de Sacel. Hisp. cap.4. *Consuevit Rex maximus, tamquam Dux Burgundiæ, & aurei Velleris summus Præfectus solemne festum S. Andreæ Apostoli celebrare: in cujus Divi patrocinio is Ordo splendidissimus fuit institutus, & quem Domus Burgundica habuit tutelarem. In pervigilio Rex Catholicus Vespertinis Horis, quæ in publico Aulæ Sacello modis musicis decantantur, præsens adest, sed deductis Regiis Cortinis. Milites ipsi aurei Velleris operti capita consident in scamno, in quo assidere solent cæteris diebus Hispaniæ Magnates, qui eo die non intersunt: hos excipiunt Cancellarius, & Secretarius ejusdem Ordinis, sed in scamno distincto; assidentes caput etiam contegunt. Cum matutinis horis Sacrum est peragendum Pontificali apparatu, Rex Sacellum intrat, quem parum antecedunt Feciales (vulgo Reges armorum) qui deinde se sistunt paulo supra Regias Cortinas. In Sacro, quod peragit solemni ritu Antistes aliquis ex primariis, qui in Aula degunt, illud est notandum, post oblatam Hostiam, Rex ad Altaris gradus progressus, & genuflexus Antistiti offert nummum aureum. Idem efficiunt cæteri Commilitones aurei Velleris suo ordine, quem antiquitas demonstrat (ut & in sessione) necnon Cancellarius, & Secretarius, ad suas quisque sedes deinde revertitur*. Eo die Rex in conspectu omnium sub umbella accumbit mensæ, & in alia mensa discumbunt Sodales omnes. Ad vesperas ejusdem diei, rursum adeunt omnes Palatinam Ecclesiam ad audienda Vespertina, & Matutina Officia: quæ pro expiandis manibus Sodalium defunctorum, modis musicis decantantur. Altero die Sacrum celebratur pro Sociis vita functis; & ad Offertorium, Rex solus, osculata Patena, offert aureum nummum. Sacro peracto, porriguntur Regi, & Principi Asturicensium cerei a Cancellario, cæteris vero Sociis cerei traduntur a Clerico aliquo Capellæ Regiæ; hisque accensis, fit Absolutio ad tumulum, qua finita, universi ad ædes suas se recipiunt.

III. Sed hoc ipso anno 1771. dum hæc scribimus, Carolus Borbonius gloriosissimus Hispaniæ Rex, die 19. Septembris, novam, eamque nobilissimam instituit Equestrem Societatem, occasione capta, quod e Carolo Asturicensium Principe, & Ludovica Maria Borbonia Philippi filia, olim Ducis Parmæ, & Placentiæ, natus sit Infans,

Deo

Deo dante, hæres futurus imperii paterni. Hujus Societatis Statuta, paragraphis octo supra quinquaginta comprehensa, Hispano sermone edita sunt Matriti; atque eorum summa hæc est. Ad perenne suæ lætitiæ signum ob natum Infantem, & ad subditorum virtutem præmiis, & honoribus prosequendam, declarat Rex, se Equestrem conscribere Societatem, nuncupandam *Regalem distinctum Ordinem Hispanum Caroli III.* cui nonnisi, qui de Rege, & Regno bene meruerint, adscribi debent; & cujus ipse, & successores Hispaniæ Reges perpetuo dignitatem habeant *Magni Magistri*, ac facultatem creandi Equites, augendi, vel minuendi eorum numerum; leges quoque statuendi, ac mutandi. Tum in argumentum suæ & totius Regni pietatis, religionisque erga Beatam Virginem sine labe conceptam, hujus patrocinio, ac tutelæ committit Ordinem; & hinc Socii in pervigilio ejus festi, singulis annis, sacra Eucharistia refici debent, ac orare pro Rege, & Regno; quotidie etiam preces effundere pro Catholicæ Fidei incremento, & in die Commemorationis omnium Defunctorum fidelium solemnem Cursum recitare ad expiandos manes Sociorum. In duas vero classes distinctos voluit Socios, nempe primi ordinis seu *Gran Croci*, *Caballeros Grandes-Cruces*; & secundi ordinis, seu Equites Pensionarios, *Caballeros Pensionados*. Illos quidem numero sexaginta, & nonnisi vigintiquinque annorum ætatis, (exceptis ab hoc numero, & ab hac lege Infantibus, aliisque supremis Principibus) jussit fasciam cœruleam oris albis contextam gestare ab humero dextro ad sinistrum lattus protensam, a cujus extrema parte Crux pendeat similis formæ Crucis Ordinis Sancti Spiritus; sed in ejus medio conspiciatur imago Deiparæ Virginis Immaculatæ; ex altera vero parte, nota Regis cum superimposita Corona, & addito hoc symbolo: *Virtuti & merito:* præter aliam Crucem operis phrygii, tum superiori veste, tum pallio consutam. In magnis vero solemniis iidem Torquem aureum a collo suspensum, a quo Crux pendet; & talare vestimentum sericum albi coloris, vulgo *Manto*, anteriori parte complicatum, referens ex ea parte colorem cœruleum, induere debent; pileum quoque alba cristà adornatum. Insignia hæc tum se, tum Regios Infantes continuò delaturos promittit. In horum numero, quatuor ex Ecclesiasticorum Ordine esse decrevit, præter Magnum Cancellarium, qui tamen fasciam a collo suspensam, Crucesque acu pictas vesti, & pallio consutas, more Clericorum gerant. Equites omnes hujus primi ordinis donandos esse *Excellentiæ* titulo, aliisque honoribus voluit. Quoad Equites secundi ordinis, sive *Pensionarios*, eorum numerum ad biscentum ducere constituit; ita tamen ut Ecclesiasticos viginti, non vero tres Officiales Ordinis, complectatur; & ut singuli ex hac classe annuas pensiones percipiant, collatis ad hanc rem ab ipso Rege quindecim centenis millibus eorum nummorum, quos Hispani *Reales* nuncupant. Horum Crux similis formæ, sed minoris magnitudinis, haud a fascia & humero pendet, sed a fasciola superiori vesti, sive thoraci alligata; & eorundem solemnis vestis talaris, ejusdem cum cæteris formæ, & coloris, lanea tamen esse debet. His, qui in hanc Societatem sunt adsciti, fas non est alterius esse Equestris Ordinis, excepto Velleris aurei, & S. Januarii, & quoad eos tantum, qui hunc S. Januarii Ordinem ab eodem Carolo Rege accepere; idque intelligendum est de insignibus diversi Ordinis ejusdem dignitatis. Magnus Cancellarius ex Ecclesiasticorum numero, primum post Regem, Regiosque Infantes, locum in

Societate obtinet: cujus est sigilla custodire; Insignia conferre Equitibus Pensionariis; Candidatorum documenta de eorum moribus, & nobilitate accipere, & discutere; Conventui præesse, absente Rege, ubi de negotiis agitur Societatis; & ut ejus Statuta serventur, incumbere. Quo munere, primum Rex donavit amplissimum Cardinalem Cordova la Cerda, Patriarcham Indiarum, & Majorem Capellanum. Sunt & alii tres Officiales Societatis ex Equitum tamen Pensionariorum classe, nempe Secretarius custodiendis scripturis; Thesaurarius erogandis pensionibus, & servandis Insignibus; Magister cœremoniarum moderandis cœremoniis addicti; qui Crucem fasciæ alligatam & a collo pendentem gerunt. Tum semel in mense ipsi apud Magnum Cancellarium convenire debent, una simul cum tribus Sociis primi ordinis, seu *Gran Croci*, aliisque tribus secundi Ordinis, seu Equitibus Pensionariis, (quique sex, singulis trienniis, a Rege nominantur) ut invocata primum Spiritus Sancti ope, de negotiis agant ad Societatem spectantibus. Sacra Societatis, absente Rege, celebranda sunt in quadam Matritensi Ecclesia ad eam rem concessa; presente tamen Rege, in Capella Palatina, ubi is ordo sedendi præscriptus est a Rege. A dextra Altaris parte, seu cornu Evangelii, collocatur sedes Regis, quem prope sequuntur supremi Aulæ Officiales juxta morem, & a dextra parte Regiæ sedis assident Regii Infantes; tum hinc inde in scamnis Proceres Ordinis, seu *Gran Croci*; deinde in alio scamno tres Officiales Ordinis, Magister cæremoniarum medius inter Secretarium a dextris, & Thesaurarium a sinistris; sequuntur mox scamna cæterorum Equitum; ita tamen ut Novitii in separato scamno postremi omnium sedeant. A sinistra vero Altaris parte, seu cornu Epistolæ, Magnus Cancellarius, aliique quatuor Antistites e numero Equitum primi ordinis assident; quos sequuntur in alio scamno cæteri Ecclesiastici in hunc Ordinem cooptati, e classe Equitum Pensionariorum. Hunc vero ordinem præcedentiæ in hac Societate servandum voluit, ut nempe Magnates Hispaniæ, tum eorum primogeniti præcedant iis, qui hac dignitate carent, servato inter eos, qui ejusdem sunt dignitatis, ordine antiquitatis, vel ætatis. Et quoad Equites Pensionarios, qui antiquiores sunt in Societate præcedunt; aut si eodem tempore plures in eam adsciti sunt; is erit servandus ordo, quo in Regiis litteris nominati fuere. Itaque, cum Regi adeunda erit Capella Palatina una cum Sociis ad sacra solemniter celebranda; e Regiis Cubiculis præcedere debent bini Equites Pensionarii, hos sequi debent tres dicti Officiales Societatis, tum etiam bini Equites primi ordinis, seu *Gran Croci*; mox Infantes, Rex ipse, ac post Regem Antistites e primo Sociorum ordine.

IV. Ad eum spectat, qui est a summis imperii negotiis, vulgo *Secretario di Stato*, illum quem Rex ad hanc Societatem adsciverit, hujus rei conscium facere, tum etiam Magnum Cancellarium, & Secretarium. Candidatus, si absens ab Aula sit, potest ab eo, cui Rex hoc munus commiserit, insignia accipere Societatis; non vero Torquem aureum, neque talarem vestem; ab ipso Rege (nisi supremi Principis jus habet) in Aula accipiendam. At Candidato incumbit documenta suorum morum, suæque nobilitatis a tritavis usque, utriusque ejus parentis familiæ, traductæ, ad Magnum Cancellarium transmittere in Conventu Societatis examinanda, & probanda. Is vero Novitius dicitur, qui nondum juramentum emiserit, neque Torquem aureum,

reum, & talarem vestem à Rege acceperit; vel si e numero Pensionariorum sit, insignia ei Magus Cancellarius contulerit. Juramento hujus Societatis promittit Eques *se ad mortem usque Catholicam Romanam Religionem profiteri; neque directe quidquam, nec indirecte contra Regem, Regiam familiam, ejusque Regnum agere; Regi fideliter inservire; ei etiam tamquam supremo ordinis Magistro morem gerere; Statuta Societatis religiosè observare*. Ritus hujus juramenti emittendi, atque in hanc Societatem cooptandi is est a Rege ordinatus. *Estarà en pie a los de la Iglesia el Pretendiente hasta que el Maestro de Cerimonias le dica, que se acerque; y quando lo execute, se arrodillarà al lado de la mesa. El Gran Cancellier, que estarà immediato, le preguntera si està enterado de los Estatutos de la Orden, y de las obligaciones que impone; y luego que responda afirmativamente, le prevenderà ponga la mano sobre los Evangelios, y haga el juramento establecido. A continuacion le tomarà de la mano el mismo Canciller, y nos le presentarà arrodillado a nuestros pies. Si el Pretendiente no habiere sido antes armado Caballero, tomarà dico Cancellier la espada desnuda, que el Tesorero le entregarà, y la benedecirà, haciendo sobre ella la señal de la Crux, y diciendo:* Benedic Domine Sancte Pater Omnipotens æterne Deus, per invocationem sancti tui nominis, per adventum Christi filii tui Domini nostri, per donum Spiritus Sancti Paracliti, & per merita Beatæ Mariæ Virginis, hunc Ensem, ut hic famulus tuus, qui hodierna die, eo, tua concedente pietate, præcingitur, invisibiles inimicos sub pedibus conculcet, victoriaque per omnia potitus, maneat semper illesus: per Christum Dominum nostrum, Amen. *Despues nos la darà para que hagamos esta ceremonia en la forma regular: y consecutivamente nos presentarà el Collar y demas Insignias (tomandolas tambien de mano del Tesorero) para que adornemos con ellas el Novicio. Este nos besarà la mano, y se retirarà al puesto que antes occupaba al lato de la mesa. Estando allì le dirà el Cancellier estas palabras:* Habeis recibido la Gran-Cruz de la Real y Distinguida Orden Española de Carlos Tercero en premio de vestra virtud y merito, y llevareis siempre sus Insignias como un publico y permanente recuerdo de lo que debeis a Dios, al Rey, que tan altamente os ha honorado, y a la Orden, que viene a daros este nuevo lustre. *Concluido esto se levanterà, y passarà a occupar el lugar que le corresponde*. Quod si plures, eodem die, hujus Ordinis Insignibus donantur, satis erit Magnum Cancellarium semel Ensem benedixisse. Atque hoc quidem ritu Equites primi ordinis, seu *Gran Croci*, præsente Rege, initiantur. De Equitum Pensionariorum inauguratione, ita Rex statuit: *en la recepcion de los Caballeros Pensionados se observaran substancialmente las mismas ceremonias, que en las de los Grandes-Cruces. El Canciller, que es el que debe hacer la funcion, tendrà su silla al lado derecho dell' Altar mayor, le accompañaran algunos Caballeros Grandes-Cruces (que estaran igualmente adornados con sus Mantos) Todo los demas Caballeros Pensionados, los Caballeros Novicios, los Ministros de la Orden, y los Ecclesiasticos se hallaràn en los lugares, que les estàn señalados: y habrà ademas en parage separado otros bancos para las Personas de clase, que quieran assistir a la cerimonia. Sentado el Gran Canciller y todos los demas, a excepcion del Pretendiente, leerà el Secretario el principio de la Cedula de esta nuova Institucion, y el nombramiento de dicho Pretendiente. El Maestro de ceremonias llamarà*

rà a esse, despues y el Canceller le preguntetà: Querèis ser individuo de la Real y distinguida Orden de Carlos Tercero? *a que responderà:* A sì lo deseo, y pido. *Le volverà a preguntar:* Estais enterado de los Estatutos, y pronto a jurarlos, y complirlos? *y responderà:* Lo estòi. *Entonces le quiterà la Espada uno de los Caballeros Grandes-Cruces, y arrodillandose al lado de la mesa harà el juramento en la forma presinida. Asì executado, tomarà el Gran-Canciller la Espada para benedicirla, come va dicho; despues de hacer con ella la Cruz sobre los hombres y cabeza del Pretendiente la entregarà al otro Caballero Gran-Crux, que se la da de ceñir: y a questa, se arrodillarà dicho Pretendiente a los pies del Canciller, quien le pondrà al pecho la Cruz, diciendos las mismas palabras, que se expresaron hablando de los Grandes-Cruces. Hecho esto poniendole el Canciller el Manto de la Orden, le dirà estas palabras:* Exuat te Deus veterem hominem cum actibus suis, & induat te novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia, & sanctitate, & veritate, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: Amen. *fenecido el acto de recepcion besarà la mano el nuevo Caballero al Prelado Canciller, abrazarà a todos los demas, y irà a occupar su puesto. Despues de cuya ceremonia, se dirà, o cantarà el Salmo:* Laudate Dominum omnes gentes.

V. In Gallia præstantissimus eminet Ordo Equestris Spiritus Sancti, cujus auctor fuit Henricus III. anno 1578. (exemplo hausto ab Aula Neapolitana, uti infra dicendum erit) quod sacra die Pentecostes, tum Poloniæ, tum Galliæ imperium fuerit assecutus. Is Ordo centenario Sociorum numero constat, recensitis Rege Christianissimo Supremo Moderatore, quatuor Cardinalibus, Episcopis quatuor, Magno Eleemosynario, Cancellario, Præfecto cæremoniarum, Thesaurario, & Secretario. Ut quis in hanc nobilissimam adsciscatur Societatem, constare debet illum Orthodoxa Fide, & optimis moribus imbutum, quod plerumque illius Episcopi testimonio comprobatur, ubi habet domicilium. Sed Orthodoxæ Fidei professio emittenda est coram Magno Eleemosynario. Debet etiam constare eumdem ex claro esse genere, cujus rei conscius fit Rex a Cancellario, is vero a duobus Sociis, quibus hæc cura demandatur. Insigne Societatis, præter pallium holosericum liliorum floribus, flammis, alisque ex auro, & argento intertextum; est Torques aureus ex liliis flammarum congerie circumdatis (quibus Henricus IV. cassides, & alia belli trophæa addidit) elaboratus, cui Crux adhæret columbæ formam exhibens. Hæc tamen insignia nonnisi solemni inaugurationis die gestantur; cæteris namque diebus Crucem argenteam deferunt vestibus adsutam; aliamque pendentem a fascia cærulea collo innexa. Cæremonia inaugurationis his fere ritibus absolvitur, uti referunt Dumontius & Rossuetius lib. 3. cap. 1. Cæremonialis Galliæ. Candidatus a Præfecto cæremoniarum ducitur ante Regis Solium, ubi sedet Rex Christianissimus, & hinc inde cæteri Sodales; procumbens in genua sacramentum emittit, & propria manu subsignat, ad Evangeliorum librum, quem supra Regis genua apertum exhibet Cancellarius. Dato juramento, Rex accepta a Præfecto cæremoniarum solemni veste Ordinis, ea Candidatum induit, cujus collo mox Torquem a Thesaurario porrectum imponit, his verbis: *Recevez de nostre main le Collier de notre Ordre du Benoit S. Esprit. Au nom du Pere, du Fils, du S. Esprit.* Qui vero huic Societati adscribitur, is etiam in Equestrem Con-

Confratriam S. Michaelis Archangeli, quæ fundatorem habuit Ludovicum XI. anno 1469. cooptari debet. Hæc cæremonia agi solet ad vesperas, uti contigit anno 1724. die sacra Pentecostes, cum a Rege Cristianissimo in Capella Palatina Versaliensi, quinquaginta selectissimi Proceres, ac inter eos Cardinalis de Gesures, Archiepiscopi quoque Lugdunensis, Aquensis, & Narbonensis in Equestrem Societatem Spiritus Sancti adsciti fuere. Ordinem totius rei gestæ describunt citato loco Dumontius, & Rossuetius, atque ita fere se habuit. In pervigilio Pentecostes, primum in Ædibus Regiis adscripti sunt Candidati Equestri Confratriæ S. Michaelis, ense ter percussis a Rege humeris singulorum, his verbis: *De parte de S. George & Saint Michel je vous fais Chevalier*, datoque singulis amplexu, quem Galli vocant *accollade*. Tum omnes Palatinam Capellam adiere, ubi decantato Hymno, *Veni Creator Spiritus*, & dicta oratione ab Episcopo Metensi Socio Ordinis, qui Sacra faciebat, Rex Solio insidens excepit sacramentum a præfatis Cardinali, & Archiepiscopis emissum, quos deinde donavit Societatis insignibus, fascia nempe cærulea a qua Crux pendet; siquidem Socii ex Ecclesiasticorum numero Torquem minime gestant. Et post decantatas Vesperas, in Societatem adscivit cæteros Candidatos, qui bini ad Solium accedebant, eos ducentibus Præfecto cæremoniarum, & Sponsore. Sequenti die, universi Sacro solemni ritu in Capella Palatina peracto interfuere.

VI. Olim Sodales Equestris Confratriæ S. Michaelis Archangeli a Ludovico XI. Galliæ Rege conscriptæ, singulis annis, die illi sacra, adesse debebant solemni Liturgiæ, & ad Offertorium singuli nummum offerebant. Altero die, Sacrum agebatur pro expiandis manibus defunctorum Sodalium, pariterque ad Offertorium cereus a singulis offerebatur. Ita ex Statutis illius refert lib. 2. cap. 45. Peiratius. Et erat olim Galliæ Regibus dies S. Michaelis Archangeli festivus, atque solemnis; imo Carolus VIII. Sancti Archangeli imagine, Regia vexilla jussit exornari. Quod usitatum quoque fuit Græcis Imperatoribus, ut pote quia, teste Codino, inter vexilla, quæ in magnis solemniis præferebantur Imperatori, primum, præcipuumque fuit Archistrategum, ita dictum, quod in eo impressa esset effigies Principis cælestis militiæ, seu Michaelis Archangeli. Nunc vero temporis a Sociis nobilissimi Ordinis Spiritus Sancti, solemnia aguntur singulis annis, & quidem ultima anni die, primaque anni subsequentis, quod pridie Kalendas Januarii in Parisiensi Augustinianorum Ecclesia Henricus III. splendidissimum illud Equestre Sodalitium conscripserit. Quandoque tamen ipsa sacra die Pentecostes, & inaugurantur Socii, & solemnia ab omnibus aguntur, uti contigit anno 1724. in cooptatione illa quinquaginta Sodalium, quam describunt Dumontius, & Rossuetius. Aderant Socii omnes Torque, & vestimento Ordinis induti, Rex insidebat Solio media in Ecclesia constructo, Regique adhærebant Magnus Eleemosynarius, & Primus Eleemosynarius, & Confessarius; post Regis sedem Dux militum custodum corporis Regis, & Præfectus Regii cubiculi; prope Solium quatuor Officiales Societatis totidem in subselliis; Socii hinc inde in scamnis assidebant, Antistites vero in alio scamno prope Aram in cornu Epistolæ. Antistes Metensis, Socius Ordinis, Sacrum faciebat. Evangeliorum librum obtulit Regi deosculandum Archiepiscopus Lugdunensis e Sociorum Collegio antiquior, qui & pacis osculo Regem donavit. Ad Offertorium

Ma-

Magnus Eleemosynarius prægustavit unam ex Oblatis ad periculum faciendum pro communione Regis. Tum monente cæremoniarum Præfecto, Rex medius inter duos Principes Regiæ stirpis, manu ferens accensum cereum a Cancellario porrectum, præeuntibus Feciali, Caduceatore, & quatuor Officialibus Societatis, ad Altare accessit, ibique flexis genibus, osculato anulo Antistitis, primo cereum obtulit, deinde tot aureos nummos, quot vitæ annos egerat, a quodam Regiæ stirpis Principe ei traditos. Facta a Rege oblatione, Principes Regiæ stirpis singuli, Sodales vero cæteri bini, Cancellarius, tum Præfectus cæremoniarum medius inter Thesaurarium, & Secretarium adeuntes Altare, nummum aureum obtulere. Eodem ordine, Rex Christianissimus sumpturus Eucharistiam ad Altare accessit, duoque Eleemosynarii, duo itidem Principes Regiæ stirpis mappulam coram Rege expansam detulere. Tandem acceptis ab Eleemosynario Eulogiis, & ab Antistite benedictione, osculato sacro Corporali, rediit ad Regias Ædes. Sequenti die, in eadem Capella Palatina Versaliensi, eodem fere ritu, sociis e vita sublatis parentatum fuit. Rex violacea indumenta gerebat, siquidem violaceo colore in luctu, Francorum Reges utuntur, cæteri Socii atrati interfuere.

VII. Eduardus III. Anglorum Rex nobilissimam constituit sub S. Georgii patrocinio Equestrem Societatem Periscelidis, sive ob periscelidem suam in prælii, quod feliciter cesserat, tesseram datam, uti tradunt nonnulli; sive ob periscelidem Joannæ Comitissæ Sarisberiensis venustissimæ feminæ, quam illi choreas agenti delapsam Rex ex humo sustulit, addens futurum, ut brevi summus honor ejusmodi periscelidi haberetur. Socii cæruleo subligari aureis litteris inscripto: *Hony soit, qui mal y pense*, idest: *Male vertat ei, qui male cogitat* sinistram tibiam paulo infra genu substringunt aurea fibula. Solemnibus vero inaugurationis diebus, Collare gestant ex eadem crurali fascia sæpius iterata & rosis alternatim rubris, & albis, quod Lancastriæ, & Eboracensis familiæ stegma extitit, conflatum; appensa effigie D. Georgii tutelaris. Hujus Societatis Antistitem agit Episcopus Vintoniensis, Cancellarium vero Episcopus Sarisberiensis, ac Secretarii munere fungitur Decanus Vindesoriensis. Insignes in hac Societate partes agit Garterius, qui primus, præcipuusque est e Londinensi Collegio Fecialium, vulgo *Re dell' armi*. Ad hunc enim spectat cæremonias omnes Ordinis moderari; Socios monere, quo die, qua hora, Vindsorii conveniendum sit ad solemnia agenda, vel ad novos Socios adsciscendos; Sociorum insignia gentilitia, galeam, & scutum in Templo Vindsoriensi suspendere; eorum præclara gesta tabulis consignare, & obitum cæteris significare; ad absentes una cum Legato Regis, insignia Societatis deferre; denique Regio funeri imminere. Nec sine multiplici ritu Garterius ordinatur; siquidem flexis genibus coram Magno Marescallo, præstito juramento, osculatis Sacro Codice, & ense, dum Regis litteræ leguntur, vinum effunditur a Magno Marescallo supra illius caput, tum donatur insignibus Societatis. Ad hunc quoque spectat amovere Templo Vindsoriensi gentilitia arma eorum, qui ob crimen aliquod Societate ejiciuntur. Porro inaugurantur Socii in Ecclesia Palatina Vindsoriensi D. Georgio tutelari Societatis sacra, ubi perpetuo aluntur viginti sex nobiles viri, inopes rerum familiarium, qui a Deo precentur Ordinis prosperitatem; eaque inauguratio fit multiplici ritu, & insigni pompa.

VIII.

VIII. Pariter in Aula Borussiæ Principum, etsi Calvinianæ communionis, Equites Aquilæ nigræ a Friderico Marchione Brandeburgi anno 1701. conscripti, tunc primum cum se Borussiæ Regem salutari, ungique jussit, multiplici sacra cæremonia coram Antistite Aulæ inaugurantur in Capella Palatina. Nam, uti legitur apud Dumontium, & Rossuetium cap. 4. §. 3. Cæremonialis Borussiæ, primo Antistes Aulæ, (quem vocant Aulæ Episcopum, quia sacris rebus, Calviniano more, in Aula præest) expectat Principem prope sacram Mensam; neque enim Calvinianis Altare dicitur, uti nec Sacrificium. Illuc Princeps, Aulicis, Sociisque stipatus accedit, Solium conscendit, & silentibus musicis bellicis instrumentis, Palatini Cantores Hymnum inchoant, *Veni Creator Spiritus*; huic subditur Oratio ab Antistite ad sacram Mensam prolata, qua Deo grates agit ob institutam a Principe Societatem, illumque deprecatur, ut suam effundat gratiam in Principem, Sociosque, qua officio suo faciant satis, & Christianam colant pietatem. Subjungitur hisce precibus Oratio Dominicalis; qua finita, nonnulli decantantur Psalmorum versus. Mox a Societatis Secretario leguntur Statuta; iisque lectis, Candidati a cæremoniarum Præfecto advocantur: quos Cancellarius conscios facit accepti a Principe beneficii, simulque monet, non antea cooptandos fore in Societatem, quam consuetum protulerint sacramentum. Hinc, præeunte Secretario verba, jurant Canditati servaturos se Statuta, quæ illis exhibentur. Adhæc Thesaurarius Cancellario, & is Principi porrigit Torquem Societatis, quo Candidati, flexis ante Principem genibus, & osculata ejus manu exornantur, dum interim pulsantur musica militaria instrumenta. Ad suam quisque sedem, monente Præfecto cæremoniarum, se recipit: atque Antistes singulorum nomina proferens, singulis fausta precatur, utque cedat eorum inauguratio in Dei, Fidei, Principis, & Societatis gloriam, juxta symbolum Societatis *Suum cuique*. Has faustas precationes Chorus excipit respondendo *Amen*. Rursum Psalmorum versus a Cantoribus Palatinis, & Oratio gratiarum actionis ab Antistite, & Oratio Dominica recitantur. Sequitur benedictio ab Antistite data, tum Hymnus, deinde Antiphona: *Esto fidelis usque ad mortem, & ego tibi dabo coronam gloriæ*. Denique singulorum, qui in Societatem adscripti sunt, oblationibus cæremonia absolvitur.

IX. Siculos, Neapolitanosque Reges consuevisse militari cingulo donare in magnis solemnibus, ut in eorum Coronatione, aut Conjugio, vel ob insignem aliquam victoriam de hostibus partam, vel primo eorum in civitatem aliquam ingressu, quosdam, qui rebus optime gestis, honorem illum meruerant, passim indicant nostrarum rerum Scriptores. Ita Rogerium I. Regem, Neapolim ingressum cum Innocentio II. duos ibi menses festos egisse, & centum quinquaginta creasse Milites, enarrat Fazellus lib. 1. rerum Sicularum. Et de eodem Rogerio scribit lib. 4. cap. 5. Abbas Telesinus; *Ipse Rex Natalis Dominici subsequentis die adveniente, duos liberos suos ad Militiam promovit, Rogerium scilicet Ducem, & Tancredum Barensem Principem, ad quorum videlicet laudem, & honorem quadraginta Equites cum eisdem ipsis militari cingulo decoravit*. Nam & Reges ipsi, & eorum filii, vel ab Episcopis, vel a Regibus militare accipiebant cingulum, uti pluribus exemplis constat apud eos, qui de hac re scripsere. De Mamfredo Rege, Spinellus in Diariis tom. 1. Scrip. Ital. Muratorii,

rii, refert: *Rex Mamfredus ingressus solemni pompa Neapolim creavit ibi triginta tres Equites, jussitque eos bono animo esse, eo quod volebat bonam concordiam cum Papa, & esse filius obediens Ecclesiæ. Recordatus autem Archipresbyteri Caraccioli, qui fuerat pædagogus suus, quæsivit, quinam ex ejus familia superessent Neapoli. Intelligens porro, duos superesse nepotes, accersitos ad se creavit Equites cum provisione unciarum quinquaginta*. Ludovicus II. Andegavensis, anno 1390. Neapolim solemni pompa adiens, nonnullos suarum partium studiosos donavit eo die militari cingulo, uti lib. 4. Hist. Neap. narrat Summontius. Eodemque teste, Carolus Andegavensis initis anno 1272. secundis nuptiis, plures constituit Milites. Carolus III. in die Natalis Domini anno 1383. Urbano VI. Pontifice Sacris operante in Metropolitana Ecclesia Neapolitana, Basilio Januensi contulit Militiæ gradum, cui ipse Rex ensem tradidit, nepos vero Pontificis admovit calcaria. Testis est Facius lib. 9. plures ab Alphonso Rege ordinatos Milites in gratiam Friderici Imperatoris, quem Neapoli magnificentissime exceperat: *Plerosque civium*, ait, *in honorem ejus* (Helionoræ neptis) *& Friderici ingressus Neapolim, Equestri dignitate decoravit. Nonnullis etiam id postulantibus a Friderico eam dignitatem dari, æquo animo tulit*. Constat quoque, Alphonsum II. Neapolitanorum Regem, decem & septem Milites; & Jacobum II. Siciliæ Regem quadringentos constituisse Milites in die coronationis suæ. Et ad hanc rem dabantur a Rege litteræ, cujusmodi sunt Friderici Siciliæ Regis datæ Perrellode Cisario Panormitano, quæ leguntur in quodam antiquo Chronico Siciliæ tom. 3. Anecd. Martene. *Satis decens, & honorabile fore decernitur, quod in solemnitatibus nuptiarum, quæ inter inclytum Dominum Petrum II. Illustrem Regem Siciliæ primogenitum nostrum, & Inclytam Dominam Elizabeth Filiam Illustris Regis Bohemiæ in Civitate Messanæ, in festo Nativitatis Domini proxime futuro sunt feliciter omnimode celebrandæ, certi fideles nostri honoris, & nominis nostri, & dicti Filii nostri avidi zelatores, & præcipue ad hoc apti, militari cingulo decorentur. Cumque tu, vel filius tuus ad suscipiendum dictum militiæ cingulum aptus, idoneus, & sufficiens dignoscaris, nobis, & eidem nato nostro plurimum complacebis, si ad dicta solemnia decenter te, filium tuum, præpares ad decorandum vel te, vel eum honore militiæ, ut expedierit, accessurum*. Tantoque sumptu olim Equestre cingulum accipiebant, ut ob eam rem fas esset Dynastis subsidia extraordinaria subditis imperare. Veterem ritum armandi Militem exhibent nonnulli antiqui Ordines editi a Martene p. 3. lib. 2. cap. 12. ubi Antistes benedicit ensem de Altari sumptum, eoque cingit Militem, recitatis quibusdam precibus, is vero vagina eductum ensem ter vibrat; tum acceptis ab Episcopo osculo pacis, & alapa, & vexillo, calcaria ei a nobilibus viris imponuntur. Sed apud Neapolitanos Reges is fuit Ordo creandi Militem, quem describunt Summontius lib. 3. Hist. Neapol. & Tutinus in libro *de' Seggi di Napoli* cap. 14. Referunt namque in Ecclesia excitato tabulato, ordinandum Militem sedisse in argentea sella, ibique examinatum, an iis præditus esset conditionibus, quæ Militi conveniunt; mox oblato ab Antistite Evangeliorum libro, jurare debuisse, se Regi fidelem futurum, & adiuvandis miserorum rebus omnem daturum operam; deinde a duobus Equestris Ordinis viris ductum ad Regem, hunc illius caput, vel humeros ense tetigisse his verbis: *Iddio ti faccia buon Cavaliero*; po-

postea a nonnullis Aulicis matronis ense cinctum, & a quatuor Militibus ei imposita calcaria aurata; quo facto, ductum ad nobiliorem sedem, medium consedisse inter Regem, & Reginam; tandem pretiosissima quædam ex saccaro condita, singulis distributa fuisse. Dubitandum haud est, quin sæpe hæc cæremonia peracta fuerit in Capella Regis, & coram Magno Capellano. Neque enim semper Reges in Civitate principe, neque semper in Neapolitana Ecclesia Milites crearunt: sed sæpe in Aula, sæpissime in castris congressuri cum hostibus, aut statim a parta victoria. Tum vero & in Capella sua, & coram Magno suo Capellano, cingulum militare contulerunt. Ita Petrum IV. Aragoniæ Regem in Capella Palatina Majoricensi nonnullos ad militiam ordinasse anno 1343. scribit Zurita Ann. Arag. p. 2. lib. 7. cap. 68. Et innumera sunt exempla eorum, etiam Principum, qui in castris militari cingulo donati sunt.

X. Alii vero non ad militarem dumtaxat gradum, sed ad Equestrem aliquam Confratriam, cujus Neapolitani Reges auctores fuerant, cooptabantur. Scriptores Neapolitanarum rerum memorant Confratriam quamdam a Ludovico Tarentino Joannæ I. Reginæ conjuge anno 1352. die sacra Pentecostes institutam, quæ Nodi nuncupata est: quod ejus Sodales sericum funiculum perlis ornatum, nexu quodam complicatum, & pectori admotum gererent. Atqui tamen hæc Confratria sub invocatione & patrocinio Sancti Spiritus viguit: & ad hujus amplissimæ Societatis exemplar Henricus III. Gallorum Rex præclarissimum conscripsit Ordinem Spiritus Sancti in Gallia, ad hæc usque tempora insignem. Quod sane nostris Scriptoribus insciis, ex antiquo quodam monumento eruit D. Laboureur in addit. ad Com. D. de Castelnau, agens de Henrico III. & de instituta ab eo Societate, tom. 2. ait. *Cet Ordre n' est qu' une imitation d' une pareille Milice du S. Esprit, instituee l' an 1352. par Lovis Aniou dit de Tarente, Roy de Hierusalem & de Sicile, a cause de la Reine Jeanne sa femme, & sa cousine; de la quelle n' ayant point eu d' enfans, cet Ordre prit fin avec lui, & se perdit si bien dans le desordres, & les revolutions, qui arriverent au Royaume de Naples, qu' on l' avroit mesme ignoré; si non que l' original des Constitutions estant tombé au pouvoir de la Seigneurie de Venise, elle en fit present a Henri III. quand il y passa a son retour de Pologne. Il le trouva d' autant plus beau, qu' il lui convenoit parfaitement pour estre né la jour de la Pentecoste, & pour avoir este le mesme jour couronné Roy en Pologne, & en France, aussi bien que ce Roy Lovis son premier Instituteur, qui receut a mesme jour les deux Couronnes de Sicile, & de Hierusalem. C' est pourquoy il le prit en augure, & resolut de se l' approprier, comme s' il eut esté de son invention, & aprés l' avoir copié, & commenté les Statuts, il donna ordre au S. de Ghiverny de le bruler; mais il fit conscience de faire perir un si rare monument, le quel outre le merite de son sujet, & de son antiquité, estoit encore fort estimable pour les belles miniatures en velin, ou l' on void l' histoire de ce qui est contenu en chaque canon, ou statut. A la premiere fueille est le mystere de la Trinité, representée dans un ciel tout semé de fleurs de Lys au lieu d' estoiles, & accompagné de plusieurs Anges; dont il y en a deux aux costez, qui portent chacun un rouleau, ou est escrit en lettres Gothiques* spiritu plena. *Devant cette Trinité sont representez priants le Roy Louis, & la Reine Je-*

 an-

anne, avec cette souscription: Dominus Ludovicus Rex, Domina Joanna Regina, *& a costé est la figure du noud de l' Ordre, qui est en forme d' un double lacs d' amour. Au dessus de cette Image est escrit:* Ludovicus Dei gratia Rex Hierusalem, & Siciliæ, *entre deux escussons l' un d' Anjou tout plein, e l' autre party d' Anjou, & de Sicile. Ce livre escheut depuis a Philippe Hurault Evesque de Chartres fils du S. de Chiverny, & appartient a present a M. René de Longueil S. de Maisons Præsident au Parlement. Le S. de Sainte Marthe Conseiller en la Cour des Aydes m' en ayant communiqué la copie, je la donneray icy comme une piece digne de l' Histoire, & qui sera voir quelles doivent estre les qualitez de ceux, qui aspirent a l' honneur d' un si noble Chevaliere.* Quo testimonio constat, Henricum III. Gallorum Regem e Polonia in Galliam reducem, a Venetis accepisse Statuta Societatis Spiritus Sancti a Ludovico Tarentino Neapolitanorum Rege conscriptæ, exinde hausisse exemplar similem Societatem in Gallia ordinandi, optasse tamen, ut Statuta illa igni traderentur, quæ tamen diu servata, tandem a Domino Laboureur typis edita sunt. Ea sequenti exhibemus paragrapho, quod ad Capellæ Palatinæ cæremonias, ad Aulæ Neapolitanæ ornamentum, & ad antiquitatem illustrandam plurimum faciant. Corolus III. Dyrrachinus, qui Joannæ I. successit anno 1381. auctor fuit nobilissimæ Societatis sub S. Nicolai Myrensis Episcopi patrocinio, in cujus honorem Ecclesiam construxit, & solemnia quotannis agi voluit: cui, qui adscripti erant, Navem gestabant vestibus effigiatam, illam, qua Argonautas olim vectos in Colchidem, Jasone duce, Poetæ fabulati sunt. Sed & Renatus Dux Andegavensium, Rex Siciliæ, in Divi Mauritii Ecclesia Civitatis Andegavensis, Equestre instituit Sodalitium Lunæ Crescentis, seu corniculatæ; quod Socii lunam corniculatam brachio subligatam gestarent, uti scribit Pontanus lib. 1. de bello Neapolitano. Memorat Pontanus adscitum in hanc Societatem a Joanne Andegavensi, qui contra Ferdinandum I. de Regni Neapolitani imperio decertavit, Robertum Sanseverinum virum genere, dynastiis, & rebus gestis amplissimum.

XI. Statuta Societatis Spiritus Sancti a Ludovico Tarentino, & Joanna I. Neapolitanorum Regibus edita, & a D. Laboureur in additionibus ad monumenta D. Castelnau, Gallico idiomate, quo exarata fuerunt, publici juris facta, hoc inscribuntur titulo. *Ce sont les Chapitres faicts & trouves par le Tres-excellent Prince Monseigneur le Roy Loys par la Grace de Dieu Roy de Jerusalem, & de Secille. All' honneur du S. Esprit Trouveur, & Fondeur de la Tres-noble Compagnie du S. Esprit au droit desir, encommencee le jour della Pentecoste l' an de grace MCCCLII. Nous Loys par la Grace de Dieu Roy de Jerusalem, & de Secille. All' honneur du S. Esprit, le quel jour par la grace nous fusmes couronez de nos Royaumes, en essaucement de Chevalerie, & accroissement d' onneur, avons ordené de faire une Compagnie des Chevaliers, qui seront appellez les Chevaliers du S. Esprit au droit desir, & les dits Chevaliers seront en nombre de trois cens; des quels Nous comme Trouveur, & Fondeur de cette Compagnie serons Princeps: & aussi doivent estre tous nous Successeurs Roys de Jerusalem, & de Secille. Et a tous ceux, que nous avons esleus, & esliront a estre de la dite Compagnie faisons scavoir, que nous pensons a faire, se Dieu plet, la premiere feste au Chastel de Leuf enchan-*

chante du merveilleux peril, le jour de la Pentecoste prochain venant: Et pour ce tous les dessudits Compagnons, qui bonnement pouveront, soient audit jour, audit lieu, en tel maniere, comme cy apres sera devise: & adoncques sera plus a plain a tous les Compagnons parlé de cette matiere. Ipsa Statuta hisce Capitulis conflata sunt. I. Socio cuilibet jurandum est, daturum se omnem operam, sive consilio, sive armis, sive quovis alio modo, tum in exequendis, quæ Princeps imperaverit, tum in observandis Statutis Societatis. II. Singulis Sociis jugiter gestandum est in veste insigne Societatis, nempe Nodus pectori admotus cum hoc symbolo; *si Deo placet*: & qualibet feria sexta in memoriam Dominicæ Passionis deferenda sunt indumenta nec ornatu, nec colore conspicua, cum nigro capitis tegumento, quod Veteres cucullum dixere, Galli dicunt *Chaperon*. III. Ei, qui egregium aliquod facinus in bello gesserit, dummodo non in Ecclesiam Romanam arma tulerit, fas est Nodum solvere, solutumque gerere, usquedum Hierosolymitanum Christi Domini monumentum adierit, ibique veluti trophaeum collocaverit: exinde Nodum rursus complicatum deferet, sed cum hoc symbolo, *Deo placuit*, additisque circa Nodum flammulis, seu radiis, quæ vim Spiritus Sancti illapsam denotant. IV. Insigne Societatis, seu Nodus cum symbolo: *si Deo placet*, non in vestibus solum exprimi, sed in manubrio ensis sculpi debet, additis nomine, cognomento, & galea scutaria illius, cujus est ensis. V. Sociis jejunandum est qualibet feria quinta totius anni; sin minus, tres alendi sunt eo die inopes, vel eisdem stipes eroganda, quanta sufficit ad unius diei alimoniam. VI. Die sacra Pentecostes Socii omnes conveniant Neapolim ad agenda solemnia Societatis in Capella Arcis Lucullanæ, vulgo *Castel dell' Ovo*, quam in honorem Sancti Paracleti Princeps excitavit. Is vero Corona redimitus eo die Comitia habet; Sociisque, quibus exiguæ sunt opes, ex ærario suo pecuniam subministrat, quantam itineris faciendi causa impenderint. VII. Eo die Socii omnes candidis induti vestibus, in quibus prope regionem cordis effigiatæ sint flammulæ Spiritus Sancti, manu gestantes ensem erectum, adsint Liturgiæ in dicta Capella, ubi sua cuilibet est sedes, gentilitiis insignibus, galea scutaria, nomine, & cognomento cujuslibet distincta: absolutoque Sacro, universi flexis genibus Hymnum *Veni Creator Spiritus*, precesque recitent, ut in Societatem cælestia dona Spiritus Sanctus effundat. VIII. Quo die Socii ad celebritatem conveniunt, eorum singuli tabulas deferant, ubi eorum præclara gesta recenseantur, hasque Clericis illius Capellæ tradant, ut ab iis Principi, ejusque Consilio exhibeantur: quæque Princeps cum Consilio suo memoratu digna existimaverit, hæc ab iisdem Clericis describenda sunt in libro ad hanc rem in Capella asservato, cui titulus: *Livre des advenemens aux Chevaliers de la Compagnie du S. Esprit au droit desir.* IX. Principi in Palæstinam ad bellum Sarracenis inferendum, & sacra loca Christianis vindicanda trajicienti, adesse debet quilibet e Sociorum numero; itidem & aliis omnibus in Palæstinam expeditionibus, quas Romana Ecclesia, vel Christiani Principes susceperint, ni impedimento aliquo prohibeantur. X. Sociorum vexilla in gerendo bello, præsertim si pro Fide, aut Principe decertaverint, tum alba sint, tum Spiritus Sancti effigiem flammis radiantem præferant: atque eis in prælio sit vocalis tessera, *Au droit desir*. XI. Qui segniter cum hoste pugnaverit, haud candidis utatur vestibus in celebrandis solemnibus

Societatis, sed atratis; neque vestes ipsas flammulis Spiritus Sancti insigniat, quinimo hasce litteras legendas in iis exhibeat: *J' ay esperance au S. Esprit de ma grand houte amander;* spem nempe habeo, favente Divino Spiritu, quod mihi probro datum est, diluturum. Neque eo die discumbat una cum cæteris Sociis in eadem mensa: id vero usquedum judicio Principis, ejusque Consilii, inustam sibi infamiæ notam purgaverit, XII. Nulli ex Sociorum cœtu fas est longa aggredi itinera, non antea impetrato Principis consensu; tuncque in Comitiis significanda est ratio suscepti itineris, ut Socii absentiam intelligant universi. XIII. Si qui e Sociis dum omnem navat operam, ut perpatrato insigni facinore, *Voti* compos fiat, ob id in egestatem inciderit; re discussa, & probata in Consilio, ei Princeps opem, subsidiumque conferet. XIV. In Arce Lucullana, quo Socii ad agenda Comitia conveniunt, mensa erit nuncupanda *la Table desiree*, quod in ea discumbendum sit illis, qui jam *Voti* compotes facti, insigne aliquod facinus in prælio gesserint, Nodumque propterea solverint. Inter eos vero primi sedent, qui pluries decertando meruerint; principe tamen loco concesso ei, qui solutum antea Nodum rursum complicaverit, isque caput lauro cingit eo die, more veterum Romanorum. XV. Ipso die Pentecostes, sacris rebus absolutis, Comitia Societatis habenda sunt, atque singulis Sociis vi sacramenti sui incumbit officium proferendi quicquid ad Societatis gloriam spectat & utilitatem. Quod quidem, si Patrum consilio expedire visum fuerit, probatumque, addendum erit Statutis Societatis, curante hanc rem Principe. Si quæ de hujusmodi Statutis servandis emergunt dissidia, ea Patrum suffragio, & judicio in Comitiis sunt definienda. XVI. Qui in hanc Societatem est cooptandus, si jam antea alteri Societati Equestri nomen dederit, vel ea abire, vel hanc omnibus aliis præferre debet: cooptatus vero in Spiritus Sancti Societatem; neque hac ipsa abire, neque alteri nomen dare potest, inconsulto Principe, ejusque Consilio. XVII. Qui a Principe creantur Scutiferi Societatis, ii armandi sunt Milites, antequam ad agenda solemnia admittantur. XVIII. Socius quilibet morti proximus curet, imperetque, ut ipso e vivis sublato, ensis in cujus manubrio sculpta sunt Societatis insignia ad Principem deferatur; tum quoque Nodus, omnium quos habet nobilissimus ad Capellam Societatis transmittatur. XIX. Princeps accepto ense defuncti Socii curet, imperetque, ut infra octo dies illius solemne funus in Capella Societatis agatur: cui funeri ipse, ceterique Socii, qui non ultra unius diei iter ab Aula dissiti sunt, adsint; tum ad Liturgiam, ensis offeratur ab aliquo defuncti consanguineo, vel amico ad Altare, comitantibus ensem offerendum cæteris Sociis, qui ad Altare flexis genibus pro illo preces effundant. XX. Ensis cujuslibet Socii vita functi suspendendus est in eadem Capella Societatis: ibi quoque excitandum est monumentum, & in marmore incidendum, quo die, quo loco Socius ille e vivis excesserit. XXI. At vero Sociis præclarissime meritis, ut qui solutum antea Nodum rursus subligarunt, addendæ sunt in monumento flammulæ Spiritus Sancti, simulque litteris sculpendum est, illum officio suo functum esse, ac jam *Voti* compotem factum. XXII. Si Sociorum aliquo supremum obeunte, Princeps absit ab Aula, ei incumbit infra annum parentalia defuncto indicere, & agere. XXIII. Quilibet e Sociorum cœtu in alicujus Socii morte, septem Missas pro expiatione animæ celebrandas

das imperet, infra mensem ab accepta notitia. XXIV. Nulli fas est Nodum suum solvere, nisi cum quinquaginta, vel pluribus Barbutis decertaverit, & ita se fortiter gesserit, ut vel primus in hostem irruperit, vel hostem primus vulneraverit, vel vexillum ad terram usque projecerit, vel hostium Ducem cœperit, & ad finem usque pugnæ rem insigniter egerit. XXV. Pariter ei fas est, Nodum solvere, qui cum exigua suorum manu contra tercentos Barbutos arma contulerit, & primus impetum fecerit, vel vulnus injecerit, dummodo exitus pugnæ ipsi feliciter cesserit, & egregie navatam operam Princeps probaverit.

XII. Atque hæc sunt illius amplissimæ Societatis Statuta, quibus constat, Societatis insignia, tum Nodum pectori admotum, tum Spiritus Sancti flammeos radios fuisse. Quoad Barbutos, qui ibi nominantur, horum nomine, vel intelligendi sunt Brabeutæ, ita dicti ab accipiendo Bravio, Italice *Campioni*; vel milites quidam ita nuncupati a tegminis aliqua specie, quo caput tegebant. Horum mentio fit in epistola quadam Innocentii VI. apud Martenium, tom. 2. Anecdotorum, & in Chronico Veronensi apud Muratorium, ubi: *Et ab alia parte Civitatis Veronæ versus portam S. Maximi jam equitaverat D. Bernabous de Vicecomitibus de Mediolano cum octingentis Barbutis*. Censet doctissimus Cangius, illos olim Barbutas dictos, quos deinde Itali *Lances* seu *Lanciarios* appellarunt. Porro ex Menennio in libello de Ordinibus Militaribus constat, adscitos a Ludovico Tarentino in hanc Societatem Robertum Tarenti Principem ejus fratrem, Barnabam Vicecomitem Mediolani Principem, Thomam Sanseverinum Comitem Marsici, & Sancti Severini, Magnum Comestabulum; Robertum Ursinum Comitem Nolæ, Magnum Justitiarium; Goffredum Martianum Comitem Squillacii, Magnum Admiratum; Erricum Caraczolum Comitem Hiracii, Magnum Camerarium; Nicolaum Acciajolum, Magnum Senescallum; Honoratum Gaetanum Comitem Fundorum, Joannem Sanframundum Comitem Cerreti, Guglielmum Baucium Comitem Noyæ, Raimundum Baucium Comitem Soleti, Loysium Sanseverinum, Gualterium Caraczolum Viola, Philippum Caraczolum Viola, Franciscum de Loffredo, Robertum Siripannos, Guglielmum de Tocco, Jacobum Caraczolum, Joannem de Burgentia, Bartholomæum Caraczolum Carafa, Ligorium Caraczolum Carafa, Joannellum Caraczolum Carafa, Joannellum Buzzutnm, Matthæum Buccaplanula, & Christophorum de Costantio. Horum nomina Menennius testatur hausisse se e libello quodam Nicolai Agnelli Paccæ Neapolitani, cui titulus: *Ordines & Societates militares Regni*.

XIII. Aragoniis deinde Regibus imperantibus, aliud a Ferdinando I. Rege conscriptum est anno 1463. Equestre Sodalitium, cujus insigne fuit pellis alpini muris, vulgo *Armellino*, cum hoc symbolo: *Malo mori, quam fœdari*. Quod nempe Marinum Martianum Suessanorum Ducem, affinem suum, hostemque infensissimum, captum, & in carcerem conjectum noluisset morti dare: qui tamen antea in ipsius Regis vitam, dissimulato pacis tractandæ causa prope Teanum colloquio, fœdissime insidias paraverat. Huic Societati adscriptum Herculem Estensem Ferrariæ Ducem, misso illuc Joanne Antonio Carafa, qui Torquem Societatis deferret, scribit Pigna in Historia Estensis familiæ. Et Menennius in citato libello refert ex Pacca adlectos Alphonsum Calabriæ Ducem, Regis primogenitum, Herculem

Esten-

Estensem Ferrariæ Ducem, Galeatium Sfortiam Ducem Mediolani; Alexandrum Sfortiam Pisauri Principem, Robertum Sanseverinum Principem Salerni, Franciscum Baucium Ducem Andriæ, Regis consanguineum, Julium Antonium Aquavivum Ducem Atriæ, Trojanum Caracciolum Ducem Melphiæ, Antonium Piccolomineum Amalphitanum Ducem, Regis consanguineum, & Pii II. nepotem, Ursum Ursinum Nolæ Comitem, ac Asculi Ducem, Antonium de Ruere Ducem Soræ Sixti IV. nepotem, Petrum Guevara Magnum Senescallum, Marchionem Vastii, ac Regis consanguineum, Innicum Avalos Comitem Camerarium, & Alphonsum ejus filium Piscariæ Marchionem, Honoratum Gaetanum Comitem Fundorum, Ferdinandum Guevara Comitem Belcastri, Alphonsum Guevara Comitem Archarum, Marinum Caraczolum Comitem Sancti Angeli, Jacobum Caraczolum Comitem Burgentiæ, Virginium Ursinum, & Joannem Jordanum ejus filium, Robertum Ursinum Tagliacotii, & Albæ Comitem, Diomedem Carafa Comitem Magdaloni, Scipionem Pandonum Comitem Venafri, Andream de Capua Altevillæ Comitis filium, Matthæum de Capua Palenæ Comitem, Antonium Carafa Muntildragonis Dominum, Galeatium Caraczolum Vici Dominum, Domitium Caraczoli Ruodi Dominum, & Calabriæ Gubernatorem, Galeottum Carafa Foruli Dominum, & Regis consanguineum, Guevaram de Guevara Arpaiæ Dominum, & Vallis Beneventanæ Gubernatorem, Loysium de Aquino Castellioni Dominum, Albericum Carafa, & Jacobum Carafa de Spina Castriveteris Dominum. Ritum vero ab Arogoniis Regibus adhibitum & in armandis Militibus, & in cooptandis Sociis *dell' Armellino* exhibet Joannes Brochartus in suis Diariis manuscriptis, ubi post enarratam Alphonsi II. coronationem ait, *Rex coronatus ad altare superius dictum, prius Corporali, & manibus deosculatis, & signatis, juxta ordinem superium dictum ascendit, & sedit in faldistorio ibidem sibi parato, & Legatus ad Regis dextram, ut alias faldistorio, cappa indutus similiter sedit, quibus sic sedentibus, D. Joannes Pontanus Regis Secretarius ex quadam cedula quam manibus tenebat, stans ad sinistram Regis in gradu inferiori Altaris pronunciavit de verbo ad verbum, & Heraldus Regis ad sinistram Pontani stans eadem verba successive proclamabat, ut ab omnibus intelligerentur. Sententia autem pronuntiationum, & proclamationum fuit: Rex creavit Ill. D. Joannem Borgiam Ducem Gandiæ, S. D. N. . . . . . Principem Tricaricensem, Comitem Clarimontis, Comitem Lauriæ, & Comitem Carinolæ. Item simili modo per aliam cedulam, ut supra pronuntiatam, & proclamatam, Rex creavit, constituit Ill. D. Joffredum Borgiam ejusdem S. D. Nostri Alexandri Papæ etiam . . . . . . de domo Aragoniæ, & fecit ipsum Principem Squillaci, Comitem Cariati, & Regni Siciliæ citra Pharum Protonotarium, quo taliter pronunciato, idem D. Joffridus genuflexit coram Rege, qui imposuit sibi Elmetum, sive Galeam supra aurem sinistram, & creavit eum Militem dicens:* Iddio e S. Giorgio ti facci buon Cavaliere. *Deinde imposuit sibi Stolam albam, supra quam Stolam, ante impositionem juravit velle capitula illius observare. Tum recepto ab eo, & per ipsum D. Joffredum super collanam auri de Sociis Hermellini, præstito juramento, quod velit capitula Societatis illius Harmellini observare: Rex eamdem collanam humeris D. Joffredi imposuit, & ipsum Societati hujusmodi Hermellini aggregavit. Postmodum per aliam*

aliam cedulam simili modo pronuntiatam & proclamatam Rex creavit, constituit Mag. D. Gentilem Virginium Ursinum de domo Aragonia, & Grandem Contestabilem Regni. Insignia autem tam D. Joffredo, quam Gentili Virginio Grandis Contestabulatus hujusmodi non dedit, quia illis receptis debebant per civitatem a Baronibus associari equitantes, quod hodie propter equitationem Regis fieri non potuit; sed ad alium diem hoc reservavit. Creavit post hæc idem Rex decem septem alios Milites, quorum cuilibet Galeam imposuit, & cum puncta ensis singulos inter aurem sinistram, & summitatem Galeæ tetigit dicens: Iddio e S. Giorgio ti faccia buon Cavaliero. *At illis, qui collanas offerebant, illis humeris eorum imposuit, sed nullum eorum de Societate Stolæ sive Harmellini fecit. Primus dictorum decem septem fuit Joannes de Sanguine Nobilis Neapolitanus Camerarius Regis, & ut credo, secundus Martinellus Regis Magister Justitiarius. Creatis Militibus hujusmodi, surrexit Rex, & Legatus, qui ipsum Regem usque ad portas Ecclesiæ, extra portam a dextra Regis incedens associavit, sequentibus Prælatis in eorum mantellis: Rex ibidem Legato præsente ascendit equum, cujus frænum pectorale, & gropperam perlis in copioso numero ornaverat, & pallam per stringam suam digito annulari alligari sinistræ manus fecit, sceptrum in dextra ferens, sub baldacchino, quod Barones portabant, equitavit.*

XIV. Memorat hoc loco Brochartus alteram insignem cæremoniam, qua creabantur septem Proceres Regni. Olim enim in Neapolitano Regno septem præcipua fuere munera totidem Magnatibus commissa, qui proinde post Regem primum locum occupabant. Horum primus dicebatur Magnus Comestabulus, eratque Imperator militum, & supremus Dux belli; secundus Magnus Justitiarius, cui suberant Magistratus omnes, qui in negotiis tum civilibus, tum criminalibus jus dicunt; tertius Magnus Ammiratus, seu supremus classis, & rei maritimæ Præfectus: quartus M. Camerarius, qui Regios proventus curabat; quintus M. Protonotarius servandis Chartis Regiis addictus; sextus M. Cancellarius, cui commissa erat custodia Regii sigilli: septimus denique M. Senescallus, seu supremus Domus Regiæ Prefectus. Hi septem Proceres in publicis, Regiisque cæremoniis assidebant una cum Rege purpureis induti vestibus, singulique habuere suæ dignitatis insigne, uti Magnus Comestabulus ensem, Magnus Justitiarius vexillum, Magnus Ammiratus facem, Magnus Camerarius Coronam Regiam; Magnus Protonotarius librum, Magnus Cancellarius Doctoralem lauream, Magnus Senescallus truncum Unicornis animalis. De eorum origine, quæ a Normannorum ætate repetenda est, officio, ac jurisdictione, Tutinus in libro de hac re edito, Freccia in libro de Subfeudis, aliique plures cum scripserint, hic cæremoniam in eorum inauguratione adhibitam dumtaxat tractabimus, utpote quæ sæpe in Capella Palatina, absoluto Sacro, peragebatur. Et ex Tutino quidem colligitur, Magnum Comestabulum flexis ante Regem genibus, ab eo accepisse ensem, cum his verbis: *Accipe Sanctum gladium, in quo nostros adversarios dejicies.* Verum sæpe in Capella Palatina inaugurabantur hujusmodi Proceres Regni. Ita Alphonsus II. in die coronationis suæ, Joffredo Borgiæ consanguineo Alexandri VI. contulit gradum Magni Protonotarii, & Virginio Ursino Magni Comestabuli. Sed horum munerum insignia alio die ipsis tradidit in Ecclesia Palatina, quod acceptis insignibus debuissent statim Civi-

Civitatem perequitare; id vero in die coronationis Regis fieri minime potuisset, cum ipsi Regi erat equitandum. Rem narrat Joannes Brochartus in suis Diariis manuscriptis, simulque describit Ordinem hujus cæremoniæ: *Feria sexta dicti mensis Maii ante meridiem, vel circa, in Castro novo Serenissimus Alphonsus Siciliæ Rex dedit insignia Principalia D. Joffredo Borgia de Aragonia Principi Squillaci, videlicet circulum aureum rotundum simplicem in modum fili, seu cordæ, grossitudinis majoris digiti manus, quem capiti suo imposuit, & duo vexilla, sine stendarda, una cum armis suis, & Aragonum inquartata; quod assignatum fuit portandum D. Calcerando Borgiæ Militi Ordinis S. Joannis Hierosolymitani, fratri Reverendissimi D. Cardinalis Montisregalis Legati; & aliud, campum habens claucum, sive glaudum, & duos monticellos pares cum tertio illis superposito, & scalam auream ex passibus undecim aliquantulum per transversum tendentem in altum, quod fuit traditum D. Bartholomæo Serra Militi de familia dicti D. Joffredi portandum. Quibus insigniis receptis idem D. Joffredus equitavit per Neapolim, hoc ordine: præcesserunt Tibicines, & Fistulatores, quos sequebantur Nobiles, & Barones suo ordine, Mazzerii Regis, illi duo portatores vexillorum prædictorum, Hiraldus Regis, a sinistris D. Joffredus, & ad ejus sinistram D. Fridericus frater Regis, quos sequebantur alii Barones post Regios: non perfecit circulum solitum, quia insigne aureum, quod in capite detecto gerebat, nimis eum premebat; rediit propterea ad Castrum novum, quod exuerat. Hæc ex consuetudine Neapolitana debebant heri facta fuisse; sed propter coronationem Regis, & ejus equitationem fuerunt in hodie prorogata.* Paulo post describitur ab eodem Brocharto ritus, quo tradita fuerunt Gentili Virginio Ursino insignia Magni Comestabulatus, his verbis: *Feria quinta, decima quinta Maii, Reverendus Episcopus Nicastrensis celebravit Missam solemnem Pontificaliter, cui Serenissimus Alphonsus Siciliæ Rex interfuit. Finita Missa, accessit ante Altare Capellæ in Castro novo, ubi Missa hujusmodi celebrata fuerat prædictus Rex, ubi eo in sede sedente, venit coram eo Magnificus Gentilis Virginius de Aragonia manto longo rosaceo paucis suffulto usque ad terram indutus, cujus pars ad dextram a brachio infra usque ad terram aperta erat, sinistra vero pars plicata erat super brachium sinistrum, super brachium dextrum habebat bicham, sive lecidipium eisdem paucis subductum, & in capite biretum rosaceum parvum etiam paucis suffultum, cui ipse Rex donavit stendardum unum magnum armorum Regis, & Ursinorum aquartatum, & baculum unum argenteum, sive mazziriam in manu dextra, insignia Grandis Contestabilis Regni Siciliæ, officii sibi pridem dati, cum quo, præcedenti stendardo a quodam Nobile portato, idem D. Gentilis Virginius a sinistris D. Joffredi equitavit per Civitatem Neapolitanam more solito a Nobilibus & Baronibus associatus.* Circulus aureus imponebatur, vexillum quoque tradebatur in signum investituræ Feudorum, iis, qui Reguli, seu Barones creabantur; quique mox, acceptis insignibus, Civitatem magna pompa perequitabant. Hujus rei sæpe occurrit mentio in Annalibus Neapolitanis Raimi tom. 23. Script. Ital. a Muratorio evulgatis. Ibi anno 1443. Raymundus Ursinus Princeps Salerni, & Bernardus Aquino Marchio Piscariæ redimiti aureo circulo, & tribus præcedentibus vexillis per Civitatem equites incessisse leguntur. Hinc Joffredum Borgia circulo aureo, & duplici vexillo donatum a Rege exhibet Bro-

char-

chartus, quorum unum spectabat ad Principatum Squillacensem illi concessum, quare a Brocharto dicuntur *Principalia insignia*; alterum vero ad officium Magni Protonotarii. Et in Annalibus Raimi nuper laudatis, anno 1446. Dux Amalphitanorum, Pii II. Romani Pontificis nepos, creatus a Rege Magnus Justitiarius dicitur equitasse cum uno stendardo (& istud erat Ducatus insigne) & uno pennone, hoc est, vexilli quadam specie, quod Magno Justitiario praeferebatur. Nunc vero temporis, nonnisi nuda supersunt illorum septem Officiorum nomina, quae honoris causa a Rege Magnatibus quibusdam conceduntur.

XV. At vero Equestres Ordines, quorum Neapolitani Reges auctores fuerant, deficientibus ipsis, defecerant, & hominum memoria fere exciderant; cum Carolus Borbonius, omnium antehac Regum, clementia erga subditos, animi magnitudine, & rerum gestarum gloria longe praeclarissimus, imperium utriusque Siciliae, non tam sibi ipse vindicavit, quam populorum votis, animis, benevolentia, plausu oblatum, exhibitumque accepit. Ne itaque rem aliquam missam faceret, quae ad Aulae Neapolitanae splendorem, ad sui Nominis gloriam, & ad eorum remunerationem, qui de Rege, vel de Republica essent optime meriti, spectaret; in suis cum Maria Amalia Augusti III. Poloniae Regis, & Saxoniae Ducis filia nuptiis, amplissimum instituit die 3. Julii anno 1738. Equestrem Ordinem sub S. Januarii Episcopi & Martyris, praecipui Neapolitanorum patroni nomine, auspiciis, ac patrocinio. Hujus Equestris sodalitii se, suosque successores, perpetuo jure, supremos fore Moderatores dixit; cui, qui adscripti essent, hisce adstringerentur officiis, desendendi nempe ac tuendi, omni studio, totisque viribus Catholicam Religionem: Magno Magistro fidem & obedientiam promittendi, ac servandi: si quae inter Sodales geruntur inimicitiae, his extinguendis omnem operam dandi: a singulari certamine sive offerendo, sive acceptando abstinendi; imo ab aliis indicta pro viribus impediendi: singulis diebus Sanctum Missae Sacrificium, & in Paschate, & die S. Januarii festo, Eucharisticam communionem sumendi: vita functo e Confratribus aliquo, pro ejus expianda anima Officium Defunctorum recitandi, & Eucharistiam sumendi; tum unius solemnis Missae celebrationem imperandi: denique interveniendi Rei Divinae, quam in D. Januarii honorem, Magnus Ordinis Magister decreverit. Insignia vero quotidiana horum Sodalium statuit, fasciam rubeam undatam, ab humero dextro ad sinistrum latus protensam, e cujus parte extrema Crux pendet octagona, quatuor liliis ad quatuor angulos distincta, & in ipsius Crucis medio B. Januarii Episcopi imago Pontificalibus induti ornamentis, dextra manu benedicentis, sinistra habentis Evangeliorum librum, & mirifici sanguinis ampullas; aliam preterea Crucem argenteam superiori vesti consutam, cum hoc symbolo: *In sanguine foedus*; quo significatur arctissima & religiosissima ea esse foedera, quae sanguine obsignantur. Insignia autem solemnia, praeter recensita, decrevit; Torquem aureum egregio opere laboratum, liliis & Pontificalibus insignibus contextum, Crucem etiam in extrema parte habentem; & pallium, sive talare vestimentum nobilissimum, coccineum, undatum, liliis aureis undique adspersum, aureo cingulo obstrictum, & anteriori parte complicatum. Ubi quis a Rege ad hanc Societatem cooptatur, hujus rei conscius fit a Secretario Ordinis, ad quem debet ille transmittere

 mo-

monumenta, quibus sui generis excellentia comprobetur. Id vero a Rege discutiendum demandatur duobus ejusdem Societatis Sodalibus, iique, re examinata, sententiam suam scripto tradunt a Secretario Ordinis, Regi exhibendam. Porro nonnisi viri præclarissimi vel genere, vel dignitate, in eam Societatem adsciscí solent; Cardinales, Antistites, Magnates Aulici, belli Duces, Reguli amplissimi. Habet præterea hoc Equestre Sodalitium quatuor Officiales, Cancellarium ex Antistitum numero seligendum, Secretarium, Thesaurarium; & cæremoniarum Prefectum. Ad Cancellarium spectat Sacris operari; ad Secretarium Acta & diplomata Ordinis custodire, ad Thesaurarium insignia Ordinis asservare, denique Præfectus cæremoniarum quidquid ad ritus & cæremonias spectat, moderatur. Amplissimam hanc Societatem Benedictus XIV. nedum ratam habuit, verum etiam nonnullis donavit privilegiis, edita Constitutione pridie Kalendas Julii an. 1741. quæ incipit *Romanæ Ecclesiæ benignitas*. Nam primum indulsit, *ut Cancellarius ipsius Societatis pro tempore existens in Episcopali, seu Archiepiscopali dignitate, prout in Statutis ejusdem Societatis continetur, constitutus, seu Presbyter ad audiendas Confessiones idoneus per ipsum tamen Cancellarium ad hoc deputandus, vel per ipsos Confratres, eosdemque Officiales extra fines dicti Regni utriusque Siciliæ commorantes, ex approbatis tamen a locorum Ordinariis eligendus, ipsos, & eorum singulos, ab omnibus & singulis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis, a jure quavis occasione, vel causa latis, inflictis, nec non ab omnibus eorum peccatis, criminibus, excessibus, & delictis, quantumcumque gravibus, & enormibus, etiam Apostolicæ Sedi qualitercumque reservatis (non tamen de reservatis locorum Ordinariis) de quibus ore confessi, & corde contriti fuerint; de reservatis autem qualitercumque Sedi Apostolicæ semel in vita, & in mortis articulo, etiamsi mors secuta non fuerit, de aliis vero eidem Sedi non reservatis, quoties opus fuerit, in foro conscientiæ dumtaxat absolvere, ac eis, & eorum cuilibet pro commissis debitam absolutionem impendere, & pœnitentiam salutarem injungere: nec non vota pro tempore per vos emissa (ultramarino, visitationis liminum Beatorum Apostolorum Petri & Pauli, ac S. Jacobi in Compostella, nec non castitatis, & religionis votis dumtaxat exceptis) in alia pietatis opera commutare; nec non in mortis articulo, etiamsi mors non subsequatur, plenariam omnium peccatorum suorum remissionem, & indulgentiam, & Apostolicam nostram benedictionem per se ipsum, vel per alium quemcumque idoneum Sacerdotem per singulos Fratres eligendum impendere possit, ac valeat*. Præterea Cancellario, Confratribus, & Officialibus Ordinis concedit domesticum Oratorium ubicumque locorum fuerint, ubi singulis diebus semel peragatur Missæ Sacrificium, exceptis tamen Paschate, Pentecoste, Natali Domini, & aliis hujusmodi solemnitatibus; & quidem hora una ante auroram, & altera post meridiem. Si Confratres in locis interdictis morari contigerit, fas eis est Eucharistiam & cætera Sacramenta accipere; Missæ, & divinis Officiis privatim celebrandis adesse, una cum suis domesticis, & consanguineis; dummodo non eorum causa latum sit interdictum, vel eorum culpa minime tollatur. Quin si in locis interdictis extremum obierint diem, tumulari in Ecclesia licite possunt. Quadragesimæ tempore, & aliis diebus anni, quibus interdictus est usus lacticiniorum, eis vesci intre-

tegrum est. Denique diebus B. Januario sacris, nempe primo Sabbato mensis Maii, die decima nona Septembris, die decima sexta Decembris, ac singulis octavæ diebus, si pietatis causa aliquam adierint Ecclesiam, peccata etiam sua apud Sacerdotem confessi fuerint, Eucharisticum insuper panem sumpserint, plenariam Indulgentiam consequuntur. Atque hæc sunt ejus nobilissimæ Societatis initia, statuta, officia, & privilegia. Pergimus ad ritum, quo inaugurantur Sodales.

XVI. In Capella Palatina, solemni ritu, in hanc Societatem ii adsciscuntur, quos Rex statuit eo honore afficiendos. Ibi Rex Solio insidet, prope Regem sedent in scamno cæteri Sodales Ordinis; e regione vero quatuor Officiales, Cancellarius, Magister cæremoniarum, Thesaurarius, Secretarius. Cancellarius Sacrum facit, quo expleto, induit Pontificalia ornamenta, & sedet in faldistorio ad Altare. Tum, deposita mitra, benedicit equestria insignia, quæ illi exhibentur in argenteo bacili, pallium, torquem, ensem, cingulum, hac formula: *Adjutorum nostrum in nomine Domini*. ℟. *Qui fecit cœlum & terram*. ℣. *Dominus vobiscum*. ℟. *Et cum spiritu tuo*. *Oremus*, *Deus invictæ virtutis Triumphator*, *& omnium rerum Creator*, *& Sanctificator*, *intende preces nostras*, *& hoc indumentum militaris gloriæ Ministro tuo ferendum*, *ore tuo proprio benedicere & sanctificare digneris*, *& hunc servum*, *qui ipso utetur*, *tibi devote & laudabiliter servientem*, *gratum efficere digneris*. *Per Dominum nostrum*. *Amen*. Adhæc Tiro medius inter duos Sodales, qui sponsorum vices gerunt, salutato Altari, ad Regis Solium accedit, ibique genua submittit: tum e sponsoribus unus Regem illius nomine deprecatur, ut Tironem donet torque & vestimento Societatis. Mox eumdem Rex sciscitatur, an armatus sit Miles: Qui, si cingulo militari haud donatus fuerit, eo donatur a Rege, hoc ritu. Præfectus Regii stabuli porrigit Regi ensem, quo Rex ter percutit humeros Tironis, isque ensem deosculatur; mox ense, & equestri cingulo a duobus sponsoribus cingitur. Tum Præsul Sacra faciens, accedit ad Solium Regium, ac stans, hasce preces inchoat: *Accipe gladium hunc in nomine Patris*, *& Filii*, *& Spiritus Sancti*, *& utaris eo ad defensionem Sanctæ Ecclesiæ Romanæ*, *Regis nostri* CAROLI BORBONII *Supremi Principis*, *ac Magistri Ordinis*, *& tuam*, *ad confusionem inimicorum Crucis Christi*, *ac Fidei Christianæ*, *& quod maxime ferentis animi præstantia commendat*, *illo neminem injuste lædas*, *quod ipse præstare dignetur*, *qui cum Patre*, *& Spitu Sancto vivit*, *& regnat Deus in sæcula sæculorum*. Tirone respondente: *Amen*. Quod si Militare cingulum jam induerit, hæc cæremonia omittitur. Tum Secretarius Ordinis Tironem sciscitatur, an jurare velit, servaturum se se Ordinis Statuta. Quo respondente, se paratissimum esse, defertur a duobus sponsoribus ad Antistitem sedentem in faldistorio ad Altare. Ibi flexis genibus, dextra manu tangens Evangeliorum Codicem, legit hanc juramenti formulam: *Io N. N. prometto a Dio Trino*, *& uno*, *alla sempre Vergine Maria*, *& a S. Gennaro*, *d' esser fedele a sua Maestà*, *Capo*, *Sovrano*, *e Gran Maestro del Real Ordine di S. Gennaro*, *& a suoi Serenissimi Successori*, *che saranno Capi di quest' Ordine in tutte l' occasioni*, *nelle quali si tratterà dell' onore*, *vita*, *e stato di S. M. e dell' Ordine*, *facendo ciò che dee fare un buon Cavaliero*. *Prometto di difendere sempre a tutto mio potere la Santa Fede Cattolica Ro-*

mana, sollevare, e difendere le Vedove, i Pupilli, e le persone miserabili dall'oppressioni con parole, e con opere, per quanto mi sarà permesso. Osservarò inviolabilmente tutte le leggi, e statuti dell' Ordine, così prescritte, come da prescriversi. Porterò di continuo la Croce dell' Ordine secondo dispongono li Statuti, e voi Santissima Trinità, Beata Vergine, e S. Gennaro udite questi miei voti, siate presenti al proferire di questa mia ultima volontà. Præstito juramento, sistit se Regi, eumque provolutum in genua duo sponsores induunt Ordinis Vestimento, Rege quoque manum admovente. Interea Cancellarius ab Altari ad Regis Solium pergens, hæc pronuntiat verba: *Accipe hanc vestem immaculatam, quam securus perferas ante Tribunal Dei. Suscipe jugum Domini suave, & onus leve, quo non gravari, sed acquiescere animus debet.* Adhæc Thesaurarius Ordinis exhibet Regi Torquem; & Cancellarius ad Tironem versus: *Credisne*, ait, *hoc esse vivificæ Crucis signum, in quo Christus pependit, ut sua morte nobis vitam conciliaret?* Cui Tiro: *Credo*. Rursus Præsul. *Et hoc*, inquit, *est Ordinis Beati Januarii signum, quod semper tuo pectori adhæreat.* His dictis, Tiro Crucem deosculatur; eique Rex Torquem imponit, Præsule dicente: *Accipe hoc signum in nomine SS. Trinitatis, Beatæ Mariæ Virginis, & Sancti Januarii Martyris, in Fidei, & Christiani nominis incrementum, pectori tuo ideo Crucem commendamus, ut tuo sit cordi proximior; & dextera fortiter dimicans illam defendas, & defensam toto zelo reverearis.* Osculata deinde Regis manu, eum Rex amplexu excipit, qui surgens, salutato Rege, singulos Sodales amplectitur, & suo se sistit loco. Interea Præsule præcinente, decantant Musici Psalmum, *Magnus Dominus & laudabilis nimis:* quo finito, sequuntur hæ preces: *℣. Salvum fac servum tuum. ℟. Deus meus sperantem in te. ℣. Mitte ei Domine auxilium de sancto. ℟. Et de Sion tuere eum. ℣. Nihil proficiat inimicus in eo. ℟. Et Filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Esto ei Domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Deus qui justificas impium, & non vis mortem peccatoris, Majestatem tuam suppliciter deprecamur, ut hunc famulum tuum de tua misericordia confidentem cœlesti protegas benignus auxilio, & assidua protectione conserves, ut tibi jugiter serviat, & nullis tentationibus a te separetur. Per Christum Dominum nostrum. Amen.* Tandem sacram rem absolvit in gratiarum actionem Hymnus *Te Deum*.

XVII. Officiales Ordinis pariter in Capella Palatina inaugurantur, hoc ritu. Ubi Cancellarius Rem Divinam egerit, is qui promovendus est, medius inter duos Equites, salutato Altari, procumbit ad Regis Solium; mox e sponsoribus alter a Rege petit, ut illi Crucem Ordinis largiatur. Eumdem Secretarius Ordinis interrogat, an interposita juramenti religione, sit ea, quæ sui sunt muneris, facturus. Eo affirmante, ducitur ad Antistitem in Altari sedentem, Pontificalibus indutum ornamentis, tactisque Evangeliis, flexis genibus, hoc sacramentum emittit: *Io N. N. giuro e prometto a Dio Trino & uno, alla Beatissima Vergine Maria, & al glorioso S. Gennaro, di bene e fedelmente servire sua Maestà nel mio impiego, a cui s' è degnata di promovermi. Sarò sempre fedele alla Maestà sua, Capo, Sovrano, e Gran Maestro, & a suoi Serenissimi Successori, che saranno*

Capi

Capi di quest' Ordine, in tutte l' occasioni, che si tratterà dell' onore, vita, e stato di S. M. Prometto di difender sempre la santa Fede Cattolica Romana, le vedove, i pupilli, e le persone miserabili dall' oppressioni con parole, & opere, per quanto mi sarà permesso, & in tutto il dippiù, che sta disposto nelle costituzioni rispetto alla mia carica, io compirò secondo l' obligo di fedelissimo vassallo di S. M. Tum Antistes benedictionem pronuntiat, porrecta illi Cruce in argenteo bacili: *Benedic Domine Jesu Christe hanc Crucem tuam, per quam eripuisti Mundum a Dæmonum potestate, & superasti passione tua suggestorem peccati, qui gaudebat in prævaricatione primi hominis per ligni vetiti sumptionem. Per Christum Dominum nostrum. Amen*. Accedit deinde Præsul ad Solium Regium, ubi stans, conversusque ad ordinandum genibus flexum, eum interrogat: *Credis, ne hoc esse vivificæ Crucis signum &c.* uti paragrapho antecedenti legitur. His dictis, ordinandus osculatur Crucem, quam illi Rex collo imponit, Præsule dicente: *Suscipe hoc signum &c.* Deinde Regis manum deosculatur, & ad suum se recipit locum. Tum Psalmus *Magnus Dominus*, preces, tandem Hymnus *Te Deum* decantantur. Denique si qui absens a Neapolitana Aula in Societatem est cooptandus, id muneris a Rege alicui Antistiti, vel Socio Ordinis demandatur, isque alios designat, qui in ea cæremonia vices agant Cancellarii, & Secretarii Societatis; Sodales etiam, si qui illic sunt, monet, ut ad novi Socii inaugurationem peragendam conveniant.

XVIII. Diximus tum a Sociis Velleris aurei in Hispania, festum S. Andreæ Apostoli tutelaris; tum a Confratribus Ordinis Spiritus Sancti in Gallia, sacrum Divino Spiritui diem; & a Sodalibus Ordinis Periscelidis in Anglia, festivitatem S. Georgii Cappadocis, solemni ritu celebrari. Et quidem antiquo more receptum est in hisce Equestribus Sodalitiis, ut stata sint sacra, & dies solemnes indicti, quibus cuncti interesse debeant, quemadmodum olim a Sodalibus Equestris Ordinis S. Michaelis Archangeli in Gallia, & Lunæ Crescentis apud Andegavenses Principes, & alibi passim usitatum constat. Sed & apud Neapolitanos Reges idem mos viguit: siquidem Confratres Equestris Societatis Navis a Carolo III. Rege conscriptæ sub S. Nicolai Episcopi patrocinio, singulis annis hujus solemnia agebant in Ecclesia ab eodem Rege in honorem Sancti Episcopi excitata; de qua re Beatillus in Historia Barensi. Pariter Equites Nodi, seu Spiritus Sancti, quos Ludovicus Tarentinus conscripserat, sacrum diem Pentecostes singulis annis celebrarunt solemni pompa in Capella Arcis Lucullanæ, vulgo *Castello dell' ovo*. Ut enim constat ex Statutis illius Societatis supra relatis, conveniendum erat omnibus ad agenda Comitia, & solemnia Societatis, ex ærario Regio subministrata pecunia illis, quibus esset inopia rei familiaris. Et in hisce agendis solemniis candida gestabant indumenta, ensem manu tenebant, auditaque Liturgia, Hymnum decantabant invocationis Spiritus Sancti, tum Comitia habebantur, omnesque eidem mensæ accumbebant. Ex receptissimo igitur hoc instituto, decrevit Serenissimus Rex CAROLUS BORBONIUS, singulis annis, festum diem S. Januarii a Sociis hujus amplissimi Sodalitii in Capella Palatina celebrandum. Eo die Sodales solemni vestimento Ordinis induti, & quatuor ejusdem Societatis Officiales adeunt salutatorium Regis cubiculum, ibique Principem expectant, quem mox comitantur ad Capellam Palatinam; ad cujus fores Cancella-

cellarius Ordinis Regem adſpergit aqua benedicta. Tum Rex ſedet in Solio a cornu Evangelii, & ad Regis latus inſident ſcamno ſine poſtergali Socii omnes, ſervato inter eos antiquitatis ordine; e regione vero aſſident in ſimili ſcamno Officiales Societatis. Rem Divinam facit Pontificali apparatu Cancellarius; qua expleta, Sodales pariter Regem comitantur ad ædes uſque ſuas. Quandoque non in Capella Palatina, ſed in nobiliſſima S. Januarii Capella, quæ adhæret Metropolitanæ Eccleſiæ, celebrantur ſolemnia: tum vero Socii occurrunt venienti Regi uſque ad fores Metropolitanæ Eccleſiæ, & diſcendentem pariter uſque ad eas fores comitantur. Cardinales, & Epiſcopi, qui in hanc Societatem adſciti ſunt, interſunt Rei Divinæ induti ſui Ordinis eccleſiaſtico veſtimento, ſed ſimul geſtantes Torquem Societatis.

XIX. Quod vero Neapolitanis Regibus modo ſit adjuncta ſuprema Conſtantiniani Ordinis adminiſtratio, hinc fit, ut de hac quoque Societate Equeſtri, dicendum nobis eſt. Aiunt illius Magnum Conſtantinum Imperatorem auctorem primum fuiſſe, cui pugnaturo adverſus Maxentium, & implorata Divina ope, cum in aere Crux apparuiſſet, cum his verbis *In hoc ſigno vinces*, occaſio enata eſt efformandi *Labarum* ſeu vexillum exhibens ſanctæ Crucis imaginem, cum Chriſti monogrammate, quod ſibi in caſtris, in expeditionibus, in præliis preſeferri juſſit, & cui cuſtodiendo quinquaginta ſelectiſſimos milites addixit. Ex hac inſtitutione Ordinem hunc coaluiſſe ferunt, atque apud ſucceſſores Imperatores Orientis perduraſſe, plurimumque gloriæ, & incrementi accepiſſe. Illud tamen certum videtur, ab Iſaacio Angelo Flavio Comneno Orientis Imperatore, anno 1190. vel de novo excitatam, vel inſtauratam Equeſtrem hanc Societatem, ſub patrocinio Divi Georgii Martyris, quem Orientales ſumma religione colunt, conſtitutis pluribus legibus ad eam regendam, variis quoque privilegiis ei conceſſis, & reſervato ſibi, ſuæque familiæ ſucceſſoribus perpetuo jure eam adminiſtrandi, atque in eam Socios cooptandi. Exinde Græci Principes familiæ *Flaviæ Comnenæ*, qui ſe inſcribebant Divaſti, & Dyrrachii in Albania Duces, Principes Macedoniæ, & Theſſaliæ, quamvis Imperiali ſede dejecti, tamen, in nonnullis Oppidis ſuæ ditionis primum, tum ſubactis a Turcis illis regionibus, apud Venetos, quo domicilium ſuum tranſtulerant, conſtantiſſime jus adminiſtrandi, & conferendi Conſtantinianum Ordinem retinuere. Imo pluries a Romanis Pontificibus, preſertim Paulo III. Gregorio XIII. Sixto V. Gregorio XV. Clemente VIII. aliiſque, & quandoque etiam cauſa cognita apud Auditorem Cameræ Apoſtolicæ, vel in Romana Rota, uti anno 1623. privilegia Ordinis rata haberi, ac confirmari, jus quoque Ordinem adminiſtrandi & conferendi ſibi afferi, & vindicari impetrarunt. Quin & a Regibus, aliiſque ſupremis Principibus obtinuere, ut ſibi ſas eſſet in eorum Regnis, ac Ditionibus Conſtantinianos Equites creare; ſicuti contigit in hoc Neapolitano Regno anno 1623. die 7. Junii, cum Joannes Andreas Angelus Flavius Comnenus ſupremus Ordinis Magiſter dedit ad hanc rem Proregi ſupplicem libellum, reque delata ad Capellani Majoris Curiam, Scipio Rovitus Conſultor illius temporis cenſuit annuendum eſſe *Regium Exequatur*, cum ea tamen lege, ut nulla Equites gauderent Fori immunitate. Poſtremus *Comnenæ* familiæ Princeps Joannes Andreas, exeunte ſæculo elapſo, quod nulla ei eſſet proles, nullique ſupereſſent ſtir-

stirpis suæ successores, ne hujus antiquæ Societatis memoria interiret, in Franciscum Farnesium Parmensium Ducem, ejusque successores, transtulit jura sua omnia regendi, & conferendi Ordinis Constantiniani. Idque ratum habuere tum Leopoldus Imperator, tum Innocentius XII. Summus Pontifex, edita Bulla die 24. Octobris anno *1699.* quam refert Onoratus a S.Maria in suis de Equestri Ordine Dissertationibus. Jam vero, agente Farnesio Duce, novæ conditæ fuerunt leges Societatis, quas Clemens XI. probavit, confirmavitque, plures conscripti Socii, quædam Commendæ erectæ, nonnullæ opes additæ, insignis Ecclesia Parmæ eis addicta, ac nova splendidior facies Ordini comparata. Farnesius anno 1731. excessit e vivis, nulla relicta prole, a quo traducta sunt jura sua omnia ad Elisabetham fratris Filiam, Philippi V. Hispaniæ Regis conjugem, tum in CAROLUM BORBONIUM ex ea procreatum, ac tandem in FERDINANDUM filium, Regem Neapolitanorum. Hoc itaque titulo ad hunc pervenit suprema administratio Ordinis Constantiniani: & prima solemnis, ac publica Sociorum inauguratio anno *1663.* peracta est, in Ecclesia Arcis novæ, vulgo, *Castelnovo*, sacris operante Capellano Maiore. Ejus insignia sunt, Crux rubea, cujus quatuor extremitates ad liliorum formam compositæ quatuor hasce litteras I. H. S. V. exhibent, quæ significant: *In hoc signo vinces.* In ipsius Crucis medio Monogramma Christi conspicitur, medium inter hasce duas Græcas litteras A. ω. *Alpha & Omega, principium, & finis*, quibus Christus ipse indigitatur. Ea pendet a cærulea fascia collo circumposita; cui similis Crux altera operis Phrygii superiori vesti, seu thoraci superimponitur. Verum Senatores Ordinis seu *Gran Croci*, numero quinquaginta, in magnis solemniis aureum Torquem deferunt, a quo Crux pendet; ita tamen, ut extremæ Crucis parti adhæret, & ipsa pendens effigies Sancti Georgii Martyris equo insidentis, atque confodientis lancea draconem ad equi pedes prostratum, quo veteres denotarunt ab inclyto beato milite diabolum superatum. Præterea Equites omnes in solemniis Societatis induunt brevem quandam tunicam, ad lumbos usque demissam, manicis destitutam, anteriori parte clausam, sericam, albique coloris, quam militari cingulo ex serico villoso coloris cœrulei, a quo ensis pendet, constringunt. Induunt quoque Pallium talare cum syrmate, sericum, & coloris cœrulei, duobus funiculis collo alligatum; pileum quoque ex serico villoso ejusdem coloris, in cujus fronte Monogramma Christi conspicitur acu pictum. Sunt in Ordine quinquaginta senatores vulgo *Gran Croci*; sunt Equites *Justitiæ* ita dicti, quod eis per authentica monumenta probandus fuit familiæ splendor ab avis per gradus quatuor traductus; sunt etiam Equites *Gratiæ*, qui nullo nobilitatis suæ testimonio in Societatem vocantur; sunt denique familiares, domesticique Ordinis, vulgo *Scudieri*, *e Servienti*. Ecclesiastici etiam in hunc Ordinem cooptantur. Primum vero, præcipuumque officium est, pro Fide, & Ecclesia strenue dimicare.

XX. Cum aliqui in hanc Societatem adscribuntur, Rex Magnus Magister solet alicui ex Senatoribus Ordinis, vulgo *Gran Croci* vices suas committere ad hanc cæremoniam peragendam, quem idcirco *Commissarium* vocant. Antistes, quem *Magnum Priorem* Ordinis nuncupant, sacris operatur. Duo insuper Equites agunt Sponsores, seu Patrinos Candidati. Socii in Ecclesiam conveniunt induti omnibus insignibus Societatis, Sacrum ab Antistite inchoatur, dum Candida-

tus

tus, genibus ante Altare flexis, manu tenet accensum cereum. Divinam Euchastiam accipit; & Missa dicitur de Spiritu Sancto cum commemoratione B. M. Virginis, & Sancti Georgii Martyris. Absoluta Liturgia, Antistes, & Commissarius sedent a dextra Altaris parte, ad eos ducitur a duobus Patrinis Candidatus, qui genua flectit, cui Patrinus: *Scire te oportet*, inquit, *neminem ad sacrum hunc Ordinem esse promovendum, qui prius Catholicam, Apostolicam Romanam Fidem, & ore, & corde professus non fuerit*. Hinc a Candidato recitatur Fidei professio juxta formulam a Pio IV. Bulla *Injunctum nobis Apostolicæ servitutis ministerium* anno 1564. editam. Mox Antistes nonnullis precibus benedicit Pallium Ordinis, adspergitque aqua benedicta; quo Commissarius, & Patrini Candidatum induunt, dum ab Antistite quædam proferuntur verba, quibus Candidatum monet, exteriori illo vestimento indigitari vitam sine crimine ab eo ducendam, ut securus se sistat Divino judicio. Sequitur Benedictio Crucis, seu aurei Torquis (si fit e Senatorum, vulgo *Gran Croci*, numero) cujus collo eam Commissarius imponit. Ad benedictionem ensis, & cinguli militaris progreditur Antistes, quem e vagina eductum a Patrino accipit Commissarius, & manum quoque admovente Candidato, Antistes hæc profert verba: *Accipe gladium istum in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, ac eo utaris ad defensionem tuam, sanctæ matris Ecclesiæ, & Principis Magni Magistri Ordinis, ad confusionem inimicorum Crucis Christi, & Catholicæ Fidei tutelam, atque propagationem, & quantum humana fragilitas permiserit, cum eo neminem iniuste lædas: quod ipse tibi præstare dignetur, qui cum Patre, & Spiritu Sancto &c.* Quibus dictis, Candidatus præcingitur a Patrinis cingulo, & ense in vaginam reducto; rursus dicente Antistite: *Hoc tibi fit in nomine Domini nostri Jesu Christi, & attende, quod Sancti, non in gladio, sed in fide vicerunt Regna*. Surgens Candidatus eductum e vagina ensem ter vibrat; mox ejus genuflexi humeros Commissarius eodem denudato ense ter percutit, his verbis: *Esto Miles pacificus, strenuus, fidelis, & Deo devotus*: ejusdemque sinistram genam leviter percutiens Antistes addit: *Exriteris a somno malitiæ, & vigila in fide Christi, & fama laudabili*; eumque excipit pacis osculo. Afferuntur deinde aurata calcaria, quæ ei a Patrinis aptantur. Surgentibus omnibus, dicitur Psalmus: *Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum*; quo finito, Antistes nonnullas preces, & Orationes subjungit: Candididatus Pileum accipit, suumque locum adit. Hymnus gratiarum actionis ceremoniæ finem imponit. Verum cum ad solemnem professionem Eques admittitur, eum Commissarius sciscitatur, an noscat Ordinis Statuta; an ea velit servare; an Fidem, Ecclesiam, Magnum Magistrum, Ordinem ipsum paratus sit pro viribus tueri; an Supremo Societatis Moderatori morem gerere promittat; an in aliam Societatem sit adscriptus, vel alieno ære oppressus, vel alicujus gravis criminis reus sit. Singulis hisce interrogationibus, postquam convenientia responsa dederit, flexis genibus pronuntiat juramenti formulam, qua, invocatis in testes Deo, B. M. Virgine, ac Divo Georgio, promittit Principi, supremo Ordinis Moderatori, & Ecclesiæ Catholicæ fidelitatem, & obedientiam; viduas, pupillos, miserosque se adiuturum; pugnaturum Ordinis prælia; castitatem conjugalem, charitatem, humilitatem servaturum; inimicis veniam dare, insignia Ordi-

Ordinis deferre ; ejus Statuta custodire ; ac morti proximum centum aureos nummos Societati, legati nomine elargiri: tactisque Evangeliis: subdit: *Sic me Deus adiuvet, & hæc sancta Dei Evangelia*. Ad hæc Commissarius tangendo Crucem illius collo appensam: *Credis*, inquit, *hoc esse vivificæ Crucis signum, a quo Christus pependit, ut sua morte nobis vitam conciliaret?* Cui ille: *Credo*. Et Commissarius subdit: *Hoc est militiæ nostræ signum, quod tuo pectori semper adhæreat:* quibus dictis, Crucem illi osculandum præbet; addens alia quædam verba, quibus illum monet ad Crucem diligendam, colendam, defensandam. Postea aptans illius collo funiculos Pallii, declarat parentes, propinquosque illius, participes omnium bonorum operum, quæ fiunt a Societate. Denique pacis osculo, & recitatione Psalmi *Magnus Dominus, & laudabilis nimis*, cum quibusdam precibus, & Orationibus dicendis ab Antistite, & cæterorum Sociorum amplexu, absolvitur cæremonia.

CAPUT XII.

DE RITU PRÆSTANDI SACRAMENTA.

De juramentis, quæ olim Episcopi in Gallia Regi præstabant. II. *Ritus hujus cærimoniæ describitur.* III. *De quibusdam aliis sacramentis, quæ in Aula Regum Galliæ emittuntur.* IV. *Ritus jurandi a Galliæ Regibus inita fœdera.* V. *De præstando hominio, & juranda fidelitate Principi Asturicensium in Hispania.* VI. *Ordo hujus cæremoniæ narratur.* VII. *De sacramento edendo a Clericis Aulæ Hispanæ.* VIII. *Et quo Reges Hispaniæ se obligant fœderibus custodiendis.* IX. *Ritus jurandæ fidelitatis Regi Lusitaniæ.* X. *Et Regi Sardiniæ.* XI. *De hujusmodi sacramentis in Sicilia.* XII. *Ritus ea edendi.* XIII. *De iisdem in Neapolitano Regno.* XIV. *Ordo juratæ fidelitatis* CAROLO BORBONIO *Regi.* XV. *De ritu, quo olim Barones fidelitatem Regi jurabant.* XVI. *Formula hodierna hujus juramenti.*

INsignis est in Aula Principum cæremonia, qua subditi fidem suam eis obligant, interposita juramenti religione; vel Principes ipsi sacramento promittunt servaturos se subditorum jura, aut inita fœdera ad Regni tranquillitatem. Et hæc quidem sacramenta, aut in ipsa Regum inauguratione, aut in Regni Comitiis, sæpe in Capella Palatina, & coram Magno Capellano præstari solent. Hujusmodi est in Gallia fidelitatis sacramentum Regi exhibendum ab Episcopis recens promotis, juxta vetustissimum illarum partium usum, de quo suse agit p. 2. de Benef. lib. 2. cap. 47. doctissimus Thomassinus. Is ibi tradit, nulla quidem vetustioribus sæculis Episcopos Galliæ sacramenta edidisse; Carolum Magnum, & Ludovicum Pium justis adductos causis ea cœpisse exigere, cujus rei diserte meminit anno 836. Concilium Aquisgranense II. can. 12. at non in Episcoporum consecratione, sed in Regni Comitiis, una cum cæteris Ordinibus præstitum id obsequii; deinde Episcopos, præsertim Hincmarum Remensem, hæc juramenta detrectasse, quod humanæ, & Divinæ leges eos a juramentis prohiberent, & nefas esset manus sacro Chrismate delibutas, atque tractandis sacris rebus dicatas, juramentis, & hominiis sæcularibus profanare; hinc Reges inductos, ut a cæteris juramentum, ab Episcopis promissionem exprimerent. Verum posteriores Reges Carolinæ prosapiæ juramenta Episcopalia in integrum restituerunt; & quamvis rursum data esset opera, ut hæc hominia exploderentur, cum de proscribendis investituris actum fuit; ac Urbanus II. in Concilio Claromontano, anno 1095. & Paschalis II. in Concilio Lateranensi a præstandis hominiis Clericos prohibuissent; deinde tamen acquievere Romani Pontifices, ut rejectis investituris, sacramenta,

ta, & hominia retinerentur: tum Innocentius III. in Concilio IV. Lateranensi unum id vetuit; ut ne laici a Clericis iis exigerent fidei sacramentum, quibus nulla temporalia contulissent. Exinde in Gallia illis dumtaxat Episcopis incubuit necessitas hominii exhibendi, quorum Ecclesiæ aliquo Regio feudo donatæ essent, reliquis omnibus uno in Reges fidei sacramento defungentibus. Denique Franciscus I. hominii necessitate Gallos Episcopos absolvit, atque ad hæc usque tempora nonnisi fidelitatis juramentum ab ipsis exolvitur. Et olim quidem non Archiepiscopi, & Episcopi dumtaxat, sed etiam Abbates, & Abbatissæ hæc persolvebant sacramenta in Capella Regis, peracto Sacro, aut ad Vesperas, præsente Regis Confessario, uti legitur apud Carolum Degrassalium lib. 2. Regalium Franciæ: deinde vero ad nostram usque ætatem, non jam Confessarius Regis, sed Magnus Eleemosynarius excipit hujusmodi sacramenta, dumtaxat ab Episcopis emittenda. Veterem juramenti formulam exhibet Aimonius lib. 4. de gest. Franc. cap. 24. *Ego Hincmarus Laudunensis Ecclesiæ Episcopus, amodo, & deinceps Domino seniori meo Carolo Regi sic fidelis, & obediens secundum ministerium meum ero, sicut homo suo seniori, & Episcopus, per rectum suo Regi esse debet.* Juramentum ab Arnulpho Archiepiscopo Remensi exhibitum in Concilio Remensi anno 989. Hugoni Capetio Regi, & Roberto filio, in præsentia Regis, Episcoporum, Cleri, & populi, ita habet: *Ego Arnulphus gratia Dei præveniente Remorum Archiepiscopus, promitto Regibus Francorum Hugoni, & Roberto, me fidem plenissimam servaturum, consilium, & auxilium secundum meum scire & posse, in omnibus negotiis præbiturum, inimicos eorum nec consilio, nec auxilio ad eorum infidelitatem scienter adiuturum: hæc in conspectu Divinæ Majestatis, & bonorum Spirituum, & totius Ecclesiæ existens promitto, pro bene servatis laturus præmia æternæ benedictionis. Si vero, quod nolo, & absit, ab his deviavero, omnis benedictio mea convertatur in maledictionem, & fiant dies mei pauci, & Episcopatum meum accipiat alter, recedant a me amici mei, sintque perpetuo inimici.* Ad confirmationem sacramenti manu tangebantur sacra Pignora, unde corporale dicebatur sacramentum, quod iniquo ferebant animo Episcopi Concilii Carisiacensi in Epistola ad Ludovicum Germaniæ Regem, quasi Episcopali dignitati minime conveniret. Sed in hominiis præstandis manus supponebantur manibus Domini ad servitutem, subjectionemque denotandam, & hinc hominia Ecclesiæ subinvisa fuere. Sæculo decimo tertio is erat ritus edendi ab Episcopis juramenti, quo usus est Willelmus Episcopus Andegavensis anno 1291. *Fecimus Regi Philippo juramentum fidelitatis in hunc modum videlicet: quod stola nobis, ad collum posita in modum Crucis ante pectus, & manu ad pectus missa, libro Evangeliorum coram posito, dixit nobis de mandato Regis Dominus de Chambery Miles: Vos juratis Domino Regi fidem, & legalitatem, & filio ejus Regi Francorum post eum, & quod servabitis eisdem corpora, & membra, & vitam, & jura sua, & honorem suum temporalem; & si petat a vobis consilium bonum, & fidele, sibi dabitis. Ita juratis. Et nos respondimus: Ita juro.*

II. Hodiernum vero hujus cæremoniæ ritum describit Peiratius lib. 2. de Orat. Reg. Gall. cap. 63. 64. 65. Antequam Episcopus recens consecratus ad jurandam Regi fidelitatem accedat, Bullas promotionis suæ Magno Eleemosynario exhibeat, necesse est; ut is inqui-

quirat, an Regiis juribus, & Regni statutis consentiant. Has ubi ille probaverit, diem constituit ad juramentum præstandum; quo die Episcopus Rocchetto, & Mantelletta indutus adesse debet Sacro, quod in Capella Regis, præsente Principe celebratur. Lecto Evangelio, Sacerdos, qui Sacris operatur, sanctum Codicem tradit Clerico alicui, a quo defertur ad Episcopum. Is vero, salutato Altari, & Rege, acceptoque libro, ad Regem accedit, flexisque genibus, librum præbet Regi deosculandum, mox tum ipse, tum Rex manus Evangelio superimponunt. Adhæc Magnus Eleemosynarius Antistitem illum sciscitatur, an velit promittere, & jurare Deo, & Regi super sancta Evangelia, se ditiones omnes suæ Diœcesis, oppida, arces in Regis fide servaturum, Regi se fidelem futurum, nil contra Principem moliturum, imò si quid in Principem moliri noverit, conscium ejus rei Principem facturum. Cui reponit Antistes, se se ita jurare, ac promittere Deo, & Regi; eique Rex subdit: *Dieu vous en fasse la grace*. Surgens deinde Episcopus, salutato Altari, & Rege, reddito libro, suo se loco restituit. Tum debet totius rei gestæ documentum propria manu, proprioque sigillo obsignatum exarare, atque Magno Eleemosinario tradere; qui etiam aliud documentum Episcopo exhibet, quo testatur, illum tali die, tali mense, & anno consuetum juramentum fidelitatis exolvisse. Neque enim Gallicanis Episcopis recens promotis conceditur bonorum temporalium suæ Ecclesiæ administratio ante præstitum hujusmodi sacramentum: ea quippe bona statim post Episcopi mortem nomine Regis administrantur jure Regaliæ, de quo fuse agit Petrus de Marca lib. 8. de Conc. Sacerd. & Imperii. Olim præstito juramento, quædam pecuniæ summa solvenda erat ab Antistite, Comiti Palatii, seu Senescallo Franciæ, quæ nubendis nobilibus puellis, quibus nullæ essent opes, concedebatur: sed Francisci I. Regis decretò anno 1526. hujus distribuendæ pecuniæ cura demandata est Magno Eleemosynario.

III. Sunt & alia sacramenta, quæ non in Capella Palatina, sed in ædibus Regiis præstantur. Ita ii Proceres, quibus concredita sunt Aulæ, vel Regni primaria Officia, sedenti Regi in suo cubiculo, junctis cum Rege manibus, legente sacramenti formulam, qui est a summis imperii negotiis, jurant Regi fidelitatem. Quod si is est e supremis belli Ducibus, quos nuncupant Marescallos Franciæ, huic a Rege traditur virga in signum collati imperii militaris: Duces vero Pretorianæ Legionis gentis Francorum, & Scotorum, ense cincti ad juramentum præstandum admittuntur, uti testatur in Cæremon. Galliæ lib. 3. cap. 1. §. 1. Dumontius. Magnus quoque Eleemosynarius jurat Regi fidelitatem, ejusque juramentum, uti & aliorum Procerum Regni, Rex ipse excipit; attamen juramenta, quæ a cæteris Clericis Capellæ Regiæ emittuntur, a Magno Eleemosynario excipiuntur. Nam Clerici antequam in Clerum Palatinum adsciscantur, fidos se Regi fore, sacramento promittunt coram Magno Eleemosynario: quod jam in usu fuisse sæculo decimo sexto regnantibus Francisco II. Henrico II. & III. & Carolo IX. ex pluribus monumentis ostendit Peiratius lib. 1. cap. 16. Qui & ibi observat, illud esse discriminis inter Clericos Palatinos Regum Galliæ, & Regum Hispaniæ in hujusmodi exhibendo sacramento, quod nempe Clerici Aulæ Hispanæ D. Petro, Ecclesiæ Romanæ, Romano Pontifici, Regi, Reginæ, Principi Asturicensium, & Magno Capellano fidelitatem promittunt; hanc ve-

vero soli Regi pollicentur Clerici Palatini Regum Galliæ. Cæterum mos est antiquissimus, ut Palatini Clerici sacramento fidem obligent suam. Id enim constat ex querelis, quas detulit Carolus Calvus in Concilio Tullensi ad Saponarias anno 850. de Ganelonis Archiepiscopi Senonensis perfidia, qui illi sacramento fidem suam devinxerat, ex quo fuerat Clericus Regiæ Capellæ: *Vacabat tunc Pastore Metropolis Senonensis, quam juxta consuetudinem prædecessorum meorum Regum, Weniloni tunc Clerico meo in Capella mihi servienti, qui more liberi Clerici se mihi commendaverat, & fidelitatem sacramento promiserat, ad gubernandum commisi.* Memoratur etiam a Carolo Calvo in proclamatione adversus Wenilonem Toutoldus Clericus Capellæ Regiæ, *qui mihi se commendavit, & fidelitatem sacramento promisit.* Exinde propensissimos fuisse Reges in promovendis ad Episcopales sedes Clericis Palatinis existimat Thomassinus. Verum ubi promovebantur, novo se sacramento adstringebant, ut patet de Ganelone, quem præter editum sacramentum, cum primum Regiæ addictus est Capellæ, tria alia protulisse sacramenta, cum nempe creatus est Archiepiscopus, tum quando imperium inter fratres Reges divisum fuit, ac denique ubi Carolus Calvus Regia exornatus est Corona, colligitur ex litteris Patrum Concilii Tullensis ad eumdem datis.

IV. At inita fœdera jurantur a Galliæ Regibus solemni ritu in Ecclesia, ut plurimum Palatina. Refert Peiratius lib. 2. cap. 65. Regem Christianissimum anno 1559. in Metropolitana Ecclesia Parisiensi, celebrata Liturgia, solemni sacramento, fidem suam devinxisse custodiendis fœderibus initis cum Hispaniæ Rege, & Angliæ Regina, præsentibus horum Principum Oratoribus. Ita etiam anno 1663. die 18. Novembris, uti refert Dumontius lib. 1. §. 37. Cæremonialis Galliæ, in Cathedrali Parisiensi Sacris operante Episcopo Carnotensi Suffraganeo Parisiensis Ecclesiæ, Rege sedente in Solio, præsentibus Oratoribus Principum, & Magnatibus Aulæ, absoluta Liturgia, sacramento firmatum fuit fœdus inter Regem Christianissimum, & Helvetiorum Senatum, præbente Regi Evangeliorum librum Cardinali Antonio Barberino Magno Eleemosynario, & decantato postea Hymno gratiarum actionis. Attamen fœdus inter Ludovicum XIII. Regem Galliæ, & Carolum I. Angliæ Regem sancitum, anno 1629. juratum fuit in Ecclesia Palatina Fontisbellaquei, & ad Vesperas, ut idem narrat Dumontius lib. 2. cap. 6. Cæremonialis Galliæ. Decantatis namque Vesperis, Rex Solio insedit, & prope Regem tum Cardinalis Richelius, qui vices agebat Magni Eleemosynarii, tum cæteri adstabant Proceres Aulæ; adhæc a cæremoniarum Præfecto ductus est ad Solium Anglus Orator, isque Regi Christianissimo exhibuit tabulas initi fœderis ab Anglorum Rege subsignatas. Interea ad Cardinalem Richelium delatus est a quodam Clerico Capellæ Regiæ sacer Evangeliorum Codex, quem ille obtulit Regi deosculandum, statutisque a Rege manibus super Sacrum Codicem, lectaque a Secretario juramenti formula, se ita facturum juravit, & propria manu tabulas subsignavit, tum Anglum Oratorem amplexu excepit. His Peractis, Palatini Cantores quasdam Antiphonas decantarunt, tum a Fecialibus semel, iterum, atque tertio acclamatum fuit, *Vivat Rex.* Pariter in Capella Palatina Fontisbellaquei, anno 1679. celebrato conjugio inter filiam Ducis Aurelianensis, & Carolum II. Hispaniæ Regem, pactio Noviomagi inter Gallos Hispanosque constituta, sacramenti reli-

religione firmata est ad Evangeliorum librum, quem Regi præbuit Cardinalis Buillonius Magnus Eleemosynarius. Denique Ludovico XIII. e vivis sublato, hisce ritibus anno 1644. die 3. Julii, confirmatum esse fœdus inter Gallos, Anglosque, narrant lib. 1. §. 78. Dumontius, & Rossuetius. Rex eo die accubuit mensæ solemni pompa, una simul cum Anglorum Oratore; tum solemni quoque pompa ad Ecclesiam se contulit Palatinam, & Vespertina audivit Officia modis musicis decantata. His expletis, ad Ecclesiam eamdem deductus est a Præfecto cæremoniarum Anglus Orator, & salutato Rege, insedit scamno prope Solium Regis. Adhæc Episcopus Metensis Primus Eleemosynarius, Pontificalibus indutus ornamentis, ferens Evangeliorum librum, præeunte Clerico cum Pedo Pastorali, Cancellarius quoque, & Secretarius ad Regis Solium accessere. Et primo quidem a Secretario lecta sunt pacta conventa, tum a Rege signata, mox jurata sunt, statutis super Sacrum Codicem ab eodem Antistite exhibitum manibus, tum a Rege, tum ab Anglo Oratore, & legente Secretario formulam juramenti. Hymnum deinde gratiarum actionis Cantores Palatini subjunxere, quem excepit benedictio a Metensi Antistite lata, & iteratæ acclamationes a Fecialibus factæ.

V. In Hispania vetustissima esse fidei sacramenta ab Episcopis, cunctisque Ordinibus, Regi exhibita, probat canon 75. Concilii Toletani IV. anno 633. ubi execratis iis, qui *fidem sacramento promissam Regibus suis servare contemnunt; & juramenti professionem*, decretum fuit, constituendum esse Regem electione Episcoporum, & Optimatum, & anathemate feriendum illum ex Clero, & populo, qui *sacramentum fidei suæ, quod pro Patriæ, gentisque Gothorum statu, vel conservatione Regiæ salutis pollicitus est, temeraverit*. Innovatum est hoc decretum in Concilio Toletano V. can. 7. tum a Conciliis Toletanis VII. & X. gravissimæ additæ sunt pœnæ Clericis reis violati hujus sacramenti: & hinc ob initam adversus Regem conjurationem ejectus est sede sua Sisbertus Toleti Metropolitanus in Concilio Toletano XVI. anno 693. Inde perspicuum fit, olim in Hispania, vel in solemni conventu Regiæ coronationis, vel in Comitiis Regni, Episcopos, cunctosque Ordines juramento fidem suam Regibus devinxisse. Deinde hæc juramenta præstari consueverunt, cum jubente Rege, hæres, successorque imperii salutabatur. Ita anno 1498. contigit, regnante Ferdinando Rege, quum Emmanuel Rex Lusitaniæ, qui Isabellam Ferdinandi filiam duxerat, inauguratus est successor Regni Castellæ, indicto Concilio Regni totius. Ordinem rei gestæ ita describit Osorius lib. 1. de reb. gest. Emman. Reg. Lusit. *Die Dominica, quæ secuta est, Emmanuel, & Isabella in Templum deducti sunt; Dux Metimnensis, cujus paulo ante mentio facta est, pedibus ad Emmanuelis latus incedens, habenam equi illius manu tenebat: a læva vero Friensis Dynasta simile officium Isabellæ juniori præstabat. Hoc etiam modo Magnus equorum Magister a dextra, Dux Albanus a læva Fernandum, & majorem Isabellam deducebant. Archiepiscopus Toletanus Rem Divinam singulari cæremonia, atque sanctitate peregit. Religione rite procurata, Ferdinandus, & uxor assurgunt: ille generum: illa vero filiam manu apprehendit; & utrumque in sellis in sublimi positis, & pulcherrime instratis collocant: ipsique in aliis sellis ad eorum latera considunt. Civitatum procuratores in subselliis ordine jam a multis ætatibus in Hispania recepto disponuntur. Principes, ut forte*

cui-

cuique locus obvenerat, ita eum sine offensione cujusquam occupant . . . . silentio deinde facto, vir quidam juris civilis eruditione praestans, qui dicendi peritus habebatur, assurgit, orationemque luculentam habuit, qua pacis commoda, Hispaniae totius etiam, & tranquillitatem, incrementum imperii, & reliquas utilitates, quae ex Regnorum conjunctione sequi videbantur, exposuit. Hortatus deinde est Principes, & Civitates, ut Emmanuelem, & Isabellam, quos Regum suorum haeredes esse videbant, certatim amarent, & colerent, summaque illis fide rebus in omnibus inservirent, sperarentque eos, quos jam sciebant esse Regiis virtutibus ornatissimos, similes futuros eorum Regum, quibus erant, tempore a Deo constituto, successuri. Deinde ad Emmanuelem, & Isabellam conversus, eos admonuit, ut cernerent animo, quod eis munus imponeretur. Eorum namque officium esse, consulere populis, tueri innocentiam, coercere improbitatem, dare salutem, propulsare pericula, conservare, & bonis omnibus amplificare Rempublicam. Haec ubi peroravit, quidam sacrorum Antistes assurrexit, & librum, qui Evangelia, & sacrorum rationem continebat, explicuit, & in medio illius Crucem auream imposuit; deinde cum libro ad Principes haeredes accessit, eisque dixit, ut manibus Crucem tangerent. Cum deinde is verbis praeiret: ipsi se sanctissimo jurejurando constrinxerunt, fore, ut jura populis administrarent, libertatem Reipublicae conservarent, omniumque saluti, summa contentione prospicerent. Hoc facto, Magnus Equorum Magister librum e Patriarchae manibus assumit, illumque tenens jurat, se Emmanuelem, & Isabellam pro veris, & legitimis suorum Regum haeredibus habiturum, eorumque imperio semper obedientem futurum, summaque fide pro eorum amplitudine, & dignitate pugnaturum. Deinde reliquos Principes, & civitatum Legatos eodem jurejurando constrinxit. Tum omnes ordines ad Principes, quibus fidem dederant, accedunt, eorumque manus osculantur:

VI. Nunc vero temporis, hac caeremonia (quae est ex insignioribus Aulae Hispanae) Principi Asturicensium, haeredi Regni, fides juratur. In Ecclesia Regia S. Hieronymi *del Buen Ritiro* inter Aram principem, & Odeum excitatur tabulatum, ubi sub Cortinis consistunt Rex, Regina, & Regia proles; scamna etiam parantur Oratoribus Principum, Praesulibus, Dynastis Castellae, Consiliariis Castellae, Delegatis Civitatum, & sedes Magno Capellano. Stata die, universi ab Aedibus Regiis ad Ecclesiam hoc ordine se conferunt: Aulici adolescentes, Cubicularii, Dynastae, vulgo *Titulati* Castellae, Delegati Curiarum vulgo *Procurator des Cortes*, quatuor Caduceatores, Praefecti Domus Regiae, Magnates Hispaniae, & Magnus Aulae Magister, quatuor Feciales, Comes Oropesae ferens Regis ensem, & eo absente, supremus Praefectus Regii stabuli, Princeps Asturicensium medius inter alios Principes Regiae prolis, si qui sunt; Rex, & Regina; ac tandem Matronae Aulicae. In Ecclesia Rex, Regina, & Regia soboles consistunt sub Cortinis, & prope adstant duo supremi Praefecti Domus Regiae; ante Regias Cortinas se sistit Ensiger Regius; Matronae Aulae in tabulato; Feciales, & Caduceatores in tabulati gradibus, ceteri in scamnis suo Ordini addictis. Ubi universi locum suum occuparunt, inchoatur Sacrum de Spiritu Sancto ab aliquo Antistite, & Collecta additur pro Rege; interea Magnus Capellanus recitat prope Regem Introitum, & caeteras Missae partes, atque Evangelium, & oscu-

osculum pacis exhibet Regi. Peracta Liturgia, Antistes sedet prope imum Altaris gradum, tuncque Fecialis ex ambone cunctos monet, ut audiant sacramentum fidei, hominii, & obedientiæ præstandum a Regiis Principibus, Præsulibus, Magnatibus, aliisque Ordinibus N. Principi Asturicensium, successori, & hæredi Regni, ita jubente Rege. Qua proclamatione facta, senior e Castellæ Consiliariis legit e scripto quodam, adstantes omnes convenisse, & consensisse ut N. Principem Asturicensium, vivente Rege, & eo mortuo, Regem colerent, atque illi fidelitatis juramentum integro, & libero animo præstarent. Tunc, monente cæremoniarum Præfecto, Magnus Capellanus Crucem, & Evangeliorum librum collocat super mensulam coram Antistite, ad hunc Principes Regiæ stirpis accedunt, in genua procumbunt, tactisque Cruce, & Evangelio, interroganti Antistiti, an jurare velint juxta ea, quæ lecta sunt, annuunt. Mox Regem adeuntes ad ei præstandum hominium, manus suas cum Regiis manibus implicant, petente pariter Rege, an hominium velint præstare; denique Principem Asturicensium adeunt, illiusque manum osculantur, & ab eo amplexu excipiuntur. Præstito juramento a Principibus Regiæ stirpis, Fecialis Magnatem illum accersit, cui excipiendi hominii munus Rex demandaverit; isque salutato Altari, & Rege, sistit se detecto capite prope Altare in cornu Epistolæ. Tum alium Evangeliorum librum, Crucem quoque aliam ab ea, ad quam Principes Regii jurarunt, Clericus Aulicus supra mensam statuit. Fecialis vero Antistites accersit ad juramentum præstandum; & primo quidem Magnus Capellanus, vel dignior Antistes, monente cæremoniarum Præfecto, tum cæteri Præsules suo ordine, adeunt Pontificem illum, qui Sacris est operatus, flexisque genibus, interroganti, an jurare velint, affirmant; deinde ad Magnatem illum accedentes, hominium exolvunt, complicatis cum eo manibus, ac stantes; eosque ille sciscitatur, an semel, iterum, atque tertio velint hominium facere; ultimo Regis, & Principis manus osculantur. Sequuntur, Feciali accersente, Magnates Hispaniæ; hos excipiunt Dynastæ, seu Titulati Castellæ, Comites nempe, & Marchiones, qui e Magnatum classe minime sunt; tum cæteri nobiles viri, Magnatum filii, Civitatum Oratores, Præfecti Domus Regiæ, Magnus Aulæ Magister, Regius Ensifer, tradito ense Supremo Præfecto Regii stabuli, eodem ritu, primo fidelitatem jurant coram Antistite, tum hominium præstant coram Magnate, denique Regem, & Principem colunt osculo manuum. Sed & a Magnate, cui accipiendi hominii munus demandatum fuit, sacramentum fidelitatis, hominiumque coram Magno Aulæ Magistro emittitur. Ultimus omnium Antistes ipse, qui Sacrum fecit, quique aliorum sacramenta excepit, exutus Pontificalibus ornamentis, fidelitatem sacramento promittit coram Magno Capellano, qui Pontificalia induit, & illius sedem occupat; ac pariter Magnatem causa faciendi hominii, Regem, & Principem ad manuum oscula adit. His omnibus peractis, Regem Secretarius Regis sciscitatur, an edito sacramento, præstitoque hominio factum sit satis, & an ei voluntas adsit jurandi servaturum se leges, consuetudines, & jura Regni. Affirmante Rege, tota cæremonia concluditur. Quoniam vero non omnes Regni Proceres, sive Clerici, sive laici, quibus jurandum est, eo conveniunt; hinc ablegantur a Rege in Provincias, qui hujusmodi exprimant sacramenta.

VII. Clerici Palatini Aulæ Hispanæ sacramento fidem obligant suam

suam, cum primum obsequio Regis addicuntur. Et quidem, uti refert Turturetus lib. de Sacello Hisp. cap. 5. Magnus Aulæ Magister excipit nomine Regis sacramentum a Magno Capellano præstandum, is vero juramentum recipit Præfecti Regiarum Cortinarum; at cæteri Capellani Aulici jurant coram Receptore Sacelli, se officio suo minime defuturos. Carpit proinde hunc morem Peiratius lib. 1. cap. 16. quod ipsi Regi potius, quam alicui Aulæ Magnati convenientius sit Magnum Capellanum sacramentum exhibere, quemadmodum in Gallia Magnus Eleemosynarius ipsi Regi juramentum præstat; additque Capellanis Aulicis potius apud Magnum Capellanum, quam apud Sacelli Receptorem jurandum fore. Formula vero juramenti a Turtureto, & Peiratio relata, est hujusmodi: *Ego N. ab hac hora in antea fidelis ero S. Petro, sanctæque Romanæ Ecclesiæ, Dominoque nostro Papæ, ejusque successoribus canonice intrantibus: simili modo fidelis ero Regi N. Domino nostro, Reginæ, & Principi, pro tempore existentibus, eisque fideliter inservire curabo: Regis nostri Majestatem, auctoritatem, præeminentias & regalias, ejusque Regiæ Capellæ, & domus, & quæ utilia erunt pro viribus defendam, tuaborque, & his contraria removebo, & si per me id præstare non potero, Capellano meo Majori Regio pandam, cui tamquam superiori meo Ordinario pro tempore existenti obedientiam, reverentiam, & subjectionem promitto, & quod mihi ab eo & suo nomine fuerit injunctum, omni mora postposita adimplebo, ejus honori, bono, & commodo Capellanorum, & Cantorum aliorumque Ministrorum, & ipsius Regiæ Capellæ consulam, & quæ commoda esse poterunt, procurabo: Capellæ Regiæ secreta, & quæ in ejus Congregationibus agentur, custodiam, ejusque Constitutiones, & Statuta, & tandem ea omnia observabo, quæ ad honorem, & decorem prædictæ Regiæ Capellæ concernere, & spectare intelligam. Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Evangelia.* Hac sacramenti formula plura indicantur officia Capellani Aulæ Hispanæ, nempe legibus Romani Pontificis, Regis, Reginæ, Principis successoris Regni morem gerere; Regis, & Regiæ Capellæ jura tueri; fidelem operam in suo exequendo munere navare; Magno Capellano tamquam Ordinario suo obedire; Palatini Clericorum Collegii statuta, & secreta custodire; ad ejus gloriam, & utilitatem conferre omnem operam, denique sui muneris partes incunctanter obire.

VIII. Ratio autem faciendi fœderis in Aula Hispana, hæc est. Cæremoniæ agendæ statuta est aula quædam Domus Regiæ, ubi paratur Solium Regis, & sedes Oratoris illius Principis, quocum fœdus est sanciendum. Adsunt, qui Regis sunt a Consilio, & a secretis; Feciales quoque sive *Araldi*, & Caduceatores sive *Mazzieri*. Si quis e Cardinalium numero adscriptus sit Regis Consilio, huic sedes apponitur. Anno 1605. cum inter Hispanos, Anglosque pax firmata est, interfuere etiam cæremoniæ Magnus Præfectus Regii stabuli deferens Regium ensem, Magnus Aulæ Magister, & Magnates Hispaniæ scamno insidentes. Stata hora, ducitur Orator Principis, quocum fœdus est ineundum, ad cæremoniæ aulam, illique venienti occurrunt honoris causa Aulici; pauloque post, illuc se confert Rex Catholicus, Oratorem salutat, sedet, innuitque ut ille etiam assideat. Mox a Secretario Regni legitur jurandi fœderis formula; qua lecta, collocatur prope Regem mensula, supra quam Magnus Capellanus Crucem, & Evangeliorum librum statuit. Tum flexis genibus, detecto capite,

 ma-

manibus ad facra illa admotis, Rex Catholicus affirmat, se in ea jurare verba. Surgit deinde, remotaque mensula, Orator pro inito fœdere diuturnam amicitiam, felicitatem, & imperium Regi precatur. Cæterum & apud Romanos olim insignis, & sacra fuit cæremonia fœderis sanciendi, ut ex Livio lib. 1. cap. 24. aliisque constat. Nam, qui fœdus facturi erant, quique interesse volebant, in publicum aliquem locum congregabantur, & Rege sedente, vel Consulibus, Fecialis rogabat Regem, aut Consulem, an juberet cum eo populo fœdus ferire. Illo jubente, Fecialis ex arce Capitolina verbenam afferebat, seu sacram herbam, qua mos fuit coronandi Feciales, & Patres Patratos fœdera facturos. Tum utriusque populi Feciales scribebant leges in duabus tabulis, quarum una apud Populum Romanum, altera apud fœderatores servaretur, & scriptas recitabant. Legibus recitatis ex utraque tabula, Feciales Populi Romani, præsente Patre Patrato alterius populi, tamquam jurisjurandi teste, pronunciabat juramentum, ut qui prius infringeret fœdus, illum Jupiter sic feriret, *ut ego hunc porcum hodie feriam, tantoque magis ferito, quanto magis potes, pollesque*. Id ubi dixerat, porcum saxo silice percutiebat. Idem juramentum Fecialis alterius populi faciebat. Postremo Feciales, & Patres Patrati porcum Jovi immolabant. Progressu temporis deinde institutum est, ut fœdus fieret jactu lapidis, quem Fecialis dextra projiciens ajebat: *si sciens fallo, tum me Diespiter, salva urbe, arceque, bonis ejiciat, ego hunc lapidem*.

IX. Lusitani, vivente Rege, eoque jubente, fidelitatem sacramento promittunt successori, & hæredi, indicto Conventu generali Regni. Ita olim Michaeli infantulo Filio Emmanuelis Regis fides jurata est, uti narrat Osorius lib. 1. de Reg. gest. Emm. his verbis: *Emmanuel anno sequenti, qui fuit a Christo nato* MCDXCIX. *ed eam rem sine ulla mora peragendam concilium indixit. Omnes sine ulla recusatione conveniunt. Is ab omnibus postulat, ut fidem dent, se Michaeli ipsius unico filio tamquam successori legitimo, fore semper, postquam ille ad Regnum perveniret, obsequentes. Illi priusquem fidem darent, ab eo expostularunt, ut nomine filii promitteret, idque juramento confirmaret, ut numquam neque jurisdictiones, neque vectigalium administrationes, neque arcium præfecturæ ad Portugalliæ ditionem pertinentes, sive citra, sive ultra mare, alicui, qui non esset natura Portugalensis, ullo tempore, aut condicione mandarentur. Quod Emmanuel facile concessit. Illi igitur fidem publice absenti Michaeli dederunt: & Emmanuel promissionis suæ fœdus propria ipsius manu consignatum jussit, ut publico testimonio ad memoriam sempiternam confirmaretur*. Atque is mos apud Lusitanos sequentibus quoque sæculis viguit, uti constat ex Historia Regum Lusitaniæ, quam decem Tomis distinctam nuper edidit Vir Clarissimus Antonius Cajetanus Sousa Teatinus, ubi plurima leguntur exempla præstiti solemnis juramenti Principibus successoribus Regni, pueris etiam, vel adolescentulis, Rege vivente. Ita Alphonso Principi, nato anno 1643. tamquam hæredi imperii jurata est fides anno 1653. & Petro II. filio Regis Joannis IV. anno 1668. & Elisabethæ unicæ illius filiæ, anno 1674. Lusitani Ordines fidelitatem sacramento præstitere. Hanc cæremoniam agere solent in aula quadam Palatii Regii, Rege, & Principe Solio insedentibus, legente juramenti formulam Officiali quodam Aulico, quem vocant *Escrivao de Puridade*, tactis Cruce, & Evan-

ge-

geliis a Magno Capellano delatis, & osculo manuum Regis, ac Principis successoris: & primo quidem Principes Regiæ stirpis, tum Magnates Regni, nullo inter eos servato ordine, Episcopi, Nobiles viri, Magistratus jurant. Hoc fere ritu Joannem V. postea fidelissimum Regem, tamquam successorem Regni, octo annis natum, vivente Petro II. Rege, illius parente, die 1 Decembris, anno 1697. consueto juramento Lusitani Ordines coluerunt. Et in ea cæremonia Infans D. Franciscus, vices agens Magni Comestabuli, detulit ensem Regium, primusque juravit, venia a Rege facta tenellæ ætatis, quæ satis non erat edendo sacramento. Ille vero, defuncto Petro II. anno 1706. imperium tenuit, atque Rex salutatus est anno 1707. die 1. Januarii, consueta Exaltationis cæremonia, quam fuse describit tom. 8. Historiæ Lusitanæ Clarissimus Sousa. Narrat is, in area Palatii Regii insigniter adornata, instructos fuisse in acie milites, & excitatum amplum tabulatum, ubi Solium Regis eminebat; hunc se eo contulisse Fecialium, Caduceatorum, & Aulicorum magno comitatu; præcedentibus ipsum proxime Infante D. Francisco cum ense Regio, tamquam Magno Comestabulo, & Vexillifero cum vexillo Regni; adhærentibus vero Regi Infantibus Antonio, & Emmanuele; sequentibus Regem Nuno de Ataide Episcopo Targensi Magno Capellano, aliisque Episcopis; Solium conscendisse, acceptoque aureo sceptro a Marchione de Marialuas porrecto, sedisse operto capite, stetisse vero omnes detecto capite, ut moris est in hac cæremonia; tum a Consiliario quodam Regio declaratum regnandi jura ad illum pervenisse; eamdemque juraturum more prædecessorum Regum; statutisque super mensam a Magno Capellano Cruce, & Evangeliis, Regem, abjectis sceptro & pileo, flexis genibus jurasse, servaturum se Regni, & subditorum jura, illique juranti adstitisse veluti testes Capellanum Majorem, cæterosque Episcopos; præstitoque a Rege sacramento, Infantes primum, deinde Magnates omnes, nullo servato inter se dignitatis ordine, uti a Feciali monitum fuerat, Episcopos, cæterosque Ordines sacramentum fidelitatis exolvisse; denique universos adiisse Capellam Palatinam, & ad ejus fores Magnum Capellanum Pontificalibus indutum ornamentis obtulisse Crucem deosculandam Regi provoluto in genua, huncque sub umbella a Capellanis Aulicis delata, præcedente Clero ductum ad Altare, habitamque solemnem gratiarum actionem.

X. Sabaudis Ducibus, cum primum imperio potiuntur, subditi hoc ritu fidelitatis sacramentum persolvunt, quo Carolo Emmanueli gloriosissimo Duci Sabaudiæ, & Regi Sardiniæ, anno 1730. jurata est fides. Hæc cæremonia peracta fuit in Cathedrali Ecclesia Taurinensi, sedente Rege in Solio, & prope Regem sedentibus Principibus Regiæ familiæ, Sociis Regalis Ordinis SS. Annuntiatæ, Magno Cancellario, operto capite. Aderant Senatores Civitatis, Magistratus, Professores Academiæ cum eorum Rectore, Oratores Provinciarum, & Civitatum, a quibus jurandum erat. In Ecclesiæ medio parata fuit mensa, & super mensam Crux, & Evangeliorum liber; prope sedebat Archiepiscopus Taurinensis Mitra, & Pluviali indutus, facie versus ad populum, medius inter duos Canonicos Tunicella indutos, atque in ligneis subselliis assidentes; ad Archiepiscopi latus stabat Marchio Ormeæ, qui a summis erat imperii negotiis, Italice *Secretario di Stato*, detecto capite. Ac primo quidem decantatus est Hymnus a Cantoribus

bus Palatinis, tum eo finito, dignior Magiſtratus, quem vocant primum Præſidem Cameræ, ſalutatis Rege, & Principibus Regiæ familiæ, hos ad præſtandum juramentum ut accederent, monebat. Illorum vero ſinguli, ſalutato Rege, accedebant ad menſam, flexiſque genibus, quibus Aulicus Capellanus pulvinar ſuppoſuit, manu Evangeliorum libro ſuperimpoſita, Crucem eis exhibente Archiepiſcopo, legebant ſacramenti formulam a primo Regis Miniſtro eis porrectam; inde Regem adibant, a quo amplexu excipiebantur. Præſtito juramento a Principibus Regiæ familiæ, Marchio Suſæ primum, tum Maſſerani Princeps jurarunt fidelitatem, cum hoc tamen diſcrimine, quod illi procumbenti in genua ſuppoſitum fuerit pulvinar a Clerico quodam Aulico, & quod a Magiſtratu quodam, non a Feciali fuerit ad juramentum edendum accerſitus. Mox Socios Regalis Ordinis SS. Annuntiatæ ad obligandam ſacramento fidem ſuam Fecialis invitabat; horumque ſinguli, provoluti in genua, nullo ſuppoſito pulvinari, accepta juramenti formula a primo Regis Miniſtro, jurarunt, & amplexu a Principe donati ſunt. His perſolutis ſacramentis, Fecialis e ſcripto quodam a primo Miniſtro ei tradito pronunciabat, quo ordine Provinciarum & Civitatum Oratores accederent ad juramentum faciendum; monebat inſuper omnes, ut attento audirent animo ſacramenti formulam, quam mox alta voce recitavit Regis primus Miniſter. Ea lecta, Oratores Sabaudiæ primum, tum Pedemontis, deinde aliarum ditionum Sabaudo Principi ſubjectarum, accerſente ſingulos Feciali, flexis genibus, tactis Evangeliis, jurarunt; & ad Regem accedentes, ab eo benigne excipiebantur, manu illorum humeris admota. Verum, qui e numero Oratorum, nec ex Equeſtri erant Ordine, neque ligii erant Regis, hi ad ſalutandum Regem minime accedebant, curante hoc diſcrimen Præfecto cæremoniarum. Tandem, dato ab omnibus juramento, Rex procubuit in genua, & decantato Pſalmo, *Exaudiat*, Antiſtes Taurinenſis benedictioue Epiſcopali donavit univerſos.

XI. Meminit non ſemel Innocentius III. in ſuis epiſtolis ſacramenti, quo Siculi Ordines Regibus ſuis obligabantur. Cum enim Conſtantia Imperatrix, & Regina Siciliæ, Friderici pueri ejus filii, & Regni tutelam, Innocentio Pontifici commiſiſſet; cumque in Fridericum, Regnumque moviſſet arma Marcovaldus, Seneſcallus olim Henrici Imperatoris, & Marchiæ Anconitanæ Regulus, nil ſibi reliquum fecit Pontifex, ut infenſiſſimum hoſtem repelleret, & Siculos in officio contineret. Quamobrem datis litteris pluribus ad Epiſcopos, & Primores Siciliæ, eos hortabatur, ut in fide, & obedientia permanerent, utque ab univerſis Ordinibus fidelitatis ſacramentum perſolveretur, perſolutum ſanctiſſime ſervaretur. Porro hæc juramenta Siculis Regibus perſolvebantur in illorum inauguratione, indictis Comitiis totius Regni, quæ vulgo Parlamenta dicuntur; eaque conflata ſunt ex tribus Ordinibus, nempe Eccleſiaſtico Epiſcoporum, aliorumque Antiſtitum; Sæculari, Dynaſtarum ſcilicet, ſeu Baronum; ac Demaniali, ſeu civitatum, ac oppidorum Regii Demanii. Tum Reges ipſi juramento promittebant, ſervaturos ſe Regni privilegia, & conſuetudines. Qui ſi a Siciliæ Regno abeſſent, tunc alicui vices ſuas demandabant, qui indictis Comitiis Regni exprimeret hæc ſacramenta. Ita ſublato e vivis Martino II. Rege, cum anno 1412. ad Ferdinandum Regem Aragonum Cæſarauguſtæ degentem perveniſſet impe-

perium; Siculi Ordines coram Regina Blanca, ut illius Vicaria, sacramentum fidei ediderunt. Exhibet hujus juramenti formulam ex MS. Codice Amatus lib. 8. de princ. Templo Pan. cap. 4. *Forma juramenti præstandi Regiæ Majestati per vassallos suos Regni Siciliæ, ordinata per Reverendissimum Dominum Archiepiscopum Panormitanum. Ego talis per me, successores, & posteros meos promitto, & etiam puro corde, & sincera mente juro per Crucem Domini nostri Jesu Christi, & Sancta Dei quatuor Evangelia, per me corporaliter tacta, quod semper, & perpetuo ero fidelis, & obediens, atque legalis subditus, & vassallus Illustrissimo, ac Serenissimo Principi, ac Domino meo, Domino Ferdinando, Dei Gratia, Aragonum, & Siciliæ Regi, ipsumque in verum meum Principem, Regem, ac Dominum habebo, tenebo, nec non faciam, & servabo ea omnia, & singula, quæ bonus, legalis, & fidelis subditus, & vassallus suo Regi, & Domino facere, servare, & jurare debet juxta formam constitutionum & capitulorum hujus Regni Siciliæ, eaque omnia, & singula, ut supra promitto, & juro in posse, & manibus vestris etiam facio homagium ore, & manibus comendatum. Dominus Rex jurabit, & confirmabit tenere, & observare privilegia, libertates, & consuetudines, & capitula Baronum, Nobilium, prout & secundum per Serenissimos Reges Siciliæ, ac per præteritos Illustrissimos Dominos Reges Martinum ultimo decessos, aisdem confirmata, jurata, & rationabiliter fuerint observata.* Homagium dicitur *ore & manibus* commendatum, quia vassallus, dum præstabat hominium, manus suas manibus Domini conjungebat, peractaque fidelitatis, & hominii præstatione, in fidei signum illum osculabatur; & hinc hujusmodi osculum dicebatur fidelitatis. Ita in Charta Jacobi Regis Aragonum anno 1231. apud Joannem Dametum in Historia Regni Balearici, legitur: *Ego Infans Domnus Petrus facio vobis homagium ore, & manibus*; & apud Marcam in Hist. Beneharn. lib. 6. cap. 1. legitur hominium *in osculo pacis, & veritatis*. Alia plurima hujus rei exempla congerit Cangius in Glossario, simulque notat, non omnes vassallos, sed nobiles solos ad osculum admissos fuisse. Nunc quoque temporis Angli in coronatione Regis hominium osculo præstant, uti jam diximus. Alphonsus Ferdinandi filius, quem Magnanimum nuncuparunt, imperio potitus anno 1416. demandavit Joanni fratri vices suas in administranda Sicilia obeunti, ut consuetum fidei sacramentum exciperet. Sed anno 1420. Siciliam adiens, die 12. Februarii, convocatis Episcopis, & Oratoribus civitatum, ab eis de more expressit fidei sacramentum, tum & ipse custodiendis juribus Regni sacramento se adstrinxit. Carolus V. victor ex Africa Siciliam adiens anno 1535. in metropolitana Ecclesia Panormitana juravit se consuetudines, & jura Regni servaturum. Idem præstitum legitur a successoribus Regibus.

XII. Est itaque Siciliæ mos, ut Reges servandis moribus, & juribus Regni; subditi vero servandæ illis fidelitati mutuo sacramento vicissim adstringantur. Idqne hoc ritu peractum est anno 1735. die 30. Junii, in Cathredrali Panormitana, cum Carolus Borbonius Rex gloriosissimus imperio potitus est. Post solemnem Regis ingressum, & equitationem, post decantatum Hymnum gratiarum actionis, Rex Solium conscendit, seditque operto capite; tum ante eum apposita fuit mensula, supra quam Magnus Eleemosynarius Crucem & Evangeliorum librum collocavit. Protonotarius Regni stans in gradibus

bus Regii Solii, recitavit juramenti formulam; eaque fecta, Coadiutor Protonotarii fingulos, a quibus jurandum erat, accerfivit, fervato ordine. Primus omnium Panormitanus Archiepifcopus, tamquam Ecclefiaftici Ordinis primus, acceffit ad Regis fedem, flexis ante Crucem genibus, expanfis fuper Evangelia manibus, interroganti Protonotario, an vellet Regi fidelitatem promittere juxta formulam nuper pronuntiatam, refpondit, fe ita velle, & ita jurare, atque in hujus rei fignum Crucem, & Evangelia eft ofculatus. Hunc fequuti funt cæteri Epifcopi, Præfulefque Regni; tum Ordo Militaris, feu Equeftris, nempe Principes, Duces, aliique Feudorum Domini; tandem Oratores Civitatum Regii Demanii. Quo facto, jubente Rege, ab eodem Protonotario recitata eft formula juramenti ab ipfo Rege dandi de cuftodiendis ftatutis, atque privilegiis Regni. Mox Protonotarius, flexis genibus, Regem exoravit, ut juramentum præftaret: Rex vero ftans, detecto capite, librum Evangeliorum manu tangens, juravit. Pofthæc Prætor Panormitanæ Civitatis pariter a Rege petiit, ut facramento promitteret fervaturum fe jura, morefque Civitatis; quod pariter, eodemque ritu, a Rege juratum fuit.

XIII. In Neapolitano Regno hæredibus, & fucceforibus imperii perfoluta quandoque fuiffe fidelitatis facramenta, ut reipublicæ, & familiæ Regiæ tranquillitati confuleretur, indicat in fua Hiftoria Summontius. Narrat enim lib. 3. curaffe Robertum Regem longæva jam ætate fenem, indictis anno 1340. Comitiis totius Regni, ut Joanna neptis, hæres imperii, duodecim annis nata, Andreæ Hungarorum Regis filio minufculæ ætatis defponfata, ab univerfis Regni Ordinibus, præftito facramento, tamquam imperii hæres falutaretur, quod Andream ejus virum regimini adminiftrando imparem exiftimaret. Pariter Alphonfus I. convocatis totius Regni Comitiis, anno 1443. Ferdinandum filium conftituit Calabriæ Ducem, fucceforemque imperii, cui eo nomine hominium, & facramentum univerfi Ordines præftitere: *Effendo tutto ciò*, ait Summontius lib. 5. *con fodisfazione del Baronaggio inte fo, fupplicarono Sua Maeftà, reftaffe contenta concederli per fuo primogenito, fucceffor futuro, & erede del Reame D. Ferrante d'Aragona fuo figliuolo con darli il titolo di Duca di Calabria, erede, e fucceffor del Padre, nel Reame di Sicilia* citra Pharum, *e fu dagl' Ufficiali, e Baroni fuddetti accettato per loro Signore, e Luogotenente generale, e fuccedente Re, e gli giurarono omaggio, e ligio di fedeltà*, ore, & manibus, *del che fu fatto publico inftrumento per Giovanni Olzina Secretario, e Notaro del Re*. Deinde fublato e vivis Alphonfo, anno 1458. Ferdinandus, ordinata folemni equitatione ex Regni Proceribus, & Dynaftis conflata, adiit Metropolitanam Ecclefiam; ibique dicto Hymno *Te Deum*, Archiepifcopo Sacris operante, Rex falutatus eft; & rediens ad Ædes Regias, Arcem Novam ab ejus Præfecto recepit; tum celebrato Conventu Capuæ, quod Neapoli lues graffaretur; hominium, & fidei facramentum ab univerfis Regni Proceribus illi eft exhibitum; uti narrat lib. 5. Summontius. Nam in more fuit apud Neapolitanos, ut obeunte Rege, qui in imperio fuccedebat, ftatim per Civitatem, & Seffiones Nobilium equitaret magno Procerum comitatu, atque ad Metropolitanam Ecclefiam accederet, ubi fufis precibus, ab Archiepifcopo Rex renuntiabatur; deinde ftatutis Comitiis, facramenta, & hominia ei perfolvebantur. Quod de Alphonfo II. Ferdinando II. & Friderico re-

fe-

ferunt Neapolitanarum rerum Scriptores. Imperantibus vero Austriacis, qui in Hispania degebant, ei data fuere hujusmodi juramenta, cui Reges hoc munus demandarunt: uti cum Carolus V. Imperator, Rexque Siciliæ, Philippo filio commisit Neapolitani Regni imperium, is Ferdinando Francisco Avolos Marchioni Piscariæ vices suas in possessione Regni ineunda delegavit. Ordo hujus cæremoniæ legitur apud Frecciam lib. 3. de Subfeudis, ubi: *Die autem Dominica 25. ejusdem mensis, sub festivitate S. Catharinæ Virginis, & Martyris, quæ clarissima fulsit in Regio Palatio, prope Ecclesiam Sancti Spiritus, in quo residet Illustrissimus, & Reverendissimus Dominus Cardinalis Seguntinus* (Petrus Paceccus) *Locumtenens generalis Serenissimi Domini nostri Regis Philippi, venerunt Illustrissimus Dominus Petrus Antonius de Santo Severino Princeps Bisiniani, nobilis Plateæ, seu Sedilis Nidi, & Sindicus hujus Inclytæ, & Fidelissimæ Urbis, una cum Dominis Electis omnium Platearum, cum Tribuno plebis, ornatis vestibus velluti carmosini cum albis equis pariter faleratis; & deinde venit Illustrissimus D. Franciscus Ferdinandus de Avolos de Aquino, suæ ætatis annorum viginti trium, Marchio Piscariæ, Princeps Montis Herculis, & Francavillæ, Regni Siciliæ Magnus Camerarius, Generalis Capitaneus, seu Legatus totius Cavallariæ, seu Equitatus, deputatus per eumdem Serenissimum Regem pro capienda fide, homagio, ac ligio juramento ab universis Regni subditis, & fidelibus ob refutationem Regni factam per Caesaream Majestatem dicto Serenissimo suo Filio, ut ex litteris huic Civitati directis, associatus siquidem dictus Dominus cum nonnullis Proceribus, & Illustrissimo Domino Duce Amalphiæ Magistro Justitiario ejus avunculo, ac Illustrissimo Domino Indico de Avolos Regni Magno Cancellario ejus fratre, equitarunt omnes cum mirabili comitatu omnium Procerum, & Nobilium, & omnium Officialium, & universo populo, Dominus Cardinalis in medio, a manu dextra dictus Dominus Marchio, & a manu sinistra Dominus Princeps Sindicus, & advenientes in Conventu S. Laurentii in loco solito, in altiori loco a manu sinistra sedit in quodam folio, seu sedia Dominus Cardinalis Locumtenens generalis, Dominus Dux Amalphiæ Magister Justitiarius in uno scamno, & ex alio Magnus Cancellarius, & omnes Domini Regentes, & nos Consiliarii in pede scabelli cum aliis Officialibus, prout potuimus locum habere ob multitudinem, Dominus Princeps, ut Sindicus, in alio scabello juxta morem, & post eum omnes Electi, & post eos Proceres, & Barones Regni secundum determinationem Illustrissimi Domini Locumtenentis generalis, & Collateralis Consilii, ibidem existentibus pluribus Dominis, & Sindicis nonnullarum Universitatum. Dominus Marchio per Secretarium Consilii Collateralis legi fecit patentes litteras Serenissimi Domini Regis sub data in Regia Domo, & paucis rebus rem absolvit pro exequutione suæ delegationis. Sindicus nomine Urbis, Baronum, & Regni respondit, & sub quadam pagina explicavit intentum, & devotionem Civitatis: & Domini Electi, unus post alium venerunt hora 20. ad præstandum juramentum fidelitatis sub forma consueta, prostati ad pedes dicti Domini Marchionis, tactis Evangeliis. Sindicus non juravit, quia forte non fuit ad hoc constitutus a Plateis. Post eos Magister Justitiarius, & Magnus Cancellarius, deinde Illustrissimus Dominus Antonius de Aragonia puer annorum circa decem, vel parum plus, Dux Montisalti, & dum deferreretur ad præstandum juramentum Dominus Princeps Bisinia-*

niani non consentiendo fuit de hoc protestatus; & prætendens primo sibi deferri, & pro illa vice tantum, & citra præjudicium tam in petitorio, quam in possessorio, ex decreto Dominorum de Consilio Collaterali oretenus dato, primus omnium juravit, & ex ordine Princeps Sulmonæ, Duces, Marchiones, Comites, Barones, & inter alios ego etiam præstiti ligii homagii juramentum, & alii procuratores Dominorum, Sindici, & procuratores Universitatum. Et deinde equitantes præfati Domini ex eodem ordine per Plateas nobiles, magna fuit facta ob publicam lætitiam effusio pecuniæ aureæ, & argenteæ pro gloria, & triumpho dicti Serenissimi Domini nostri Regis, Ducis Mediolani, ac Angliæ, & Franciæ Regis, nostræ Catholicæ, atque Christianæ Fidei perpetui defensoris. Die lunæ sequenti, hora 17. venerunt prædicti Dominus Cardinalis, Dominus Marchio, Dominus Princeps Sindicus ordine suprapofito cum Dominis Electis, & Dominis Baronibus sub eadem regula, & magna comitiva Nobilium in majori Ecclesia, Reverendus Episcopus Mottularum Vicarius Illustrissimi & Reverendissimi Domini Cardinalis Neapolitani, & in majori Altari solemnem Missam decantavit, assistentibus omnibus Dominis de nostro Consilio, & aliis Officialibus. Orationem fecit Dominus Episcopus Sancti Marci Secretarius Martiranus vir religiosissimus, ac doctissimus, quæ pro honore utriusque Cæsareæ Majestatis patris, & filii Dominorum nostrorum Regum, sub candido sermone, laudatissima habita est. Finito Te Deum laudamus, *idem Dominus Secretarius legit patentes litteras dicti Domini nostri Regis confirmantis dicti Domini Illustrissimi Cardinalis in suo officio ad beneplacitum, quia confirmatio omnium officiorum venerat in ejus posse, assistentibus ibidem Dominis Electis, Dominus Joannes Bernardinus Carbonus Electus Plateæ Capuanæ ab eodem confirmationem, & observantiam omnium Capitulorum Urbis humiliter expetiit, & detulit illi sacramentum, sub quo tactis Evangeliis observare juravit, & recedentibus omnibus facta fuit pecuniarum auri, & argenti effusio pro gloria, & triumpho dicti Serenissimi Domini nostri Regis.*

XIV. At Serenissimo Regi Carolo Borbonio jurata est fides, hominiumque præstitum, die 20. Junii, anno 1734. in Capella Palatina, & coram Magno Aulæ Capellano, a Patribus conscriptis Neapolitanæ Civitatis, quos Electos vulgo nuncupant, & hoc quidem ritu. Rex Serenissimus medius inter Patres conscriptos Neapolitanos, præeuntibus Aulicis, Capellam adiit Palatinam, ibique Sacrum audivit, stantibus prope Regem Neapolitanis Patribus conscriptis. Peracto Sacro, Solium conscendit excitatum in cornu Evangelii, seditque operto capite; steterunt a dextra Solii parte Primus Regis Minister, Dux militum custodum corporis Regis, & Secretarius Regni juramenti formulam in manu tenens; a sinistra vero Solii Feciales, seu Reges armorum, virgas manu habentes, & Ostiarii, vulgo *Portieri di Camera*; aderant quoque Notarii Aulæ, & Civitatis, qui rem tabulis consignarent. Tum Neapolitani Patres conscripti ante Solium Regis constitere, eoque innuente, capita operuerunt, tamquam Hispaniæ Magnates. Interea a Secretario lecta est juramenti formula, qua finita, accedentes ad Altare, ubi aderat Magnus Capellanus Pontificalibus indutus ornamentis, Evangeliorum librum in manibus habens, in genua procubuerunt. Eos vero Magnus Capellanus est percuntatus, an ita jurarent; singulique, statutis super sacrum Codicem manibus, affirmarunt, his verbis; *Così giuro, e prometto*. Dato juramento; mox an-

ante Regem Solio insidentem genua submiserunt, eorum primus verba fecit, statutisque manibus intra manus Regis, a quo & amplexu exceptus est, hominium tum ipse, tum singuli, eodem ritu præstitere, denique Regem ad ædes suas deduxerunt. Excipiendis vero sacramentis, hominiisque, quæ tum a Feudorum Dominis, vulgo Baronibus, tum a Civitatibus, oppidisque Regii Demanii persolvenda erant, Rex delegavit Adrianum Ulloam Lauriæ Ducem, Regiumque Consiliarium; tum promulgatis ad hanc rem Regiis Edictis, imperatum est omnibus, a quibus jurandum est, ut statis diebus, in Ecclesia Regia SS. Sacramenti, vel ipsi, vel eorum Delegati, si impedimento aliquo prohiberentur, convenirent. Ibi igitur assidente prope Aram in cornu Evangelii Delegato Regis, medio inter Magnum Capellanum Prælatitiis indutum vestibus a sinistra parte Evangeliorum librum in manibus habentem, & Secretarium Regni a dextra habentem juramenti formulam, utrumque stantem, & illum quidem nonnullis Clericis Aulicis, hunc quibusdam Officialibus associatum: stantibus quoque in cornu Epistolæ e regione ipsius Delegati Regis, tum Feciali Regio, tum quatuor Officialibus vulgo *Portieri di Camera*, tum etiam milite hastato hinc inde instructo, Secretarius Regni proferens singulorum nomina, qui ad jurandum convenerant, recitavit juramenti formulam, qua Carolo Regi, ejusque successoribus fidem se servaturos, ejus jussa pace belloque facturos, arma contra eum numquam laturos, illi pollicebantur. Tum singuli flexis primo genibus ante Magnum Capellanum, statutisque manibus super sancta Evangelia, huic sciscitanti an jurare vellent, ita jurare se affirmarunt; mox ante Regis Delegatum procumbentes, manibus intra hujus manus conjunctis, hominium præstitere: eorumque nomina, exhibitumque sacramentum a Tabellionibus in acta referebatur.

XV. Porro is ritus edendi coram Magno Capellano sacramenti fidei Regibus debitæ, solemnique pompa, antiqui est instituti in Aula Neapolitana. Pontanus enim narrans lib. 2. de bello Neapolitano, Ursum Nolanum Comitem, Joannis Andegavensis partibus adhærentem, opera Bartholomæi Cardinalis Rovarella, qui Beneventi Pontificias res curabat, in partes Ferdinandi I. Regis venisse, & huic fidem sacramento promisisse, ita describit hujus cæremoniæ ritum: *Sedet Rex medius Regia in sede, editiore loco constituta. Assident juxta primi Ordinis Optimates, ac Proceres. Stant inde purpuratorum frequentes Ordines, loco quisque suo: Regis ad pedes, genibus innitens, a dextra procumbit parte epistolarum Magister, qui nunc Secretarius dicitur: sinistra Antistes Evangeliorum libros Regio in sinu adstratos tenens. Horum medius genibus & ipse ille innisus procumbit, qui in verba jurat, utraque manu libris adapertis imposita. Ibi epistolarum Magister verba præit: quæ juraturus in verba, sequitur. Igitur posteaquam Ursus Regios ad pedes provolutus, palmam in Codice utramque expansam statuit, tum Magister præire verba hæc cœpit; Ursusque ea est secutus: Ursus ego Ursinus Nolæ, & Atripaldi Comes, Asculi, Lauri, ac Forini Dominus, illorumque, & agrorum, & finium, civium, atque popularium, tibi Ferdinando Regi, liberisque, successoribusque in Regno Neapolitano tuis polliceor, promitto, spondeo pro liberis, successoribusque in hisce item urbibus, oppidis, agris, finibusque meis, fidelem meque, illosque utique futuros, tuisque, illorumque imperiis ubique meque, illosque parituros, atque imperata facturos, cum*

hisce urbibus, oppidis, agris, finibus, popularibusque, perpetua cum constantia, & fide. Si quid vero adversum teve, illosve, parari fraudis, dolive, insidiarumve audiero, sciero, compertumve, significatumve habuero, indicaturum illud e vestigio, ac facturum palam tibique, illisque: officia demum obiturum, meque, illosque omnia domi, forisque, pace, belloque adversum quoscumque, ac pro imperio, quæ probi, & fidelis subjecti jure, lege, natura, obeunda, ac præstanda sunt Regi. Deumque his optimum Maximum testem invoco, perque hæc sacrosancta Evangelia sciens, volens, libensque verbis conceptis juro. Atque his dictis, manus ipse e libris sustulit. Tum Rex Ursi manus utriusque digiti pollicibus apprehensis, suosque intra pollices iis insertis devinxit illos suis, statuitque super Evangelia. Hic rursum Ursus, Magistro præeunte verba: Ego me, inquit, cum liberis successoribusque meis, Ferdinandi Regis mei, Domini mei, liberorum, ac successorum ejus ligium hominem statuo, dedicoque, eumque me hic sisto. Hæc ubi dixit Regios osculatus est pollices, Rexque ore suo illius os excepit, moxque comiter appellatum dimisit. Is est usitatus jurandi mos in verba Regum Neapolitanorum, quique ligios illorum se faciunt, ipsum hunc servant: dicti inde ligi, quod ligatis Reges pollicibus, illos fidei, imperiisque sic suis vinciant, atque obnoxios statuant. Antistes ille, quem Evangeliorum libros in sinu Regis adstratos tenuisse refert Pontanus, non alius sane fuit, quam qui in Aula aderat, & sacro ibi fungebatur ministerio. Et vetustissimum fuisse morem alibi diximus, ut Aulici Capellani exciperent sacramenta Regibus persolvenda, ad Sanctorum Reliquias in Oratorio Palatino asservatas. Quod vero in faciendo hominio vassallus inter manus domini junctas manus immittat ad subjectionem denotandam, id usitatissimum ubique fuit, ac pluribus exemplis constat apud Cangium in Glossario, verbo *Hominium*. Non ita tamen de osculo pollicum, quod in Delphinatu a plebeis in faciendo hominio præstitum, non vero a nobilibus, qui anulum, vel manum Domini osculabantur, scribit Dionysius Salvaingus lib. de usu feud. cap. 4. & apud Provinciales quoque obtinuisse colligitur ex Charta homagii anno 1371. Galterio de Ulmeto Domino de Malalgiis præstiti a suis Vassallis apud Cangium: *Et pollices vestrarum manuum in signum veræ submissionis & homagii devote osculavimus*. E contra receptissimum fuit, ut præstito hominio ad osculum Domini vassallus admitteretur. Hinc sæpe apud veteres mentio fit homagii manum & oris, quamvis solis nobilibus id permissum fuerit, uti colligitur ex Speculatore lib. 4. de Feudis §. *Quoniam* 2. n. *66*. ubi: *Porro in Regno Franciæ facilius se expediunt, nam nobilis homo flexis genibus coram Rege, & immissis manibus junctis intra manus Regias sibi fidelitatem jurat, & homagium facit, & Rex illum recipit ad osculum; si vero sit ignobilis, licet habeat nobile feudum, non recipitur ad osculum*. Atque hæc fuit antiqua forma hominii faciendi.

XVI. Nunc vero temporis, etsi in inauguratione Regis sacramenta, & hominia, solemni ritu, in Ecclesia, & coram Magno Capellano persolvuntur; attamen ubi quis vel hæreditario jure, vel emptione, aut alio titulo feudum consequitur, juramentum, & hominium præstat coram Ministro Regis ad hanc rem delegato, flexis genibus, positis super Evangeliorum librum apertum manibus, recitata juramenti formula, conjunctisque cum eo manibus, ac devinctis, & ab

eo

eo donatur osculo. Formula vero juramenti his fere verbis constat: *Io N. N. utile Padrone della N. in detto nome riconoscendo, e confessando il Serenissimo Signor D. Carlo per la Dio Grazia Re di Napoli, e di Sicilia, Infante di Spagna esser vero legittimo, & indubitato Re di Napoli, e di Sicilia, fo solenne giuramento all' Onnipotente Dio per i suoi Santi Vangeli corde & ore jurando & propriis manibus tangendo a voi Signor Commissario, che essendo stato detto Signore . . . . fin qua, etiandio da oggi avanti sarà buono fedele, e Reale Vassallo, Suddito, e Feodatario della Maestà prædetta, e de' suoi predetti eredi e successori, e di qualsisia loro Officiali, e Ministri colla debita soggezzione, umiltà, e riverenza, e procurerà fedelmente, & accortamente l' utile servigio, onore, e salute della Maestà predetta, e de suoi Serenissimi eredi, e successori, esaltazione, & aumento de loro Stati, e conservazione di questo Regno. Item se alcuna cosa di loro perfidia, insidia, o altro qualsisia sinistro male intenderà, che gl' inimici, emoli e ribelli della Maestà predetta, altri contro la sua Regal persona, e di detti suoi eredi machinassero, trattassero, o tentassero, li disturberà & impedirà subito, e non potendo disturbarli, o impedirli, lo rivelerà subito a Sua Maestà, e suoi predetti Serenissimi eredi, e successori e loro Officiali, e Ministri, e contro li predetti emoli, e ribelli farà guerra, e tregua, siccome li sarà comandato, e gli amici, aderenti, e seguaci di detta Maestà averà per amici, e benevoli, e così per lo contrario averà per inimici li ribelli e disobbedienti di detta Maestà, e finalmente osservarà, & eseguirà tutte le altre cose, e tutto quello, e quanto li buoni, fedeli, e leali vassalli, sudditi, e feodatarii sono tenuti, e devono fare complire, & osservare per lo loro Re e Signore naturale, supremo, e diretto, quale esser confesso &c. . . . . e così nel nome suddetto giuro per li Santi Vangeli che tocco colle mie mani. Item Io N. N. mi fo uomo ligio della Maestà predetta, e de suoi Serenissimi eredi, e successori promettendo fedeltà, lealtà, ligio, & omagio in mano di voi Signor Commissario assistente in questo atto per la detta Maestà contro ogni persona.* Simile sacramentum, hominiumque ipsi feudi Domino persolvunt subditi.

CAPUT XIII.

DE SACRIS QUIBUSDAM ALIIS CÆREMONIIS PALATINIS.

De Rosa aurea a Romano Pontifice benedicta. II. *Ritus*, *quo ea Summis Principibus datur*. III. *De Ense & Pileo pariter a Romano Pontifice benedictis* IV. *His donati fuere nonnulli Neapolitani Principes stirpis Aragoniæ*. V. *Ordo hujus cæremoniæ describitur*. VI. *De eadem rursus*. VII. *De Cardinalatus insignibus*. VIII. *De usu mittendi ad absentes Cardinalatus insignia a Regibus conferenda* IX. *Ordo hujus cæremoniæ in Gallia*. X. *Et in Hispania*. XI. *Et in Lusitania*. XII. *Et in Aula Neapolitana*, *regnante* CAROLO BORBONIO. XIII. *Referuntur Pontificis de hac re Litteræ*. XIV. *Et ipsa cæremonia enarratur*.

CONsueverunt Summi Pontifices ab annis supra octingentis, uti colligitur ex Ordinibus Romanis editis a Mabillonio, quarta Dominica Quadragesimæ, in qua cantatur *Lætare Hierusalem*, in ipsius lætitiæ signum, adeuntes Ecclesiam S. Crucis ad agendam Liturgiam, Rosam auream musco & balsamo inunctam equo insidentes deferre, atque ad eam rem sermonem in Liturgia habere, cuiusmodi extat Innocentii III. sermo, tum eam Præfecto Urbis tradere, a quo magna pompa, & comitatu ad ædes suas deferebatur. Invaluit deinde (neque enim in Ordinibus Romanis istius benedictionis fit mentio) ut Rosam illam suo in cubiculo quibusdam precibus Romani Pontifices consecrarent, & consecratam deferrent, atque agentes Liturgiam super Altari statuerent, tamdem insigni alicui Principi, qui præsens adesset, dono darent, vel ad absentes transmitterent: cujus quidem rei meminit Benedictus Canonicus Basilicæ Vaticanæ, auctor duodecimi sæculi, in suo Cæremoniali. Ita eam Alexander III. anno 1163. Parisiis degens Ludovico VII. Galliæ Regi dono dedit; & anno 1177. cum Venetiis moraretur, in eadem Dominica, *indutus sacris vestibus*, *& de consuetudine auream ferens Rosam cum Episcopis*, *& Cardinalibus ad Altare majus processit*: *Post Evangelicam lectionem*, *populo Dei ex diversis partibus congregato pastoraliter prædicavit*: *Et completis Missarum officiis*, *Rosam*, *quam detulerat*, *Duci Venetiarum in signum gratiæ Sedis Apostolicæ contulit*, ut habent Acta ejusdem Pontificis apud Baronium. Eumdemque morem sequentes Romani Pontifices servarunt: siquidem Honorius III. Alphonsum Hispaniæ Regem; Clemens VI. Ludovicum Regem Hungariæ; Eugenius IV. Sigismundum Imperatorem; Callixtus III. Carolum Regem Galliæ; Julius II. Emmanuelem Regem Lusitaniæ; Urbanus VIII. Mariam Austriacam sororem Philippi IV. Neapoli degentem; aliique Romani Pontifices, alios Reges, Principesve, insignes quoque Proceres, illustres Ecclesias, uti constat ex indice a Car-

Carolo Cartario edito in opuſculo de Roſa aurea, hoc ſacro munere donarunt. Neapolitanis etiam Regibus non ſemel Roſam auream conceſſere. Nam Urbanus V. anno 1368. eam dono dedit Joannæ Reginæ, uti ſcribit his verbis Rainaldus: *Eodem menſe* (Martio) *venerunt ad ipſum Romam Joanna Regina Siciliæ, & Petrus Rex Cypri ſuperius nominati: & cum tunc occurreret Dominica Lætare Hieruſalem, in qua conſuevit dari per Papam Roſa aurea viro nobili, tunc in Curia exiſtenti, dictam Roſam memoratæ Joannæ tamquam nobiliori, majori, & excellentiori, licet vir non exiſteret, dedit; Regi prædicto ipſam in hoc præferendo, que more ſolito demum cum Cardinalibus, & aliis Nobilibus per Urbem equitavit*. Et Nicolaus V. Miſſo Neapolim Michaele Marliano Clerico Cameræ Apoſtolicæ, & Pontificio Cubiculario, deinde Epiſcopo Placentino, eamdem ad Alphonſum Regem tranſmiſit: cujus rei meminit Ughellius in Epiſcopis Placentinis, & Morigia de Nobilitate Mediolanenſi. Helionora Alphonſi Neapolitani Regis neptis, Friderico III. Imperatori deſponſata, Romam adiens, eodem ſacro munere donata fuit anno 1451. a Nicolao V. Pontifice, uti narrat Ciacconius in hujus vita. Qui idem teſtis eſt Paulum II. anno 1470. Roſam auream Friderico Ferdinandi Neapolitani Regis filio conceſſiſſe: *Per id tempus*, ait, *Fridericus adoleſcens egregius, Ferdinandi filius, Mediolanum iturus ad ducendam Franciſci Sfortiæ filiam, fratris uxorem, in Regnum, Romam veniens, prodeunte obviam honeſtiſſimo quoque, & Roderico Vicecancellario, perbenigne a Paulo ſuſcipitur, ac Roſa donatur, quam Pontifices quotannis donare alicui ex Principibus Chriſtianis conſuevere*. Nonnullis vero abhinc annis, nempe anno 1741. Sereniſſima Maria Amalia Regina utriuſque Siciliæ donata eſt ſacro Roſæ aureæ munere in honoris, & benevolentiæ argumentum a Sanctiſſimo Papa Benedicto XIV. ablegato Neapolim ad eam deferendam Paſchali Acquaviva, a Pontificis Cubiculo, e nobiliſſima gente Comitum Cuperiani. Sed & Magnatibus Regn Neapolitani datam quandoque fuiſſe referunt Scriptores, uti Nicolao Acciajolo Seneſcallo Regis, & ejus apud Pontificem Oratore, ab Innocentio VI. & Raymundo Urſino Comiti Nolæ ab Urbano VI. Pontifice.

II. Porro ipſum hoc munus, quod precibus, & benedictione Summi Pontificis ſit conſecratum, ſacro quodam ritu dandum, tranſmittendum, excipiendumque præſcribit Cæremoniale Romanum. Si enim præſens in Aula Romana ſit, qui aurea Roſa eſt donandus, hunc jubet flexis genibus ſacrum illud munus, abſoluta Liturgia, vel in Capella, vel in cubiculo Pontificio, accipere a Pontifice, his verbis: *Accipe Roſam de manibus noſtris, qui licet immeriti locum Dei in terris tenemus, per quam deſignatur gaudium utriuſque Hieruſalem triumphantis ſcilicet & militantis Eccleſiæ, per quem omnibus Chriſti fidelibus manifeſtatur flos ipſe ſpecioſiſſimus, qui eſt gaudium, & corona Sanctorum omnium: Suſcipe hanc tu, dilectiſſime fili, qui ſecundum ſæculum nobilis, & multa virtute præditus es, ut amplius omni virtute in Chriſto nobiliteris, tamquam Roſa plantata ſuper rivos aquarum multarum, quam gratiam ex ſua uberanti clementia tibi concedere dignetur, qui eſt trinus, & unus in ſæcula ſæculorum. Amen:* eumdemque ſtatuit, acceptam Roſam deferentem, Urbem equitare, & quidem, ſi Rex ſit, a Cardinalibus aſſociatum. Ad abſentes vero Reges tranſmittendam, quandoque illorum in Urbe Oratoribus

Ro-

Romani Pontifices eam commisere; uti Alexander VI. Oratori Hispano, Julius II. Oratori Poloniæ, & Leo X. Lusitanis Legatis. Quandoque aliquem e Pontificio famulitio ablegarunt, qui sacrum illud munus deferret, & vel ipse exhiberet Regibus, vel ab aliquo insigni Antistite, cui id Pontifex demandaverit, exhibendum curaret. Nec raro Cardinales Legati a latere hoc munere functi sunt: siquidem Cardinalis Franciscus Barberinus, anno 1625. auream Rosam præbuit Henrichettæ Borboniæ Anglorum Reginæ, Henrici IV. Galliæ Regis filiæ; & Cardinalis Nicolaus Ludovisius, Legatus a latere Innocentii X. anno 1649. Mariæ Philippi IV. Hispaniæ Regis conjugi. Qua autem pompa, quove ritu, sacrum hocce munus sit Regibus porrigendum, describit Paris Crassus in suo Cæremoniali; quod nempe venienti Pontificio Ablegato obviam a Rege mittantur nobiles viri, qui eamdem Rosam palam in manibus gestantem deducant ad ædes, ubi ei est commorandum; quod Dominica, vel festiva dies statuenda sit agendæ cæremoniæ, & in Ecclesia, in cujus Ara principe, Rosa aurea est collocanda; quod antea, Sacrum sit celebrandum, & ante benedictionem, Antistes, cui Pontifex injunxit officium Rosam auream tradendi, accepta Mitra sedeat in faldistorio facie versus ad Regem ante Altare sedentem, iisque sedentibus, legantur litteræ Romani Pontificis; quod lectis litteris, Antistes surgens Rosam de Altari sumptam præbeat Regi provoluto in genua, his verbis: *Accipe Rosam de manibus nostris, quam ex speciali commissione Sanctissimi in Christo Patris N. N. nobis facta tibi tradimus, per quam designatur gaudium utriusque Hierusalem, scilicet triumphantis, & militantis Ecclesiæ &c.* quod denique data ab Antistite benedictione, Rex auream Rosam manibus suis deferens ad Ædes Regias redeat, illamque in Capella sua custodiat. Atque ad hunc modum, anno 1579. Margaritæ Austriacæ Caroli V. Imperatoris filiæ, Parmensium Duci; & anno 1584. Principi Eleonoræ filiæ Ducis Hetruriæ porrigendam fuisse auream Rosam colligitur ex monumentis editis a Cartario in laudato Opusculo. Sed Margaritæ Austriacæ conjugi Philippi III. Hispaniæ Regis ipse Pontifex Clemens VIII. Ferrariæ degens anno 1598. sacram Rosam præbuit. In Cæremoniali Hispaniæ a Dumontio, & Rossuetio edito ritus describitur, quo Rosam auream a Gregorio XIV. Pontifice missam, die 24. Augusti, anno 1591. in Ecclesia Regia S. Laurentii ab Apocrisiario Pontificio accepit Catharina Infans Hispaniæ. Finitis nempe Vespertinis Horis, Aprocrisiarius Pontificius sacra induit ad Altare ornamenta, lectisque litteris Pontificiis ab Aulico Secretario, Infans pluribus matronis stipata ad Altare accessit, & genua submisit, cui Antistes consueta verborum formula Rosam præbuit, quam illa Magno Capellano Garsiæ Loaysæ tradidit deferendam. Pariter cum Clemens VIII. anno 1595. Elisabethæ Hispaniarum Infanti Rosam auream dono misit, Apocrisiarius Pontificius hoc munere functus est in Capella Palatina, idemque Magnus Capellanus Garsias Loaysa sacrum donum ante Serenissimam Principem detulit. Neque diverso modo res se habuit anno 1618. cum a Paulo V. Romano Pontifice Princeps Asturicensium (postea Philippus IV. Rex Hispaniæ) donatus est Ense, Pileoque benedictis, atque Elisabetha Borbonia ejus conjux donata est Rosa aurea. Hanc cæremoniam in Capella Palatina Franciscus Chirinus Patriarcha Hierosolymitanus, & Aprocrisiarius Pontificius absolvit, expleto Vespertino Officio; Rosam Serenissima Infans osculo

lo excepit, præbuitque Magno Capellano, qui redeunte ad ædes suas Infante, illam præferebat. Ex his patet, sacram hanc cæremoniam in Capella Palatina agi solitam, merito hic fuisse commemorandam.

III. Eadem causa agendum hic est de Ense, & Pileo, qui a Romanis Pontificibus ex antiquo more, in die Natalis Domini, quibusdam precibus sanctificantur, & Regibus, vel Principibus dono mittuntur; tum religionis causa, ut olim Principes, ac belli Duces congressuri cum hostibus ense benedicto ab Episcopis antea cingebantur, vexilloque utebantur precibus Ecclesiæ consecrato; tum causa symboli, ut nempe admoneantur de imperio sancte administrando, cum per Ensem Justitia; per Pileum superaddita Columbæ effigie; dona Spiritus Sancti indigitentur. Testis est Theodoricus Urie in Historia Concilii Costantiensis, Joannem XXII. in die Natalis Domini Rem Divinam solemni ritu fecisse, & Imperatorem Sigismundum decantasse Evangelium, *Exiit edictum;* peractoque Sacro, Ensem de manu Pontificis accepisse, admonitumque de Ecclesia tuenda, ac defendenda, id se pro viribus facturum dato sacramento promisisse. Mentio fit benedictionis Ensis & Pilei in libro de sacris Romanæ Ecclesiæ cæremoniis ab Augustino Patricio Piccolomineo diligenter concinnato sub Innocentio Papa VIII. & deinde edito a Christophoro Marcello Archiepiscopo Corcyrensi, Pontificatum obtinente Leone X. Porro hæc militaria instrumenta largiri consuevere Summi Pontifices Principibus de Ecclesia optime meritis, uti inter alios donarunt Callixtus III. Henrico IV. Castellæ Regi, quod Mauros Granatenses subegisset; Pius II. Friderico III. Imperatori; Pius V. Ferdinando de Toleto Duci Albæ, ob res in Belgio contra Hereticos optime gestas; Sixtus V. Alexandro Farnesio ob vindicatas ab Hæreticis ditiones Coloniensis Archiepiscopi; Innocentius XI. Joanni III. Polonorum Regi, quod ejus virtute, Vienna Turcarum obsidione soluta fuisset; Alexander VIII. Francisco Mauroceno Duci Venetorum ob subactam Venetorum imperio Corcyram; Clemens XI. Eugenio Sabaudo Principi ob expugnatum Temiswarium: ac denique Sanctissimus Pontifex BENEDICTUS XIV. anno 1747. Emmanueli Pinto emeritissimo Magno Hierosolymitani Ordinis Magistro.

IV. Quoad Neapolitanos Principes, quamvis Urbanus VI. anno 1383. Neapoli in Metropolitana Ecclesia in die Nativitatis Sacrum solemni ritu, præsente Carolo III. celebraverit, attamen Ensis vel Pilei benedicti, Regisque traditi, nulla mentio fit a nostrarum rerum Scriptoribus, qui tamen referunt, eumdem Pontificem die prima Januarii, ibidem Rem Divinam solemni ritu fecisse, benedictoque vexillo, & Regi tradito, hunc declarasse S. R. E. Vexilliferum, tum Aloysium Andegavensem ejus æmulum diris devovisse; quod argumento est, illam cæremoniam benedictionis Ensis, & Pilei in Nativitate Domini nondum invaluisse. At Alexander VI. anno 1492. Fridericum Aragonium Ferdinandi I. Neapolitani Regis filium, qui Romam adierat, ut paterno nomine coleret Romanum Pontificem, donavit Ense, Pileoque benedictis ipsa die Natalis Dominici, uti narrat Joannes Brochartus in suis Diariis MSS. his verbis: *Finita Missa, Papa ascendit Solium, ubi benedixit Ensem, non tamen adspersit, quia non erat ibi aqua benedicta. Tum dedit eum Illustrissimo D. Friderico coram se genuflexo sub verbis annotatis, ut solent Romani Pontifices.:*

ex-

expletis verbis, Papa recepit ipsum Principem ad Osculum pedis, manus, & oris; ego dedi ensem suo Majori Domus, qui eum postea immediate ante ipsum Principem portavit. Papa sub porticu S. Petri dedit licentiam omnibus Cardinalibus, & voluit, quod ipsi Cardinales omnes collegialiter usque ad Palatium Apostolorum habitationis suæ associarent, quia sic fuerat nuper de ipsorum Cardinalium Consilio ordinatum, sicque factum est. Venimus per pontem S. Angeli via recta ad Campum Floræ, Domum de Maximis, Minervam, ad Apostolos. Interfuerunt 18. *Cardinales, qui bini succedentes sibi mutuo equitarunt, inter Reverendissimos D. D. Senensem, & Camerarium in ultimo loco equitantes Princeps medius, & immediate ante ipsum Miles Ensem cum Pileo gestans, more solito. Hi autem Cardinales interfuerunt, videlicet Neapolitanus, S. Petri ad Vincula, S. Angeli, Ulyssiponensis, Rachanatensis, S. Clementis, Januensis, Parmensis, Beneventanus, S. Anastasiæ, Montisregalis, S. Severini, Ascanius, Ursinus, Columna, Sabellus, Camerarius, Senensis. Cum essent ante portam Palatii Apostolorum* (ubi Princeps diversabatur) *Cardinales ordine solito se locarunt, quibus ex more Princeps egit gratias, & recesserunt omnes. Ad primam lectionem dedit aquam manibus Leonus Orator Venetus; ad secundam Dux Gravinæ, Orator Regis Neapolitani, ut Orator, non ut Dux; ad tertiam Magn. D. Joannes della Serra Regis Orator Franciæ, & affinis Papæ; is debebat secundam dedisse, & dictus Dux tertiam, tamen sic voluit Pontifex; ad quartam Illustrissimus D. Fridericus*. Narrat & ibi Brochartus, qua pompa, quoque ordine Fridericus Aragonius Romæ exceptus fuerit, quod nempe ei venienti ad Ecclesiam usque Lateranensem obviam ivere tum Cardinalium famuli, tum nobiles plurimi viri, tum nomine Romani Pontificis Cardinales duo, nempe Montisregalis e Presbyterorum Ordine consanguineus Papæ, & Ascanius ex Ordine Diaconorum, qui eumdem inter eos medium receperunt; & ubi ad Capitolium ventum est, Palatini eidem occurrerunt, verba faciente Bartholomeo Episcopo Segobiensi, Præfecto Apostolici Palatii; quodque ei locus tum in Capella, tum in Concistorio datus inter duos ultimos Cardinales. Memorat & alios Oratores cum eo missos, nempe Vincentium Archiepiscopum Acheruntium, Zenonem S. Marci Episcopum, Hieronymum Episcopum Policastrensem, Franciscum Ducem Gravinæ, Carolum Comitem Venafri, Lucium Comitem Conchæ, & Bartholomæum Comitem Palenæ; ornatumque Principis ita describit: *Princeps veste de velluto violaceo indutus erat, collanam habens ex perlis, & lapidibus æstimationis sex millium ducatorum, cingulum cum ense æstimationis ejusdem, frænum totum ex perlis, & pretiosis lapidibus compositum valoris trium millium ducatorum, ac totum equi sui fornimentum auratum ab ante, & retro gestans: præcedebant Familiam suam Salmæ* 200. *omnes copertis rubeis; familiares vero ad numerum inter* 700. *&* 800., *quos tamen, ut audivi, ad eam summam non ascendere dicebatur*. Narrat quoque, die 21. Decembris, festo S.Thomæ, in Consistorio publico præstitisse paterno nomine Romano Pontifici obedientiam, a duobus ultimis Cardinalibus Diaconis, & a Palatinis associatum, exhibitis, lectisque Regis ejus parentis litteris, Episcopum S Marci verba fecisse, ac tamdem, finito Concistorio, Principem detulisse fimbrias posteriores Pluvialis Papæ. Illud vero haud est silentio prætereundum, quod nempe Pontifex in Matutinis Officiis

Na-

Natalis Domini, quintam lectionem canendam voluerit ab ipso Friderico Aragonio, cui Ensis benedictus tradendus erat. Ita enim addit Brochartus. *Antequam hoc mane secretam suam Cameram exiret S. D. N. intellectis autem tribus diversis ordinibus in dicendis lectionibus in Matutinis Natalis Domini diversis temporibus observatis, voluit, quod primam lectionem Accolitus, secundam Auditor, tertiam Subdiaconus, quartam Reverendissimus D. Cardinalis Montisregalis junior Presbyter, quintam Illustrissimus D. Fridericus Ensem habiturus, sextam Reverendissimus D. Cardinalis S. Anastasiæ, septimam Vicecancellarius, octavam Senensis, Diaconi Sanctitatis Suæ Assistentes dicerent, & nonam Sanctitas Sua se dicturum dixit, quod voluit singulis per me intimari, prout tunc feci:* tum describens Matutina Officia Natalis Dominici, refert quintam lectionem a D. Friderico decantatam fuisse: *quintam*, ait, *Illustrissimus D. Fridericus indutus superpelliceo pluviali accinctus ense, observatis prius solitis cæremoniis*. Eumdem Pontificem anno 1494. in die Natalis Domini Ensem benedictum præbuisse Ferdinando Calabriæ Duci, Alphonsi II. Neapolitani Regis filio, indicat in suis Diariis idem Brochartus; hinc investitum Ferdinandum de Calabriæ Ducatu scripsit Summontius. At anno 1496. Alexander Pontifex Philippum Archiducem Austriæ, Ducemque Burgundiæ donavit Ense & Pileo; & anno 1497. Ducem Stetinensem Regiæ stirpis Principem, qui Romæ aderat, uti refert Brochartus: *Publicata Indulgentia plenaria, & Evangelio S. Joannis post Missam per Papam lecto, Papa ascendit ad Solium, ubi cum Mitra sedens donavit Ensem, quem hodie, antequam Cameram Papagalli paratus exiret, publice benedixit sub verbis in Cæremoniali ad hoc ordinatis; Illustrissimo Duci Stetinensi supradicto coram se genuflexo, cujus nomine volui Sanctitati Suæ post ipsum Ensem sibi datum paucis verbis ad hoc aptis per me conceptis, gratias agere, sed Papa afferens, id consuetum non esse, negavit me audire, existimo ne haberet ex tempore respondere. Dux ensem cum Cappello habito consignavit uni ex suis nobilibus, qui ipsum continuo ante Ducem portavit, & descendit ipse Dux cum Ense ad planum Capellæ.*

V. Sequenti vero anno, Ludovico XI. Francorum Regi transmittendum Pontifex decrevit: *Anno a nativitate D. N. Jesu Christi*, ait Brochartus, 1498. *die Martis 25. dicti mensis Decembris S. D. N. circa horam 16. vel quamprimum venit ad Cameram Pappagalli, ubi receptis paramentis, dempta Mitra, benedixit Ensem, aspersit, incensavit more solito, ipsum me tenente quousque D. Andrianus Clericus Cameræ superpelliceo indueretur, qui ipsum deinde ante Crucem ad Basilicam prædictam portavit, & reportavit. Finita Missa more solito, Papa antequam exiret Cameram secretam convocatis ad se Cardinalibus decrevit Ensem cum Pileo mittere Illustrissimo D. Ludovico XI. Francorum Regi Christianissimo. Venit deinde ad Basilicam prædictam processionaliter ordine consueto sub Thiara, sive Regno, & licet prædictus D. Adrianus etiam Protonotarius, & Secretarius Apostolicus, ac habitum Protonotarii deferret, tamen quia ensem deferre spectabat ad Clericos Cameræ, non autem ad Protonotarios, vel Secretarios, volui quod in habitu Clerici Cameræ, non Protonotarii, vel Secretarii, ut conveniebat, ipsum ensem portaret, prout factum est.* Ex his patet, quo olim ritu Romani Pontifices Ensem Pileumque tradiderint. Cum vero ad absentes hæc munera transmissa sunt, pariter non fine sole-

ni, sacroque ritu exhibenda fuere. Ita cum ab Innocentio X. Rex Poloniæ donatus est Ense, & Pileo, & ejus conjux Rosa aurea, Archiepiscopo Andrinopolitano Apocrisario Pontificio datum est in mandatis, ut in illorum munerum traditione hunc servaret ordinem relatum a Cartario in laudata Dissertatione. *Ordo servandus in traditione Ensis, & Rosæ aureæ. Ad Illustriss. & Reverendiss. D. Archiepiscopum Andrinopolitanum apud Regem Poloniæ Apostolicæ Sedis Nuncium. Statim ac ad manus Dominationis vestræ Illustrissimæ pervenerint Rosa aurea, Ensis cum Galero, & Brevia Sanctissimi Domini nostri Papæ, Serenissimis Regi, & Reginæ, Sanctitatis Suæ nomine præsentanda, hoc idem ipse iisdem notum faciet; ab iisque diem præsentationis celebrandæ statui curabit; & Brevia Regi, ac Reginæ consignabit; non tamen nisi in ipso Ensis, & Rosæ traditionis actu aperiendo. Qua die, Dominatio vestra Illustrissima (modo si commode poterit) cum solemni equitatu Ecclesiam designatam adibit, immediate ante Dominationem vestram Illustrissimam equitando præeuntibus duobus familiaribus, talari habitu indutis, altero Rosam auream, altero Ensem cum Galero desuper apposito, deferentibus. In Ecclesia ponetur Rosa supra medium Altaris prope Crucem: Ensis vero cum Galero a parte Epistolæ erectus sustinebitur. Cumque Dominatio vestra Illustrissima e sua habitatione discedet, Rex Regali indutus clamyde, una cum Regina Regiis itidem ornamentis amicta, e Regia discedet, ut simul ad eam horam in Ecclesia reperiri valeant. Statim ac pervenerit ad Ecclesiam, Dominatio vestra Illustrissima induet Paramenta sacra prope faldistorium a parte Epistolæ collocandum; & Regem, ac Reginam advenientes capitis inclinatione reverebitur: Deinde Missam inchoabit; quam solemni, vel non solemni ritu, prout magis Regi placuerit, prosequetur. Responso autem,* Deo gratias, *ad versiculum,* Ite Missa est, *Dominatio vestra Illustrissima sedebit in Faldistorio ante medium Altaris, renibus eidem versis; cum Mitra: Rex mandabit legi Breve Sanctissimi Domini nostri, quo alta voce perlecto, Serenissimus Rex accedet ad Dominationem vestram Illustrissimam, cui ante se ipsam genuflexo Galerum super caput imponet: dicendo:* Accipe, Serenissime Rex, Galerum hunc, quem tibi elargiendum Sanctissimus universalis Ecclesiæ Pastor ad nos transmisit, aureis Spiritus Sancti radiis micantem; ubi candentes uniones, non rapacis Aquilæ crudelitatem, sed paciferæ Columbæ innocentiam effingunt; ut scias, bella tum demum justa esse, cum non usurpandi imperii, aut opum rapiendarum cupidine geruntur; sed suscipiuntur, Spiritu Sancto admonente, ad propugnandam fidem; & ad stabiliendam pacem, quæ relicta Principibus terræ fuit hæreditas Christi in Cælum redeuntis; qui vivit, & regnat in sæcula sæculorum. Amen *Deinde Dominatio vestra Illustrissima Ensem e vagina eductum eidem Serenissimo Regi attribuet dicendo:* Accipe insuper Mucronem Domini, & Gladium salutis; & fiat in dextra virtutis tuæ, innocentium tutela, & impiorum flagellum, & ad gloriam Dei omnipotentis, & S. Matris Ecclesiæ illucescant coruscationes ejus Orbi terræ. *Mox eodem Ense intus vaginam reposito Serenissimum Regem accinget, dicendo:* Accingat te Gladio suo super femur tuum Potentissimus, qui superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Tu autem crebris victoriis cole Deum exercituum, & ultionum Dominum. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen. *ter supra Regem Crucis signum producendo. Tunc*

Tunc Rex dimisso Galero, manum Dominationis vestræ Illustrissimæ exosculabitur, & ad thalamum revertetur. His absolutis, Breve ad Serenissimam Reginam directum evulgabitur: eoque perlecto, Serenissima Regina ad Dominationem vestram Illustrissimam accedet, cui ante ipsam genuflexæ Rosam auream tradet dicendo: Accipe Rosam, quam tibi nomine Sanctissimi universalis Ecclesiæ Pastoris Innocentii Domini nostri elargimur, per quam designantur gaudium utriusque Hierusalem, triumphantis scilicet, & militantis Ecclesiæ, & per quam omnibus Christi Fidelibus manifestatur flos ipse speciosissimus, qui est gaudium, & corona Sanctorum omnium. Suscipe hanc tu, Serenissima Regina, quæ secundum sæculum nobilis, potens, & multa virtute prædita es, ut amplius omni virtute in Christo Domino nobiliteris, tamquam Rosa plantata super rivos aquarum multarum; quam gratiam ex sua uberanti clementia tibi concedere dignetur, qui est trinus, & unus in sæcula sæculorum. Amen. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: *ter signum Crucis super Reginam producendo. Serenissima Regina manum Dominationis vestræ Illustrissimæ exosculabitur, & ad Sedem suam se recipiet. Tunc Dominatio vestra Illustrissima solemnem Benedictionem populo elargietur, & reliquum Missæ de more absolvet. Peracta Missa, solemniter ad Regiam redibit Rex Serenissimus cum Regina, ante se immediate equitantibus duobus Nobilibus Rosam auream, & Ensem cum Galero desuper apposito, deferentibus. Prædicta solemnitas decentius in digniori Ecclesia peragetur; verum si Serenissimo Regi magis placuerit, eadem in Sacello Palatii celebrare, utique ibidem rite, ac perfici poterit.*

VI. Describunt Dumontius, & Rossuetius in Cæremoniali Hispaniæ lib. 1. cap. 4. §. 13. quo ordine in Ecclesia Regia S. Laurentii, die 24. Augusti, anno 1591. Philippus Princeps Asturicensium postea Philiphus III. Rex Hispaniæ, ab Apocrisiario Pontificio Ensem, Pileumque receperit a Gregorio XIV. transmissum. Narratur ibi, Pontificium Apocrisiarium Aulicis associatum, præunte Prælato quodam sacra munera deferente, adiisse Ecclesiam, indutumque in Sacrario vestibus sacris accessisse ad Altare ad Rem Divinam faciendam, collocatis super eo sacris muneribus, præsentibus Rege, & Principe sub Regiis Cortinis; ad Missæ finem in faldistorio consedisse, lectisque a Secretario Regio litteris Pontificiis, stantem, recitatis quibusdam precibus, Ense cinxisse Regem provolutum in genua, eductumque e vagina ei præbuisse, mox Pileum Regio capiti imposuisse, denique universos benedictione donasse. Philippi III. filius primogenitus Princeps Asturicensium, qui deinde Philippi IV. nomine imperium tenuit, & ipse donatus est Ense, Pileoque a Paulo V. Pontifice, simulque Rosa aurea donata est Elisabetha Borbonia illius conjux. Hanc cæremoniam Matriti in Capella Palatina peractam fuisse ab Aprocrisiario Pontificio Patriarcha Hierosolymitano, celebrato Sacro, præsentibus Rege, & Principe ornatis Torque Velleris aurei, Oratoribus Principum, Magnatibus Aulæ, die 25. Septembris, anno 1618. constat ex laudato Cæremoniali Dumontii, atque Rossuetii. Redeuntibus vero a Capella ad ædes suas Principibus, Supremus Præfectus Regii stabuli proximus incessit ante Principem deferens Ensem, Pileumque; Magnus vero Capellanus deferens Rosam auream proximus incessit ante Serenissimam Principem memorati Philippi uxorem.

VII. Sacris hisce cæremoniis Capellæ Palitanæ addimus aliam,

qua Cardinales recens in hunc cœtum adſcitos, & in Aula præſentes, honoris cauſa, & nomine ipſius Summi Pontificis, Principes ipſi donant inſignibus illius dignitatis. Cujus quidem moris prima veſtigia non ultra ſæculum decimum tertium repetenda eſſe, patet ex eo, quod tunc primum ab Innocentio IV. in Concilio Lugdunenſi I. anno 1214. ut invitarentur ad amorem effundendi pro Eccleſia ſanguinis, Cardinales decorati fuerint purpureo galero. Quibus ne tum temporis quidem purpurea indumenta peculiaria fuerunt, utpote quæ Legatorum propria erant, his enim, ut majorem auctoritatem Romani Pontifices conciliarent, purpurea ſua veſtimenta communicarunt. Compertum ſiquidem eſt, priſcis illis temporibus, Romanorum Pontificum purpureas fuiſſe veſtes; & hinc Arnulphus Epiſcopus Aurelianenſis in Synodo Remenſi anno 991. cap. 28. indicat Romanorum Pontificem *in ſublimi ſolio reſidentem, veſte purpurea, & aurea radiantem*; & Joannes Sarisberienſis lib. *6.* de nugis Curial. cap. 24. eumdem dicit non *modo purpuratum, ſed deauratum* incedere; & Otto Friſingenſis lib. *6.* cap. 33. loquens de electione Leonis IX. ſcribit illum aſſumpſiſſe *purpuram Pontificalem*; denique Leo Oſtienſis lib. 3. cap. *65.* agens de electione Urbani II. memorat cappam rubeam, quam Romani Pontifices induebant. Itaque, ut olim Vicariis Sedis Apoſtolicæ conceſſum eſt Pallium, ita & Legatis purpureum indumentum; quamobrem apud Rainaldum ad annum 1213. legitur Legatus Conſtantinopolim miſſus calceis, & indumentis rubeis amictus; atque Matthæus Weſtmonaſterienſis refert Joannem quemdam Rufum ab Innocentio in Hyberniam anno 1247. miſſum quaſi Legatum, non tamen rubris veſtibus inſignitum: hæcque Legatorum ornamenta vocantur ab Innocentio III. in Concilio Lateranenſi *inſignia Sedis Apoſtolicæ*. A Legatis ad Cardinales omnes profluxit illud veſtimenti genus; iiſdemque Paulus II. addidit rubrum galericulum, ſeu pileum, quem Biretum vocant, ut a Prælatis cæteris ſecerni poſſent in ſacris cæremoniis, ubi galeri uſus non eſt ullus. Ita tradit Cardinalis Papienſis lib. 2. Comm. *Cardinalibus, qui ſacris induti veſtibus a Prælatis inferiorum ordinum præterquam loco non noſcebantur, uſum mitræ ſericæ Damaſceni operis, rubraque capitia indulſit, quibus ſoli Antiſtites Romani antea utebantur*. Addit Platina in hujus Pontificis vita, prohibitum ab eo fuiſſe, ne quis præter Cardinales indumento illo purpureo caput tegeret. Deinde Gregorius XIV. anno 1591. Cardinalibus quoque e Cœnobiis, vel Monaſteriis adlectis rubrum pileum conceſſit: qua occaſione, Antonius Scappus de hac re libellum edidit.

VIII. Conſuetudo tamen mittendi pilei ad abſentes, non admodum vetuſta dici poteſt, uti notat Thomaſſinus par. 1. lib. 2. cap. 114. cum anno 1316. Joannes XXII. interpellatus a Galliæ Rege Philippo, ut recens creato Cardinali Gallo pileum mitteret, recuſaverit, excuſaveritque priſcum morem, per quem id minus liceret: *Quia nec prædeceſſores noſtri Romani Pontifices conſueverunt extra Curiam hujuſmodi pileos mittere*: & a temporibus B. Ludovici pileum Cardinalitium non eſſe miſſum, niſi ad duos Angliæ Nuncios, quorum neceſſe eſſet dignitatem exaggerari, ut hinc pondus, & authoritas accederet eorum ſtatutis. Clemens VI. cum Cardinalibus adſcripſiſſet Abbatem S. Dionyſii, pileum miſit, concrediditque tribus Epiſcopis cum epiſtola, qua ſignificabat, quamvis inoleviſſet mos, ut Romam proficiſcerentur pileo donandi a Papa: *Licet imitanda ſervarit*

rit antiquitas, ut ad honorem Cardinalatus evectus, non prius Capello rubeo uteretur, quam illum de manu Pontificis suscepisset, missum tamen a se esse, quem a tribus acciperet Episcopis, quod certior factus esset, illum propter gravissima Regni negotia, non posse a Rege divelli. Deinde invaluit mos, qui nunc temporis obtinet, ut rubrum galerum nulli absenti, nisi Principi Regiæ stirpis transmittatur, bene veræ purpureum Biretum ad absentes ab aliquo e Pontificio famulitio deferatur. Sique Cardinalitiis insignibus donandus in alicujus Regis Aula commoratur, hunc solet Rex ipse honoris causa exornare insignibus collatæ ei dignitatis. Et id quidem Reges ut plurimum præstant in Capella sua Palatina.

IX. Sed in Aula Regum Galliæ, sæpe in Capella, quandoque etiam in cubiculo Regis peractam testantur Dumontius, & Rossuetius in Cæremoniali Galliæ; iique hunc cæremoniæ ordinem referunt. Ablegatus Pontificius primo ad invisendum Regem, eique exhibendas Pontificis litteras ducitur ab Oratorum Receptore, salutatur a Rege detecto capite, & ubi Rex Pontificis litteras accipit, rursum caput in honoris signum detegit. A conspectu Regio ad Capellam pergens, ibi supra mensam rubrum Biretum in argentea concha a Capellano quodam porrecta collocat. Stata die, ad eamdem Cappellam se confert; quo etiam Receptor Oratorum curru Regio advectus Cardinalem ducit, ibi a Magno Cæremoniarum Præfecto excipitur, atque dum Sacrum celebratur, consistit prope sedem precatoriam Regis a sinistra parte. Sacro peracto, Pontificius Ablegatus rubrum Biretum e mensa sumptum Regi porrigit, qui illud capiti Cardinalis imponit, isque surgens Regi gratias agit. Tum alibi purpureas vestes induit, rursum ad Regem a Receptore Oratorum, & Magno cæremoniarum Præfecto ducitur; tum Reginam adit, venientique occurrit Aulica Matrona; ad Delphinum tamdem, cæterosque Regiæ familiæ Principes salutandos pergit, quos alloquens sedet, detecto capite. Olim quidem, imperante Henrico III. mos fuit, ut qui a Rege accipiebant Cardinalatus insigne, sive exteri, sive subditi, eo die cum Rege discumberent. At imperante Henrico IV. desiit mos ille, solique Apocrisiario in Gallia Pontificio ad Cardinalatum promoto servata est hujusmodi honoris prærogativa. Et hunc quidem Capellam adeuntem ad accipienda Cardinalitia insignia, nedum Oratorum Receptor, sed & e Principum numero aliquis comitantur; militesque consueto militari obsequio colunt, ingredientem Capellam medium inter Principem a dextra, & Receptorem a sinistra, Magnus Præfectus cæremoniarum excipit. Acceptis insignibus, accumbit mensæ una cum Rege, qui surgens detecto capite se in honorem, ac prosperitatem Romani Pontificis biberum enunciat; tum sedens, opertoque capite bibit: at Cardinali standum est detecto capite, bibente Rege. Mox stans Cardinalis ipse in honorem, & obsequium Regis ebibit. Porro in eorum numero, qui a Rege acceperunt Cardinalatus insignia, fuere anno 1622. Lugduni, Armandus Richelius Episcopus Lucionensis, & anno 1634. in Capella Palatina Fontisbellaquei Alexander Bichius Apocrisiarius Pontificius: at Petrum Berullium ab Urbano VIII. in Collegium Cardinalium adscitum anno 1627. insignia illa accepisse a Maria Medicea Galliæ Regina scribunt citato loco Dumontius & Rossuetius.

V. Eamdem hanc cæremoniam Hispani Reges agere etiam consueverunt in Capella Palatina. Ciacconius in vitis Romanorum Pontificum

cum ordinem indigitat, quo Albertus Auſtriacus, Archidux Auſtriæ, Maximiliani II. Imperatoris filius, anno 1577. rubrum Biretum, Galerumque a Gregorio XIII. Pontifice illi tranſmiſſum acceperit: *Laudavit*, inquit, *Gregorius Albertum in Senatu, & per Comitem Annibalem Pepulum patritium Bononienſem, Cardinali S. Sixti conjunctum, & ab intimo ipſius Pontificis cubiculo, Alberto pileum, & galerum purpureum peculiari benignitate miſit; Reginæ vero Hiſpaniarum Roſam auream Pontificia conſecratione nobilem. Pervenit Madritum Pepulus Quadrageſima pene exeunte, Nicolao Ormanetto Epiſcopo Patavino, Apoſtolico Internuncio adhuc ſuperſtite, qui eum direxit, in Regioque Sacello extra Madritum Albertum tondens Clericali militiæ adſcripſit, & rubeo bireto coram Rege, Reginaque honeſtavit: traditio tamen galeri, Regis voluntate in diem Pentecoſtes rejecta eſt. Tunc in celeberrimo S. Laurentii Templo apud Monachos Hieronymianos Ormanettus Sacrum ſolemni ritu celebravit, & galerum rubrum, ampliſſimæ dignitatis inſigne, Rege, & Regio ſanguine ſpectante, Alberti capiti impoſuit, & hic jurejurando, ut receptum eſt more, ſe obſtrinxit. Die ſequenti, Internuncius idem ſolemne Sacrum peregit, ſedenſque, Reginæ, quæ ſola ad Aram aſcenderat, Pontificium aureæ Roſæ donum, Rege, Regiiſque præſentibus, tradidit, & illa religioſe accepit*. Namque Principibus Regiæ ſtirpis tum rubeum Biretum, tum Galerum conſueverunt Romani Pontifices tranſmittere; etſi quandoque alios etiam hac honoris prærogativa affecerint, uti Gregorius XIII. anno 1583. Rodericum de Caſtro, virum nobiliſſimum, de quo Ciacconius: *Philippus Hiſpaniarum Rex ab ipſo Pontifice jampridem petierat, ut galerum dignitatis inſigne Roderico abſenti mitteret; ad hoc Gregorius nonniſi poſt multos menſes adduci potuit; non enim impedimentum agnoſcebat, quod Rodericum ne Romam proficiſceretur, retardaret*. Et Pius IV. anno 1561. Stanislao Hoſio pileum & galerum Viennam uſque tranſmiſit, quæ ille accepit inſignia ab Archiepiſcopo Strigonienſi. Cæterum Alberto non Rex ipſe, ſed Apocriſarius Pontificius contulit Cardinalatus inſignia. At Sereniſſimum Infantem Ludovicum Borbonium Philippi V. Hiſpaniarum Regis, & Eliſabethæ Farneſiæ filium, a Clemente XII. an. 1735. in Cardinalium Ordinem adſcitum, ablegato in Hiſpaniam Joanne Conſtantio Caracciolo e Principibus Sancti Boni, viro nobiliſſimo, atque ornatiſſimo, tunc Pontificis a cubiculo, poſtea Cameræ Apoſtolicæ Clerico, nunc vero Cardinale ampliſſimo, qui rubeum Biretum deferret, Rex ipſe donavit inſignibus collatæ Eccleſiaſticæ dignitatis. Ea vero cæremonia, nulla ſolemni pompa, & in Oratorio privato Regis, die 11. Martii, anno 1736. peracta eſt, quod ruri, in loco Regiis deliciis addicto, quem *Pardo* nuncupant, Rex, & Regia familia recreationis cauſa commoraretur. Ablegato tamen Pontificio Madriti degenti, hoſpitium, menſa, vehicula a Rege magnificentiſſime ſuppeditata, cui ille Pontificias exhibuerat litteras, quas ſtans Rex accepit. Stata ad cæremoniam agendam die, Pontificius Ablegatus rubrum Biretum in argentea concha poſitum ſuper menſam prope Altare Capellæ Regis collocavit, tum ædes Cardinalis primum, deinde Regis ædes adiit, ut Regem, Regioſque Principes, una cum Hiſpaniæ Magnatibus, Oratoribus Principum, Aulicisque Capellam adeuntes aſſociaret. Sereniſſimus Cardinalis Infans, quod ea die occurreret quarta Dominica Quadrageſimæ, quæ dicitur *Lætare*, non roſaceas, ſed rubeas ve-

vestes induit. In Capella ob angustiam loci, Aulici, Oratores, Magnatesque nullo servato ordine constitere; Ablegatus Pontificius Altari proximus adhæsit; Rex, Regina, Cardinalis, Regiique Principes prope Altare in cornu Epistolæ, Sacrum a Patriarca Indorum submissa voce celebratum audivere. Sacro peracto, Ablegatus Pontificius primum exhibuit Regi litteras Pontificias, simulque eum paucis est allocutus, cui Rex paucis etiam respondit, gratum erga Romanum Pontificem animum, filialemque observantiam contestatus. Tum a Josepho Patigno, qui Regis erat a summis imperii negotiis, lectæ sunt Pontificiæ litteræ, iisque lectis, Ablegatus Pontificius rubrum Biretum Regi porrexit, quod is surgens accepit, ac capiti Serenissimi Filii imposuit. Quo facto, universi Regem ad ædes suas deduxere. Nullum tunc quidem a Serenissimo Cardinali præstitum juramentum, ut moris est, a Cardinalibus recens promotis emittendum; quod illud in rubei Galeri ab Antonio Altovito delati traditione, ei esset persolvendum. Verum non Regiis tantum Principibus in Cardinalium albo relatis, sed & Apocrisariis in Hispania Pontificiis, aliisque ex nominatione Regia Cardinalatu auctis, rubra insignia Reges contulere. Ita anno 1747. cum a sanctæ memoriæ Pontifice Benedicto XIV. Cardinalium Collegio adscriptus est, petente Rege, Alvarus Mendozza Patriarcha Indorum; ablegatusque in Hispaniam Gregorius Salviati nobilissimus adolescens, qui dignitatis insignia deferret. Nam die 16. Julii, in Hieronymianorum Ecclesia (siquidem in rurali Palatio *del Buon Ritiro* Rex diversabatur) Regi sedenti in Solio Pontificias litteras in argenteo bacili supra mensam prope Altare positas Ablegatus Pontificius (qui locum, scamnulumque a cornu Evangelii inter Altare, & Solium Regium obtinebat) brevi latina oratione exhibuit; quas ubi Receptor Regii Sacelli legit, rubrum Biretum pariter in argenteo bacili positum supra eamdem mensam prope Altare in cornu Epistolæ præbuit Regi; simulque ad hujus Solium Patriarcha e loco suo inter Altare nempe & Pontificium Ablegatum (ubi scamnulum cum tapete, quod Patriarchatu emineret, occupabat) accessit; ejus capiti surgens Rex Cardinalitium insigne imposuit, eumdemque amplexu excepit. Quo facto, Cardinalis in Sacrario purpureas vestes induit, rediensque ad Ecclesiam, ut Liturgiæ celebrationi adesset, consedit e regione Solii Regii in sede serici villosi, substrato ejus pedibus tapeto cum pulvinari, uti Cardinalibus locus conceditur in Capella Regis Hispaniæ. Die hanc cæremoniam præcedenti, in Oratorio suo domestico, præsentibus Apocrisario, & Ablegato Pontificiis consuetum sacramentum a Cardinalibus dandum, exoluerat.

XI. Progredimur ad Aulam Regum Lusitaniæ, ubi etiam Cardinales recens promoti donantur a Rege ornamentis suæ amplissimæ dignitatis. Ita anno 1707. die 6. Januarii Michael Angelus Conti Apocrisiarius in Lusitania Pontificius, a Clemente XI. Pontifice Cardinalatu auctus, donatus est a Joanne V. Rege in Palatino Oratorio Bireto rubro, uti narrat Antonius Cajetanus Sousa Teatinus tom. 8. lib. 7. cap. 6. pag. 28. Historiæ Regum Lusitaniæ. Is idem pag. 132. accurate describit, quo ritu ab eodem Joanne V. religiosissimo Lusitaniæ Rege acceperit anno 1712. Cardinalatus insignia Nunus da Cunha de Ataide, Episcopus Targensis, Magnus Regis Capellanus, & supremus in Lusitania Fidei Vindex, his verbis: *Na promocaõn, que o Papa Clemente XI. fez neste mesmo anno de* 1712. *foy por nomina del Rey crea-*

creado Cardeal Nuno da Gunha de Ataide, Bispo de Targa, do Conselho de Estado, Ministro do Despacho, Capellaõ mor, e Inquisidor Geral destes Reynos, em quem concorriaõ além de taõ grandes lugares, sangue illustre, virtudes, e lettras, que o fizeraõ benemerito da particular honra, com que el Rey o favorecia, e que elle nunca desmemereceo. Chegou a noticia a Lisboa por hum Expresso a 15. de Julho do referido anno, e foy recebida com universal applauso da Corte. Tanto, que o Cardeal recebeo o aviso de Roma, passou a render as graças a el Rey, e a Rainha, que estavaõ de residencia em Pedrouços na Quinta do Duque de Cadaual. Trouxelhe o Barrete Monsenhor Marculini, Camereiro privado do Papa, e no dia 8. de Outubro em hum Sabbado determinou el Rey de lhe fazer a honra de lhe por com a sua Real maõ o Barrete; e assim no referido dia, as onze horas da manhãa, foyo Cardeal ao Paço em publico com hum luzido estado, composto ainda das vestes Episcopaes roxas, como andava, levando comsigo na liteira ao Prelado, que lhe trouxera o Barrete, sendo acompanhado de todos os Grandes, e Fidalgos da Corte, entrando no pateo da Capella, por ordem, que tiveraõ, o foraõ receber o Conde de Redondo Thomé de Sousa, Vedor da Casa del Rey, e Dom Filippe de Sousa, Capitaõ da Guarda Alemãa, com a mesma guarda, que se poz em duas alas para elle passar: e sendo conduzido a huma salla do Paço da parte do Forte, estava nella hum Altar ricamente ornado, e da parte da Epistola hum bofete coberto com hum pano, e sobre elle huma bandeija dourada, em que estava o Barrete, que naquelle lugar puzera o Guarda de Tapessaria Ioaõ de Leiros, coberto com hum tafetà encarnado: estava huma almofada de tela para el Rey, e outra hum pouco distante de veludo para o Cardeal, Sahio el Rey para ouvir Missa, e o Prelado l'he offereceo en huma salva a Bulla do Papa, que el Rey tomou, e tornado-a a por na salva, a mandou ler pelo Prelado, que lida, a tornou a offerecer a el Rey, o qual lhe ordenou a desse ao Cardeal. Acabada a Missa tomou o Mestre das Ceremonias a salva, em que estava o Barrete, e dando-a a Monsenhor Marculini, apresentou a el Rey o Carrete: que tomando-o, o poz na cabeça do Cardeal. Acabada la ceremonia da imposiçaõ do Barrete, foy a Cardeal conduzido até huma casa, onde estava sobre hum bofete huma bandeija de prata, na qual estavaõ as Vestes Cardinalicias, e huma cadeira de veludo franaida de ouro. Nesta casa, que se deputou para o Cardeal depor as vestiduras roxa, e tomar a purpura, nao entrarao mais, que os seus criados. Depois passou a audiencia del Rey accompanhado dos dous Conductores. Os Grandes estavaõ cobertos no lugar, que lhe tocava, e os Officiaes da Casa Real, no que lhe pertencia, Entrou o Cardeal, e a primeira venia, que fez, tirou el Rey o chapeo, e o mesmo fez a segunda, e quando o Cardeal chegou, deu el Rey tres passos: o Cardeal com hum profundo respeito lhe fez huma reverencia, e logo Reposteiro trouxe huma cadeira de espaldas, e de veludo, e quando el Rey o mandou sentar, lhe chegou a cadeira o Porteiro da Camera Antonio Rebello da Fonseca; e depois de se cobrir, mandou por o Barrete ao Cardeal, e coberto, rendeo a el Rey as graças por taõ repetidas honras, com que a sua innata benignitade o favorecia, e honrava, attendendo a elle ser em tudo feitura da su Real grandeza, a que el Rey respondeo com palauras de estimaçaõ, e levantandose, affastou a cadeira o Porteiro da Camera, e a levou o Re-

po-

p[o]steiro, e o Cardeal foy acompanhando a el Rey detraz atè a sua Camera: e passou logo a audiencia da Rainha, que estava assentada, e quando chegou quasi a penta da estrado, se levantou, dando tres passos, e mandando-o assentar na cadeira, que chegou o Perteiro da sua Camera, o mandou cobrir, e depois do Cardeal expressar a sua grande obrigaçaõ, se despedio, e como era Capellaõ mor, foy a Capella Real, acompanhado dos Conductores, e de muitos Senhores, a fazor oraçaõ. Ex his habes cæremoniam illam in Capella Palatina peractam, Cardinalem a nonnullis Aulicis Officialibus exceptum, instructum in acie militem, nobilem sedem Cardinali concessam, lectas ab Ablegato Pontificis litteras, Sacrum celebratum, Biretum a Rege Cardinali impositum, denique a Rege, & Regina magnis honoribus exceptum, sedisse ante Regem capite operto.

XII. Narrat Ciacconius in vitis Romanorum Pontificum, & Cardinalium, Joannem Aragonium Ferdinandi Neapolitani Regis, & Isabellæ Claromontiæ filium, a Sixto IV. anno 1477. in Cardinalium Ordinem cooptatum, in Neapolitana Ecclesia principe, die Ephiphaniæ, purpureum galerum a Francisco Scannaforicio delatum accepisse. Atque id præter morem, & ex privilegio illi indultum indicat Cardinalis Papiensis, his verbis: *Creatus jam dum is Cardinalis, ac tribus post mensibus solemni more apud nos publicatus; pileus etiam contra veterum Patrum consuetudinem missus*. Meminit ejusdem rei Summontius lib. 5. Hist. Neapol. scribens: *Il Pontefice Sisto IV. avendo nelli* 10. *di Dicembre creato Cardinale Giovanni d'Aragona figliuolo del Re, tosto gli mandò il Cappello rosso fino a Napoli per Francesco Scannasorice Commissario della Sede Apostolica, il quale nel giorno dell'Epifania del* 1478. *con molta cerimonia nella Chiesa Cattedrale ce lo consegnò, nel qual atto celebrò la Messa solenne Giovan Paolo Vassallo Vescovo d'Aversa*. Cardinalitia siquidem insignia ad absentes transmissa, in Ecclesia, & solemni pompa recipiebantur, cujusmodi plura exempla apud Ciacconium occurrunt. Cæterum extincta, hoc ipso sæculo decimoquinto, quo Paulus II. Cardinalibus addiderat purpurei pilei ornamentum, nostrorum Principum successione, jam nulli ex hac Aula, & ex hoc Regno occurrunt, quibus Neapolitani Reges purpureum pileum imposuerunt. Primus fortasse nostris hisce temporibus eo titulo contigit honestari spectatissimus genere, dignitate, ac virtute Neapolitani Regni Dynasta, Dominicus Ursinus Dux Gravinensium, Papæ Benedicti XIII pronepos, Regis a cubiculo aurea clave donatus, Eques Torquatus Regalis Ordinis S. Januarii; quem Serenissimus Rex CAROLUS BORBONIUS exornavit insignibus collatæ ei a BENEDICTO XIV. Pontifice Optimo Maximo Cardinalitiæ dignitatis. Ad eam rem Pontifex purpureum Biretum Neapolim deferendum, ut moris est, Philippo Pirellio Neapolitano, intimo suo Cubiculario commisit; quem adhuc adolescentem ob ejus in utroque Jure peritiam, in Collegium Advocatorum Aulæ Consistorialis ex duodecim etiam diversarum Italiæ regionum doctis viris conflatum adsciverat, ut qui sedem in eo confessu Neapolitanis olim ab immortalis memoriæ Pontifice Innocentio XII. addictam, & ipsius munificentia eisdem vindicatam, firmatamque, meritissime occuparet; datis in hanc rem hujusmodi litteris ad Patres conscriptos Neapolitanæ Civitatis. *Dilectis filiis Nobilibus Viris Electis Civitatis Neapolitanæ*. BENEDICTUS

PP. XIV. Dilecti Filii Nobiles viri salutem, &c. Permagni semper fecimus inclytam vestram Civitatem; egregiaque perpetuo apud Nos fuit opinio pietatis, atque observantiæ, quibus Nobilitates Vestræ Pontificem Maximum, Romanamque Sedem debito cultu prosequutæ, veram inesse sibi Religionem, hoc etiam documento palam ostendunt. Quæ Nobis cum ante oculos observarentur, vix dum ascendere in hanc supremam Ecclesiæ Cathedram, Dei manifesto numine, jussi fuimus, vicem Vobis reddere benevolentiæ nostræ, ubicumque res ita ferat, profecto constituimus. Quocirca Dilectum Filium Philippum Mariam Pirellum in illustre Advocatorum Consistorialium Collegium nominatione Vestra cooptari mandavimus, gratumque Nobis accidit, ei primum post longas difficultates locum redditum fuisse, Vestris Civibus in eodem Collegio assignatum. Illum siquidem novimus conspicua clarum nobilitate, virtute, bonisque literis instructum, & modo sedulam exhibet Nobis operam, studiumque suum inter Nostros intimos Cubicularios honorifice adscriptus. Vestro igitur non minus merito, quam benignitati nostræ referre debetis quicquid gestum a Nobis fuit pro restituendo uni ex Civibus vestris Consistorialis Advocationis decore; persolutum idcirco Nobis obsequentissimis literis officium ab ea parte libenter inspeximus, qua Vestram erga Nos voluntatem plenam singularis obsequii, religiosæque venerationis officiosissime comprobavit. Et Nos quidem Apostolicam invicem Benedictionem Nobilitatibus Vestris, Dilecti Filii Nobiles Viri, peramanter impertimur. Datum Romæ, & cæt. Die 4. Februarii 1742. Quibus sane literis, tum clementissimi Pontificis erga Neapolitanos munificentia, tum Neapolitanorum erga Pontificem observantia, deque Sede Apostolica præclara merita insigniter comprobantur.

XIII. Hunc itaque, (postea variis in Aula Romana muneribus, tum Cardinalatu auctum, atque hoc ipso anno vivis ereptum), ablegavit Pontifex ut sacrum insigne deferret, Gravinensium Duci conferendum: isque die 10. Novembris, anno 1743. Neapolim adiit, facto antea ad extremam Pausilippi oram periculo suæ valetudinis, quindecim fere dierum spatio, quod grassante in Sicilia, & Calabria lue, publicæ incolumitati ita expediret. Tum præstito in Capella Archiepiscopalis Palatii a præfato Cardinali, consueto juramento a Cardinalibus cum primum inaugurantur emittendo; indicta est a Rege dies 17. Decembris ad agendam cæremoniam: qua die, Pontificius Ablegatus, simulque Cardinalis, insigni pompa ad Ædes Regias pervenere; & ille quidem a Receptore Oratorum ductus, Regem stantem, detectum capite, ense cinctum, stipulatumque Aulæ Magnatibus adiit, delegationis suæ causam aperuit, Pontificias hasce litteras exhibuit: *Carissimo in Christo Filio nostro* Carolo *utriusque Siciliæ, & Hierusalem Regi Illustri. BENEDICTUS PP. XIV. Carissime in Christo Fili noster salutem &c. Obversatur Nobis perpetuo ante oculos eximia Majestatis tuæ in Deum pietas, religiosa in hanc supremam Sedem observantia: Utraque vero Nos vehementer extimulat non modo ad reddendam tibi singularis paternæ caritatis vicem, sed ad eam ubicumque commoda ferat occasio, in tui memoriam redigendam, ut de gratissimo animo nostro tibi penitus persuasum sit. Cum igitur per dilectum Filium Philippum Mariam Pirellium intimum Familiarem nostrum Illustri Cardinali Ursino mittamus purpureum Biretum, ornamen.*

mentum acceptæ dudum amplissimæ dignitatis, *ei mandavimus*, *ut præsens Majestatem tuam humili obsequio veneretur*, *de nostroque flagrantissimo erga te animo*, *studio*, *voluntate*, *certiorem faciat*. *Quicquid eidem Ablegato Regiæ benignitatis commodare tibi placuerit*, *argumento nobis erit*, *te favere virtuti*, *quæ in illo non mediocris inest*, *&* *qua plurimam a nobis benevolentiam sibi conciliavit*. *Apostolicam interim Benedictionem*, *Carissime in Christo Fili noster*, *Majestati tuæ amantissime impertimur*. *Datum Romæ die* 23. *Septembris* 1743. Salutato Rege, Pontificius Ablegatus, Serenissimæ Reginæ Matronis Aulicis stipatæ, ducente illum pariter Oratorum Receptore, idem præstitit officium, obsequiumque; porrectis Pontificiis literis hujuscemodi: *Carissimæ in Christo Filiæ Nostræ*, *Mariæ Amaliæ utriusque Siciliæ*, *&* *Hierusalem Reginæ Illustri*. *BENEDICTUS PP. XIV*. *Carissima in Christo Filia nostra salutem &c. Incredibile nobis gaudium affert eximia Majestatis tuæ virtus*, *&* *in hanc Sanctissimam Sedem reverentia*, *de qua plurimum celebraris*. *Hinc enim vero augescit quotidie magis paternus amor erga te noster*, *addictissimaque voluntas*, *quam palam tibi facere vehementer cupimus*. *Modo saltem ipsam intelliges commemorari a dilecto Filio Philippo Maria Pirellio intimo nostro familiari*, *qui a nobis dimissus ad Cardinalem Ursinum cum purpureo Bireto indice acceptæ amplissimæ dignitatis*, *præcipuum mandatum habuit adeundæ Majestatis tuæ*, *ac renunciandi*, *Nos sollicito studio nuncupare assidua vota pro tua cumulatissima felicitate*, *quam scimus in bonum veræ Fidei te adhibituram*. *Ut Ablegatum nostrum generis nobilitate*, *&* *splendidæ virtutis ornamento Nobis præcipue gratum*, *perhumaniter Regia benignitate prosequaris*, *obsecratam te esse volumus*, *eademque tua benignitas*, *id ita fore sperare facit*. *Interea Majestati tuæ*, *Carissima in Christo Filia nostra*, *Apostolicam Benedictionem amantissime impertimur*. *Datum Romæ &c. die* 23. *Septembris* 1743. Scripserat quoque in eamdem rem Pontifex Josepho Joachino de Monteallegre, Duci de Salas, qui Regis erat a summis imperii negotiis, litteras hasce: *Dilecto Filio Nobili Viro Duci de Salas utriusque Siciliæ Regis Secretario Status*. *BENEDICTUS PP. XIV*. *Dilecte Fili Nobilis vir salutem &c. Cum isthuc iter a Nobis aggrediatur Philippus Maria Pirellius purpureum Biretum suæ indicium dignitatis allaturus Dilecto Filio nostro Cardinali Ursino*, *officiose te convenire jussimus*, *ac renuntiare singularem nostram erga te benevolentiam respondentem vicissim eximiæ tuæ in Apostolicam Sedem*, *ac nos ipsos venerationi*, *qua celebriorem reddis tuam pietatem*, *ac religionem*. *Propensæ voluntatis nostræ si facere experimentum*, *libitum tibi erit*, *comperies vera dixisse Ablegatum nostrum*. *Huic autem intimo nostro Cubiculario*, *&* *sanguinis*, *morum*, *virtutum decore non leviter apud Nos commendato si plurimum commodaveris benignitatis tuæ*, *magnam inibis a Nobis gratiam*, *cujus pignus Apostolicam Benedictionem tibi*, *Dilecte Fili*, *Nobilis vir*, *peramanter impertimur*. *Datum Romæ &c. die* 23. *Septembris* 1743.

XIV. His peractis, Ablegatus Pontificius violaceo vestimento, quo Cubicularii Pontificii utuntur, cappam rubeam superinduit, Regiamque Capellam in interioribus Regiis Ædibus positam petiit: neque enim in publica Ecclesia Palatina, sed in interiori Sacello Regis, neque publice, sed privatim cæremonia peracta est. Eo loci Rex, Re-

Regina, Magnates Aulæ, Cardinalis, Magnusque Capellanus se contulere; dumque Sacrum submissa voce ab Aulico Capellano agebatur, Regiis sedibus proximus a sinistra parte adhæsit Cardinalis Ursinus, & ipse donatus sede, scabelloque cum pulvinari, & tapete ad genua flectenda: hunc prope aderat Pontificius Ablegatus, & hunc excipiebant Oratores Principum, & Aulæ Magnates. Absoluto Sacro, Serenissima Regina sedem alibi positam prope Sacelli fores a cornu Evangelii adiit, seditque: tum Ablegatus Pontificius acceptis litteris Pontificiis, quas *Traditionis* vocant, ducente illum Magno Aulæ Magistro Soranorum Duce, stetit ante Regem, eumdemque his verbis disertissime est allocutus: *Illustrem Cardinalem Ursinum Gravinensium antea Ducem, ornamentum acceptæ dudum amplissimæ dignitatis, Rex Serenissime, tua e manu habes hic exspectantem; qui & ipsam dignitatem ultro tuæ erga se benevolentiæ acceptam potissimum referre debet. Pontificiæ hæ litteræ sunt, quibus mihi, BENEDICTI XIV. P. M. Optimi, & clementissimi Principis Cubiculario Intimo, & pro Neapolitana natione Sacri Consistorii Advocato, Biretum illud purpureum deferri mandatum est. Gratulandum est tibi, Rex invictissime, quod hoc splendidissimæ Romanæ Purpuræ indice Tibi contingat Alumnum tuum insignire, Tuique in obsequiis nutritum, Juvenem Nobilissimum, qui excitari primum cœpit ad gloriam sub Te Principe; in quo ex majoribus Patreque Rege, Hispana pietas, religioque, Gallicum robur, & fortitudo; ex Matre Clarissima, Italica omnis vetusta virtus ad immortalitatem Nominis cumulantur.* Adhæc lectæ sunt Pontificiæ litteræ a Josepho Joachimo de Montallegre Regis a secretis imperii negotiis, sedentibus Rege, & Cardinali capite operto, iisque lectis, exhibitum Regi fuit a Pontificio Ablegato purpureum Biretum, & a Rege stante Cardinalis capiti impositum; quod is statim capite suo amovit, acceptoque pileolo a Pontificio Ablegato, Regi pro collato beneficio gratias quamplurimas egit. Summa vero fuit Regia erga Pontificium Ablegatum de Sede Apostolica, deque Patria optime meritum munificentia; summa quoque Regis erga Pontificem observantia, cui hasce litteras rescripsit: *Mui S. Padre. D. Phelipe Maria Pirelli Camerero intimo de V. Santid. y su Ablegado para traer la Berreta al Cardenal Orsini me ha presentado el Breve, con que en esta occasion meha favorecido V. S. para recommendarme la persona del mismo Pirelli: he recivido con el respecto, y veneracion que profeso a la S. Sede, y a la sagrada Persona de V. B. este nuevo testimonio de su paternal afecto, en prueva de lo qual he manifestado al mismo Ablegado la gran distincion, que hago de todo lo que me viene de mano de V. S. la gratitud que me han merecido las benemeritas circumstancias de un Sujeto tam accepto a V. B. y tam parcial a mi Persona, y a los interesses de su Patria; y con mucho gusto me he assumido la occasion de dar al Card. Orsini la Berreta, con que le ha decorado V. B assi por la particular estimacion, que hago de un tam digno, y buen Vassallo mio, como por el afecto, que ha sabido merecerme en los muchos annos, que ha estado en mi immediato Servicio; y effectivamente executé la funcion el dia 17 de este mes, de que habrá individualmente informado a V. S. el referido Ablegado, y aun podrá serle testigo fiel de los sinceros sentimientos que conservo a V. B. ansioso de merecer semper la continuacion de su paternal amor, y su Apostolica Benediction,*

ction, que imploro devotamente, rogando a N. S. guarde la Santa Persona de V. B. al prospero, y feliz regimento de su universal Iglesia, Napol. a 30. *de Deciembre* 1743. Ablegatum Rex Serenissimus donavit insigni gemma, & annua pensione e Sacerdotiis Regii juris percipienda; eumdemque, die 14. Januarii ab Oratorum Receptore ad ejus præsentiam ductum, eodemque modo exceptum, benignissime dimisit. At antea se Beneventum contulerat, ubi die 5. Januarii, in Cathedrali Ecclesia, Sacrum solemni ritu faciente Dominico Manfredo Episcopo Bojanensi, purpureum insigne præbuerat Francisco Lando Placentino illius Ecclesiæ Archiepiscopo.

CA-

CAPUT XIV.

DE REGUM FUNERE.

Ordo Regii funeris in Aula Imperatorum Germanorum. II. *Quo olim ritu sepelirentur Reges Galliæ*. III. *Ordo Regii funeris in Aula Regum Galliæ*. IV. *Quas partes in hac re habeat Magnus Eleemosynarius*. V. *Ordo Regii funeris in Aula Regum Hispaniæ*. VI. *Et in Aula Regum Lusitaniæ*. VII. *De eadem re apud Lusitanos*. VIII. *De Regiis funeribus in Anglia, Suecia, Polonia, Moscovia, Borussia*. IX. *De Regum exequiis in Sicilia*. X. *Et in Neapolitano Regno*. XI. *Imperantibus Austriacis*. XII. *Et regnante* CAROLO BORBONIO.

POstremo loco, funera Regum a nobis tractanda sunt, quod ea ad Cleri Palatini ministerium, sacrasque Aulæ cæremonias spectare compertum sit. Quo ritu olim Ethnicis Romanis Imperatoribus fuerit parentatum, fuse describit Franciscus Modius tom. I. Pandectarum triumphalium, neque id ad nostrum pertinet institutum. Apud Christianos vero illud ex antiquissimo more receptum fuit, ut quemadmodum Episcopi, Presbyteri, aliique Clerici congruis suis Ordinibus ornamentis sepeliebantur; ita etiam Imperatores imperialibus insignibus ornati, Reges regalibus, Milites militaribus terræ mandarentur. De Constantini funere hæc habet Eusebius in illius vita lib. 4. cap. 66. *Post hæc milites sublatum e lecto corpus in arca aurea deposuerunt, eamque purpurea obtectam veste Constantinopolim deportarunt, atque in præcipuo imperialis Palatii cubiculo sublimem collocaverunt. Dehinc aurea super candelabra luminibus undique accensis, admirabile spectaculum intuentibus præbebatur, & quale in nullo umquam mortalium ab ipso orbis conditu visum in terris fuerat. Quippe in medio conclavi regalis Palatii funus Imperatoris in arca aurea sublime jacens regiis insignibus, purpura scilicet, & diademate exornatum multi circumdantes, noctu atque interdiu vigiles custodiebant*. Imperiali quoque ornatu sepultum Honorium Imperatorem colligit Martene lib. 3. de antiq. Eccl. rit. cap. 12. ex epistola Bullingeri ad Vadianum inter Philologicas a Goldasto editas, ubi illius Imperatoris, & duarum ejus conjugum cadavera in subterranea Vaticana Ecclesia inventa anno 1543. dicuntur palliis aureis involuta, ipsæque calvariæ aureis diadematibus cinctæ. Caroli Magni cadaver ita in sepulcro compositum exhibet Monachus Engolismensis in ejus vita cap. 24. *Corpus ejus aromatizatum est, & in sede aurea sedens positum est, in curvatura sepulcri; ense aureo accinctus, Evangelium aureum tenens in manibus, & genibus, reclinatis humeris in cathedra, & capite honeste erecto, ligato aurea catena ad diadema. Et in diademate lignum Crucis positum est. Et repleverunt sepulcrum ejus aromatibus, pigmentis, & balsamo, & musco, & thesauris multis in*

au-

auro. Vestitum est corpus ejus vestimentis Imperialibus, & Sudario sub diademate facies ejus operta est, cilicium ad carnem ejus positum est, quod secreto semper induebat, & super vestimentis Imperialibus pera peregrinalis aurea posita est, quam Romam portare solitus erat. Sceptrum aureum, & scutum aureum, quod Leo Papa consecraverat, ante eum posita sunt dependentia, & clausum, & sigillatum est sepulcrum ejus. Quod vero de Constantini cadavere memorat Eusebius, illud nempe in sublimi lecto in conclavi quodam Regii Palatii positum, donec funus efferretur, ac interea noctu, diuque aliquos ibi excubasse; id usitatissimum fuit apud Veteres, qui mortua corpora aliquandiu jacere sinebant insepulta, ne, si quis forte vitalis spiritus adhuc superesset, per festinatam humationem penitus extingueretur. Hac de causa, nonnullis post obitum diebus mortui sepeliebantur, & interea ditiores in lectis, tenuis autem fortunæ homines in arcis seu loculis in vestibulo ædium ad januam ipsam collocari solebant: Judæi vero non arcis utebantur, sed vestibus sepulcralibus; quibus cadavera involvebant. Christiani itaque juxta hunc receptissimum morem vel septimo, vel quarto, vel tertio ab obitu die mortuos suos sepulturæ mandarunt, ac interea in loculis in interiori ædium parte, vel etiam in Ecclesia eos collocabant, vigilesque custodiebant. Atque id quidem privatis quoque hominibus vita functis commune fuit. Illud tamen Imperatoribus, ac Regibus privilegii loco concedebatur, quod nempe, cum interdictum esset cæteris sepelire intra Civitates, & Ecclesias, ipsi in atrio, sive porticu, & exterioribus ædificiis Ecclesiæ tumulabantur; & nonnisi post sextum sæculum, primo Episcopi, Abbates, digniioresque Clerici, vel laici, tum universi intra Civitates, & Ecclesias tumulari cœperunt. Nunc vero temporis, uti colligitur ex monumentis editis a Dumontio, & Rossuetio in Cæremoniali Imperii lib. 2. cap. 5. cadavera Imperatorum tribus diebus in aula quadam Imperialis Palatii, sublimi, & splendido in lecto collocata jacent, & ea prope ponuntur insignia Imperialia, Corona, & sceptrum, tum quoque Coronæ Regnorum Hungariæ, & Bohemiæ; Cubicularii, & Capellani Aulici funebrem lectum undique circumstant; tum pluribus in aula excitatis Aris, Sacerdotes Sacra faciunt, vespertinis vero horis Cantores Imperialis Capellæ Psalmum *Miserere* modis musicis decantant. Deinde Regio cadavere in arca incluso, superimpositis arcæ Regiis insignibus, funus ducitur, præcedentibus Cœnobitis, Magistratibus, Aulicis, equitibus Torquatis Velleris aurei, Canonicis Cathedralis Ecclesiæ, Episcopis; Cubicularii arcam efferunt, eamque sequuntur primi quatuor Aulæ Magnates, nempe Magnus Præfectus Regii stabuli, Magnus Marescallus, Magnus Aulæ Magister, & Magnus Cosmeta; hos excipiunt Imperiales Principes. Ubi ad Cappuccinorum Ecclesiam, quæ tumulandis Imperatoribus addicta est, funus pervenit; Magnus Cosmeta, reserata arca, Regium cadaver Cappuccinorum Præsuli ostendit, simulque ei clavem unam tradit, alteram ipse sibi vindicat in Aula Imperiali servandam. Hoc fere ordine, Leopoldo Imperatori, anno 1705. & Josepho itidem Imperatori, anno 1711. & Eleonoræ Maddalenæ Imperatrici anno 1720. parentatum fuit; & quidem Leopoldi deducendo funeri interfuere Joseph Imperator filius, Torque ornatus Velleris aurei, Imperatrix ejus conjux, & defuncti Imperatoris filiæ; quemadmodum etiam funus Josephi Imperatoris secutæ sunt Imperiales fœminæ (nam Carolus frater, successorque Vienna

na aberat) denique in agendis exequiis Eleonoræ Imperatricis , Imperator, & Augustæ fœminæ interfuere. Hujus vero cadaver Matronæ Aulicæ in arca collocarunt , quam deinde Cubicularii detulerunt : & a Parocho Aulico facrum pro defunctis ministerium in Aula exhibitum; in Ecclesia vero ab Antistite Viennensi. Quandoque nulla pompa Imperiales Principes tumulantur ; uti anno 1716 Leopoldus Archidux Caroli VI. Imperatoris filius , quem ab Educatrice in arca inclusum, & a Magno Aulæ Magistro, & Magno Cosmeta advectum curru, sequentibus Parocho, & Capellanis Aulicis in altero curru , sepulturæ mandarunt.

II. Dolet Peiratius lib. 2. de Orat. Reg. Gall. cap. 67. a veteribus Scriptoribus omissum , quo præcipue ritu , Regibus Galliæ olim justa persolverentur. Illud tamen a Veteribus traditum notat, successores nempe Reges adesse solitos funeri suorum prædecessorum ; & ita factum legitur in exequiis Philippi Augusti, Philippi I. S. Ludovici, & aliorum. Imo Childebertus, & Clotarius I. deduxere Clotildis Reginæ eorum matris cadaver ad Parisiensem usque Ecclesiam S. Genovefæ: & quatuor Clotarii filii paterno cadaveri in Suessionensi Ecclesia S. Medardi tumulando idem obsequium præstitere . Desiit deinde mos ille, invaluitque, ut successores Reges predecessorum corpora adspergant aqua benedicta , Magno Eleemosynario aspersorium præbente; itemque Principes Regiæ stirpis, accepto a Feciali aspersorio . Illud quoque e veterum monumentis colligitur a Martene, Reges Francorum Regiis ornatos insignibus sepulturæ traditos fuisse . Ita enim legitur in antiquo ordine sepeliendi Reges Francorum: *Premierement, convient auoir une litiere portée par certains Officiers Royaux, & doit entre en la dite litiere une forune ou forme en semblance du Roy couché en lit, en grands draps; la forme toute vestuë en forme de homme comme Roy. C'est a sçavoir vestu d'un pourpoint, tunique, & dalmatique de drap d'or afleurs de lys fourré d'harmines fermé dessus l'espaule d'un bouton des perles, tenant en sa main dextre un grand sceptre, & en la main sinistre un main de justice avecques anneaux esdites mains, en sa teste une couronne, les sandales, chausses semblables aus dits vestemens, avec soliers de mesme, couvert la dite littiere de drap d'or, pendant de trour coste de la dite littiere vers la teste du dit Roy a deux orilliers de velous vermeil a quattre houppes de perle chachun au pied de la dite littiere deux lampiers d'or pleins de cire ardans continuellement jusqu'à apres la sepulture, une croix, un benostier, & deux ascensiers d'or; & pour convrir la dite littiere, un ciel de drap d'or a quattre lances; & apres la sepulture du dit Roy, est converte la place d'un drap d'azur a fleur de lys a une croix blanche de velous.* Quod de simulacro Regiis insignibus componendo , ne putridum cadaver in conspectum omnium efferatur, hic indigitatur; id quoque legitur tom. 1. Pandectarum triumphalium Francisci Modii, & apud Tilletium , a quibus describitur Ordo funeris Regum Galliæ olim usitatus.

III. Hodiernum vero morem exhibent Dumontius , & Rossuetius in Cæremoniali Galliæ lib. 2. cap. 7. in exequiis Ludovici XIII. & Ludovici XIV. observatum . Itaque Ludovico XIII. e vivis sublato , in San-Germanensi Palatio die 14. Maii , 1643. Episcopus Metensis Primus Eleemosynarius (qui morienti Sacramenta Ecclesiæ contulerat) oculos clausit juxta antiquissimum omnium fere gentium morem

rem oculos claudendi , & ora obturandi simul atque quis decessisset; ac tum cæteri Eleemosynarii , Primus quoque Cubicularius , & Dux militum custodum corporis Regis , in eodem constitere cubiculo , ubi Rex obierat , & ubi Regium cadaver domesticis indutum vestibus jacuit , donec sequenti die , præsentibus Principe Regiæ stirpis , Magnate Regni , & Primo Cubiculario eviseratum unguentis condiretur : cujus intestina ab Eleemosynario , & Cubiculario ad Ecclesiam delata sunt . Tum Regium cadaver balsamo conditum , nullisque Regiis insignibus exornatum , in aula quadam Regii Palatii super sublimem , nobilemque funebrem lectum , ligneis cancellis cinctum , ac sub umbella collocarunt . Porro intra ligneum septum , a dextra lecti parte tribus insidebant sedibus Episcopus Primus Eleemosynarius , duoque alii Antistites Rocchetto & Mantelletta induti ; hos excipiebant Eleemosynarii scamnis insidentes ; tum Cœnobitæ , qui preces recitabant : a sinistra vero lecti parte considebant sedibus Primus Cubicularius , Dux militum custodum corporis Regis , Magnusque cæremoniarum Magister ; quos sequebantur in scamnis assidentes alii Officiales Aulici , & Cœnobitæ . Nam statis horis , alii aliis succedentes Cœnobitæ continuas preces effundebant . Extremam lecti partem quatuor Feciales occupabant : & in anteriori cubiculo Milites custodes Regii corporis adstabant . In eadem aula , ubi sex dierum spatio , Regium cadaver jacuit , constructis tribus Altaribus , plurima sacrificia pro expiatione animæ oblata sunt , singulisque diebus , Sacrum modis musicis a Palatinis Cantoribus decantatum . Et quidem Metensi Episcopo principem sedem concedere alii Episcopi detrectaverant , quod illi tamquam Primo Eleemosynario sedendum esset ante cæteros Eleemosynarios , atque adeo post Episcopos locum obtinere . Verum quod Metensis Antistes , vices tunc temporis ageret Magni Eleemosynarii , seu Antistitis Aulici , decreto Regis , Stola indutus primam obtinuit inter Episcopos sedem . Septimo ab obitu die , funus deductum est ad celebrem S. Dionynisii Ecclesiam , ubi Galliæ Reges tumulantur ; atque is fuit ordo funeris , cui imminebant Primus Cubicularius , & Primus Eleemosynarius . Præibant Milites , Adolescentes Aulici , Cubicularii , equites omnes ; tum curru vehebantur nonnulli Eleemosynarii Regii sacris ornati vestibus , quos sequebantur in alio curru Metensis Antistes Pontificalibus indutus ornamentis , Primus Cubicularius , & Confessarius . Post hos incedebant Feciales , & cæremoniarum Præfecti , tum Regium cadaver arca inclusum , superimpositis Regiis insignibus , curru advectum , atque famulitio , & milite stipatum . Clerus cujuslibet Oppidi , vel Pagi venienti funeri occurrebat , deductumque in Ecclesiam consuetis precibus colebat : ita quoque Clerici Sandionysianæ Ecclesiæ , ad cujus Ecclesiæ fores Metensis Antistes cadaver , quod Ludovici XIII. Regis esse testabatur , Monachis illius Monasterii tradidit . Die 20. Maii , in Ecclesia S. Dionysii defuncto Regi solemni ritu justa persoluta sunt , præsentibus Aulicis Officialibus , ac pluribus Episcopis , qui illuc convenerant , iique omnes , absoluto Sacro , Regium cadaver aqua benedicta adspersere . Episcopus Metensis Primus Eleemosynarius , dum Liturgia agebatur , sedit tunc prope Regium cadaver , & juxta illum cæteri Eleemosynarii scamno insidentes , tum cæremoniarum Præfecti . Prope Aram vero assidebant a dextra parte Primus Cubicularius Regis , cæterique Magnates Aulici ; ex altera vero parte Episcopi . In funere Ludovici XIV. res eodem fere

 modo

modo se habuit. Regium quippe cadaver octo dierum spatio in aula Regii Palatii omnium oculis expositum, assistentibus Magno Eleemosynario, Episcopis, Proceribus Aulicis, & Cœnobitis noctu diuque preces effundentibus, nono die e Versaliensi Palatio ad S. Dionysii Ecclesiam feretro clausum, positis super feretrum Regiis insignibus, opertum stragulo, cujus oras quatuor Eleemosynarii equites gestabant, curru vectum, Milite, Aulicis, Eleemosynariis, Magno Eleemosynario, Confessario, Parocho Versaliensi funus comitantibus adsportarunt. Ibi Magnus Eleemosynarius Rem Divinam solemni ritu fecit; cui interfuere Episcopi plures, Principes Regiæ stirpis, Aulici Proceres, Oratores Principum, & Magistratus: atque ad Offertorium, tum Dux Aurelianensis primus e Principibus Regiæ stirpis, tum cæteri hujus Ordinis Principes Oblationes exhibuere; Episcopus vero Carnotensis funebrem orationem habuit. Tamdem ubi a Militibus custodibus Regii corporis tumulo inlatum fuit; Magnus Aulæ Magister, cæterique Præfecti Domus Regiæ, fractis, projectisque in ipsum tumulum baculis, qui officii sui insignia sunt, Regem e vivis excessisse Magnus Aulæ Magister primum, tum Fecialis semel, iterum, atque tertio conclamavit, his verbis: *Le Roi est mort prions tous pour le repos de son ame*, brevique interjecta prece, rursum Fecialis proclamavit: *Vive le Roi Lovis XV.* quod universi acclamationibus excepere. At in Regiarum feminarum exequiis, Matronæ quoque Aulicæ funus comitantur; uti in fuere Mariæ Teresiæ Austriacæ Ludovici XIV. conjugis, anno *1683*. In iis vero exequiis sacro functus est ministerio Episcopus Aurelianensis Primus Eleemosynarius; quemadmodum in exequiis Mariæ Victoriæ Bavaræ Serenissimi Delphini conjugis, anno *1690*. Episcopus Metensis; & in exequiis Mariæ Adelaidæ Sabaudæ anno *1712*. Episcopus Silvanectensis, uterque tunc temporis Primus Eleemosynarius.

IV. Unde patet, Magnum Eleemosynarium, aut eo absente Primum Eleemosynarium in Regiis funeribus sacra moderari. Et hinc ubi Regium funus deducitur, primum præ cæteris Episcopis occupat locum, proximiorem nempe Regio cadaveri, uti etiam legitur apud Franciscum Modium loco citato. Idipsum his verbis, exemplisque tradit Peiratius lib. 1. cap. 21. de Orat. Reg. Gall. *Le mesme du Tillet est aussi mal fondé, quand il soustient que l'Evesque de Paris, comme Curé du Roy, aux enterremens des Roys, leve le corps, s'il y est, mesmes hors son Diocese, dautant que cela ne peut etre auec, raison, pourceque les Dioceses sont limitez, & un Evesque ne peut legitimement entreprendre sur un autre, cela est defendu par les saincts Canons, son authorité est bornée de l'estendue de son Diocese; & bien que le Roy estant decede dans Paris, l'Evesque de Paris a l'enterrement de Sa Majesté ayt marché quelques fois le dernier des Evesques, si ne paut-on pas inferer de ta qu'il soit Curé du Roy, & qu'en cette qualité il puisse, ny doive tenir ce rang, mesme hors son Diocese; cet honneur luy est deferé a l'absence du grand Ausmonier, qui est l'Evesque de la Cour comme a l'Evesque du lieu ou le Roy est decedé, & d'ou l'enterrement part auec cerimonie, de mesme q'un autre Evesque le pourroit pretendre en son Diocese, comme Evesque du lieu, a l'absence dudit grand Aumosnier de France, & non comme Cure, du Roy: Neantmoins a l'enterrement du Roy Henry le Grand, feu Monseigneur le Cardinal du Person ne pouuant, a cause de son indi-*

spo-

position, assister a ses obseques, commit en sa place Messire François Miron Evesque d'Angers, qui marcha le dernier des Evesques. Ainsi l'Advocat Rovillard remarque que le grand Aumosnier a coustume de marcher aux ceremonies des obseques du Roy, ioignant, & devant l'effigie: & combien qu'aux pompes funebres d'Henri II. l'Evesque de Paris accompagna le grand Aumosnier, disant qu'il estoit l'Evesque du Roy aussi bien que luy, puis qu'il estoit Evesque de la capitale du Royaume, & qu'on gardoit pour la pluspart en l'Oratoire du Roy l'usage de Paris, & eu esgard a ses remonstrances, pour ce coupla, luy fut permis d'etre proche du grand Aumosnier: si est-ce qu'a l'enterrement du Roy François I. le lieu luy fut refusé: de sorte que pour eviter a desordre, force fut a l'Evesque de Paris de se retirer, selon son rang auec les autres Prelats assistans au conuoy, sur ce qu'il luy fut remontré, que le Roy ny sa Cour ne recegnoissoit d'autre Evesque propre, & special que le grand Aumosnier, & que sa Chapelle auoit un usage propre, different en beaucoup de choses de celuy de Paris. L'Oraison ou harangue de l'Evesque de Paris, faite au Prieur de S. Denys, & aux Religieux, a l'enterrement du Roy Henry II. l'an. 1559. lors qu'ils receurent le corps, & l'effigie du Roy decedé, a la Croix qui panche pres sainct Denys, le tesmoigne evidemment, ou il luy certifie, comme Evesque de Paris, (ce sont les mesmes termes) que le corps du feu Roy gisant en ce cercueil a rendu son esprit a Dieu en son Diocese, comme Prince Fidele, auec l'administration de tous les saincts Sacremens. En quoy il faut noter, que ce certificat est donné par l'Evesque de Paris, comme par l'Evesque au Diocese du que le Roy est mort & non comme pur le Cure du Roy. Ex quibus colligitur, in exequiis Regum Galliæ, Episcopo Parisiensi tamquam Episcopo loci, Magno autem Eleemosynario tamquam Episcopo personæ, partes fuisse concessas. Cæterum ex monumentis a Dumontio, & Rossuetio editis constat, Parochum quoque Versaliensem Stola indutum Regia funera comitari usque ad sepulturæ locum. Itaque his præcipue ritibus Regum Galliæ parentalia celebrantur: nempe Regium cadaver diebus aliquot in aula jacet sublimi in lecto: ante omnium oculos positum; adsunt Eleemosynarii, Aulici, Feciales, & Milites, tum Sacrificia, precesque continuo a Cœnobitis aguntur; deinde loculo inclusum, & superpositis Regiis insignibus, tectum stragulo a quatuor Eleemosynariis suffulto, magno comitatu Aulicorum, & Eleemosynariorum, carpento ducitur ad Ecclesiam S. Dionysii: occurrunt supplicatione ordinata ad portam Civitatis Clerici, tumque Milites custodes corporis Regii feretrum humeris suis efferunt usque ad Ecclesiam: ad hujus fores Magnus Eleemosynarius Regium tradit cadaver Præsuli S. Dionysiani Monasterii, testatus Regem in Ecclesiæ communione defunctum, atque in ea Ecclesia humari voluisse; tandem in Ecclesia fit Res Divina Pontificali apparatu ab eodem Magno Eleemosynario.

V. Hispani Regibus suis hoc ritu justa persolvunt. Statim ac Rex e vita decessit, Castellæ Præses, Magnus Aulæ Magister, Primusque Cubicularius hæredem, successoremque imperii adeunt, & an Testamento proferendo assentiat, explorant: eo consentiente, in ædibus defuncti Regis coram Regio cadavere, suprema ejus voluntas ab uno e Secretariis Regiis e scripto recitatur. Tum in aula quadam Palatii funebrem lectum excitant, ibi Regium cadaver sub umbella collocant;

circumstant undique Milites; Cœnobitæ Matutinas, Vespertinasque pro defunctis preces recitant; Sacra quoque faciunt Presbyteri in Altaribus ibidem extructis; Rem Divinam Pontificali apparatu agit Antistes, & prope Aram principem a cornu Evangelii sedem occupat Magnus Aulæ Magister, ibidem Hispani Magnates in scamno assident; altero Altaris lateri Magnus Capellanus, cæterique Capellani Aulici, ille in sede, hi in scamno considentes, adhærent. Cum vero tumulandum est Regium corpus, atque ad celebrem S. Laurentii Ecclesiam Escurialensem asportandum, illud feretro includunt, tradita feretri clave Magno Aulæ Magistro, feretrumque Magnates, & Præfecti Domus Regiæ efferunt ad definitum usque Palatii locum, ibi illud Cubiculariis gestandum tradunt, sequuntur funus Capellani Aulici, Rex hæres imperii, Regiique Principes. Tum Cubicularii feretrum in lecticam inferunt, ad ædes suas redeunt Principes Regii, funus hoc ordine progreditur: Officiales Aulæ, quos Alcaldos vocant, Cubicularii, Præfecti equorum, Capellani Palatini, præcedente Cruce, Duces Prætorianorum militum, Præfecti Regiæ Domus, Magnates Hispaniæ, universi equis vel mulis insidentes; sequitur Regium feretrum lectica vectum, stipatumque milite, & Aulicis adolescentulis; deinde a dextra parte equitat Magnus Aulæ Magister, a sinistra Magnus Capellanus: claudunt agmen Milites Prætoriani. Ad Ecclesiæ ostium obviam occurrunt Monachi, feretrumque e lectica sublatum Cubicularii media in Ecclesia super funebre pegma collocant, peractoque sacro ministerio, Magnates, & Domus Regiæ Præfecti feretrum ad sepulturam deferunt, eoque reserato, Magnus Aulæ Magister Regium cadaver exhibet Præsuli Monasterii, isque traditi, acceptique Regii cadaveris tabulas præbet Magno Aulæ Magistro. In exequiis tamen Reginarum, Prima Aulæ Matrona atratis induta vestibus, mulæ insidens, feretro proxima, funus prosequitur. In exequiis alicujus Regii Infantis, hujus cadaver ab Educatrice loculo includitur, & in Capella Palatina collocatur; quum vero tumulo inferendum est, tunc Educatrix feretrum Magno Aulæ Magistro, & Antistiti tradit, acceptis ab eis hujus rei tabulis: Magnates tamen Hispaniæ funus Infantis minime comitantur. Quandoque defuncti Regis corpus in Capella Palatina jacet omnium conspectui datum: uti Caroli II. Regis, vita functi die 1. Novembris, anno 1700. cadaver tribus diebus jacuisse, atque prope funebrem lectum stetisse nonnullos nobiles viros in manu habentes Regia insignia, referunt Dumontius, & Rossuetius. Porro mos est Aulæ Hispanæ, ut defunctorum Regum anniversarii dies utplurimum in Cœnobio S. Hieronymi celebrentur: quibus tum Rex sub Regiis Cortinis, tum Magnates, Oratores Principum, Consiliarii Regii, Episcopi, Capellani Aulici suis in scamnis intersunt; & ad Missæ Offertorium Rex Catholicus a Magno Aulæ Magistro, cæterisque Domus Regiæ Præfectis associatus accedit ad Altare, acceptumque a Magno Capellano in argentea concha aureum nummum offert Antistiti Sacra facienti. Quin etiam illorum Principum funera, qui Hispanis Regibus cognationis nexu conjuncti sunt, ibi solemni ritu celebrari consueverunt.

VI. Celebris, & antiqua est apud Lusitanos cæremonia, qua defuncti Regis scuta franguntur. Hanc memorat Conestaggius lib. 2. de conjunctione Regni Castellæ, & Portugalliæ, agens de Sebastiani Regis in Africano prælio cæde, & funere in Lusitania peracto, his verbis;

bis: *Ea de causa ventum fuit ad ritus, quos illa gens in Rege lugendo, & scutis ejus frangendis adhibere consuevit: id in hunc modum. Ex Curia Cameralium Lisybonæ civis quidam panno nigro indutus, & equo ejusdem coloris panno tecto insidens egrediebatur, manu gestans vexillum magnum, & nigrum, ac in humerum ita reclinatum, ut pars ejus solum attingeret. Hunc sequebantur tres senes pedites, pulla veste amicti, singulique manu elevata ferebant scutum, nullo alio nisi atro colore insigne. Hos iterum aliquot cives ex numero eorumdem Magistratuum, & nonnulli inferioris ordinis cum ingenti turba sequebantur. Ubi autem per primarias urbis Lisybonæ plateas transierunt, perveneruntque ad gradus Templi Cathedralis, quod est vicinum illi loco, unde exierant: illi, qui scuta gestant aliquot gradus conscendunt; & unus ex ipsis, scuto sublato, alta voce clamat. Cives Lisybonenses deflete Regem vestrum Sebastianum, qui mortuus est: his dictis, & turba clamoribus lachrymas miscente, scutum, quod fragile est, gradibus, quibus insistit, illisum confringit. Deinde progrediuntur, & ubi ad plateam novam, quam vocant, perventum est, conscensis gradibus parvi Templi, quod sacræ Virgini de Olivera dicatum est, alter ex numero scuta gestantium, eadem, quæ prior, verba pronuntiat, scutumque ad eumdem modum frangit. Idem faciunt in gradibus Nosocomii: ac si omnibus tribus scutis ita, ut dictum est, fractis, redeunt, unde egressi fuerant.* Eamdem cæremoniam peractam in funere Petri II. Regis Lusitaniæ, anno 1706. e vita sublati, narrat Antonius Cajetanus Sousa Teatinus. lib. 7. Historiæ Regum Lusitanorum. Refert is hunc funeris ordinem; Regium nempe cadaver Franciscanorum Tunica amictum (quod pietatis causa Rex se Tertiariis Franciscanis adscripsisset). tum superindutum vestimento Equestris Ordinis Christi, cui tamquam Supremus Moderator imminebat, ense cinctum, in eodem jacuisse lecto, in quo decesserat, assistentibus Confessario, & Magnatibus Aulicis; altera vero die, eviſceratum, conditumque unguentis, feretro impositum, straguloque nobilissimo a Præfecto stratorum (*Reposteiro mor*) tectum, & in sublimi lecto collocatum, prope positis in argentea concha Regiis insignibus Corona nempe, & Sceptro; Magnum Capellanum Pontificali apparatu Rem Divinam fecisse, Magnates Regni a dextra parte, Aulicos a sinistra, stantes, detecto capite adstitisse; & ad illius fores consedisse in ligneo scamnulo Magnum Ostiarium Domus Regiæ (*Porteiro mor*) Principem successorem imperii, cæterosque Regios Principes aqua benedicta feretrum adspersisse, præbente eis adspersorium Magno Capellano; tum a Magnatibus, qui in supremo Principis Consilio sententiam dicunt, feretrum delatum, sequentibus illud Regiis Principibus atratis, atque in lecticam inlatum, tectumque pretiosissimo operimento a Stratorum Præfecto, Regiis Principibus ad ædes suas reversis, funus ad Ecclesiam S. Vincentii, ubi humandum erat, processisse. Et quidem a Palatio Regio usque ad S. Vincentii Ecclesiam a dextra, lævaque itineris instructos fuisse in acie milites; Cœnobitas quoque, Clericosque cum cereis accensis hinc inde in eodem itinere constitutos; Magnates a dextra parte, Aulicos a sinistra, Capellanos Aulicos, Magnum Aulæ Magistrum medium inter duos supremos Consiliarios Regios, proximumque feretro, præivisse; prope feretrum Magnum Regii stabuli Præfectum, circum vero incessisse Aulicos Cubicularios cereos accensos manibus gestantes; post feretrum, Ducem militum custo-

ftodum corporis Regii, Currum lugubri apparatu ornatum, militefque. Ubi ad Ecclesiam ventum est, Sodales cujusdam Religiosæ Confratriæ sub invocatione Divinæ Misericordiæ Regium feretrum e lectica sublatum in Ecclesiam intulisse; & a Magno Capellano Pontificalibus insignibus induto, cæterisque Capellanis Aulicis preces pro expiandis defunctis effusas, tum a Clericis illius Ecclesiæ, tandem a Sodalibus Confratriæ jam dictæ; deinde in sublimi pegmate funebri collocatum; positisque super feretrum Cruce, & Evangelio, iisque tactis, jurasse Magnum Aulæ Magistrum ibi Regium contineri corpus, traditis feretri clavibus Antistiti Monasterii, his verbis: *Juro aos santos Evangelhos, que neste caixaon esta o corpo do muito Alto, e muito Poderoso Rey D. Pedro Segundo, meu Senhor; porque eu o vi metter nelle e Vossa Paternidade dare conta do dito corpo, ou de seus ossos, a seus successores, para o que lhe entrego as chaves deste caixaon:* & Secretarium Regis rei gestæ tabulas a Regiis Consiliariis subsignatas conscripsisse. Elapsis deinde octo diebus ab obitu Regis, narrat idem clarissimus Auctor, Senatores, Magistratus, Curatores Regiorum proventuum convenisse, ut antiquam illarum partium cæremoniam frangendi scuta peragerent: & primo ex ædibus Senatoriis progressum esse civem quemdam ex illorum numero, quos vocant *Procuradores de Cidade*, atratum, equo insidentem, lugubre ferentem vexillum ad terram usque demissum; hunc secutos esse alios cives pullis indutos vestibus; nigras virgas in manibus habentes, tresque Magistratus, quorum singuli nigrum scutum gestabant; denique Senatores incessisse, & quidem pedites omnes; funebrem hanc pompam ad præcipua quædam Civitatis loca accessisse; ibique in sublimi tabulato ad id extructo, & lugubribus adornato, singulos ex illis tribus Magistratibus scutum, quod manu gerebat, confregisse, & projecisse, his prolatis alta voce verbis: *Choray Nobres, choray Povo, que morreo a vosso Rey D. Pedro II. de Portugal:* & postquam tertio conclamatum esset funus, omnes adiisse Ecclesiam ad agendum Sacrum pro expiatione defuncti Regis.

§. VII. Narratur & ab eodem Auctore, quo ritu, Mariæ Sofiæ de Neoburgo Petri II. Regis conjugi, anno *1699.* justa fuerint persoluta; eam nempe Franciscana veste ab Aulicis Matronis indutam, inclusamque loculo, assistentibus Aulicis Matronis, in sublimi lecto positam, & a Præfecto Stratorum lodice tectam, a Principibus Regiis aqua benedicta adspersam, Magno Capellano, aliisque Episcopis sacra facientibus: tum a Proceribus feretrum delatum, stipatumque Cubiculariis accensos cereos gestantibus, funus prosequentibus Regiis Principibus detecto capite, atque in lectica collocatum: deinde recedentibus Principibus Regiis deductum ad sepulturam, hoc ordine, ut primo quidem præcesserint Magnates a dextra, & Officiales Aulici a sinistra; tum Capellani Palatini cum superpelliceis, cereisque accensis; Magnus Aulæ Magister proximus lecticæ, qua feretrum vehebatur stipatum Cubiculariis cereos accensos gestantibus; denique funus sequebantur supremus Regii stabuli Præfectus, Dux militum corporis Regii, Currus funebris, Militesque Prætoriani. In Ecclesiam S. Vincentii, ubi humandum erat, Sodales jam dictæ Religiosæ Confratriæ Regium cadaver exceperunt; Magnus Capellanus primum cum cæteris Capellanis Aulicis preces pro defunctis effudit, tum Clerici illius Ecclesiæ, tandem illius Confratriæ Sodales, feretroque superimposita erat Corona: denique ritu jam dicto, traditum est Antistiti Monasterii Regium ca-

cadaver a Magno Aulæ Præfecto. Fuerunt quoque hinc inde in itinere instructi Milites, Cœnobitæ, Clericique. In humandis Regiis Infantibus idem fere ordo servatur in Aula Lusitana. Nam Joannem Infantem, Petri II. Regis filium tenellæ etatis, anno 1688. e vivis sublatum, arculæ inclusum, in sublimi lecto deposuerunt, prope collocarunt Principatus insigne, Magnus Capellanus sacrum egit ministerium, Rege, Regiis Principibus præsentibus, Proceres Aulici in lectica posuerunt, iique, cum Capellanis Palatinis, & Cubiculariis feretrum circumeuntibus, cereosque accensos gestantibus, magna pompa ad Ecclesiam deduxerunt. Atque hi sunt apud Lusitanos ritus præcipui agendi funeris Regii. Constat vero plurimis exemplis ex laudata Historia Regum Lusitanorum, morienti Regi Magnum Capellanum Sacramenta ministrare, mortuoque Rege, eumdem sacro fungi ministerio, tum in Aula, tum in Ecclesia. Ita in funere Joannis IV. Regis, anno 1656. Emmanuel da Cunha Episcopus Helvarum; & Ludovicæ Reginæ ejus conjugis, anno 1666. Franciscus de Sottomayor Episcopus Targensis; atque Mariæ Franciscæ Sabaudæ, Petri II. Regis uxoris, anno 1683. Archiepiscopus Ulyssiponensis, Magnus & ipse Capellanus; tum in funere Mariæ Sofiæ de Neoburgo, ejusdem Regis conjugis, anno 1699. Cardinalis Sousa, Magnus quoque Capellanus; denique in funere Petri II. Regis, anno 1706. Nunus de Cunha de Ataide, extrema Sacramenta, solemne Sacrificium, sacras pro defunctis cæremonias administrarunt.

VIII. Quo ritu olim Anglorum Reges sepelirentur colligitur ex Matthæo Parisio ad annum 1183. ubi de Henrici junioris funere ait: *Corpus in lineis vestibus, quas habuit in consecratione sacro chrismate delibutas regaliter involutum apud Rotomagum delatum est, & in Ecclesia Cathedrali prope majus Altare cum honore tanto Principi congruo tumulatur*. Et de Henrico II. ad annum 1188. *Dum portarentur*, inquit, *ad sepeliendum, Regio indutus apparatu, Coronam in capite habens auream, & chirotechas in manibus, calceamenta auro texta, annulum magnum in digito, & in manu sceptrum, accinctusque gladio, discooperto vultu jacebat*: Nunc vero temporis Regia insignia prope feretrum, quod in Palatio aliquamdiu jacet in conspectu omnium collocantur; cum vero funus ducitur ad Westmonasteriensem Ecclesiam, ubi in Sacello Henrici VII. Regum cadavera tumulantur, eadem insignia a quibusdam Proceribus præferuntur. In humatione Regis, Supremi Officiales Regni virgas dignitatis suæ insignia frangunt, abiiciuntque, ut illam innuant, defuncto Rege, desiisse; & a Feciali alta voce conclamatur, Regem e vivis decessisse. Hæc quidem in exequiis Mariæ Reginæ anno 1695. & Guillemi III. anno 1702. peracta referunt in Cæremoniali Angliæ Dumontius, & Rossuetius. Pariter in Suecorum Regum funere, præcedunt Senatores Regni deferentes Regia insignia; feretrum vero curru advectum ducitur ad Ecclesiam sub umbella a Magnatibus Aulæ, vel Regni delata, sequentibus funus Principibus Regiæ stirpis; quemadmodum Carolo XII. Regi parentatum fuisse Holmiæ anno 1719. iidem Auctores referunt. In Polonia defuncto Regi justa persolvenda sunt, die præcedenti Coronationem successoris Regis. Magnates omnes Poloniæ, & Lituaniæ, Delegati Provinciarum, seu Palatinatuum, & Rex ipse, qui defuncto successit, pedites, & atrati funus prosequuntur; Patres conscripti Polonorum, seu Senatores manibus gestant Regia insignia, Coronam,

Sce-

Sceptrum, Globum, Ensem; feretrum efferunt Ecclesiastici Proceres; in Ecclesia Duces belli, seu Marescalli militaria confringunt sceptra, fractaque in tumulum projiciunt; quo etiam projiciunt cæteri Officiales Regni suæ dignitatis insignia, & confracta defuncti Regis sigilla. Moschorum Principes splendidissima pompa funebri terræ mandantur. Namque in deducendo funere præcedunt Cives, Aulicique longo ordine, tum plures belli Duces gestantes Provinciarum, & Regnorum omnium Moscho imperio subjectorum vexilla; eorumdem Regnorum, & Provinciarum insignia a totidem equis delata; sequuntur Cantores, Monachi, Clerici, Præsules, Episcopi; tum feretrum stipatum milite, curru advectum, sub umbella, cujus fulcimenta Primoribus Aulæ & Militiæ commissa sunt; Imperialia ornamenta, Coronam, Sceptrum, Ensem, Globum, Coronas itidem aliorum Regnorum, & Equestrium Ordinum insignia, totidem belli Duces, vel Aulici Magnates deferunt; Regii Principes, Imperiales feminæ, Matronæ Aulicæ, cunctique Ordines, pedites funus comitantur. Atque hoc fere ordine Petri Alexiovitsii Moschorum Imperatoris funus anno 1725. processit. Denique in agendis exequiis Borussorum Principum, eamdem fere esse funebrem pompam colligitur ex monumentis editis a Dumontio, & Rossuetio in Cæremoniali Borussiæ, cap. 3. ubi funera describuntur Willelmi Marchionis Brandeburgi anno 1688. & Friderici I. Borussiæ Principis anno 1713. & Sofiæ Carlottæ Principis Borussiæ anno 1705. e vivis sublatæ. In horum Principum exequiis delata fuere vexilla omnium Provinciarum, quæ illorum imperio subjecta sunt; tum etiam Electoralia, Brandeburgica, atque Borussiæ stegmata, & insignia, nempe Ensis, Sceptrum, Corona, Sigillum; insignia quoque Ordinum Equestrium, quibus defunctus Princeps fuerat adscriptus; feretrum curru invectum sub umbella a primis belli Ducibus, vel Proceribus Aulæ delata; Principes omnes Regiæ familiæ feretrum sequuti sunt; tandem in Ecclesia decantatis quibusdam Hymnis, habita quoque funebri oratione, eadem pompa tumulo inlata sunt. Jam vero ex his omnibus constat, receptissimum esse morem in Regiis funeribus, ut ornamenta Regalia præferantur funeri, illudque consanguinei Principes comitentur.

IX. Haud satis compertum est, quo olim ritu nostris Siciliæ Regibus parentaretur; neque enim veteres nostrarum rerum Scriptores Regia funera descripsere. Illud tamen ex Hugone Falcando colligitur, cadavera nempe defunctorum Regum aliquandiu in Aula jacuisse omnium conspectui exhibita, funus conclamatum, cui deducendo, nedum Proceres, sed & Episcopos Regni interfuisse, denique Cives omnes in morte Regis atratas vestes induisse. Narrat enim in Historia rerum Sicularum, Guillelmi I. mortem primo occultatam, ne multitudinem ad seditionem concitaret, interea vero parata fuisse omnia ad successoris Regis coronationem, subditque: *Quod ubi paucis diebus peractum est, primum in Palatio, more lugubri, funere conclamato, repente totius luctus subsequutus est Civitatis. Moxque Proceres cum Episcopis & Magnatibus Curiæ de loco, ubi sepultum fuerat, in Capellam corpus Regium transtulerunt. Universi quoque cives nigris induti vestibus usque in diem tertium in eodem habitu permanserunt. Per totum autem hoc triduum mulieres, nobilesque matronæ, maxime Saracenæ, quibus ex morte Regis dolor non fictus obvenerat, saccis opertæ, passis crinibus, & die noctuque turmatim incedentes, ancillarum præeunte multitu-*

titudine, totam civitatem ululatu complebant, ad pulsata tympana cantu flebili respondentes. Quod de femineo ululatu in lugendo Rege memorat Falcandus, id Saracenorum de more erat. Hinc Saraceni, qui cadaver Friderici Imperatoris in Apulia mortui adsportandum in Siciliam comitabantur, lamentis, gemitu, ululatu, quæcumque in itinere adibant oppida complebant. Ita narrat oculatus testis, qui Bitunti degebat Mathæus Spinellus Juvenacensis in suis Diariis a Muratorio editis tom. 7. Script. Ital. *Transit hac*, inquit, *corpus Imperatoris, quod ferebatur Tarentum; & ego egressus sum, ut viderem. Gestabatur autem in lectica holoserica rubro operta, cinctum ducentis Saracenis peditibus, ordinaria corporis Regis custodia, & sex cohortibus equitum armatorum: qui omnes cum locum aliquem ingrediebantur, plangentes inclamabant mortui nomen: sequebantur autem eos Barones aliquot vestiti lugubribus, & Syndici Oppidorum*. Notatu dignum est, quod indicat Falcandus, olim nempe in nostrorum Regum funere, cives universos triduo atratos prodiisse: *Universi quoque cives nigris induti vestibus usque in diem tertium in eodem habitu permanserunt*. Id quoque apud Græcos in more fuit; siquidem, uti narrat Codinus lib. de Offic. Aul. Const. cap. 11. & 21. in luctu Aulæ Constantipolitanæ, nedum Proceres Imperii, sed & universi pullas induebant vestes, Imperator vero albas. Præterea ex Falcando constat, exequias Guillelmi I. Regis in Capella Palatina peractas esse; quamvis deinde illius cadaver Margarita conjux ad Montisregalis Ecclesiam ab ipso Rege excitatam transferri, ibique humari curaverit. In eadem Capella Palatina, anniversarii dies defunctorum Siciliæ Regum celebrabantur, uti colligitur ex Henrici Imperatoris, dato anno 1195. diplomate apud Pirrum tom. 2. Siciliæ Sacræ, quo rata habet privilegia omnia illi Ecclesiæ concessa; jubetque, ut Rogerii, & utriusque Willelmi Regis anniversarii dies emortuales ibi colerentur. Quod igitur in Capella Palatina defunctorum Principum exequiæ, & anniversarii dies celebrarentur, hinc ibi dies emortuales Principum tabulis consignabantur: easque, in quibus dies depositionis Regum, & Reginarum descripti sunt, ex antiquis quibusdam Codicibus erutas edidit Amatus lib. 13. cap. 3. de principe Templo Panormitano. Cæterum in Metropolitana Ecclesia Panormitana Siculi Reges tumulabantur, & ibi quoque defunctis Regibus funera, & sacra anniversaria celebrata sunt; traditque Fazellus lib 8. dec. 1. cap. 1. *Henricus VI. quotannis Rogerio, & aliis Siciliæ Regibus solemnes exequias celebrabat, & Imperator Fridericus II. filius, ejus vestigia sectatus, eisdem tria per singulos annos anniversaria perpetuo celebranda, & decreto dum viveret, & testamento moriturus sancivit*. Addit Amatus, funebres hasce solemnitates temporum injuria omissas, deinde restitutas, ad hunc usque diem agi; imo etiam extinctis alibi Siciliæ Regibus, solemni ritu, præsentibus Præsule, Prorege, Senatu, justa persolvi.

X. Neapolitanorum Regum funera aliquot ab obitu diebus peracta, Regium corpus primo in Aula splendidissime collocatum, tum ad sepulturam a cunctis Ordinibus ductum, indicant Diaria Neapolitana Ducis Montisleonis edita a Muratorio tom. 21. Script. Ital. ubi de funere Reginæ Mariæ conjugis Ladislai Neapolitani Regis, & sororis Jani Regis Cypri legitur: *Alli 4. de Settembre morì la Regina Maria dopo esser stata due anni col Re. Alli 7. ne foro fatte l' esequie*

al Castiello novo honoratamente , e con due pallii de oro , uno a lo letto , e l' altro sopra lo corpo ; e fu tutta Napole , e tutti Clerici , e tutti l' Ordini , Vescovi , Archivescovi , Abbati , e fo sepolta a S. Domenico . La causa de sua morte dicono , che furono i rimedi de fare figli . Quibus verbis indigitatur , in Capella Palatina Arcis novæ , ubi Regium erat domicilium , collocato cadavere in sublimi pegmate funebri sub umbella , præsentibus cunctis Ordinibus parentalia celebrata fuisse ; tum funus ad sepulturam ductum . Quo vero ritu Regium cadaver ad tumulum efferebatur , indicant Annales Raimi a Muratorio editi tom. 23. Script. Ital. ubi de funere Isabellæ Claromontiæ Ferdinandi I. Neapolitani Regis conjugis dicitur: *Foro vestiti de nigro quattro uomini per Seggio , li quali portaro lo Pallio con altri Signori dello Reame ; e fu portata a S. Pietro Martire , & andò vestita con abito di S. Domenico con una Corona in testa & una palma d' oro alla mano sinistra , & una bacchetta alla mano destra , e foro date torcie a tutti Gentiluomini d' una libra , & all' altri di mezza libra . Lo Pallio fu de panno d' oro , e la coltra del letto di panno d' oro , li quali foro donati alla Chiesa di S. Pietro Martire ; e furonoi all' esequie tutte le Religioni , e tutti li Preti .* Igitur Regium cadaver Regalibus ornatum insignibus sub baldacchino a Nobilibus , & Primoribus Neapolitanis delato, præunte longo Clericorum, & Monachorum cereos accensos gestantium ordine, ad Ecclesiam, ubi humandum erat , deducebatur . Et quidem quam splendidissima pompa Neapolitanis Regibus funebre officium persolveretur , testatur Pontanus lib. de Magnific. cap. 25. scribens : *Ferdinandus Rex Neapolitanorum non Isabellæ solum uxoris, aut Helionoræ filiæ , atque Hyppolitæ nurus funera singulari pompa edidit ; verum & Francisco, & Blanchæ Mediolanensium Ducibus , Hyppolitæ ipsius parentibus , ac Joanni Aragoniæ Regi patruo, Matthiæ Hungariæ Regi genero, Friderico quoque Imperatori , qui diversis ac longinquis in locis e vita migrarant , exequias, rara quadam magnificentia, splendoreque persolvit . In hunc autem ipsum Ferdinandum Alphonsus filius difficile explicatu est, quam fuerit etiam effusus, cum supra decem & septem aureorum millia in illius funus effuderit.* Quod innuit Pontanus de sumptuosissimis exequiis Ferdinando Regi persolutis , illud diserte constat ex epistola quadam Tristani Caraccioli de funere Ferdinandi Regis. Ibi refert ille, die 31. Januarii (obierat Ferdinandus die 25. Januarii , anno 1494.) Regis corpus solemnissima , ac pene incredibili pompa fuisse ad S. Dominici Ecclesiam deductum, illud comitantibus Clero universo, Magistratibus, Nobilibus, & populo; Alphonsum filium iis exequiis adfuisse; & pedestrem incessisse facie cooperta , mediumque inter Archiepiscopos Neapolitanum, & Cosentinum Pontificalibus amictos ornamentis, albisque Mitris redimitos ; in Ecclesia S. Dominici recitatam fuisse inter sacra funebrem orationem de illius laudibus a Francisco Puccio Florentino insigni Oratore. Hæc ex Tristani epistola refert Chioccarellus agens de Alexandro Carafa Archiepiscopo Neapolitano. Inde vero illud emergit in Aula quoque Neapolitanorum Regum usitatum, ut successores Reges prædecessorum funera prosequerentur. Quod olim solemne fuisse Francorum Regibus jam diximus ; etsi nunc temporis desierit mos ille, atque in illius antiqui moris loco, successores Reges, omnesque Principes Regiæ stirpis Regium cadaver adspergant aqua benedicta. At in Aula Regum Hispaniæ , & Lusi-

Lusitaniæ, nedum Rex hæres imperii, cæterique Regiæ familiæ Principes sacram aquam in Regium cadaver effundunt, sed & funus comitantur ab aula, ubi sublimi in lecto jacuerat, usque ad Palatii atrium, ubi in lectica, qua vehendum est ad Ecclesiam, collocatur. Sed & in Regio funere apud Germanos, Moschos, Polonos, Suecos, Borussos, uti jam dictum est, & uti constat ex monumentis editis a Dumontio, & Rossuetio, Rex ipse, qui in imperio succedit, tum Regii Principes, & Regales feminæ, pedestri itinere feretrum ad sepulturam ductum sequuntur. Cæterum mos hic vetustissima habet initia; siquidem certum est, olim a consanguineis, amicisque ex receptissimo more defunctos ad sepulturam delatos fuisse.

XI. Imperantibus deinde Austriacis, quo tempore Proreges Neapolitanum Regnum administrabant, magnis quoque solemnibus, Regibus in Hispania defunctis justa persolvebantur. Nam Prorex, Patres conscripti Neapolitanæ Civitates, septem supremi Proceres Regni, Dynastæ, Nobiles viri, Magistratus, Clerici, Cœnobitæ, longo ordine, atrati omnes, peditesque ad Ecclesiam accedebant; ibique excitato sublimi pegmate funebri, solemne Sacrum agebatur. Regia insignia, Corona nempe, Sceptrum, Ensis, Globus, Vellus aureum deferebantur a supremis septem Proceribus Regni, tum in Ecclesia super pegma collocabantur. At in funere Philippi II. Hispaniæ Regis, anno 1598. quod Regni Prorex Henricus Gusmanius Comes Olivarensium ex accepto in prælio vulnere a pedestri itinere faciendo prohiberetur, invaluit, ut non jam pedites universi Ordines, sed equites incederent ad Regum exequias agendas. Quamobrem ordinata funebri equitatione, jam nec Clerici, nec Cœnobitæ huic cæremoniæ interfuere. Omnium tamen splendidissima pompa sub Prorege Cardinali Aragonio, anno 1665. Philippo IV. Hispaniæ Regi parentatum fuit. Nam in Capella Palatina lugubribus insigniter adornata, primo magnis solemnibus, præsente Prorege, celebratum est novendiale sacrum: tum indicta consueta funebri equitatione, deferentibus Regiis insignibus nonnullis e septem Proceribus Regni, quæ deinde pegmati nobilissimo media in Ecclesia extructo superimposita sunt, Prorex, cunctique Ordines in Ecclesia S. Claræ, sacris pro defunctorum expiatione Officiis, Reique Divinæ a Gregorio Carafa Archiepiscopo Salernitano, assistentibus aliis Episcopis, peractæ, interfuerunt. Fuse hanc pompam funebrem describunt Marcianus, & Parrinus in Theatro Proregum Neapolitanorum.

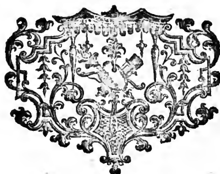
XII. Tandem commemoranda sunt suprema officia, queis Serenissimæ Neapolitanæ Principes Maria Josepha Antonia, & Maria Elisabetha, Caroli Borbonii, & Mariæ Amaliæ Clementissimorum Regum filiæ, in tenella ætate vis ereptæ, superisque additæ, tumulatæ fuerunt. Illarum prima, paucis supra duos menses diebus nata, supremum obiit die 3. Aprilis, anno 1742. quo die, Regiis induta vestibus, sublimi in lecto jacuit ante omnium oculos in cubiculo quodam Palatii Regii candidis holosericis splendide exornato, adstante milite Regii corporis custode, magnaque circa lectum ardente luminum copia. Ubi vero prima incepit noctis vigilia, exanime Principis corpusculum feretro inclusum, traditis Magno Capellano, & Præfecto Domus Regiæ clavibus, quatuor Domus Regiæ Præfecti usque ad definitum Palatii locum, tum totidem equorum Magistri (*Cavallerizzi di Campo*) ad atrium usque Palatii Regii, ubi curru vehemendum

 erat,

erat, detulerunt: præibantque hastati milites, famuli Aulici accensas faces gestantes, Capellani Palatini psallentes, Parochus Aulicus, Magnus Capellanus; sexque Aulici adolescentes cum cereis accensis Regio cadaveri adhærebant. Tum ab Ædibus Regiis ad Ecclesiam Monialium S. Claræ, ubi Infantis cadaver humandum erat, funus hoc ordine processit. Præibat eques Magistratus ille, qui in negotiis militum jus dicit, (*Auditore Generale dell' esercito*) suis stipatus ministris pariter equitantibus; sequebatur miles hastatus; famuli Aulici præferebant accensas faces; Infantis cadaver nobilissimo Regio curru sex equis ducto vehebatur, & una simul eodem vehebantur curru Parochus Aulicus Crucem in manu habens, Magnusque Capellanus sacris induti vestibus; sex Aulici adolescentes cum cereis accensis a dextra lævaque currus pedites incedebant; turma militum custodum corporis Regis, aliique tres Regii currus, quorum singulis alligati erant sex equi, & quibus Aulici nonnulli vehebantur, claudebant agmen. Porro a Regiis Ædibus usque ad Ecclesiam instructi fuere in acie milites a dextra, lævaque itineris; & in atrio ejusdem Ecclesiæ Helvetii milites Prætoriani in acie pariter constitere. Venienti funeri ad Ecclesiam fores occurrerunt Franciscani Cœnobitæ, qui in ea Monialium Ecclesia ministrant sacra; ibi Infantis cadaver e curru sublatum super mensulam strato subtus tapete collocatum est; deinde ordinata supplicatione præeuntibus Cœnobitis, Capellanis Palatinis, Parocho Aulico, Magno Capellano, Præfecto Domus Regiæ, feretrum efferentibus quatuor Aulicis equorum Magistris in Ecclesiam illatum, atque super nobilissimum pegma media in Ecclesia constructum, cereorum magna copia onustum, collocatum. Quo facto, preces, sacræque cæremoniæ subsecutæ sunt, quas in parvulorum exequiis indicit Ecclesia. Nocte tota, flagrantibus undique cereis, apertis Ecclesiæ foribus, Capellani Aulici, & milites custodes Regii corporis circa feretrum excubarunt; hastati milites ad Ecclesiæ limina vigilias egerunt. Sequenti die, ex Ordinibus Mendicantium Cœnobitæ quamplurimi psalmorum cantu, cereisque accensis, Regio cadaveri obsequium præstitere. Deinde ministrantibus Capellanis Palatinis, Res Divina modis musicis, solemnique ritu peracta est; cui interfuerunt ii, qui Regis sunt a supremo Consilio, quique sunt a secretis imperii negotiis, Proceres Aulici, belli Duces, Patres conscripti Neapolitanæ Civitatis purpureo Vestimento induti, Dynastæ, Patritii, Magistratus, universi festivis, splendidisque vestibus amicti. Denique feretrum a pegmate sublatum iidem Aulici equorum Magistri ad Sacellum, ubi tumulo mandandum erat, adsportarunt. Ibi, traditis a Magno Capellano, & Præfecto Domus Regiæ clavibus, reserata est arcula, qua Principis cadaver includebatur, illudque exhibitum, traditumque Procuratori Monialium, qui harum nomine custodiendum accepit. Aderant Proceres Aulici, Neapolitani Patres conscripti, Præsides Magistratuum Neapolitani Regni, & Marchio Cajetanus Branconius Regis a secretis in negotiis ecclesiasticis, Regalisque Ordinis S. Januarii Secretarius, qui rem gestam Regique significandam scripto tradidit. Atque hoc ordine, cui Prefectus Domus Regiæ, & Magnus Capellanus imminebant, Serenissima infantula Maria Josepha Antonia in tumulum illata est. Rursum paucos post annos nempe 1749. die 5. Martii ereptam doluimus Regno, Regiisque Parentibus Mariam Elisabetham Serenissimam, dulcissimamque Principem, quæ die 30. Aprilis, anno

1743.

1743. venerat in vitam. Quam in ædibus Regiis, ipsa obitus die, nobili in lecto jacentem, adstante Educatrice Regiæ prolis, & milite custode corporis Regii, adveniente noctis initio, loculo inclusam, & in curru, quo Magnus Capellanus vehebatur, collocatam, eodem ordine funeris ex hastato milite, famulitio, Aulicis adolescentulis, militibus custodibus Regii corporis, cohortibus quoque Prætorianis Helvetiis, Italisque conflati; duplici constituta in itinere militum acie, ab Ædibus Regiis usque ad Ecclesiam S. Claræ Monialium, sepeliendam adsportarunt. Ibi in funebri pegmate magnificis operibus adornato positam, Clerici Aulici, militesque custodes corporis Regii, & Prætoriani, nocte tota custodierunt, usquedum sequenti die, sacris rebus de more peractis, præsentibus Palatinis Proceribus, Aulicis Matronis, Patribus conscriptis Neapolitanis, Magistratibus, festiva vestimenta induentibus; postquam Magnus Capellanus, aperta arcula, inclusum Principis cadaver Præsuli Monasterii exhibuisset, & tradidisset, tumulata est in ædicula ejusdem Sacelli, ubi cadavera jacent germanarum Principum, quæ ad superos advolarunt.

CA-

CAPELLANI MAJORES REGNI NEAPOLITANI.

I. JOANNES DE MASNELIIS Protocapellanus Caroli I. Andegavensis occurrit anno 1269. in Regiis Regestis, uti testis est tom. 4. Chioccarellus. Hujus non semel meminit Pirrus in Chronologia Regum Siciliæ, in notitia Panormitanæ Ecclesiæ, & in notitia Palatinæ Capellæ S. Petri. Fuit enim Masnelius, Caroli Regis Consiliarius, Magnæ Regiæ Curiæ rationum Magister, Cantor Capellæ Palatinæ S. Petri, Archidiaconus, ac tandem Archiepiscopus Panormitanus.

II. PRÆPOSITUS MAGISTER GUILLELMUS anno 1274. legitur in Archivo Curiæ Capellani Majoris hoc officium gessisse. Is videtur fuisse M. Guillelmus de Godonio vel Godesio Gallus e Provincia Provinciæ, qui cum esset Ducis Calabriæ Cancellarius, & Administer, & sanctioris conclavis Consiliarius, a Bonifacio VIII. anno 1297. evectus est ad Archiepiscopalem Sedem Salernitanam, uti narrat Ughellius.

III. PETRUS DE FERRARIIS anno 1295. regnante Carolo II. Andegavensi memoratur Magister Regalis Capellæ in laudato Archivo. Fortasse idem ipse est Petrus Episcopus Litterensis doctus, & probus vir, Consiliarius Caroli II. & Cancellarius Regni & anno 1300. Neapolitani Studii Moderator, cujus meminit Ughellius.

IV. PETRUS DE BOLONNESIO Canonicus Beluacensis, Magister Capellæ Caroli II. Siciliæ Regis, electus Episcopus Aversanus, & confirmatus a Clemente V. anno 1309. tum Patriarcha Constantinopolitanus, & abdicato titulo Episcopali, factus est Ecclesiæ Aversanæ Commendatarius per cessionem Leonardi Cardinalis Albanensis. Obiit anno 1324. uti refert Ughellius. Fortasse is fuit ille Petrus Capellanus Caroli II. Andegavensis, qui anno 1300. una cum Joanne de Monteforti Comite Squillacii, ac Montiscaveosi, Regni Siciliæ Magno Camerariò, & Bartholomæo de Capua Regni Logotheta interfuit, cum a Philippo Minutolo Archiepiscopo Neapolitano, auctoritate Bonifacii VIII. Romani Pontificis, dissoluta sunt sponsalià jam inita inter Eleonoram Regis filiam, atque Philippum Tuziacum; eo nomine, quod illa esset natu minor, cum iis sponsalibus fidem præstitit. De qua re Summontius in Hist. Neap. & Chioccarellus in Ep. Neapolitanis.

V. MAGISTRUM GUILLELMUM EBRANNI anno 1305. sub Carolo II. hoc functum munere exhibent Acta Archivi Curiæ Capellani Majoris.

VI. CHRISTOPHORUS DE TOLOMEIS Ordinis Prædicatorum, Senensis, pluribus in suo Ordine perfunctus muneribus, anno 1313. fit Roberti Regis Neapolitani Penitentiarius, familiaris, & Major Capellanus, ut ex Roberti litteris in Dominicano Archivo Senensi testatur Ugurgerius par. 1. tit. 7. de pompis Senensibus, & ex eo Fontana in Theatro Dominicano. Fuit etiam Episcopus Sebastenus. At a Lombardello in vita B. Bonaventuræ Tolomei dicitur Episcopus Savonensis in Liguria; & a Lopez in Historia S. Dominici Episcopus Monopolitanus; cujus tamen non meminit Ughellius.

VII. MAGISTER JOANNES DE EXARCELLIS Religiosus vir legitur Ma-

Magister Regalis Capellæ sub Roberto Rege anno 1313. in regesto ejusdem Regis, uti testatur citato loco Chioccarellus.

VIII. Petrus de Morech Regalis Capellæ Magister, regnante Roberto, annis 1334. usque ad annum 1340. ut ex eodem Regesto constat. Eodem munere fungebatur anno 1344. Nam in quadam Charta, quam exhibet Wadingus in Annalibus Fratrum Minorum ad annum 1344. qua Sancia Regina Roberti Regis Conjux, Clariffis nomen datura, plura statuit, circa suorum bonorum administrationem, legitur Petrus Eleemosynarius, & Magister Capellæ ipsius Reginæ. Dicuntur enim hæc acta esse, *in præsentia ipsius Excellentiæ Reginalis, ac Domini Petri Eleemosynarii, Reginalis Capellæ Magistri; Magistri Nicolai de Alisia Secretarii Reginalis, & Magnæ Reginalis Curiæ Magistri Rationalis; Abbatis Perrotti Marchisani de Salerno Clerici Capellæ Reginalis, & aliorum*. Idemque Petrus subscribit, ut testis: *Petrus Eleemosynarius Reginalis, & Magister Capellæ præmissis interfui, & subscripsi*.

IX. Episcopus Marsicanus in Regesto Joannæ I. Reginæ anno 1333. reperitur Magister Regalis Capellæ. Et apud Ughellium quidam Petrus circa hæc tempora legitur eam Ecclesiam administrasse. Fortasse is idem est ac Petrus de Moreth, de quo mox diximus, Marsicano Sacerdotio deinde auctus.

X. Landulphum de Regina Canonicum Neapolitanum anno 1334. Roberto Rege imperante, hoc officium gessisse, indicat Archivium Curiæ Capellani Majoris.

XI. Joannes de Gallinario Ordinis Minorum, regnante Joanna I. Regina, agebat Magistrum Regalis Capellæ circa annum 1334. uti ex Regio Regesto colligitur: qui a Clemente VI. circa annum 1350. factus est Episcopus Gravinensis. Is idem a Wadingo in Annalibus Minorum dicitur Reginæ Confessarius; ab eadem Legatus constitutus ad pacem cum Friderico III. Siciliæ Rege componendam; qui ad eamdem rem delegavit Fr. Ubertinum de Corleone Episcopum Liparensem, Majorem suum Capellanum. Hujus pacis conditiones fuere, ut Fridericus diceretur Rex Trinacriæ; Joanna vero Regina Siciliæ; utque ille nuberet Antoniæ de Baucio Andriensium Ducis filiæ, & Joannæ consanguineæ; utque singulis annis quamdam pecuniæ summam Reginæ persolveret.

XII. Andreas de Valle Regia Ordinis Minorum anno 1344. creatur Magister Regalis Capellæ a Regina Joanna I. cujus in hanc rem litteras ex Archivo Neapolitano desumptas exhibent tom. 4. Chioccarellus, & Wadingus in Annalibus Minorum. Auctum deinde Episcopatu Larinensi, & anno 1365. obiisse scribit Ughellius. Laudatur a Toppio in Bibliotheca Neapolitana, & a Joanne Andrea Tria Episcopo Larinensi, postea Archiepiscopo Tyri, in notitiis Larinensis Ecclesiæ, quas Romæ edidit.

XIII. Magister Matthæus de Acquaputida Ordinis Minorum legitur Magister Regiæ Capellæ, & Confessarius Joannæ I. in Regesto ad annum 1345. Eodem anno, Telesinus Episcopus ungitur, uti tradit Ughellius; quo eodem teste, obiit anno 1348. Et Wadingus in Annalibus Minorum ad annum Christi 1343. scribit, Matthæum Telesinum Episcopum, fuisse Confessarium, & Consiliarium Sanciæ Reginæ, & ante assumptionem ad Episcopatum, egisse Regii Sacelli Magistrum. Refert etiam privilegium a Joanna I. die 9. Februa-

bruarii anno 1347. Fratri Matthæo Episcopo Telesino concessum, in quo is nominatur Confessor, & Consiliarius Reginæ.

XIV. Episcopum Marsicanum anno 1348. præfuisse Regiæ Capellæ indicat Archivum hujus Officii. Ea ætate Marsicanam administravit Ecclesiam quidam *Fr. Petrus*, cujus Ordinem, & patriam se ignorare Ughellius fatetur. At hunc Petrum Episcopum Marsicenem Ordini Prædicatorum adscribit Fontana in Theat. Dom. par. 1. tit. 367.

XV. Ubertinus de Corleone seu de Coriolano Ordinis Minorum, Episcopus Pactensis, & Liparensis, & Magister Regalis Capellæ, Ladislao regnante. Extant tom. 4. Chioccarelli, hujus Regis litteræ datæ Gaietæ anno 1393. die 18. Junii, Fratri Francisco de Arpino Confessori, Capellano, & Oratori suo, ex Ordine Minorum, quibus eum declarat Vicarium, Locumtenentem, & Substitutum Ubertini Pactensis, & Lipariensis Episcopi, Magistri Regalis Capellæ & Consiliarii sui, absentis ab Aula, cum plena potestate, in iis, quæ spectant ad ipsam Capellam, & cum omnibus prærogativis, quibus frueretur ipse Episcopus, si præsens esset. Hujus Ubertini crebra occurrit mentio apud Wadingum in Annalibus Minorum, & Pirrum in Sicilia Sacra. Is enim fuit Friderici III. Siciliæ Regis præceptor, & Magister Capellanus; cumque anno 1372. inter ipsum Fridericum, & Joannam Reginam Neapolitanorum pax inita fuerit, hujus pacis procurandæ, ac conciliandæ ex parte Friderici auctor fuit. Multæ in hanc rem conscriptæ litteræ, in quibus, uti testatur Wadingus, maxime commendatur Ubertini in proponendis negotiis prudentia, & in peragendis diligentia. Hinc illum Gregorius XI. suum declaravit Capellanum, & familiarem, & Episcopum Coriocensem. Ab eodem Pontifice anno 1372. facultas illi concessa est administrandi Friderico Trinacriæ Regi, cujus agebat Magistrum Capellanum, Sacramenta omnia, & Aulicis suis, quin facultatem expeteret a quovis alio: cujus Pontificiæ concessionis diploma exhibet Wadingus ad calcem tom. 8. Annalium. Translatus deinde ad Ecclesiam Pactensem, & Liparensem; cum anno 1385. occupaverit Liparim insulam Ladislaus Rex Neapolitanorum, huic adhæsit, a quo donatus est munere Magistri suæ Regalis Capellæ. Exinde Martini Regis, qui Friderico III. successerat, ducta Maria ejus filia, iram in se concitavit, prohibitusque a gerendo Episcopatu Pactensi, quem Rex concessit anno 1392. Joanni de Aragonia filio Vinciguerræ de Aragonia, Magni Cancellarii Siciliæ. Ubertinus tamen adhuc Pactensis, & Liparensis Episcopus dicitur anno 1393. De eo Pirrus in notitiis illarum Ecclesiarum.

XVI. Abbas Gentilis de Sancto Angelo de Fasanella Magister Regalis Capellæ sub Joanna II. circa annum 1422. Huic Joanna Regina litteras dedit eo anno, ut ad Rem Divinam faciendam in Regali Capella octo adessent Capellani, quibus alendis constituit annuos proventus centum unciarum argenti e Beneficiis Regii juris percipiendos, distribuendosque auctoritate Magistri Regalis Capellæ; cui viginti uncias, singulis vero Capellanis uncias decem voluit singulis annis erogandas. Exhibet hasce litteras tom. 4. MSS. Chioccarellus.

XVII. Joannem Ingium Majoricensem ex Ordine Prædicatorum, Confessarium, & Majorem Capellanum Alphonsi Regis, & anno 1443. Episcopum Syracusanum, deinde translatum ad Episcopatum Majoricensem memorat Pirrus in Episcopis Syracusanis. Is idem Episcopus Ma-

Majoricensis, Confessarius Alphonsi Regis adfuit ei morienti, uti scribit Summontius in Historia Neapolitana.

XVIII. Dominicus Xaragh seu de Exarchis de Aragonia, Major Capellanus Alphonsi Regis, & Magister Regalis Capellæ anno 1445. uti constat ex litteris datis hoc anno ab Alphonso, die 29. Junii, quas e Regiis Tabulariis protulit citato loco Chioccarellus. Hunc patria fuisse Barcinonensem, professione vero Monachum Cisterciensem, tum anno 1450. Episcopum Pactensem, & anno sequenti Pontificem Agrigentinum, scribit Pirrus in hujus Ecclesiæ notitia. Anno 1452. adhuc fungebatur Majoris Capellani officio: siquidem in quibusdam Alphonsi Regis litteris eo anno datis, & a Chioccarello relatis, ut Nicolaum de Rainaldo Diœcesis Vicanensis in Regios adscriberet Capellanos, legitur in earum calce: *Visa per Dominicum Capellanum Majorem*. Hunc eumdem anno 1465. Oratorem egisse apud Joannem Siciliæ ultra Pharum Regem pro rebus Siculis componendis, & obiisse Romæ anno 1471. Pirrus testatur.

XIX. Ursus Leo de Leone Arianensis, Major Capellanus Alphonsi Regis, & patriæ Antistes. De eo ita scribunt Fabius Barberius, & Ughellius in Episcopis Arianensibus: *Hic Præsul, qui fuit Patritius Ariani, jam satis dilectus ab Alphonso Neapolis Rege ob ingentem ejus eruditionem, fidelitatem, atque in agendo eximiam peritiam. Idcirco antequam patriæ Episcopus cooptaretur, non solum fuit Major Capellanus ipsius Regis, sed etiam peritus Orator, atque ita aliquot annis in Curia versatus est, quamobrem meruit pro se suisque posteris quædam privilegia, & quidem non minoris momenti ab eo obtinere*. Fuerat etiam Canonicus, & Thesaurarius Ecclesiæ Arianensis circa annum 1448. tum Episcopus circa annum 1449. obiitque circa annum 1470.

XX. Joannes Geraldinus nobilis Amerinus, Pontificii Juris peritissimus, post diuturnam in Romana Curia moram, ubi Abbreviatoris munus exercuit, Alphonsi Regis, & Ducis Calabriæ egit Majorem Capellanum, & anno 1467. Episcopum Catacensem; cui Ecclesiæ præfuit usque ad annum 1485. quo e vivis decessit. Is etiam Oratorem egit Alphonsi Regis apud Romanum Pontificem. Ex eadem familia prodiit Alexander Geraldinus Episcopus Ulturariensis, Major Capellanus Ferdinandi Catholici Hispaniæ Regis, rerum gerendarum peritia, functis legationibus, ac muneribus, editisque libris clarissimus, cujus vitam scripsit Onufrius Geraldinus.

XXI Petrus Brusca sive Bruna Hispanus, Episcopus Aversanus, Major Capellanus Ferdinandi I. Neapolitani Regis, circa annum 1473. Hoc enim anno, die 3. Decembris, Rex Ferdinandus litteris suis graviter monuit Umbriaticensem Episcopum, ut nisi vellet Regis iram in se provocare, abstineret a ferenda sententia in causa Caroli Pycitæ Regii Capellani, quinimo hujus causam fineret ab Episcopo Aversano Majore Capellano discuti, ac definiri. Idem Rex scripsit Aversano Antistiti Capellano Majori, ut ne Capellanus quidam Regius, cui nomen Matthæus de Lauro, solvere cogeretur decimas suorum Beneficiorum, a quibus solvendis, tamquam Capellanus Regius, erat immunis. Extant hæ litteræ apud Chioccarellum. Hunc Ughellius in Episcopis Aversanis scribit donatum Episcopatu anno 1467. & obiisse anno 1474.

XXII. Julianus Myrtus Frangipanus Cajacensis civis, & Anti-

tistes, a Ferdinando I. Rege, apud quem plurimum valebat gratia, & existimatione, preficitur Neapolitano Gymnasio, inter Regios adscribitur Consiliarios, ac Majoris Capellani munere exornatur in locum defuncti Episcopi Aversani. Præfuit Cajacensi Ecclesiæ annis novem, & Rege favente translatus est ad Tropejensem Ecclesiam anno 1480. Mortuo Ferdinando Rege, una cum quibusdam Aulæ Proceribus, & Joanne Brocharto Magistro cæremoniarum Pontificiarum moderatus est totum ordinem Coronationis Alphonsi II. Regis, nuptiasque conciliavit inter Sanciam Regis filiam, & Joffredum Borgia Alexandri VI. consanguineum, uti dictum fuit, cum de Coronatione, & Nuptiis Regum egimus. Tropeæ obiit anno 1500. sepultus in Cathedrali: cujus cenotaphium ex ædibus Myrtanorum Calatinæ civitatis, ita refert Ughellius; *Julianus Myrtus Episcopus Tropejensis, olim Cajacensis, Invictissimi, & Serenissimi D. Ferdinandi de Aragonia Siciliæ Regis Major Capellanus, & Consiliarius, ac Almi Studii Neapolitani Gubernator. Anno Domini MCCCCLXXXII.* Julianum laudant Ughellius, Ammiratus, e Zazzera de familia Myrta Frangipana.

XXIII. Joannes de Mediolano Monachus Olivetanus dicitur Major Capellanus Alphonsi II. Neapolitani Regis a Joanne Brocharto Magistro cæremoniarum in suis Diariis MSS. ubi narrat Coronationem Alphonsi II. anno 1494. Ibi enim hi nominantur, qui Regi in Solio adhærere, eumdemque de Solio ad Altare comitari debebant; *D. Julianus Episcopus, qui Regi super thalamo genuflexo a sinistris Regis erat genuflexus, & Frater Joannes de Mediolano, Ordinis Montis Oliveti, Capellanus Major a dextris Regis erit, ut supra genuflexus, & ambo de Missali Regi servient.* Cum duo in hisce Diariis occurrant Majores Capellani Alphonsi II. Regis, nempe Julianus Episcopus Tropejensis, & Joannes hic Monachus Olivetanus, dicendum est, hunc vel absente ab Aula Tropejensi Præsule, vel cum Alphonsus Dux erat Calabriæ gessisse officium Capellani Majoris. Illius tamen expresse non meminit Lancellottus in Historia Olivetana, etsi innuat Alphonsum duos ex Olivetanorum Ordine sibi a sacris rebus habuisse, quorum unum nominat Fratrem Michaelem Volaterranum ejus Confessarium. Quam vero fuerit Alphonsus II. Olivetanis Monachis addictus, idem tradit Lancellottus. Hinc Isabellam Friderici Aragonii Regno dejecti conjugem, magna oppressam calamitate, grato animo; subministrata pecunia adjuvarunt.

XXIV. Joannem Castriotum nobilissimæ familiæ ex patre Bernardo Castrioto Comite Galatonis, & Copertini natum, egisse Majorem Capellanum Ferdinandi II. Neapolitani Regis circa annum 1496. scribit Pirrus in notitia Ecclesiæ Mazariensis. Is idem, uti refert Pirrus, cum esset annorum decem & octo, constitutus est Administrator Mazariensis Ecclesiæ, obtinuitque a Pontifice, ut Episcopalia munia ab aliquo Antistite ab eo nominando in illa Ecclesia exercerentur, donec ipse ad vigesimum septimum ætatis annum perveniret. At anno 1503. se abdicavit Episcopatu. Porro Ferdinandus II. regnare cœpit anno 1495. cum Alphonsus II. ejus parens, Caroli VIII. Galliæ Regis armis, & subditorum odio territus, imperio sponte cessit, quod anno uno administraverat. Tum Ferdinando II. immatura morte perempto successit anno 1496. Fridericus patruus, Princeps Altamuræ, qui ad annum usque 1503. imperium armis exagitatum tenuit. Quare Castriotus anno 1495. & sequenti, Majorem egit Capellanum.

XXV.

XXV. Episcopus Triventinus, regnante Friderico Aragonio, anno 1500. Majoris Capellani dignitatem induebat, uti colligitur ex Archivo ejusdem Curiæ. Ea ætate Triventinam administrabat Ecclesiam Thomas Carafa, quem judicio gravem, & Aulæ ingenio accomodatum, Ferdinando Regi charum, & ejus favore Triventinam conscendisse sedem, & a Sixto IV. immunitatem, exemptionemque suæ Ecclesiæ obtinuisse scribit Ughellius. Sed anno eodem vivis ereptus est.

XXVI. Joannes Maria Pudericus, Neapolitanus, claris ortus natalibus, ab Innocentio VIII. anno 1491. fit Archiepiscopus Nazarenus, & a Ferdinando Catholico Hispanorum, & Neapolitanorum Rege fit Major Capellanus circa annum 1505. Præfuit Ecclesiæ Nazarenæ decem ac novem annis, translatusque ad Ecclesiam Tarentinam, hanc per annos plures administravit, obiitque Neapoli anno 1535. sepultus in Divi Laurentii, cum hac inscriptione: *Joanni Mariæ Puderico Tarentinorum Pontifici, ac intimo Regum Consiliario, de patria, suaque familia optime merito, Paulus Pudericus patruo benemerenti pusillum gratitudinis munus posuit*. A. D. MDXXXV. De eo Lellus agens de Pudericorum familia.

XXVII. Antonium Jacconiam Liciensem, Ugentinorum Antistitem, deinde Puteolanum, obiisse munus Capellani Majoris circa annum 1514. indicant Archivum Curiæ, & epitaphium in Cathedrali Puteolana illius sepulcro insculptum: *Antonius Jacconia Liciensis, Episcop. Puteol. Majorque Reginalis Capellanus LXX. an. cum omni integritate vixit, suam Pontificiam dignitatem XX. an. officiose gessit, vitæ munere defunctus MDXIV. Christi. Anno vero III. Sanctissimi Papæ Leonis conditur: tamen hic sibi tumulum, ubi suos insignes virtutum titulos etiam post funera servat. Omnes hic in Christo legentes valete, & pro eo semper Jesum orate*. Is quidem eo officio functus est, cum Joanna Aragonia Ferdinandi Catholici filia, & hæres, Philippo Austriaco nupta, salutata est Neapolitanorum Regina. Et hinc fortasse in epitaphio dicitur *Major Reginalis Capellanus*.

XXVIII. Joannes Ruffus de Theodolis Foroliviensis, Archiepiscopus Cosentinus, & Major Capellanus anno 1510. Carolo V. imperante, Prorege Carolo de Lanoja. Hunc a Julio II. Pontifice creatum Bertinorii Episcopum, deinde anno 1511. translatum ad Ecclesiam Cosentinam, in locum Francisci Borgiæ, quem Cardinalatu, & Episcopatu dejecerat, scribit Ughellius in Episcopis Cosentinis. A Leone X. Nuncius Apostolicus in Hispaniam missus, Caroli V. Imperatoris gratiam sibi conciliavit, a quo auctus est dignitate Majoris Capellani, & Episcopatu Gadicensi, quem tamen dimisit in favorem Hieronymi fratris filii. Adriano VI. dum Cardinalis erat familiariter usus est, illique postea ad supremum Pontificatum evecto, in gravissimis expediendis negotiis egregiam operam præstitit. Demum Romanæ Ecclesiæ Thesaurarius generalis vivis excessit Romæ anno 1528. sub Clemente VII. jacetque in Ecclesia S. Mariæ de Populo.

XXIX. Carolus de Aragonia Hispanus subrogatus est Archiepiscopo Cosentino, ac Majorem egit Capellanum anno 1528. Carolo V. regnante, Prorege Philippo de Chalon Arausicanorum Principe.

XXX. Thomas Caracciolus genere, & virtute clarissimus, Episcopus Triventinus, Major Capellanus anno 1531. imperante Carolo V. & Prorege Petro de Toleto Villefranchæ Marchione. Is Carolum V. Imperatorem Neapolim adeuntem tamquam Major Capellanus ad-

ſperſit aqua benedicta in Eccleſia Cathedrali Neapolitana, & apud eumdem, dum Neapoli degeret, perfunctus eſt ſacro miniſterio. Is idem primum jecit lapidem in erectione Eccleſiæ S. Jacobi gentis Hiſpanæ, uti ſcribit Engenius in Neapoli ſacra. Anno 1536. translatus ad Capuanum Archiepiſcopatum. Obiit anno 1546. ac tumulatus eſt in Eccleſia S. Catharinæ de Formello Ordinis Prædicatorum, ut idem refert Engenius.

XXXI. Joannes Fonseca Hiſpanus ſucceſſit Archiepiſcopo Capuano in Capellani Majoris munere, anno 1537. eodemque anno ex nominatione Caroli V. Imperatoris a Paulo III. præficitur Eccleſiæ Stabienſi, ſeu Caſtrimaris. Interfuit Concilio Tridentino, obiitque anno 1562.

XXXII. Bernardinus de Figueroa Granatenſis, Archiepiſcopus Nazarenus anno 1553. hoc fungebatur officio, Philippo II. regnante. Translatus anno 1572. ad Eccleſiam Brunduſinam, præfuit huic Eccleſiæ annis quatuordecim.

XXXIII. Antonius Lauro nobili familia Amantheæ oriundus, Epiſcopus Stabienſis, ſeu Caſtrimaris, præfuit Sacello Regio uſque ad annum 1577. quo Neapoli vivis exceſſit, ſepultus in Eccleſia S. Mariæ Gratiarum, cum hoc epitaphio: *D. O. M. Antonius Laureus nobili familia Amanthea oriundus, Stabienſium Epiſcopus, Regii Sacelli Antiſtes, Publici Gymnaſii Præfectus, Neapolitani Collegii primarius, vetere Juris prudentia, conſilii magnitudine, ſpectata in rebus maximis fide. Philippo Regi a Conſiliis, & Patriæ æque charus. Hic ſitus eſt. Vix. An. LXXIX. obiit An. MDLXXVII. Bartholomæus, Jacobus Laurei Patruo B. M. cum lechrymis PP.*

XXXIV. Vincentius Spinelli ex præclaro genere natus, Oppidenſis Antiſtes, Majoris Capellani officium adminiſtravit uſque ad annum 1580. quo mortem ſubiit, imperante Philippo II. & Prorege Mondejarenſium Marchione. Abdicaverat tamen ſe Oppidenſi Sacerdotio ab anno 1561. Jacet in Eccleſia S. Petri de Majella in gentilitio Sacello, hac inſcriptione ab Engenio relata: *Vincentio Spinello J. V. D. Marini F. Oppiden Epiſcopo, Fabricæ S. Petri de Urbe Generali Commiſſario, in Regno Neapolitano Regio Capellano Majori, vir in tuenda integritate conſtanti, atque in rebus agendis ſolerti, qui majora ſtuduit mereri, quam adipiſci, quique jam ſexagenarius mortem obivit anno* 1580. *Jacobus Spinellus Fratri amantiſſimo memoriam P.*

XXXV. Fabius Pulverinus Epiſcopus Iſclanus ab anno 1580. quo Spinellus ſupremum obiit, per duos fere annos, hoc officio functus eſt. Hunc autem vivis ereptum anno 1590. ſcribit Ughellius.

XXXVI. Gabriel Sanchez de Luna Alphonſi Grottulenſium Marchionis, Regii ærarii ſupremi Præfecti, Regiique Conſiliarii filius, Protonotariatu Apoſtolico, & Abbatia S. Joannis Majoris a Clemente VIII. donatus, & a Philippo II. Rege pluribus Beneficiis Regii juris auctus, nempe S. Nicolai de Pergoneto, S. Nicolai de Bucciano, S. Catharinæ de Celano, S. Philippi de Lauria, Majorem egit Capellanum ab anno 1581. uſque ad annum 1611. Hunc plurimum commendat Lellus agens de familia Sanchez, aitque illum a Philippo III. ob egregie navatam operam in ſuo exequendo munere, adſcitum fuiſſe in Collaterales Conſiliarios Status, quem gradum Clericis conſerre, antea minime erat conſuetum, ita ut primus ille fuerit e Clericorum Ordine, qui eam occupaverit dignitatem.

XXXVII.

XXXVII. Carolus Catalanus Patritius Aversanus, Antonii Regii Consiliarii filius, Episcopus Cotronensis, præfuit Sacello Regio anno *1611.* & supremo fato functus est Neapoli anno *1622.* jacetque in D. Joseph Ecclesia.

XXXVIII. Joannem de Mattude Hispanum, huic præfectum officio anno *1616.* sub Philippo III. indicat Archivum Curiæ.

XXXIX. Joannes Episcopus Uxentinus ex eodem Archivo se prodit in eodem munere, anno *1619.* Is vero fuit Fr. Joannes Bravo de Lugana Hispanus, Ordinis Eremitarum S. Augustini, Provinciæ Bæticæ, qui deinde anno *1627.* se abdicavit Episcopatu, ac Matriti obiit post annos septem.

XL. Alvarus de Toledo Hispanus hanc provinciam administravit circa annum *1620.* qua ætate, Regnum Neapolitanum moderabatur Antonius Alvarus de Toleto Dux Albanorum, nomine Philippi III. Hispaniæ Regis.

XLI. Paulus Cajatia Patritius Capuanus J. V. D. & in Neapolitano Gymnasio Pontificii Juris interpres, Major Capellanus anno *1624.* & Episcopus Arianensis. Præfuit huic Ecclesiæ annis tribus supra viginti, deque ea optime meritus, obiit anno *1647.* tumulatus in Ecclesia S. Mariæ Novæ Neapoli, cum hac inscriptione: *D. O. M. Paulo Cajatia Patritio Capuano, Ariani Episcopo, Regii olim Sacelli Majori Capellano, qui Juris Canonici interpres, & vindex, sapientiæ gloria nobilitatem auxit, e Galterio Cajatia deductam, qui Capuam in Rempublicam Friderico Barbarossa sacrorum societate interdicto instituit, signavitque diplomata manu sua, & laureata. Paulus Cajatia nepos funebre hoc amoris monumentum an. Dom. MDCCXLVII. M. P.*

XLII. Joannes Salamanca Hispanus, regnante Philippo IV. & sub Proregibus Parafanio de Ribera Duce Alcalensium, Emanuele Zunica Comite Montisregii eo munere fungebatur, ab anno *1631.*

XLIII. Carolus Maranta Venusinus, vir doctissimus, causarum in Foro Neapolitano Patronus, Consultor Apostolicæ Nunciaturæ, Episcopus Juvenacensis, deinde Tropejensis ab anno *1637.* officium gessit Capellani Majoris. Opus edidit pluribus distinctum tomis, cui titulus: *Controversiarum Juris utriusque Responsionum in Foro causarum Ecclesiastico præsertim discussarum, & ad pias causas.* Scripsit quoque librum: *Medulla Decreti alphabeticis distincta litteris, in qua quicquid in Decreto continetur, per propositiones distinctas producitur.* Scripsit etiam: *Apologeticum Tractatum pro juribus Ecclesiæ.* Carolum laudant Ughellius, & in Bibliotheca Neapolitana Toppius. Obiit anno *1666.*

VLIV. Joannes Cespedes Hispanus, Capellanus Honorarius Aulæ Hispanæ, successor datus est Marantæ in eodem Capellani Majoris officio, quo perfunctus videtur usque ad annum *1676.*

XLV. Hieronymo la Marra nobili Neapolitano, collatum deinde est Aulicum Sacerdotium, cui præfuit usque ad annum *1693.* Carolo II. imperante.

XLVI. Didacus Vincentius Vidania Hispanus, e Consilii Collateralis Regentium numero, diu hoc idem administravit officium sub Carolo II. Philippo V. Hispaniæ Regibus, & Carolo VI. Imperatore, usque ad annum 1732. quo centenario major vivis excessit.

XLVII. Cœlestinus Galianus, Foggiæ natus, Monachus Congregationis S. Petri Cœlestini Ordinis S. Benedicti, vir doctissimus, succes-

cessor datus est Vidanio, simulque Archiepiscopatu Tarentino auctus al Imperatore Carolo VI. Prorege Comite de Harach. Romæ in Monasterio S.Eusebii Theologiam, & in Archigymnasio Sapientiæ Historiam Ecclesiasticam magna cum laude docuerat; ibique plurium doctorum virorum, & Cardinalium familiaritate usus, præsertim Alvari Cianfuegos Oratoris Caroli VI. Imperatoris, cui suam operam præstitit pro restituenda Sicula Monarchia. Illum tamquam rerum Mathematicarum peritissimum Clemens XI. Bononiam misit, ut exploraret, sententiamque diceret, quibus modis aquæ stativæ in agro Bononiensi, quæ magnam incolis perniciem inferunt, perennes fierent, ac in Padi alveum efluerent. Dum sui Ordinis supremam præfecturam gereret, jubente Carolo VI. Imperatore vocatur anno 1731. ad Aulicum Præsulatum, & ad Tarentinam Ecclesiam regendam: qua tamen se abdicavit, donatus titulo Archiepiscopalis Ecclesiæ Thessalonicensis. Regnante deinde Carolo Borbonio mittitur Romam anno 1740. ut una cum Cardinale Trojano Acquaviva, Regis apud Pontificem Ministro, ageret de ineundo Concordato inter Sacerdotium, & Imperium. Sed & ab eodem Pontifice antiqua jura Majoris Capellani Neapolitani Regni confirmari, ac nova insuper addi, edita ad hanc rem Bulla mox exhibenda, curavit, obtinuitque Galianus. Quoniam vero novis Concordatis statutum fuerat, ut in quibusdam negotiis mixti fori, neque soli Judices Ecclesiastici, neque soli laici jus redderent; sed Magistratus quidam immineret ex Ministris Ecclesiasticis a Romano Pontifice, laicisque a Rege designatis, unde Tribunal mixtum nuncupatur, cui præsset Antistes mutuo consensu Papæ, Regisque, eligendus; hinc primus Præses datus est Galianus huic Magistratui. Dum vero is Romæ ageret, interim in Aula Neapolitana vicario nomine munus Capellani Majoris administrarunt Dominicus Rossi ex Episcopo Catacensi, Melphiensis, postea Archiepiscopus Panormitanus, & Nicolaus Rosa Episcopus Puteolanus, Antistites ornatissimi. In bello ad Velitras gesto, Regem, & castra sequutus est, ut sacrum ministerium in Aula, & castris moderaretur. Obiit die 23. Junii anno 1753. ætatis suæ septuagesimo secundo, sepultus in Cœlestinorum Ecclesia sub titulo Dominicæ Ascensionis.

XLVIII. Nicolaus Rosa ex Marchionibus Villarosæ natus anno *1693*. Canonicus Metropolitanæ Ecclesiæ Neapolitanæ, ab Imperatore Carolo VI. nominatus ad Episcopatum Puteolanum anno 1733. datus est a Carolo Borbonio Rege, successor Galiano, cujus ab Aula absentis non semel egerat vices. Addita quoque ei est Tribunalis mixti præfectura. De Puteolana Ecclesia, quam insigni suppellectile, & aliis auxit beneficiis, deque Aulico Sacerdotio, publici Gymnasii regimine, & aliis muneribus, quibus sanctissime fungitur, optime meritus, vivit Præsul religiosissimus.

SAN-

SANCTISSIMI IN CHRISTO PATRIS

BENEDICTI XIV.

PONTIFICIS MAXIMI

CONSTITUTIO

SUPER JURISDICTIONE ET FACULTATIBUS CAPELLANI MAJORIS REGNI NEAPOLITANI.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Convenit providæ Apostolicæ Sedis benignitati facilem se, & liberalem ostendere in gratiis, & favoribus elargiendis Chistianis Principibus, qui ex præclaris majorum suorum meritis, & suarum virtutum ornamentis, pietate erga Deum, devotione, & obsequio erga hanc Sanctam Sedem in cospectu omnium splendere noscuntur, piisque eorum votis libenter annuere, quæ ad Dei gloriam, & quietem, ac tranquillitatem sacrorum ministrorum procurandam conducunt, eorum præsertim, qui sacro suarum Capellarum servitio adscripti in Regiis Aulis versantur, ut Christi fidelibus ibidem commorantibus, vel inservientibus, Sacrosanctæ Ecclesiæ Sacramenta administrent, eosque verbo, & exemplo ad pietatem, & religionem instruant, atque informent.

Sane dilectus Filius noster Trojanus tituli S. Cæciliæ S. Romanæ Ecclesiæ Presbyter Cardinalis de Acquaviva nuncupatus pro parte carissimi in Christo Filii nostri Caroli Siciliæ, & Hierusalem cum tota terra citra Pharum Regis Illustris, & Hispaniarum Infantis Nobis nuper exposuit, quod a tempore, cujus memoria non exstat, ad Capellæ Regiæ Capellanum Majorem in toto Regno Neapolitano pro tempore existentem non solum cura spiritualis Regiæ familiæ, consanguineorum, affinium, ac omnium personarum in Curia, seu Aula Neapoli existente commorantium, ipsamque Curiam sequentium pertinet; sed & in quibusvis Civitatibus, Oppidis, & locis in quibus Rex pro tempore existens, Regiaque familia residere contigerit continue, vel ad tempus, curam animarum familiæ Regiæ, omniumque, & singularum personarum tam ex propriis Regnis, & Dominiis originem habentium, quam extraneorum cujuscumque status, gradus, ordinis, & conditionis, & præeminentiæ existentium, tam Ecclesiastico-

fticorum, quam sæcularium, (Archiepiscopis & Episcopis exceptis,) & insuper omnium militum, & Officialium, aliarumque personarum cujuscumque ordinis & gradus in castris, arcibus, fortalitiis, exercitibus, nec non triremibus, navibus, ratibus, aliisque hujusmodi maritimis lignis Regio famulatui inservientium & militantium, exercere, earumque Rector in spiritualibus nuncupari, easque corrigere, & visitare, ac in easdem omnimodam jurisdictionem ordinariam, omnia & singula alia, quæ Archiepiscopi & Episcopi, ac alii locorum Ordinarii in Diœcesibus suis de jure vel consuetudine, aut alias quomodolibet facere, & exercere consueverunt, idem Capellanus in prænominatas personas non solum in Regia Capella, & palatio, sed in omnibus aliis supranominatis ac designatis locis exercere, vel per se, vel per alios Ministros, & Capellanos a se deputatos solet.

Cum autem ex hujusmodi facultatum usu, & esercitio plura dubia, questiones, & diffidia inter Archiepiscopos, & Episcopos Regni Neapolitani, & prædictum Capellanum Majorem exorta fuerint, quæ adhuc vigent, & graviora in diem non sine fidelium scandalo timeri possunt, nomine prædicti Caroli Regis pro eximia sua pietate hujusmodi malo congrua adhibere remedia cupientis suplicavit, ut omnes & singulas facultates, jura, & prærogativas in quascumque personas, & in quibusvis locis, Capellano Majori totius Regni Neapolitani pro tempore existenti ex antiqua & immemorabili consuetudine, vel etiam ex indulto, & privilegio Sedis Apostolicæ, vel alia quacumque ratione competentes, nostræ confirmationis robore communire, easque nominatim, & expresse designare, earum terminos, & limites præscribere, & definire, & quatenus opus sit, de novo rursus concedere, & elargiri dignaremur, atque alias salubriter providere ad tollendas omnes controversias, & dissensiones abolendas, prout in Domino conspicimus expedire.

Nos, qui de præmissis omnibus sufficienter instructi sumus, supplicationibus prædicti Caroli Regis humiliter Nobis a prædicto Cardinali de Acquaviva porrectis inclinati, & laudabili ejus desiderio, & commendabili pro pace, & concordia inter sacros ministros retinenda, fovendaque studio satisfacere volentes, eumque gratiis, & favoribus prosequi singularibus cupientes, etiam omnium disputationum, & jurgiorum caussas prorsus eliminare, ac periculis, quæ exinde fidelium animabus imminere possunt, opportune occurrere; & præterea dirigentes considerationis nostræ intuitum ad personam Venerabilis Fratris nostri Cœlestini Archiepiscopi Thessalonicensis moderni Capellani Majoris in toto Regno Neapolitano, ejusque successorum, quos a provida dicti Caroli Regis, & Hispaniarum Infantis, suorumque in prædicto Regno successorum vigilantia, & prudentia ei non absimiles electum iri minime dubitamus, in ejus, eorumque probitare, zeloque Divini cultus, & in rebus Ecclesiasticis peritia ac scientia, recte ac prudenter hujusmodi facultatibus, Indultis, Privilegiis, Gratiis, & Concessionibus ad decorem domus Dei, & animarum salutem usuros esse, minimeque in subversionem Ecclesiasticæ disciplinæ, & perturbationem Episcopalis jurisdictionis abusuros, certo cofidimus, & in Domino obsecramus. Propterea abrogatis in futurum, & penitus submotis quibuscumque, quæ contra & preter præsentium tenorem hactenus quomodolibet observata, vel prætensa fuerant, ex certa scientia, & matura deliberatione nostra, deque Apostolicæ potestatis plenitu-

nitudine, adhibito etiam nonnullorum Venerabilium Fratrum nostrorum Sanctæ Ecclesiæ Cardinalium consilio, tenore præsentium volumus, & decernimus.

I. Ut Regia Capella in Regali Palatio Neapoli existens omnia & singula jura, & prærogativas, excepto tamen jure asyli, quibus publicæ Ecclesiæ fruuntur, habeat, ac potiatur, in eaque liceat Divina Officia, horasque Canonicas ad Breviarii, ac Missalis Romani regulam, & formam, Romanumque morem, & usum recitare, & Missas per unam horam ante auroram, & unam post meridiem celebrare, seu recitari, & celebrari facere; in eaque Sacram Eucharistiam in Sacra Custodia, seu Tabernaculo decenter, & cum debito honore, & veneratione retinere; illamque pro gratiarum actione, vel ad Divinam opem implorandam, vel pro alia quacumque necessaria causa, & in Festo Corporis Christi, & per totam ejus octavam publicæ fidelium venerationi exponere, & in uno ejusdem octavæ die circum eamdem Capellam processionaliter deferre; in quinta autem, & sexta Feria majoris hebdomadæ Sacrum Domini Nostri Corpus, in Sacra Custodia, seu urna reponere, & pro religioso Ecclesiæ more monumentum, sepulturamque ejusdem Christi Domini, luminibus adhibitis, repræsentare. Præterea non solum in eadem Regia Capella, sed in omnibus Capellis Castrorum, seu Fortalitiorum Sacra Olea, & tempore navigationis Oleum extremæ Unctionis in Regiis triremibus, & navibus bellicis congruo honore, & reverentia servare, & custodire.

II. Insuper ut dictus Carolus Rex, ejusque in Regno Neapolitano Successores facultatem habeant nominandi, & eligendi Sacerdotem Sæcularem, vel Regularem ab Episcopo suo approbatum, & in Romanæ Ecclesiæ communione viventem, qui munere Capellani Majoris in toto Regno Neapolitano fungi, & pro majore officii sui decore, habitu, seu veste Prælatitia, quam in Romana Curia Prælati, sive Regulares, sive Sæculares gestare solent, pro sua conditione ac statu uti, absque tamen gestatione Crucis in pectore more Episcoporum, nisi sit in eadem Episcopali dignitate constitutus, possit; & insuper ab omni ordinaria jurisdictione exemptus, dumtaxat Nobis & Sedi Apostolicæ immediate subjectus existat. Tum etiam ut eidem Carolo Regi, ejusque in Regno successoribus, vel eorum Proregibus, vel per seipsos, vel per dictum Capellanum Majorem alios inferiores Capellanos, & Scholares eligere, & deputare liceat pro servitio tam Regiæ Capellæ, quam pro indigentia Hospitalium, Militum, & Classiariorum, Regiorum castrorum, seu arcium, exercituum, triremium, navium, aliorumque hujusmodi Lignorum maritimorum actu, & revera Regi inservientium, dummodo tamen personæ eligendæ se de nullo crimine inquisitos esse, testimoniales literas suorum respective Ordinariorum, ac Superiorum exhibeant. Hujusmodi vero omnes Clerici, & Sacerdotes Regio servitio adscripti, eo durante, a Locorum Ordinariorum jurisdictione prorsus exempti, solum præfato Capellano Majori subjecti sint, quemadmodum per præsentes exemptos, & respective subjectos esse declaramus. Itaque idem Capellanus Major omnes, & singulas controversias, lites & causas tam civiles, quam criminales, seu mixtas, atque etiam beneficiales, exceptis tamen causis hæresis, tum omnes causas excipimus a Sacris Canonibus, & Apostolicis Constitutionibus Summo Pontifici privative reservatas, contra dictos Capellanos, Clericos, & Scholares dictæ Capellæ in ea actu ser-

vientes, nec non in dictis Castris, Arcibus, seu Fortalitiis, aliisque locis constitutos Clericos, & Capellanos ibidem & actu inservientes, extra tamen Romanam Curiam, motas, vel movendas, tam in prima, quam in secunda, & tertia instantia audire, cognoscere, fineque debito, omni appellatione remota, pro justitia terminare possit; ita tamen ut a dicto Carolo Rege, ejusque in Regno successoribus loco Ordinarii Assessoris alii novi Consultores tam in secunda, quam in tertia instantia, singuli in singulis, eo modo, qui nunc servari solet, nisi gravitas causæ plures in qualibet instantia eligendos exigat, destinentur: & quicumque locorum Ordinarii, aut alii Judices nec eidem Majori Capellano inhibere, nec in prædictos inferiores Capellanos, Clericos & Scholares in eadem Capella actu servientes, ac alios in eisdem Fortalitiis constitutos, & constituendos, & ibi residentes, & actu inservientes Capellanos, & Clericos, tanquam ab illorum jurisdictione prorsus exemptos, & totaliter liberatos, & dicto Capellano Majori dumtaxat immediate subjectos, ullam penitus superioritatem, dominium, & jurisdictionem prædictis respectibus exercere, aut se de illis quomodolibet intromittere valeant; sed prædicti Capellani, Scholares, & aliæ personæ Ecclesiasticæ ejusdem Capellæ, & Fortalitiorum, exercituum, triremium, & locorum hujusmodi coram eodem Capellano Majori, seu ab eo Subdelegato Judice dumtaxat in omnibus causis tam motis, quam movendis extra Romanam Curiam de justitia respondere teneantur.

III. Ad hoc vero, ut præfatorum exemptorum numerus in immensum, & plus, quam oportet, non augeatur, & nimium præjudicium inferatur jurisdictioni Ordinariorum, eidem Capellano Majori vigore suarum facultatum non liceat alios Clericos, & Capellanos designare, & deputare, nisi eos, qui actuali servitio Ecclesiarum, Exercituum, Regiarumque navium necessarii sunt; qui in Castris, seu Fortalitiis totius Regni ejusque pertinentiis duo, aut tres in unoquoque Castro, seu Fortalitio esse debeant.' In Exercitibus autem, Triremibus, Navibus, aliisque Lignis maritimis, quæ Regi actu inserviunt, itemque in Hospitalibus militum, & Classiariorum illi solum, qui non modo actu inserviunt, sed etiam stipendia a Rege percipiunt. In Capella autem Regia, & in Castris, seu Fortalitiis in Civitate Neapolitana existentibus solum Capellani, Scholares, & Clerici, qui actu serviunt; ita tamen, ut Scholarium numerus actu Regiæ Capellæ inservientium ultra decem, & Ecclesiæ Parochiali S. Sebastiani ultra quatuor non egrediatur; omnium autem aliorum Capellanorum, & Clericorum, comprehensis etiam Capellanis honorariis, numerum nonaginta, ita ut omnes Capellani, Scholares, & Clerici Regiæ Capellæ servitio addicti, Castrorum, seu Fortalitiorum Urbis Neapolitanæ, ejusque adjacentium, connumeratis etiam Capellanis honorariis, centum numerum non excedant: præter quem numerum si eidem Carolo Regi, ejusque Successoribus alios addere necessarium visum fuerit, id speciali dumtaxat ipsius Regis rescripto fiat, in cujus pietate, eorumque Successorum certam fiduciam habemus, si opus fuerit, seligendos fore probos Ecclesiasticos viros, literas testimoniales suorum respective Ordinariorum, ut præfertur, habentes, qui morum probitate aliis ædificationi, esse possint, & eo tantum numero, qui ad Divinum cultum promovendum, & ad inserviendum Regiæ devotioni, & pietati necessarius omnino, & conveniens reputabitur; & ulterius cu-

cujuslibet additorum nota Curiæ Archiepiscopali eam requirenti per Capellanum Majorem statim, ac sine ulla mora, & dilatione tradatur.

IV. Præterea volumus, & constituimus, quod ad eumdem Capellanum Majorem pro tempore existentem pertineat directio, & superintendentia circa celebrationem Divinorum Officiorum, aliarumque Ecclesiasticarum functionum, quæ in eadem Regia Capella peragi consueverunt, & tam in ipsa, quam in Ecclesia Sancti Sebastiani, sita in Arce, seu Castronovo, etiamsi Episcopali dignitate non sit insignitus, mitra, anulo, & baculo pastorali, ac aliis Pontificalibus insigniis hujusmodi uti, nec non solemnem benedictionem post missarum, vesperarum, matutinorum, & aliorum Divinorum Officiorum solemnia super populum tum interessentem impertiri, & ducentorum dierum, si præsens Rex aut Regina fuerit, si autem Prorex, centum dierum, de injunctis sibi, aut quomodolibet debitis pœnitentiis indulgentiam, & remissionem ab omnibus fidelibus ibi præsentibus vere contritis & confessis consequendam auctoritate Apostolica concedere, & publicare possit: In aliis vero Ecclesiis, nisi coram Rege, aut Regina, aut Prorege, & dummodo Episcopus loci in eadem Ecclesia præsens non adsit, qui per se ipsum ea peragere desideret, ac velit, & insuper in Cathedralibus, & Metropolitanis, nisi ab Ordinario licentia obtenta, Pontificalia exercere nequeat.

V. Liceat autem eidem Capellano in quibuscumque Collegiatis, Parochialibus, & aliis inferioribus Ecclesiis Sæcularibus, & quorumvis Ordinum Regularibus, etiam Monialium in eodem Regno constitutis, non autem in Ecclesiis Cathedralibus, seu Metropolitanis, nisi de expressa suorum Ordinariorum licentia, ad quas eumdem Regem, vel Reginam, aut Proregem pro tempore existentem devotionis, aut alia ex causa declinare contigerit, per se, aut alios Capellanos cum Scholaribus, & Capellæ prædictæ Ministris Divina Officia, & Missas tam privatas, quam solemnes celebrare, aut celebrari facere.

VI. Quotiescumque vero in eadem Regia Capella, & Ecclesia Parochiali Sancti Sebastiani, in aliis autem Ecclesiis cum Rex, aut Regina, aut Prorex præsentes aderunt, & Episcopus Loci in eadem Ecclesia præsens non reperiatur, verbum Dei annunciare opus fuerit, in ejus arbitrio sit, quemcumque velit, & idoneum censuerit, Evangelii Concionatorem accersire sive Sæcularem, sive Regularem, dummodo is ab hujusmodi prædicationis officio, si Sæcularis sit, a suo Ordinario, & ab Episcopo Loci, si vero Regularis, a suo Superiore Regulari suspensus, & interdictus non fuerit; sed in Ecclesiis, & Capellis ejus jurisdictioni subjectis, in quibus Rex aut Regina præsentes non aderunt, idem Capellanus Major Concionatorem eligat, qui tamen alias per Episcopum, si Sæcularis fuerit, si vero Regularis, etiam per ejus Superiorem Regularem ad verbum Dei prædicandum approbatus sit, ac licentiam, vel benedictionem juxta Concilii Tridentini decreta ab ipso Ordinario obtinere teneatur.

VII. Si vero Capellanus Major sit in Episcopali, seu Archiepiscopali Dignitate constitutus; prædictis Scholaribus Regiæ Capellæ, & Ecclesiæ Parochialis Sancti Sebastiani dumtaxat conferre primam tonsuram, ac deinceps ad omnes Ordines minores, atque etiam ad Ordines majores, seu Sacros juxta Sacrorum Canonum præscripta, & Apostolicarum Constitutionum regulas promovere; sin minus, datis

 lite-

literis testimonialibus super eorum ætate, vita, & moribus, titulo ordinationis, & idoneitate scientiæ eos remittere ad proprios Ordinarios ab ipsis promovendos: Si autem non sint Episcopi, aut ordinationes non habeant, a quocumque alio Episcopo in Regno Neapolitano existente, dummodo non sit Episcopus Titularis, & prænominati Scholares habeant omnes, & singulas qualitates Clericis promovendis in Regno Neapolitano præscriptas in novissimis Concordatis inter Sedem Apostolicam, & dictum Carolum Regem, & insuper in supradicta Regia Capella, aut Ecclesia Parochiali Sancti Sebastiani per triennium continuum actu inservierint: præterea per se, aut alios a se deputatos ejusdem Regiæ Capellæ Capellanos, Scholares, & Clericos, qui propter violentam manuum injectionem in alios Clericos, citra tamen membrorum mutilationem, aut enormem læsionem, sententiam excommunicationis incurrerint, & hujusmodi sententia ligati Missas, & alia Divina Officia, non tamen in contemptum clavium, celebrando, irregularitatem aliquam contraxerint, ab eadem sententia excommunicationis, injuncta eis pro modo culpæ aliqua pœnitentia salutari in forma Ecclesiæ consueta, absolvere, & super irregularitate prædicta dispensare, omnemque inhabilitatis, & infamiæ maculam, sive notam per eos propterea contractam abolere libere, ac licite possit, & valeat, & respective possint & valeant.

VIII. Insuper ut idem Capellanus Major pro tempore existens Regum, Reginarum, ac Filiorum, & singulorum utriusque sexus ipsorum Familiarium, ubicumque Rex, aut Regia Curia, seu Aula fuerit, etiam ruri recreationis causa, qui eis actu inservientes sint, & eorum impensis, uti familiares continui commensales, viventes, & aliorum omnium, qui in Regio Palatio, & viridario, & in navali, seu interiori portus parte, vulgo *Darsena*, & in Castris, seu Fortalitiis clausis Neapolitanæ Civitatis, ejusque adjacentiis, nempe in Castro Novo, in Castro Ovi, & in Castris S. Herami, Bajæ, & Hischiæ, & in omnibus aliis locis supra nominatis ejusdem Capellani jurisdictioni subjectis morantur, & degunt, donec, & quousque in iisdem locis commorentur, animarum curam gerat æque, ac si eorum Rector, & proprius Parochus existeret, & per se, vel alium, seu alios Presbyteros Sæculares, vel quorumvis Ordinum Regulares de Superiorum suorum licentia, prævio tamen examine ab eodem Capellano Majori approbandos, & salva Regi, & Reginæ facultate eligendi sibi proprium Confessarium arbitrio suo ex Presbyteris ab eodem Capellano Majori approbatis, supradictorum omnium confessiones audire, eisque Sacramenta administrare etiam in mortis articulo; & tempore interdicti eorum corpora Ecclesiasticæ tradere sepulturæ, dummodo ipsi causam interdicto non dederint, neque per eos steterit, quo minus interdicto pareatur.

IX. Matrimoniis etiam celebrandis, factis tamen prius denunciationibus, seu proclamationibus a Concilio Tridentino requisitis, si uterque contrahens in locis præsignatis habitent, & morentur; Si vero mulier ibi domicilium non habuerit, denunciationes, seu proclamationes pro parte mulieris fiant, & matrimonium celebretur in Parochiali Ecclesia, intra cujus fines ipsa mulier commoratur; si autem aliqui ex prædictis Exteri fuerint, capta prius per loci Ordinarium informatione, ac ab eodem decreto gratis obtento, quod inter eos licite matrimonium celebrari valeat, similiter idem Capellanus Major,

vel

vel alius, seu alii ab eo deputandi, nulla alterius Parochi licentia requisita, solemniter interesse; insuper filios infantes in iisdem locis natos, necnon Judæos, seu Turcas, sufficienter tamen prius cathechizatos, quos in eorumdem Regum præsentia ex quavis causa baptizari oportuerit, aut prædicti Reges tenere, seu suscipere voluerint, baptizare; ita tamen, ut baptizatorum, Parentumque, ac Compatrum, & Commatrum, necnon Matrimonio simul junctorum nomina describantur in libro, quem idem Capellanus Major, vel quisque Capellanus curatus in singulis prædictis locis habere, & penes se retinere debeat, ex quo ad omnem Ordinariorum locorum, & partium requisitionem fides, seu attestationes in forma solita tradantur.

X. Capellanos, & Presbyteros juxta numerum, ac modum supra stabilitum, ad audiendas Confessiones pro militaribus copiis tam Regis propriis, quam auxiliaribus, tam in Regno utriusque Siciliæ, quam extra, ubicumque ab eis iterfaciendum, vel morandum esse contigerit, tum etiam pro servitio triremium, & Regiarum navium, & personarum in eis existentium deputatos, prævio examine, cæterisque servari solitis, approbare, & omnia Parochialia Sacramenta existentibus militibus in actuali itinere, & expeditione contra hostes, per eosdem administrari facere. Si autem milites in stationibus sint, præfati Capellani exhibere teneantur literas patentes ejusdem Capellani Majoris super eorum approbatione locorum Ordinariis, seu eorum Vicariis Generalibus, si præsentes adsint; si vero absentes, Parochis, in quorum Parochiis castra, seu stationes militum prædictorum positæ sunt, a quibus licentia parochialia munera peragendi impertiri, & nullatenus, iisdem literis inspectis, denegari possit: Matrimonia autem coram Parocho loci cum interventu Capellani militum celebrentur, & quoad alia omnia Sacramenta, & functiones parochiales peragantur a Parochis locorum, dummodo vocati interesse non recusent; Si autem adesse noluerit, liceat Capellano militum easdem functiones obire cum dimidia parte emolumentorum, quæ de jure integra ad Parochum loci spectarent; eademque omnia pro militibus stationariis præscripta, quoad milites in castris, seu Fortalitiis Regni non clausis existentes, & proprium Parochum non habentes, omnino serventur.

XI. Eosdem autem milites, ac Officiales, tempore tamen actualis expeditionis dumtaxat belli actu existentis contra hostes, a crimine hæresis, apostasiæ a fide, vel per se, vel per alios absolvere, ea tamen lege & conditione, ut hujusmodi facultas in Italia, ejusque Insulis adjacentibus, quoad eos dumtaxat locum habere debeat, qui nati sunt in locis, ubi hæresis impune grassatur, nec umquam errores judicialiter abjuraverint, vel Sanctæ Romanæ Ecclesiæ reconciliati fuerint.

XII. Omnibus insuper personis utriusque sexus in militaribus copiis existentibus, dum actualis expeditio contra hostes habetur, tam quadragesimalibus, quam aliis anni temporibus, & diebus, quibus esus carnium, ovorum, casei, butyri, & aliorum lacticiniorum est prohibitus, eisdem ovis, caseo, butyro, & aliis lacticiniis, atque etiam carnibus, excepta tamen quoad carnes hebdomada Sancta, & omnibus diebus Veneris, & Sabbati totius anni, & servata forma jejunii, quatenus pro locorum, temporum, & personarum conditione fieri potest, præscripta in nostris literis novissime editis sub datum Romæ die xxx. Maji MDCCXLI. utendi, & vescendi licentiam impendere.

XIII. Insuper triremibus, & navibus pro Regis usu ac servitio no-

noviter constructis, tum etiam vexillis, aliisque rebus hujusmodi ad militiam spectantibus benedictionem in forma Ecclesiæ solita impertiri.

XIV. Et demum omnibus supranominatis personis utriusque sexus ejusdem Capellani Majoris curæ in spiritualibus commissis, ab observatione diei festi, si aliquod urgens opus in supradesignatis locis, nempe in Regia Aula, & Palatio, in Castris clausis Civitatis Neapolitanæ, in Navali, seu interiori Portus parte, vulgo *Darsena*, in hospitalibus classiariorum, & militum, aliisque hujusmodi facere necesse fuerit, dispensationem, cum obligatione tamen audiendi Missam, & aliquod aliud pium opus, quoad tempus, & occupatio, & personarum conditio sinet, obeundi, concedere: Illos insuper per se vel per alios Ecclesiasticos Viros, probos, & prudentes visitare, & corrigere, atque in eosdem omnimodam jurisdictionem ordinariam, atque omnia alia, quæ pro bona animarum curæ directione Archiepiscopi, & Episcopi, ac alii locorum Ordinarii in suis respective Diœcesibus facere consueverunt, iis dumtaxat exceptis, quæ ad exercitium Ordinis Episcopalis pertinent, quæ in Regia Aula tantum, ubi Rex, & Regina, seu Prorex totius Regni moratur, & in Ecclesia Parochiali Sancti Sebastiani ab eo, si sit Episcopus, peragi posse volumus, & constituimus, libere facere, & exercere; iisdemque omnibus, & singulis a quibuscumque eorum peccatis, criminibus, excessibus & delictis quantumvis gravibus, & enormibus, etiam Episcopis, & locorum Ordinariis reservatis, de quibus ore confessi, & corde contriti fuerint, salutari pœnitentia pro modo, & gravitate culpæ imposita, debitam absolutionem vel per se, vel per alios impendere, & elargiri libere, ac licite possit, & valeat, auctoritate Apostolica, scientia, & potestate prædicta concedimus, & indulgemus.

XV. Decernentes præsentes literas, & in eis contenta quæcumque nullo umquam tempore de subreptionis, aut obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis nostræ, vel alio quovis etiam quantumvis magno & inexcogitato, & substantiali defectu, etiam ex eo quod super præmissis solemnitates, & alia quævis servanda, & adimplenda servata & adimpleta minime fuerint, aut ex alio quolibet capite a jure, vel facto, aut statuto, vel consuetudine aliqua resultante, aut quocumque alio colore, vel causa etiam tali, quæ ad effectum validitatis prædictorum specialiter exprimenda foret, notari, impugnari, aut in jus, vel in controversiam revocari, aut ad terminos juris reduci, vel adversus illas restitutionis in integrum, apertionis oris, aut aliud quodcumque juris, gratiæ, & justitiæ remedium impetrari non posse; sed illas semper, & perpetuo validas, & efficaces existere, suosque plenarios, & integros effectus sortiri ac perpetuo observari: Sicque, & non aliter per quoscumque Judices quavis auctoritate fungentes, etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, & causarum Palatii Apostolici Auditores, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, interpretandi, & definiendi facultate, & auctoritate, ubique, & in quacumque instantia, interpretari, judicari, & definiri debere, irritum quoque, & inane quidquid secus super his a quocumque quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus quibusvis Apostolicis, necnon in Provincialibus, vel Generalibus Conciliis editis constitutionibus, & ordinationibus, necnon quibusvis Ecclesiarum, & Monasteriorum, & Ordinum quorum-

rumlibet, atque etiam dictæ Ecclesiæ Neapolitanæ, juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, consuetudinibus, Privilegiis quoque & indultis, & literis Apostolicis contra præmissa quomodolibet editis, concessis, confirmatis, & innovatis; quibus omnibus, & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia singularis forma ad hoc servanda foret, illorum omnium, & singulorum tenores perinde, ac si de verbo ad verbum, nil penitus omisso, & forma in illis tradita observata, præsentibus inserti foret, pro plene & sufficienter expressis, ac insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat harum serie ad effectum præmissorum scientia, & potestatis plenitudine similibus derogamus, & ad plenum derogatum esse volumus, & declaramus, cæterisque contrariis quibuscumque. Volumus denique, mandamus, & decernimus, quod tam ipse Capellanus Major, quam alii supradicti de cætero, nullis aliis, præter quam supra expressis facultatibus, privilegiis, gratiis, & indultis, & quoad personas, res, loca & casus supra expressos dumtaxat respective uti valeant, nec etiam aliam ipse Capellanus Major, quam supra expressam jurisdictionem, & superioritatem in Ecclesiis, & Capellis, ac personis hujusmodi habere, exercere, vel vindicare, aut prætendere, etiam vigore extensionis, seu comprehensionis, seu etiam rationis Majoritatis, aut sub pretextu cujuscumque privilegii, aut indulti præsertim Leonis X. aut quorumcumque aliorum Prædecessorum nostrorum, seu Regaliæ, aut possessionis etiam immemorabilis, & tituli ex ea resultantis, scientia, patientia, & tolerantia quorumcumque Superiorum, & Ordinariorum, etiam Sedis Apostolicæ, roboratæ, nequaquam possit. Nos enim quascumque alias facultates, exemptiones, privilegia, gratias, & indulta per quoscumque Romanos Pontifices, & præsertim Leonem prædictum, Prædecessores nostros, ac Sedem Apostolicam Capellæ Regiæ Capellano Majori, aliisque suprascriptis personis hactenus concessa, literasque Apostolicas etiam in forma Brevis, aut sub plumbo, aut alias quomodolibet, & quibusvis clausulis, & conditionibus desuper expeditas, motu proprio, scientia, & potestatis plenitudine paribus perpetuo revocamus, annullamus, cassamus, & abolemus, ac revocata, annullata, cassa, & abolita esse declaramus, & quamcumque quasi possessionem etiam immemorabilem, & centenariam & ultra improbamus; ita ut nunquam in judicio, aut extra allegari, aut ad effectum aliquem eis suffragari possint: Salvis tamen omnibus juribus, prærogativis, privilegiis, & facultatibus in Scholares, Lectores, aliasque personas Regiæ Universitatis Studiorum Neapoli existentis, tum etiam quoad causas, & personas, Rectores, seu Possessores nonnullorum Beneficiorum, & Ecclesiarum, vel iisdem Ecclesiis inservientes, quæ ad nominationem, seu præsentationem, aut jus patronatus Regium spectant, ab immemorabili tempore eidem Capellano Majori, ut asseritur, competentibus, quæ per præsentes neque approbare, neque eis ullatenus derogare intendimus.

Cæterum quia difficile foret, præsentes nostras literas ad singula loca, ubi fortasse opus erit, deferri, volumus, ut earum exemplis etiam impressis, manu tamen publici Notarii subscriptis, & prædicti Capellani Majoris sigillo munitis eadem prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo om-

omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis, privilegii, indulti, decreti, mandati, declarationis, derogationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire: si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo quadragesimo primo pridie nonas Julii, Pontificatus nostri anno primo.

P. Cardinalis Aldrovandus Prodat. = Pro D. Cardinali Passioneo. = Cajetanus Amatus. = Visa de Curia. = Loco † Plumbi. = N. Antonellus. = J. B. Eugenius.

MO-

MOTUS PROPRIUS

SANCTISSIMI IN CHRISTO PATRIS

BENEDICTI PAPÆ XIV.

SUPER NONNULLIS ALIIS FACULTATIBUS CAPELLANI MAJORIS REGNI NEAPOLITANI.

BENEDICTUS PP. XIV.

NEAPOLITANA.

MOtu proprio &c. Cum alias per noſtras literas ſub plumbo, datas Romæ apud S. Mariam Majorem pridie nonas Julii, Pontificatus noſtri anno primo, ad ſupplicationem cariſſimi in CHRISTO Filii noſtri CAROLI Siciliæ, & Jeruſalem cum tota Terra citra Pharum Regis Illuſtris, & Hiſpaniarum Infantis, varias & diverſas facultates Venerabili Fratri noſtro Cœleſtino Archiepiſcopo Theſſalonicenſi moderno Capellano Majori, ejuſque ſucceſſoribus conceſſerimus, inter cæteras, ut Capellanos, & Presbyteros, juxta numerum, ac modum in iiſdem literis ſtabilitum, ad audiendas confeſſiones pro militaribus copiis tam Regis propriis, quam auxiliaribus, tam in Regno utriuſque Siciliæ, quam extra, ubicumque ab eis iter faciendum, vel morandum eſſe contingeret, prævio examine, cæteriſque ſervari ſolitis, approbare; & omnia parochialia Sacramenta exiſtentibus militibus in actuali itinere, & expeditione contra hoſtes per eoſdem adminiſtrari facere; necnon eoſdem milites ac officiales tempore actualis expeditionis a crimine hæreſis, apoſtaſiæ a fide vel per ſe, vel per alios abſolvere: omnibus inſuper perſonis utriuſque ſexus in militaribus copiis exiſtentibus, tam quadrageſimalibus, quam aliis anni temporibus & diebus, quibus eſus carnium, ovorum, caſei, butyri, & aliorum lacticiniorum eſt prohibitus, eiſdem ovis, caſeo, butyro, & aliis lacticiniis, atque etiam carnibus, exceptis tamen quibuſdam diebus, & ſervata forma jejunii a Nobis præſcripta, utendi, & veſcendi licentiam impendere: iiſdemque omnibus, & ſingulis diſpenſationem ab obſervatione diei feſti, ſi aliquod opus faciendum neceſſario fuerit, concedere: & præterea a quibuſcunque eorum peccatis, criminibus, exceſſibus, & delictis, quantumvis gravibus & enormibus, etiam Epiſcopis & locorum Ordinariis reſervatis, de quibus ore confeſſi, & corde contriti fuerint, ſalutari pœnitentia pro modo & qualitate culpæ impoſita, debitam abſolutionem vel per ſe, vel per alios impendere, & elargiri libere ac licite poſſit & valeat, prout latius in præfatis literis noſtris continetur; quarum tenores hic pro ſufficienter inſertis, & expreſſis haberi volumus. Cum autem poſtea a præfato Archiepiſcopo Theſſalonicenſi Nobis expoſitum fuerit, ad opportu-

nam Sacramentorum adminiſtrationem, & procurandam animarum ſalutem pro militibus in actuali expeditione contra hoſtes exiſtentibus, nonnullis aliis facultatibus, per ſe vel per alios eccleſiaſticos viros exercendis, omnino indigere; Nos animarum ſaluti, quantum in Domino poſſumus, conſulere cupientes, motu ſimili &c. eidem Venerabili Fratri noſtro Cœleſtino Archiepiſcopo, ejuſque ſucceſſoribus in dicto Regno utriuſque Siciliæ Capellanis Majoribus pro tempore concedimus & impartimur infraſcriptas etiam facultates, ad noſtrum, & Sedis Apoſtolicæ beneplacitum duraturas, per ſe, vel per alium ſeu alios Sacerdotes probos & idoneos, & juxta formam in præfatis literis noſtris præſcriptam approbatos, ab eodem Capellano Majori ſubdelegandos, pro militaribus tamen copiis, tam propriis dicti Regis, quam auxiliaribus, in actuali expeditione contra hoſtes exiſtentibus dumtaxat, non autem in hibernis, aut præſidiis commorantibus, exercendas; Videlicet abſolvendi omnes & ſingulas perſonas in iiſdem copiis militaribus exiſtentes a quibuſcunque eorum peccatis & delictis, quantumvis gravibus & enormibus, non ſolum Epiſcopis & locorum Ordinariis, ſed etiam Nobis & eidem Sedi Apoſtolicæ ſpecialiter reſervatis, & reſervari ſolitis: commutandi, relaxandi, diſpenſandi, & abſolvendi reſpective, prout & in quantum Epiſcopis & locorum Ordinariis juxta Sacros Canones, & Concilii Tridentini decreta id facere licet & permittitur, quoad vota, juramenta, irregularitates, & cenſuras Eccleſiaſticas, nempe excommunicationes, ſuſpenſiones, & interdicta; necnon quoad omiſſionem omnium, ſeu aliquarum ex denunciationibus, quæ Matrimoniis perſonarum, ad prædictas copias pertinentium, & cum illis commorantium, contrahendis præmitti deberent; concedendi quibuſcunque utriuſque ſexus CHRISTI fidelibus, ad præfatas copias pertinentibus, in articulo mortis, ſaltem contritis, ſi confiteri non poterunt, necnon in Nativitate Domini noſtri JESU-CHRISTI, Paſchatis Reſurrectionis, & Aſſumptionis B. Virginis feſtis diebus, vere pœnitentibus & confeſſis, ac Sacra Communione refectis plenariam omnium ſuorum peccatorum indulgentiam & remiſſionem: ſingulis autem diebus Dominicis, & aliis feſtivis de præcepto relaxandi iis, qui ejus concionibus intervenerint, decem annos de injunctis illis, ſeu alias quomodolibet debitis pœnitentiis in forma Eccleſiæ conſueta: celebrandi Miſſam una hora ante auroram, & alia poſt meridiem, & ſi cogat neceſſitas, etiam extra Eccleſiam in quocunque loco decenti, etiam ſub dio, & ſub terra, & graviſſima omnino urgente neceſſitate, etiam bis in die, ſi tamen in priori miſſa ablutionem non ſumpſerit, ac jejunus fuerit; necnon ſuper Altari portatili, & non integro, ſeu aliqua in parte fracto, aut læſo, & ſine Sanctorum Reliquiis; ac demum, ſi aliter celebrari non poſſit, & abſit periculum ſacrilegii, ſcandali, & irreverentiæ, etiam præſentibus hæreticis, aliiſque excommunicatis: benedicendi quæcunque vaſa, tabernacula, veſtimenta, paramenta, & ornamenta eccleſiaſtica, aliaque ad Divinum cultum pro ſervitio earundem copiarum dumtaxat neceſſaria, & pertinentia; exceptis tamen iis, in quibus ſacra unctio adhibenda erit: reconciliandi Eccleſias, Capellas, & Cœmeteria, ac Oratoria quomodolibet polluta, in illis partibus, in quibus ipſæ copiæ conſederint, ſi ad locorum Ordinarios commodus non pateat acceſſus, aqua tamen prius per aliquem Catholicum Antiſtitem, ut moris eſt, benedicta, imo etiam, magna urgente neceſſitate, ut Miſ-

ſæ

ſæ Dominicis, & aliis feſtivis diebus celebrari poſſint, illa etiam a memorato Antiſtite non benedicta. Demum celebrandi Miſſam de Requiem in quocunque altari, etiam portatili, ſi aliter celebrari non poſſit, & per ejus applicationem liberandi animam alicujus ex pie defunctis dictarum copiarum, ſecundum celebrantis intentionem, a Purgatorii pœnis per modum ſuffragii. Cæterum cum facultates prædictæ ad animarum ſalutem admodum pertineant, præſentes, & deſuper conficiendas literas nullo unquam tempore de ſubreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis noſtræ, vel quoquam alio defectu notari, vel impugnari poſſe, ſed eas validas & efficaces fore & eſſe, ſuoſque plenarios & integros effectus ſortiri & obtinere debere, Apoſtolica auctoritate decernimus. Non obſtantibus quibuſvis Apoſtolicis, etiam in univerſalibus, provincialibus, & ſynodalibus Conciliis editis, vel edendis, generalibus, vel ſpecialibus conſtitutionibus & ordinationibus, privilegiis quoque indultis & literis Apoſtolicis, quibuſvis ſuperioribus, & perſonis in genere, vel in ſpecie, etiam motu pari &c. conceſſis, approbatis, & innovatis: quibus omnibus & ſingulis, hac vice dumtaxat, ſpecialiter, & expreſſe derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcunque, cum clauſulis opportunis.

Fiat. Motu Proprio P.

Et cum abſolutione a cenſuris ad effectum &c. & quod aliæ dicti Capellani Majoris conceſſiones & facultates habeantur pro expreſſis, ſeu in toto, vel parte exprimi poſſint in literis, & de conceſſione & impartitione hujuſmodi, aliiſque præmiſſis, ut ſupra latiſſime extenſis, & quod præmiſſorum omnium, & ſingulorum aliorumque neceſſariorum major, & verior ſp. & expoſitio fieri poſſit in literis per viam de Curia, ut vocant, ſi videbitur, expediendis, aut ſola præſentis ſchedulæ Motus proprii Noſtri ſignatura ſufficiat, & ubique fidem faciat in judicio, & extra illud, regula quacunque contraria non obſtante. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem IV. Idus Novembris, anno ſecundo.

Fiat P.

S. V. Motu proprio concedit Capellano Majori in toto Regno Neapolitano, ejuſque ſucceſſoribus facultates, ad V. S. & Sedis Apoſtolicæ beneplacitum duraturas, pro militaribus copiis in actuali expeditione contra hoſtes exiſtentibus dumtaxat, celebrandi in caſu neceſſitatis in quibuſvis locis; benedicendi paramenta, & alia neceſſaria ad Divinum cultum; reconciliandi Eccleſias, & Oratoria quomodolibet polluta; abſolvendi a peccatis, etiam Summo Pontifici, & Sedi Apoſtolicæ reſervatis; commutandi, relaxandi, diſpenſandi, & abſolvendi reſpective quoad vota, juramenta, irregularitates, & cenſuras; celebrandi Miſſam de Requiem in quocunque altari, & per ejus applicationem liberandi animam alicujus pii defuncti a Purgatorii pœnis; concedendi plenarias peccatorum indulgentias diverſis feſtis diebus, & præſertim in articulo mortis, omnibus utriuſque ſexus = N. Antonellus Abbreviator de Curia.

BREVE BENEDICTI XIV. AD CAROLUM EMANUELEM REGEM SARDINIÆ.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Chariſſime in Chriſto Fili noſter Salutem, & Apoſtolicam Benedictionem.

PIis *Catholicorum Regum votis, per quæ Divinus cultus augeri, & Miniſtrorum Eccleſiaſticorum, præſertim Capellarum Regiarum ſervitio adſcriptorum Status ad Dei gloriam tranquillè, & rectè, dirigi, & gubernari valeat, libenter annuimus, & aliàs diſpoſuimus, prout conſpicimus in Domino ſalubriter expedire. Itaque ſupplicationibus Majeſtatis Tuæ nomine nobis humiliter porrectis inclinati eidem Majeſtati Tuæ, ut Magnus Eleemoſynarius, ſive Capellanus Major Capellæ Tuæ in Epiſcopali dignitate conſtitutus, in quibuſvis Civitatibus, Oppidis, & locis, in quibus Majeſtatem Tuam prædictam, Tuamque Regiam Curiam pro tempore reſidere contigerit continuò, vel ad tempus, curam animarum Familiæ Tuæ; omniumque, & ſingularum, tam ex tuis Regno, & Dominiis originem habentium, quàm extraneorum Curialium, & dictam Curiam ſequentium, cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, & conditionis, ac præeminentiæ exiſtentium, tam Eccleſiaſticorum, quàm Sæcularium (Archiepiſcopis, & Epiſcopis exceptis) exercere, earumque Rector nuncupari, eaſque corrigere, & viſitare, ac in eaſdem omnimodam juriſdictionem ordinariam, omniaque, & ſingula alia, quæ Archiepiſcopi, & Epiſcopi, ac alii locorum Ordinarii in Diœceſibus ſuis de jure, vel conſuetudine, aut aliàs quomodolibet facere, & exercere conſueverunt, ac per ſe, vel alios Miniſtros ſuam juriſdictionem ordinariam exercere, necnon Miniſtros, & Officiales neceſſariòs ad exercendam Apoſtolica auctoritate hujuſmodi omnimodam juriſdictionem, tam Curiæ Palatii, quàm uti Judex Capellæ hujuſmodi, & aliorum prædictorum, qui ab eo, & ejus mandato nominati exerceant eorum officia, & juriſdictionem ſuam tam in cauſis familiarium, Capellanorum ſervientium Oratorii, Capellæ Cantorum, & Miniſtrorum etiam Laicorum ejuſdem Capellæ, quàm aliarum perſonarum quarumcumque nationum Tibi ſervientium, ac Perſonarum Regalium, & Regiæ Prolis, in illos tantum, qui verè ſunt Curiales, necnon Capellanorum in ruralibus domibus, ſeu Palatiis tuis exiſtentium nominare, necnon per ſe, aut Miniſtros ſuos Confeſſores Regulares, de licentia ſuorum Superiorum, aut ſeculares pro cura animarum dicti Palatii, & Curia etiam nominare, ac Capellanos, & Clericos ſervientes Tibi, & Domui Regali in dicta Capella, & Oratorio, ad celebrandum Miſſas, & Confeſſiones audiendas, ac verbum Dei prædicandum examinare, ſeu examinari facere, & eis id faciendi licentiam, & facultatem dare, ac etiam Prædicatores Regulares, aut ſæculares in dicta Curia, vel extra eam ad prædicandum verbum Dei in dicta Capella Regia, & Domo, ubi Tu, & tua Curia erit, itaut nullus Ordinarius loci, in quo dicta Curia, ſeu Tu, aut domus tua erit,*

erit, sive eundo, sive stando, sive etiam recreationis causa, prædicationem verbi Dei impedire possit, convocare. Insuper prædictus Eleemosynarius, seu Capellanus Major, Cantores, & Scholares in dicta Capella pro tempore existentes propter injectionem manuum violentarum inter se ipsos, aut etiam in Clericos de dicta Capella non existentes, citra tamen membrorum mutilationem, aut enormem læsionem, excommunicationis sententiam incurrentes, ab eadem sententia, prævia satisfactione, & injunctis injungendis absolvere, ac cum ipsis super irregularitate, si quam hujusmodi sententiis ligati, Missas, & alia Divina Officia, non tamen in contemptum Clavium celebrando, aut illis se immiscendo contraxerint, dispensare, omnemque inhabilitatis, & infamiæ maculam, sive notam per eos propterea contractam abolere, ac Infantes, & Turcas, ac Saracenos, qui in præsentia tua ex quavis causa pro tempore baptizabantur, baptizare, ac Tibi, & tuis Filiis, reliquisque in Domo tua pro tempore servientibus, & residentibus, aut quacumque de causa, & qualitercumque in Regio tuo Palatio, ac in ædibus eidem Palatio annexis, & pro Familiæ, & Curialium prædictorum habitatione designatis, commorantibus, aliisque dictæ Curiæ Curialibus, inter quos habeantur quicumque Tui Sanguinis Principes, etiam legitimati, ipsorumque soboles, & familiares, sive servientes, & quos pro tempore alienigenas in Regio Tuo Palatio, aut ipsorum Principum hospites haberi contigerit; Item Equites Torquati Supremi Ordinis Beatissimæ Virginis Annunciatæ, necnon Militum Copiæ, quæ Tuæ, Tuæque Regiæ Familiæ custodiæ perpetuo sunt addictæ quocumque nomine censeantur, & cum iis etiam Curiales illi, qui vel senio, vel alia justa de causa è Regio tuo servitio excusantur, & generaliter eorum omnium Curialium, & hospitum Familiæ, atque servientes, qui in Regio tuo Palatio, vel Principum Tuæ Familiæ commorantur, Pœnitentiæ, & Eucharistiæ, ac alia Sacramenta etiam in Festo Resurrectionis Domini Nostri Jesu Christi, absque alicujus licentia ministrare, seu ministrari facere, necnon idem Eleemosynarius, seu Capellanus Major, Te, & omnes Curiales, & quoscumque alios Curiam sequentes Tuam, ab omnibus delictis, excessibus, & criminibus, etiam casibus Episcopalibus, injunctis injungendis absolvere, & Interdicti tempore Ecclesiasticæ sepulturæ tradere, quodque pro se, & alios Capellanis prædictis in quacumque Ecclesia, etiam Ordinum Fratrum Minorum, ad quam Te pro tempore declinare contigerit, dummodo in ea ipsi Capellani, & Cantores Divina Officia celebrent, & c nteut, oblationes etiamsi de manu Tua, Tuorumque Filiorum, seu Filiarum procedant, prout in dicta Capella Regia recipere, necnon quæcumque Matrimonia, quæ in præsentia tua contrahentur, solemnizare, ac prædictus Eleemosynarius, seu Capellanus Major in Episcopali dignitate constitutus tantum, ut præmittitur, omnibus, & singulis intercessentibus Missarum solemniis, & verbi Dei prædicationi in Tua præsentia verè pœnitentibus, & confessis ducentos dies de injunctis eis pœnitentiis misericorditer in Domino in forma Ecclesiæ consueta relaxare, utque omnium, & singulorum Christifidelium in Curia Tua ubicumque residebis, continuò, vel ad tempus pro tempore commorantium, & aliorum quorumque ad ipsas Regias Ecclesias, seu Capellas accedentium per se, vel alium, seu alios per eum ad id deputandos a suo, si Curiales non fuerint, Ordinario approbatos, Sacramentales Confessiones audire, eosque a peccatis absolvere, injunctis eisdem pro commis-

missis pœnitentia salutari, & aliis injungendis, necnon tam ipse, quàm ab eo deputatus Presbyter sæcularis, vel cujusvis ordinis de suorum Superiorum licentia; & Regularis pariter a suo, si non fuerit Curialis, Ordinario approbatus, omnium, & singulorum in Hospitali Tuæ Curiæ existentium, aut aliter in ipso Tuo Palatio ægrotantium Confessiones similiter audire, eisque Sacramenta Ecclesiastica ministrare, & in mortis articulo omnium peccatorum suorum absolutionem injunctis pariter injungendis impendere, ac Parochialem Ecclesiam viciniorem Palatio, ubi Te pro tempore morari contigerit, & si fuerint duæ Parochiales Ecclesiæ æquè vicinæ dicto Palatio, alteram, quam maluerit eligere, aut si qui Curiales in Palatio non degant, Parochialem Ecclesiam illorum habitationi viciniorem, in eaque tam Eleemosynarius, seu Capellanus Major, quàm persona ab eo ad animarum curam deputanda liberè ingredi, & exindè Sacramenta prædicta accipere, & sibi subditis ministrare, ac ad infirmos Tuæ Curiæ deferre, & Monitiones Matrimoniales suorum subditorum juxta decreta Concilii Tridentini publicari facere, eosque Matrimonio, sine tamen præjudicio Jurium Parochalium, conjungere. Præterea si eidem Eleemosynario, seu Capellano Majori videbitur, considerata decentia, & necessitate, Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, & extremæ Unctionis in Capella Regia, ut ad Infirmos, & Infirmas in dicto Palatio existentes commodius deferatur, & multis incommodis, quæ aliàs nasci possent, obvietur, reponere liberè, & licitè, & absque ullo conscientiæ scrupulo, aut Censurarum Ecclesiasticarum incursu valeat, licentiam, & facultatem auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus, & indulgemus. Ad hæc, quicumque locorum Diœcesani, & alii Ordinarii Judices in Majorem, & Capellanos, Cantores, & Scholares prædictos actu inservientes, & consueta stipendia percipientes, quos ab illis prorsus, & omninò eximimus, & totaliter liberamus, & quoad Majorem Sedi Apostolicæ immediatè, quò verò ad alios Capellanos, Cantores, & Scholares hujusmodi dicto Eleemosynario, seu Capellano Majori subesse decernimus, penitus, nullam superioritatem, dominium, & jurisdictionem exercere, nec se de illis quomodolibet intromittere valeant, sed præfati Capellani, Cantores, & Scholares coram ipso Eleemosynario, seu Capellano Majori, sive Legatis, aut Delegatis dictæ Sedis dumtaxat teneantur de justitia respondere. Insuper ut Capellani, Cantores, & Scholares servientes præfati a quecumque, quem maluerint Catholico Antistite gratiam, & communionem Apostolicæ Sedis habente Ordines sacros statutis ad id à jure temporibus, servatà tamen formà Constitutionis fel. rec. Innocentii Papæ XII. Prædecessoris nostri quoad litteras dimissoriales, quæ incipit: Speculatores &c. *successive accipere, dictique Capellani etiam Religiosi, seu Regulares, Missas, horas Canonicas, & Divina Officia etiam Te absente, juxta tamen ritum Romanæ Curiæ etiam in dicta Capella, & in dicta Capella tantum, tam alii Capellani, Cantores, & Scholares dicere, recitare, & cavere, easdemque horas Canonicas ex causa tamen, & infra diei terminum, ac privatim, non autem in ipsa Capella anticipare, & postponere, ac in Festo Sanctissimi Corporis Christi, & per ejus Octavam Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum in eadem Capella, debitis tamen cum honore, & reverentia tenere, ac in quinta, & sexta Majoris hebdomadæ Feriis idem Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum in dicta Capella, in Sacrario, seu Urna reponere, & ad morem Patriæ Mo-*

Monumentum, seu Tumulum nuncupatum cum luminaribus facere, & tenere, necnon coram Te Missas etiam antequam lucescat dies, circa tamen diurnam lucem, & per unam horam post meridiem celebrare, quodque persona loco Eleemosynarii, seu Capellani Majoris, ut infra deputanda, nec non triginta ex Capellanis prædictis, non tamen Præbendas Theologales, & Pœnitentiales obtinentes, fructus, redditus, & proventus quorumcumque Beneficiorum suorum Ecclesiasticorum, etiamsi Canonicatus, & Præbendæ, Dignitates, Personatus, administrationes, vel Officia fuerint, cum ea integritate, distributionibus quotidianis exceptis, percipere possint, cum qua illos perciperent, si in eisdem Ecclesiis personaliter residerent, nec ad residendum interim in eisdem teneantur auctoritate, & tenore similibus etiam concedimus. Insuper, ut Christifideles Curiales Tui de licentia ipsius Eleemosynarii, seu Capellani Majoris dumtaxat quemcumque idoneum Presbyterum sæcularem, vel cujusvis Ordinis Regularem approbatum ab Ordinario, si Curialis non fuerit, in suum possint eligere Confessarium, qui eorum Confessionibus diligenter auditis, eos a peccatis absolvere, & pro commissis pœnitentiam salutarem, & alia injungenda injungere, & Sacramenta prædicta etiam in die festo Resurrectionis Dominicæ ministrare possit, utque Capellani, Cantores, & aliæ Ecclesiasticæ personæ deputandæ ad informationes faciendas super puritate Sanguinis admittendorum in Capella hujusmodi, Testes per censuras Ecclesiasticas compellere possint juxta sacrorum Canonum dispositionem, auctoritate, & tenore prædictis pariter indulgemus; utque hæc omnia, & singula moderno, & pro tempore existenti dictæ Capellæ Capellano Majori, seu Eleemosynario quandiu, & quoties in dicta Curia personaliter resederit, & eo ab eadem Curia absente, seu in illa non residente, aut viam universæ carnis ingresso personæ in Presbyteratus ordine constitutæ per Te toties, quoties Tibi visum fuerit, nominandæ, & per suum Ordinarium approbandæ, quam Nos ex nunc, prout ex tunc, postquam per Te nominata, & a suo Ordinario approbata fuerit, deputamus, & approbamus, qua durante absentia dicti Eleemosynarii, seu Capellani Majoris a Curia prædicta, aut quamdiu illi datus sit successor, in quibusvis Civitatibus, Oppidis, & locis, in quibus Te, Tuamque Curiam Regiam pro tempore residere contigerit, omniaque, & singula alia, quæ Archiepiscopi, & Episcopi, ac alii locorum Ordinarii in Diœcesibus suis de jure, vel consuetudine, aut aliàs quomodolibet facere, & exercere consueverunt (citrà tamen exercitium Pontificalium, ac Ordinum, & Beneficiorum collationem) exercere libere, & licite, adeoque, si oportuerit Subditis suis etiam intra vacationis annum litteras dimissoriales pari modo concedere, ac ipse Capellanus Major, sicut præmissum est, concedere posset, quodque omnibus, & singulis gratiis, favoribus, præeminentiis, & indultis, quibus dictus Eleemosynarius, seu Capellanus Major, dum in tua Curia residet, ratione sui Officii gaudet, fruitur, & utitur, ac gaudere, frui, & uti quomodolibet potest, gaudere, frui, & uti possit, & valeat pariformiter, & æquè principaliter, ac Tibi personam hujusmodi nominandi, & eligendi plenam, & omnimodam facultatem Apostolica auctoritate tenore præsentium concedimus, & indulgemus. Declarantes, jus funeris, & sepulturæ quorumcumque Curialium apud Curiam ubicumque decedentium (Archiepiscopis, & Episcopis in propria residentia decedentibus exceptis) ipsi quoque Capellano Majori, ejusque Vicario præ ceteris omnibus,

bus, & unicè competere, prout etiam quorumcumque in ipso Regio Palatio, & ei adnexis ædibus prædictis decedentium : Hoc insuper addito, ut si quandoque evenerit, Majestatem Tuam ab Urbe solitæ sedis, abesse, nullo tempore intercidat, sed continuò exerceri debeat eadem jurisdictio erga Regiam Tuam Familiam, personasque prædictas omnes, quæ ibi permanserint, idemque servetur etiam in Ecclesiis ruralibus Regiis, ubi Vice-Parochi perpetuò resident ergà Curiales illos, qui etiam post Majestatis Tuæ discessum ibi morantur, & utrobique eadem per biennium vigeat jurisdictio, ab ipso tuo obitu, quem Deus longè avertat, & ultra si Sedem Apostolicam vacare quoque contigerit, quo Realis successor commodius sibi, suæque Familiæ, & Curiæ consulere possit. Præsentes quoque literas de subreptionis vitio, aut intentionis nostræ, vel quopiam alio defectu notari, impugnari, vel invalidari nullatenus posse, sed illas validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere debere, sicque, & non aliter per quoscumque Judices quavis auctoritate fungentes, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, sublata eis, & eorum cuilibet quàvis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, decernimus. Quocirca Venerabilibus Fratribus Archiepiscopo Taurinensi, & Episcopo Vercellensi, ac dilecto Filio pro tempore existenti in Ducatu Sabaudiæ, & Principatu Pedemontis, nostro & Apostolicæ Sedis Nuncio per præsentes committimus, & mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut unus eorum per se, vel alium, seu alios, quoties pro parte Majestatis Tuæ, seu alicujus ex Capellanis, vel Cantoribus, & Scholaribus prædictis fuerint requisiti, solemniter publicantes, Tibique, & illis in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant auctoritate nostra Majestatem Tuam, ac Capellanos, & Cantores, ac Scholares prædictos præmissorum omnium, & singulorum effectu pacifice frui, & gaudere, non permittentes Majestatem Tuam, aut illos indebite molestari. Contradictores quoslibet, & rebelles per censuras, & pœnas Ecclesiasticas, aliaque opportuna juris, & facti remedia, appellatione postposita compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis; non obstantibus rec. mem. Bonifacii Papæ VIII. Prædecessoris itidem Nostri, qua cavetur, ne quis extra suam Civitatem, & Diœcesim, nisi in certis tunc expressis casibus, & in illis ultrà unam Dietam a fine suæ Diœcesis ad judicium evocetur, & de duabus Dietis in Concilio generali editis, dummodo ultra tres Dietas aliquis auctoritate præsentium in judicium non trahatur, ac aliis Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, necnon quibusvis statutis, & consuetudinibus, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, privilegiis quoque, Indultis, & litteris Apostolicis per quoscumque Romanos Pontifices, etiam Prædecessores nostros, & Nos, ac dictam Sedem, etiam per viam generalis legis, ac Statuti perpetui, ac motu proprio, & ex certa scientia, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, etiam cum quibusvis, annullativis, cassativis, restitutivis, præservativis, exceptivis, declarativis, mentis attestativis, ac derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis quomodolibet, etiam pluries concessis, confirmatis, & innovatis; Quibus omnibus, & singulis, etiamsi pro sufficienti de-

ro-

rogatione, de illis, eorumque totis tenoribus specialis, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut exquisita forma servanda foret, & in eis caveatur expresse, quod illis nullatenus derogari possit, illorum omnium, & singulorum prædictorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis, & ad verbum insertis, necnon modos, & formas ad id servandas pro individuo servatis habentes, hac vice dumtaxat, illis aliàs in suo robore permansuris, harum serie specialiter, & expresse derogamus cæterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, quod præsentium litterarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsùs fides adhibeatur ubique in Judicio, & extra illud, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Dat. Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die xj. Augusti 1745. Pontificatus nostri anno quinto, subscript.

INDEX

PARAGRAPHORUM

CAPUT. I.

CAPUT II.

CAPUT III.

CAPUT IV.

De Privilegiis Capellæ Regiæ, Cleri Palatini, Et Magni Capellani

CAPUT V.

De Facultatibus Capellani Majoris Regni Neapolitani

CAPUT VI.

De Aliis Privilegiis Capellani Majoris Regni Neapolitani

CAPUT VII.

De Liturgia Palatina

CAPUT VIII.

De Coronatione Regum.

CAPUT IX.

De Baptismo Regum.

CAPUT X.

De Nuptiis Regum.

CAPUT XI.

De Ritu conferendi Ordines Equestres.

CAPUT XII.

De ritu præstandi Sacramenta.

CAPUT VIII.

De sacris quibusdam aliis cœremoniis Palatinis.

XIII.

CAPUT XIV.

DE REGUM FUNERE.

